

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ, ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ
1932

ՀՀ ԳԼԽԱՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ 11098

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΦΙΛΙΟΥ

Ὑπὸ

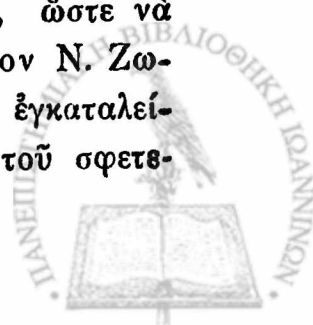
ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΣΕΓΚΟΥΝΗ

Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ

Συνεχίζοντες τὴν δημοσίευσιν τῶν Ἀρχείων τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου συμπληροῦμεν ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἔζη ὁ ἀοίδιμος Νικ. Ζωσιμᾶς, ἐπιφυλασσόμενοι βραδύτερον νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλα στοιχεῖα σχετικὰ πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας καὶ δὴ καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Ἐπιτρόπων των καὶ τῆς Κοινοτήτος Ἰωαννίνων πρὸς τοὺς ἐν Ρωσσίᾳ γενικοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ ἀοιδίμου Ζωσιμᾶ, χρήσιμον διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν τυχῶν τοῦ Κληροδοτήματος.

Χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ σπεύσωμεν εἰς συναγωγὴν συμπερασμάτων, δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ τονίσωμεν τὴν σπουδαιότητα τοῦ Κληροδοτήματος Ν. Ζωσιμᾶ διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων ὅχι μόνον διὰ τὴν μεγίστην ὕλικὴν ἐνίσχυσιν, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξυγίανσιν τὴν ὁποίαν ἐπέφερε.

Ἡ αὐθαιρεσία καὶ ἡ φαυλότης τῆς διαχειρίσεως ἡ ἐπικρατοῦσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἐκ μέρους μιᾶς σπείρας ἀρχόντων ἀντλούντων τὴν δυνάμιν των ἀπὸ μακρὰν παράδοσιν, προβάλλει τόσον καταφόρως ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων, ὥστε νὰ πολλαπλασιάσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πόλεως πρὸς τὸν ἀοίδιμον Ν. Ζωσιμᾶν, ὅστις ἠδυνήθη νὰ πειθαναγκάσῃ τοὺς κρατοῦντας νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντὸς τὴν ἀθλίαν τακτικὴν τῆς διασπαθίσεως καὶ τοῦ σφετε-

ρισμοῦ τῶν κοινῶν χρημάτων χρησιμοποιοῦσας, ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀπειλὴν τῆς μεταφορᾶς τοῦ Κληροδοτήματος.

Ἐκ τῶν αὐτῶν ἐγγράφων προβάλλει ἐπίσης ἀξία πάσης τιμῆς ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου, ὅστις εὗρεθεις μεταξὺ τῆς ἀκολασίας τῶν Ἰωαννιτῶν προκρίτων καὶ τῆς δεδικαιολογημένης ἀγανακτήσεως τοῦ ἀοιδίμου Ν. Ζωσιμαῖ, ἐξ ἧς ἐκινδύνευεν ἡ πόλις νὰ ἀπολέσῃ τὸ ἀξιολογώτατον Κληροδότημα, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν πνευματικὴν καὶ φιланθρωπικὴν τῆς κίνησιν μέχρι καὶ σήμερον ἀκόμη, ἡδυνήθη μὲ σπανίαν διπλωματικότητα καὶ τὴν φανυλότητα νὰ πατάξῃ καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ ἀοιδίμου Εὐεργέτου νὰ μαλάξῃ, ὑποδείξας καὶ ἐπιβαλὼν λύσεις, αἵτινες καὶ τὴν κοινὴν γνώμην τῆς πόλεως ἡὐχαρίστησαν καὶ τὸν ἀοίδιμον Ζωσιμαῖν ἱκανοποίησαν.

Φ. ΣΕΓΚΟΥΝΗΣ

Ν. ΖΩΣΙΜΑΣ ΠΡΟΣ Α. ΦΙΛΙΟΝ ΚΑΙ Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ ΤΟΥ

Ἐντιμότατοι κύριοι Ἀλέξιε καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάρη Ἰωάννινα

Τῇ 9 Φεβρουαρίου 1840

Νίζνα

Καὶ εὐρισκόμενος μὲ τὰς δύο γραφάς σας σημειωμένας τῇ 3 καὶ 14 δεκεμβρίου παρελθόντος μηνὸς καὶ χρόνου ἐξ ὧν ἐχάρην διὰ τὸ αἷσιον τῆς ὑγείας σας. Διὰ τὴν ὥρην δὲν σᾶς ἀποκρίνομαι εἰς πλάτος, εἰ μὴ σᾶς δηλοποιῶ τὸ ἄδικον ποῦ ἔλαβα ἀπὸ λόγου σας, τὸ ὁποῖον τὸ ἀποδίδω περισσότερον εἰς τὸν κ. Α. Φίλη, ὅπου ἔπρεπεν εὐθὺς νὰ ἀρχίσῃτε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κυρίου Ἰωάννου Δομπόλη, καὶ νὰ με σταλθῇ μὲ πρῶτον ὥς σᾶς εἶχα γράψῃ τὸν κατάλογον τίνος ἐδόθησαν, ποῖος σᾶς ἐμπόδισεν ὅπου δὲν τὸν ἀκολουθήσατε; καὶ μὲ ἐπροξενήσατε τέτοιαν δυσἀρέσκειαν. ὁ οἰκιακὸς μου παλαιὸς φίλος ἔχει νὰ τὸ ἀποδώσῃ μὲ βεβαιότητα, ὅτι δὲν σᾶς τὰ ἔμβασα, μάλιστα ὅπου μὲ γράφει μὲ δύο γραφάς του καὶ ἀπορεῖ εἰς τὴν ἄρηγτα, ὅπου δὲν ἔλαβα τὸν κατάλογον τίνος ἐδόθησαν δι' ἀναπαυσίν του. Καὶ ἂν εἶναι κανεὶς ὅπου σᾶς ἐσημβούλευσε νὰ δώσετε καιρὸν ἐμπρὸς εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἐκεῖνος εἶναι ἐχθροπαθὴς καὶ ὑποκριτὴς, καὶ ἐναντίος ἰδικός μου, ὅπου μὲ ἐπροξενήσατε δυσἀρέσκειαν μὲ τὸν παλαιὸν οἰκιακόν μου φίλον· οὕτω καὶ εἶναι, περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δὲν ἠξείρω τί νὰ τοῦ γράψω: καὶ εὐρίσκομαι εἰς μεγαλωτάτην ἀνησυχίαν ἐξ αἰτίας σας.

Περὶ δὲ τοῦ ἐπιτροπικοῦ ὅπου μοῦ ἐστάλθη παρὰ τῆς κυρίας Ζωήτζας Κ. Χαραμῇ καὶ Μαρίας Κ. Χαραμῇ, ἔπρεπε πρῶτον νὰ μὲ ἐρω-

τήσουν ἂν εἶμαι ἱκανὸς διὰ τὰ τοιαῦτα, καὶ θέλετε τὰς κάμη γνωστὸν οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν μου δὲν εἶμαι ἱκανὸς εἰς τὰς ὑποθέσεις μου, ἐπειδὴ καὶ τὰ γηρατεῖά μου με προστάζουν, καὶ ἡ ἀδυναμία ν' ἀπέχω ἀπὸ κάθε φροντίδα διὰ τὴν ἀνάπαυσίν μου, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ διορίσουν εἰς τὸν τόπον μου, ὅποιον ἀγαποῦν νὰ ἐκλέξουν ἐπίτροπον ἄλλον, μὴ ὄντας ἱκανὸς νὰ τὰς δουλεύσω, καὶ νὰ τὰς εὐχαριστήσω, καὶ ᾶς εἶναι πρὸς εἰδΗΣίν των. Καὶ δὲν σᾶς ἦτο συγχωρημένον νὰ ἀνακατευθῆτε εἰς τὰ παρόμοια καὶ εἰς τὸ νὰ ἀπέχετε.

Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζοντάς σας μένω

ἀγαπητὸς σας θεῖος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ.

ἡ ἔσωθεν νὰ τοὺς δοθῇ ἀσφαλῶς.

Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Πρὸς τοὺς Κυρίους Ἀλέξιον Φίλιον καὶ Θεοδόσιον Λαμπαδάριον .

Μόσχα τῇ 7 Φεβρουαρίου 1840

εἰς Ἰωάννινα

Ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Νικόλαος Ζωσιμᾶς, ἐδιόρισε διὰ νὰ σᾶς ἐμβάσω ἐκ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος χάρτινα ρούμβλια δέκα χιλιάδες, τῶν ὁποίων τὴν ξεκαθάρισιν εἰς γρόσια νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσωσιν, καὶ λαμβάνοντές τα νὰ τὰ μοιράσητε εἰς τοὺς πτωχοὺς, πρὸς ὑγείαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τῆς Εὐγενείας του.

Λοιπὸν κατὰ διαταγὴν τοῦ Πανευγεστάτου, σήμερον ἔμβασα πρὸς τὸν ἐν Ὀδυσσῶ Κύριον Παῦλον Σταμέρωφ, ἀκόντο τῶν εἰρημένων, ἀπὸ χάρτινα ρούμβλια 5.000 δι' ἀργυρᾶ ρούμβλια 1428.57, περὶ τῶν ὁποίων τοῦ ἔγραψα νὰ τὰ ἐμβάσῃ σῶα, με τὸ κάμβιον, πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Κύριον Π. Σκουμπουρδῆν, καὶ ἡ ἐντιμότης του, συνάζωντάς τα, βαστώντας τὰ ἔξοδά του νὰ σᾶς ἐμβάσῃ τὴν ξεκαθάρισίν των με πρώτην εὐκαιρίαν, καθὼς περὶ τούτου γράφω καὶ τοῦ ἰδίου. Ὅθεν λαμβάνοντές τα παρακαλῶ νὰ τὰ μοιράσητε ὅλα εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐκ μέρους τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμάδων καὶ πρὸς ὑγείαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τοῦ Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ. Ἐμὲ δὲ εἰδοποιεῖτε εἰς τὸν καιρὸν περὶ τούτου, καὶ ἐπομένως καὶ διὰ τὰ πρακτέα σας πρὸς ὁδηγίαν μου. ἡ ἔσωθεν διὰ τὸν Ἀρχων Ἰατρὸν νὰ ἐγχειρισθῇ καὶ με ὑποχρεοῦτε καὶ χωρὶς ἕτερον σᾶς προσκυνῶ καὶ εἶμαι

Τῆς ἐντιμότητός σας πρόθυμος δοῦλος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Ν. ΖΩΣΙΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς μου Κυρίους Ἀλέξιον Φίλιον καὶ Θεοδό-
σιον Λαμπαδάρην

εἰς Ἰωάννιννα

Τὴν 10 Ἰανουαρίου 1841

Νίζνα.

Εἰς τὰς 30 8βρίου παρελθόντος μηνὸς καὶ χρόνου σᾶς εἶχον γράψει διὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πανευγενεστάτου Κυρίου Κωνσταντίνου Πασχάλη, καὶ ἂν ἤθελον περάσει εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, θέλετε ἔχει τὴν ἀνταπόκρισίν μου μὲ τὸν ἴδιον, καὶ με ἑτέρους Γενικοὺς Κυρίους ἐπιτρόπους μου, ὡσαύτως καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Καὶ εἰς τὰς 23 τοῦ αὐτοῦ τοῦ εἶχα γράψει διὰ νὰ σᾶς ἐμβάσουν τοῦ λογαριασμοῦ μου ρού/α 10.000 χάρτινα καὶ περὶ αὐτῶν τοῦ ἔγραψα, στέλνοντάς τα, τὸ νὰ σᾶς γράψῃ περὶ αὐτῶν νὰ τὰ μοιράσητε ὅλα ἐλεημοσύνην εἰς ἀποκλεισμένα ὁσπήτια, εἰς πτωχοὺς καὶ εἰς φυλακωμένους.

Καὶ μὴ ἔχοντας ἕως σήμερον κανένα σας γράμμα εὐρίσκομαι εἰς μεγαλωτάτην ἀπορίαν διὰ τὴν ἀμέλειάν σας.

Φίλτατοι σᾶς κάμνω γνωστὸν ὅτι θεῖα χάριτι ὁ Θεὸς μὲ ἐλέησε καὶ πηγαίνω εἰς τὸ καλῆτερον.

Ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Κωνσταντῖνος Πασχάλης μ' εἶχε γράψει διὰ τὰς 10.000 χάρτινα ρούμβλια τὰς μὲν 5.000 τὰς εἶχεν ἐμβάσει τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κυρίου Π. Σκουμπουρδῆ μὲ πόλιτσαν, τὰς δὲ ἄλλας 5.000 τοῦ ἔγραψε διὰ νὰ τοῦ τὰ τραβήσῃ, καὶ νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσῃ, στέλωντάς του καὶ γράμματα διὰ νὰ σᾶς τὰ στείλῃ γράφοντάς σας διὰ τὰ εἰρημένα 10 χιλ. ρούμβλια χάρτινα νὰ τὰ μοιράσετε σχεδὸν ὅλα εἰς πτωχοὺς ὡς σᾶς ἔγραφον, καὶ οὕτω θέλετε ἀκολουθήσει.

Διὰ τὰ Κυριακοδρομία πρὸ πολλοῦ εἶχον τὴν εἴδησιν παρὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις Κυρίους Κοσμᾶν Γόζον καὶ Ἀν. Κορομηλᾶν, κατὰ τὴν τότε ὁρδινίαν μου ὅπου τοὺς εἶχα δώσει σᾶς ἔστειλαν σώματα 130 ἀπὸ τὸ καθὲν καὶ σᾶς ἔγραψαν νὰ τὰ βαστάξητε ὑπὸ τὴν διαταγὴν μου, διὰ τὰ ὅποια μὲ δεύτερον θέλω σᾶς γράψῃ τὴν θέλησίν μου περὶ αὐτῶν.

Καὶ λαμβάνοντας τὴν παροῦσαν μου χωρὶς ἄργηταν νὰ μὲ ἀποκριθῇτε εὐθὺς διὰ μέσου τοῦ ἐν Τριεστῷ κυρίου Ζ. Μαρούλη, καὶ μὲ γράφετε λεπτομερῶς τὸ τί ἐπράξεται, καὶ περὶ τῆς πατρίδος διὰ πληροφορίαν μου.

Καὶ λαμβάνοντας προτιτερινὸν κανὲν γράμμα σας θέλω σᾶς ἀποκριθῇ χωρὶς ἄργητα.

Ἔτι σᾶς κάμνω γνωστὸν, ὅτι εἰς τὰς 15 9/βρίου εἶχα γράψει τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη ὅπου νὰ σᾶς γράψῃ καὶ νὰ σᾶς

διορίση ἀπὸ τὰ εἰρημένα 10.000 ρούμβλια νὰ στείλητε εἰς Μέτζοβον τῆς ἑξαδέλφης μου Ἑλένης Γυναικὸς Χ. Καδέλου γρόσια τριακόσια καὶ τὸν καθέκαστον χρόνον ἕως ὅπου ζῇ ἀπὸ 200 γρ. καὶ θέλετε τὸ ἀκολουθήση.

Καὶ σὺν Θεῷ τελειώνοντας θέλετέ με στείλη τὸν κατάλογον τίνος ἐδόθησαν διὰ πληροφορίαν μου.

Εἶμαι καὶ εἰς τὰς 24 τοῦ αὐτοῦ Ἰανουαρίου.

Βεβαιῶν σας τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον ὅπου σᾶς ἐστάλθη διὰ τοῦ ἐν Τριεστίῳ κυρίου Ζ. Μαρούλη καὶ μὴν ἔχοντας νῦν ὕλην ἐκτάσεως, δὲν ἔκτεινομαι, ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζοντάς σας πανοικεῖ μένω.

Ὅλος ἰδικός σας καὶ θεῖος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Πανευγενέστατε, φιλανθρωπότατε καὶ εὐεργετικώτατε Κύριε Ζωσιμᾶ

1841 Ἰανουαρίου 12

Σᾶς εὐχόμεθα τὸ νέον ἔτος νὰ τὸ ἀπεράσητε εὐτυχὲς εἰς πολλὰς περιόδους χρόνων μὲ ὅλα τὰ καιαθύμια ὅπως ἐπιθυμεῖτε καὶ σᾶς εἰδοποιούμεν ὅτι εἰς τὸν προεστῶτα Ζαγωρίου καὶ προὔχοντας τοῦ αὐτοῦ φαίνεται νὰ ἐφάνη διὰ μικρόν τι ἢ δωρεά, τὴν ὁποίαν πρὸς τρεῖς πτωχὰς νεάνιδας προσφέρετε διὰ προικοδοσίαν καὶ ἄχρι τοῦδε κοινῶς δὲν τὰ ἐζήτησαν· ἀλλὰ μερικῶς, πρὸς ὠφέλειαν δηλαδὴ ὁ καθείς τοῦ χωρίου του, ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐζητήσαμε γράμμα πρὸς τὴν εὐγενείαν σας εὐχαριστήριον καὶ ἀποδεικτικὰ τακτικὰ ἀπὸ ὑπογραφὰς ἱερέων καὶ τότε νὰ τὰ δώσωμεν καὶ σᾶς εἰδοποιούμεν περὶ τούτου, διότι θέλομεν τὰ ἐλέη σας νὰ εἶναι ἀναγνωρισμένα καὶ τέλος πάντων νὰ σᾶς στέλλωμεν καὶ τὰς ἀποδείξεις καθὼς πρέπει καὶ ὅχι καθὼς τὸ πρότερον ἐγίνοντο.

Εἰς τὰς 1ην Ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου παρὰ τοῦ ἐν πρεβέξῃ ἐμπορευομένου κυρίου ἀποστόλη Βαρζέλη σημειωμένον γράμμα ἐλάβομεν καὶ ἔγκλειστον παρὰ τῶν κυρίων Κοσμᾶ γόζου καὶ Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, οἵτινες μᾶς ἰδεάζουν ὅτι ἀπέστειλαν εἰς Πρέβεξαν, εἰς παραλαβὴν τοῦ ρηθέντος κυρίου Βαρζέλη δέκα κιβώτια ἐμπεριεχόμενα κυριακοδρόμια σώματα, ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἐν περιπλέον καλλίτερον, διὰ τὰ ὅποια μᾶς εἰδοποιοῦσι νὰ σταθοῦν εἰς τὴν πατρώαν οἰκίαν σας, ἕως ὅτου νὰ λάβωμεν διαταγὴν σας περὶ αὐτῶν καὶ νὰ βάλωμεν εἰς ἐνέργειαν τὴν προσταγὴν σας καὶ ἀποροῦμεν πῶς ἕως σήμερον δὲν ἔχομεν κανένα εὐγενικὸν γράμμα σας καὶ μένομεν μὲ βαθύτατον σέβας.

Π. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ

Δ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΗΣ Ἰατρός

ΑΛΕΞΙΟΣ ΦΙΛΙΟΣ

*Πανευγενέσταιτε, εὐσπλαχνικώτατε, φιλανθρωπώτατε καὶ εὐεργετικώτατε
Κύριε Ν. Ζωσιμᾶ.*

τὴν 13 Φεβρουαρίου 1841

Ἰωάννινα.

Κατ' αὐτὰς μὲ μεγάλην μας ἀπορίαν ἐλάβαμεν γράμμα παρὰ τοῦ ἐν
μόσχα πανευγενεσιᾶτου ἐπιτρόπου σας κυρίου κωνσταντίνου Πασχάλη,
ὅστις μᾶς γράφει, ὅτι ἡ πανευγένειά σας διατάττετε νὰ μᾶς ἐμβάσῃ ῥού-
βλια χάρτινα 10.000, τὰ ὅποια μᾶς λέγει νὰ τὰ διανείμωμεν εἰς πτω-
χοὺς. τὸ νὰ μὴ λάβωμεν πανευγένικὴν σας διαταγὴν μᾶς προξενεῖ ἀπο-
ρίαν μεγαλοτάτην. ὅθεν σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς νὰ μᾶς ἀξιώσητε τοῦ-
λάχιστον μὲ δύο στίχους γραμμάτων σας ἐπιθυμητικῆς μας πανευγενικῆς
καὶ φιλοστόργου ἐπιστολῆς σας πρὸς ἀνακουφισμόν καὶ ἐλάφρωσιν τῆς
χρεωστικῆς πρὸς τὴν πανευγένειάν σας ὑποχρεώσεώς μας, δι' ἧς καὶ μα-
θόντες τὸ αἷσιον τῆς πολυποθήτου ἡμῖν ὑγείας σας, τὴν ὁποίαν διαφν-
λάξῃ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν μακροημερεύουσιν καὶ εὐδαιμονοῦσιν εἰς πολλοὺς
ἔτων περιόδους θέλει εἶμεθα ἱκέτιδες πρὸς Θεὸν δι' αὐτὴν καὶ ἐν ταύτῃ
θέλει λάβωμεν χαρὰν τὴν ἀνέκφραστον πρὸς ἀγαλλίασίν μας νομίζοντας
ὅτι εἴσθε στηριγμὸς καὶ καύχημα τῆς δυστυχοῦς πατρίδος μας εἰς αἰῶνα
τὸν ἅπαντα. πάλιν ξαναπαρακαλοῦμεν μὴ μᾶς ὑστερήσητε τιμίων καὶ
πανευγενικῶν γραμμάτων σας πρὸς παρηγορίαν μας καὶ προσκυνοῦντές
σας μένομεν μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας.

ταπεινοὶ δοῦλοι σας

ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ, Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ
ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Μ. Τ. ⁽¹⁾

Εἰς τὰς 10 δεκεμβρίου παρελθόντος καὶ 12 Ἰανουαρίου σᾶς ἔγρα-
φον ἐκτεταμένως καὶ δὲν ἀμφιβάλλω νὰ τὰ ἐλάβετε. μένω δὲ εἰς τὰ ἴδια
ἐπευχόμενος μακροχρόνιον ζωὴν καὶ ὑγείαν ἐν βίᾳ καὶ μὲ δεύτερον θέλει
σᾶς γράφει ἐκτεταμένως μὲ ὅλον τὸ σέβας κατασπάζομαι τὴν δεξιάν σας
καὶ μένω ὁ ταπεινὸς ἀνεψιὸς σας καὶ δοῦλος

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΝ

Κυρίῳ Κ. Πασχάλη καὶ τὰ λοιπὰ.

Εἰς Μόσχαν

τὴν 13 Φεβρουαρίου 1841

Ἰωάννινα

Τιμίαν ἐπιστολὴν σημειωμένην τὴν ἑπτὰ νοεμβρίου παρελθόντος ἐλά-

⁽¹⁾ Σημ. Πιθανὸν τὰ Μ. Τ. εἶναι τὰ ἀρχικά γράμματα τῶν λέξεων « *Μετὰ τοῦτο* »
ἀντὶ τοῦ ἐν χρήσει σημερινοῦ « *Υ. Γ.* » (Ὑστερόγραφον).

θαμε ἐκ τῆς ὁποίας ἐπληροφορήθημεν τὰ ὅσα παρὰ τοῦ Πανευγενεστάτου κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ διατάττεσθε νὰ μᾶς ἐμβάσητε ρούμβλια δέκα χιλιάδες πρὸς διανομὴν πτωχῶν φαμηλιῶν καὶ ἕτερα ψυχοφελείας ἔργα.

Ὅθεν μέρος ἐξ αὐτῶν ἐλάβαμεν καὶ ἐμοιράσαμεν κατὰ τὰς παρελθούσας ἀποκρέω εἰς πτωχὰς φαμηλίας καὶ ἐπροφθάσαμεν τὴν μεγάλην ἀνέχειαν καὶ δυστυχίαν τῶν δεομένων πτωχῶν πατριωτῶν μας. Πρὸς τοῦτοις ἐδώσαμεν καὶ ἐξ προικοδοσίας εἰς ἐξ πτωχὰ κοράσια, καὶ λαμβάνοντες τὰ ῥέσιτα θέλομεν κάμη τελείαν διανομὴν κατὰ τὴν λαμπρὰ καὶ τότε θέλομεν σᾶς ἐξαποστείλῃ τὸν λογαριασμὸν τακτικὸν τῶν πρακτέων μας πρὸς εἰδησίῃν σας, εὐχαριστοῦντες τὴν θέλησιν τοῦ Πανευγενεστάτου Θείου μας καὶ τὴν εὐγένειάν σας. παρακαλοῦμεν νὰ ἔχωμεν συχνὰ γράμματά σας εἰδητικά τῆς πολυποθίτου μας ὑγείας σας, καθὼς καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν λείψῃ ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς γράφωμεν. σᾶς ἐγκλείομεν καὶ γράμματα πρὸς τὸν Πανευγενέστατον Θεῖόν μας καὶ εἰς τὴν κυρίαν Παρασκευὴν Γκοργκόλη τὰ ὅποια παρακαλεῖσθε νὰ διευθύνητε καὶ ἐγχειρίσητε.

ἐν ταῦτῳ σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν καὶ μένομεν

τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι.

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

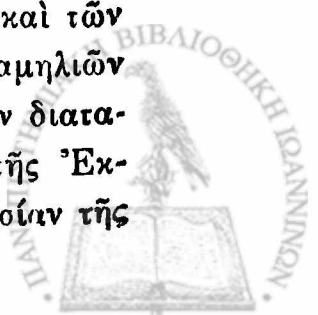
Πανευγενέστατε, ἐδοσπλαγγνικώτατε, εὐεργετικώτατε, φιλανθρωπότατε καὶ τὰ λοιπὰ κ. Ν. Ζωσιμᾶ.

Τὴν 25 Φεβρουαρίου 1841

Ἰωάννινα.

Εἰς τὴν 9 Αὐγούστου ἀπελθόντος σᾶς ἐγράφαμεν ἐκτεταμένως ἐγκλείοντες καὶ τὰ ἴσα τῶν μαρτυρικῶν πωλητηρίων γραμμάτων τῶν ὁσπητίων μαλίκου, μπαμπανίκου καὶ μπέρκου, ἐν ταῦτῳ καὶ ἴσον γράμματος παρὰ τῆς κοινότητος τῶν Ἰωαννίνων προσέτι καὶ ἴσον γράμματος ἀποδεικτικοῦ τῶν ἀγοραστῶν εἰς τὸ ὄνομα αὐτῶν, καὶ σᾶς ἐλέγαμεν τὰ χρειώδη, τὰ ὅποια στοχαζόμεθα ὅτι τὰ ἐλάβετε, ἀνίσως δὲ καὶ δὲν τὰ ἐλάβετε καὶ παρέπεσαν νὰ σᾶς στείλωμεν καὶ αὐθις τὰ ἀντίγραφα.

Περὶ δὲ τὰς 25 ἀπελθόντος νοεμβρίου σᾶς ἐστείλαμεν τὸ ἀντίγραφον ὁμοῦ καὶ τὸν λογαριασμὸν τῶν ὑπανδρευθέντων πτωχῶν νεανίδων καὶ τῶν ὅσων γροσίων ἐμοιράσθησαν εἰς ἀλεῦρι καὶ χρήματα πτωχῶν φαμηλιῶν καὶ πενήτων μερῶν, ὁμοίως καὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν ὅσων κατὰ τὴν διαταγὴν σας ἐδιορίζετε ὀνοματοδῶς νὰ δώσωμεν εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς Ἐκκλησίας Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἰς μουνίλαν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς

κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς νησί, εἰς τὴν Ἑλένην Πέτρου· μελλᾷ θυγατέρα σταύρου Ἰωάννου, καὶ εἰς τὸν Πέτρον διδάσκαλον νησιοῦ, ἔξιστοροῦντες σας ἐν ταῦτῳ τὰς πρὸς Θεὸν δεήσεις καὶ εὐχὰς τῶν πτωχῶν πατριωτῶν μας διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωνὴν τῆς πανευγενείας σας.

Εἰς τὰς 12 προαπελθόντος Ἰανουαρίου τοῦ 841 σᾶς ἐγράφαμεν ἐπευχόμενοί σας τὸ νέον ἔτος νὰ ἀπεράσῃτε ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ πρὸς τούτοις· σᾶς ἐλέγαμεν ὅτι εἰς τοὺς προὔχοντες Ζαγορίου καὶ κοινὸν προεστῶτα ἡ δωρεὰ τῶν τριῶν πτωχῶν κοριτσιῶν τῶν 1200 γρ. ἂνὰ 400 καθ' ἑνὸς τοὺς ἐφάνη μικρόν τι καὶ καθεὶς ἐκοίταζε νὰ τὰ λάβῃ πρὸς ὠφέλειαν πτωχῶν κοριτσιῶν τοῦ χωρίου του, ἡμεῖς ἐξητήσαμεν ἀποδείξεις τακτικὰς καὶ τότε νὰ τὰ δώσωμεν. προσέτι σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι εἰς τὰς 1ην Ἰανουαρίου ἀπελθόντος ἐλάβαμεν γράμμα παρὰ τοῦ ἐν Πρεβέξῃ ἐμπορευομένου κυρίου ἀποστόλη Βραζέλη εἰς τὸ ὅποιον ἦτον καὶ ἔγκλειστον παρὰ τῶν κυρ. κοσμᾶ Γόζου καὶ ἀνδρέα κορομηλᾶ οἵτινες μᾶς ἰδεάζουν ὅτι ἀπέστειλαν εἰς Πρέβεξαν εἰς παραλαβὴν τοῦ ῥηθέντος κυρίου βαρζέλη δέκα κιβώτια ἐμπεριέχοντα κυριακοδρομία, σώματα ἑκατὸν τριάντα καὶ ἐν περιπλέον καλλίτερον καὶ ὁ ῥηθείς κυρ Βαρζέλης νὰ λάβῃ τὴν φροντίδα τῆς ἀποστολῆς των, τὰ ὅποια σήμερον τὰ ἐλάβαμεν καὶ περιμένομεν τὴν διαταγὴν σας, σᾶς εἰδοποιοῦμεν ταῦτα ἐν συνόψει. ἀνίσως δὲ καὶ δὲν ἐλάβατε κανένα ἀπ' αὐτὰ θέλομεν σᾶς στείλῃ τὰς κόποιας.

Τὴν 13 Φεβρουαρίου 1841.

κατ' αὐτὰς μὲ μεγάλην μας ἀπορίαν καὶ τὰ λοιπὰ ὥς ὀπισθεν πρὸς τὸν ἴδιον τὴν 13 Φεβρουαρίου φαίνεται.¹

*Πανευγενέσιате, εὐσπλαγχνικώτατε, εὐεργετικώτατε καὶ φιλανθρωπότατε·
Κύριε Ν. Ζωσιμᾶ.*

τὴν 8ην Μαρτίου 841

Πανευγενικὴν καὶ περιπόθητον ἐπιστολὴν σας σημειωμένην τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 841 ἐλάβαμεν ἐξ ἧς μαθάνομεν ὅτι ἀσθενήσατε, ἡ δὲ θεία πρόνοια εὐσπλαγχνίσθη συγγενεῖς τε καὶ φίλους καὶ ἅπαντας τοὺς εὐεργετημένους καὶ ἀναλάβετε καὶ ἐπήγετε εἰς τὸ καλλίτερον. ἡμεῖς μεγίστως ἐλυπήθημεν διὰ τὴν λαβοῦσαν ἀσθενειάν σας. ὅμως βλέπομεν ἐπομένως τὴν ἀναλαβὴν τῆς ὑγείας σας, παρακαλοῦμεν τὸν ὑψιστον θεόν, εἰ καὶ χεῖλεσιν ἀναξίοις, ἵνα διατηρῇ, σκέπη καὶ διαφυλλάττῃ τὴν ὑμετέραν πανευγένειαν ἐν ὑγείᾳ ἄκρᾳ καὶ παντελεῖ εὐδαιμονίᾳ μετὰ τῶν ὧν ἐφίεσθε

¹) Πρόκειται περὶ ἀντιγράφου τῆς προηγουμένης δημοσιευθείσης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀοίδιμον Ν. Ζωσιμᾶ ὑπὸ χρονολογίαν 13 Φεβρουαρίου.

καταθυμίων. εἶδαμεν πρὸς τούτοις καὶ τὴν διαταγὴν σας πρὸς τὸν πανευγενέστατον κύριον Κ. πασχάλην διὰ νὰ μᾶς ἐμβάσῃ δέκα χιλιάδες ρουμβλία χάρτινα, τὰ ὅποια διατάττετε, ὥς καὶ αὐτὸς μᾶς περιέγραφεν, διὰ νὰ τὰ διανείμωμεν εἰς πτωχοὺς, φυλακωμένους καὶ ἀπεκλεισμένα ὁσπήτια, καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν σας θέλομεν ἀκουλουθήσῃ, καὶ μετὰ τὴν λαμπρὰν θέλομεν σᾶς ἐξαποστείλῃ τὸν λογαριασμὸν τῆς διανομῆς τῶν ἄνωθεν 10.000 ρουμβλίων, ἀπὸ τὰ ὅποια μέρος ἐλάβαμεν καὶ ἐμοιράσαμεν κατὰ τὰς περελθούσας ἀποκρέω εἰς πτωχὰς φαμηλίας, καὶ ἐπροφθάσαμεν τὴν μεγάλην ἀνέχειαν καὶ δυστυχίαν τῶν δεομένων πτωχῶν πατριωτῶν μας, πρὸς τούτοις ἐδόσαμεν καὶ ἕξ προικοδωρίας εἰς ἕξ πτωχὰ κοράσια καὶ κατὰ τὴν λαμπρὰν θέλομεν τελειώσῃ τὴν διανομὴν καὶ θέλομεν σᾶς ἐξαποστείλῃ τὸν λογαριασμὸν τακτικὸν τῶν πρακτέων μας πρὸς εἰδήσιν σας.

Εἰς τὰς ἀρχὰς μαρτίου ἐλάβαμεν γράμμα παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου ἐν διδασκάλοις κυρίου Κ. ἀσωπίου ὅστις μᾶς ἔστειλεν ἐκ διαταγῆς σας τριάκοντα ἀντίτυπα συντακτικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκδεδομένα παρὰ τοῦ ἰδίου, καὶ περιμένομεν καὶ δι' αὐτὰ τὴν προσταγὴν σας. ξαναπροσκυνῶντας μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας ὑποσημειούμεθα

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Τὴν 8 Μαρτίου 1841

Ἰωάννινα.

Σᾶς βεβαιώνομεν τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐστάλθη μέσον κωνσταντινουπόλεως πρὸς τούτοις σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι ὁ ἐν κωνσταντινουπόλει ἀνταποκριτὴς σας κύριος Π. Σκουμπροδῆς ἐφάνερωνε τὴν σύναξιν τῶν ρουμβλίων εἰς γρόσια, καὶ ἀφ' οὗ τὰ περιλάβωμεν ὅλα, καὶ τελειώσωμεν τὴν διανομὴν κατὰ τὴν λαμπρὰν πάλιν θέλομεν σᾶς γνωστοποιήσῃ, ἐν τοσούτῳ σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν ἐπεύχοντές σας τὰ ἄριστα καὶ μένομεν

τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Φ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

τὸ ἄνωθεν γράμμα τοῦ κυρίου Κ. Πασχάλῃ ἐστάλθη καὶ διὰ μαρούλη εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρόσθεσεν ὁ κ. Θ. ἱατρὸς τὰ κάτωθεν.

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ζ. ΜΑΡΟΥΔΗΝ

Ἐντιμότητε κύριε ζώῃ ἀναστασίῳ μαρούλη

Εἰς Τριέστι

τὴν 8 μαρτίου 1841

Ἰωάννινα

Τιμίαν σας γραφὴν τὴν 16 φεβρουαρίου σημειωμένην ἐλάβαμεν εἰς τὴν

ὁποῖαν μᾶς ἐγκλείετο πανευγενικὴ ἐπιστολὴ τοῦ κυρίου θεοῦ μας Ζωσιμᾶ γράφοντάς μας ἐν ταυτῷ ὅπου τὰ ἀποκριτικά μας πρὸς τὴν πανευγένειάν του νὰ τὰ στείλωμεν μέσον τῆς ἐντιμότητός σας. ὅθεν σᾶς ἐγκλείομεν πρὸς τὸν σεβαστὸν μας τὸν πανευγενέστατον λέγομεν κύρον Ν. Ζωσιμᾶν γράμμα μας καὶ παρακαλοῦμεν νὰ τὸ διευθύνῃτε ἀσφαλῶς γράφοντάς μας συχνὰ γραμματὰ σας εἰδητικά τῆς ὑγείας σας πρὸς χαράν μας, καὶ προστάζοντάς μας εἰς ὅ,τι μᾶς γνωρίσητε ἱκανοὺς νὰ σᾶς δουλεύσωμεν, ὅ,τι δὲ ἔξοδα κάμετε διορίσητε ὅθεν ὀρίσητε νὰ τὰ ἀποκριθῶμεν καὶ μένομεν

ὅλως πρόθυμοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Εὐγενέστατε κύριε Πέτρε Οἰκονόμου

Εἰς Κέρκυραν

τῇ 8 Μαρτίου 841

Ἰωάννινα

Ἐξω εἰς τὸ γράμμα τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ζ. μαρούλη εἶδαμε τοὺς φιλικοὺς ἀσπασμοὺς καὶ ἐχάρημεν ἄκρως τὸ αἴσιον τῆς ὑγείας σας. ἐν ταυτῷ μᾶς ἐγράφετε διὰ νὰ στείλωμεν τὰς ἀπαντήσεις, ὅθεν σᾶς τὰ ἐγκλείομεν καὶ παρακαλοῦμεν νὰ τὰς διευθύνῃτε διορίζοντάς μας ἐν ταυτῷ νὰ δόσωμεν καὶ τὰ ἔξοδα αὐτῶν ἐδῶ εἰς ὅποιον ὀρίζετε γράφοντας συχνὰ τὸ αἴσιον τῆς ὑγείας σας πρὸς χαράν μας καὶ προστάζοντάς μας εἰς ὅ,τι μᾶς γνωρίζητε ἱκανοὺς νὰ σᾶς δουλεύσωμεν καὶ μένομεν

ὅλως πρόθυμοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Τῇ 10 Μαρτίου 1841

εἰς Μόσχαν

Εὐγενέστατε κύριε! διὰ μέσου Κωνσταντινουπόλεως σᾶς ἀποκρίνομεν τὰς 13 Φεβρουαρίου 1841. εἰς τιμίαν ἐπιστολήν σας σημειωμένην τῇ 7 9βρίου 840. καθὼς καὶ τῇ 8 τοῦ τρέχοντος διὰ τοῦ ἰδίου μέσου σᾶς διεύθυνα καὶ τὸ ἀντίγραφον μέ τινα προσθέσεων. ἐπιβεβαιώνοντές σας, κύριε, τὰ ἴδια σᾶς φανερώνω τὴν στέλσιν αὐτῶν διὰ κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ νὰ μὴ σᾶς βαρύνω περιπλέον σᾶς προσκυνῶ, μὲ ὅλον τὸ σέβας μένω εἰς τὰς προσταγὰς σας

πρόθυμος δοῦλος

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Πανευγενέστατε Κ. Ν. Ζωσιμᾶ

Προσθέσας ὅτι ἐστάλθη διὰ μέσου μαρούλη με τὸ ὀπισθεν ἀντίγρα-
φον τὴν 25 Φεβρουαρίου καὶ 8 μαρτίου.

Τῇ 10 Μαρτίου 1841 Νίξναν

Ἰωάννινα

Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι χθὲς τὴν 9 μαρτίου ἐσυνάχθη ὄλος ὁ λαὸς εἰς
τὴν ἀγιοτάτην μητρόπολιν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μονα-
στηρίων τοῦ Προφήτου ἡλιοῦ καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, οἱ ἐπιτροπεύ-
σαντες δὲ εἰς αὐτὰ ἦτον οἱ κύριοι Δ. Δρόσος, Ν. Τζίνης καὶ Ν. Κ. ἀθα-
νασίου διὰ τὸ μέρος τῶν Ἰωαννίνων, ἔγιναν περὶ αὐτῶν μεγάλαι φιλο-
νειαί, διότι ἄχρι σήμερον δὲν παρέδωκαν κανένα λογαριασμὸν καὶ
εἶχον πωλήσει δι' ἑξ χρόνους τὸ εἰσόδημα αὐτῶν τῶν μοναστηρίων εἰς
Βουκορέστι πρὸς ἓνα μιλλιούνιον καὶ διακοσίας χιλιάδας γρ., ἑξ αὐτῶν
τὸ γον μέρος ἀπαρθενεύει διὰ τὰ Ἰωάννινα, τὰ δὲ ἄλλα δύο τρίτα ἐν
τῶν ζαγωρισίων καὶ τὸ ἕτερον τῶν Ζητζαίων. Αὐτοὺς δὲ ὁ Πατριάρχης
ἐν καιρῷ εἶχεν ἀποβάλλει ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὴν μὴ καλὴν κυβέρ-
νησιν τῶν εἰσοδημάτων, καθὼς καὶ ὁ λαὸς δὲν εὐχαριστεῖτε, ἐπειδὴ καὶ
ἡ κοινότης τῶν Ἰωαννίνων δὲν εἶδε καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὸ εἰσό-
δημα αὐτῶν τῶν ἱερῶν μοναστηρίων. αὐτοὶ δὲ ῥαδιουργοῦν διὰ νὰ μεί-
νουν καὶ ἐκ νέου ἐπίτροποι, καὶ νὰ ἐκλεχθοῦν ἀπὸ τὴν κοινότητα, ὅμως
τὸ πρᾶγμα μένει ἀκόμη ἀτελείωτον. ὄντες δὲ ἐπίτροποί σας οἱ ἄνωθεν
κύριοι ἔχουν δανεισθῇ ἀπὸ τὸν κύριον Ἀλέξιον Παππάζογλου διὰ
χρεῖαν τοῦ σχολείου, καθὼς λέγουν, γρ. 15.000 γινόμενα με τὸν τόκον
των, ὅθεν καὶ χθὲς γινομένης τῆς συνελεύσεως μᾶς τὰ ἐζήτησαν διὰ νὰ
τοὺς τὰ ἀποκριθῶμεν. ἡμεῖς ὅμως τοὺς εἶπαμεν ὅτι δὲν γνωρίζομεν κα-
νένα χρέος, καὶ ἡ εὐγένειά σας γράψατε περὶ αὐτῶν πρὸς τὸν εὐγενέστα-
τον θεῖον μας, καὶ πάλιν ἡμπορεῖτε νὰ τοῦ τὰ φανερώσητε καὶ ὅ,τι εἶναι
ὀρισμός του ᾧς κάμη, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν καμμίαν τοιαύτην
διαταγὴν ἀπὸ τὴν πανευγένειάν του σᾶς γνωστοποιοῦμεν πρὸς εἰδΗΣίν
σας καὶ ὅπως ὀρίζετε καὶ μένομεν ξαναπροσκυνοῦντες με ὄλον τὸ προ-
σῆκον σέβας.

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Μ. Γ. ὁ δὲ ταπεινός σας ἀνεψιὸς καὶ δοῦλος Θεοδόσιος Λαμπαδάριος
εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν εὐεργετικώτατόν του κύριον θεῖον κατασπίζεται
τὴν δεξιάν του καὶ εὐχεται τῷ Θεῷ νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ τὴν πολυχρό-
νιον ζωὴν του καὶ ὑγείαν καὶ με δεύτερον θέλει λάβει ὕλην διὰ νὰ σᾶς
γράψῃ καὶ αὐθις ἐκτεταμένως περὶ τῆς δυστυχοῦς πατρίδος μας.

Τὸ ἔσωθεν γράμμα πρὸς Πανευγενέστατον ἐπίτροπόν σας κύριον Κ. Πασχάλην ἀφήνομεν ξεβούλλωτον καὶ ἡ πανευγένειά σας τὸ βουλλώνετε καὶ τὸ διευθύνετε πρὸς τὸν ἴδιον καὶ μένομεν.

οἱ ἴδιοι

Πανευγενέστατε φιλανθρωπότατε εὐεργετικώτατε εὐσπλαχνικώτατε Κύριε Ζωσιμᾶ

τὰ ἄνωθεν ἀντίγραφα καὶ ἡ παροῦσα προσθήκη·

τῇ 16 Μαρτίου 1841

Ἰωάννινα

σᾶς ἐπιβεβαιώνομεν τὰ ἄνωθεν ἀντίγραφα, τὰ ὅποια σας ἔστειλαμε καὶ διὰ μέσου κωνσταντινουπόλεως καθὼς καὶ διὰ μέσου τοῦ κυρ. Ζώη Δ. μαρούλη ἀπὸ Τριέστι διὰ νὰ εἴμεθα βέβαιοι τῆς παραλαβῆς καὶ μὴ ἔχοντες τι νεώτερον σᾶς προευχόμεθα τὸ ἅγιον πάσχα νὰ ἀπεράσῃτε ἐν ὑγιείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ καὶ μὲ ὅλα τὰ καταθύμια. περιμένομεν δέ, εὐεργετικώτατε κύριε θεῖε, ὅλοι ἀνυπομόνως ἀπόκρισίν σας διὰ νὰ μάθωμεν τὴν τελείαν ἀναλαβὴν τῆς ὑγιείας σας, ἣν ὁ πανάγαθος θεὸς νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῇ νὰ σᾶς τὴν διαφυλάτῃ μακροχρονίως πρὸς παραμυθίαν ἀπάντων ἡμῶν.

ἐν τοσοῦτῳ σᾶς προσκυνοῦμεν ταπεινῶς καὶ ὑποσημειοῦμεθα μὲ ὅλον τὸ προσήκον σέβας

Πρόθυμοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ὁ υἱὸς τοῦ μακαρίτου Χριστοδούλου Οἰκονόμου μᾶς ἐπαρακάλεσε νὰ σᾶς διευθύνωμεν ἐν πρὸς τὴν πανευγένειάν σας ταπεινόν του γράμμα, τὸ ὅποῖον καὶ ἔσωθεν σᾶς ἐγκλείομεν, ὅστις σᾶς ἐξιστορεῖ τὴν ἔνδειάν του καὶ ἀπορίαν του καὶ εἶναι τῷ ὄντι νέος φιλομαθὴς καὶ καλῶν ἡθῶν, καὶ ἡ εὐγένειά σας ἡμπορεῖτε νὰ τοῦ χορηγήσῃτε, ἂν εἶναι ὀρισμός σας, κάθε χεῖρα βοηθείας, καὶ θέλετε κάμει πρὸς αὐτὸν μισθὸν ἐλεημοσύνης, ὅτι εἶναι ἄξιος τῆς εὐσπλαχνίας σας.

Τὸ ἔσωθεν γράμμα πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους ἀδελφοὺς Κυρίους Πασχάλη σήμερον ἔλαβον ἀπὸ χωρίον Καπέσσοβον, παρὰ τῶν κυρίων ἀνεψιῶν των διὰ νὰ τὸ ἐξαποστείλω καὶ ἔχων ταύτην τὴν εὐκαιρίαν τὸ ἐγκλείω πρὸς τὴν πανευγένειάν σας διὰ νὰ τὸ διευθύνῃτε ἀσφαλῶς. ἐν ἑτέρῳ τοῖς εἶχον καὶ πρότερον διευθύνει διὰ Κωνσταντινουπόλεως.

μένω ταπεινότατος δοῦλος μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας κατασπαζόμενος τὴν δεξιάν σας.

ὁ εὐπειθέστατος ἀνεψιός σας

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ

Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους Κυρίους Ἀλέξιον Φίλιον καὶ Θεοδόσιον Λαμπαδάριον

Μόσχα τῇ 17 Μαρτίου 1841

Εἰς τὰς 7 καὶ 11 Ν/βρίου μηνὸς καὶ χρόνου ἀπελθόντος, εἶχα τὴν τιμὴν νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ἔμβασα διὰ τῆς Ὁδησοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, μέσον τοῦ Κυρίου Π. Σκουμπουρδῆ δούβλια δέκα χιλιάδας χάριτινα, τῶν ὁποίων τὴν ἐκκαθάρισιν εἰς γρόσια νὰ σᾶς ἐμβάσῃ μὲ πρῶτον στέλλοντας καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς γράμματά μου καθὼς καὶ ἐκεῖνο τῆς εὐγενείας του, τὰ ὅποια χρήματα λαμβάνοντες νὰ μοιράσητε εἰς πτωχοὺς, φυλακωμένους καὶ ξεπεσμένα ὁσπῆτια εἰς ὑγείαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τῆς πανευγενείας του εἰδοποιοῦντες καὶ ἡμᾶς ἐν καιρῷ διὰ τὴν παραλαβὴν των καὶ πρακταῖα σας. Καὶ ἄνευ τιμίας σας, εἶμαι καὶ διὰ τῆς παρούσης μου νὰ σᾶς φανερώσω ὅτι ὁ Κύριος Σκουμπουρδῆς ἀπὸ τὰς 21 Δεκεμβρίου καὶ 7 Ἰανουαρίου τρέχοντος χρόνου μοὶ ἔγραψεν ὅτι τὴν βαλοῦταν τῶν 5000 ὅπου μοῦ ἐτράβησε, σᾶς ἔμβασα τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτοῦ εἰς γρόσια 24900 καὶ ἐπομένως ἦτο νὰ ἐμβάσῃ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἐτέρων ρ. 5000 ἐμβασθέντων διὰ τῆς Ὀδυσοῦ διὰ γρόσια 26100. Ὅθεν λαμβάνοντες τόσον τὰ πρῶτα καθὼς καὶ τὰ μετὰ ταῦτα παρακαλῶ νὰ ἀκολουθήσητε κατὰ τὰς εἰρημένας ἐπιστολάς μου καὶ Διαταγὴν τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ εἰδοποιοῦντες με ἐν ταυτῷ διὰ τὴν λαβὴν τῶν εἰρημένων χρημάτων καθὼς καὶ διὰ τὰ πρακταῖα σας πρὸς ἡσυχίαν μου.

Ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Νικόλαος Ζωσιμᾶς μοὶ ἔγραψεν ἀπὸ τὰς 15 Νοεμβρίου τὴν θέλησίν του ὅτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ χρήματα νὰ δοθῶσι τῆς εἰς Μέσοβον ἑξαδέλφης του Ἑλένης Χρήστου Γαδέλου γρόσια τριακόσια καὶ ἀκολούθως νὰ τῆς δίδονται ἀπὸ τὰ λάσσα ὅπου ἔχει διωρισμένα διὰ τοὺς πτωχοὺς εἰς τὴν διαθήκην του ἀπὸ γρ. 200 τὸ καθέκαστον ἔτος ἕως οὗ ζῇ, περὶ τῶν ὁποίων σᾶς ἔγραψεν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὴν γραφὴν του ἀπὸ τὰς 10 Ἰανουαρίου, μὲ τὴν ὁποίαν σᾶς ἀναφέρει καὶ περὶ τῶν ἑκατὸν τριάκοντα σωμάτων Κυριακοδρομίων, ἅτινα κατὰ διαταγὴν του σᾶς ἐστάλθησαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ τὰ σώματα δὲν θὰ μοιρασθῶσιν μόνον εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ περίξ χωρία καὶ εἰς ὅλα τοῦ Ζαγορίου ἀπὸ ἐν Σῶμα, καθὼς ἀκόμη νὰ δοθῶσι δέκα σώματα καὶ εἰς τὸ Μέσοβον καὶ ὅπου ἀκόμη ἀνήκει, καὶ τὰ μείναντα σώματα πεντήκοντα νὰ εἶναι διὰ τὰς ἐκκλησίας καὶ ἕτερα μέρη τῶν Ἰωαννίνων, ἀγκαλὰ ἦτον κατ' αὐτὰς νὰ σᾶς γράψῃ ἡ Παν-

νευγενία του, μόλον τοῦτο θέλει σᾶς ξαναγράψῃ νὰ ἀκολουθήσητε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, διὸ παρακαλῶ τὰ ὅσα ἀνήκουσι διὰ τὸ ζαγόριον νὰ δοθῶσι, ὅπου περὶ τούτου εἰδοποιῶ σήμερον καὶ τὸν εὐγενέστατον προσεσιῶτα τοῦ ζαγορίου, ἵνα λάβῃ τὴν φροντίδα διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ στάλσιν αὐτῶν εἰς τὰ χωρία.

Ὅσον δὲ περὶ τοῦ διδασκάλου Κυρίου Ἀναστασίου Σακελλαρίου ἐλάβαμεν τὴν φροντίδα περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν καιρὸν θέλει ἔχετε πληροφορίαν. Τὴν ἔσωθεν ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἀνεψιάς μου, παρακαλῶ, λαμβάνετε τὴν καλωσύνην νὰ διευθυνθῇ ἀσφαλῶς καὶ μᾶς ὑποχρεοῦτε παρακαλῶντας σας προσέει ἵνα τὰς ἔχητε εἰς τὴν εὐνοιάν σας καὶ προσκυνῶντας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι τῆς ὑμετέρας εὐγενείας

πρόθυμος δοῦλος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΝ

Πρὸς τὸν κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶ

Ἀθήνας

22 Ἀπριλίου 841

Ἰωάννινα

Ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίτου κοσμᾶ Γόζου δὲν σᾶς ἐγράψαμεν ἐν καιρῷ τὴν παραλαβὴν τῶν ἑκατὸν τριάκοντα σωμάτων κυριακοδρομίων καὶ ἑνὸς περιπλέον. νῦν δὲ σᾶς εἰδοποιοῦμεν τὴν περιλαβὴν καὶ σᾶς ἰδεάζομεν ὅτι τὸν πανευγενέστατον κύριον νικόλαον ζωσιμᾶν ἰδεάσαμεν ἐν καιρῷ καὶ μέννατε ἡσυχος, ἐρωτώντας δὲ τὰ περὶ τῆς ὑγείας σας ὑποσημειοῦμεθα καὶ μένομεν εἰς τὰς προσταγὰς σας πρόθυμοι

ΑΛΕΞΙΟΣ ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Ν. ΖΩΣΙΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ

Ἐντιμότατοι κύριοι Ἀλέξιε Φίλιον, Παναγιώτη Σαμαρινιώτη καὶ Θεοσινε Λαμπάδαρη

εἰς Ἰωάννινα

τὴν 22 Ἀπριλίου 1841

Νίξνα

Εὐμενῶς καὶ μὲ εὐχαρίστησίν μου ἔλαβον τὴν ἀπὸ 8 καὶ 10 Μαρτίου παρελθόντος. ἐξ ἧς ἐχάρην διὰ τὸ αἴσιον τῆς ὑγείας σας καὶ εἰς τὰ σύμφωνα παρέρχομαι. ὡσαύτως εἶχα λάβει ἐν καιρῷ καὶ τὴν ἀπὸ 9 Αὐγούστου καὶ 28 8/βρίου ὁμοῦ μὲ τὸν λογαριασμὸν 1840 τὴν 12 Ἰανουαρίου καὶ 13 Φεβρουαρίου 1841 καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας μου δὲν σᾶς ἀπεκρίθην τότε, ὅθεν διὰ τὰ πραχθέντα ἔχει καλῶς.

Καὶ μὲ εἰδοποιεῖτε ὅτι κατὰ τὴν ὁδηγίαν μου ὃ ἐν Μόσχᾳ κ. Κ. Πα-

σχάλης σᾶς ἔμβασε διὰ λογαριασμόν μου τὰ ρούμβλ. δέκα χιλιάδες χάρτινα ὁποῦ τὸν εἶχα διορίσει καὶ ὅτι ἀπ' αὐτὰ μέρος εἶχετε λάβη καὶ ἔμοιράσατε εἰς πτωχοὺς καὶ εἰς ἀποκλεισμένα ὁσπήτια καὶ μετὰ τὴν λαμπρὰν ἦτο νὰ μὲ στείλετε τὸν λογαριασμόν τῶν εἰρημένων δέκα χιλιάδων ρουμβλ. χαρτίνων, καὶ ἀπ' αὐτὰ ἐπροικοδωρήσατε καὶ ἕξ πτωχὰ κορίτσια καὶ ἔχει καλῶς.

Καὶ ὅτι εἶχετε λάβη γράμμα παρὰ τοῦ Σοφολογιωτάτου Κυρίου Κ. Ἀσωπίου καὶ σᾶς ἔστειλεν ἐκ διαταγῆς μου τὰ 30 ἀντίτυπα Συντακτικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ περὶ αὐτὰ θέλω σᾶς γράψαι.

Καὶ ὅτι εἰς τὰς 12 Ἰανουαρίου μ' ἐγράφειτε καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία ὁποῦ σᾶς ἐστάλθησαν παρὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις μακαρίτην Κ. Γόζον καὶ κύριον Α. Κορομηλᾶν κατὰ τὴν διαταγὴν μου, τὰ ὅποια τὰ ἐλάβατε, καὶ περιμένετε τὴν διόρισίν μου, καὶ περὶ αὐτὰ μὲ δεύτερον, θέλω σᾶς γράψαι τὴν θέλησίν μου ποῦ νὰ δοθοῦν.

Ἔγνων τὰ ὅσα μὲ δηλοποιεῖτε περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τῶν πατέρων.

Καὶ πρὸς τούτοις μοὶ γράφετε ὅτι εἰς τὴν συνέλευσιν σᾶς ἐζήτησαν οἱ πρόην ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς ὅτι εἶχον δανεισθῇ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Παπάζογλου, ὡς λέγουν, γρόσια 15000 μὲ τοὺς τόκους των, εἰς τοῦτο, ἔχουν μέγαλον λάθος, πρῶτον μὲν, ὁποῦ εἰς κανὲν γράμμα τοὺς περὶ αὐτὰ δὲν μὲ ἀνέφεραν, μάλιστα οἱ ἴδιοι μὲ πηγαίνουν χρεῶσαι καθὼς εἰς τοὺς λογαριασμοὺς των φαίνονται, ὁποῦ ἔχουν ἀπερασμένα ἀπὸ γρόσια 3.000 διὰ τὸν Διδάσκαλον Γ. Κρανᾶν, ὁποῦ παρέδιδεν εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ μακαρίτου Καπλάνη, καὶ δὲν ἔλειψα νὰ τοὺς γράψω περὶ αὐτῶν ὁποῦ νὰ μοὶ τὰ ἐπιστρέψουν, καὶ ἕως τὴν σήμερον δὲν τὰ ἔλαβα, καὶ περιπλέον ἀπὸ τὰς 23.000 γρόσια ὁποῦ τοὺς εἶχα ἐμβάσει διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὰ ὅποια κακὴν κακῶς τὰ ἐπεχειρίσθησαν, καὶ μοὶ ἔμειναν καὶ χρεῶσαι ὑπὲρ τὰς ἑπτὰ χιλιάδας γρόσια, καὶ περὶ αὐτὰ δὲν ἔλειψα νὰ τοὺς γράψω καὶ ὥς εἶναι γνωστὰ τοῖς πᾶσι.

Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὸ Γενικὸν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον δὲν μὲ ἀνεφέρετε ἢ τιμότης σας περὶ αὐτὸ τελείως.

Καὶ ἔστωντας οἱ ἐπίτροποι τῶν 4 ἐκκλησιῶν, σᾶς κάμνω γνωστὸν ὅτι μὲ γράφουν περὶ τοῦ εἰρημένου Σχολείου πρῶτον μὲν ὁποῦ ὁ κύριος Ἀλέξιος Φίλιος δὲν παύει καθημερινῶς παραιτηρῶν τὰ σχολεῖα τοὺς διδασκάλους καὶ μαθητὰς καὶ παραγγέλλων καὶ νουθετῶν τὴν καλὴν εὐταξίαν.

Καὶ ὅτι τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων τοὺς πληρώνουν οἱ εἰρημένοι ἐπίτροποι ἀπὸ κοινὰ ἐλέη καὶ βλέποντας τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν

τοῦ Κυρίου Α. Φίλιου, ἀπεφάσισα καὶ ἔγραψα πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ Κύριον Κ. Πασχάλην νὰ διορίσῃ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Κύριον Π. Σκουμπουρδῆν νὰ τοὺς τραθήσῃ ρούμβλια χάρτινα 6.000 ἥτοι ἕξ χιλιάδες, καὶ τὸ ἰσόμετρον αὐτῶν εἰς γρόσια νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσῃ, τὰ ὅποια λαμβάνοντάς τα, πρῶτον μὲν πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς κοινότητος καὶ τῶν ἐπιτρόπων ἀπὸ πρώτην Ἰανουαρίου νὰ πληρωθοῦν οἱ Κύριοι Ἐπίτροποι τῶν 4 Ἐκκλησιῶν, ὅσα ἔδοσαν μισθοὺς τῶν διδασκάλων ἀπὸ τὰ κοινὰ ἔλέη μὲ ἀπόδειξιν καὶ μὲ τὴν στέλτετε καὶ πλέον διὰ νὰ μὴ στενοχωροῦνται οἱ διδάσκαλοι εἰς κάθε τρεῖς μῆνας τοὺς πληρώνετε ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος τὸν μισθὸν των.

Πρὸ τούτοις σᾶς κάμνω γνωστὸν ὅτι ἔγραψα τοῦ ἰδίου Πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη διὰ νὰ διορίσῃ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κύριον Π. Σκουμπουρδῆν νὰ τοῦ τραθήσῃ διὰ λογαριασμὸν μου ἕτι ρούμβλια χάρτινα δύο χιλιάδες καὶ ἑξακόσια 2.600 καὶ τὸ ἰσόμετρον εἰς γρόσια νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσῃ, τὰ ὅποια λαμβάνοντάς τα, θέλετε ἀκολουθήσῃ περὶ αὐτὰ τὴν ὁρδινίαν τοῦ εἰρημένου Πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη. Ἐπειδὴ τοῦ ἔχομεν διορισμένα ὁποῦ νὰ μοιρασθοῦν εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν χωρίων.

Καὶ λαμβάνοντες τὸν λογαριασμὸν τῶν 10.000 ρουβλ. χαρ. καθὼς μὲ γράφετε τότε θέλω σᾶς γράψῃ, γράφοντάς σας τὴν θέλησίν μου τόσον διὰ τὰ Κυριακοδρομία ὡσαύτως καὶ διὰ τὰ 30 σώματα τοῦ συντακτικοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ἔρχονται αἱ γραφαὶ σας διὰ μέσον Κορφῶν καὶ Τριεστίου ὀγρηγορώτερα καὶ πλέον ἀκολουθεῖτε τὸν αὐτὸν δρόμον, καθὼς καὶ ἐγὼ σᾶς στέλνω τὴν παροῦσαν μου

Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζοντάς σας μένω
ὁλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΝ

Πανευγενέστατε Κύριε Κ. Πασχάλη

Μόσχα

τὴν 28 ἀπριλίου 1841

Ἰωάννινα

Εἰς τὰς 13 φεβρουαρίου σᾶς ἀποκρινόμεθα εἰς τιμίαν σας ἐπιστολὴν σημειωμένην τὴν 7 νοεμβρίου παρελθόντος, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπληροφορήθημεν τὰ ὅσα παρὰ τοῦ Πανευγενεστάτου κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ διετάττεσθε νὰ μᾶς ἐμβάσῃτε ρούμβλια δέκα χιλιάδες, τὰ ὅποια νὰ διανείμωμεν κατὰ τὴν διαταγὴν του.

Εἰς τὰς 8 μαρτίου σᾶς ἐβεβαιώναμεν τὸ ἀντίγραφον, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐστάλθη μέσον κωνσταντινουπόλεως φανερώνοντές σας καὶ τὴν σύναξιν

τῶν δέκα χιλιάδων ρουβλίων καὶ εἰς τὰς δέκα τοῦ αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνομεν τὰ αὐτά.

νῦν δὲ σήμερον ἐλάβαμεν τιμίαν ἐπιστολήν σας σημειωμένην τὴν 17 μαρτίου, ἐκ τῆς ὁποίας πληροφορηθέντες τὸ αἷσιον τῆς πολυποθίτου ἡμῖν ὑγείας σας ἐχάρημεν ἄκρως, ἐν ταῦτι ᾧ εἶδομεν νὰ μᾶς εἰδοποιεῖτε, ὅτι εἰς τὰς 11 νοεμβρίου ἀπελθόντος χρόνου μᾶς ἐγράφετε, τὴν ὁποίαν ἐπιστολήν δὲν ἐλάβαμεν, καὶ φαίνεται νὰ ἐχάθη. πρὸς τούτοις σᾶς ἐγκλείομεν τὸν λογαριασμὸν τῶν δέκα χιλιάδων ρουβλίων ὡς διενεμήθησαν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πληροφορηθέντες παρακαλεῖσθε νὰ ἀγροικηθῆτε καὶ μὲ τὸν πανευγενέστατον κύριον θεῖον μας. περὶ δὲ τῆς κυρίας ζωίτσας Τριανταφίλλου γκαντέλου θέλομεν ἐξακολουθήσει κατὰ τὴν διαταγὴν του, τῆς ὁποίας κατὰ τὸ παρὸν ἐδόθησαν τὰ γρόσια τριακόσια, ὡς εἰς τὸν λογαριασμὸν φαίνονται. διὰ δὲ τὰ κυριακοδρομία ὁποῦ μᾶς ἐγράφετε θέλομεν ἀκολουθήσει τὴν διαταγὴν σας. ὅσον διὰ τὸν διδάσκαλον ἀναστάσιον ἀμάθαμεν, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωαννίνων ἔγραψε τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ, πλὴν ὁ διδάσκαλος ζητεῖ μίαν μεγάλην χρονικὴν ποσότητα μισθοῦ, ἡ πανευγένειά του ὅμως ἃς κάμῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀρίζει. ἡ διανομὴ τῶν ἄνωθεν δέκα χιλιάδων ρουβλίων ἐγένεν κατὰ τρεῖς ἐποχάς, κατὰ τὰς ἀπόκρεω, ἄλλη κατὰ τὸ μέσον τῆς τεσσαρακοστῆς εἰς εἶδη φορεμάτων πτωχῶν φαμηλιῶν, σπηταλιῶν, φυλακωμένων, καὶ λοιπῶν ἐνδεῶν, καὶ ἡ τρίτη κατὰ τὸ μεγαλοβδόμαδον. τὸ πρὸς τὰς κυρίας ἀνεψιάς σας γράμμα σήμερον ἐγχειρίσαμεν καὶ σᾶς ἐγκλείομεν καὶ ἐν παρ' αὐτάς. παρακαλεῖσθε νὰ ἐγχειρίσητε καὶ τὸ ἐσώκλειστον τῷ κυρίῳ ἀθανασίῳ τζιακάλῳφ καὶ ἂν δυνατόν νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν ἀπόκρισιν καὶ μᾶς ὑποχρεώνετε. καὶ μένομεν

τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Πανευγενέστατε εὐσπλαχνικώτατε καὶ εὐεργετικώτατε Κύριε Ζωσιμᾶ

πρὸς τὸν κύριον θεῖον

Νίξνα

τῇ 28 Ἀπριλίου 1841

Ἰωάννινα

Ἐν καιρῷ σᾶς ἀπεκρίθημεν εἰς τὴν σεβαστὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολήν σας σημειωμένην τὴν 10 Ἰανουαρίου, καὶ σᾶς ἐλέγαμεν τὰ χρειώδη, νῦν δὲ σᾶς γνωστοποιοῦμεν, ὅτι ἐλάβαμεν καὶ τὴν κόππιαν αὐτῆς ὁμοῦ μὲ τὴν προσθήκην τῆς 24 τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν ἅγιον θεὸν διὰ τὴν περιπόθητον περὶ ἡμᾶς ὑγείαν σας τὴν ὁποίαν ὁ ὕψιστος νὰ σᾶς τὴν διαφυλάτῃ μακροχρόνιον.

Σᾶς ἐγκλείομεν τὸν λογαριασμὸν τῆς διανομῆς τῶν δέκα χιλιάδων ρουβλίων ὅπου εἵχετε διορίσῃ νὰ μᾶς ἐμβάσῃ ὁ πανευγενέστατος ἐπίτροπος σας κύριος Κ. Πασχάλης. Ἡ διανομὴ αὐτῶν καθὼς εἰς τὸν λογαριασμὸν φαίνεται ἔγινε εἰς τρεῖς ἐποχάς, μίαν κατὰ τὰς ἀποκρέω, ἄλλην κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς εἰς εἶδη φορεμάτων δι' ἐνδυμασίαν πτωχῶν φαμηλιῶν, σπηταλιῶν, φυλακωμένων, καὶ λοιπῶν ἐνδεῶν. καὶ τὴν τρίτην κατὰ τὸ μεγαλοβδόμαδον. καὶ οὕτως ἔγινεν ἡ τελεία διανομὴ καὶ σᾶς στέλλεται ὁ λογαριασμὸς πρὸς πληροφορίαν σας.

Τὰ πράγματα τῆς παιρίδος μας εὐρίσκονται εἰς τὰ ἴδια, διότι αἱ ὑποθέσεις τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, περὶ τῶν ὁποίων σᾶς προεγράψαμεν δὲν ἔλαβον κανένα τέλος καὶ ὅταν λάβωσι τὴν ἔκβασίν των θέλομεν σᾶς εἰδοποιήσῃ μὲ πρῶτον. αὕτῃ ἡ ὑπόθεσις, πανευγενέστατε, ἔφερε μεγάλην, ταραχὴν εἰς τὴν πολιτείαν μας, ἐπειδὴ καὶ εἶναι σημαντικὴ διὰ τὴν χρηματικὴν ποσότητα καὶ παρακινεῖ τὴν αἰσχροκέρδειαν τῶν ἄσυνειδήτων προϋχόντων μας ζαγωρισίων καὶ Ἰωάννιτων.

Εἰς τὸ τελευταῖον μας γράμμα σᾶς ἐφανερῶναμεν, ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐπίτροποί σας μᾶς ἐζήτησαν δέκα πέντε χιλιάδες γρόσια γινόμενα μὲ τὸν τόκον των, τὰ ὁποῖα καθὼς λέγουν τὰ ἐδανείσθησαν διὰ χρείαν τοῦ σχολείου παρὰ τοῦ εὐγενεσιτάτου ἀλεξίου παππάζογλου, σᾶς εἰδοποιοῦμεν καὶ ἐκ νέου περὶ τούτου καὶ περιμένομεν τὴν διαταγὴν σας, τὸν αὐτὸν λογαριασμὸν τῶν πρακτέων μας κυρίου Κ. Πασχάλη καὶ σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας μένομεν

τῶν προσταγῶν σας πρόθυμοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Πρὸς τὸν κύριον θεῖον ἐστάλθη κόπια τῶν γραφῶν τῶν 28 ἀπριλίου 841 μὲ τὴν προσθήκην καὶ ξεχωριστὰ τοῦ ἱατροῦ ὅστις καὶ ἐπρόσθεσεν τὰ κάτωθεν ἀπὸ μέρους τῶν δύο

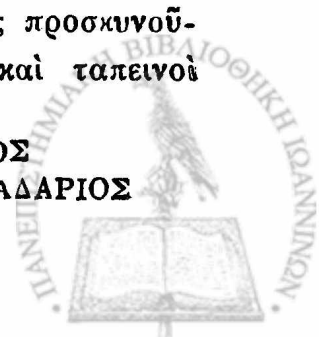
τῇ 27ῃ Μαΐου 1841

Ἰωάννινα

Σᾶς βεβαιώνομεν τὰ ἄνωθεν ἀντίγραφα καὶ εὐρισκόμεθα εἰς μεγάλην ἀπορίαν ὅπου δὲν ἔχομεν ἀπόκρισίν σας εἰς τόσα κατὰ καιρὸν Γράμματά μας καὶ δὲν ἐξεύρομεν εἰς τί νὰ τὸ ἀποδώσωμεν. ἐν τούτῳ μὴ ἔχοντες τί νεώτερον σᾶς ἐπευχόμεθα μακροχρόνιον ζωὴν καὶ υἱείαν μὲ ὅλα τὰ καταθύμια, καὶ μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας σᾶς προσκυνοῦμεν ταπεινῶς καὶ μένομεν τῶν προσταγῶν σας πρόθυμοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Πρὸς τὸν κύριον Κ. Πασχάλην ἐστάλη ἡ κόπια τῶν Γραφῶν τοῦ 28 Ἀπριλίου 841 μὲ τὴν προσθήκην εἰς ἐκχωριστὴν τοῦ ἱατροῦ ὅστις καὶ ἐπρόσθεσε τὰ κάτωθεν ἀπὸ μέρους τῶν δύο

τῇ 27ῃ Μαΐου 1841

Ἰωάννινα

Σὰς ἐπιβεβαιώνομεν τὰ ἄνωθεν ἀντίγραφα καὶ εὐρισκόμεθα εἰς ἀπορίαν ὅπου δὲν ἔχομεν ἀπόκρισιν σας εἰς τόσα κατὰ καιρὸν Γράμματά μας, καὶ μὴ ἔχοντες τί νεώτερον σὰς ξαναπροσκυνοῦμεν καὶ μένομεν τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ
ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους Κυρίους Ἀλέξιον Φίλιον, Παναγιώτην Σαμαρινιώτην καὶ Θεοδόσιον Λαμπαδάριον

Ἰωάννινα

Μόσχα τῇ 19 Μαΐου 1841

Ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Νικόλαος Ζωσιμᾶς μὲ ἐκοινολόγησε τὰ ὅσα πρὸς τὴν ἐντιμότητά σας ἔγραψεν ἀπὸ τὰς 12 Ἀπριλίου τόσον διὰ τὰ πρῶτα χρήματα, ὅπου ἐλάβετε παρὰ τοῦ κυρίου Π. Σκουμπουρδῆ καὶ καὶ ἐμοιράσατε εἰς τὰ πτωχὰ καὶ δυστυχῆ μέρη, καθὼς καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία, ὅτι ἀκολουθῶς θέλει σὰς γράψει εἰς ποῖα μέρη νὰ μοιρασθῶσιν. Ὡσαύτως, ὅτι ἔλαβε καὶ γράμμα παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῶν 4 ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι εἰδοποιοῦσι τὴν πανευγενειάν του, ὅτι ὁ Κύριος Ἀλέξιος Φίλιος παρατηρεῖ τὸ Σχολεῖον καὶ τοὺς μαθητὰς καὶ ὅτι ὁ μισθὸς τῶν Διδασκάλων μέχρι τοῦδε πληρῶνεται ἀπὸ τὴν Κοινότητα, καὶ τὰ λοιπά.

Ἡ Πανευγενειά του μόλον ὅτι δὲν τοῦ ἀναφέρετε ποσῶς περὶ σχολείου κατὰ τὴν συνηθισμένην του καλοκαγαθίαν μὲ εἰδοποίησε διὰ νὰ γράψω πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Κύριον Π. Σκουμπουρδὴν νὰ μοι τραθήσῃ ἀπὸ ἄσσιγν. ρούβλια 6.000, τῶν ὁποίων τὴν ἐκκαθάρισιν εἰς γρόσια νὰ σὰς ἐμβάσῃ, ἵνα πληρώσητε τὸν μισθὸν τῶν Διδασκάλων ἀπὸ πρώτην Ἰανουαρίου 1841.

Κύριοι σὰς εἶναι γνωστόν, ὅτι πρὸ χρόνων ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν τότε ἐπιτρόπων καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ πλέον Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἔκτοτε οὔτε Διδάσκαλοι συνεφωνήθησαν ἀπὸ μέρους τῆς Πανευγενείας του, ἀλλ' οὔτε μὲ ἄδειάν του παρ' ὑμῶν, καθὼς καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἀναφέρετε, εἰ μὴ μόνον κατὰ Αὐγούστον μῆνα ἐγράψατε, ὅτι εὐρίσκεται εἰς Ἰωάννινα ὁ διδάσκαλος κύριος Ἀναστάσιος Σακελλαρίου, καὶ ὅτι ἂν εἴχατε τὴν ἄδειαν, ἠθέλατε συμφωνήσῃ τὸν Διδάσκαλον, παρομοίως γράφει καὶ ὁ Πανιερώ-

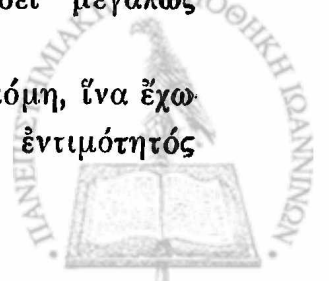

τατος Μητροπολίτης Ἰωακεῖμ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὴν Πανευγενίαν του ὅτι τὸ σχολεῖον των δὲν ὑπάρχει, καὶ παρακαλεῖ, ἵνα μετὰ τὸ φθάσιμόν του εἰς Ἰωάννινα ἀνοιχθῇ, καὶ διὰ Σχολάρχης θὰ κραχθῇ ὁ Κύριος Ἀναστάσιος Σακελλαρίου, καὶ ὅτι ζητεῖ νὰ εἶναι καὶ ἔφορος τοῦ σχολείου.

Λοιπὸν ἀφ' οὗ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος δὲν ὑπάρχει εἰς Ἰωάννινα, καὶ οἱ Διδάσκαλοι δὲν ἐσυμφωνήθησαν με γνώμην τῆς Πανευγενείας του, διὸ καὶ οἱ εἰρημένοι ἐλίτροποι τῶν 4 ἐκκλησιῶν δὲν ἐκαρτεροῦσαν νὰ ἐνοχλήσουν τὴν Πανευγενίαν του διὰ τὸν μισθὸν τῶν Διδασκάλων, ἐπειδὴ ἀνῆκει νὰ τὸν πληρῶσωσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες τοὺς ἐσυμφώνησαν. καὶ ἂν σᾶς ἔγραψεν ὁ Κύριος Ζωσιμᾶς νὰ πληρωθῇ ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων, γνωστὰ σας ὄντα τὰ πάντα, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει ἀναβάλετε αὐτοὺς τὴν πληρωμὴν ἕως δευτέραν του ὀρδινίαν. Ἐπειδὴ καὶ γενομένης σκέψεως εὐρέθη εὖλογον νὰ μὴ πληρωθῇ αὐτὸς ὁ μισθός, μὴν ὄντες συμφωνημένοι οἱ διδάσκαλοι με γνώμην τῆς Πανευγενείας του, οὔτε κατ' εὐθείαν εἰς ὄνομα τοῦ Σχολείου τῶν Ζωσιμάδων, ἀλλὰ κατὰ μέρη ἀτάκτως, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἔπραττον κατὰ τὴν θέλησίν του. Διὰ τοῦτο λοιπὸν με εἰδοποίησεν ἡ Πανευγενεία του, παρακαλῶν, ἵνα με πρῶτον σᾶς γράψω τὴν θέλησίν του, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ σᾶς ἔγραψεν, πλὴν νὰ μὴ πληρῶσητε τὸν μισθὸν τῶν διδασκάλων, καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια θέλει σᾶς ἐμβάσῃ ὁ κύριος Σκουμπουρδῆς ἀπο Κωνσταντινούπολιν τὰ βασιᾶτε ἕως δευτέραν διαταγὴν τῆς πανευγενείας του καὶ ἐπομένως θέλει σᾶς γράψῃ διὰ τὸ σύμφωνον.

Πρὸς τοῦτοις, ἐπειδὴ καὶ ἐγράψαμεν τοῦ Διδασκάλου Κυρίου Α. Σακελλαρίου εἰς τὴν Σμύρνην ὅτι ἡ Πανευγενία του ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνοίξῃ τὸ Δημόσιον Ἑλληνικὸν Σχολεῖον του τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος, τὸν ζητεῖ διὰ Σχολάρχην, καὶ ἂν συμφωνήσῃ εἰς τὰ προβαλλόμενα, εἰς τὸν καιρὸν θέλετε ἔχει τὴν εἵδησιν. ἀγκαλὰ καὶ ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης ζητεῖ νὰ εἶναι ἔφορος εἰς τὸ Σχολεῖον, αὐτὸ ὅμως δὲν φέρει εὐχαρίστησιν, μάλιστα εἰς τὰς συμφωνίας μετὰ τοῦ Διδασκάλου, ὅστις ζητεῖ νὰ εἶναι τὸ Σχολεῖον καὶ ὁ Σχολάρχης ἀνεξάρτητος ἀπὸ κάθε ἀρχήν, ὅπου κατὰ τοῦτο καὶ ἡ Πανευγενία του εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης. Διὰ τοῦτο λοιπὸν φθάνωντας ἡ Πανιερότης του αὐτοῦ καὶ ἂν σᾶς ἀναφέρῃ καὶ περὶ τοῦ Σχολείου, παρακαλῶ νὰ τοῦ ἀποκριθῇτε πολιτευόμενοι ὅτι ὁ Κύριος Ζωσιμᾶς σᾶς ἔγραψεν ἵνα τὸν παρακαλέσωμεν νὰ εἰσθε προστάτης τοῦ Σχολείου των, καὶ ὅτι κατὰ τοῦτο θέλει ὑποχρεώσει μεγάλως τὴν Πανευγενίαν του.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Κύριος Ζωσιμᾶς με ἐπεφόρτισεν ἀκόμη, ἵνα ἔχω τὴν ἀλληλογραφίαν περὶ τοῦ σχολείου των τόσον μετὰ τῆς ἐντιμότητός

σας, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ Σχολάρχου. Καὶ μολονότι δὲν εἶμαι εἰς περίστασιν τοιαύτην διὰ τὸν εὐχαριστήσω, τὸ ἐδέχθην πρὸς καιρόν.

Τοῦ Κυρίου Σκουμπουρδῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκτὸς τῶν ρουβλίων 6.000 τοῦ ἔγραψα νὰ μᾶς τραθήσῃ ἀκόμη ἀπὸ ἄσσιγν. ρούβλια 2.600, τῶν ὁποίων τὴν ἐκκαθάρισιν νὰ σᾶς ἐμβάσῃ εἰς γρόσια, τὰ ὁποῖα εἶναι διὰ τὸ μοιρασθῶν εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς μερικὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου εἰς πτωχὰ καὶ δυστυχισμένα μέρη. λοιπὸν σᾶς παρακαλῶ λαμβάνετε τὴν καλωσύνην τὰ μὲν γρ. 6.200 νὰ μοιρασθῶν εἰς τὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου, κατὰ τὴν ἐσώκλειστον σημείωσιν, τὰ δὲ ἐπίλοιπα εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἰωαννίνων τὰ ὁποῖα μὴ ὄντα μου καλῶς γνωστά, διατάττει ἡ Πανευγενία του ὅπως τὸ εὖρει εὐλογον. καὶ βέβαιος εἰς τὴν ἀγάπην σας, ἐλπίζω νὰ ἀξιωθῶ ἀπόκρισίν σας, καὶ προσκυνῶντας σᾶς ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος

Πρόθυμος δοῦλος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Ἡ ἔσωθεν εἰς τὸν Ἄρχον ἱατρὸν κύριον Θ. Λαμπαδάριον παρακαλῶ νὰ τῷ ἐγχειρισθῇ.

Ἐντιμότατοι Κύριοι Ἀλέξιε Φίλιου, Παραγιώτῃ Σαμαρνώτῃ καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάριε.

Ἰωάννινα

τὴν 30 Μαΐου 1841

Νίξνα

Εἰς τὰς 22 Ἀπριλίου δηλοποιοῦντας σας ὅτι εἶχα λάβῃ τὴν γραφὴν σας τὴν ἀπὸ 8 καὶ 10 Μαρτίου τὴν 9 Αὐγούστου καὶ 25 8)βρίου μὲ τὸν λογαριασμὸν 1840 τὴν 12 Ἰανουαρίου καὶ 13 Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους.

Καὶ ἔγραφα τὰ ὅσα μ' ἐδηλοποιοῦσαν οἱ ἐπίτροποι τῶν 4 ἐκκλησιῶν διὰ τὸ Σχολεῖον καὶ ἐξόχως μ' ἔγραφον ὅτι ὁ κύριος Α. Φίλιου ἀκαταπαύστως συχνάζει εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ἔδωσα πίστιν εἰς τὰ γραφόμενα των. Καὶ ἐπειδὴ μὴν ἔχων καμμίαν βεβαιότητα ἀπὸ τὴν ἐντιμότητά σας, σᾶς κάμνω γνωστὸν περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σχολείου εἰς τὸ ἐξῆς θέλετε ἀκολουθήσῃ τὰς διαταγὰς τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Πασχάλη τοῦ γενικοῦ μου Ἐπιτρόπου, ὄντος γέροντος ἀδυνάτου, τὸν παρεκάλεσα ὁποῦ νὰ λάβῃ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν φροντίδα τοῦ αὐτοῦ Γενικοῦ Ἑλλ. Σχολείου.

Καὶ ἐπειδὴ σᾶς εἶχα γράψῃ ὅτι θέλω γράψῃ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη νὰ διορίσῃ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κύριον Π. Σκουμπουρδῆν νὰ τοῦ τραθήσῃ ρούβλια χάρτινα 6.000, διὰ λογαριασμὸν μου, τὸ νὰ σᾶς ἐμβάσῃ ὡσαύτως καὶ 2.600 ρούβλια χάρτινα ὁποῦ σᾶς εἶχα γράψῃ νὰ ἀκολουθήσητε τὴν διαταγὴν τοῦ εἰρημέ-

νου Πανευγενεστάτου, ἀπ' αὐτὰ θέλετε ἐμβάσει κατὰ τὴν ἔσωθεν σημείωσιν, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα θέλετε τὰ μοιράσει εἰς τοὺς παμπτώχους τῶν χωρίων τῶν Ἰωαννίνων, ὡσαύτως καὶ εἰς τὸ Γραμμένον.

Τὴν δὲ ξεκαθάρισιν τῶν 6.000 ρουβλίων, δι' αὐτὰ θέλετε ἀκολουθήσει τὰ ὄρδινα τοῦ Γενικοῦ μου Ἐπιτρόπου Πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη, καὶ ὅχι μόνον διὰ τὸ Σχολεῖον, εἰ μὴ καὶ διὰ κάθε ὑπόθεσιν θέλετε ἀκολουθήσει εἰς τὰς ὁρδινίας του. καὶ πλέον εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ἄνωθεν σᾶς γράφω θέλετε ἔχει τὴν ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν εἰρημένον Γενικόν μου ἐπίτροπον καὶ εἰς κάθε καιρὸν θέλετε μοῦ δηλοποιεῖ τὰ προαχθέντα πρὸς εὐχαρίστησίν μου.

Τὴν προχθὲς ἔλαβα καὶ τὴν ἀπὸ 16 Μαρτίου διὰ μέσου Τριεστίου, ἣ ὁποία ποῦ ἐμποδίσθη καὶ ἄργησε τόσον καιρὸν ὅπου νὰ τὴν λάβω, καὶ ὥς φαίνεται νὰ τὴν ἐβάσταξεν ὁ φίλος εἰς Κορφοὺς καὶ τὴν ἔστειλε μὲ ὁκαζιόνε, καὶ πλέον εἰς τὸ ἐξῆς θέλετε τοῦ γράφει καὶ νὰ τὸν παρακαλέσητε τὰ γράμματα, ὅπου διὰ μέσου Τριεστίου πρὸς ἐμὲ στέλετε, θέλετε τὸν δηλοποιήσει ὅπου εὐθὺς νὰ σταλθοῦν μὲ τὸ ἀτμοκίνητον, καὶ τὰ ὅσα πληρώση πόρτα γραφῶν νὰ σᾶς γράψῃ νὰ τοῦ τὰ ἐμβάσητε, ὡσαύτως καὶ ὅσας γραφὰς σᾶς ἔρχονται διὰ μέσου Τριεστίου εἰς ὄνομά σας τὸν παρακαλεῖτε καὶ τὸν εἰδοποιεῖτε ὅπου νὰ σᾶς τὰ στέλνῃ εὐθὺς, καθὼς καὶ εἰς τὸ Ἰριέστη ἔγραψα καὶ τοῦ κυρίου Ζ. Μαρούλη διὰ νὰ τοῦ γράψῃ, καὶ ἐπειδὴ μ' ἐγράφετε, ὅτι μετὰ τὸ Πάσχα ἦτον νὰ μὲ στείλετε τὸν λογαριασμὸν τῆς ξεκαθαρίσεως τῶν 10.000 καὶ ἕως τὴν σήμερον δὲν τὸν ἔλαβον, καὶ λαμβάνοντάς τον τότε θέλω σᾶς γράψῃ εἰς πλάτος καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία.

Πρὸς τούτοις σᾶς δηλοποιῶ, ἂν κατὰ τύχην εὕγῃ εἰς ἄνδρα ἡ Ἑλένη κόρη τοῦ Ἰωάννου Μούκα ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος καὶ διὰ λογαριασμὸν μου θέλετε τῆς δώσῃ γρόσια ἐπτακόσια πενήντα Ν. 750 καὶ τὰ ἀπερνᾶτε εἰς χρέος μου. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ προσέχετε ὅπου κανένα νὰ μὴ τύχῃ καὶ μὲ ῥεκομαντάρητε, οὔτε κανενὸς γραφὴν πρὸς ἐμὲ ἤθελε γράψῃ νὰ μὴ τὸν πάρητε, ἐπειδὴ καὶ τώρα μὲ εἶναι ὅλα βαρετά.

Ὅλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

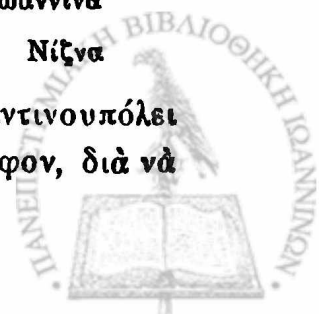
Ἐντιμότατοι κύριοι Ἀλέξιε Φίλιον καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάρη

Εἰς Ἰωάννινα

τὴν 1ην Ἰουνίου 1841

Νίξνα

Εἰς τὰς 10 μαΐου σᾶς ἔγραψα διὰ μέσον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κυρίου Π. Σκουμπουρδῆ ὅπου τὸν εἶχον διορίση, ὡς σᾶς ἔγραφον, διὰ νὰ

τραθήσῃ πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ κύριον Κ. Δ. Πασχάλην διὰ λογαριασμόν μου ρούμβλια πέντε χιλιάδας χάρτινα καὶ τὸ ἰσόμετρον αὐτῶν νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσῃ εἰς τὰ αὐτόθι εἰς παραλαβὴν τῶν τριῶν σας, καὶ νὰ πράξητε κατὰ τὴν τότε διαταγὴν μου.

Νῦν δὲ σᾶς κάμω γνωστόν, ὅτι ὁ κύριος Ι. Δομπόλης μὲ γράφει περὶ τὰς δύο χιλιάδας γρόσια ὅπου ἐζητοῦσαν ἔτι οἱ συγγενεῖς του διὰ τὴν Βασιλικὴν ὅπως καὶ μὲ αὐτὰ νὰ ὑπανδρευθῇ καὶ μοὶ γράφει δι' αὐτὰ τοῦ ἦτον ὀλίγον βαρετόν, πλὴν σπλάγχνα κινούμενος δι' αὐτὴν τῶρα ἀπεφάσισε καὶ μοῦ ἔγραψε νὰ διορίσω εἰς τὰ αὐτόθι διὰ λογαριασμόν του ὅπου νὰ τοὺς δοθοῦν τὰ εἰρημένα δύο χιλιάδες γρόσια, καὶ πλεόν νὰ μὴ τὸν ἐνοχλοῦσιν. Καὶ περὶ αὐτὰ σήμερον γράφω τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κύριον Π. Σκουμπουρδῆν καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ γράψῃ εἰς τοὺς αὐτόθι ἰδικούς του ὅπου νὰ τοὺς δώσουν αὐτὰ τὰ ὅποια λαμβάνοντάς τα τὰ δίδετε καὶ αὐτὰ μαζὶ μὲ τὰς πρώην δύο χιλιάδας ὅπου εἴχετε διορίσῃ δι' αὐτὴν ὅπου γίνονται ὅλα γρόσια τέσσαρες χιλιάδες, καὶ ἃς ἐπιμεληθοῦν διὰ τὴν ὑπανδρείαν της καὶ μετὰ τὸ στεφάνωμα τοὺς προβάνατε ὅπου νὰ τοῦ γράψουν μίαν εὐχαριστικὴν γραφὴν πρὸς βεβαίωσίν του

Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζοντάς σας πανοικί μένω

ἀγαπητός σας θεῖος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

Πανευγενέστατε Κύριε Κ. Πασχάλη

τῇ 7 Ἰουνίου 1841

Μόσχα

Ἰωάννινα

Εἰς τὰς 28 ἀπριλίου σᾶς ἐγράψαμεν στέλλοντάς σας καὶ τοὺς λογαριασμούς τῶν 10.000 ρουβλίων καὶ εἰς τὰς 27 Μαΐου σᾶς ἐστάλθη καὶ κόπια καὶ ἀπόκρισίν σας δὲν ἐλάβαμεν, νῦν δὲ σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι κατὰ καιροὺς πολλὰ γράμματά μας ἐγράψαμεν τόσον τῆς πανευγενείας σας καθὼς καὶ τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου θείου μας καὶ ἀπόκρισιν καμμίαν δὲν ἐλάβαμεν καὶ ἀποροῦμεν τὸ αἷσιον τοιαύτης διεξοδικῆς σιωπῆς.

Σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς νὰ μᾶς εἰδοποιήσητε ἐν τάχει τὰ περὶ τῆς υἰείας τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου θείου μας, διότι ἔχομεν ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον μῆνα ὅπου δὲν ἐλάβαμεν γράμματά του καὶ τοῦτο μᾶς λυπεῖ μεγάλως διότι μᾶς ἔγραφεν ἐν καιρῷ ὅτι εἶχεν ἀσθενήσῃ. ὅθεν τὸ πλεόν μεγαλήτερον καὶ ἀκριβώτερον πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς εἶναι νὰ μάθωμεν τὰ περὶ τῆς υἰείας του ὅπου καὶ μόνος μας σκοπὸς εἶναι, διὰ τοῦτο καὶ σᾶς βαρύνωμεν. Ἐν ταυτῷ ἐρωτῶμεν καὶ διὰ τὴν πολυπόθητόν μας υἱείαν σας καὶ ἀναπροσκυνοῦντες μένομεν τῆς εὐγενείας σας

πρόθυμοι δοῦλοι
Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ
ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Εὐγενέστατε κύριε ζώη Μαρούλη

τὴν 7 Ἰουνίου 1841

Ἰωάννινα

Ἐρωτῶντες διὰ τὴν ὑγείαν σας εἰδοποιοῦμεν ὅτι θεία χάριτι ὑγιαίνομεν, σᾶς ἐγκλείομεν ἓν γράμμα πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Κ. Πασχάλην εἰς Μόσχαν καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ τὸ διαβιβάσητε ἀσφαλῶς καὶ μένομεν

τὸ ἄνωθεν γράμμα πρὸς τὸν κύριον Πασχάλην ἔμεινεν ἐπειδὴ ἐλάβαμεν γράμματα.

Πανευγενέστατε, φιλανθρωπότατε καὶ εὐεργέτα Κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾷ

Νίζνα

Ἡ πατρίς ποτὲ δὲν ἤμπορεῖ νὰ σᾶς προσφέρῃ τὴν ἱκανότητα τῆς εὐχαριστήσεως ὅπου ἀκαταπαύστως ἀπὸ τὰ πλούσια ἐλέη σας ἐνεργεῖται, αἱ ἄδραϊ δαπάναι σας κατὰ καιροὺς εἰς τὸ μόνον συστατικὸν τῆς ἀνθρωπότητος λέγομεν τὸ νὰ ἀνοίξητε σχολεῖα, νὰ διανέμητε βιβλία πρὸς φωτισμὸν τῶν τέκνων ἀπάντων τῆς Πατρίδος μας καὶ ἀπάσας τὰς πέριξ ἐπαρχίας, ἐν ταυτῷ δὲ τὰ πλούσια ἐλέη σας εἰς ἐνδυμασίας ἐνδεῶν γυμνῶν, εἰς ὑπανδρείας πτωχῶν νεανίδων, εἰς σιτομοιράσια πεινόντων, εἰς χρήματα δεδομένα ἐκπεπωκότων φαμηλιῶν ἐπρόφθασαν, ὅποια γλῶσσα; ὅποιον στόμα; ὅποια χεὶρ ἴστανται ἀκίνητα ἢ ἀργά; ἀλλ' ἀκαταπαύστως βοῶντα, φωνάζοντα, ἀλλαλάζοντα ἀναπέμπουσιν ὕμνους καὶ δοξολογίας εἰς τὸν Ὑπεράγαθον Θεὸν διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν, ὑγείαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς πανευγενείας σας, οἷτινες ἠκολουθήσατε τὸν λόγον τοῦ ἀψευδοῦς στόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν λέγοντος διὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τὸ μὴ θησαυρίζετε θησαυρὸν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὅπου ἡ μούχλη καὶ ὁ σκόρος τὸν ἀφανίζουν καὶ οἱ κλέπται τὸν κλέπτουσιν, ἀλλὰ θησαυρίσατε θησαυρὸν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου αὐτὰ δὲν γίνονται.

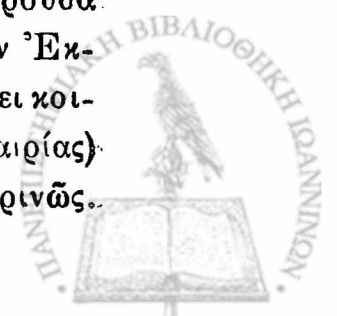
ὦ γενναῖαι ψυχαί! αἰδίδιμοι πατριῶται! τί ὠραίους θησαυροὺς εἰς οὐρανοὺς ἐθησαυρίσατε! τί ὠραῖα οἰκήματα καὶ ἔδρας ἐκτίσατε! τί οὐρανίους ἀμπέλους κατεφυτεύσατε ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐντρυφεῖτε γλεῦκος εὐφροσύνης ἀπροστάζον αἰώνιον! ἐκεῖνοι οἱ πάλαι ποτε γίγαντες, ὅπου μεγάλοι ἦσαν εἰς τὸ σῶμα, τόσον πηγμιαῖοι ἦσαν εἰς τὸν νοῦν, ἠθέλησαν νὰ κτίσουν τὸν ὑψηλὸν πύργον τῆς Χαλαύης εἰς τὸν κάμπον τοῦ Σα-ναάρ, διὰ νὰ ἀναβοῦν ἐπάνω νὰ γράψουν τὰ ὀνόματά των μὲ μεγάλα γράμματα νὰ τὰ ἀφήσουν ἀθάνατα, ὕλικοι ὄντες τὸ φρόνημα ἀνώτερον τῆς ὕλης νὰ ἰδεασθοῦν δὲν ἠμπόρεσαν καὶ τοῦ σκοποῦ δὲν ἐπέτυχαν.

Ἡ Πανευγενειά σας ὅμως ὑψωθέντες ἀπὸ τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν

πετῶντες τὸν αἰθέρα εἰς τὸ καλύαστρον στερέωμα ἐπιβάντες ἐφθάσατε ἐμβαίνοντες τῆς ἀπὸ τὸν πρῶτον καὶ ἐμπύρινον οὐρανόν, ὅπου κατεγράψετε τὰ ἡρωϊκά σας ὀνόματα μέσα εἰς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, πόσῃν δὲ χαρὰν τοῦτο προξενεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεός, ἡ αὐτοαλήθεια τὸ κηρύττει λέγων «χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ταύτην τὴν στιγμήν μᾶς ἔδωσαν τὴν χαροποιὰν εἶδησιν οἱ ἐνταῦθα συγγενεῖς καὶ ἐπίτροποί σας διὰ τὸν διορισμὸν τοὺς δίδετε περὶ τῶν σχολείων, ἵνα ἀναλάβωσι τὴν φροντίδα τῆς διευθύνσεως αὐτῶν ἀπὸ ἀπελθόντος ἱανουαρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους, πρῶτον ἐδοξάσαμεν τὸν Κύριον διὰ τὴν πολυπλόγητον καὶ χρησιμοτάτην ὑγείαν σας παρακαλοῦντες τὴν θείαν αὐτοῦ δύναμιν, ἵνα τὴν διατηρήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἐν τελείᾳ ὑγείᾳ καὶ εὐδαιμονίᾳ μακρόβιον. Πανευγενέστατε! εἰς τὸν βαθμὸν ὅπου κατήντησεν ἡ Πόλις μας σᾶς λέγομεν μὲ δυσαρесκείαν μας ὅτι τὰ τρία τέταρτα τῶν κατοίκων τῆς ἔχουν ἀνάγκην περιθάλψεως καὶ σχεδὸν ἂν ἔλειπον αἱ ἀγαθοεργίαι αὐταὶ τῆς ἀειμνήστου Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος ἀφθόνως ἐπιδαψιλευόμεναι ἔπρεπε νὰ χαθῶσι πολλαὶ οἰκογένειαι ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς. Δὲν δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν λόγους εὐχαριστηρίους, μὲ τοὺς ὁποίους νὰ παραστήσωμεν τὸ μέγα χρέος, ὅπου χρεωστεῖ ἡ πόλις μας εἰς τὸν εὐεργέτην τῆς. ἡ σημερινὴ χαροποιὰ εἶδησις διὰ τὸν διορισμὸν ἐκάμετε, ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Κύριοι Ἐπίτροποι θέλει λάβουν τὴν φροντίδα τῶν Σχολείων διὰ λογαριασμὸν τῆς Πανευγενείας σας ὁπόσῃν ἐλάφρωσιν θέλουν κάμει εἰς τὰ λοιπὰ ἔλέη, καὶ τότε ἡμεῖς θέλει δυνηθῶμεν νὰ περιθάλψωμεν τὰς πολλὰς πτωχὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων καθημερινῶς δίδεται ἀνάλογον τῆς ποσότητος τῆς φαιμῆς τόσον ψωμὶ ἐκτὸς τῶν ὅσων τοὺς δίδεται εἰς γρόσια. Πανευγενέστατε! Αὐταὶ αἱ πάσχουσαι οἰκογένειαι θέλουν παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου κηρύττουσαι τὴν φιλόθεον συνδρομήν σας εἰς αὐτάς, ἀπὸ τὸν ὅποιον καὶ θέλει ἀκούσει «ἐφ' ὅσον ἐποίησας τοῖς ἀδελφοῖς μου τοῖς ἐλαχίστοις, ἐμοὶ ποίησας». ὁποῖαν χαρὰν ἔλαβον οἱ πτωχοὶ νέοι τῆς πατρίδος μας ἀκούοντες τὴν χαροποιὰν εἶδησιν περὶ τῶν Σχολείων, εὐέλπιδες ὄντες τὴν διατήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν μέσων εἰς τὸ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸ στάδιον τῶν μαθημάτων των. ὁποίας εὐχαριστήσεις θέλει ἀναπέμψουσι τῷ Θεῷ παρακαλοῦντές τον διὰ τὴν διατήρησιν τῆς πολυτίμου ὑγείας τῆς καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν ἀοιδίμων γονέων καὶ ἀδελφῶν σας. Πανευγενέστατε ἡ παροῦσα ὥς ἀπὸ μέρους τῶν ὑπογεγραμμένων ἡμῶν ἐπιτρόπων τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν καὶ Νοσοκομείου περιορίζεται ὥς ὧδε, ἐπομένως δὲ θέλετε ἔχει κοινὸν γράμμα (τὸ ὅποιον δὲν ἔγινε κατὰ τὸ παρὸν διὰ τὸ βίαιον τῆς εὐκαιρίας) εὐχαριστοῦντές σας διὰ τὰ ἀπειρα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἐπισωρεύετε καθημερινῶς.

Πανευγενέστατε! ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Ἑλλάδος, ὅτι μέλλετε νὰ καταθέσητε μίαν πλουσίαν ποσότητα δανείου εἰς τὴν Τράπεζαν αὐτῆς, τοῦ ὁποίου ὁ τόκος νὰ ἐμβαίνει εἰς τὴν πατρίδα δι' ἀγαθοεργείας εὐεργετήματα αὐτῆς. βέβαια ἡ Πανευγενεία σας προσπαθεῖτε τὴν εὐκολίαν τῶν πλουσίων ἐλεῶν σας εἰς τὴν Πατρίδα σας, πλὴν καὶ ἡμεῖς ὡς πατριῶται τολμῶμεν νὰ κάμωμεν ἐπάνω εἰς αὐτὸ μερικὰς παρατηρήσεις, ὅτι τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα δάνειον ποτὲ δὲν συμφέρει τὴν Πατρίδα μας διὰ πολλὰς αἰτίας, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὅπου τὸ κράτος αὐτὸ δὲν εἶναι εἰς βαθμὸν ἀκόμῃ ἀσφαλείας, καὶ ὅπως εἶναι ὁ ὀρισμός σας, καὶ ἡ Θεία Πρόνοια σᾶς ἐμπνεύσῃ. θερμοπαρακαλοῦμεν τὸν εὐεργέτην ὅλων τῶν Χριστιανῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς Πατρίδος του νὰ μὴν δυσαρεστηθῇ διὰ τὴν τόλμην τὴν ὁποίαν ἐλάβαμεν νὰ σῆς γράψωμεν περὶ τῆς περιόδου αὐτῆς, ὡς ἀπὸ πατριωτικοῦ ζήλου κινούμενοι καὶ μὲ βαθύτατον σέβας ὑποσημειούμεθα.

Τῇ 12 Ἰουνίου 1841 ἐξ Ἰωαννίνων.

Οἱ Ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου.

Πανευγενέστατε καὶ Φιλογενέστατε Κύριε Κωνσταντῖνε Πασχάλη.

Ἡ Πατρίς ἡμῶν καυχᾶται καθημερινῶς κηρύττουσα τὴν εὐγνωμοσύνην της εἰς τοὺς υἱοὺς της, οἵτινες δὲν ἔλειψαν καὶ δὲν λείπουν νὰ συνδράμουν εἰς πολλὰς δεινὰς της περιστάσεις μὲ ἀγράπτους βοηθείας προσωρινὰς καὶ αἰωνίους, προσωρινὰς μὲν ἀποστέλλοντες βοηθείας πολλὰς καὶ ἀδρὰς διὰ οἰκοδομὰς ἐκκλησιῶν, εἰς ὑπανδρείαν πτωχῶν νεανίδων, εἰς περίθαλψιν ἐκπεπτωκότων φαμηλιῶν, εἰς ἀνέγερσιν Σχολείων μὲ ἀδρὰς πληρωμὰς τῶν διδασκάλων καὶ βοηθείας τῶν ἀπόρων μαθητῶν εἰς ἐξακολούθησιν τῶν μαθημάτων των μὲ διάφορα μέσα χρημάτων καὶ ἀναγκαίων βιβλίων. αἰωνίως δὲ τὰ κατατεθεμένα εἰς τὴν αὐτόσε αὐτοκρατορικὸν ὀρφανοτροφεῖον ἀπὸ πολλοὺς ἀοιδίμους Πατριώτας μας, τῶν ὁποίων ὁ τόκος νὰ διανέμηται εἰς αὐτὰ τὰ θεάρεστα ἔργα. τοιούτους κατ' ἐξοχὴν ἔχει τὴν ἀείμνηστον Ζωσιμαίαν Ἀδελφότητα, οἵτινες δὲν ἔλειψαν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας νὰ ἐξοδεύουν τὰ ὅσα ὁ οὐράνιος Πατὴρ τοὺς ἐχάρισεν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, εἰς θεάρεστα ἔργα ὅχι μόνον εἰς τὴν φιλότιν Πατρίδα των, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος. Ἐκ τῆς ἀειμνήστου Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος αὐτῆς ζῶν ἤδη ὁ μόνος ἀδελφὸς πανευγενέστατος καὶ φιλογενέστατος Κύριος Νικόλαος δὲν λείπει, καθὼς σᾶς εἶναι γνωστόν, νὰ ἐμβύζη χρονικῶς εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἐπιτρόπους τοῦ ἀδρὰς ποσότητος δι' ἀγαθοεργείας διαφόρους. Πανευγενέστατε! σᾶς βεβαιώνομεν μεθ' ὅρκου ἀνίσως καὶ ἐλεῖπον τὰ πλούσια καὶ μεγαλόδωρα ἐλέη του, τὰ ὁποῖα ἀφθόνως ἀποπέμ-

πει εἰς τὴν φιλτάτην πατρίδα του εἰς αὐτὰς τὰς δεινὰς περιστάσεις της ὁποῦ ἡ ἀκίνησία τοῦ ἔμπορίου ἔπαυσε τὸν πόρον τῆς ζωῆς τῶν περισσοτέρων καὶ τῆς ὑπερόγκου τιμῆς τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, σὰς λέγομεν ἐν συνειδήσει πολλὰι χριστιανικαὶ οἰκογένειαι ἤθελον καθῆ ψυχῇ τε καὶ σώματι. ἅπαντα ἡ πατρὶς ἀποπέμπει εὐχὰς πρὸς τὸν ὑψιστον παρακαλοῦσα θερμῶς καὶ μετὰ δακρύων ὑπὲρ τῆς πολυχρονίου ζωῆς καὶ διατηρήσεως τῆς ὑγείας του καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἀειμνήστων Γονέων καὶ ἀδελφῶν αὐτοῦ. κατ' αὐτὰς οἱ ἐνταῦθα ἐπίτροποι τοῦ μᾶς εἰδοποίησαν τὸν διορισμόν, τὸν ὁποῖον τοῖς ἔδωσε διὰ νὰ ἀναλάβωσι τοῦ λοιποῦ καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν σχολείων μας καὶ διὰ λογαριασμόν του νὰ πληρώσωσι τοὺς διδασκάλους ἀπὸ α' Ἰανουαρίου τρέχοντος ἔτους καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. ἡ χαροποιὰ εἵδησις αὕτη οὐκ ὀλίγον εὐφρανεν τὰς καρδίας ὅλων τῶν πατριωτῶν μας χριστιανῶν, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι ὕψωσαν χεῖρα ἱκέτιδα πρὸς τὸν Κύριον ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς πολυτιμότητος καὶ χρησιμοτιότητος ζωῆς του.

Πανευγενέστατε! μὲ τοιαῦτα γνωρίζοντες καὶ τὴν Πανευγενειάν της σπεύδομεν διὰ τῆς παρούσης ταπεινῆς μας νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι πρὸ δύο ἔτων ἤρχισεν ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ἐπιλεγομένης Περιβλέπτου, λιθόκτιστος καὶ καλοσκεπάστος εἰς τὴν ὁποίαν πολλοὶ τῶν πατριωτῶν μας συνέδραμον τὸ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Νικόλαος Ζωσιμᾶς μὲ σημαντικὴν ποσότητα καὶ μὲ περιπλέον συνδρομὴν οἱ ἐνταῦθα Κύριοι ἐπίτροποι του. ἀλλ' ἐπειδὴ εἰσέτι μένει ἀσκεπής, προσιτρέχομεν εἰς τὴν Πανευγενειάν της ἵνα εὐαρεστηθῆτε νὰ συνδράμητε μὲ οἷαν ποσότητα χρημάτων εὐχαριστηθῆτε καὶ ἡ Θεία Πρόνοια σὰς ἔμνεύσῃ. ἄκουσον φιλογενέστατε! τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος ὡς φωνὴν Θεοῦ καὶ δὸς χεῖρα βοηθείας. θέλει εἶναι τὸ μνημόσυνόν σας ἀνάγραπτον ὡς κτιτορικὸν τῆς ἐκκλησίας Περιβλέπτου, μνημονευόμενον εἰς πάσας τὰς ἐν αὐτῇ ἱερὰς τελετὰς καὶ ἐπειδὴ σκοπεύομεν νὰ ἀνεγείρωμεν καὶ τὴν εἰς Κοπάνους τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀπέχουσαν μιστῆς ὥρας τῆς πόλεώς μας, παρακαλοῦμεν νὰ λάβητε τὴν καλωσύνην ἵνα δώσητε χεῖρα βοηθείας καὶ εἰς αὐτὴν πρῶτος, καὶ ἐπομένως ἐπειδὴ εἴμεθα πληροφορημένοι τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς τὸ ὑποκείμενόν σας ὁ ἀείμνηστος Κύριος Νικόλαος Ζωσιμᾶς, γνωρίζωιν βαθέως τὰ αἰσθήματά σας, σὰς θερμοπαρακαλοῦμεν, ἂν τὸ εὕρισκετε εὐλογον, νὰ γράψητε πρὸς τὴν Πανευγενειάν του παρακινουῦντές τον εἰσέτι νὰ συνδράμῃ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς Περιβλέπτου καὶ ἀνέγερσιν τῆς ἐν Κοπάνοις τοῦ Ἁγίου Νικολάου, διότι ἡμεῖς πνιγμένοι ἀπὸ τὰ ἄπειρα ἀγαθὰ, ὁποῦ καθημερινῶς ἀφθόνως ἐπιδαψιλεύει, φοβούμεθα μήπως βαρύνοντάς τον καθημερινῶς τὸν παροξύνομεν.

Σᾶς ἐσωκλείομεν γραφήν μας πρὸς τὴν Πανευγένειάν του, μὲ τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν τὴν εὐχαρίστησιν διὰ τὸν διορισμόν, ὃν ἔδωσεν περὶ τῶν Σχολείων καὶ παρακαλοῦμεν νὰ τὴν διευθύνετε ἀσφαλῶς ὑποχρεῶν μας διὰ βίου καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν σεβαστῆς ἀπαντήσεώς της τῇ προσκυνοῦμεν μὲ βαθύτατον σέβας καὶ ὑποσημειούμεθα.

Τῇ 13 Ἰουνίου 1841 Ἰωάννινα.

Οἱ Ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου.

*Πανευγενέστατε, εὐσπλαχνικώτατε, εὐεργετικώτατε, φιλανθρωπώτατε,
Κύριε Ν. Ζωσιμᾶ.*

Πρὸς τὸν κ. Κ. Ζωσιμᾶ.

Νίξνα

Τῇ 17 Ἰουνίου 1841

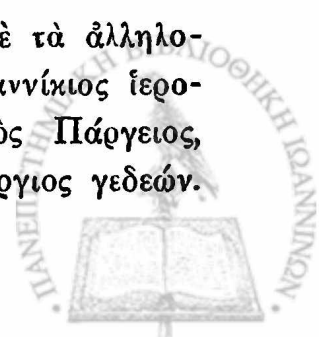
Ἰωάννινα

Τὴν 22 ἀπριλλ. σημειωμένην σεβαστὴν ἐπιστολήν σας ἔλαβamen, ἄκρως ἐχάρημεν μαθόντες τὸ αἷσιον τῆς πολυποθήτου ἡμῶν ὑγείας σας, τὴν ὁποίαν ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ σᾶς τὴν διαφιλάττη μακροημερεύουσιν καὶ εὐδαιμονοῦσιν. ἐν ταυτῷ εἶδαμεν ὅτι ἐγράψατε πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ ἐπίτροπόν σας πανευγενέστατον κύριον Κ. Πασχάλην νὰ μᾶς ἐμβάσῃ ρούβλια 6000 ἀπὸ τὰ ὅποια νὰ πληρώσωμεν τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν ἀπὸ α' Ἰανουαρίου 1841 καὶ νὰ λάβωμεν παρ' αὐτῶν τὰς τακτικὰς ἀποδείξεις καὶ νὰ σᾶς τὰς ἐξαποστείλωμεν ὡς μᾶς διωρίζετε.

Πανευγενέστατε κύριε! ἅμα ὅπου ἔλαβamen τὴν πανευγενεσιτάτην ἐπιστολήν σας, ἐκοινολογήσαμεν τὴν γενναίαν σας ἀπόφασιν περὶ τῶν σχολείων εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν ὅτι εἰς τὸ ἕξῃς νὰ μὴ φροντίσωσι διὰ μισθοὺς τῶν διδασκάλων, καὶ ὅτι μᾶς διορίζετε νὰ ἀρχίσωμεν τὴν πληρωμὴν των ἀπὸ α' Ἰανουαρίου, ὅθεν δὲν ἤμποροῦμεν νὰ σᾶς περιγράψωμεν τὴν εὐχαρίστησιν ὁποίαν ἔλαβον οἱ παιριῶται μικροὶ τε καὶ μεγάλοι καὶ τὰς δεήσεις ὅπου ἔκαμαν διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν καὶ ὑγείαν σας.

Πρὸς τούτοις εἶδαμεν ὅτι ἐμβάζετε καὶ περιπλέον 2600 ρούβλια καὶ δι' αὐτὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν διαταγὴν τοῦ πανευγενεσιτάτου ἐπιτρόπου σας κυρίου Κ. Πασχάλη καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν σας θέλομεν ἐξακολουθήσῃ.

Περὶ δὲ τῶν σχολείων σᾶς εἰδοποιοῦμεν, ὅτι εἰς μὲν τὸ ἑλληνικὸν τὸ λεγόμενον τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος εὐρίσκονται διὰ διδάσκαλοι ὁ δημήτριος γεωργίου τζίμας καὶ ὁ ἀναστάσιος Γκίνος, εἰς δὲ τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ καταστήματα, εἰς μὲν τὴν ἀγίαν μαρίνην ὁ Ἰωαννίκιος ἱεροδιάκονος, εἰς δὲ τοῦ καπλάνη ὁ Παναγιώτης ἀραβαντινὸς Πάργειος, εἰς δὲ τοῦ ἀρχημανδρείου πλησίον τοῦ νοσοκομείου ὁ γεώργιος γεδεών.

ὁ χρονικὸς μισθὸς αὐτῶν εἶναι ὁ ἀκόλουθος κατὰ τὸ παρόν, τοῦ διδασκάλου δ' Τζίμα μὲ τὴν προσθήκην ὅπου τοῦ ἔγινεν ἐν καιρῷ γρ. 5000, τοῦ ἀναστασίου γκίνου 2.500, τοῦ Ἰωαννικίου Ἱεροδιακόνου 2000, τοῦ Παναγιώτου ἀραβαντινοῦ 4250 (τούτου ἡ συμφωνία εἶναι νὰ πληρῶνεται ἀπὸ τὰ τοῦ καπλάνη), τοῦ γεωργίου γεδεῶν 2.000. ὅλοι αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι εἶναι συμφωνημένοι ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν νὰ πληρῶνονται ἀπὸ αὐτοὺς ἕως σήμερον.

Πινευγενέσιναι κύριε! ἐπειδὴ καὶ ἀπεφασίσαιτε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ πληρῶνονται οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων ἀπὸ τὴν Ζωσιμαίαν ἀδελφότητα εἶναι ἀνάγκη ἐπομένως διὰ τὴν καλὴν σύστασιν καὶ βελτίωσιν τοῦ σχολείου ἀπὸ ἓνα σχολάρχην, καὶ περὶ τούτου ἀκούομεν, ὅτι ὁ πανιερώτατος διεπραγματεύσειο τὸν ἀναστάσιον σακελλαρίου διὰ γρ. 18.000, ὅμως δὲν ἔχομεν βεβαίαν εἶδησιν, ἂν αὐτὸ γίνεται μὲ τὴν ἀδειάν σας, διότι ἡ ποσότης αὐτὴ μᾶς ἐφάνη μεγάλη, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸν τὸν συμφέρει καλλίτερα ἔδῳ μὲ 12.000 γρ. παρὰ μὲ 14.000 ἢ 18.000 εἰς σμύρνην ἢ ἄλλου καὶ ὁ διδάσκαλος ὁ ἴδιος ἔδῳ ἦτον εὐχάριστος προτήτερα μὲ 8.000 γρ. καὶ οἱ ζαγωρίσιοι οἱ ἴδιοι, ὅταν ἠθέλησαν νὰ τὸν προσκαλέσουν διὰ τὸ Ζαγόρι δὲν τοῦ ἐπρόσφερον περισσότερον ἀπὸ 10.000 ἕως 12.000 καὶ ὁ μισθὸς αὐτὸς τῶν ζαγωρισίων, τὸν κρίνομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὰ Ἰωάννινα νὰ εἶναι ἀρκετός.

Προσέτι σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι τὰ πράγματα τῆς πατρίδος μας τρέχουν εἰς τὰ ἴδια ὥς σᾶς προεγράφαμεν, καθὼς καὶ ἡ διαφιλονείκησις τῶν ἱερῶν μοναστηρίων τοῦ Προφήτου ἡλιοῦ τῆς ζίτζης καὶ τῶν πατέρων μόνον ὅτι ὁ πατριάρχης τοὺς εἶχε πούσει ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν. μ' ὅλον τοῦτο αὐτοὶ συννενοημένοι μὲ τὸν ἀγοραστὴν κάποιον ὀνομαζόμενον γοντίνον ὅστις εἶχεν ἔλθει εἰς βασιλεύουσαν καὶ ἐπρόσφερε δῶρα πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ λογοθέτην διὰ νὰ γίνῃ ἡ πώλησις πρὸς αὐτὸν διὰ γρόσια 300.000 τὸν χρόνον, ἡ κοινότης ὅμως ἀντέτεινε δι' αὐτὴν τὴν πώλησιν καὶ τὴν ἐμπόδισεν μὲ ἀναφορὰς πρὸς τὸν ἀρχιερεᾶ μας ἐπειδὴ καὶ ἐπαρουσιάσθη ἄλλος ἀγοραστὴς ἀπὸ 400.000 γρ. καὶ ἐπέκεινα πίπτοντος δὲ τοῦ πατριάρχου ἔμεινεν ἡ ὑπόθεσις ἀπρακτικὸς ἕως σήμερον ἐπομένως δὲ τί μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ θέλομεν σᾶς εἰδοποιήσῃ, ὁ δὲ πανιερώτατός μας ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς πτώσεως τοῦ πατριάρχου θέλει μείνῃ ἀκόμη καιρὸν εἰς κωνσταντινούπολιν.

Ταῦτα καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν καὶ μένομεν εἰς τοὺς ὁρισμούς σας πρόθυμοι δοῦλοι

Κ. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ
Α. ΦΙΛΙΟΣ
Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Μὲ τὸ νὰ ἀναχωρῇ αὖριον ἢ πόστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως σὰς διευθύνεται ἢ παροῦσα διὰ μέσου τοῦ Κυρίου Παναγιώτου Σκουμπουρδῆ

Ἐντιμότατοι Κύριοι Ἀλέξιε Φίλιου, Π. Σαμαρινιώτη καὶ Θ. Λαμπαδάριε.

Νίζνα

Καὶ τὴν 20 Ἰουνίου 1841

Βεβαιώνοντάς σας τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον καὶ εὗρισκόμενος μὲ τὴν ἐπιστολήν σας σημειωμένην τῇ 28 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου, ἐξ ἧς ἐχάρην διὰ τὸ αἴσιον τῆς υἱείας σας καὶ εἰς τὰ σύμφωνα παρέρχομαι, ἔλαβον καὶ τὸν περικλειόμενον λογαριασμόν σας ἐκ ῥουβλίων 10.000 χαρτίων ὅπου εἰς τὰ αὐτόθι ἔφεραν γρόσια 51.000 καὶ ἐμοιράσθησαν ὥς διαλαμβάνεται, ἔλαβα εὐχαρίστησιν καὶ ἔχει καλῶς.

Σὰς κάμνω γνωστὸν ὅτι ὁ ἐν Ὀδυσσῶ κύριος Παῦλος Σταμέροφ ἐμβασε διὰ λογαριασμόν μου εἰς τὸν ἐν Τριεστίῳ κύριον Ζ. Μαρούλην ρ. 12.000 χάρτινα ἧτοι δώδεκα χιλιάδας καὶ ἀργ. 5597 30/00 ἧτοι πέντε χιλιάδες πεντακόσια ἐνενήντα ἐπτὰ καὶ τριάντα $\frac{0}{10}$ καὶ τὸν ὁποῖον κύριον Ζ. Μαρούλην τὸν ἐδιόρισα, συναζοντάς τα, διὰ νὰ σὰς τὰ ἐμβάσῃ μὲ γρόπον, τὸ ἰσόμετρον αὐτῶν ἀπὸ τάλληρα τῆς ρεγγίνας διὰ μέσου τοῦ ἐν Κερκύρα φίλου του, διὰ νὰ σὰς τὰ στείλῃ ὁμοῦ μὲ τὴν παροῦσάν μου γράφω.

Τὰ ὅποια ὅταν τὰ λάβητε τὴν μὲν ἑκαθάρσιν τῶν δέκα χιλιάδων ρουβλίων, θέλει ἀκολουθήσῃ κατὰ τὴν ἔσωθεν σημείωσιν ὅπου διατάττω ποῦ νὰ δοθοῦν. τὴν δὲ ἑκαθάρσιν τῶν δύο χιλιάδων ρουβλίων θέλετε κράξῃ τὰς κόρας τῆς μακαρίτισσας Λάμπρος Τζουκαλᾶ καὶ τὰς δίδετε τῆς κάθε μιᾶς τὸ ἀνάλογον ὅπου νὰ τὸ ἔχουν καὶ αὐταὶ διὰ τὴν ζωοτροφίαν των

Ἐσωθεν σὰς περικλείω καὶ ἕτερον κατάλογον διὰ τὰ 260 σώματα Κυριακοδρομία, τὰ μὲν 130 τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ δὲ 130 τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ὅπου σὰς ἐστάλθηκαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς δέκα κιβώτια ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου τὰ ὅποια νὰ δοθοῦν κατὰ τὸν ἔσωθεν κατάλογον ὅπου σὰς περικλείω, καὶ ἐν καιρῷ θέλετε μὲ σημειώσῃ τὰς ἀποδείξεις ὅπου ἤθελαν σὰς δοθῇ καὶ αἱ ἀποδείξεις ἃς στέκονται εἰς τὰ αὐτόθι. Ὡσαύτως καὶ τὴν σημείωσιν τῶν ἄνωθεν ρουβλίων 10.000 καταλεπτῶς ποῦ ἐδόθησαν, καὶ εἰς τὰ πάντα ὅπου ἤθελτε πράξῃ, λάβετε τὴν καλωσύνην διὰ νὰ εἰσθε σύμφωνοι καὶ οἱ τρεῖς πρὸς εὐχαρίστησίν μου.

Ἐγνώ καὶ τὰ ὅσα μοῦ περιγράφετε περὶ τῆς πατρίδος καὶ ἔλυπθηθην εἰς τὸ ἄκρον, καὶ ὥς ἐμοὶ δοκεῖ αὐτὴ εἶναι ἡ δυστυχία τῆς πατρίδος μας μάλιστα καὶ τοῦ Σχολείου καὶ ὁ Θεὸς νὰ τοὺς συγχωρέσῃ καὶ νὰ τοὺς φωτίσῃ εἰς τὸ καλὸν πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος.

Αὐτὸ μὲ παρακίνησε καὶ σᾶς γράφω διὰ τὰ ρούμβλια διακόσια πενήντα ποὺ εἶχα διορίσει διὰ τὸ μοναστήρι τοῦ προφήτου ἡλιοῦ εἰς τὴν Ζήτησαν ὁποῦ νὰ μὴ τὰ ἀποδώσετε. ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζοντάς σας. μένω καὶ νὰ ἔχω μὲ πρῶτον τὴν ἀπόκρισιν σας.

Ὅλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

Συνημένον ἐν τῇ ἐπιστολῇ 20 Ἰουνίου 1841.

Ὅσα ἀφήνω νὰ δοθοῦν εἰς μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος εἰς Ἰωάννινα ρούμβλια χάρτινα δέκα χιλιάδες διὰ μνημόσυ-
νον τῶν Γονέων, Ἀδελφῶν καὶ ἐμοῦ N. 10.000

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου θέ-
λετε δώσει εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ
εἰρημένα ρούμβλια χάρτινα πεντακόσια εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς
τὰ αὐτόθι γρόσια, τὰ ὅποια νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν εἰς ὅσα
εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐκκλησίαν 500

Εἰς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην θέλετε δώσει τῶν ἐπιτρόπων τῆς
αὐτῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ εἰρημένα ρούμβλια χάρτινα τριακόσια
πενήντα εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια τὰ ὅποια
νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν εἰς ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα τῆς ἐκκλησίας 350

Εἰς τὴν Περίβλεπτον θέλετε δώσει τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Ἐκ-
κλησίας ἀπὸ τὰ εἰρημένα εἰς ρούμβλια χάρτινα τριακόσια πε-
νήντα εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια, τὰ ὅποια
νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν εἰς τὰ πλέον ἀναγκαῖα τῆς ἐκκλησίας. 350

Εἰς τὰ μοναστήρια τῶν μετεώρων νὰ δοθοῦν εἰς χάρτινα
ρούμβλια πεντακόσια εἰς ὅσα εἰς τὰ αὐτόθι ἤθελον φέρει γρόσια
διὰ τὰ ὅποια θέλετε γράψῃ τοὺς ἐκεῖ πατέρας, ὁποῦ νὰ διο-
ρίσουν ἢ νὰ στείλουν ἄνθρωπον νὰ τὰ περιλάβῃ δίδοντάς τους
ἀπὸ ἓν σῶμα Κυριακοδρομία τοῦ τε Εὐαγγελίου καὶ τῶν
Ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ νὰ σᾶς δώσουν μίαν ἀπόδειξιν ὅτι
ἔλαβον τὰ Κυριακοδρομία καὶ τὰ ρούμβλια 500

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας εἰς τὸ Τούρναβον νὰ δο-
θοῦν εἰς χάρτινα ρούμβλια διακόσια εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς
τὰ αὐτόθι γρόσια καὶ θέλετε γράψῃ τῶν ἐκεῖ ἐπιτρόπων τῆς
Ἐκκλησίας νὰ διορίσουν νὰ τὰ περιλάβουν διὰ νὰ τὰ μεταχει-
ρισθοῦν εἰς τὰ πλέον ἀναγκαῖα τῆς ἐκκλησίας δίδοντάς τους
καὶ ἀπὸ ἓν σῶμα Κυριακοδρομία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν
Ἀποστόλων νὰ μένῃ διὰ πάντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν

Εἰς τὰ μοναστήρια Χρισορίτζας, Δοραχάνου, Εὐαγγελίστρας εἰς τὸ Σώσσινον, Βελλᾶς, Στουπαινας καὶ Παλιωρῆς νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς ἡγουμένους καὶ ἐπιτρόπους τῶν εἰρημένων Μοναστηρίων ἀπὸ ρούμβλια χάρτινα διακόσια πενήντα εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια, τὰ ὅποια συμφώνως οἱ ἡγούμενοι μὲ τοὺς ἐπιτρόπους νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν εἰς τὰ πλεον ἀναγκαιότερα τῶν Μοναστηρίων διδοντάς σας καὶ ἀπόδειξιν

1750

Ὡσαύτως εἰς τὰ Μοναστήρια ἔξω ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, τῆς Φανερωμένης, Προφήτου Ἡλίου, Θεολόγου, Ἀγίου Γεωργίου, Ἀγίας Παρασκευῆς τῆς Γαστρίτσας, τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, Ἀγίου Γεωργίου εἰς τὸ μιτζικέλι καὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου εἰς τοὺς Κοπάνους νὰ τοὺς δοθοῦν τῶν Ἐπιτρόπων τῶν εἰρημένων μοναστηρίων εἰς χάρτινα ἀπὸ ρ. 150 εἰς ὅσα ἤθελαν φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια τὰ ὅποια νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν εἰς ὠφέλειαν καὶ ἀναγκαιότερα δίδοντάς σας καὶ ἀπόδειξιν

1200

Εἰς τὰ μοναστήρια εἰς τὸ νησί, εἰς τὴν Ἐλεοῦσαν, Σωτήραν, Προφήτην Ἡλίαν καὶ Παντελεήμονα νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς ἡγουμένους καὶ ἐπιτρόπους τῶν εἰρημένων Μοναστηρίων εἰς χάρτινα ἀπὸ ρούμβλια διακόσια εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια τὰ ὅποια συμφώνως οἱ ἡγούμενοι καὶ οἱ Ἐπιτροποι νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν πρὸς ὠφέλειαν τῶν Μοναστηρίων δίδοντάς σας καὶ ἀπόδειξιν

800

Εἰς τοῦ Σπανοῦ, εἰς τοῦ Ντίλιου καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου εἰς τὸ νησί νὰ δοθοῦν τῶν ἐπιτρόπων τῶν αὐτοῦ ἐκκλησιῶν ἀνὰ χάρτινα ρούμβλια ἑκατὸν πενήντα εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια, τὰ ὅποια νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐκκλησιῶν δίδοντάς σας καὶ ἀπόδειξιν.

450

Εἰς τὸ χωρίον Γραμμένον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Νικολάου νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸν Ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ χάρτινα ρούμβλια διακόσια εἰς ὅσα ἤθελον φέρει εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια πρὸς ὠφέλειαν τῶν αὐτόθι ἐκκλησιῶν

400

Εἰς τὸ χωρίον ὁποῦ εἶναι σιμὰ εἰς Ἰωάννινα, εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Βράβορης, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Τσέργιανης καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον εἰς τὸ Βαενήτη, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κοβίλιανης, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Τζοντήλας καὶ εἰς τὴν Παναγίαν εἰς τὸ Ψάδι, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας εἰς τὸ χω-

ρίον Δραμισιούς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας παρασκευῆς
εἰς τὸ χωρίον Τζαροκοβίτσας καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κα-
τζικὰ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου εὑρίσκεται εἰς τὸ βουνὸ τοῦ
Τζονμέρκου καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Γαστρίτσας νὰ δοθοῦν
τῶν ἱερέων καὶ ἐπιτρόπων τῶν αὐτοῦ ἐκκλησιῶν ἀπὸ χάρτινα
ρούβλια ἑκατὸν πενήντα εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὰ αὐτόθι
γρόσια πρὸς ὠφέλειαν εἰς ἀνάγκας τῶν αὐτοῦ ἐκκλησιῶν. Τοῦ
Ἰανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων
θέλετε τοῦ δώσει ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος
ρούμβλια χάρτινα τριακόσια εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὰ αὐ-
τόθι γρόσια εἰς μνημόσυνόν μας

300

Τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἰωαννίνων
θέλετε τοῦ δώσει ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος ρούμ-
βλια χάρτινα ἑκατὸν, εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὰ αὐτόθι γρό-
σια εἰς μνημόσυνόν μας

100

Εἰς τοὺς ἐφημερίους τῶν δύο ἐκκλησιῶν τοῦ Ἀγίου Νικο-
λάου καὶ τῆς Ἀγίας Μαρίνης νὰ δοθοῦν ἀπὸ χάρτινα ρούμβλια
διακόσια εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια

400

Καὶ εἰς τοὺς ἐφημερίους τῆς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Ἀρχι-
μανδρείου νὰ τοὺς δοθοῦν ἀπὸ χάρτινα ρούμβλια ἑκατὸν πενήντα,
εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὸ αὐτόθι γρόσια

300

Καὶ εἰς τοὺς ἐφημερίους Περιβλέπτου εἰς χάρτινα ρούμβλια
πενήντα εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια ὅπου νὰ
μᾶς μνημονεύουν

50

Τὸ ὅλον ρούβλια

9.150

Τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα ρούμβλια ὀκτακόσια πενήντα νὰ δοθοῦν εἰς μο-
ναστήρια καὶ Ἐκκλησίας, ὅπου δὲν μοῦ εἶναι γνωστὰ καὶ ὅπου ἔχουν
ἀνάγκην εἰς ὅσα ἤθελον φέρεи εἰς τὰ αὐτόθι γρόσια.

Καὶ εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας ὅπου θέλετε τοὺς δώσει
τὰ διορισμένα τοὺς δίδετε καὶ τὰ κάτωθεν ὀνόματα διὰ νὰ μνημονεύουν,
Παναγιώτου, Μαργαρίτας, Κυριάκου, Ἀλεξάνδρας, Ἰωάννου, Ἀναστα-
σίου, Σπυρίδωνος, Ζωήτσας, Νικολάου, Θεοδοσίου, Ζώη, Μιχαήλ, Κων-
σταντίνου, Ἀγγελικῆς, Γονέων, ἀδελφῶν καὶ τέκνων αὐτῶν¹.

¹) Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὀνομάτων τὰ δύο πρῶτα ἀνήκουν εἰς τοὺς γονεῖς
τῶν Ζωσιμάδων, ὁ Κυριάκος ἦτο γαμβρός των ἐπ' ἀδελφῇ, σύζυγος τῆς Ἀλεξάνδρας
ἐπονομαζόμενος Χατζηντόκου, Κωνσταντίνος δὲ ἦτο ὁ γαμβρός των Λαμπαδάριος, ὁ
σύζυγος τῆς ἀδελφῆς των Ἀγγελικῆς. Τὰ λοιπὰ ὀνόματα ἀνήκουν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς
Ν. Ζωσιμᾶ, ἡ σειρὰ δέ, καθ' ἣν ἀναγράφονται εἶναι καὶ ἡ σειρὰ, καθ' ἣν ἐγεννήθη-

Τὰ δὲ ρούβλια 210 νὰ δοθοῦν εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Προφήτου Ἑλίου εἰς τὴν Ζήτζαν, τὰ ὅποια τὰ δίδετε εἰς μερικὰς πτωχὰς ἐκκλησίας τῶν χωρίων ὅπου ἔχουν χρεῖαν νὰ κυβερνηθοῦν.

Τῇ 20 Ἰουνίου 1841 Νίζνα

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Πανευγενέστατε κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ

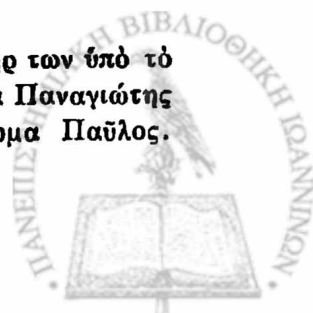
Τῇ 27 Ἰουνίου 1841

Ἰωάννινα

Πανευγενέστατε κύριε ! Σᾶς βεβαιώνομεν τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον μὲ τὸ ὅποῖον σᾶς φανερώναμεν ὅτι ἅμα ὅπου ἡμεῖς ἐλάβαμεν τὴν σεβαστὴν ἐπιστολὴν σας σημειωμένην τὴν 22 ἀπριλίου δὲν ἐλείψαμεν νὰ κοινολογήσωμεν πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ κοινότητα, τὸ ὅτι μᾶς διορίζετε νὰ πληρώνωμεν τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων ἀπὸ α' Ἰανουαρίου, ὅθεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐλάβαμεν πανευγενικὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ἐν μόσχα Γενικοῦ ἐπιτρόπου σας Κυρίου Κ. Πασχάλη, ὅστις μᾶς διατάττει νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν πληρωμὴν αὐτὴν ἕως δευτέρας τοῦ διαταγῆς καθὼς καὶ ἡ πανευγένειά σας εἰς τὴν σεβαστὴν μας ἐπιστολὴν σας σημειωμένην τὴν 30 Μαΐου ἀναιρεῖτε τα ὅσα μᾶς ἐγράφετε περὶ τοῦ σχολείου καὶ κατὰ τοῦτο θέλομεν ἀκολουθήσῃ ὡς μᾶς προστάττετε, ἀναμένοντες διαταγὴν παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου Γενικοῦ ἐπιτρόπου σας κυρίου Κ. πασχάλη μὲ τὸν ὅποῖον εἰς τὸ ἐξῆς θέλομεν ἔχει ἀλληλογραφίαν, περὶ τῶν σχολείων. τὴν ἀναίρεσιν αὐτὴν τῶν σχολείων ἐκοινολογήσαμεν εἰς ὅλους οἱ ὅποιοι ἐλυπήθησαν μεγάλως διότι εὗρισκονται στενευμένοι ἀπὸ τὰ κοινὰ ἐλέη, καὶ δὲν ἐλπίζεται καμμία βελτίωσις εἰς αὐτὰ ἂν ἡ πανευγένειά σας δὲν θέλετε λάβῃ μέτρα περὶ τῶν μισθῶν.

Τὰς 6000 ρούβλια λοιπὸν τῶν ὁποίων τὴν ἐκκαθάρισιν ἀφ' οὗ λάβωμεν τὰ βαστῶμεν ἕως δευτέραν διαταγὴν σας τὰς δὲ ἄλλας 2600 ρούβλια τῶν ὁποίων τὴν ἐκκαθάρισιν ἀφ' οὗ λάβωμεν ἀπὸ τὸ ἰσότιμον αὐτῶν θέλομεν δόσῃ ὡς διατάττετε τὰς 6200 γρ. εἰς τὰ χωρία ζαγοριοῦ κατὰ τὴν ἐγκεκλεισμένην σημείωσίν σας, πέρνοντας τακτικὰς ἀποδείξεις τὰς ὁποίας θέλομεν σᾶς στείλῃ πρὸς πληροφορίαν σας καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα θέλομεν μοιράσει εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν χωρίων τῶν Ἰωαννίνων καὶ Γραμμένου.

σαν. Κατὰ ταῦτα ἐσφαλμένως φέρεται καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ ἀκόμη ὁ πατήρ των ὑπὸ τὸ ὄνομα Παῦλος. Τὸ τοιοῦτον προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ Ρωσσίᾳ τὸ ὄνομα Παναγιώτης εἶναι ἄγνωστον καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ρωσικῇ γλώσσῃ φέρεται τὸ ὄνομα Παῦλος. Τοῦτο μαρτυρεῖται ἐκ πλείστων περισωθέντων χειρογράφων.

τὸν λογαριασμὸν τῶν 20.000 ῥουβλίων ἐστείλλαμεν πρὸ καιροῦ καὶ ἐλπίζομεν νὰ τὰ ἐλάβετε ἄχρι τοῦδε. περὶ δὲ τῆς ἐλένης θυγατρὸς Ἰωάννου μούκα ὅταν ὑπανδρευθῇ θέλομεν ἀκολουθήσῃ τὴν διαταγὴν σας. Ἐν τούτῳ σᾶς ἐπευχόμεθα μακρινόνιον ζωὴν καὶ ὑγείαν, καὶ μ' ὅλον τὸ προσῆκον σέβας

σᾶς προσκυνοῦμεν καὶ μένομεν

τῆς ὑμετέρας πανευγενείας σας

πρόθυμοι δοῦλοι

Κ. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ

Α ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΝ

Πανευγενέστατε κύριε Κ. Πασχάλη

Μόσχα

Τῇ 27 Ἰουνίου 1841.

Πανευγενικὴν ἐπιστολὴν σας σημειωμένην τὴν 27 ἀπελθόντος μαῖου ἐλάβομεν εἰς τὴν ὁποίαν εἶδαμεν τὰ ὅσα ὁ πανευγενέστατος κύριος Νικόλαος Ζωσιμάς σᾶς ἐκοινολόγησε περὶ τοῦ Σχολείου καὶ λοιπά.

Πανευγενέστατε κύριε σᾶς γνωστοποιοῦμεν ὅτι οἱ ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν δὲν ἔγραψαν πρὸς τὴν πανευγένειάν του ζητοῦντες δικαιοματικῶς τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ παρακαλεστικῶς ὥσάν ὅπου τὰ σχολεῖα εἶναι ἀγορασμένα καὶ ἐπεσκευασμένα παρὰ τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος καὶ εἶναι καὶ λέγονται καὶ ὀνόματος αὐτοῖς νὰ τοὺς ἐλαφρώσῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάρος δηλ. νὰ διορίσῃ τὴν ἐδῶ ἐπιτροπὴν του νὰ ἐπιμελῇται φροντίζοντας τὴν πρόοδον καὶ βελτίωσιν διδασκάλων τε καὶ μαθητῶν καὶ νὰ ἀναδεχθῇ ἡ πανευγένειά του τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων ὥς καὶ πρότερον, ἐπειδὴ καὶ τὰ κοινὰ ἐλέη εὐρίσκονται ἀπὸ τὰς προηγουμέναις καταχρήσεις πολλὰ στενοχωρημένα καὶ καταχρεωμένα.

Ὁ Πανιερώτατος Ἰωαννίνων εἰς κωνσταντινούπολιν διατρίβων, ἴσως δὲν ἤξεύρει καλὰ διατί τὸ σχολεῖον ἔκλεισε, ὅθεν ἐν συντόμῳ σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι οἱ πρώην ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν ἐν καιρῷ μὲ μερικοὺς πατριώτας ἔκαμαν ἀφανισμόν εἰς τὰ κοινὰ ἐλέη ἐξοδεύοντες χιλιάδες γρόσια ἀπ' αὐτὰ διὰ νὰ ἐξώσουν τὴν πανιερότητά του διὰ τὰς ὁρέξεις καὶ πάθη των, λοιπὸν οἱ ἴδιοι ἐχρέωσαν τὸ εἰσόδημα τῶν ἐλεῶν καὶ ἀφάνισαν τὴν δυστυχῇ πατρίδα μας, ἡ κοινότης ὅμως μετὰ καιρὸν βλέπουσα ταῦτα καὶ συμφωνοῦντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι κατέβασαν τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ἐδιώρισαν νέαν, οἱ διδάσκαλοι ὄντες ἀπλήρωτοι ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα μερικαῖς ἡμέραις ἕως νὰ λάβωσι τοὺς δεδουλευμένους των μι-

σθούς, καὶ πάλιν τὰ σχολεῖα ἀνοιξαν, δίδουσα ὑπόσχεσιν ἡ νέα ἐπιτροπὴ διὰ τοὺς μισθοὺς των, ἴσως ἡ πανιερότης του ἡξεύρουσα αὐτό, ἡ μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ συμβάντος, ἔγραψε πρὸς τὴν πανευγένειάν του τοιοιτοτρόπως ὅτι τὰ σχολεῖα ἔκλεισαν καὶ τὰ λοιπά· ἡμεῖς δὲ εἰς τὸν ἐρχομόν του ἐδῶ θέλομεν τὸν πολιτευθῇ καὶ θέλομεν ἀκολουθήσει περὶ τῆς πανιερότητός του τὰ ὅσα διατάττετε, ὁμοίως καὶ περὶ τοῦ διδασκάλου κυρίου Ἀναστασίου Σακελλαρίου, ἀνίσως καὶ συμφωνηθῇ διὰ σχολάρχης.

Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐλάβομεν σεβαστὸν γράμμα παρὰ τῆς πανευγενείας του σημειωμένον τὴν 22 Ἀπριλίου εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ἔγραφεν, ὅτι οἱ ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν τοῦ εἶχον γράψει διὰ τὰ σχολεῖα, καὶ ὅτι τὸν παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς ἐλαφρώσῃ αὐτὸ τὸ βάρος, τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων καὶ ἡ πανευγένειά του μᾶς διέταττε νὰ τοὺς πληρώσωμεν ἀπὸ τὴν α' Ἰανουαρίου 1842 καὶ ἐπομένως ἐξακολουθοῦμεν τὴν πληρωμὴν ἀνὰ τρεῖς μῆνας, ὅθεν δὲν ἐλείψαμεν εὐθὺς ὅπου ἐλάβομεν τὸ γράμμα του νὰ κοινολογήσωμεν αὐτὴν τὴν χαροποιὰν εἶδῃσιν πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ εἰς τὴν κοινότητα. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἡ πανευγένειά σας εἶχετε δευτέραν ὁρδινίαν παρὰ τῆς πανευγενείας του καὶ ἀνεβάλλετε, καθὼς καὶ ἡμεῖς χθὲς ἐλάβομεν ξεχωριστὴν σημειωμένην τὴν 30 μαΐου ὅστις μᾶς ἀναιρεῖ τὰ ὅσα μᾶς ἔγραφε περὶ τοῦ σχολείου τῆς 22 ἀπριλίου καὶ πηγαίνει συμφώνως μὲ τὴν τῆς πανευγενείας σας, τὴν ἀναίρεσιν αὐτὴν τοῦ σχολείου. Εἰδοποιήσαμεν τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τὴν κοινότητα ἥτις γενικῶς ἐλύπησεν ὅλους, διότι εὐρίσκονται ἵστενευμένοι ὥς ἄνωθεν· εἶπαμεν, ἀπὸ τὰ κοινὰ ἐλέη καὶ δὲν ἡξεύρομεν καὶ οἱ διδάσκαλοι ἂν ἤμποροῦν νὰ ὑπομείνουν ἔτι χωρὶς μισθὸν ὄντες καὶ αὐτοὶ ἀδύνατοι καὶ ἂν δυνατὸν νὰ ἀποφασισθῇ ὅσον τάχος αὕτη ἡ ὑπόθεσις τῶν Σχολείων διὰ νὰ λάβουν καλὴν μορφήν καὶ βελτίωσιν καὶ πάλιν ὅταν ὁ σχολάρχης ἔλθῃ λαμβάνουν μεταβολὴν καλυτέραν.

Ἄμα δὲ ὅπου λάβωμεν τὴν ξεκαθάρισιν τῶν 2600 ρουμβλίων ἀπὸ τὸ ἰσότιμον αὐτοῦ θέλομεν δώσῃ τὲς 6200 γρ. εἰς τὰ χωρία τοῦ Ζαγοριοῦ κατὰ τὴν καταγραφὴν σας παίρνοντας καὶ τὰς ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας θέλομεν σᾶς τὰς στείλῃ καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα θέλομεν μοιράσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν χωρίων τῶν Ἰωαννίνων καὶ Γραμμένου διὰ τὸ ἰσότιμον τῶν 6000 ρουμβλίων θέλομεν περιμείνει δευτέραν διαταγὴν σας, ὥς μᾶς γράφει καὶ ἡ πανευγενεία του, καθὼς καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία.

Ἐν τοσούτῳ καὶ ξαναπροσκυνοῦμεν καὶ μένομεν τῆς εὐγενείας σας ὅλως πρόθυμοι δοῦλοι

Κ. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Πανευγενέστατε κύριε! Τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὰς δύο σεβαστάς μου ἐπι-

στολάς σας διηύθυνον διὰ μέσου Κωνσταντ. κυρίου Π. σκουμπουρδῇ ἐν τοσούτῳ σᾶς προσκυνῶ μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας καὶ σᾶς ἐπεύχομαι τὰ ἄριστα.

Ὁ δοῦλός σας

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ζ. ΜΑΡΟΥΛΗΝ

Εὐγενέστατε κύριε Ζώη Μαρούλη

Τῇ 30 Ἰουλίου 1841.

Ἰωάννινα.

Ἀποκρινόμεθα εἰς τιμίαν σας σημειουμένην τῇ α' Αὐγούστου νέον ἔτος εἰς τὴν ὁποίαν εὖρομεν καὶ ἔγκλειστον τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου νικολάου Ζωσιμᾶ ὅστις μᾶς φανερῶνει ὅτι σᾶς ἔμβασε μέσον ὁδυσσοῦ διὰ τοῦ κυρίου σταμέροφ ρούμβλια χάρτινα δώδεκα χιλιάδες, τὰ ὅποια ἔπιασαν φιορίνια αὐγούστης πέντε χιλιάδες πεντακόσια ἐνενῆντα ἑπτὰ καὶ ἥμισυ φ. 5597 $\frac{1}{2}$ καθὼς καὶ ἡ εὐγενεία σας εἰς τὴν ξεχωριστὴν σας μᾶς φανερῶνετε. Λοιπὸν σᾶς γνωστοποιοῦμεν ὅτι ἀφ' οὗ τὰ συνάξετε νὰ τὰ βασιτάξετε αὐτοῦ εἰς τὴν διαταγὴν μας καὶ ἃς τραβοῦμε καμβιάλες εἰς φιορίνια ἢ τὰ τραβοῦμεν μέσω κορφῶν πάλιν εἰς καμβιάλες καὶ ἀγροικεῖσθε. εἰς γρόπον δὲν συμφέρει ποτὲ νὰ σταλοῦν, διότι ἀκολουθεῖ ζημία ἕνα τόσον τὰ $\frac{1}{6}$ εἰς σιγουριτὰ ἔξοδα ναύλου εἰς τὸ ἀτμοκίνητον. παρακαλεῖσθε νὰ περιμείνητε καὶ ὀρδινίαν μας καὶ εἰς καμβιάλες ἢ εἰς ὅποιον-δήποτε ἄλλον τρόπον ἠθέλαμεν εὖρη ὠφελιμώτερον.

Ἐν τοσούτῳ σᾶς ἐπευχόμεθα τὰ ἄριστα ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ καὶ μένομεν

Τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Κ. ΣΚΟΥΜΠΟΥΡΑΝΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

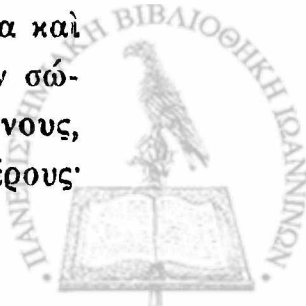
ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΝ

Τιμιώτατε κύριε Ἀνδρέα Κορομηλᾶ

Τῇ α' Αὐγούστου 1841.

Ἰωάννινα.

Ἐν καιρῷ σᾶς ἐγράψαμεν τὴν περιλαβὴν τῶν δέκα κιβωτίων κυριακοδρομίων, καὶ ἐπειδὴ ἄχρι τοῦδε δὲν εἴχαμεν λάβῃ διαταγὴν τοῦ πανευγενεστάτου θείου μας κυρίου Ν. ζωσιμᾶ ποῦ νὰ τα διανείμωμεν δὲν τὰ ἀνοίξαμεν, νῦν δὲ ἐλάβομεν τὰς διαταγὰς του καὶ ἀκολούθως ἠνοίξαμεν αὐτὰ καὶ ἠῤῥαμεν ἀπὸ μὲν τὰ τοῦ Εὐαγγελίου τριάντα ἑπτὰ σώματα καὶ δύο δευτέρους τόμους περιπλέον, ἀπὸ δὲ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων σώματα ἀκέρια ὀγδοῇντα ὀκτὼ καὶ σαράντα ὀκτὼ τόμους πρώτους μόνους, οἱ ὅποιοι μένουσιν ἄχρηστοι ἂν δὲν μᾶς προμηθεύσητε καὶ τοὺς δευτέρους.

ἡ διαταγὴ εἶναι νὰ διανεμηθῶσι σώματα ὁλόκληρα ἀνὰ τέσσαρας τόμους καὶ δὲν ἡξεύρομεν τίνι τρόπῳ νὰ ἀναπληρώσωμεν τοὺς ἐλλείποντας καὶ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἰδεάσητε τὸ λάθος, ὅπως εἰδοποιήσωμεν καὶ τὸν φιλόανθρωπον εὐεργέτην, ἐν ταύτῳ εἶδαμεν καὶ ἕτερα περιπλέον περὶ τῶν ὁποίων δὲν μᾶς ἀναφέρετε, καθὼς γεωγραφίας μικρᾶς καὶ μεγάλας καὶ λοιπὰ τὰ ὅποια δὲν ἀμφιβάλλομεν νὰ σᾶς εἶναι γνωστὰ καὶ ὑποσημειούμεθα

Τῆς ἐντιμότητός σας πρόθυμοι

Π. ΣΚΟΥΜΠΟΥΡΔΗΣ

Θ. ΔΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Ν. ΖΩΣΙΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ

*Ἐντιμότατοι κύριοι Ἀλέξιε Φίλιε, Παναγιώτη Σαμαρινιώτη
καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάριε*

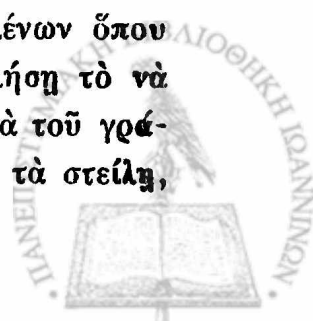
Τῇ 8 Αὐγούστου 1841

Νίζνα

Εἰς τὰς 22 Ἀπριλίου σᾶς ἔγραψα, δηλοποιῶντας σας τὰ δέοντα ἕως τότε καὶ εἰς τὰς τρεῖς Μαΐου σᾶς ἔγραψα διὰ μέσον τριεστίου δηλοποιῶντάς σας περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σχολείου ὅτι νὰ ἀκολουθήσετε τὰ ὅρδινά τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη Γενικοῦ μου Ἐπιτρόπου καὶ καθεξῆς. Ὡσαύτως σᾶς ἔγραψα καὶ εἰς τὰς 20 Ἰουνίου στέλλοντάς σας καὶ τὸ ἀντίγραφον ἀπὸ τὰς 30 Μαΐου μέσον Τριεστίου, μὲ τὴν ὁποίαν σᾶς δηλοποιούσα ὅτι ὁ ἐν Ὀδυσσῶ κύριος Π. Σταμέρωφ ἔμβασε διὰ λογαριασμόν μου εἰς τὸν ἐν Τριεστίῳ κύριον Ζ. Μαρούλην ρ. 12000 εἰς ἄσιγνάτζιες εἰς ρ. 5597 30/60 τὸν ὁποῖον κύριον Μαρούλην τὸν ἐδιώριζα διὰ νὰ σᾶς ἐμβάσῃ διὰ μέσον Κορφῶν εἰς γρόσια περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς ἔγραψα τὴν μὲν ξεκαθάρισιν τῶν 10000 ρουμβλίων νὰ μοιρασθοῦν εἰς τὰ Μοναστήρια κατὰ τὴν τότε σημειώσιν μου, ὅπου σᾶς περιέκλειον, ὡσαύτως καὶ τὴν ξεκαθάρισιν τῶν δύο χιλιάδων ρουβλίων ὅπου νὰ δοθοῦν εἰς τὰς δύο κόρας τῆς μακαρίτισσας Α. Τζουκαλοῦς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ κύριος Ζ. Μαρούλης μοῦ γράφει εἰς τὰς 29 Ἰουλίου περὶ τῶν εἰρημένων τοῦ λογαριασμοῦ μου ρ. 5597 30/60 δὲν τὸ ἔκρινεν εὐλογον νὰ τὸ στείλῃ διὰ μίαν φορὰν καὶ ὅτι ἤθελε σᾶς γράψῃ περὶ τὸ στάσιμον αὐτῶν, ὅπου νὰ τοῦ γράψῃτε τὸν τρόπον ὅπου νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσῃ.

Καὶ εἰς τὴν 1ην τοῦ παρόντος τοῦ ἔγραψα περὶ τῶν εἰρημένων ὅπου νὰ σᾶς τὰ στείλῃ εἰς δύο φορὰς καὶ ὅτι ἔχει νὰ σᾶς δηλοποιήσῃ τὸ νὰ στείλῃ ἄνθρωπον εἰς τοὺς Κορφοὺς ὅπου νὰ τὰ περιλάβῃ ἢ νὰ τοῦ γράψῃτε εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἤθελε τὰ στείλῃ, ὅπου ὁ ἴδιος νὰ σᾶς τὰ στείλῃ,

καὶ ἔστω πρὸς εἰδησίν σας, τὰ ὅποια ὅταν τὰ λάβητε ἀκολουθεῖτε τὴν τότε διαταγὴν μου κατὰ τὴν σημείωσιν.

Καὶ μὴ ἔχοντας γραφὴν σας ἕως τὴν σήμερον καὶ ἀποκρισὶν εἰς τὰς γραφάς μου, εἶμαι εἰς ἀπορίαν· ἀγνοῶ τί εἶναι τὸ αἷτιον πῶς δὲν μοῦ ἐγράψατε, ἐπειδὴ ἔλαβον γραφὴν διὰ τῆς Μόσχας παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῶν 4 ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι μελέγραφουν ὅτι νὰ τοὺς δηλοποιήσετε περὶ τὰ ὅσα σᾶς εἶχα γράψει περὶ σχολείου, ὅπου τότε εἶχα τόσην πίστιν εἰς τὰ γραφόμενά τους ὥς καὶ ἐλπίζω νὰ ἀκολουθήσετε τὰ ὅρδινά τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Κ. Πασχάλη, καὶ δὲν ἐβάλατε εἰς ἔργον τὴν τότε ὁρδινίαν μου.

Καὶ ἐπειδὴ σᾶς εἶχα γράψει τὸ ἰσόμετρον τῶν 6000 ρουμβλίων ὅπου ἤθελον φέρεи εἰς γρόσια νὰ ἀκολουθήσετε τὴν ὁρδινίαν περὶ αὐτὰ τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Κ. Πασχάλη.

Καὶ ἔστωντας ὁ ἴδιος σᾶς εἶχα γράψει εἰς τὰς 19 Μαΐου τὸ νὰ ἀκολουθήσετε τὴν ὁρδινίαν μου, περὶ τὰ ὅποια σᾶς λέγω, ὥς ἐλπίζω πρὸ πολλοῦ νὰ τὰ ἐλάβετε, τὰ ὅποια θέλετε τὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος, θέλετε τὰ μοιράσει εἰς ἀποκλεισμένα γνωστὰ ὁσπίτια εἰς διαφόρους πτωχοὺς καὶ φυλακωμένους καὶ εἰς πτωχὰ Κοράσια.

Πρὸς τοῦτοις σᾶς κάμνω γνωστόν, ὅτι σήμερον γράφω τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κύριον Π. Σκουμπουρδῆν διὰ νὰ τραθήσῃ πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ κύριον Π. Πασχάλην διὰ λογαριασμόν μου ρούμβλια 4000 χάριτι, καὶ τὴν ξεκαθάρισιν αὐτῶν εἰς γρόσια νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσῃ καὶ νὰ σᾶς γράψῃ τὸ νὰ ἀκολουθήσετε τὴν ὁρδινίαν μου.

Ὡσαύτως καὶ τὴν ξεκαθάρισιν τῶν εἰρημένων ρουμβλίων 4000 ὅταν τὰ λάβητε θέλετε ἀκολουθήσει ὥς ἄνωθεν πλὴν πατρικῶς σᾶς εὐχομαι καὶ σᾶς συμβουλεύω ὅπου νὰ εἰσθε εἰς τὰ πάντα καὶ οἱ τρεῖς σύμφωνοι, καὶ τότε θέλετε με δώσει μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ περὶ πλέον νὰ ἔχω τόσον διὰ μέσον Τριεστίου, ὡσαύτως καὶ διὰ μέσου Κωνσταντινουπόλεως συχνὰς γραφάς σας πρὸς ἀνάπανσίν μου καὶ ἐξόχως νὰ με δηλοποιήτε καὶ τὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος.

Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζωντάς σας μένω

ὅλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

Ἐντιμότατοι κύριοι Ἀλέξιε Φίλιο, Παναγιώτῃ Σαμαρνώτῃ
καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάριε

Νίζνα

Τὴν 11 Αὐγούστου 1841

Ἰωάννινα

Εἰς τὰς 8 τοῦ παρόντος σᾶς ἔγραψα διὰ μέσου τοῦ κυρίου Π. Σκουμπουρδῆ καὶ μὴ ἔχοντας κανένα σας γράμμα ἕως τότε τὰ δέοντα.

Καὶ εὐρισκόμενος μὲ τὴν τιμίαν σας ἐπιστολὴν σημειωμένην τῇ 17 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου, ἔξ ἧς ἐχάρην διὰ τὸ αἷσιον τῆς ὑγείας σας.

Μὲ τὴν ὁποίαν μὲ δηλοποιεῖτε ὅτι εἶχετε λάβῃ τὴν ἀπὸ 22 Ἀπριλίου γραφὴν μου, μὲ τὴν ὁποίαν σᾶς εἶχα γράψῃ διὰ νὰ μὲ ἔγραφαν οἱ ἐπίτροποι τῶν 4 ἐκκλησιῶν τὸ νὰ συχνάζῃ καὶ θεωρῇ ὁ κύριος Α. Φίλιος εἰς τὸ σχολεῖον αὐτὸ μ' ἐπαρακίνησε τότε διὰ νὰ σᾶς γράψω ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων, ὅχι ὅλων τῶν Σχολείων, ὥς εἰς τὴν παροῦσάν σας μὲ γράφετε, καὶ τοῦ Καπλάνη καὶ ἕτερα, εἰ μὴ διὰ τὸ Γενικὸν Σχολεῖον ὁποῦ παραδίδουν ὁ κύριος Δ. Τζίμας καὶ Ἀναστάσιος Γκῖνος.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐκοινοποιήσατε πρὶν νὰ λάβῃτε τὰς γραφὰς παρὰ τοῦ Πανευγενεστάτου κυρίου Κ. Πασχάλη διὰ νὰ μὴ παραπονεθοῦν οἱ πατριῶταί μας ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος θέλετε πληρώσει τῶν εἰρημένων δύο διδασκάλων τοὺς μισθοὺς ἀπὸ τὴν ξεκαθάρισιν τῶν ρουμβλίων 6000, πλὴν ἀγαπῶ νὰ μὲ γράψουν οἱ εἰρημένοι διδάσκαλοι τὰ παραδίδουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γενικὸν σχολεῖον διὰ πληροφορίαν μου. Ὡσαύτως θέλετε με γράψῃ τί παραδίδει ὁ διδάσκαλος ὁποῦ εἶναι πλησίον εἰς τὸ Ἀρχιμανδρεῖον κύριος Γ. Γεδεὼν διὰ πληροφορίαν μου, καὶ τότε θέλω σᾶς γράψῃ καὶ περὶ αὐτῶν. Εἰ δὲ περὶ τοῦ Καπλάνου αὐτὸς δὲν ἀπαρθενεῦει ἡμᾶς ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης Καπλάνης ὄντας γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς πατριώτας ἔχει ἀφιερωμένα δι' αὐτὸ τὸ σχολεῖον τὸ διορισμένον λάσσον.

Καὶ ὅτι ὁ κύριος Α. Σακελλάριος, ὥς ἐπληροφορήθην, αὐτὸς νὰ ἐσυμφωνήθῃ δι' ἄλλο Σχολεῖον εἰς τὴν ἡπειρον καὶ ἔστω πρὸς εἵδησίν σας.

Καὶ ἐπειδὴ μὲ γράφει ὁ ἀνεψιός μου Θ. Λαμπαδάρης ὅτι ζῇ στενοχωρημένος εἰς τὸν πατρικόν μου οἶκον μὲ ζητεῖ νὰ διορίσω νὰ κάμῃ ἀκόμη ἓνα ὄντ' ἐπάνω εἰς τὴν ἀράδα μὲ τοὺς ἄλλους δύο ὁποῦ εὐρίσκονται διὰ λόγου του. Καὶ σήμερον τοῦ γράφω κατὰ τὴν ζήτησίν του ἃς ἀκολουθήσῃ καὶ διὰ τὴν οἰκοδομήν του ὅσα ἤθελον πηγαίνει νὰ τοῦ δοθοῦν ἀπὸ τὴν ξεκαθάρισιν τῶν 6000 ρουμβλίων. Τὰ δὲ ρέστα μαζὶ μὲ τὴν ξεκαθάρισιν τῶν 4000 ρουμβλίων ὁποῦ ἤθελε σᾶς ἐμβάσει ὁ κύριος Π. Σκουμπουρδῆς, θέλετε ἀκολουθήσῃ ὥς καὶ εἰς τὰς 8 τοῦ παρόντος σᾶς ἔγραψα.

Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζωντας σας μένω

ὅλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ζ. ΜΑΡΟΥΛΗΝ

Τριέστη

Ἐντιμότητε κύριε Ζώη Μαρούλη,

Τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1841.

Ἰωάννινα.

Τὴν ἀπὸ α 7βρίου Υ. Ε. ἐλάβαμεν τιμίαν σας ἀπὸ τὴν ὁποίαν πληροφορηθέντες τὸ αἷσιον τῆς ὑγείας σας ἄκρως ἐχάρημεν ἴδομεν πρὸς τοῦτοις νὰ μᾶς γράφετε ὅτι τὰ φιορίνια 5597 30/60 ἐσυνάξατε καὶ βαστάτε εἰς διαταγὴν μας ἵνα σᾶς σύρωμεν κατὰ τὴν τάξιν τὰς ἀναγκαίας συναλλαγματικὰς, καὶ ἰδοὺ σήμερον τὰς τραβῶμεν τρεῖς πόλιτζες εἰς τὴν ὁρδινίαν τοῦ κυρίου Παναγιώτη Σαμαρνιότη καὶ νιῶν σκουμπουρδῇ ὥς ἀκολούθως ἀπὸ 1497 ὥς τριάντα καρεντίνια. τὴν δὲ ἀπὸ χίλια ἑξακόσια 1600 τῆς τράτας αὐτὰς τὰς ἐτραβήξαμεν μὲ τριάντα μίαν ἡμέραν διορίαν διὰ κάθε εὐκολίαν σας ἐπειδὴ ὅμως καὶ τὰ φιορίνια τὰ ἔχετε συναγμένα ἡμπορεῖτε εἰς τὴν ἐμφάνισίν των νὰ τὰς πληρώσητε ἐν ταύτῳ καὶ οὕτως νὰ κατεβάσητε τὸ σκόντο.

Καὶ ὑποσημειούμεθα τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Π. ΣΚΟΥΜΠΟΥΡΔΗΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Φίλτατε Κύριε Μαρούλη,

δὲν σᾶς γράφω ξεχωριστῶς, ἐπειδὴ καὶ ἠρρώστησα ὀλίγον, ὅμως σᾶς γνωστοποιῶ τὴν περιλαβὴν τῆς Κάσσας σῶαν καὶ μέινεται ἥσυχος.

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΝ

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Κ. Πασχάλην

Εἰς Μόσχαν

Τὸ ἀντίγραφον 27 Ἰουνίου καὶ προσθήκη

7 Σεβρίου 841.

Ἰωάννινα

Σᾶς βεβαιώνομεν τὸ ὅπισθεν ἀντίγραφον καὶ σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι ὁ Πανευγενέστατος κύριος Νικόλαος Ζωσιμάς μᾶς γράφει νὰ ἀγροικηθῶμεν εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τῶν σχολείων μὲ τὴν πανευγένειάν σας, ἀνάγκη εἶναι λοιπόν, εὐγενέστατε κύριε, νὰ σᾶς ἰδεάσωμεν περὶ τούτου, ὥς ἰδήμονες τῶν ἐδῶ πραγμάτων καὶ τρεχόντων, ὅσον περὶ τοῦ ἀναστασίου ὁποῦ ξφροντίσατε καὶ ἐγράψατε ἀπ' αὐτοῦ πηγαίνει καλῶς πλὴν ὁ Ἰωαννίνων

γράφει ἐδῶ πρὸς τοὺς προὔχοντας νὰ φέρωμεν τὸν ἀναστάσιον καὶ ἂν ὁ κύριος Ζωσιμᾶς δὲν ἐδέχθη νὰ πληρώσῃ 18000 γρόσια ἃς δόσῃ τὰς 12000 ὡς μᾶς ἔγραψε καὶ τὰς 6000 τὰς κυβερνῶμεν ἀπὸ ἄλλα λάσσα καὶ μὲ δεύτερον ἴσως τὸν καταφέρομεν νὰ πάρωμεν καὶ τὰς 6000 πρᾶγμα ὡς μᾶς φαίνεται μὴ δεκτὸν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ πανευγενεστάτου.

Σᾶς γνωστοποιοῦμεν κύριε! τὰ ὅσα κατὰ τὴν ἰδέαν μας ἤμποροῦν νὰ ἐξωδευθοῦν διὰ τὸ γενικὸν ἑλληνικὸν σχολεῖον μόνον τοῦ ἀναστασίου ὡς σχολάρχου. γρ. 12000
 τριῶν ὑποδιδασκάλων » 12000
 ἑνὸς ἐπιστάτου » 500
 τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν ὡς ἑκπαλαι » 4000
 μερεμέτια τοῦ σχολείου, διὰ βιβλία καὶ λοιπὰ ἑκτακτα ἐξοδα. » 3000
 γρ. 31500

Τὰ ἄνωθεν γρόσια χρειάζονται πρὸς σύστασιν, βελτίωσιν καὶ καλὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γενικοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, διὰ δὲ τὰ δύο ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα τοῦ ἀρχιμανδρείου καὶ τῆς ἁγίας μαρίνης χρειάζονται ἀνὰ δύο χιλιάδες τοῦ κάθε ἑνός, τῶν διδασκάλων γρόσια τέσσαρες χιλιάδες, διὰ τοὺς δύο ἐπιστάτας ἀνὰ 500 γρόσια 1000 χίλια, μερεμέτια καὶ πλάκες τῶν πτωχῶν παιδιῶν, καὶ μικρὰς κατηχήσεις γρόσια χίλια 1000, ὅλα αὐτὰ τὰ γρόσια εἶναι χρονικῶς ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γενικοῦ σχολείου μετὰ τῶν δύο ἀλληλοδιδακτικῶν. ταῦτα πάντα πανευγενέστατε κύριε, σᾶς βάνομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἵνα λάβητε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα καὶ μᾶς δώσητε τὰς διαταγὰς σας.

Σᾶς κάμνομεν γνωστὸν ὅτι ὁ Πανευγενέστατος Ζωσιμᾶς μᾶς ἔμβασε διὰ μέσον Ὀδυσσοῦ ξούβλια δώδεκα χιλιάδες 12,000, ἵνα τὰ διανείμωμεν κατὰ τὴν ἔγγραφον διαταγὴν του, καὶ ἐν τοσούτῳ ἀρχήσαμεν νὰ βάλλωμεν εἰς πρᾶξιν τὰς διαταγὰς του καθὼς ἐδώσαμεν καὶ εἰς τὰ ἀποφασισμένα παρὰ τῆς εὐγενείας σας χωρία τοῦ Ζαγοριοῦ ὁμοῦ μὲ τὰ διορισμένα κυριακοδρόμια, μάλιστα καὶ ἓνα σῶμα περιπλέον εἰς τὸν κύριον Παππάζογλου συνιστάμενα ἀπὸ δύο, δηλ. πράξεις τῶν ἀποστόλων καὶ κυριακοδρόμια τῶν εὐαγγελίων. ἂφ' οὗ δὲ κάμωμεν τελείαν τὴν διανομὴν ἀπάντων θέλωμεν σᾶς στείλῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πρακτέων μας μὲ τὰς διαληφθείσας τακτικὰς ἀποδείξεις.

Ἐν τοσούτῳ σᾶς προσκυνοῦμεν καὶ μένομεν

τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Π. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ
 Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ
 ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Πανευγενέστατε Φιλανθρωπότατε εὐσπλαχνικότατε, εὐεργετικώτατε
 κύριε κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾷ

Νίζνα

Τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1841

Ἰωάννινα

Ἐν καιρῷ ἐλάβαμεν τὸ ἀντίγραφον μὲ προσθήκην τῶν 30 Μαΐου μὲ προσθήκην τῶν 20 Ἰουνίου ἐκ τῆς ὁποίας ἄκρως ἐχάρημεν τὸ αἶσιον τῆς πολυποθήτου μας ὑγείας σας, τὴν ὁποίαν ὁ Πανάγαθος Θεὸς νὰ διατηρήσῃ καὶ διαφυλάξῃ ἀκλόνητον εἰς πολλὰς ἐτῶν περιόδους πρὸς καύχημα ἡμέτερον, καὶ τῶν πτωχῶν πατριωτῶν μας ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν, ἐν ταύτῳ ἴδαμεν ὅτι διὰ μέσον τοῦ ἐν Ὀδυσσῷ κυρίου Παύλου σταμέροφ ἐμβάζητε ρούβλια 12000 δώδεκα χιλιάδων πρὸς τὸν κύριον ζώη μαρούλη εἰς τὰ ὁποῖα ἔπιασαν φιορίνια ἀργυρὰ 5597 1/2 ὥς διατάττετε νὰ μᾶς στείλῃ ὁ κύριος Μαρούλης εἰς γρόπον, καὶ ἐπειδὴ ἀκολουθοῦσε ζημία διὰ τε τὸν ναῦλον καὶ λοιπὰ τῆς συγουριτὰς ἔξοδα ἐγράψαμεν τῷ κυρίῳ μαρούλη νὰ τὰ συνάξῃ καὶ νὰ τὰ βαστάξῃ εἰς τὴν ὀρεδινίαν μας, ἵνα τοῦ σύρωμεν συναλλαγματικὰς, καθὼς πρὸ ἡμερῶν ἐκάμαμεν, καὶ οὕτως ἀρχήσαμεν νὰ βάλλωμεν εἰς πρᾶξιν τὰς πανευγενικὰς διαταγὰς σας, ἀπὸ τὰς κόρας τῆς μακαρίτισας Λάμπρως Τζουκαλὰ καὶ ἐφημερίων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τελειόνοντες τὴν διανομὴν θέλομεν σᾶς στείλῃ τὰ πρακτέα μας, καθὼς εὕρισκόμεθα καὶ εἰς ἐνέργειαν διὰ τὴν διανομὴν τῶν κυριακοδρομίων, ἰδοποιοῦντες τὰς πέριξ ἐπαρχίας, ἱερὰς μονὰς καὶ χώρας νὰ ἔλθωσι μὲ τὰς τακτικὰς ἀποδείξεις νὰ λάβωσι τὰ ὅσα διατάττετε ἥτοι κυριακοδρομία καὶ χρήματα, καθὼς ἐκάμαμεν καὶ διὰ τὰ ἀποφασισμένα χωρία τοῦ Ζαγοριοῦ.

Οἱ κύριοι πρώην ἐπίτροποί σας δὲν παύουσι πάντοτε διὰ νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν ζητοῦντες τὰς δέκα πέντε χιλιάδες γρόσια (κεφάλαιον καὶ τόκον) τὰ ὁποῖα εἶχον δανεισθῇ τότε παρὰ τὸν κύριον ἀλέξιον Παππάζογλου, ὅστις τὰ ζητεῖ παρ' αὐτῶν ἐπιμόνως, καὶ αὐτοὶ νὰ εὐγάλουν νὰ τὰ πληρώσουν ἐξ ἰδίων των εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ κοινὰ ἑλέη ὅπου εἶχον λάβῃ καὶ τὰ λοιπὰ καὶ ἐχρέωσαν τὴν πατρίδα σας μὲ λογαριασμὸν ἀπὸ γρόσια ἐβδομήντα ἑπτὰ χιλιάδες 77000, καὶ ἐν καιρῷ σᾶς τὸν ἔστειλαν, αὐτὰ τὰ ἑλέη κατὰ τὸ παρόν, ἀπὸ ταῖς ἀπερασμέναις καταχρήσεις των, εὕρισκονται εἰς κακὴν κατάστασιν καὶ καταχρεωμένα, καὶ οὕτως καμμία ἐλπίδα δὲν τοὺς μένει εἰ μὴ εἰς τὴν Πανευγενειάν σας καὶ ὅπως εἶναι ὁρισμὸς σας.

Ταῦτα καὶ μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν ταπεινῶς καὶ μένομεν

τῆς Πανευγενείας σας ταπεινότατοι καὶ πρόθυμοι δοῦλοι σας

Π. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

(Ἐπρόσθεσα καὶ ἐγὼ ξεχωριστῶς
 εἰς τὸ ἄνωθεν γράμμα)

διὰ τὰς κυρίας Τζουκαλᾶ.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΝ

τῇ 7 8βρίου 1841.

Πρὸς τὸν κύριον ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Καὶ βεβαιοῦμεν τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφόν μας, καὶ ἀποκρινόμεθα εἰς τὴν τιμίαν της τῶν 25 παύσαντος μηνὸς αὐγούστου εἰς τὴν ὁποίαν βλέπομεν, ὅτι κατὰ λάθος ἐστάλθη ἄλλον κιβώτιον, ἀντὶ ἄλλου, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν σημειώσιν σας ἦτον αἱ γεωγραφίαι, κατηχήσεις καὶ λοιπᾶ, αἱ ὁποῖαι ὡς χρησιμεύουσαι διὰ τὰ εἰς τὴν πόλιν μας ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα, κρίνοντας ἄπρεπον, νὰ ξαναστείλωμεν εἰς Πάτρας διὰ τὰ ἔξοδα. ὅσον διὰ τὸ κόστος των θέλομεν σᾶς πέμψει μὲ α' εὐκαιρίαν, ἀφοῦ μᾶς πέμψητε τοὺς ἄνω ἐλλείποντας τόμους ἀποστόλων, νὰ γίνουν σωστᾶ τὰ σώματα, διὰ νὰ τὰ διαμοιράσωμεν καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ καὶ ἀγροικηθῆτε ἡ τιμιότης σας μὲ τὸν ἀνταποκριτὴν σας διὰ τὸ λάθος τοῦ κιβωτίου ἵνα σᾶς ἐπανέλθῃ ἀπὸ Τριέστιον, καὶ νὰ ἔχωμεν μὲ α' εὐκαιρίαν ἀποκρισὶν σας καὶ μένομεν

τῆς τιμιότητός σας ὅλως πρόθυμοι

Θ. ΔΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον εἶναι σημειωμένον Α αὐγούστου καὶ ἀπερασμένον ἄνωθεν.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Πανευγενέστατε, Φιλανθρωπότατε καὶ εὐεργετικώτατε θεῖε μας κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ.

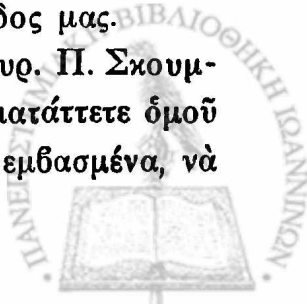
Νίζνα.

τῇ 15 8βρίου 1841.

Ἰωάννινα

Διὰ μέσον Κωνσταντινουπόλεως τῇ 7 7βρίου σᾶς ἐγράψαμεν καὶ σᾶς ἐλέγαμεν τὰ χρειώδη. νῦν δὲ σᾶς ἀποκρινόμεθα εἰς δύο πανευγενικάς καὶ σεβαστάς μας ἐπιστολάς σας σημειωμένας τὴν μὲν εἰς τὰς 8 ἀπελθόντος αὐγούστου τὴν δέ, εἰς τὰς 11 τοῦ αὐτοῦ ἐλάβαμεν, ἐκ τῶν ὁποίων πληροφορηθέντες τὸ αἷσιον τῆς πολυτίμου καὶ πολυποθήτου ἡμῶν ὑγείας καὶ ἄκρως ἐχάρημεν δοξάσαντες τὸν ἐπουράνιον Θεὸν καὶ παρακαλέσαντες ἵνα σᾶς διαφυλάξῃ ἐν ἄκρα ὑγείᾳ καὶ παντελεῖ εὐδαιμονία πρὸς ἡμέτερον καύχημα, καὶ ἀπαξαπάντων τῶν χριστιανῶν ἀδελφῶν τῆς πατρίδος μας.

Προσέτι εἶδαμεν, ὅτι μέσον τῶν ἐν κωνσταντινουπόλει κυρ. Π. Σκουμπουρδῇ ἐμβάζετε 4000 ῥούβλια, τέσσαρες χιλιάδες τὰ ὁποῖα διατάττετε ὁμοῦ μὲ τὰς 6000 ῥούβλια ἑξ χιλιάδες, τὰ διὰ τὰ σχολεῖα προεμβασμένα, νὰ

τὰ διανέμωμεν εἰς ἀποκλεισμένα καὶ ξεπεσμένα ὀσπήτια, ὑπανδρείας πτωχῶν νεανίδων, καὶ λοιπὰ ἀγαθοεργείας ἔργα καὶ ἀμέσως ἐβάλλαμεν εἰς πρᾶξιν τὴν διαταγὴν σας, καὶ ἀφ' οὗ λάβωμεν τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῶν θέλομεν κάμῃ τὴν τελείαν διανομὴν.

Πρὸς τοῦτοις ἀπὸ τὰς 6000 ρούβλια ἑξ χιλιάδες ἐδόσαμεν κατὰ τὴν ὀρδινίαν σας τῶν ἐπιτρόπων λασσῶν διὰ 9 μῆνας ἀπὸ α' Ἰανουαρίου διὰ μισθὸν τῶν δύο διδασκάλων γρόσια 5625 πέντε χιλιάδες ἑξακόσια εἴκοσι πέντε, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀπάντων ἅμα ὅπου τελειώσωμεν τὴν διανομὴν θέλει σᾶς στείλωμεν τοὺς λογαριασμοὺς τόσον τῶν κυριακοδρομίων καθὼς καὶ τῶν χρημάτων πρῶτον καὶ ὑστέρως τακτικῶς πρὸς ἀνάπαυσίν σας.

Μὲ θαυμασμόν μας βλέπομεν νὰ μᾶς γράφετε συμβουλευτικῶς νὰ εἴμεθα σύμφωνοι καὶ οἱ τρεῖς, καὶ κατὰ τοῦτο ὁ Θεὸς εἶναι μάρτυς καὶ ὅλος ὁ κόσμος τὸ γνωρίζει, ὅτι διὰ τῆς ὁμοφωνίας μας τὰ πράγματα γίνονται κατὰ τὴν θέλησιν καὶ διαταγὴν σας πάντοτε καὶ δὲν θέλομεν λείψῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῶμεν τὸ χρέος μας εὐσυνηδότης καὶ παντίῳ τρόπῳ διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν, καὶ περὶ τοῦτου νὰ εἴσθε ἀναπαυμένος, περὶ δὲ τῶν ἐξόδων τοῦ ὄντι ὅσα ἐξοδευθοῦν θέλουν δοθῇ τῷ ἀνεψιῷ σας Θεοδοσίῳ κατὰ τὴν προσταγὴν σας.

Μὲ ἄκραν μας λύπην τᾶς φανερώνομεν, ὅτι εἰς τὰς πέντε τοῦ παρόντος τοῦ ζῆν ἐξεμέτρησεν, ὁ ἐν μακαρία τῇ λήξει κυρ. Π. Σαμαρνιώτης μετὰ τριήμερον ἀσθένειαν, ἀφίνωντας ζωὴν πολυχρόνιον εἰς τὴν πανευγένειάν σας, αὐτὸν δὲ ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ σκηναῖς δικαίων ἔνθα ἦχος ἑορταζόντων ὁ ἀκατάπαυστος.

Πολλάκις ἐγράψαμεν ὅτι οἱ κύριοι πρώην ἐπίτροποί σας δὲν ἔπαυσαν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν διὰ τὰς 15000 γρόσια δέκα πέντε χιλιάδες κεφάλαιον καὶ τόκον ὅπου ἔχουν δανεισθῇ κατὰ τὸ λέγειν των παρὰ τοῦ κυρίου Ἀλεξίου Παππάζογλου διὰ λογαριασμὸν τοῦ σχολείου καὶ ὡς ἐπίτροποι τῆς ζωσιμαίας ἀδελφότητος. ἡμεῖς δὲ ἀποποιούμενοι τὸ ζήτημά των, δὲν ἐλείψαμεν πάντοτε νὰ τοὺς εἰποῦμεν, ὅτι ὁ πανευγενέστατος κύριος θεῖος μας μᾶς γράφει ὅτι ἔχει νὰ λαμβάνῃ παρὰ τὴν εὐγένειάν σας καὶ ὅχι νὰ σᾶς εἶναι χρεώστης, καθὼς τοὺς ἐδείξαμεν καὶ τὴν περίοδον τῆς σεβαστῆς μας ἐπιστολῆς σας, αὐτοὶ δὲ χάνοντες τὴν ὑπομονὴν αὐθαδίασαν νὰ μᾶς εἰποῦν ὅτι μᾶς χρεωστεῖ κατὰ τὸν λογαριασμὸν ὅπου τοῦ ἐστείλαμεν, καὶ εὐθὺς μᾶς τὸν ἔδειξαν, γρόσια ἑβδομηντα ἑπτὰ χιλιάδες 77000 καὶ τόσα λέγοντες ὅτι διὰ τοῦτο σᾶς ἐκάμαμεν ἐπιτρόπους διὰ νὰ μᾶς πληρώσητε καὶ διὰ νὰ λάβητε φροντίδα καὶ σκέψιν διὰ τὰ σχολεῖα καὶ διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων, ἡμεῖς ἀπεκρίθημεν, ὅτι τὴν ἐπιτροπὴν τὴν γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν πανευγένειάν του τὸν κύριον καὶ καθ' αὐτὸ

οἰκοκύρην καὶ ὅτι ὀνομαζόμεθα ἐπίτροποι τοῦ ζωσιμᾶ καὶ ὄχι ξηροὶ ἐπίτροποι τῶν σχολείων, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς μήτε ἐπροσμέναμεν ποτὲ μήτε θέλει προσμείνομεν, ἀλλ' οὔτε θέλει συγκατανεύσωμεν εἰς τὰ ἄτοπα ζητήματα τῶν καὶ ἄλογα, ἀλλὰ τότε θέλει σᾶς ἀποκριθῶμεν, ὅταν μᾶς γράψῃ ἡ πανευγενεία του, ταῦτα λέγοντές τῶν ἔλαβον κακοφανισμόν, καὶ μᾶς ἀπεκρίθησαν πῶς ἡμεῖς βάνομεν ἄλλους ἐπιτρόπους εἰς τὰ σχολεῖα καὶ γράφομεν καὶ τῆς πανευγενείας του καὶ ἔσεῖς καθῆστε εἰς τὴν ἄκραν σας, ἐπειδὴ καὶ δὲν θέλετε νὰ φροντίσῃτε περὶ αὐτῶν, ὅθεν τοὺς ἀπεκρίθημεν ὅτι ἔχετε τὴν ἄδειαν, καὶ ἡμεῖς δὲν θέλει βάλομεν ποτὲ τὸ χέρι ἀνίσως καὶ ὁ πανευγενέστατος κύριος θεῖος μας ὁποῦ μᾶς ἔχει ἐπιτροπὴν του δὲν μᾶς γράψῃ ὁποῦ νὰ λάβωμεν τὴν φροντίδα καὶ δὲν μᾶς δόσῃ διαταγὰς νὰ πληρώσωμεν τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων. ὁ δὲ κύριος σκοπὸς τῶν ἀποβλέπει νὰ ὑποκύψουν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς πανευγενείας σας καὶ τὰς ὁρέξεις τῶν καὶ νὰ φαίνωνται ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐλεοῦντες, οἱ προστάζοντες, οἱ οἰκονομοῦντες, οἱ εὐεργεταί, καὶ τοῦτο διὰ τὰ κακά τῶν τέλη καὶ σκοποὺς ἀποκρύφους· ὁ δὲ κοινὸς λαὸς τοὺς καταρᾶται καθημερῶσιον διὰ τὰς καταχρήσεις τῶν καὶ κακά τῶν θελήματα καὶ ἃς ὄψωνται οἱ κακοποιοὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Αὐτοὶ δὲ ἔχοντες τὰς ἐπιτροπὰς ὅλας πρὸ δέκα ὀκτὼ ἡδὴ χρόνων εἰς χεῖρας τῶν, περιττὸν εἶναι νὰ σᾶς γράψωμεν πάλιν τὰς καταχρήσεις τῶν τὰς ὅσας κατὰ καιροὺς ἔκαμαν, καὶ ἐξ αἰτίας τῶν αἰσχροτήτων ἰδιοτελείας ἢ ὑπόληψις τῶν ἡμαυρώθη, καὶ θέλοντες νὰ λάβωσι τὴν προτέραν τῶν ὑπόληψιν καὶ θέσιν τῶν πραγμάτων, μερικοὶ ἐξ αὐτῶν συμφωνοῦντες καὶ μὲ πέντε ἐξ προὔχοντος τοῦ ζαγοριοῦ κύριον ἀλέξιον παπάζογλου καὶ λοιποὺς ὁποῦ εὐρίσκονται ἐδῶ, οἵτινες ἐν καιρῷ ἦσαν συνεπίτροποι τῶν Ἱερῶν μοναστηρίων, καὶ διὰ τὰς καταχρήσεις τῶν καὶ συνηθισμένας ἀρπαγὰς τῶν ὁμοφωνοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ τρέχουσι πάντοτε ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἡμπορέσουν νὰ ἐπιτροπεύσουν ὄντες οὕτως ἡνωμένοι μὲ τοὺς ζαγορισίους ὅλοι τοὺς φοβοῦνται καθὼς καὶ οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἀρχιερέως ἀκολουθοῦν τυφλῶς ὅσα τοὺς διατάττουν, μάλιστα ἔγραψαν εἰς κωνσταντινούπολιν τοῦ ἀρχιερέως καὶ εὐγαλαν ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς μητροπόλεως τὸν καλὸν πρωτοσύγγελλον ὁποῦ τοὺς ἦτον ἐνάντιος εἰς τὰ κακά τῶν θελήματα.

Αὕτη ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ἱερῶν μοναστηρίων προὔξενῃσε μεγάλην ταραχὴν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ εἰς Βουκουρέστι, καὶ ὁ βλάχμπεης διὰ νὰ τσακίσῃ τὴν μούρην καὶ νὰ μὴ κατατρώγουν τὰ ἰσοδήματα αὐτῶν τῶν Ἱερῶν μοναστηρίων καὶ νὰ τὰ κακοξοδεύουν τὰ ἀγόρασεν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπ' ὀνόμοτι ἄλλου, καὶ οὕτως δὲν ἡδυνήθησαν οἱ αἰσχροκερεῖς νὰ τὰ πωλήσουν ὁποῦ εἶχον σκοπόν, καὶ νὰ ἀρπάξουν τὸ φιλότιμον τόσων

χιλιάδων γροσίων ὅπου ἄλλος αἰσχροκερδὴς ἀγοραστής, ὀνομαζόμενος Γοντῖνος, τοὺς ἔχει ὑποσχεθῇ νὰ τοὺς δόσῃ, καὶ ἐπειδὴ εἶχε λάβει καὶ ὁ Ἰωαννίνων διὰ φιλότιμον, ἥ εἰς τόπον δανείων 20.000 γροσίων εἴκοσι χιλιάδων ἀπὸ τὸν ῥηθέντα Γοντῖνον, διὰ τοῦτο στέκεται τώρα εἰς Βασιλεύουσαν καὶ μετ' ἄλλων ἐκεῖ ἰδιοτελῶν καὶ αἰσχροκερδῶν Ἰωαννιτῶν καὶ ζαγορισίων, ἵνα ἀντιπαλαίσῃ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν τῆς πωλήσεως καὶ δὲν κάμνουν ἄλλο, εἰ μὴ νὰ καταξοδεύωνται εἰς τὰ χαμένα, καὶ διὰ τὸ πάπλωμα καθὼς ἡ κοινὴ παροιμία, καὶ νὰ ἐπιφορτῇσιν μὲ περισσότερα δάνεια τὴν κοινότητα, καὶ οἱ ἀσυνείδητοι δὲν ἐνώνωνται καὶ νὰ ἀφήσουν τὰ πάθη των κατὰ μέρος καὶ νὰ συμφωνήσουν ζαγορίσιοι, Ἰωαννίται καὶ ζητσαῖοι καὶ νὰ κάμουν μίαν εὐσυνείδητον ἐπιτροπὴν διὰ νὰ κάμνῃ μίαν ἀναφορὰν ἀπὸ ὅλην τὴν κοινότητα τόσον πρὸς τὸν πατριάρχην, καθὼς καὶ εἰς τὸν αὐθέντην Βουκουρεστίου διὰ νὰ ζητήσουν τὰ δικαιώματά των ἀλλὰ χάνονται ἐπὶ ματαίῳ καὶ διὰ τὰ τέλη των, τὰ κατὰ μέρος πάθη των ἡ αἰσχροκερδία καὶ ἡ ἀσυνειδησία των δὲν τοὺς ἀφήνει ἀπὸ τοῦ νὰ συμφωνήσουν καὶ νὰ ἐνεργήσουν τὰ ἄριστα, καὶ καλὰ πρὸς τὴν δυστυχεστάτην, διὰ τοιούτους πολίτας, πατρίδα μας. Ταῦτα σεβαστὲ ἡμῶν κύριε θεῖε περὶ τῶν ἡμετέρων προκωμένων Ἰωαννιτῶν ὅπου πέντε-ἕξ ἄτομα ἔφεραν τὴν πάλαι λαμπρὰν πόλιν τῶν Ἰωαννιτῶν εἰς τὴν ἀθλιωτέραν ὅπου ἡδύνατο νὰ εὗρεθῇ κατάστασιν, καὶ ἀλοίμονον εἰς αὐτὴν ἐὰν ἐπιμείνῃ ἡ κακία αὐτῶν, τὰ πάθη καὶ αἱ διχόνιαι δὲν ἤθελον ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ μέσον, καὶ ὁ ὕψιστος ἅς βάλλῃ τὸ χέρι του, καὶ ἅς ὀψωνται οἱ αἴτιοι.

Διὰ ταῦτα πάντα ὅμως σᾶς παρακαλοῦμεν καὶ σᾶς λέγομεν, πανευγενέστατε κύριε, νὰ μὴ συγχίξῃσθε, διότι πέντε ἕξ ἄτομα εἶναι αὐτοὶ ὅπου φέρουν τὴν ταραχὴν τῆς πατρίδος, καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ κοινῶς βοοῦν καὶ φωνάζουν καὶ χεῖρας ὑψώνουν πρὸς τὸν ὕψιστον διὰ τὴν πολυχρόνιον ὑγίαν καὶ ζωὴν σας, καὶ διὰ μνημόσυνον αἰώνιον τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος γονέων καὶ λοιπῶν, ἐπειδὴ καὶ ἅπασαι αἱ σωζόμεναι ἅγιοι τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίαι τὰ ἱερὰ καταγῶγια, ναοί, ἱερὰ μοναστήρια, τὰ ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ τὰ εἰς τὰ πέριξ καὶ μακρόθεν δὲν λείπουν νὰ μνημονεύουν εἰς τὰς Ἱερὰς τελετὰς τὸ ἀοίδιμον καὶ περιφανέστατον καὶ πανευγενικὸν ὄνομά σας ὑπὲρ ὑγείας, σωτηρίας καὶ τὰ λοιπά. καὶ τὰ ἀοίδιμα καὶ αἰωνίας μνήμης ἄξια ὀνόματα τῶν περιφήμων γονέων σας καὶ ἀδελφῶν τὰ ὀνόματα ἅπαντα κατὰ τὴν προσταγὴν σας κατεχωρήθησαν εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς προσκομιδὰς εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. τόσον ἐδῶ καθὼς καὶ πανταχόθεν.

κατὰ τὴν διαταγὴν σας ἰδοποιήσαμεν τοὺς διδασκάλους ἵνα σᾶς γνωστοποιήσουν τὰ ὅσα μαθήματα παραδίδουν εἰς τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον καὶ καθὼς μᾶς εἶπαν ἐνεχείρησαν τὸ Γράμμα των εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν

λασσῶν διὰ σὰ σᾶς τὸ ἐξαποστείλῃ μὲ ἕτερον ἰδικόν των καὶ πρὸς εἰ-
δησίῃν σας. ταῦτα καὶ μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν
ταπεινῶς καὶ μένομεν τῶν προσταγῶν σας

προθυμότατοι δοῦλοι

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Φ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΗΣ

Ἔσωθεν σᾶς ἐγκλείονται καὶ δύο γράμματα ἓνα ἰδικόν μου καὶ ἕτε-
ρον τοῦ κυρίου Τζοκαλοπούλου.

Τὸ παρὸν γράμμα ἔμεινεν ἕως σήμερον.

οἱ ἴδιοι.

Πανευγενέστατε κ. τ. λ. κύριε Ν. Ζωσιμᾷ

τῇ 20 8βρίου 1841.

Ἰωάννινα.

Σᾶς βεβαιώνομεν τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον καὶ διὰ νὰ εἴμεθα βέβαιοι
τῆς περιλαβῆς του, σᾶς διευθύνεται καὶ διὰ μέσου τριεστίου κυρίου ζώη
μαρούλη.—πρὸς τούτοις σᾶς λέγομεν, μὲ τὸ νὰ μᾶς ἀπαρακάλεσαν οἱ ἐπί-
τροποι τῶν λασσῶν, ἐπειδὴ καὶ ὑστεροῦνται τὰ κοινὰ ἐλέη νὰ τοὺς κά-
μωμεν μίαν βοήθειαν, διὰ μίαν καὶ μόνην φορὰν, διὰ τὰ χαράτζια τῶν
πτωχῶν πατριωτῶν τῆς πατρίδος μας, ἡμεῖς ὅμως μὴ ἔχοντες καμμίαν
διαταγὴν σας περὶ τούτων, τοὺς εἴπωμεν νὰ γράψουν πρὸς τὴν πανευγέ-
νειάν σας, καὶ ὅπως εἶναι ὁρισμός σας, ταῦτα καὶ μὴ ἔχοντες τί περι-
πλέον σᾶς ἐπευχόμεθα τὰ ἄριστα.

σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν ταπεινῶς καὶ μένομεν

τῶν προσταγῶν σας

πρόθυμοι δοῦλοι

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

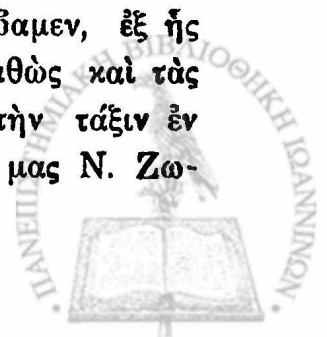
Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ζ. ΜΑΡΟΥΛΗΝ

Εὐγενέστατε κύριε ζώη Ἀναστασίου Μαρούλη

Ἰωαννίνα 27 8βρίου 1841

Τιμίαν σας σημειωμένην τῇ 16 8βρίου ἐν καιρῷ ἐλάβαμεν, ἐξ ἧς
εἶδομεν ὅτι ἔχετε λάβῃ τὰ εἰδοποιητικὰ γράμματά μας καθὼς καὶ τὰς
τρεῖς συναλλαγματικὰς τὰς ὁποίας καὶ ἐξωφλήσατε κατὰ τὴν τάξιν ἐν
ταῦτῳ εἰδοποιήσατε καὶ τὸν πανευγενέστατον κύριον θεῖον μας Ν. Ζω-

σιμᾶν, πρὸς τὸν ὁποῖον σᾶς ἐγκλείομεν ἔσωθεν γράμμα μας διὰ νὰ τὸ ἐξαποστείλῃτε ἀσφαλῶς καὶ νὰ μᾶς εἰδοποιήσῃτε πρὸς ἡσυχίαν μας.

Μὲ ἄκραν μας λύπην σᾶς φανερώνομεν τὸν θάνατον τοῦ συνεπιτρόπου μας κυρίου Π. Σαμαρνώτη, καὶ ὁ Θεὸς νὰ χαρίῃ ζωὴν εἰς τὴν εὐγένειάν σας καὶ κυρίαν μητέρα σας καὶ αὐτὸν νὰ ἀναπαύσῃ ἐν Μοναῖς δικαίου.

Ἐν τούτῳ σᾶς προσκυνοῦμεν καὶ μένομεν

τῶν προσταγῶν σας

πρόθυμοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Ν. ΖΩΣΙΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ

Ἐντιμότατοι Κύριοι Παραγιώτῃ Σαμαρνώτῃ Ἀλέξιε Φίλιον, καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάριε.

Νίзна

Τὴν 18 Νοεμβρίου 1841

Εἰς Ἰωάννινα

Εἰς τὰς 8 Αὐγούστου σᾶς ἔγραψα διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως φανερώνοντάς σας ὅτι εἶχα διορίσει τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει κύριον Π. Σκουμπουρδῇ νὰ τραθήσῃ δια λογαριασμόν μου πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ κύριον Κ. Πασχάλην ρούβλια 4000 χάρτινα καὶ τὸ ἰσόμετρον αὐτῶν νὰ σᾶς τὸ ἐμβάσῃ καὶ καθεξῆς. Καὶ εἰς τὰς 11 τοῦ αὐτοῦ σᾶς ἔγραψα διὰ τοῦ κυρίου Π. Σκουμπουρδῇ περὶ τοῦ Γενικοῦ Σχολείου, ὅπου νὰ πληρώσῃτε τῶν δύο Διδασκάλων τοῦ κυρίου Δ. Τζίμα καὶ Α. Γκίνου ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου καὶ προσμένω γραφὴν των νὰ ἰδῶ τί παραδίδουν εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ πόσοι μαθηταὶ εὐρίσκονται.

Καὶ ἀποκρίνομαι εἰς τὴν γραφὴν σας σημειωμένην τὴν 7 76ρίου, ἐξ ἧς ἐχάρην διὰ τὸ αἶσιον τῆς υἰείας σας.

Μὲ τὴν ὁποίαν μὲ δηλοποιεῖτε ὅτι εἴχετε τραθήσει πρὸς τὸν ἐν Τριεστίᾳ κύριον Ζ. Μαρούλη τὰ ρ. 5597 30/60 διὰ λογαριασμόν μου, καὶ πρὸς ἐμὲ ἴσως ἀπὸ ἀμέλειάν σας δὲν μὲ ἐδηλοποιήσατε, καὶ ὅτι ἀρχήσατε νὰ βάλῃτε εἰς πρᾶξιν κατὰ τὴν τότε διαταγὴν μου εἰς τὰς Κόρας τῆς Λάμπρος τζουκαλοῦς καὶ ἐφημερίους καὶ τελειώνοντας τὴν διανομὴν θέλετε μὲ στείλει τὰ πρακταῖα σας ὡσαύτως καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία.

Ἔγνων τὰ ὅσα μοῦ γράφει ὁ ἀνεψιός μου Θεοδόσιος καὶ ὅταν λάβω ξεχωριστὴν γραφὴν του θέλω ἀποκριθῇ.

Σᾶς κάμνω γνωστόν, ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Κ. Πασχάλης μ' ἔστειλε τὸ ἀντίγραφον, ὅπου πρὸς τὸν ἴδιον ἐγράψατε εἰς τὰς 7 76ρίου,

καὶ εἶδόν τὰ ὅσα τοῦ γράφετε περὶ τοῦ Γενικοῦ Σχολείου. Καὶ ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς ἔγραψε πρὸς τοὺς αὐτόθι προὔχοντας τὸ νὰ φέρητε τὸν Α. Σακελλάριον, Πόθεν ἔλαβεν ὁ Πανιερώτατος τοιαύτην ἐξουσίαν, ὅπου νὰ προστάζη καὶ νὰ διατάζη ἐκεῖνα ὅπου δὲν τὸν ἀπαρθενεύουν; Διὰ τοῦτο ἀποφασιστικῶς σᾶς γράφω διὰ τὸν Α. Σακελλάριον δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαῖος εἰς τὸ Γενικὸν Σχολεῖον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὥς ἀκολουθήσῃ τὸ ὠφελιμότερόν του. Ἐπειδὴ τὰ κανονικὰ λάσσα τοῦ εἰρημένου Σχολείου εἶναι ρούβλ. χάρτινα 6080 τὸν χρόνον καὶ ἔστω πρὸς εἰδησίν σας, καὶ ὥς λάβουν μέτρα κοινῶς ὅλοι οἱ πατριῶται.

Καὶ πλέον ὅταν λάβω ἀπὸ τοὺς εἰρημένους δύο διδασκάλους ἀπὸ τὸν κύριον Δ. Τζίμαν καὶ κύρ. Α. Γκῖνον γράμματά τους, νὰ ἰδῶ τὰ γραφόμενά τους, τότε θέλω σᾶς γράψῃ καὶ περὶ αὐτῶν τὴν ἀπόφασίν μου, ἀγνοῶ τὸν τρόπον ὅπου ἀποφασίσαιτε καὶ ἐγράψατε τοῦ Πανευγενεστάτου κρίου Κ. Πασχάλη καὶ δὲν μὲ ἐδηλοποιήσατε τὰ ὅσα τοῦ ἐσημειώνετε, ἐὰν μοῦ εἶναι δεκτά.

Πρὸς τούτοις σᾶς κάμνω γνωστόν, ὅτι ἔλαβον δύο γράμματα διὰ τοῦ Τριεστίου σημειωμένα ἀπὸ 6 ὀβρίου τὸ μὲν ἐν ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν 4 ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι μὲ γράφουν ὅτι εἶχον λάβει παρὰ τῆς ἐντιμότητός σας γρ. 5625 διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων μηνῶν ἐννέα ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου κατὰ τὴν τότε διαταγὴν μου ὅπου σᾶς εἶχα γράψῃ εἰς τὰς 12 Αὐγούστου, τῶν ὁποίων τοὺς δίδετε τὰ ῥέστα ἕως τέλη Δεκεμβρίου 1841· τὸ δὲ ἀπὸ τοὺς ἡμεμέριους τῶν Ἰωαννίνων, οἱ ὅποιοι μὲ γράφουν ὅτι εἶχαν λάβει ἀπὸ τὴν ἐντιμότητά σας γρόσια 4200, ἥτοι τέσσαρας χιλιάδας διακόσια, καὶ μὲ εὐχαριστοῦν. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐντιμότητά σας ἀγνοῶ τὸ αἶτιον, πῶς δὲν μὲ ἐγράψετε, ὅπου κατὰ χρέος ἔπρεπε νὰ μὲ γράψῃτε, καὶ νὰ ἀποκριθῇτε εἰς τὰς γραφάς μου καὶ πλέον πρέπει νὰ ἔχω ὑπομονήν.

Καὶ ὅταν λάβω γραφάς σας, καὶ ἰδῶ τὰ ὅσα ἠθέλετε μὲ γράψῃ, τότε θέλω σᾶς ἀποκριθῇ. Μάλιστα ὁ κύριος Π. Σκουμπουρδῆς μ' ἔγραψεν εἰς τὰς 20 7βρίου ὅτι ἐτράβησαν τὰ ρούμβλια 4000 χάρτινα κατὰ τὴν διαταγὴν μου καὶ τὴν ξεκαθάρισιν αὐτῶν εἰς γρόσια 19900 σᾶς τὴν ἔμβασε, στέλλωντάς σας καὶ τὰς δύο γραφάς μου.

Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζωντάς σας μένω
ὅλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

Ἐντιμότατοι κύριοι Ἀλέξιε Φίλιον καὶ Θεοδόσιε Λαμπαδάριε

τὴν 28 Νοεμβρίου 1841

Νίζνα

Εἰς τὰς 18 τοῦ παρόντος σᾶς ἔγραψα διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως

τὰ δέοντα καὶ τὴν ἀπόφασίν μου, καὶ εὗρισκόμενος μὲ τὴν ἀπὸ 18 8βρίου γραφὴν σας ἐχάρην διὰ τὴν ὑγείαν σας.

Μὲ τὴν ὁποίαν μὲ δηλοποιεῖτε ὅτι εἵχετε δώσει κατὰ τὴν τότε διαταγὴν μου τῶν ἐπιτρόπων λασσῶν διὰ 9 μῆνας, ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου διὰ τὸν μισθὸν τῶν διδασκάλων γρόσια 5625, διὰ δὲ τὰ λοιπὰ ὅλα, τόσον διὰ τὰ χρήματα ὅσον καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία, ἅφ' οὗ διανεμηθοῦν θέλετε μὲ στείλει τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὴν σημείωσιν τῶν Κυριακοδρομίων πρὸς ἀνάπαυσίν μου.

Μὲ ἄκραν μου λύπην εἶδον διὰ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου Π. Σαμαρνιαῶτη, ὁ κύριος νὰ τὸν ἀναπαύσῃ εἰς κόλπους Ἀβραὰμ καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων χαρίζων εἰς λόγους σας ζωὴν καὶ ὑγείαν, ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν φαμελίαν τοῦ ὑγείαν καὶ ὑπομονήν. Καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ μακαρίτου μνήσκει πλέον εἰς ἐλόγου σας νὰ προσπαθήσητε καὶ νὰ ἐρευνήσητε διὰ κανὲν χρήσιμον ὑποκείμενον, καὶ μὲ δηλοποιεῖτε νὰ ἐκλέξω εἰς τὸν τόπον τοῦ μακαρίτου.

Ἔγνων καὶ τὰ ὅσα μὲ γράφετε περὶ τῆς δυστυχισμένης πατρίδος μας καὶ ἐλυπήθην σφόδρα καὶ καθεξῆς.

Σᾶς κάμνω γωστὸν ὅτι ἔλαβον γράμμα ἀπὸ τοὺς αὐτόθι Διδασκάλους ὅχι διὰ μέσον τῶν ἐπιτρόπων, εἰ μὴ κατ' εὐθείαν εἰς ὄνομά μου, οἱ ὅποιοι μὲ γράφουν ὁ μὲν Δ. Τζίμας παραδίδει, εἰς τρεῖς κλάσεις, χωρὶς νὰ μὲ σημειώνει εἰς πόσους μαθητὰς παραδίδει, κατὰ χρέος ἔπρεπε καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος νὰ μὲ δηλοποιήσουν πόσους μαθητὰς ἔχει ἢ κάθε κλάσις, τῶν ὁποίων ἀπὸ μέρους μου τοὺς λέγετε εὐθὺς νὰ μὲ δηλοποιήσουν καθὼς σᾶς γράφω, τοὺς ὁποίους εἰλικρινῶς ἀσπάζομαι καὶ λαμβάνοντας γραφὴν τοὺς νὰ ἰδῶ τὸ τί θέλουν μὲ γράψῃ τότε θέλω σᾶς γράψῃ καὶ περὶ αὐτῶν, εἰς τὸ ὅποιον γράμμα εἶναι καὶ τρίτος διδάσκαλος ὑπογεγραμμένος ὀνομαζόμενος Χαραλάμπης Θεοδορίδης, ὅστις ἔχει μίαν τάξιν, ὡσαύτως καὶ οἱ ἄλλοι δύο εἶναι ὑπογεγραμμένοι ὁ Γεδεὼν καὶ ὁ Ἀγάπιος, οἱ ὅποιοι εἰς ἐμὲ εἶναι ἄγνωστοι.

Ἐλαβον καὶ τὸ κατὰ μέρος γράμμα τοῦ ἀνεψιοῦ Θεοδοσίου Λαμπάδρη, ἔγνων καὶ τὰ ὅσα μὲ γράφει περὶ τῆς ὑγείας του καὶ καθεξῆς. Καὶ περιπλέον μὲ γράφει περὶ τοῦ Κ. Σάββα ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ ἔλθῃ διὰ τὴν Ρωσσίαν, ὁ ὅποιος τοῦ ἐζήτησε νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃ ἓνα γράμμα πρὸς ἐμὲ καὶ δεύτερον διὰ τὴν Μόσχαν, περὶ τούτου σᾶς λέγω καὶ σᾶς συμβουλεύω πατρικῶς παρόμοια γράμματα δὲν σᾶς εἶναι συγκεχωρημένον τὸ νὰ γράφητε, οὔτε εἰς ἐμὲ, οὔτε εἰς κανένα νὰ δώσητε ῥεκομαντάρια καὶ τὰ μετρήσατε ὅτι εἶναι ὡς χαρτὶ ἄγραφον τοῦ ὁποίου κυρ. Σάββα τοῦ λέγετε ἀπὸ μέρους μου νὰ μὴ τύχη καὶ ἀποτολμήσῃ νὰ ἔλθῃ διὰ τὰ ἐδῶ, πρῶτον μὲν ὥς ἐξεύρῃ ὅτι εἰς τὸν οἶκόν μου δὲν τὸν δέχο-

μαι, καὶ ὥς πάρῃ τὰ μέτρα του, καὶ νὰ μὴν ἐλπίζῃ καμμίαν βοήθειαν ἀπὸ λόγου μου καὶ δι' εὐχαρίστησίν του τοῦ δίδετε τὸν καθέκαστον χρόνον ἀπὸ μέρους τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος γρόσια ἑξακόσια ἤτοι ἑξακόσια.

Σᾶς κάμνω γνωστὸν καὶ ἐκ δευτέρου ὁποῦ νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ ἔλθῃ ὁ κύριος Κ. Σάββας διὰ τοῦτο τὸ μέρος δὲν θέλει τοῦ εὐγεῖ εἰς καλόν, καὶ δὲν θέλει ἀπολαύσει τὸ παραμικρόν, καὶ μὴν τύχῃ καὶ τοῦ δώσητε κανένα γράμμα καὶ τότε θέλετε πέσει εἰς τὴν κατάκρισιν, καὶ μὲ τοῦτο χάνεται καὶ ἡ ὑπόληψίς σας, τὸν ὁποῖον εἰλικρινῶς πανοικὶ ἀσπάζομαι.

Τὴν 2 Δεκεμβρίου.

Βεβαιῶν σας τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον καὶ ἀποκρίνομαι εἰς τὴν γραφὴν σας τὴν 27 8βρίου ἐξ ἧς ἐχάρην διὰ τὸ αἷσιον τῆς ὑγείας σας.

Σᾶς κάμνω γνωστὸν διὰ τὸν τρίτον ἐπίτροπον κρίνω καλὸν νὰ προβάλλῃτε τοῦ αὐτόθι Ἑλληνικοῦ Προξένου, ἐὰν μὲ εὐχαρίστησίν του τὸν παρακαλῶ νὰ λάβῃ τὸν τόπον τοῦ μακαρίτου Π. Σαμαρνιώτη, τὸν ὁποῖον εἰλικρινῶς ἀσπάζομαι. Ταῦτα καὶ εἰλικρινῶς ἀσπάζωντάς σας πανοικὶ μένω

Ἀγαπητός σας θεῖος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΝ

Μόσχα

Πανευγενέστατε Κύριε Κ. Πασχάλη

τῇ 13 10βρίου 1841.

Ἰωάννινα

Εἰς τὰς 7 ἀπελθόντος 7βρίου σᾶς ἐγράφαμεν ἐκτεταμένως περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ λοιπῶν καὶ περὶ τοῦ διδασκάλου ἀναστασίου Σακελλαρίου φανερώνοντάς σας καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκαίων γροσίων εἰς μισθοὺς σχολάρχου καὶ τριῶν ὑποδιδασκάλων τῆς κεντρικῆς σχολῆς, ἐπιστάτου, ὑποτρόφων μαθητῶν ὥς ἑκπαλαί, βιβλία, μερεμέτια σχολῆς καὶ λοιπὰ ἔξοδα, καὶ τότε τὸ σχολεῖον ἀναλαμβάνει καλὴν ἀποκατάστασιν καὶ βελτιώσιν καὶ περὶ τούτου τιμίαν σας ἀπόκρισιν δὲν ἐλάβαμεν.

Σήμερον δὲ σᾶς γράφομεν ὅτι τὸ κοινὸν μᾶς βιάζει μετὰ δεήσεων τὴν σύστασιν τοῦ κεντρικοῦ σχολείου καὶ εἶναι τὸ ὄντι ἀνάγκη, ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ γράφειν σας ἐλπίζοντες, ὅτι ἔρχεται ὁ ἀναστάσιος Σακελλάριος διὰ

Σημ.—Γαμβρός τῶν Ζωσιμάδων ἐπὶ δευτερανεψιάς σύζυγος τῆς Παρασκευῆς Μπαλάνου Γρ. θυγατρός.

σχολάρχης ἄχρι τοῦδε δὲν σᾶς ἐγράψαμεν καὶ περὶ πλέον, τῶρα δὲ μαθόντες ὅτι ὁ διαληφθεὶς ἔμεινεν εἰς σμύρνην καὶ δὲν εἶναι ἐλπίς καμμία τοῦ ἐρχομοῦ του, σᾶς εἰδοποιοῦμεν λοιπὸν ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπτάνησον ἀναχωροῦν δύο διδάσκαλοι ἀνώτεροι προκοπῆς καὶ σπουδῆς τοῦ ἀναστασίου Σακελλαρίου, ὀνομαζόμενοι, ὁ μὲν Φιλητᾶς ἐξ Ἰωαννίνων, ὁ δὲ Σακελλαρόπουλος ἐξ ἄρτης, τῶν ὁποίων ἐγράψαμεν εἰς Κορυφούς, ὅτι ἂν ἔχουν εὐχαρίστησιν, ἥ ὁ μὲν ἢ ὁ δέ, ἕνας τῶν δύο, νὰ ἀπεράσῃ διὰ σχολάρχης εἰς Ἰωάννινα, νὰ μᾶς ἰδεάσουν περὶ τούτου καὶ νὰ ὑπομείνουν ἕως ὅτου νὰ ἰδεάσωμεν καὶ τὴν πανευγενειάν σας, καὶ τὸν ἅγιον Ἰωαννίνων, διότι χωρὶς τὴν συνενόησιν αὐτοῦ, δὲν ἤμποροῦμεν νὰ φέρωμεν σχολάρχην, ἂν λοιπὸν τὸ κρίνετε εὐλογον καὶ καλόν, συνενοηθῆτε καὶ μετὰ τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου θείου μας καθὼς καὶ οἱ ἴδιοι ἀναφέραμεν καὶ γράφατέ μας νὰ βάλλωμεν εἰς ἐνέργειαν τὴν πρᾶξιν αὐτὴν πρὸς ἀνώρθωσιν, βελτίωσιν καὶ ἐπίδοσιν τοῦ κεντρικοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου. ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν κρίναμεν εὐλογον νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας μένομεν

τῆς πανευγενείας σας
προθυμώτατοι δοῦλοι
Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ
ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Νίτσα

Πανευγενέστατε θεῖε μας καὶ τὰ λοιπὰ κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ

1841 τῇ 13 Δεκεμβρίου

Ἰωάννινα

καιρὸν ἔχομεν ὅπου δὲν ἤξιώθημεν τιμίαν καὶ πανευγενικὴν ἐπιστολήν σας εἰδητικὴν τῆς ἀξιοποθήτου ἡμῖν ὑγείας σας.

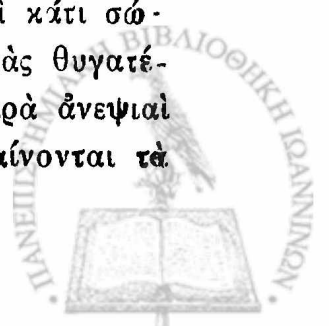
τὸ κοινὸν καθημερινῶς μᾶς βιάζει καὶ παρακαλεῖ τὴν πανευγενειάν σας διὰ τὴν σύστασιν τοῦ κεντρικοῦ σχολείου, ἡμεῖς δὲ κατὰ χρέος καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν σας ἐλπίζοντες ὅτι ἔρχεται καὶ ὁ ἀναστάσιος σακελλάριος διὰ σχολάρχης ἀνεφέρθημεν πρὸ καιροῦ πρὸς τὸν πανευγενέστατον γενικὸν ἐπίτροπόν σας κύριον Κ. Πασχάλην δίδοντάς του καὶ γνώμην πόση ποσότης γροσίων χρειάζεται χρονικῶς τόσον διὰ τοὺς διδασκάλους τοῦ κεντρικοῦ σχολείου, καθὼς καὶ διὰ τὰ δύο ἀλληλοδιδασκτικὰ τοῦ ἀρχιμανδρείου καὶ ἀγίας μαρίνης, ἐκτὸς τοῦ καπλάνη πλήν ἀπόκρισιν ἀπὸ τὴν πανευγενειάν του δὲν ἐλάβαμεν ἕως τῶρα· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀναστάσιος σακελλάριος ἔμεινεν εἰς σμύρνην καὶ δὲν εἶναι ἐλπίς διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ μὲ τὸ νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸ σχολεῖον κορυφῶν δύο διδάσκαλοι ἀνώτεροι

προκοπῆς καὶ σπουδῆς τοῦ ἀναστασίου Σακελλαρίου ὀνομαζόμενοι ὁ μὲν φιλιτὰς ἐξ Ἰωαννίνων, ὁ δὲ Σακελλαρόπουλος ἐξ Ἀρτης, τῶν ὁποίων ἐγράψαμεν εἰς κορφοὺς ὅτι ἂν ἔχουν εὐχαρίστησιν ἢ ὁ μὲν ἢ ὁ δέ, ἕνας τῶν δύο, νὰ ἀπεράσῃ διὰ σχολάρχης εἰς τὰ Ἰωάννινα, νὰ μᾶς ἰδεάσουν περὶ τοῦτο, καὶ νὰ ὑπομείνουν ἕως ὅτου νὰ ἀναφερθῶμεν πρὸς τὴν πανευγενεῖάν σας καὶ εἰς τὸν γενικὸν ἐπίτροπόν σας κύριον Κ. Πασχάλην. Ἐν ταύτῳ νὰ ἰδεάσωμεν καὶ τὸν ἀρχιερέα τὸν Ἅγιον Ἰωαννίνων διότι χωρὶς τὴν συνέναισιν αὐτοῦ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ φέρωμεν σχολάρχην, σήμερον δὲ ἐγράψαμεν τὰ ἄνωθεν καὶ πρὸς τὸν πανευγενέστατον Γενικὸν ἐπίτροπόν σας κ. Κ. Πασχάλη κατὰ τὴν ἔκτοτε διαταγὴν σας καὶ ἂν τὸ κρίνητε εὐλογον καὶ μᾶς διατάξῃτε, οὕτως νὰ τὸ βάλωμεν εἰς ἐνέργειαν.

Ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γεγεννημένου κυρίου Π. Σαμαρινιώτου ἐπῆγεν εἰς ἄργητα ἡ διανομή, διότι τὰ φιορίνια τὰ ἐτραβήσαμεν διὰ μέσον κωνσταντινουπόλεως, ἐπειδὴ εἰς τὸ κάμβιον ἦτον πρὸς ὠφέλειαν, καὶ οὕτως οἱ πτωχοὶ ὠφελήθησαν τρεῖς ἕως τέσσερες χιλιάδες γρόσια, καὶ ἐπειδὴ ἔμεινε κάθε ὑπόθεσις τοῦ μακαρίτου ἀνενέργητος, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἄνθρωπος ἀπὸ βασιλεύουσας ἐπίτηδες διὰ τὰς ὑποθέσεις του διὰ τοῦτο ἔμεινε καὶ ἡ ξεκαθάρισις τόσον τῶν ῥουβλίων καθὼς καὶ τῶν φιορινίων ἕως σήμερον, ἐπειδὴ καὶ ἐλαμβάναμεν ράτας ράτας καθὼς καὶ ἐμοιράζαμεν καὶ μὲ τὸ νὰ εἶναι τὰ κοινὰ ἐλέη ἐστερημένα χρημάτων δὲν θέλουν κάμη διανομὴν καμμίαν τῶν Χριστοῦ Γεννῶν κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ οἱ πτωχοὶ τρέχουν καθημερινῶς εἰς τὴν πανευγενικὴν πατρῴαν οἰκίαν σας ζητοῦντες ἐλέη καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν διὰ τὴν ζωὴν σας, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ κάμωμεν τὴν διανομὴν των, καθὼς μᾶς ἐπροστάξατε, τὴν ἐβδομάδα τῶν Χριστοῦ γεννῶν διὰ νὰ πασχάσουν οἱ πτωχοί, ἔπειτα θέλομεν σᾶς στείλῃ τὸν λογαριασμὸν τῶν πρακτέων μας πρὸς ἀνάπαυσίν σας κατὰ τὴν συνήθειαν.

Πρὸ ἡμερῶν μᾶς ἐπαρρησιάσθη ὁ υἱὸς τοῦ μακαρίτου Χρίστου γκαντέλου Τριαντάφυλλος ὀνομαζόμενος φέροντάς μας καὶ ἐν γράμμα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του δημήτριον ὅστις εἶχεν ἔλθῃ πρὸς τὴν πανευγενεῖαν σας καὶ γράψει ἐδῶ πρὸς τὴν μητέρα του ἐλένην νὰ λάβῃ τὰ 300 γρόσ. τὰ ὅποια διατάττετε καὶ ἡ πανευγενεῖά σας εἰς τὸ πανευγενικόν σας πρότερον, τὰ ὅποια ἐμετρήσαμεν καὶ ἐλάβαμεν τακτικὴν ἀπόδειξιν· πλὴν πανευγενέστατε ὁ πατήρ τους χρίστος γκαντέλος ἦτον ἀνεψιός σας καὶ ἀδελφός τῆς ζωῆς γκαντέλου, ἡ δὲ ἐλένη εἶναι νόμιμος γυνὴ τοῦ χρίστου γκαντέλου καὶ ὁ Τριαντάφυλλος καὶ ὁ δημήτριος εἶναι παρὰ ἀνεψίδια καὶ κάτι σῶζονται δυστυχῆς ὅμως εἶναι ἡ ρηθεῖσα ζωῖτσα γκαντέλου μὲ τὰς θυγατέρας της καθὼς καὶ ἡ σήσω Χάντου καὶ μαρούσω χάντου παρὰ ἀνεψιαὶ τὰς ὁποίας ποτὲ δὲν ἐλείψαμεν νὰ τὰς κοιτάζωμεν καθὼς φαίνονται τὰ

ὀνόματά των εἰς τοὺς λογαριασμούς, διότι εἶναι ἀνελλιπεῖς καὶ ὑστεροῦνται τὸν ἐπιούσιον ἄρτον.

Πανευγενέστατε κύριε τὰ τῆς πατρίδος μας τρέχουν εἰς τὰ ἴδια, τὸ κοινὸν κατατρέχεται ἀπὸ μερικοὺς προὔχοντας ὥς σᾶς προεγράψαμεν διότι αὐτοὶ θέλουν νὰ ἐπιτροπεύουν καὶ νὰ προστατεύουν τὰ πάντα ὥς κύριοι διὰ νὰ αἰσχροκερδοῦν καὶ νὰ καταφρονοῦν καὶ ἀδικοῦν τοὺς πτωχοὺς πατριώτας, ἔχοντες τὰ μέσα τοῦ Βαλῆ δὲν λείπουν νὰ κατατρέχουν καὶ τὴν πρὸ δεκατessάρων μηνῶν συστηθεῖσαν ἐπιτροπὴν, ἥτις ἐφάνη μὲ πατρικὰ καὶ δίκαια σπλάγχνα πρὸς τοὺς πτωχοὺς πατριώτας, πλὴν ἡ ἐπιτροπὴ ὑπερασπίζεται ἀπὸ τὸ κοινόν, αὐτοὶ ὅμως προσπαθοῦν νὰ τὴν ἀναλάβουν εἰς τὰ χέρια των διὰ τοὺς κακοὺς σκοποὺς των νὰ ἔχουν μέσα νὰ ἐξοδεύουν διὰ τὰ τέλη των καὶ κακά των θελήματα, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεῖς οἱ χρηματίσαντες εἰς Ἰωάννινα ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Μακαρίου ἕως τὸν καιρὸν τοῦ Βενεδίκτου ἐκτὸς τῶν αὐλικῶν χρεῶν ἐχρέωσαν περὶ πλέον τὴν ἐπαρχίαν 450.000 γρ. διὰ τὰ ὁποῖα οἱ δανεισταὶ τοῦρκοι ἕως τὸν καιρὸν τοῦ ρηθέντος Βενεδίκτου ἐλάμβαναν τοὺς τόκους ἀπὸ τὴν μητρόπολιν εἰς τὴν ἐποχὴν ὅμως τοῦ πρὸ πρώην Ἰωαννίνων γέροντος Ἰωακείμ, ὅστις ἐπεσκεύασε τὴν ἐκκλησίαν τῆς μητροπόλεως καὶ τὴν ἰδίαν μητρόπολιν, ἤφερεν φερμάνι ἀπὸ τὸν σουλτάνον, καὶ δὲν ἐγνώρισε τὰ χρεῖα αὐτὰ διόλου, καὶ αὐτὸ ἠκολούθησε ἕως τὴν σήμερον μάλιστα οἱ δανεισταὶ τοῦρκοι πολλάκις εὗγαλαν φερμάνια διὰ νὰ λάβουν τὰ γρόσια των ἀπὸ τὴν μητρόπολιν καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ κατορθώσουν τίποτας, τώρα δὲ ἤφερον ἐκ νέου φερμάνι καὶ οἱ ἄρχοντές μας κύριος οἶδε τοὺς σκοποὺς των τὰ ἐδέχθησαν ὥς χρέος τῆς ἐπαρχίας ἐπειδὴς ἦταν καὶ μάρτυρες γεγραμμένοι εἰς τὰς ὁμολογίας καὶ ὥς φαίνεται ἡ κατὰ καιροὺς κατάχρησις τῶν ἀρχιερέων ἐγίνετο μαζὶ μὲ αὐτοὺς διὰ τοῦτο ἦταν καὶ μάρτυρες τῶν χρεῶν εἰς τὰς ὁμολογίας, καὶ πρὸ ἡμερῶν γινομένης συνελεύσεως εἰς τὴν μητρόπολιν ἐπρόβαλαν εἰς τοὺς πατριώτας τοὺς ἐδῶ διὰ νὰ γίνουν γράμματα πρὸς ὅλους τοὺς ἀπανταχοῦ πατριώτας καὶ ἐξόχως πρὸς τὴν πανευγενειάν σας διὰ νὰ συνδράμουν τὸ χρέος τῆς ἐπαρχίας καὶ νὰ ἀγορασθοῦν τὰ ἱερὰ ἅμφια καὶ ἀρχιερατικὰ νὰ μένουν ὥς κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐπαρχίας, πλὴν ἕως τώρα τίποτε δὲν ἔκαμεν ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐπομένως θέλομεν σᾶς ἰδεάσῃ.

Ἐν τοσούτῳ ἀναπροσκυνοῦντες μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας καὶ μένομεν τῆς πανευγενείας σας

προθυμότατοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ
Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΙΩΑΝΝΙΤΑΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Νίζνα

Πανευγενέστατε, φιланθρωπότατε, εὐσπλαγχνικώτατε, εὐεργετικώτατε
Πάτερ τῆς πατρίδος κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ.

Τῇ 22 10βρίου 1841.

Ἰωάννινα.

Ἀντίγραφον τοῦ γράμματος τῶν πατριωτῶν πρὸς τὸν θεῖον μας.

Ἡ πατρις ἀπαξιάση δὲν λείπει ἀπὸ τοῦ νὰ ὑψώνη πρὸς τὸν ἐπου-
ράνιον Θεὸν χεῖρας ἱκέτιδας διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν σας διὰ τὰς ἀδράς
καὶ πλουσιοδώρους εὐεργεσίας σας πρὸς αὐτόν, Κύριος ὁ ἐπουράνιος καὶ
μισθαποδότης Θεὸς διαφυλάξῃ καὶ διατηρήσῃ τὴν ὑμετέραν πανευγένειαν
μακροημερεύουσαν πρὸς στηριγμὸν καὶ καύχημα τῆς δυστυχοῦς πατρίδος
μας, ἥτις καὶ πρῶην καὶ τώρα, καὶ ἐπομένως χρεωστεῖ νὰ εἶναι εὐγνώ-
μων πρὸς τὴν πανευγενικὴν ζωσιμαίαν ἀδελφότητα, διότι οἱ μὴ ἔχοντες
χρεῖαν χρημάτων εὐεργετήθησαν μὲ τὰς δαπάνας τῶν βιβλίων οἱ πτωχοὶ
καὶ ἐνδεεῖς μὲ τὰς ἀδράς εὐεργεσίας σας. δὲν ἤμποροῦμεν πανευγενέ-
στατε! νὰ σᾶς περιγράψωμεν τὴν πηγὴν ὅπου ἀπὸ τὴν πανευγενικὴν πα-
τρῶαν οἰκίαν σας ἔτρεξεν κατὰ καιροῦς καὶ μάλιστα σήμερον ἀπὸ τὴν
ὁποίαν ὠφελήθησαν πολλοὶ μῦλοι, ὁ πρῶτος ὁ μῦλος τῶν πτωχῶν ὑπὲρ
τῶν τεσσαράκοντα νεανίδων ὑπανδρευμένων, τὰ περίχωρα τῶν Ἰωαννίνων
εἶναι ὁ δεύτερος μῦλος, τὰ ὁποῖα εὐεργετηθέντα ἀπὸ τὰ πλούσια ἔλεη
σας ἐφώναζον ἐβγαίνοντα ἀπὸ τὴν πατρῶαν οἰκίαν σας ζήτω ὁ πανευγε-
νέστατος (καθὼς τὰ ἄθῳα ἄρνια βέλλοντα) οἱ αἰδεσιμώτατοι ἱερεῖς τῶν
ἐκκλησιῶν μας καὶ τῶν πέριξ χωρίων εὐεργετηθέντες δὲν ἔλειψαν νὰ ὑψώ-
νουν πρὸς θεὸν τὰς χεῖρας των αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες καὶ ἱκετεύον-
τες διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν σας, οἱ ὁσιότατοι ἡγούμενοι τῶν Ἱερῶν
Μοναστηρίων νήσου καὶ τῶν πέριξ χωρίων ὁμοθυμαδὸν συναχθέντες καὶ
λαβόντες τὰ ὅσα διατάττετε, καὶ δὲν ἤμποροῦμεν πανευγενέστατε νὰ σᾶς
παραστήσωμεν τὰς εὐχὰς αὐτῶν καὶ δεήσεις πρὸς θεὸν διὰ τὸ μνημόσυ-
νον τῶν αἰοιδίμων γονέων καὶ ἀδελφῶν σας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ πόλις ἅπασα
εὐεργετηθεῖσα ἀπὸ τὰς ἀδράς καὶ πλουσίας εὐεργεσίας σας χρεωστεῖ νὰ
προσφέρῃ πρὸς Θεὸν λιτανίας διὰ τὴν πολυχρόνιον ζωὴν σας. ὅχι μό-
νον διὰ τοῦτο, ἐξόχως διὰ τὸ μεγαλότερον, ὠφελιμώτερον, Ἱερώτερον,
ἐπωφελέστερον καὶ χρησιμώτατον ὅπου εἶναι ἡ σύστασις τοῦ σχολείου,
καὶ τόσον ὑπέρτιμον τῶν ἄλλων καλῶν ὅσων τὸ μπερλιάντι ἀπὸ τὰ ἐπί-
λοιπα τζεβαῖρικᾶ, διότι τὸ ὀρφανοτροφεῖον μόνον τοὺς ὀρφανοὺς ὠφε-
λεῖ, τὸ νοσοκομεῖον μόνον τοὺς ἀρρώστους εὐεργετεῖ, τὸ πανδοχεῖον μό-
νον τοὺς ξένους ἐπισκέπτεται, τὰ δὲ σχολεῖα εἶναι μία πηγὴ πολυχέυμων
τῶν ἀρίστων, καὶ εὐγενῶν μαθήσεων, ἀπὸ τὰ σχολεῖα ἔλαμψαν οὐρανο-

βάμονες θεολόγοι, πατριάρχαι ἀγιώτατοι, ἀρχιερεῖς ἱερώτατοι, Ἱερεῖς αἰδεσιμώτατοι, Ἱερομόναχοι ὁσιότατοι, διδάσκαλοι καληκέλαδοι ἀηδῶνες τοῦ νοητοῦ στερεώματος, ρήτορες τὴν γλῶσσαν ἀκαταπάλαιστοι, ταῦτα πάντα πανευγενέστατε τὰ γνωρίζετε καλῆτερα ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς τὰ περιγράψωμεν πλὴν σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς δι' ἀγάπην θεοῦ νὰ ἀναδεχθῆτε τὸ βάρος τοῦ Κεντρικοῦ σχολείου ὡς ἔκπαλαι, ὁμοῦ τῶν δύο ἀλληλοδιδασκτικῶν καταστημάτων, πρὸς ἐπίδοσιν καὶ βελτίωσιν τῶν τε σχολείων καὶ διδασκάλων καὶ πρόοδον τῶν μαθητῶν, υἱῶν τῆς πατρίδος.

καὶ ἀναπροσκυνοῦντες καὶ μὲ βαθύτατον σέβας
 μένομεν τῆς πανευγενείας σας
 ὅλοι ταπεινοὶ πατριῶται
 (ἀκολουθοῦν αἱ ὑπογραφαὶ πάντων τῶν συμπατριωτῶν)

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Νίζνα

*Πανευγενέστατε, φιланθρωπότατε, εὐσπλαχνικώτατε καὶ εὐεργετικώτατε
 θεῖε μας κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ*

τῇ 15 Ἰανουαρίου 1842.

Ἰωάννινα

Σᾶς εὐχόμεθα τὸ νέον ἔτος αἷσιον εὐτυχὲς μετὰ μακροβίων καὶ πολλῶν ἐτῶν περιόδους διαφυλάττοντα τὴν ὑμετέραν πανευγένειαν ὑγιᾶ καὶ μακροημερεύουσιν πρὸς καύχημα ἡμέτερον καὶ στηριγμὸν ἀπαξιάσεως τῆς πατρίδος μας.

Τὴν εἰς τὰς 18 ἀπελθόντος 8δρίου τοῦ 1841 σεβασμίαν ἐπιστολὴν σας ἐδέχθημεν, ἐκ τῆς ὁποίας πληροφορηθέντες τὸ αἷσιον τῆς τιμαλφοῦς ὑγείας σας, ἄκρως ἐχάρημεν προσφέροντες ὑμῖν τε καὶ δοξολογίας μετὰ προσευχῶν καὶ δεήσεων πρὸς τὸν θεόν, ἵνα σᾶς τὴν διατηρήσῃ μακροχρόνιον.

Μὲ ἀπορίαν μας ἀνέγνωμεν τὴν περίοδον τῆς αὐτῆς σεβασμίας ἐπιστολῆς σας εἰς τὴν ὁποίαν γράφετε, ὅτι ἀγνοεῖτε τὸν τρόπον ὅπου ἀπεφασίσσαμεν καὶ ἐγράψαμεν τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Κ. Πασχάλη περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, καὶ δὲν σᾶς ἐδηλοποιήσαμεν τὰ ὅσα τοῦ ἐσημειώναμεν ἐὰν εἶναι δεκτὰ καὶ εἰς τὴν πανευγενείαν σας.

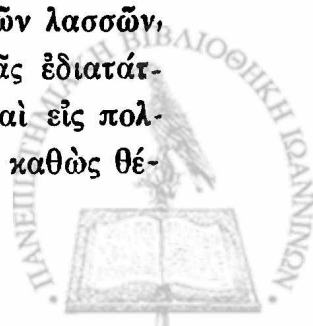
Πανευγενέστατε καὶ σεβαστὲ κύριε θεῖε μας! ἡμεῖς δὲν παρετρέξαμεν ποτὲ τὴν προσταγὴν σας, ἀλλ' ὅσα εἰς τὰς σεβαστὰς ἐπιστολάς σας κατὰ καιροὺς μᾶς ἐδιορίζετε, τὰ ἐφυλάξαμεν ὡς ἱερὰ καὶ σεβάσματα, κατὰ ἀπαράιτητον χρέος μας. ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν 30 Μαΐου τοῦ 1841 τιμίαν καὶ σεβαστὴν μας ἐπιστολὴν σας μᾶς διαττάτετε, ὅτι νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν

ὁρδινίαν τοῦ Γενικοῦ σας ἐπιτρόπου τοῦ πανευγενεστάτου κ. Κ. Πασχάλη διὰ τὸ σχολεῖον, καὶ πρὸς τούτοις μᾶς ἐλέγετε ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θέλετε ἔχη τὴν ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν εἰρημένον Γενικόν μου ἐπίτροπον, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ἀντίγραφον σημειωμένον τῇ 20 Ἰουνίου 1841 εἰς ἄλλην περίοδον μᾶς ἐγράφετε ὅτι ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχετε καμμίαν βεβαιότητα ἀπὸ ἡμᾶς, μᾶς κάμετε γνωστὸν περὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ σχολείου ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰς διαταγὰς τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Κ. Πασχάλη Γενικοῦ σας ἐπιτρόπου, ἐπειδὴ εἰσθε Γέρων καὶ ἀδύνατος, ἐπαρακαλέσατε τὸν διαληφθέντα ὅπου νὰ λάβῃ τὴν καλωσύνην καὶ φροντίδα τοῦ αὐτοῦ Γενικοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, οὕτως καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ πράξωμεν κατὰ χρέος τὰς προσταγὰς σας ἀναφέρθημεν πρὸς τὸν ἴδιον, καὶ τοῦτο διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν κατὰ πάντα, καὶ διὰ νὰ μὴ σᾶς βαρύνωμεν μὲ ξεχωριστὴν μας, διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Κ. Πασχάλην, εἰς τὸ ἐξῆς ὅμως ἐπειδὴ καὶ οὕτως εἶναι ἢ θέλησίς σας δὲν θέλει λείψωμεν ἀπὸ τὸ νὰ σᾶς εἰδοποιοῦμεν τὰ πάντα, πρὸς ἀνάπausίν σας καὶ εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὴν παροῦσαν μας σᾶς ἐγκλείομεν τὸν γενικὸν λογαριασμὸν τῶν τε φιορινίων καὶ ρουβλίων καθὼς καὶ κυριακοδρομίων τῶν τε εὐαγγελίων καὶ πράξεων τῶν ἀποστόλων ἀπὸ τὸν ὁποῖον λογαριασμὸν θέλετε πληροφορηθεῖ τὰ πρακταῖα μας πρὸς ἡσυχίαν μας.

Εἰς τὸν ρηθέντα γενικὸν λογαριασμὸν θέλετε ἰδῆ, πανευγενέστατε κύριε, εἰς γρόσια περιπλέον ἐξωδευμένα τὰς ὀλικὰς ποσότητας, πλὴν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τὸ ἀποφύγωμεν, διότι ὅλοι οἱ πτωχοὶ ὑστερημένοι ἀπὸ τὰ κοινὰ ἔλέη ἔτρεξαν ὁμοθυμαδὸν εἰς τὴν πανευγενικὴν πατρῴαν οἰκίαν σας, μετὰ θερμῶν δακρύων, ζητοῦντες ἔλεος, καὶ μάλιστα ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπανδρευθέντων κορασίων, καθὼς βλέπετε, ὑπερέβη τῶν τεσσαράκοντα, καὶ ἂν δὲν ἠθέλαμεν κλείσῃ τὰς προικοδορίας μὲ τὸν τεσσαράκοντα ἔκτον ἀριθμὸν καὶ ἄλλαι δέκα χιλιάδες γρόσια ἀκόμη δὲν μᾶς ἠθελον φθάσῃ, διὰ νὰ τὰς ἐξοικονομήσωμεν. ἐπειδὴ καὶ ἡ πατρίς μας καθὼς καὶ ἄλλοτε σᾶς ἐγράψαμεν πλημερεῖ ἀπὸ δυστυχῆ καὶ ἀποκλεισμένα μέρη καὶ κατ' ἐξοχὴν ταύτην τὴν φορὰν τῶν Χριστοῦ Γενῶν, ὅπου οἱ ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν καὶ νοσοκομείου δὲν ἔχουν μήτε ὁβολὸν διὰ νὰ κάμουν τὴν κατ' ἔτος διανομὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσσαμεν ἡμεῖς παρακινούμενοι ἀπὸ τοὺς πατριώτας διὰ νὰ κάμωμεν καθὼς σᾶς ἐγράψαμεν καὶ μὲ τὸ ὑστερινόν μας γράμμα, βλέποντες τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν τῶν πτωχῶν πατριωτῶν μας καὶ τὴν ὑστέρησιν τῶν λασσῶν, καὶ οὕτως ἐδώσαμεν καὶ εἰς ἀποκλεισμένα ὀσπήτια, καθὼς μᾶς ἐδιατάττετε, καὶ διὰ μέσον τῶν ἐφημερίων τῆς πόλεώς μας, καθὼς καὶ εἰς πολλοὺς φυλακωμένους, διὰ χρέος καὶ λοιπά, ὥς φαίνονται, καὶ καθὼς θέ-

λετε πληροφορηθῇ ἅψ' οὐ λάβητε τὴν ὑπομονὴν νὰ διατρέξῃτε ὀφθαλμοφανῶς τὸν περικλεισμένον γενικὸν λογαριασμόν μας, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλετε εὐχαριστηθῇ, διότι γίνονται φανερά καὶ γνωστά καὶ πλούσια τὰ ἔλέη σας καὶ λαμβάνουν τὸν τόπον τους, καὶ οὕτως ἔχετε διπλὸν τὸν μισθὸν καὶ παρὰ τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο θέλετε συγχωρήσῃ καὶ ἡμᾶς ἀνίσως βιαστικῶς καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἀνέχειαν καὶ δυστυχίαν τοῦ τόπου μας καὶ κατὰ παρακίνησιν πολλῶν πατριωτῶν μας ἐμοιράσαμεν περισσότερον τῆς ὀλικῆς ποσότητος. μάλιστα πολλὰ κοράσια ἀκόμη ἔμειναν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ὑπανδρευθοῦν τὴν ἐρχομένην μεγάλην ἀπόκρεω, ἀνίσως καὶ τὰ προφθάσετε ἢ πανευγένειά σας μὲ τὴν συνήθη πλουσιοδορίαν σας, διότι ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν λασσῶν δὲν ἔχουν καμμίαν ἐλπίδα.

Τὰ τῆς πατρίδος μας τρέχουν εἰς τὰ ἴδια, ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀσυμφωνία ὑπερισχύει, ἡ αἰσχροκέρδεια καὶ ὁ φθόνος μερικῶν, δὲν τοὺς ἀφήνουν ἀπὸ τὸ νὰ κοιτάξουν τὸ καλὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον τῆς κοινότητος, καταδυσκολεύεται καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῶν λασσῶν καὶ καμμίαν φροντίδα πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος, οἱ καλοὶ μας πρόκριτοι δὲν λαμβάνουν, ἀνίσως καὶ δὲν τοὺς ἐνεκριθοῦν ἀπὸ τὴν κοινότητα τὰ κακῶς ἐξοδευμένα καὶ συνενωμένα ἀπὸ αὐτοὺς, ἀπὸ τὸν μὲ βίαν καὶ μὲ γρόσια βαλμένον προεστῶτα.

Ἔτερα πολλὰ γράμματα εὐχαριστήρια ἀπὸ ἡγουμένους καὶ χωρικοὺς μᾶς ἐπαρακάλεσαν νὰ σᾶς τὰ περικλείσωμεν, ὅμως ἡμεῖς διὰ νὰ μὴ παραδράμωμεν τὴν διαταγὴν σας δὲν τὰ ἐδέχθημεν εἰμὴ μόνον τὸ ἔσωθεν ὁποῦ σᾶς ἐγκλείομεν τῆς κοινότητος καὶ τοῦτο μίαν καὶ μόνην φορὰν διὰ νὰ μὴ δεῖξωμεν εἰς ὅλην τὴν κοινότητα ὅτι δὲν δεχόμεθα τὰ γράμματα των, διὰ νὰ τὰ διευθύνωμεν καὶ παρακαλοῦμεν μὴ τὸ λάβητε πρὸς βάρος.

Καταγραφὴ τῶν ὄσων ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων δὲν ὑπάρχουν.

Μοναστήρια.

1 Σωτήρα στὸ νησι ἐρύπιον.

1 ντήλιον χηρευόμενον ἀπὸ ἡγούμενον καὶ εἶναι κλεισμένον ὡς τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων.

1 προφήτης ἡλίας στὸ νησι χηρευόμενον ἀπὸ ἡγούμενον, μὲ μόνον ἐφημέριον κοπιασμένον καὶ δὲν ἐδώσαμεν τὰ γρόσια καὶ αὐτοῦ ὡς τὸν ἔρχομὸν τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων.

1 ὁ αἰλιᾶς στὰ καρδαμέντζια ἐρύπιον διόλου.

1 ἡ φανερωμένη εἰς τὴν τζέλοβα ἐρύπιον καὶ ἐλπίδα δὲν εἶναι διὰ νὰ γίνη.

1 στούπινα ἔρημον ἀπὸ ἡγούμενον καὶ διὰ τὸ χρέος εἶναι ξεξαπομένον ἀπὸ τούρκους τρώγοντας τὰ χωράφια των διὰ τὰ γρόσια των.

1 διὰ τὸν ἅγιον Νικόλαον Κοπάνων ἐρύπιον κατὰ τὸ παρὸν καὶ μέλλει διὰ νὰ γίνη κατὰ τὸν μάρτιον ὡς εἰς τὸν λογαριασμὸν σᾶς ἀναφέρομεν. ἔχοντες οἱ ἐπίτροποι εἰς χεῖρας των πέντε χιλιάδες γρόσια συναγμένα κατὰ καιροῦς ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του.

1 διὰ τὸ μοναστήρι Βελαῖ, εἶναι κατακλησμένον καὶ στερημένον ἀπὸ ἡγούμενον καὶ ἀπὸ ὑποτακτικούς ἐξ αἰτίας τῆς διαφωνίας τοῦ ἁγίου Βελαῖ καὶ Κονίτσης δεσπότη, ὅστις θέλει διὰ νὰ οἰκιοποιηθῇ αὐτὸς διὰ λόγου του, οἱ δὲ ζαγορίσιοι ὁμοίως καὶ αὐτοὶ τὸ οἰκιοποιοῦνται ὡς δικόν τους καὶ μένει κατακλεισμένον ἕως τὴν σήμερον χωρὶς νὰ ἔχη μηδ' ἡγούμενον μηδ' ὑποτακτικούς. σήμερον αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις πολεμεῖται εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς διαληφθέντας ἅγιον Βελλαῖ καὶ ζαγορισίους, ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο νὰ τὸ οἰκιοποιηθῇ. καὶ τοῦτο διὰ τὰ ἐν Βουκορεστίῳ πολλὰ εἰσοδήματά του καὶ ὑποστατικά.

Ἐν τούνῳ μένομεν μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας

καὶ σᾶς προσκυνοῦμεν ταπεινῶς

τῆς πανευγενείας σας

προθυμότατοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Μ. Γ. Εἰς τὴν ταπεινὴν μας εἶναι περικλεισμένος ὁ Γενικὸς λογαριασμός, ἓνα γράμμα τῆς κοινότητος καὶ ἕτερον ἰδικόν μου.

Διὰ Τριέστι.

Πανευγενέστατε καὶ τὰ λοιπὰ Κύριε Ν. Ζωσιμᾶ

Νίζνα

Τῇ 24 Ἰανουαρίου 1842,

Ἰωάννινα

Σᾶς βεβαιώνομεν τὸ ἄνωθεν ἀντίγραφον σημειωμένον 15 Ἰανουαρίου 1842, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐστάλθη μέσον Κωνσταντινουπόλεως ἔχον καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν κυριακοδρομιῶν καὶ Εὐαγγελίων καὶ τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ὁμοίως τῶν φιορινίων καὶ ρουβλίων τὴν διανομὴν ἐγκλεισμένους, τὸ ὁποῖον δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλετε τὸ λάβη ἀσφαλῶς καὶ διὰ τὸ ὀγκῶδες δὲν σᾶς περικλείομεν ἀντίγραφον τοῦ γενικοῦ λογαριασμοῦ.

Ἀποκρινόμεθα εἰς δύο σεβαστάς μας σημειωμένας τὴν 28 10/βρίου καὶ ἀντίγραφον αὐτῆς σημειωμένην τὴν ἰδίαν νόταν μὲ προσθήκην τὴν 2 10βρίου, ἐκ τῶν ὁποίων ἐχάρημεν διὰ τὸ αἷσιον τῆς μυριοποθήτου ἡμῖν ὑγείας σας καὶ ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὴν διαφυλάξῃ μακροχρόνιον.

Περὶ δὲ τῶν διδασκάλων ἀκολουθήσαμεν τὴν διαταγὴν σας, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπαμεν διὰ νὰ σᾶς φανερώσουν καταλεπτῶς τὸ τί παραδίδουν

τοὺς μαθητὰς καὶ κλάσεις αὐτῶν, οἱ ὅποιοι μᾶς ἀπεκρίθησαν μὲ τὸ νὰ σᾶς ἔγραψαν προλαβόντως. Ἐκακοφάνη τῶν καλῶν μας προκρίτων μας καὶ τοὺς ἐμπόδισαν καὶ ἀπὸ τὸ ἑξῆς ἴσως νὰ σᾶς ἐξηγήσουν καὶ νὰ σᾶς γράψουν περισσότερον.

Ὅμοίως καὶ περὶ τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Σάββα θέλομεν ἀκολουθήσῃ ὡς διατάττετε, καὶ ὅπου ὁμιλήσαμεν τὰ δέοντα καὶ δείχνοντάς του καὶ τὸν παράγραφον τῆς σεβαστῆς μας πανευγενικῆς ἐπιστολῆς σας διὰ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα.

Εἰς τὸν τελευταῖον παράγραφον τοῦ σεβαστοῦ μας ἀντιγράφου ὅτι ἐν προσθήκῃ μᾶς γράφετε ὅτι νὰ προβάλλωμεν τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ Προξένου ἐὰν εὐχαριστῇτε νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν θέσιν τοῦ μακιρίτου Π. Σαμαρνώτου, μάλιστα ἠθέλαμεν ἔχῃ ὅλην τὴν εὐχαρίστησιν περὶ τούτου πλὴν μήτε ἐκκλησιαστικῶς μήτε πολιτικῶς συμφέρει, διότι ἐκκλησιαστικῶς ὁ ἑλληνικὸς πρόξενος εἶναι μιτανέζος καὶ παπικῆς θρησκείας καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν γνωρίζει διόλου, ἀλλ' ἀπλῶς ὀλίγον τὰ κοινὰ ὁμιλεῖ ἐκ διατριβῆς, καὶ τοῦτο ἤθελε δυσκολεύσῃ μεγάλως καὶ πολιτικῶς κύριος οἶδε τί θέλει προξενηθῇ, καὶ μάλιστα ἀπὸ μερικοὺς κακοτρόπους πατριώτας μας οἵτινες δὲν παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ προδίδουν τοὺς ἁθώους καὶ νὰ προξενοῦν ταραχὰς εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ ταῦτα πρὸς εἰδησίην σας καὶ ὅπως εἶναι ὁ πανευγενικὸς ὁρισμὸς σας.

ἀναπροσκυνοῦντες μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον καὶ ἀνῆκον σέβας

τῆς πανευγενείας σας

προθυμότατοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Μ. Γ. Ἐσωθεν σᾶς περικλείομεν ἕτερον ἰδικόν μου.

Θ. Λαμπαδάριος

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ζ. ΜΑΡΟΥΛΗΝ

Τριέστι

Εὐγενέστατε κύριε ζώῃ Μαρούλη

Τῇ 24 Ἰανουαρίου 1842

Ἰωάννινα

Σᾶς εὐχόμεθα τὸ νέον ἔτος ὑγιὲς μετ' εὐδαιμονίας μετὰ τῶν καταθυμίων ἀπάντων.

Τιμίαν σας γραφὴν ἐλάβαμεν σημειωμένην τὴν Αὐγὴν Ἰανουαρίου ἔχουσιν ἐγκεκλεισμένην καὶ τὴν παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου θεῖου μας σεβαστὴν μας ἐπιστολήν, καὶ ἄκρως ἐχάρημεν τὸ αἴσιον τῆς πολυποθήτου ὑγείας σας.

Σᾶς ἐγκλείομεν τὸ ἔσωθεν πρὸς τὸν πανευγενέστατον κύριον θεῖον

μας καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ τὸ ἐξαποστείλητε γράφοντάς μας νὰ σᾶς δηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ὅ,τι μᾶς γνωρίσητε ἱκανοὺς

καὶ μένομεν πρόθυμοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Εἰς τὸ παρὸν γράμμα ἐπρόθεσα καὶ ἐγὼ καὶ βαστῶ τὴν κόπια ξεχωριστῶς.

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πανιερώτατε, σεβασμιώτατε αὐθέντα καὶ δέσποτα

τῇ 12 Μαρτίου 1842

Ἰωάννινα

Σεβαστὴν μας ἐπιστολὴν σας ἐδέχθημεν εὐλαβῶς σημειωμένην τὴν 15 τοῦ ἀπελθόντος Φεβρουαρίου, ἐξ ἧς ἐχάρημεν τὸ αἷσιον τῆς πολυποθῆτου ἡμῶν ὑγείας σας, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καλῶς ἀναγνώσαντες ἐγνωμεν τῶν ὄσων παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου θείου μας κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ διαταττόμεθα νὰ μετρήσωμεν εἰς τὴν πανιερότητά σας γρ. 1500, ὅταν ἔλθητε εἰς Ἰωάννινα, ὥς ὃ ἴδιος μᾶς ἔγραφεν, διότι εἰξεύρει ὅτι διατρίβετε ἀκόμη εἰς Βασιλεύουσαν, κατὰ τοῦτο ἀκολουθήσαμεν τὴν διαταγὴν του καὶ οὕτως ἐδόσαμεν ἐν καιρῷ τὴν εἵδησιν τῶν ἐπιτρόπων σας διὰ νὰ σᾶς τὸ γνωστοποιήσουν, καὶ ἐγράψαμεν καὶ τῆς πανευγενείας του, ὅτι ἅμα φθάσητε εἰς Ἰωάννινα θέλομεν σᾶς τὰ μετρήσῃ κατὰ τὸν διορισμόν. ἡμεῖς ὁμῶς μανθάνομεν ὅτι κατ' αὐτὰς ἀναχωρεῖτε διὰ τὰ ἐδῶ ὅθεν ἀμέσως ὅπου κοπιάσητε θέλομεν σᾶς εὐχαριστήσῃ.

Περὶ δὲ τὰ 500 γρ. τοῦ Πρωτοσυγγέλλου καὶ οὐχὶ 600 ὅπου σᾶς ἔγραψαν τὰ ἐδόσαμεν ἐν καιρῷ εἰς τὸν ἴδιον ὥς διοριζόμεθα παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου καθὼς ἐδόσαμεν καὶ τὰ ὅσα ἐδιορίζετε διὰ τοὺς ἱερεῖς τῆς πόλεώς μας, ἡγουμένους καὶ λοιπὰ ψυχωφελείας ἔργα. καὶ μὴ καταδέχεσθε νὰ ζητήσητε ἐν τόσον μικρὸν πρᾶγμα χαριζόμενον παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου πρὸς τὸν κύριον Γρηγόριον, καὶ ἀναμένοντες τὴν ταχεῖαν ἀφίξιν σας ἐπευχόμεθα τὰ ἄριστα.

καὶ μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας ἀναπροσκυνοῦντες

καὶ μένομεν τῆς Πανιερότητός σας

Πρόθυμοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΑΔ. ΦΙΛΙΟΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑ

Μόσχα.

διὰ Κωνσταντινουπόλεως

τῇ 5 Μαΐου 1842

Ἰωάννινα

Πανευγενέσσετε κ. Κ. Πασχάλη

Τιμίαν ἐπιστολήν σας σημειωμένην τὴν 5 μαρτίου ἀπελθόντος ἐλάβαμεν, καὶ ἄκρως ἐλυπήθημεν διὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίτου θείου μας ἀειμνήστου κυρίου Ν. Ζωσιμά, διότι ἔληξεν ὁ κοινὸς εὐεργέτης μας ὁ πατὴρ λέγομεν τῆς πατρίδος μας καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους, ὁ ἅγιος θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ ἐν κόλποις ἀβραάμ, ἐν σκηναῖς δικαίων, εἰς δὲ τὴν πανευγένειάν σας νὰ χαρίζῃ ζωὴν πολυχρόνιον. πρὸς τούτοις εἶδαμεν νὰ μᾶς λέγητε ὅτι κατὰ τὴν διαθήκην του ἀφήνει πληρεξουσίου ἐπιτρόπους τῆς πανευγενείας σας καὶ τοὺς κυρίους Ν. Παξιμάδη καὶ τὸν Ἀντώνιον Κομιζόπουλον. ὅμως οἱ δύο ὕστεροί δὲν εἶναι εἰς ἐνέργειαν μέχρις ἐπικυρώσεως τῆς διαθήκης.

περιπλέον μᾶς φανερόνεται ὅτι τὴν ἐπιστολήν μας τὴν 13 10βρίου ἀπελθόντος μηνὸς καὶ χρόνου ἐλάβετε, εἰς τὴν ὁποίαν σᾶς ἐγράφαμεν περὶ τοῦ σχολείου καὶ διὰ σχολάρχην, ἡμεῖς σᾶς ἐπληροφορήσαμεν καθὼς καὶ ἐγράφαμεν καὶ τοῦ μακαρίτου, ἡ δὲ πανευγένειά σας συσχεφθῆτε καὶ φανερώσατέ μας τί ποιηταῖον καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ἐλαίγαμεν ἐν καιρῷ σχολάρχας ἓνα τῶν δύο, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἴμεθα ἔλλιπεῖς διότι δὲν ἔρχονται διὰ τὰ ἐδῶ, ἐπειδὴ καὶ θέλουν συμφωνηθῇ εἰς τὰς λοιπὰς νήσους.

Διὰ δὲ τὸν λογαριασμὸν ὅπου μᾶς γράφετε νὰ σᾶς πέμψωμεν, ἡμεῖς τῇ 15 Ἰανουαρίου ἐγράφαμεν τοῦ μακαρίτου θείου μας διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔσωθεν τὸν ἐμπερικλείαμεν τὸν γενικὸν λογαριασμὸν μας τῶν τε ρουθλίων καὶ κυριακοδρομίων πρὸς ἀνάπαυσίν του καὶ δὲν ἀμφιδύλλομεν ὅτι ἕως σήμερον νὰ τὸν ἐλάβετε ἡ πανευγένειά σας ὡς γενικός του ἐπίτροπος καὶ διὰ τοῦτο δὲν σᾶς στέλλομεν ἕτερον κατὰ τὴν διαταγὴν σας, καὶ διὰ τὸ ὁγκῶδες τοῦ λογαριασμοῦ καὶ βαρυέξοδον τῆς πόστας. πρὸς τούτοις τῇ 24 Ἰανουαρίου διὰ τοῦ ἐν Τεργέστι κυρίου μαρούλη ἐξαναστείλαμεν τὸ ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν κύριον θεῖον μας ἐπιστολῆς μας σημειωμένην τῇ 15 τοῦ αὐτοῦ μὲ προσθήκην ὅπου τοῦ ἐφανερώναμεν τὴν ἐξαποστολὴν διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ γενικοῦ μας λογαριασμοῦ καὶ διὰ τὸ ὁγκῶδες δὲν τοὺς περικλείομεν καὶ ἕτερον ἀντίγραφον αὐτοῦ, ἀνίσως ὅμως εὐγενέσσετε κύριε, δὲν λάβητε τὴν γραφὴν μας τὴν 15 Ἰανουαρίου, τὴν εἰς τὸν μακαρίτην κύριον θεῖον μας ὅπου ἦτον ἐσώκλειστος ὁ γενικός λογαριασμός μας τότε μᾶς εἰδοποιεῖτε

καὶ θέλομεν σᾶς τὸν διευθύνη διὰ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ἡσυχίαν μας, διότι ἀναγκαιοῖ εἰς ἡμᾶς τὰ μέγιστα ἵνα τὰ περιλάβητε.

Ἐν τούτῳ σᾶς προσφέρομεν τὰ σεβάσματά μας ἀναπροσκυνοῦντες καὶ μένομεν τῆς πανευγενείας σας

προθυμότατοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Προσφέρετε τοὺς ἐκ μέρους μας προσκυνισμοὺς εἰς τοὺς κυρίους συνεπιτρόπους σας τὸν τε κύριον Ν. Πατζιμάδην καὶ κύριον ἀντώνιον Κομιζόπουλον.

Πανευγενέστατε. νὰ μὲ συμπαθῆς ὅτι σᾶς ἐβάρυνα διὰ τὸν κυρ ἀθανάσιον Τζακάλωφ, πλὴν τοὺς νόμους καὶ ὁ ἅγιος πρωτοσύγκελλος τοὺς γνωρίζει πολὺ καλὰ καὶ ἐγὼ τοὺς ξεύρω, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ υἱὸς ἀνεδέχθη χρέος πατρικὸν καὶ ἐπλήρωσεν ἄλλον δανειστήν τοῦ πατρός του, καὶ ὅταν ἀνεδέχθη ὡς ἱεύροντας ὁ υἱὸς πατρικὸν χρέος ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ ὅλα τὰ πατρικά του χρέη, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ἃς μείνῃ διὰ νὰ μὴ σᾶς βαρύνω περισσύτερον.

καὶ ἀναπροσκυνῶντας μένομεν

ΑΛΕΞΙΟΣ ΦΙΛΙΟΣ

ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1854

ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΑΣΕΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΑΥΣΤΡΙΑΣ (ΒΙΕΝΝΗΣ)
ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΩΝ

I

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

Ὑπό

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ Ζ. ΣΟΥΡΛΑ

Διευθυντοῦ Διδασκαλείου Ἰωαννίνων

Ὅλαι αἱ σύγχρονοι ἱστορικαὶ περιγραφαὶ διελαύνονται ἀπὸ δύο μεγάλων τάσεων καὶ δύο μεγάλα ρεύματα τὰ ὅποια χωρὶς νὰ εἶναι τελείως χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων ἐν τούτοις δύνανται νὰ προσδίδουν τὴν ὅψιν τῆς ἀνεξαρτησίας των κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἰσχύος καὶ δυνατότητος.

Πᾶσα δὴλον ὅτι σύγχρονος ἱστορικὴ περιγραφή καὶ ἀπασχόλησις ἐπιδιώκει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐρευνήσῃ ἀπώτερα αἰτία¹, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καταπαυνοήσῃ τὰς ἐνυπαρχούσας ἀξίας (Werte).

Δεδομένου ὅμως ὅτι αἱ κατηγορίαι τῶν ἱστορικῶν αἰτίων εἶναι πολλαπλαῖ καθίσταται δυσχερὴς ἡ συνοχὴ τῆς πολυπλόκου οὐσίας πάσης μεγαλύτερας ἱστορικῆς περιόδου, κατὰ τὸν βαθμὸν δὲ καθ' ὃν ἡ μία ἢ ἡ ἑτέρα τῶν αἰτιότητων ἐκδηλοῦται χαρακτηρίζονται καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην αἱ διάφοροι τάσεις.

¹) Τοιαύτας δὲ κατηγορίας ἱστορικῶν αἰτίων ὁ πολὺς ἱστορικὸς Meinecke (Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου) διακρίνει τρεῖς :

- α) Μηχανικὴν αἰτιότητα
- β) Βιολογικὴν αἰτιότητα
- γ) Πνευματικο-ἠθικὴν αἰτιότητα.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν ἱστορικὴν περιγραφὴν ἡ αἰτιώδης ἀποψις καὶ ὁ ὑλικὸς θετικισμὸς, σήμερον ὁμως ἤρχισε νὰ τονίζεται ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀξιολογικῆς ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας ἡ μαγικὴ λέξις «σύνθεσις» προφυλάσσει τόσον ἀπὸ τοὺς κινδύνους μιᾶς ἀποστεώσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ὑποκειμενικὰς ὑπερβολάς, ἐὰν δὲ θὰ ἠθέλομεν μετὰ τοῦ ἱστορικοῦ Meinecke βαθύτερον νὰ ἀναλύσωμεν τὴν κατὰστασιν τῆς σημερινῆς θέσεως τοῦ ὅλου ἱστορικοῦ προβλήματος, θὰ ἠδυνάμεθα συντόμως ὡς ἑξῆς νὰ διατυπώσωμεν τὴν ὅλην ἀποψιν ἀπὸ τῆς βαθυτέρας ἱστορικῆς κοσμοθεωρητικῆς σκοπιᾶς.

Σήμερον διανύομεν ἐποχὴν μιᾶς βαθείας πνευματικῆς μεταστροφῆς¹, πρὸ παντὸς δὲ εὐρισκόμεθα ἀντιμέτωποι μιᾶς ριζικῆς μεταστροφῆς τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεως². Ἐπιζῶμεν ἓνα θρίαμβον τοῦ ὑποκειμενισμοῦ (Subjectivismus) μὲ τὰ ἐν ἐξελίξει δύο ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἱστορικὰ ρεύματα, δηλαδὴ τῆς ἐρεῦνης ἀφ' ἑνὸς αἰτιωδῶν σχέσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς κατανοήσεως καὶ ἀπεικονίσεως ἀξιῶν.

Ἐὰν ὁμως ἐρευνήσωμεν τὴν ἐργασίαν τῆς ἰδιαιτέρας ἐπαγγελματικῆς ἱστορικῆς ἀπόψεως, θὰ ἴδωμεν ὅτι αὕτη ἐλάχιστα εἶναι ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθειμένας ἀπόψεις, ἀλλ' ἐνῶ τοῦτο εἶναι ἀληθές, πλὴν τῶν μεμονωμένων ἐξαιρέσεων, διὰ τὴν καθόλου συγγραφικὴν κατεύθυνσιν, εἶναι ἀφ' ἑτέρου πιστοποιημένον ὅτι ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῆς ἐν ἐξελίξει γενεᾶς ποθεῖ νὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς πολιτιστικῆς μηχανοποιήσεως τῆς Ζωῆς καὶ τῆς τεραστίας ἰσχύος τῶν μαζῶν.

Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα τάσις καθισταμένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἰσχυροτέρα μέλλει νὰ ἀποβῇ ὁ σπουδαιότερος παράγων τῆς ἱστορικῆς Ἐπιστήμης.

Ἡ ἱστορικὴ δὴλον ὅτι πυχὴς τοῦ μέλλοντος θὰ δεικνύη, κατὰ τὸν Meinecke, εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ἐρευνῶν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἐν πρώτοις μὲν οὐδεμίαν αἰτιότητα ἄνευ ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον οὐδεμίαν ἀξίαν ἄνευ αἰτιωδῶν σχέσεων.

¹) α) Πρβλ. *Karl Joël*. Die philosophische Krisis der Gegenwart.

β) *Arthur Liebert*. Die geistige Krisis der Gegenwart.

γ) *H. Rickert*. Die Grenzen der naturwissenschaftlichen Begriffsbildung, eine logische Einleitung in die historischen Wissenschaften. Tübingen 1921.

δ) *W. Windelband*. Geschichte und Naturwissenschaft (Rektoratsrede in Präludien 4 ἐκδ. 1911 Tübingen.

ε) *N. Βλάχου*. Θεωρητικὰ καὶ μεθοδολογικὰ προβλήματα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ. 1925. Ἀθῆναι.

²) *Friedrich Meinecke*. «Grundfragen der modernen Historismus».

Ἡ ἐξίσωσις ὁμῶς τῶν δύο αὐτῶν τάσεων θὰ παραμείνῃ πάντοτε ὡς καὶ τι ἰδεῶδες, διότι ἡ προβληματικότης τῶν συγχρόνων γεγονότων καὶ τοῦ συγχρόνου σκεπτικοῦ εἴδους κατέστρεψε τὴν ἁρμονίαν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν.

Ἄλλ' ὅπως εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ μονομέρεια δὲν δύναται νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν συνταρακτικὴν δύναμιν τοῦ περιβάλλοντος, οὕτως ἐπίσης ἰσχύει ὅτι ἡ τάσις πρὸς ἁρμονίαν πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐν ἐνεργείᾳ διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς καταστάσεως ἐν γένει τοῦ πολιτισμοῦ.

Κατόπιν τῆς ὡς ἀνωτέρω ἐντοπιστικῆς προεισαγωγικῆς ἀπόψεως προβάλλει σαφῆς ἡ διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος ὁδός, ἣτις ὁμῶς δὲν εἶναι τόσον βατὴ ὅσον μέχρι τοῦδε, διότι ἡ ἀπόρριψις τοῦ περιττοῦ ἀπὸ τὰς ἐκάστοτε μορφὰς τῆς Ζωῆς προϋποθέτει προώθησιν τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὴν σφαῖραν τῆς συγχρόνου φιλοσοφικο—ἱστορικῆς ἀπόψεως.

Διὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ὁμῶς ἀδρομερῇ ἐξερεύνησιν οἰασδῆποτε ἱστορικῆς ἐποχῆς περιόδου, εἶναι ἀπαραίτητος πάντοτε ἡ χρῆσις τῶν ἀπαραιτήτων καὶ εἰδικῶν ἱστορικῶν πηγῶν, συνεπῶς ἡ διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος παράθεσις ὑλικοῦ ἐκ τῶν διαφόρων ἀρχείων εἶναι κατὰ τοσοῦτον πολῦτιμος ὅσον πολυτιμότερα τυγχάνει νὰ εἶναι καὶ ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἠντλήθῃ τὸ ἱστορικὸν ὑλικόν¹. Εὐτυχήσαντες νὰ ἐργασθῶμεν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βιέννης τῇ βοήθειᾳ τοῦ καθηγητοῦ Smithal καὶ ἀναζητοῦντες εἰς τὸ περίφημον αὐτὸ ἀρχεῖον ἄλλης ἱστορικῆς περιόδου τῆς Ἡπειρωτικῆς ἡμῶν ἱστορίας σχετικὰ ἔγγραφα, ἀνεύρομεν σειρὰν τοιούτων ἀναφερομένων καὶ εἰς τὴν νεωτέραν Ἡπειρωτικὴν μας ἱστορίαν καὶ δὴ τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1851² τὴν παρὰ πόδας δημοσίευσιν τῶν ὁποίων, κα-

¹) Διὰ τὴν συγγραφὴν ἰδίᾳ τῆς Ἡπειρωτικῆς μας ἱστορίας φρονοῦμεν ὅτι μόνον τὰ Ἀρχεῖα Βενετίας, Βιέννης, Ρώμης δύνανται νὰ παράσχουν ἄφθονον καὶ πολῦτιμον ὑλικόν.

Ὡσαύτως εἰς τὰ ἐπίσημα ἀρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνευρεθῇ ὅχι μόνον ὑλικόν διὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ καθόλου γεγονότα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν ἰδίᾳ τῶν μνημείων καὶ τυχῶν τῆς θρυλικῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

Πολῦτιμον ἐπίσης συμβολὴν διὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ γεγονότα ὠρισμένων ἱστορικῶν περιόδων δύναται νὰ παράσχῃ καὶ ἡ μελέτη τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Πολιτείας.

²) Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία Ἡπείρου 1856 σελ. Ε.

α) Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία ΣΤ. σελ. 287-288.

β) Ἀσπρέα, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τόμ. Α'. σελ. 224-227.

γ) William Miller, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μετάφρασις Καιροφύλα σελ. 58.

τόπιν μεταφράσεως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ¹, Γαλλικοῦ² καὶ Ἰταλικοῦ³, παραχωροῦμεν χάριν τῶν σκοπῶν οὓς ἐπιδιώκει ἡ πολύτιμος διὰ τὴν ἔρευναν τῶν Ἡπειρωτικῶν μας πραγμάτων ἔκδοσις τῶν Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν, τοὺς ἀπωτέρους σκοποὺς τῶν ὁποίων ἄριστα καθώρισεν ὁ τὴν πραγματικὴν καὶ ἀνωτέραν πνοὴν προσδώσας εἰς ταῦτα, ἐν μέσῳ δὲ δυσχερειῶν πολλαπλῶν συνεχίζων τὴν ἔκδοσιν τούτων ἀκάματος Ἱεράρχης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σπυρίδων.

Τῶν ἐν λόγῳ ἐγγράφων θεωροῦμεν κατὰ τοῦτο σπουδαίαν τὴν συμβολὴν εἰς τὸν διαφωτισμὸν τῆς μνημονευθείσης ἀνωτέρω ἱστορικῆς περιόδου δηλ. τῆς Ἡπειρωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1854, καθόσον προέρχονται ἅπαντα ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐκθέσεων ἃς ὑπέβαλον οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Κερκύρᾳ Αὐστριακοὶ διπλωμάται καὶ πρόξενοι ὥς καὶ ὁ ἐν Πρεβέζῃ Αὐστριακὸς πράκτωρ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κραταιᾶς Αὐστριακῆς Μοναρχίας.

Κατὰ τὴν σειρὰν τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐν λόγῳ ἐγγράφων προετιάζαμεν τὰ Ἑλληνιστὶ ἀνευρεθέντα⁴ καὶ συνημμένα εἰς τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις, ἀκολουθεῖ εἰτα ἡ δημοσίευσις κατόπιν μεταφράσεως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Αὐστριακοῦ Προξένου Ferdinand Haas, παρεμβάλλονται αἱ Ἰταλιστὶ συντεταγμένα ἐκθέσεις τοῦ ἐν Πρεβέζῃ πράκτορος καὶ περατοῦνται ἡ δημοσίευσις διὰ τῆς παραθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνταλλαγεῖσων διπλωματικῶν διακοινώσεων μεταξὺ Τουρκίας καὶ Δυνάμεων, λίαν διαφωτιστικῶν διὰ τὴν καθόλου

¹) Γερμανιστὶ εἶναι τὰ κάτωθι δηλ. αἱ ὑπ' ἀριθ. 97, 130, 179, 185, 217, 220, 251, 261, 298, 312, 327, 411, 449, 507, 547 ἐκθέσεις τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Αὐστριακοῦ Προξένου Ferdinand Haas ὥς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 21 τοῦ ἐν Κερκύρᾳ, Προξένου Eisenbach πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας.

²) Γαλλιστὶ ἐπίσης τὰ κάτωθι δηλ. τὰ κείμενα τῶν ἀνταλλαγεῖσων διπλωματικῶν συνθηκῶν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας κατὰ τὸ ἔτος 1854 καὶ ὑποβληθέντα διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 37-4 Μαρτίου 1854, 41 τῆς 18 Μαΐου 1842 καὶ 54 τῆς 3 Ἰουλίου 1854 ἀναφορῶν τοῦ ἐν Κων/πόλει πρεσβευτοῦ Κόμητος Karl von Bruck πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννην). Ἐπίσης δὲ καὶ ὑπ' ἀριθ. 22 διαμαρτυρία τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς τὰς Πρεσβείας Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

³) Ἰταλιστὶ δὲ τὰ κάτωθι δηλ. ἀποσπάσματα τῶν ὑπ' ἀριθ. 456 τῆς 10 Μαρτίου 1854 καὶ 4568 τῆς 2 Μαρτίου 185 ἐκθέσεων τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Αὐστριακοῦ Πράκτορος N. A. Giuravich πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ Πρόξενον τῆς Αὐστρίας Eisenbach.

⁴) Πρβλ. «Ἡπειρωτικὰ» Χρονικὰ Τόμ. Α' σελ. ε'.

⁵) Ἐν ὑποσημειώσεσι παρατίθεται καὶ ἡ Ἰταλικὴ τούτων μετάφρασις ὅπως ἀνευρέθη προσηρητημένη εἰς τὰ πρωτότυπα ἑλληνιστὶ συντεταγμένα ἔγγραφα καὶ προκηρύξεις.

διπλωματικὴν κίνησιν τῶν χρόνων ἐκείνων ὥς καὶ τῆς θέσεως τῆς καθόλου Αὐστριακῆς πολιτικῆς ἔναντι τῶν ἐν Ἡπείρῳ βλέψεών της.

Περατοῦντες θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον καθῆκον ὅπως καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας πρὸς τὸν σοφὸν καθηγητὴν Schmidthal διὰ τὴν συνδρομὴν ἣν παρέσχεν ἡμῖν κατὰ τὸν ὀλίγον χρόνον τῆς ἀναδιφηστικῆς ἐργασίας ἡμῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας ἐν Βιέννῃ.

II

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1854

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννη)

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας Ἑλληνας καὶ Φιλέλληνας.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ.

Δὲν λανθάνει τοὺς Χριστιανοὺς Βασιλεῖς ὥς καὶ τοὺς λαοὺς αὐτῶν ἡ σκληρὰ αἰχμαλωσία ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας τυραννούμεθα οἱ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἡπείρου λαοὶ τέσσαρας καὶ ἐπέκεινα ἤδη αἰῶνας, ἡ θηριωδία τῶν τυράννων δὲν ἐπέτρεψε εἰς ἡμᾶς οὔτε ζωὴν οὔτε ἰδιοκτησίαν, οὔτε ἐλευθερίαν τινά, ὁ Θεὸς μᾶς ἔπλασε κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ μᾶς μεταχειρίζονται ὥς κτήνη, οἱ Ναοὶ τῆς πατροπαραδότου λατρείας μας ἐδεβηλώθησαν μυριάκις καὶ ἔγιναν λάφυρα τῆς ἀσεβείας αὐτῶν, οἱ τάφοι τῶν πατέρων μας ἀνωρύχθησαν καὶ ἐρρίφθησαν πολλάκις τὰ ὅστ' αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ, ἡ τιμὴ τῶν τέκνων μας ἐμιάνθη καὶ μιάινεται καθ' ἐκάστην, ὥστε εἰς ἡμᾶς δὲν ἔμεινεν εἰ μὴ ἡ πνοὴ καὶ αὕτη διὰ τὴν ἐπαυξήσῃ τὴν τυραννίαν μας, ἡ φωνὴ μας καὶ ἡ γλῶσσα μας δὲν συντελεῖ εἰς ἄλλο εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ κράζῃ καὶ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς τυραννίας τῶν ἀσεβῶν νῦν δὲ περὶ τὰ ἔσχατα ὅτε ἡνοίχθη ἡ Ῥωσσοτουρκικὴ διαφορὰ τὰ ἀδικήματα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐπλεόνασαν, ἀγγαρεύσεις ἐπὶ ἀγγαρεύσεων, ὕβρεις ἐπὶ ὕβρεων, ἀτιμώσεις ἐπὶ ἀτιμώσεων, θυσίαι ζωῆς ἐπὶ θυσιῶν, ἀρπαγὴ περιουσίας ἐπὶ ἀρπαγῆς καὶ ὅσα ὁ Ἄδης αὐτὸς διαχέει φρικώδη εἰσὶν τὰ βιβλία τῆς ζωῆς ἡμῶν ἔνεκα τούτων καὶ ὅσων ἄλλων τοιούτων ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ, ἀπεφασίσσαμεν ἡ νὰ ταφῶμεν εἰς τὴν ὥραίαν μας Ἡπειρον ἡ νὰ ἐπιζήσωμεν τοῦ λοιποῦ ὥς ἄνθρωποι ἀναπνέοντες ἐλεύθερον ἀέρα.

ἐφ' ᾧ καὶ κρίνομεν καθῆκον ἡμῶν πρῶτιστον νὰ προκηρύξωμεν τὴν ἀπόφασίν μας αὐτὴν ἐνώπιον ὅλης τῆς ὑδρογείου καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἀρρωγὴν καὶ συντέλεσιν ὅλων ἐν γένει τῶν ὁπαδῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Δράμετε, ὦ τέκνα τοῦ Χριστιανισμοῦ! Δράμετε ὦ φίλοι τῆς Ἐλευθερίας, σπεύσατε ἐνισχύσατε τὸν ἀγῶνα μας ὅστις ἀποδησόμενος σὺν Θεῷ βοηθῷ εὐτυχὴς λογισθήσεται ὡς θρίαμβος τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῶν ἀπίστων, δράμετε σεῖς πρὸ πάντων ὦ Ἕλληνες ἀδελφοί, ἐνθυμηθεῖτε, ἐνθυμηθεῖτε ὅτι ἡ ἐλευθερία γῆ τὴν ὁποίαν καὶ ἤδη πατεῖτε τὴν κατεσβεῖ-
ξαμεν καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε μὲ τὰ δάκρυά μας, αἰσθανθεῖτε σεῖς πρὸ πάντων τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς ἄλλης δούλης Ἑλλάδος ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν πάσχει καὶ σᾶς καλεῖ εἰς βοήθειάν της, ἡ φωνὴ ἡμῶν εἶναι φωνὴ τῆς Πατρίδος ἀπάσης, μὴ ἀνεχθεῖτε νὰ ἀκούσετε αὔριον παρὰ τῆς Ἱστορίας ὅτι δει-
λιῇτε νὰ ἐμβῇτε εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς δόξης.

Σεῖς δὲ οἱ κατὰ τὴν Ἡπειρον καὶ ἀλλαχοῦ ζῶντες ἐνωθεῖτε μὲ ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας καὶ σᾶς ἐγγυόμεθα ἀσφάλειαν τιμῆς καὶ περιουσίας, ὁ ἀγὼν ἡμῶν δὲν εἶναι ἐκδίκησις τῶν ὅσα ὑπέστημεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἀτυχεῖς ἡμῶν πρόγονοι ἀδικημάτων ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ὑμῶν πάππους ἢ προπάππους ἢ καὶ ὑμᾶς τοὺς ἰδίους ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐνωθεῖτε λοιπὸν μὲ ἡμᾶς διὰ νὰ μὴν στερηθῇτε ὅτι ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι ἐστειρήθησαν οἱ ἀδελφοί σας, ὁ ἀγὼν ἡμῶν εἶναι ὑπὲρ ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας τὸ θρήσκευμά σας ἔστω ἀνενόχλητον καὶ ἀπρόσβλητον, ἡ ζωὴ καὶ ἡ τιμὴ σας ἄθικτος ἡ περιουσία σας ἀσφα-
λῆς, ἐνωθεῖτε λοιπὸν μὲ ἡμᾶς.

Τῇ 6ῃ Ἰανουαρίου 1854

Ἐκ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Στρατοπέδου

«ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

PROCLAMATION

Traduction

Le cruel esclavage sous le poids duquel les peuples de l'Épire sont tyranisés depuis plus de quatre siècles, n'est pas inconnu aux Rois chrétiens et à leurs peuples, la cruauté de tyrans ne nous a laissé ni la vie, ni la propriété, ni la liberté, Dieu nous a formé à son image et ceux-ci nous traitent comme des animaux les temples de notre culte paternelle furent mille fois profanés, et devinrent butin de leur impiété, les tombeaux de leurs Pères furent déterrés et leurs os furent mille fois jetés dans le feu. L'honneur de nos enfants de tout sexe fut souillée et est souillée continuellement, nous n'avons que la respiration, et cela pour augmenter notre tyrannie, notre voix et notre langue ne contribuent à rien autre que à crier et protester contre la

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ Ρατοβιτσίου τῆς Ἑπαρχίας Ἄρτης βεβαρυμένοι ἀπὸ τὰς καταπιέσεις καὶ τοὺς ὑπερόγκους φόρους, πρὸς δὲ καὶ τῆς ἀτιμώσεως τῶν παρθένων μας ἀπὸ τοὺς ἀγρίους καὶ ἀνεπιδέκτους διορθώσεως κατακτητὰς μας Ὀσμανλίδας, ἐπαναλαμβάνομεν τὸν κοινὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, ὁμνύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὑψίστου καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πατρίδος ὅτι δὲν θέλομεν ρίψει τὰ ὅπλα ἐὰν δὲν ἀνακτήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας.

Ἀρχόμενοι ἤδη τοῦ ἀγῶνος ἐλπίζομεν ὅτι θέλομεν ἐγείρει ὑπὲρ ἡμῶν τὴν συμπάθειαν ὅλων τῶν συναδέλφων μας Ἑλλήνων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Ὀσμὰν στεναζόντων Χριστιανῶν καὶ ὅτι θέλουν λάβει τὰ ὅπλα πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 μαχόμενοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀναλλοιώτων δικαιωμάτων μας. Ὁ Ἀγὼν μας εἶναι ἱερός, εἶναι δίκαιος καὶ κανεὶς ἀναλογιζόμενος τὸ μέ-

tyranie des impies, maintenant vers la fin lorsque la différence Turcorusse a commencé les injustices contre les chrétiens ont été multipliées, corvées sur corvées, insultes sur insultes, deshonneurs sur deshonneurs, massacres sur massacres, rapines des substances sur rapines, et tout ce que l'Enfer repand se trouve dans les livres de notre vie, à cause de cela et d'une multitude d'autres que notre langue ne peut pas exprimer, nous avons pris la ferme resolution, ou d'être enterrés dans la belle Épire, ou survivre comme hommes respirant l'air de la liberté; c'est pour cela nous avons jugé de notre devoir de proclamer notre resolution au devant de tout l'univers et d'invoquer le secours et la concurrence de tous les partisans de l'Evangile et de la liberté.

Courrez ô enfants du christianisme, courez ô amis de la liberté, hatez vous encouragez notre lutte, qui ayant une bonne issue serait regardée comme triomphe du Cristianisme contre les impies; courez ô Grecs libres souvenez vous souvenez-vous, que la libre terre sur laquelle vous marchez est arrosée avec notre sang sentez à peuples de l'Épire et des autres pays supprimés, que notre Patrie souffre, et vous invoque à son secours, notre voix est voix de toute la Patrie, ne souffrez pas de lire demain dans l'Histoire que vous n'avez pas le courage d'entrer dans la lutte de la gloire, et vous ô Turcs qui vous demeurez dans l'Épire ou dans quelque autre lieu unissez-vous avec nous pour la liberté, et nous vous répondons de la sûreté de votre honneur, de la vie, et de la substance, notre lutte, ne se fait pas pour vangeance des injustes que nous et nos Pères ont souffert de vous et de vos aïeux, mais pour l'Egalité et la Liberté, unissez-vous avec nous pour n'être pas privés de ce que vos frères sont privés dans la libre Grèce, notre lutte est pour l'Egalité et la liberté, votre culte soit inviolable, votre honneur et votre vie intactes, votre substance en sûreté unissez-vous donc avec nous.

Le 6 Janvier 1854.

Du Camp Epirotien

LES PEUPLES DE L'ÉPIRE

γεθος τῶν καταπιέσεων καὶ αἰσθανόμενος τὸ δίκαιον τῶν Ἑθνῶν, δὲν θέλει ἐκφέρει τὴν λέξιν κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγρίου τυράννου καὶ τῆς ἐστημένης εἰς τοὺς ἱερούς μας ναοὺς ἡμισελήνου. Σπεύσατε λοιπόν, ἀδελφοί, εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα, ἀποτινάξατε τὸν ἐπαχθῆ ζυγὸν τῆς τυραννίας καὶ κηρύξατε μεθ' ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου ὅτι μαχόμεθα ὑπὲρ πατρίδος καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι προστάτης τῶν Χριστιανῶν.

Τῇ 15ῃ Ἰανουαρίου 1854.

Οἱ Πρόκριτοι τοῦ Ραδοβιτσίου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΣΣΟΒΑΚΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΟΥΑΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΣΜΑΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΑΚΟΣ, ΝΤΟΥΛΑΣ ΒΑΣΟΣ, ΚΟΛΙΟΣ ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΝΟΥ ΣΤΟΥΜΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΚΑΛΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΤΖΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΝΤΕΡΕΚΑΣ, ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΖΟΥΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ.

Traduction.

PROCLAMATION

Nous soussigner, habitants de Radovise du District d'Arta, accablés par nos sauvages et incorrigibles conquérants Osmantides, d'appressions, impôts énormes, et de deshonneurs de nos filles, nous recommandons la lutte Commune de l'année 1821 en nous jurant au nom de Dieu tout-Puissant et de notre sacrée Patrie de ne jeter nos armes, sans recouvrer notre indépendance.

En commençant déjà la lutte, nous espérons d'exciter en faveur de nous la compassion de nos frères (des Grecs libres) et de tous les autres chrétiens qui soupirent sous le joug d'Osman, et qu'ils prendront les armes pour continuer la lutte Commune de l'année 1821 en combattant pour la religion et la Patrie et pour recouvrer leurs immuables droits.

Notre lutte est sacrée et juste, et aucun homme en songeant à l'énormité de nos appressions, et sentant le droit des gens ne saura prononcer un mot contre elle, et en faveur de notre sauvage tyran et de son croissant élevé sur nos sacrés autels; hâtez-vous donc mes frères à la lutte Commune, secouez l'insupportable joug de la tyrannie, et déclarez avec nous au devant de Dieu et de tout l'univers, que nous combattons pour la Patrie et que Dieu est le protecteur des chrétiens.

le 15 Janvier 1854.

Les primats de Radovise.

» JEAN POSSOVAQUE,
» DEMETROI POCCAS,
» COSTAS COSMAS
» BASILIOS NACOS
» NTOULES VASSO
» POLIO MAVROMATS
» COSTAS PANOU STOUMO
» DEMETRIO SCALZOJANIS
» GEORGE PAZICOJANIS
» COSTAS NTERECA
» CARAJANIS PAZULA
» COSTAS ZIGARIDAS.

"Ορκος.

«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα καὶ εἰς τὸν σταυρωμένον, ὅτι λαμβάνων εἰς χεῖρας τὰ ὅπλα δὲν θέλω καταθέσει αὐτὰ εἰ μὴ ἀφοῦ ἀποδιώξω τοὺς τυράννους μου Ὁσμανλίδας ἀπὸ τὴν γῆν τῶν πατέρων μου ἀποκαθιστῶν ἐλευθέραν τὴν πατρίδα μου.

»Ὁρκίζομαι προσέτι εἰς τὸν ὕψιστον ὅτι θέλω ὑπερασπίζεσθαι τὴν σημαίαν καὶ τοὺς συντρόφους μου, χύνων, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, καὶ τὴν τελευταίαν σταλαματιὰν τοῦ αἵματός μου ὑπὲρ αὐτῶν».

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ

Ὁ ἐπὶ τοῦ Στρατοπέδου πρεσβύτερος Νικόλαος Ἀσπρογέραξ Οἰκονόμος. Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Πρωτοσύγγελον καὶ λοιπὸν Κλῆρον Ἀρτης.

Κρίνω χρέος μου νὰ συμβουλευσω Ὑμᾶς πατρικῶς καὶ ἀδελφικῶς ὅτι εἶναι λίαν ἐπάναγκες ὅπως σπεύσετε μὲ τὰς πατρικάς σας εὐχὰς νὰ παρακινήσητε τὸ ὀρθόδοξον ποίμνιον ὑμῶν, ὅπως φροντίσῃ τὸ βέλτιστον περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς του, διότι ἄδηλος ἡ ὥρα πρὸς ὑμᾶς καθ' ἣν ἡμεῖς θὰ εἰσβάλλωμεν εἰς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἱερὰ φωνὴ τοῦ Κυρίου κράζει μετ' ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ τυράννου καὶ οἱ ἀδελφοί μας Ἕλληνες ἔλαβον τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας διὰ νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίαν γῆν των θέσαντες συνάμα ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς περιφήμους καὶ ἀτρομήτους στρατηγούς Σπυρίδωνα Καραϊσκάκην καὶ Δ. Τρίβαν οἵτινες θὰ ἐκπληρώσουν τὸ καθῆκον των ὅσον οὕπω, εἶναι ἐπάναγκες νὰ φροντίσῃτε διὰ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου ὅπως συμμαρτυροῦσιν καὶ οἱ αὐτοῦ Ἕλληνες τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

Μένω ἀσπαζόμενός σας

ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΞ (Οἰκονόμος)

SERMENT

Je jure au sacré Evangile, à la Sainte Trinité et au crucifié que prenant les armes, je ne les mettrai pas en bas, avant de chasser mes tyrans, Osmanlides de la terre de mes pères et rendre libre ma Patrie.

Je jure aussi à Dieu tout-puissant que je defenderai l'étendard et mes compagnons en versant pour eux s'il faut et la dernière goutte de mon sang.

Copie en traduction.

Le Prêtre du camp Nicolas Aspraieran Economos.

Au Révérentissime Protossinghello et Clergé d'Arta.

Je crois de mon devoir de vous conseiller comme père et frère, qu'il est bien nécessaire que vous vous empressiez d'exhorter les chrétiens pour

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον Κύριον Κύριον Γ. Χάους
 Αὐστριακὸν Ὑποπρόξενον κτλ. κτλ. Εἰς Ἰωάννινα

Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Διοικητηρίου τῆς Ἡπείρου τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1854.

Ἐκλαμπρότατε!

Ἐπειδὴ ὁ Θεόδωρος Γρίβας καὶ Νικόλαος Ζέρβας λιποτακτήσαντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξελθόντες ἔφθασαν μετὰ τοὺς σὺν αὐτῶν καπεταναίους καὶ μὲ ἀρκετὰ στρατεύματα τέσσαρας ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τόσον Τοῦρκοι καθὼς καὶ Χριστιανοὶ ὅσοι δὲν ἔχουσιν ἀσφάλειαν σπεύδουν νὰ ἐξασφαλίσωσιν τοὺς ἀνθρώπους των καὶ τὴν περιουσίαν των ἐντὸς τοῦ Φρουρίου· διὸ καὶ γίνεται καὶ πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα ἡ παροῦσα μας ἐπίσημος διακοίνωσις διὰ τὴν ἀναμεταξὺ τῶν Σεβαστῶν μας Κυβερνήσεων στενοτάτην σχέσιν, νὰ διατάξητε τοὺς ὑπηκόους σας ὅστις δὲν ἔχει ἀσφάλειαν καὶ θέλει εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐντὸς τοῦ Φρουρίου τόσον τοὺς ἀνθρώπους του καθὼς καὶ τὴν περιουσίαν του.

Δέχθητε τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀκραιφνῶν αἰσθημάτων μας.

Ὁ Βεκίλης τοῦ Διοικητοῦ Δεφτεδάρ καὶ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἡπείρου

NETZIN EFENDHS

avoir soin de leur vie et de leur substance, parce que l'heure dans la quelle nous ferons l'invasion dans votre ville vous est inconnue.

Comme la sainte voix de Dieu nous appelle avec indignation contre les tyrans et les Grecs qui sont nos frères, ont pris les armes pour delivrer le pays de leurs pères, ayant à leur tête les illustres et intrepides généraux Spyridione Caraisiache et Demetrio Griva, qui rempliront leur devoir quelques jours après, il est urgent que vous tachiez de persuader les Grecs de ces parties pour qu'ils prennent par la manière la plus convenable part à notre resolution.

Je suis

Votre Frère

NICOLAS ASPROIERAX ECONOMO.

A Petae

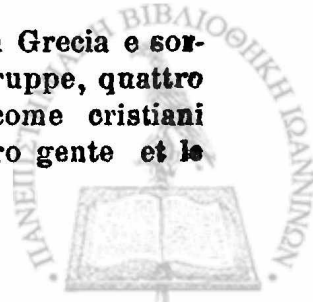
le 24 Janvier 1854.

Traduzione.

Dall Governo Generale d'Epiro il di 17 Febbrajo 1854 Jannina.

Illustrissimo.

Siccome Teodoro Grivas e Nicoló Zervas disertarono dalla Grecia e sor-
 ando arrivarono in unione ad altri Capitani e con sufficienti truppe, quattro
 ore distante da Jannina, gli abitanti della città tanto turchi come cristiani
 dei quali non hanno sicurezza, s'affrettano assicurare la loro gente et la

ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗ

Τὸ φεγγάρι ξεπέφτει, ἀσκωθῆτε
 Ηπειρώται τὸν Ἥλιον νὰ ἰδῆτε
 Ποῦ λαμπρὸς σάσε δείχνει τὸν δρόμο
 Νὰ νικῆτε, φονεῦτε τὺς ἐχθρούς.

Τὸ Φεγγάρι ξεπέφτει, ἀσκωθῆτε
 Διὰ Χριστὸν σὰ θεριὰ πολεμεῖτε
 Ἐνωθῆτε σὰν κῦμα μὲ κῦμα
 Ποῦ νικᾷ καὶ σκεπάζει τὴν γῆ.

Τὸ φεγγάρι ξεπέφτει, ἀσκωθῆτε
 Ἐγχειρίσθε σπαθὶ μὲ χαρὰ
 Καὶ τοὺς Τούρκους τυράνους χαλᾶσθε
 Διὰ τιμὴν καὶ διὰ ἐλευθερίαν.

Κίρκυρα τῇ 16ῃ Μαρτίου 1854

E. E.

A. ΔΑΝΔΟΛΟΣ

Τυπογραφ. Σχερία

Πρὸς ἅπαντας τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἐπαρχίας Ἰωαννίνων

Ἀταξίαι λυπηροτάτου χαρακτῆρος ἀναφαίνονται εἰς τὴν Ἡπειρον-
 ταραχοποιὸς Ἑταιρία τὴν ἔδραν ἔχουσιν εἰς ἓνα τῶν γειτονικῶν τόπων,

loro sostanze nell' interno della fortezza, perciò si fà anche a Vostra Signo-
 ria Illustrissima la presente nostra ufficiale notificazione, stante la strettis-
 sima relazione esistente fra i Rispettivi nostri Governi, affinchè ordini i di lei
 sudditi coloro dei quali non hanno sicurezza e vogliono, sono liberi d' assi-
 curare nella fortezza tanto le loro genti, come le loro sostanze. Aggrandisca
 l' espressione della nostra distinta stima.

Il sostituto del Governatore
 Defterdar e pressidente del Consiglio
 d'Epiro

L. S.
 NEZIP EFFENDI.

All' Illustrissimo Signore
 Sig. FERDINANDO HAAS.
 Vice Console Austriaco
 etc. etc. etc.

in Jannina.

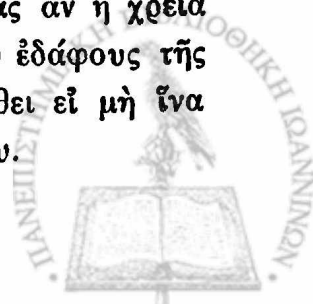
ὠφελήθη ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων ἵνα εἰσβάλλῃ ἐπὶ τοῦ Ὁθωμανικοῦ ἐδάφους ὅπου καὶ ὕψωσεν σημαίαν ἐπαναστατικὴν.

Μανθάνοντες ὅτι διὰ τὰ παρασύρουν τοὺς εὐπίστους κατοίκους τῶν μερῶν τούτων εἰς τὸ ἀπενενοημένον κίνημά των, οἱ ταραχοποιοὶ διαδίδουν μεταξὺ ἄλλων σπερμολογιῶν ὅτι ὑποστηρίζονται δῆθεν ἀπὸ τὰς συμπαθείας τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, οἱ ὑποφαινόμενοι εὐρίσκονται εἰς χρέος τὰ διαψεύσουν ἐπισήμως τὴν φήμην ταύτην, τῆς ὁποίας τὸ πιθανὸν ἀποτέλεσμα ἤθελεν εἶσθαι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ὥς πρὸς τὰς ἀληθεῖς ἐπιθυμίας τῶν Κυβερνήσεων των.

Οἱ Χριστιανοὶ βεβαίως πρέπει νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία προστατεύουσαι τὰ ἡγεμονικὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου δὲν ἔπαυσαν ποτὲ οὔτε θέλουν παύσει τοῦ νὰ ὑποστηρίζουν συγχρόνως καὶ τὰς δικαίας εὐχὰς καὶ τὰ νομίμως συμφέροντα τῶν Χριστιανῶν τῶν διαμενόντων ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Υ. Πύλης καὶ ἡ ἀλήθεια αὕτη τὴν ὁποίαν δράττουσι τὴν εὐκαιρίαν οἱ ὑποφαινόμενοι νὰ διακηρύξουν ἐκ νέου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἑπείρου ὡς ὑπόσχεσις καὶ ἐγγύησις ἐνὸς καλλιτέρου μέλλοντος τοῦ παρελθόντος. Ἀλλὰ κανεῖς ὀρθῶς φρονῶν δὲν δύναται νὰ ὑποθέσῃ Κυβερνήσεις φροντίζουσαι διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψίν των, ὡς αἱ Κυβερνήσεις τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας δύνανται νὰ ὑποφέρουν ὥστε ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των νὰ προσβληθοῦν αἱ ἐπίσημοι συνθήκαι τὰς ὁποίας αὗται ὑπέγραψαν καὶ οἱ-τινες ρητῶς ἐγγυῶνται τὴν ἐπικαιρότητα τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους.

Ἐκαστος ἐπομένως πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι κατάκτησις ἣτις σήμερον ἀπαγορεύεται ἐκ μέρους τῆς Εὐρώπης ὁλοκλήρου εἰς Κράτος ἰσχυρὸν ὡς τὴν Ρωσσίαν δὲν θέλει συγχωρεθῇ εἰς οὐδὲν ἄλλο Κράτος οὔτε εἰς καμμίαν Ὀμμάδα ἀνθρώπων οἵασδήποτε ἐθνικότητος. Περισσότερον νομίζουν οἱ ὑποφαινόμενοι νὰ παρατηρήσουν ἀφ' ἐτέρου, ὅτι αἱ Χριστιανικαὶ δυνάμεις δὲν ἤθελον καταδεχθῇ εἰς οἵανδήποτε περίστασιν καὶ δι' οἵονδήποτε λόγον νὰ σπρώξουν ἐμπρὸς καὶ νὰ ἐκθέσουν εἰς τὴν πρώτην ὁρμὴν αἱματηρᾶς πάλης μεταξὺ ἐθνῶν καὶ θρησκειῶν ἐχθρῶν λαὸν ἄοπλον, πτωχὸν καὶ ἀδύνατον ὡς τὸν Χριστιανικὸν λαὸν τῆς Ἑπείρου. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία χάριτι θεῖα ἔχουν ἄρκετὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ ὅλου τοῦ Κόσμου καὶ ἔχουν ἄρκετὰ πλοῖα καὶ στρατεύματα, ὥστε οὐδεμία ἀνάγκη ὑπάρχει νὰ ἐπικαλεσθοῦν εἰς βοήθειαν τὴν ἀταξίαν, τὴν ραδιουργίαν καὶ τὸν ὀλεθρον.

Οἱ στόλοι καὶ τὰ στρατεύματα τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἂν ἡ χρεῖα τὸ καλέσῃ θέλουν ἐμφανισθῇ εἰς τὰ παράλια καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑπείρου πλὴν ἃς εἶναι ἀπὸ τοῦδε γνωστὸν ὅτι θέλουν ἔλθει εἰ μὴ ἵνα προστατεύσουν τὴν τάξιν καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἡπείρου πρέπει νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέουν τὰ ἀληθῆ δικαιώματά των καὶ αἱ δίκαιαι εὐχαὶ των εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ συγχρόνως πρέπει νὰ ἐνοήσουν ὅτι οἱ εὐεργετικοὶ σκοποὶ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας δὲν δύνανται νὰ καρποφορήσουν ἐν τῇ Ἡπείρῳ ἐνὸς ὧ διαρκῶσιν ἐν αὐτῇ αἱ ἀταξίαι καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τῶν ἱεροτέρων δικαιωμάτων καὶ τῶν πολυτιμωτέρων συμφερόντων συμβουλευόμεν τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἡπείρου νὰ ἀποκρούσουν πᾶσαν ἐπαναστατικὴν ἰδέαν ὥς τὴν ὀλεθριωτέραν ἔμπνευσιν, διότι μία στασιαστικὴ ἔγερσις δὲν θέλει βεβαίως ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα εἰ μὴ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν τόπον των ἐπὶ τῶν προσώπων των τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῶν περιουσιῶν των, τὰ δυστυχήματα μιᾶς ἐποχῆς τῆς ὁποίας ἡ σκληρὰ ἐνθύμησις εἰσέτι δὲν ἐξελείφθη.

Οἱ λαοὶ οἱ μέχρι τοῦδε ἥσυχοι καὶ εἰρηνικοὶ πρέπει νὰ διατηρήσουν τὴν φρόνιμον ταύτην θέσιν, οἱ ἄνθρωποι οἵτινες ἐκ τῶν περιστάσεων παρεσύρθησαν πρέπει νὰ ἐπανεέλθουν ἐντὸς τῆς τάξεως, τὰ καλὰ αἰσθήματα τῶν πρώτων θέλουν ἀνταμειφθεῖ δεόντως, οἱ δεύτεροι δὲ θέλουν λάβει ἀπεριόριστον ἀμνηστείαν ἅμα φανερώσουν εἰλικρινῶς τὴν μετάνοιάν των καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ζημίας τὰς ἐπ' ἐσχάτου συμβάσας ὥς ἐμπρησμοὺς οἰκημάτων τὰς ἄρπαγὰς τῶν γεννημάτων τὰς ὁποίας ἐνήργησαν εἰς τὰ χωρία συμμορίαὶ ξένων ἀνθρώπων ἐπὶ τῷ φανερῷ σκοπῷ νὰ ἐνοχοποιήσουν τοὺς κατοίκους οἱ χωρικοὶ δὲν θέλουν ἐνοχληθῇ ὑφ' οὐδενὸς διότι εἶναι φανερὸν εἰς ἔλλειψιν δυνάμεως τῆς Κυβερνήσεως ἄοπλοι χωρικοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς ὀλεθρίας θελήσεις τῶν συμμοριῶν αὐτῶν δύνανται ἐπὶ τέλους οἱ Χριστιανοὶ πεπεισμένοι ὅτι τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα ἅτινα χαρακτηρίζουν τὸν Σουλτᾶνον ἀπαγορεύουν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους του καὶ εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς πᾶσαν ἰδέαν ἐκδικήσεως.

Προτρέπομεν λοιπὸν τοὺς εἰρηνικοὺς καὶ τιμίους ἀνθρώπους νὰ διατηρῶνται ἐντὸς τῆς τάξεως ὥς καὶ μέχρι σήμερον ἐπίσης προτρέπομεν τοὺς ἐπηρεαζομένους ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ κατὰ συνέπειαν συνεννοηθέντας μὲ τοὺς ξένους ταραξίας νὰ χωρισθοῦν ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ ἀπ' αὐτῶν, ὥστε ἡ δραστηρία καταδίωξις ἥτις ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἐκτελεσθῇ κατ' ἐκείνων, νὰ μὴ ἐπιπέσῃ εἰ μὴ ἐπὶ τῶν ἀληθῶς ἐνόχων, εἰς οἵανδήποτε ἤθελον ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς ἀξιοθρηνήτου ταύτης πλάνης καὶ ὑποταχθῇ εἰλικρινῶς καὶ ταχέως, τὸ ἐγγυῶνται οἱ ὑποφαινόμενοι τὴν προστασίαν καὶ συγχώρησιν τὴν ὁποίαν ὑπόσχονται αἱ ἐπιτόπια ἀρχαὶ καὶ τῆς ὁποίας θέλουν χαίρει ἐντελῶς ὅσοι ἐμπιστευθοῦν εἰς τὰς συμβουλὰς ταύτας, ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες θέλουν συλληφθῇ μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας παρὰ τῶν

δυνάμεων αἵτινες εἰσὶν ἔτοιμοι νὰ προβῶσιν κατὰ τῶν τυχοδιωκτῶν καὶ στασιαστῶν ὥς γνωρίζουν ἀπὸ τοῦδε ὅτι θέλουν τιμωρηθῇ μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τὴν ὁποίαν ὑπαγορεύει ἡ προστασία τῆς νομίμου τάξεως.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 24 Μαρτίου 1854.

Ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας

B. BEPTEN

Ὁ Ἀντιπρόξενος Βρετανίας

Θ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ad No. 251. Janina den 1. April 1854.

Traduction.

A tous les chrétiens de la Province de Janina.

Désordres d'un triste caractère se sont montrés dans l'Épire, Société factieuse ayant sa résidence dans un pays limitrophe, a profité de l'échauffement des esprits pour faire invasion sur le territoire Ottomane et arborer l'étendard de la révolution. Nous soussignés, apprenant que ces factieux pour entraîner dans leur mouvement des bandits, les crédules habitants de ces parties, repandent parmi les autres bavardages, qu'ils sont protégés par la compassion de la France et de l'Angleterre, nous jugeons de notre devoir de dementir officiellement cette voix dont le probable résultat serait directement opposé aux vrais souhaits de nos Gouvernements.

Les chrétiens doivent certainement croire, que la France et l'Angleterre protégeant les droits souverains de leur allié du Sultan, n'ont jamais cessé, ni cesseront de protéger en même-temps les justes souhaits et les legitimes intérêts des chrétiens qui demeurent sous la souveraineté de la S. Porte et cette vérité, que nous soussignés, saisissant cette occasion, déclaront de nouveau doit être regardie par les chrétiens de l'Épire, comme promesse et caution d'un avenir meilleur du passé.

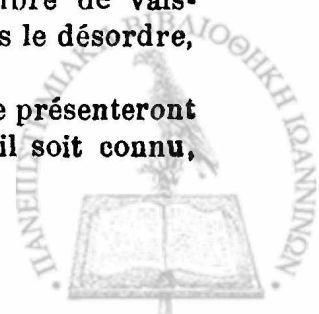
Mais quel homme pensant juste, peut jamais supposer, que des Gouvernements veillants pour leur honneur et leur crédit, comme les Gouvernements de la France et de l'Angleterre, sauraient supporter que les sacrées traités qu'elles avaient souscrits et qui promettent l'intégrité de l'Empire Ottomane fussent attaquées sous leurs yeux.

Chacun donc doit bien entendre que la conquête, qu'on interdit aujourd'hui de la part de toute l'Europe à un Empire puissant comme la Russie, ne serait pas permise; ni à un autre Empire, ni à une masse d'hommes quelle que soit leur nationalité.

Nous ne jugeons pas nécessaire d'observer, que les Puissances chrétiennes ne se daigneront pas, dans toute circonstance et pour toute raison, de pousser et exposer à la première d'une lutte sanguineuse, parmi nations et religions opposées, un peuple faible, misérable et désarmé, comme le peuple chrétien de l'Épire.

La France et l'Angleterre jouissent grâce à Dieu, une grande influence sur tout le monde, elles se trouvent pourvues d'un grand nombre de vaisseaux et d'armées, ei n'ont pas besoin d'appeler à leurs secours le désordre, l'intrigue, et la ruine.

Les flottes et les armées de la France et de l'Angleterre, se présenteront s'il faut sur les côtes et sur le territoire de l'Épire, mais qu'il soit connu,

Ἀριθ. 97.

Ἰωάννινα τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Αἱ φιλελληνικαὶ μηχανορραφαί εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ διαμερίσματα τῶν συνόρων, αἱ ὁποῖαι ἤδη ἀπὸ ἐτῶν συσκοτίζουν τὰς φιλικὰς σχέσεις τῶν

qu'elles ne viendront pas que pour protéger l'ordre, et la souveraineté du Sultan. Les chrétiens de l'Épire doivent se confier à la compassion, que leurs droits légitimes et leurs justes souhaits inspirent aux grandes puissances de l'Europe, mais en même temps doivent entendre que les intentions bienveillantes de l'Europe et particulièrement de la France et de l'Angleterre ne peuvent pas fructifier dans l'Épire, tant que les désordres et la guerre civile y subsistent. Au nom donc des plus sacrés droits et des plus précieux intérêts, nous conseillons les chrétiens de l'Épire d'éloigner toute idée révolutionnaire, comme la plus pernicieuse inspiration, parce que une révolution ne peut avoir un autre résultat que de ramener dans leur pays, dans leurs familles et dans leurs substances, les malheurs d'une époque dont la cruelle mémoire n'est pas encore efficace.

Les peuples qui sont jusqu'aujourd'hui tranquilles et pacifiques, doivent conserver leur prudente position; les hommes qui par les circonstances ont été emportés doivent revenir à l'ordre, les bons sentiments des premiers seraient recompensés, les seconds acquireront une amnistie absolue, dès qu'ils déclarent avec sincérité leur repentir; quant à ce qui concerne les dommages qui eurent récemment lieu, comme incendies de maisons, et pillages de grains, commises dans les villages par de bandes des hommes étrangers, avec l'unique intention de compromettre les habitants du pays, les paysans ne seront par personne incommodés, parce que certainement faute d'une puissance du Gouvernement paysans desarmés ne pouvaient résister aux pernicieuses volontés de ces bandes, à la fin les chrétiens doivent être persuadés, que les bienveillants sentiments du Sultan défendent à ses représentants et aux Autorités locales toute idée de vengeance.

Nous exhortons donc les pacifiques et honnêtes hommes d'être obéissants comme aujourd'hui, et ceux qui se laissent influencés par les circonstances et sont d'intelligence avec les étrangers factieux doivent le plus-tôt les abandonner, afin que l'énergique persécution qui serait déjà exécutée contre eux ne tombe que sur les têtes des vrais coupables. A tous ceux qui reviendront de cette déplorable erreur et se soumettront avec sincérité et disposition, les soussignés leurs cautionnent la protection et la permission que les Autorités locales promettent. Mais ceux qui persistent à leurs coupables et frivoles desseins, seraient surpris avec les armes aux mains, par les puissances qui vont marcher contre les aventuriers et seditieux, seraient punis avec toute la sévérité, que la protection de l'ordre légitime commande.

Janina le 24/12 Mars 1854.

Le Consul de la France.

Le Vice Consul de la G. Bretagne

m/p. B. BERTRAND

T. DAMASCHINOS

(B. S.)

(B. S.)

δύο γειτονικῶν κρατῶν, προσέλαβον ἐσχάτως ἓνα σοβαρὸν χαρακτήρα δεδομένου ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ῥαδοβιτζίου οἱ πλησίον τῶν Ἡπειρωτικῶν συνόρων εὗρισκόμενοι διατελοῦσιν ἀπὸ τινων μηνῶν ἐν ἐπιστρατεύσει καὶ ἀντιτάσσουσιν εἰς τὰς ἐπισήμους Τουρκικὰς ἀρχὰς ἔκδηλον ἀντίδρασιν.

Συνεπεία τούτου ὁ ἐν Ἡείρῳ διατρίβων Δερβέναγας Σουλεϊμάν μπέη Φράσσαρης ἀπεπειράθη τοὺς εἰς Ῥαδοβίτζιον καταφυγόντας ὑπὸ τὸν Σκαλτσογιάννην νὰ ὑποτάξῃ, ἀλλ' οἱ Σκαλτσογιανναῖοι πληροφορηθέντες τοῦτο ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων μὲ τὸ σῶμά των.

Κατόπιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ παρὰ τὸν Δούναβιν πολεμικῶν γεγονότων καὶ τὴν συνεπεία τούτων προκληθεῖσαν πολιτικὴν κίνησιν, δὲν ἀπομένει καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ φιλελληνικὴ ἐταιρεία ἐπιδιώκει νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα ἐν Ἡείρῳ. Μετὰ ταύτης δὲ συνεργάζονται πολεμικοὶ ἄνδρες τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Χιμάρρας ἐξοπλίζοντες κρυφὰ Ἑλλήνας ἀντάρτας ἐπὶ Ἡπειρωτικοῦ ἐδάφους.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐκ τῶν συνόρων καταφθανούσας πληροφορίες, οἱ Σκαλτσογιανναῖοι ἐπέτυχον τὴν ἔνωσιν μὲ περισσότερα ἀνταρτικὰ σώματα καὶ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτὴν ἐπικουρηθεῖσαν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατημένους κατοίκους τοῦ Ῥαδοβιτζίου, τὴν κατ' αὐτῶν δὲ ἀντιταχθεῖσαν δύναμιν ἐξ 800 ἀνδρῶν τοῦ Σουλεϊμάνβει ἀπέκρουσαν ἐπιτυχῶς παρὰ τὰς θέσεις Σκουληκαργιά,¹ καὶ Θεοτοκιό² καὶ Δημαριό³, καὶ ἠνάγκασαν τοῦτον νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν Ἄρταν ἀφοῦ ὑπέστη πολλὰς ἀπώλειας εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας.

Ἡ ἀνέλπιστος ὑποχώρησις τοῦ Σουλεϊμάν πρὸς τὴν Ἄρταν προὔξενησε εἰς τὸν ἐκεῖ πληθυσμὸν πανικόν, δεδομένου ὅτι ἡ εἴσοδος τῶν ἀτάκτων στιφῶν εἰς τὴν πόλιν ἐθεωρήθη βεβαία καθ' ὅσον μετ' ἐπιτάσεως ἐκυκλοφόρησεν παραλλήλως καὶ ἡ φήμη ὅτι εἰς τὰ σύνορα τὰ Ἡπειρωτικά, σῶμα ἀνταρτικόν ἐκ 400 ἀνδρῶν ἦτο ἕτοιμον νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Ῥαδοβιτζίου.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ σοβαρὰν καὶ συστηματικὴν σύρραξιν μετὰ τῶν ἀτάκτων στιφῶν ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς Σαλῆ-πασᾶς διέταξε τὴν μετακίνησιν πρὸς τὴν Ἄρταν 400 ἀνδρῶν τῆς φρουρᾶς Ἰωαννίνων μετὰ 4 πολυβόλων.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πολλοὶ πρόκριτοι Ἰωαννῖται ὥς καὶ Τοῦρκοι σημαίνοντες παρέδωκαν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πολυβόλων, πολεμο-

¹) Σκουληκαργιά=χωρίον ἀπέχον ἐξ Ἄρτης 9—10 ὥρας.

²) Θεοτοκιό=Μονὴ μία ὥρα μακρὰν τῆς Ἄρτης παρὰ τὸ χωρίον Πέτα.

³) Δημαριό=χωρίον ἐξάωρον ἀπέχον τῆς Ἄρτης.

φοδίων καὶ τροφίμων τοὺς ἀπαραίτητους ἵππους χωρὶς ἀποζημίωσιν χρηματικὴν ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου.

Πόσον δὲ σκόπιμος ἐκρίθη ὑπὸ τὴν παροῦσαν τῶν ἐν Ἑπίρῳ πραγμάτων κατάστασιν μία τοιαύτη στρατιωτικὴ ἐπίδειξις καταδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ῥαδοβιτζίου εἰς ἣν μετέχουν καὶ σῶμα Σουλιωτῶν φαίνεται ἱκανὴ νὰ ἐξαπλώσῃ τὰς ἐπαναστατικὰς διαθέσεις καὶ μεταξὺ μεγαλυτέρων τμημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Ἑπίρῳ.

Μεταξὺ τοῦ ἐνταῦθα τουρκικοῦ πληθυσμοῦ κυκλοφορεῖ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ῥαδοβιτζίου ἡ διάδοσις ὅτι καὶ εἰς Παραμυθιὰν ἰεπίσης ἐξεργάγῃ ἐπανάστασις καὶ ὅτι ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ὅλων τῶν μερῶν εἶναι δυσχερής.

Ὑπὸ μίαν τοιαύτην κρίσιμον κατάστασιν εἶναι λυπηρὸν μόνον, ὅτι ὁ Σαλῆ-πασῶς, ὅστις διὰ τῆς ἀνθρωπιστικῆς του ἐπιδράσεως εἶχε κατορθώσῃ μέχρι τοῦδε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν γαλήνην μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εὐρίσκεται ἤδη λόγῳ βαρείας νόσου εἰς ἀδυναμίαν ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ παράσχῃ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας του.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 130.

Ἰωάννινα τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν εὐσεβάστως ὑποβληθεῖσαν ἀναφορὰν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 τρέχοντος καὶ ὑπ' ἀριθ. 97, παρακαλῶ ἐπίσης τὸ Σ/τὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταδώσω περισσοτέρας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Ῥαδοβιτζίῳ συμβάντων.

Ἐὰν ἡ πηγὴ εἶναι ἀσφαλής, τὸ εἰς Ῥαδοβίτισαν ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν δρῶν σῶμα, ἀφοῦ συνεπλάκῃ μὲ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὴν θέσιν Σκουλικαργιὰ καὶ Θεοτοκίό, ὑπέστη τὴν 23ην μίαν τρομερὰν ἥτταν πλησίον τοῦ Δημαριό.

Ἡ τελευταία θέσις ὅπου καταυλίζεται τὸ Τουρκικὸν σῶμα κατελήφθη κατόπιν πολυῶρου μάχης καθ' ἣν πολλοὶ τραυματαῖοι καὶ πλεῖστοι αἰχμάλωτοι, περὶ τοὺς 45 δὲ νεκροὺς.

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην τὸ Τουρκικὸν σῶμα ὀπισθοχώρησε ἐσπευσμένως πρὸς τὴν Ἄρταν, ἐνῶ οἱ ἐπαναστάται ἐπωφεληθέντες τῆς νίκης

των ἐνισχύθησαν ἐν τῷ μεταξύ εἰς τρόπον ὥστε δὲν κατέχουν ἤδη ἀπλῶς τὴν περιοχὴν τοῦ Ῥαδοβιτζίου, ἀλλὰ προυχώρησαν ἀσφαλῶς καὶ πρὸς τὸ Πέτα διὰ νὰ εἰσβάλουν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἄρταν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαναστατῶν ὅστις κατ' ἀρχὰς συνεποσοῦτο εἰς 300, ἀνέρχεται ἤδη εἰς 2000 ἄνδρας, μεταξύ δὲ τούτων συγκαταλέγονται πολλοὶ φιλέλληνες ὁλονὲν αὐξανόμενοι καὶ μάλιστα τελευταίως ὅποτε προσεκολλήθη εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐπαναστατῶν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπυρίδωνος Καραϊσκάκη.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις ἐν Ῥαδοβιτζίῳ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἓνας κλεφτοπόλεμος, εἰσῆλθεν ὁμως καὶ αὕτη εἰς μίαν νέαν φάσιν ἀφ' ἧς ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς ταύτης ὁ Σπυρίδων Καραϊσκάκης καὶ ὁ Δημήτριος Γρίβας, οἵτινες ὡς σύμβολον τοῦ ἀγῶνος των ἀνεπέτασαν μίαν σημαίαν φέρουσιν ἐπὶ γαλανοῦ φόντου, μὲ λευκὸν σταυρόν, τὸ ἔμβλημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος»!

Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ὁργανωθείσα κίνησις προσέλαβε φιλελληνικὸν χαρακτῆρα δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τις καὶ διὰ τὴν τελικὴν τῆς ἔκβασιν δεδομένου ὅτι λαμβάνει χώραν τμηματικῶς ἡ ἐξέγερσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Ἡπείρῳ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας.

Περισσότερας νύξεις πρὸς τοῦτο παρέχει μία προκήρυξις¹ τὴν ὁποίαν ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐπαναστατικοῦ σώματος Νικόλαος Ἀσπρογέραξ Οἰκονόμος ἀπηύθυνε μὲ ἡμερομηνίαν 24 τρέχοντος ἐκ τοῦ στρατοπέδου Ἄρτης πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἐπισκόπου Ἄρτης.

Ἐπειδὴ δὲ περιέπεσεν εἰς χεῖράς μου ἐν ἀντίγραφον τῆς ἐν λόγῳ προκηρύξεως λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὅπως μοι ἐπιτραπῇ νὰ ὑποβάλω ταύτην εἰς τὸ Σ/τὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Κατὰ τὰς τελευταίας συγκεντρωθείσας πληροφορίας, ἡ ἐπανάστασις κερδίζει ὁλονὲν ἔδαφος. Ἐκτὸς τῶν ἐν Πέτα ἐστρατοπεδευμένων ἐπαναστατῶν ἕτερον σῶμα ἀποτελούμενον ἐξ 600—800 παλληκαριῶν (Palikaren) διασχίζει τὰς περιοχὰς Τζουμέρκων καὶ Μαλακασίου πρὸς διοργάνωσιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ εἰς τὰς περιοχὰς ἐκείνας καὶ ταυτοχρόνως πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Μέτσοβον τῆς Ἡπείρου καὶ μὲ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν.

Ἡ συγκοινωνία μεταξύ Ἄρτης καὶ Πρεβέζης ἀπὸ τινων ἡμερῶν διεκόπη καὶ καίτοι μόνον μεμονωμέναι πληροφορίαι ἐκεῖθεν μεταδίδονται, ἐν τούτοις φαίνεται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ Ἄρτα εὐρίσκεται εἰς κρίσιμον κατάστασιν, διότι οἱ ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Γρίβαν διη-

¹) Ἴδὲ ταύτην ἐν σελ. 75.

ρημένοι εἰς δύο τμήματα περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν καὶ ἀναμένεται ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἢ ἐπιθέσεις. Ἐὰν δὲ ἡ Ἄρτα καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Ἐπαναστατῶν, ἐλάχιστα ἐλπίδες ὑπολείπονται καὶ διὰ τὰ Ἰωάννινα, διότι οἱ κάτοικοι τοῦ Μαργαριτίου, Παραμυθιάς, Σουλίου καὶ Χιμάρρας, οἱ ὅποιοι εὗρίσκονται εἰς στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ διαφωτισθοῦν ἐπαρκῶς διὰ τὴν φιλελληνικὴν κίνησιν. Ἐκυκλοφόρησε μάλιστα ἡ φήμη ὅτι καὶ εἰς τὴν Παραμυθίαν καὶ εἰς τὸ Σοῦλι τελευταίως ἐξεργάγη ἐπανάστασις. Ἡ διάδοσις αὐτὴ εὔρεν κάποιαν ἐπιβεβαίωσιν, ἂφ' οὔτου οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου ἐξηγέρθησαν κατὰ τοῦ Ἰβραΐμ Ἀγᾶ Ντίνο ἐκ Παραμυθιάς διὰ τὰς αἰσχροκερδεῖς καὶ κερδοσκοπικὰς του τάσεις μὲ τὸ ζήτημα τῶν σιτηρῶν καὶ δημητριακῶν καρπῶν (δεκάτης) εἰς τρόπον ὥστε παρέστη ἀνάγκη τῆς φιλικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην Τούρκου προκρίτου Σουλεϊμᾶν Ἀγᾶ πρὸς καθυσύχασιν τοῦ πληθυσμοῦ.

Συνεπεία τῶν ἐξ Ἄρτης εἰδήσεων ἐπικρατεῖ μεταξὺ τοῦ ἐνταῦθα πληθυσμοῦ μία κατήφεια ἣτις ἐπιτείνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς τοιαύτας δυσκόλους περιστάσεις ὁ διοικητὴς Σαλῆ-πασσᾶς ἔνεκα ἀσθενείας εὗρίσκεται εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἀσκήσῃ τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς του ὅστις προσωρινῶς τὸν ἀναπληροῖ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὰ προσόντα οὔτε νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν τινα, πολὺ δὲ περυσσότερον νὰ λάβῃ τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα.

Καλεῖ καθ' ἐκάστην εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἀλλὰ ἐνῶ λαμβάνονται ἀποφάσεις οὐδεὶς σκέπτεται διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως καὶ πραγματοποιήσεως τούτων.

Ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ τῆς πόλεως ἀποτελεῖται τελευταίως ἀπὸ 500 ἀνδρας καὶ ἕκαστος ἀναγνωρίζει ὅτι ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας εἶναι ποθητὴ μία ἐνίσχυσις τῆς φρουρᾶς, ὥς ἐκ τούτου δὲ ἐζητήθη πρὸ ὀλίγου ἀποστολὴ ἐκ Βερατίου ἑτέρων 1000 ἀνδρῶν.

Ὅπως δὲ εἰς τὰ Ἰωάννινα οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἐπαρχίας ἐπικρατεῖ τελεία ἀμηχανία.

Ἡ θέσις τοῦ Πασαλικίου (Paschliks) εἶναι κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον προβληματικὴ καθ' ὅσον εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα ἀκόμη καὶ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ συνεπεία μεγάλης ἐνδείας κυριαρχεῖ μία γενικὴ δυσφορία, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς ἐξ Αὐλῶνος πληροφορίας συνεπεία τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν σιτηρῶν.

Τὴν 7 τρέχοντος τὸ Ἀγγλικὸν πολεμικὸν «Schir Water» ἠγκυροβόλησεν εἰς Πρέβεζαν ἵνα παραμείνῃ ἐκεῖ ἐν ἀναμονῇ.

Ἀριθ. 179.

Ἰωάννινα τῇ 2ῃ Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἡ ἐν Ἑπίρῳ ἐπανάστασις, περὶ ἧς εἶχον τὴν τιμὴν εὐσεβάστως νὰ ἀναφέρω εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 130 ἀναφοράν μου, προσλαμβάνει μετὰ τὰ μεσολαβήσαντα ἀποτελέσματα ἓνα χαρακτηριστῆρα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον γενικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας.

Κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε συγκεντρωθείσας πληροφορίας, οἱ Ἐπαναστάται προήλασαν ἀπὸ τοῦ Πέτα μέχρι τῶν προθύρων τῆς Ἀρτῆς καταλαμβάνοντες παραλλήλως καὶ τὰ παρακείμενα χωρία, ἐπικειμένου οὕτω μετὰ τινὰς ἡμέρας τοῦ στενοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς πόλεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνισχύθησαν διὰ δυνάμεων τόσον ἐξ Ἑλλάδος ὅσον καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων Ἑπειρωτικῶν διαμερισμάτων, ἀνελθούσης οὕτω τῆς συνολικῆς δυνάμεώς των εἰς 4 χιλιάδας ἀνδρας. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἔλαβον τὰ ἀναγκαιοῦντα στρατιωτικὰ μέτρα, ἐφωδίασαν δὲ ἄλλον ὅτι τὸ φρούριον μὲ τρόφιμα οὕτως ὥστε νὰ ἐπαρκέσουν διὰ περισσότερον χρονικὸν διάστημα, καὶ κατασκεύασαν εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως προχώματα. Κατέλαβον τὴν Ἑλληνικὴν Μητρόπολιν καὶ τὸ παρὰ τὴν γέφυραν τῆς Ἀρτῆς Μοναστήριον τῆς «Παρηγορίτισσας». Ἐπὶ τῇ προόψει δὲ ἐπικειμένου κινδύνου αἱ πλούσιαι Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐγκατέλειψαν τὴν Ἀρτην, ἀφοῦ παρέδωσαν τὰ τιμαλφῇ των εἰς τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον καὶ ἀπεχώρησαν πρὸς τὴν Πρέβεζαν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν ἐπακολούθησε λεηλασία ἐκ μέρους τῶν ἀτάκτων Ἀλβανικῶν σιτῶν ἅτινα συμπεριεφέρθησαν, δυστυχῶς, ἀσπλάχνως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀρπακτικῶν των διαθέσεων εἰς τρόπον ὥστε ἔλαβε χώραν παραβίασις τῶν ἐγκαταλειφθεισῶν οἰκιῶν καὶ λεηλασία παντὸς ὅπερ ἀνευρέθη εἰς ταύτας. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὰ διαρπασθέντα ἀντικείμενα περιεφέροντο εἰς τὰς δημοσίους ὁδοὺς τῆς Ἀρτῆς πωλούμενα ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς εἰς διαφόρους ἐμπόρους τῆς ἀγορᾶς.

Τὴν 12ην παρελθόντος μηνὸς ἐπεχείρησαν οἱ ἐπαναστάται διὰ μιᾶς τρομερᾶς ἐφόδου νὰ γίνουν κύριοι τῆς πόλεως ἀντιταχθείσης ὁμως σθεναρᾶς ἀντιστάσεως ὑπὸ τῆς φρουρᾶς ἐγκατέλιπον περὶ τὴν πρωΐαν τῆς 12ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐκ νέου τὴν πόλιν. Μετὰ τὰς ἀποτυχούσας ταύτας ἀποπείρας τὸ πλεῖστον τῶν ἐπαναστατῶν ἐπανεκάμψεν πρὸς τὸ Πέτα παραμείναντος ἐνὸς μικροῦ τμήματος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀρτῆς, ἀφ' ἐνὸς

μὲν ἵνα ἐπισκοπῇ τὴν ἐν τῇ πόλει κίνησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως παρακωλύῃ πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ ταύτης.

Εὐθὺς ὥς ἀνηγγέλθη ἡ περίσφιγξις τῆς Ἄρτης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα διοικητικῶν Ἀρχῶν ἡ ἀποστολὴ εἰς Παραμυθίαν τοῦ Τούρκου προκρίτου Χαϊρεντὶν μπέη μὲ σκοπὸν τὴν ἐπιστράτευσιν σώματος ἐκ Τσάμηδων Ἀλβανῶν πρὸς ἐνισχυτικὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Ἄρταν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ ἐνταῦθα Διοικητικὴ ἀρχὴ εἶχεν ἐξαντλήσει ἐν τῷ μεταξὺ ὅλα τὰ χρηματικὰ ἀποθέματα, ὁ Χαϊρεντὶν μπέης μετὰ δυσκολίας κατώρθωσε νὰ ἐξεύρῃ μόνον περὶ τοὺς χιλίους (1000) ἄνδρας μὲ τὴν ἀπατηλὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἡμεύοντο οὗτοι δι' ἐπαρκῶν χρηματικῶν μέσων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ φήμη, ὅτι ὁ γνωστός ἀρχιστράτηγος Θεόδωρος Γρίβας, ὅστις διέμεινε τελευταίως μετὰ τοῦ φίλου του ὀπλαρχηγοῦ Ζέρβα εἰς Βόνιτσαν, διέβη μὲ ἰσχυρὸν σῶμα τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν τμημάτων.

Ἡ εἰδησις αὐτὴ προσέλαβεν ἐνταῦθα περισσοτέραν πίστιν, δεδομένου ὅτι οἱ ἐπαναστάται κατέλαβον τὴν μεταξὺ Ἰωαννίνων καὶ Ἄρτης στενὴν δίοδον τῶν Πέντε Πηγαδιῶν καὶ ὅτι μὲ τὰ ἐπὶ μέρους τμήματα δὲν προήλασαν ἀπλῶς μόνον πρὸς τὴν Λάκκαν καὶ τὸ Σοῦλι, ἀλλὰ κατέλαβον καὶ τὰς πλησίον τῶν Ἰωαννίνων στρατηγικὰς θέσεις Τσερκοβίτσης καὶ Κουρέντων. Ἡ ἀνέλπιστος εἴσοδος τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἰωαννίνων προεκάλεσεν εἰς τὴν πόλιν μίαν συγκινητικὴν ἀνησυχίαν δεδομένου ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Λάκκας ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ πατριώτου αὐτῶν Ν. Ζέρβα εἰς τὸ Σοῦλι συγκατελέχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐναντι τῶν σπουδαίων τούτων ἀποτελεσμάτων ἡ ἐνταῦθα τοπικὴ ἀρχή, ἣτις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πολὺ ὀλίγην σημασίαν ἀπέδωκε εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἤρχισε ἤδη νὰ ὑπολογίζῃ σοβαρῶς ἐπὶ τῆς καταστάσεως ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθασεν μετὰ τινος ἡμέρας ἡ ἐκ Βερατίου ἀναμενομένη πολυβολαρχία, καθὼς ἐπίσης ἐλήφθη εἰδησις ἐκ μέρους τοῦ Χαϊρεντὶν μπέη, ὅτι τμήμα τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἄρταν μέσον Λούρου καὶ Καντζᾶ. Μόλις δὲ τὴν 23ην τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἀφυπνίσθη ἐνταῦθα ἡ τοπικὴ διοίκησις, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐνταῦθα Ἑλλήν Πρόξενος κατόπιν τῶν διὰ τοῦ τελευταίου ταχυδρομείου διαβιβάσθεισων ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐγνώρισεν εἰς τὸν ὥς προσωρινὸν ἀντικαταστάτην τοῦ ἀσθενοῦντος Γενικοῦ Διοικητοῦ ὅτι οἱ Γρίβας καὶ Ζέρβας ἀνενόχλητοι ἐγκατέλειψαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος διὰ νὰ ἐνωθοῦν μὲ τοὺς Ἑπειρώτας ἐπαναστάτας.

Ἦδη δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Βασιλικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ διατηρήσῃ τὰς φιλικὰς σχέσεις ἀπεκέρυξε ἀπλῶς τοὺς δύο φυγάδας. Καίτοι δὲ ἤδη αἱ

ἀρχαὶ πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἔλαβον δραστήρια μέτρα, ἐν τούτοις δὲν κατωρθώθη ὁ ἐπαρκὴς ἀνεφοδιασμός τῶν ἐν Ἄρτῃ στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ταυτοχρόνως διετάχθη ὁ Σουλεϊμὰν Ἀγᾶς Ταχίρ νὰ ὀργανώσῃ ἓνα σῶμα ἀτάκτων Ἀλβανῶν καὶ διεβιβάσθησαν παρόμοιαι διαταγαὶ πρὸς τὸν Σουλεϊμὰν Βέην τοῦ Δελβίνου, πρὸς τὸν Σιεκίφ Ἐφένδην, Σουλιόμπεην, Χαϊσόμπεην καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ἐπὶ πλεόν ἐζητήθησαν στρατιωτικαὶ δυνάμεις ἐκ Μοναστηρίου καὶ ἀπεστάλη ἔσπευσμένως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Τοῦρκος πρόκριτος Ἀμπεντήν Βέης μὲ μίαν ἔκθεσιν τοῦ ἐνταῦθα τοπικοῦ Συμβουλίου ἵνα καταστήσῃ καὶ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ἐνήμερον τῶν ἐν Ἡπείρῳ γεγονότων.

Τὰ μέτρα ταῦτα, τῶν ὁποίων ἡ ἐφαρμογὴ θὰ ἦτο ἴσως ἀποτελεσματικὴ ἐὰν εἶχαν τεθῇ εἰς χρῆσιν πρό τινων ἐβδομάδων, ἤδη ἐκ τῶν ὑστέρων, καὶ δὴ μετὰ τὴν ἔκτασιν ἦν ἔλαβεν ἡ ἐπανάστασις ἐν Ἡπείρῳ, καταδεικνύονται ἀνεπαρκῆ πρὸς καταστολὴν τῶν γεγονότων. Πρὸ δύο μάλιστα ἡμερῶν κατέφθασεν ἡ πληροφορία ὅτι οἱ ἐπαναστάται προσέβαλον τὸ ὑπὸ τὸν Μουχαρέμ Ἀγᾶ ἀποσταλὲν εἰς Ἄρταν ἐνισχυτικὸν Ἀλβανικὸν ἀπόσπασμα καὶ ἐνέκλεισαν τοῦτο εἰς τὸ χωρίον Γκρίμπονον, τὰ δὲ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος τούτου ἀποσταλέντα ἐντεῦθεν στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα μόλις κατώρθωσαν νὰ προχωρήσουν εἰς δίωρον ἐντεῦθεν ἀπόστασιν καὶ παραμένουσι μέχρι σήμερον καταυλισμένα εἰς τὸ μοναστήριον «Περιστερὰ».

Ὡσαύτως ἐγνώσθη ὅτι ὁ Ν. Ζέρβας κατετρόπωσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ διὰ τὴν Ἄρταν προοριζομένου Ἀλβανικοῦ σώματος ἐκ Τσιάμηδων καὶ ὅτι μὲ 2000 ἄνδρας κατέλαβε τὴν πλησίον τῆς Πρεβέζης περιοχὴν τῆς Λάμαρης.

Κατὰ τὰς σήμερον μεταδοθείσας πληροφορίας, ἐξερράγη ἐπίσης ἐπανάστασις καὶ ἐν Χιμάρρᾳ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, καθ' ὃν ἤδη χρόνον ἡ ἐπανάστασις ἐπεξετάθη ἐπὶ τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς δυτικῆς Ἡπείρου καὶ ἡ Ἄρτα κατελήφθη ἤδη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐγκυμονεῖ κίνδυνον καὶ διὰ τὰ Ἰωάννινα, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἐγένετο γνωστόν, ὅτι ὁ Θεόδ. Γρίβας, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν μετὰ 2000 ἀνδρῶν ἐστάθμευσεν παρὰ τὸ Ροβίλιοστο, βαδίζει κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εὐρίσκεται μάλιστα μετὰ σώματος ἐκ 4000 ἀνδρῶν καὶ πολλῶν τηλεβόλων μόλις εἰς ὀλίγων ὥρῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως.

Ἡ εἶδησις αὕτη ἐπιβεβαιωθείσα καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Μουχαρέμ Ἀγᾶς παρεδόθη εἰς τὸν Γρίβαν, ὅστις ὁμῶς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν χάριν καὶ μετὰ τῶν στρατευμάτων του ἤδη εὐρίσκεται ὁ Γρίβας εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἰωαννίνων, διεδόθη εἰς τοὺς κατοίκους καὶ προὐκάλεσε πρωτοφανῆ πανικόν.

Ἐμποροὶ, οἵτινες δὲν εἶχον προηγουμένως μεταφέρει τὰ ἐμπορεύματά των εἰς ἀσφαλὲς μέρος τῆς πόλεως, ἔσπευδον εἰς τὴν ἀγορὰν ἵνα ἐκκενώσουν τὰ καταστήματά των καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἰδιοκτησίαν των. Τοῦρκοι πάσης κοινωνικῆς τάξεως κατέφυγον μὲ τὰς οἰκογενείας των ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ξένοι ὑπήκοοι καὶ Χριστιανοὶ πρόκριτοι ἐζήτησαν καταφύγιον εἰς τὰ διάφορα προξενεῖα παραλαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ τιμαλφέστερα τῶν πραγμάτων. Περίτρομοι οἱ κάτοικοι ὅλης τῆς πόλεως περιμένουν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ ἡ κατάσταση δυστυχῶς ἐξελίσσεται καθ' ἑκάστην ἐπὶ τὰ χεῖρω, ἅφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ ἐλλείψεως τροφίμων καὶ τῆς συνεπακολούθου ἀνυψώσεως τῶν τιμῶν τούτων, ἅφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἐπαπειλουμένης πείνης εἰς περίπτωσιν παρατάσεως τῆς καταστάσεως ταύτης.

Τὴν 18ην παρελθόντος μηνὸς ἐνεφανίσθη παρὰ τὴν Πρέβεξαν μία Ἀγγλικὴ κορβέττα, ἥτις χωρὶς νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα κατηυθύνθη πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν. Τὴν 22 ἐπίσης παρελθόντος μηνὸς Γαλλικὸν πολεμικὸν ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Πρεβέζης, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀνεχώρησεν διὰ Κεφαλληνίαν ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κυβερνήτης τοῦ παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας εἰς Πρέβεξαν συνομιλήσας μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Ἐν τέλει παρακαλῶ εὐσεβάστως τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον ὅπως μοὶ ἐπιτρέψῃ καὶ ὑποβάλω ἐν ἀντιγράφῳ τρία σχετικὰ πρὸς τὴν Ἑπειρωτικὴν ἐπανάστασιν ἔγγραφα¹.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 185.

Ἰωάννινα τῇ 6ῃ Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Χθὲς μετεδόθη ἐνταῦθα εἶδησις ὅτι τὴν 2αν τρέχοντος μηνὸς περὶ τοὺς 200 ἄνδρας τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς ἐκ Κερκύρας ἀπεβιδάσθησαν εἰς Πρέβεξαν καὶ ἐστρατωνίσθησαν εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ ἀποβίβασις τοῦ ἐν λόγῳ ἀποσπάσματος ἐπακολουθήσασα κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλοῦ Προξένου προεκλήθη φαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πρὸ 2 ἡμερῶν μεγάλη ἐξέγερσις παρετηρήθη εἰς Πρέβεξαν, καθ' ἣν τμήμα ἐκ τῶν σταθμευόντων ἀτάκτων Ἀλβανῶν ἔλαβε ἀπειλητικὴν στάσιν κατὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ σώματος, λόγῳ μὴ τακτικῆς καταβολῆς τοῦ μισθοῦ των.

¹) Ἰδὲ ταῦτα ἐν σελ. 71 ἐξ.

Ὡς δὲ ἐγνώσθη, ὁ Ἄγγλος πρόξενος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον τῆς Πρεβέζης μὲ τὸ ἀποβιβάσθην ἀπόσπασμα, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο τὸ τοιοῦτον δεκτόν.

Ἐφόσον ἡ παρουσία τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀποσπάσματος εἰς Πρέβεζαν οὔτε εἰς συμφωνίαν μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν δύναται νὰ ἀποδοθῇ, οὔτε δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἐξ οἰασοδήποτε βλάβης Βρεττανικῶν συμφερόντων, ἡ αὐθαίρετος κατάληψις τῆς Πρεβέζης ἐκ μέρους τῶν Ἀγγλων ἀπὸ διεθνοῦς ἀπόψεως τοῦλάχιστον δὲν δικαιολογεῖται. Θὰ ἔλεγε τις ἴσως ὅτι οἱ Ἀγγλοι μὲ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῆς Πρεβέζης ἐσκόπουν νὰ ἐμφανίσουν μίαν ἐνεργὸν ἐπίδειξιν πρὸς τὸ συμφέρον μιᾶς δραστικωτέρας ἐθνικῆς προστασίας, πλὴν ἐρωτᾷ τις: ἄρα γε ὁ σκοπὸς αὐτὸς δὲν θὰ ἦδύνατο εὐκόλως νὰ ἐπιτευχθῇ μὲ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλου Προξένου πολεμικὰ πλοῖα;

Ἐὰν κατὰ ταῦτα τὸ Ἀγγλικὸν ἀπόσπασμα δὲν ἐπιβασθῇ τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἀπομακρυνθῇ τῆς Πρεβέζης, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ καθαρᾶς Ἀγγλικῆς ἐπεμβάσεως ἐν Ἡείρῳ τῆς ὁποίας τὴν ἔκτασιν δυσκόλως θὰ ἦδύνατό τις νὰ ἐκτιμήσῃ, ὅταν μάλιστα συνδυάσῃ τις καὶ τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσφιλὲς σχέδιον τῶν Ἀγγλων περὶ κατοχῆς τῆς Πρεβέζης.

Ὑπὸ τοιαύτας συνεπῶς κρισίμους συνθήκας ἐπιβάλλεται ἡ προσόρμησις Αὐστριακῶν πολεμικῶν εἰς Πρέβεζαν καὶ Αὐλῶνα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀπωτέρων σκοπῶν τῆς Αὐστρίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ λεκάνῃ.

Τὴν 4 τρέχοντος μηνὸς ὁ Ἀβδῆ-Πασᾶς ἐπανέκαμψεν ἐκ Μοναστηρίου. Προτίθεται μὲ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ἐκ 200 ἀνδρῶν συνισταμένην φρουρὰν νὰ δράσῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Θὰ ἦτο ἡ καταλληλοτέρα στιγμή ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως, διότι ἡ ἐπανάστασις ἤδη ἔχει ὁργανωθῇ εἰς τὰς περισσοτέρας ἐπαρχίας τῆς Ἡείρου συμπεριλαμβανομένων σχεδὸν καὶ τῶν Ἰωαννίνων.

FERDINAND HAAS

Ἀριθμ. 217

Ἰωάννινα τῇ 20ῇ Μαρτίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 185 ἀπὸ 6ης τρέχοντος ἀναφορὰν ἡμῶν ἐν σχέσει μὲ τὴν περὶ ἀποβάσεως Ἀγγλικοῦ ἀποσπάσματος εἰς Πρέβεζαν εἶδησιν, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως τὴν ἐν τῷ μεταξὺ υποβληθεῖσαν ἡμῖν ὑπηρεσιακῶς ἔχθῃσιν τοῦ ἐν Πρεβέζῃ ἡμε-

τέρου πράκτορος¹ χρονολογουμένην ἀπὸ 4 τρέχοντος, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν κατ' ἀπαίτησιν τοῦ ἐκεῖ Ἑγγλου Προξένου ἀπεβιδάσθησαν περὶ τοὺς 100 ἄνδρες ἐκ πολεμικοῦ προερχόμενοι ἐκ Λευκάδος καὶ οἵτινες τὴν ἐπομένην ἐξέδραμον πρὸς ἐκτέλεσιν γυμνασίων σκοποβολῆς εἰς Ἄκτιον, ἀλλὰ διέκοψαν ταῦτα μετ' ὀλίγον καὶ ἐπεβιδασθέντες λέμβου ἐπανῆλθον εἰς τὸ πολεμικόν.

Καίτοι ὁλόκληρος ἡ σκηνὴ αὐτὴ διεδραματίσθη ἄνευ προστριβῆς μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἐν τούτοις ὅμως ἐπροξένησε τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν, διότι ἀφῆκε νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ὁ ἐν Πρεβέζῃ Ἑγγλος πρόξενος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν Ἡπείρῳ ἐπαναστάσεως ἠθέλησεν νὰ κάμῃ μίαν ἐπίδειξιν κατὰ τῶν τοπικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Κατὰ τὰς καταφθανούσας πληροφορίας ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ Πασαλικίου ἡ ἐπανάστασις ὅλον ἐπεκτείνεται περισσότερο. Τὴν 26ην παρελθόντος μηνὸς ἔλαβε χώραν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Ἄρτης, ἣτις ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νὰ εἶναι πολιορκημένη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, μία τρομερὰ σύρραξις.

Ὡσαύτως τὴν 25ην παρελθόντος μηνὸς συνεκρούσθησαν οἱ ὑπὸ τὸν Ζέρβαν ἐπαναστάται παρὰ τὴν θέσιν Καντζᾶ καὶ Λοῦρον μὲ τὸ διὰ τὴν Ἄρταν προοριζόμενον σῶμα ἐξ Ἀλβανῶν Τσιάμηδων καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου μόλις τὸ ἡμῖς κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Ἀφοῦ οἱ ἐπαναστάται τὴν 25ην παρελθόντος μηνὸς ἐπιτυχῶς συνεκρούσθησαν παρὰ τὸ χωρίον Καντζᾶ καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Λοῦρον, ἐξετοπίσθησαν κατόπιν πείσμονος ἀγῶνος καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς. Κατόπιν τούτου τὸ σῶμα διελύθη καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος του ἠνώθη μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Δημητρίου Tomari (;), ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμων ἀνδρῶν ἀνεφάνη εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Τσαμουργιάς καὶ Φιλιατῶν δρῶν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Τὴν 9ην παρελθόντος μηνὸς ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀβδῆ-Πασσᾶς, ὅστις κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὀλίγων ἡμερῶν τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς του συνέλεξεν ἀκριβεῖς πληροφορίες περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπεχείρησεν μίαν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Γρίβαν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι εἰς δύο ὠρῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὸ χωρίον Κουτσελιό.

Πρὸς τοῦτο ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς ἐγκατέλειπε ἀθορύβως νύκτωρ τὴν πόλιν μὲ τμήμα τῆς φρουρᾶς καὶ πολλὰ πολυβόλα καὶ διὰ μιᾶς κυκλικῆς κινήσεως ἐπεχείρησε νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὸν Γρίβαν.

Ὅταν ὅμως ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εὗρέθη

¹) Πρβλ. δημοσίευσιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 468 τῆς 2 Μαρτίου παρομοίας πρὸς τὸν Πρόξενον Κερκύρας.

ἔμπροσθεν τοῦ Κουτσελιοῦ, εὗρεν σθεναράν ἀντίστασιν. Συνήφθη πολύ-
 ρος αἵματηρὰ μάχη, ἣτις ὅμως δὲν κατέληξεν εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα διότι
 ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς, ἀφοῦ ἀπώλεσεν κατὰ τὴν συμπλοκὴν περὶ τοὺς 100
 ἄνδρας καὶ ἔσχε πολλοὺς τραυματίας, ἠναγκάσθη περὶ τὴν ἐσπέραν νὰ
 ἐπανακάμψῃ πάλιν εἰς Ἰωάννινα.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὴν πόλιν τὰ ἄτακτα Ἀλβανικὰ στίφη
 ἐλεηλάτησαν τὸ ἐλληνικὸν χωρίον Κατσικᾶ καὶ τὸ ἐπυρπόλησαν, ἀφοῦ ἐν
 τῷ μεταξὺ —ὅπως διεδόθη εἰς τὴν πόλιν— ἔσφαξαν μερικὰ παιδιὰ καὶ
 γέροντας. Τὴν 12ην παρελθόντος μηνὸς προερχόμενος ἐκ Μοναστηρίου
 ἔφθασεν ἐνταῦθα ὡς Διοικητὴς ὁ Bessim-πασσᾶς ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ
 ἀσθενοῦντος Σαλῆ-πασσᾶ.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Bessim-πασσᾶ καθυσύχασε τὴν ἐνταῦθα κοινὴν γνώ-
 μην διότι πιστεύεται ὅτι ὁ περὶ οὗ λόγος ὑπάλληλος λόγῳ τῶν στρα-
 τιωτικῶν του προσόντων εἶναι ὁ καταλληλότερος νὰ προστατεύσῃ τὰ
 συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεώς του ὑπὸ τὴν παροῦσαν κρίσιμον τῶν
 πραγμάτων κατάστασιν ἐν Ἡπείρῳ.

FERDINAND HAAS

Ἀριθμ. 220

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 22 Μαρτίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Κατὰ τὰς ἐκ Πρεβέζης εἰδήσεις, ἐπιβεβαιωθείσας ἐν τῷ μεταξὺ, κα-
 τέπλευσεν ἐκεῖ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο πολεμικῶν ὁ Φουὰτ-ἐφέντης.

Περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Φουὰτ-ἐφέντη ἐκυκλοφόρησαν ποικίλαι εἰ-
 δήσεις ἐξ ὧν ἡ πιθανωτέρα φαίνεται, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τούτου συνδυάζε-
 ται πρὸς μίαν εἰρηνικὴν διαπραγμάτευσιν ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐπανάστασιν.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ διεβιδιάσθησαν ὑποδείξεις καὶ πρὸς τὸν ἐνταῦθα
 Γάλλον Πρόξενον καὶ παρόμοιαι εἰς τὸν ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλον Πρόξενον.

Ἐνδεικτικὸν δὲ σημεῖον καὶ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ ἐρμηνείας
 καὶ ἀπόψεως εἶναι ἡ τῶν περὶ οὗ λόγος προξένων αἰσθητὴ μεταβολὴ
 τῆς στάσεώς των ἔναντι τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ ἐνταῦθα Γάλλος πρόξενος
 κατόπιν τοῦ συγκροτηθέντος συμβουλίου συνεπεία τῶν ἐν Ῥαδοβιτσίῳ
 γεγονότων ἐπεχείρησε νὰ καταστήσῃ ὑπεύθυνον τὸν Δερβέναγαν Σουλεῖ-
 μάν-Βέην Φράσαρην διὰ τὴν ἐν Ῥαδοβιτσίῳ ἐπανάστασιν. Ἀπήτησε τὴν
 ἀντικατάστασιν τοῦ Σουλεῖμάν-Βέη, τὴν κατάπαυσιν τῶν φόρων, καὶ ἐπὶ
 πλέον ἔκαμε μίαν ἐπιπρόθεσμον δήλωσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν
 μετέχει ποσῶς εἰς τὴν ἐπανάστασιν.

Διὰ τοῦ διαθήματος τούτου πρὸς τὴν τοπικὴν διοίκησιν ὁ Γάλλος Πρόξενος Bertrand ἀνέλαβεν ἐπισήμως τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἔδωκε τὴν ὑπόνοιαν νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ Γαλλία διάκειται εὐνοϊκῶς διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐν Ἡλείῳ Χριστιανῶν.

Καὶ εἶναι μὲν γεγονός ὅτι ἡ τοπικὴ ἐνταῦθα διοίκησις δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὰς ὑποδείξεις του, ἀλλὰ καὶ ἡ στάσις τοῦ Κου Bertrand ἀπέβη καὶ πῶς ἀπότομος διότι ἅμα ὡς ἐκυκλοφόρησεν ἡ εἴδησις ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἐβάδιζον κατὰ τῆς Ἀρτῆς ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἄνθρωπον τοῦ προξενείου του διὰ νὰ συλλέξῃ λεπτομερεῖς πληροφορίας, ἐπίσης δὲ πρὸ τινων ἐβδομάδων δύο ἄνθρωποι τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου μετέβησαν ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς ἐπαναστάτας πρὸς περισυλλογὴν πληροφοριῶν.

Ἡ στάσις τοῦ Γάλλου προξένου δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ὁ ἐν Πρεβέζῃ ἐπίσης Ἀγγλος πρόξενος, κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος κατέστησεν τὸν Καϊμακάμην Ἀρτῆς ὑπεύθυνον διὰ τὰς πολλαπλᾶς πιέσεις τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου· ἀφ' ἧς δὲ ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις ἐν Ῥαδοβιτζίῳ ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν προστασίαν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων καὶ τελευταίως ἐν Πρεβέζῃ προὐκάλεσε τὴν ἀποβίβασιν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν τοπικῶν ἀρχῶν πρὸς προστασίαν τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ Ἀγγλία οὐχὶ ὀλιγώτερον τῆς Γαλλίας συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἡπειρωτικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Φουὰτ-Ἐφένδη καὶ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων τοῦ νέου Γενικοῦ Διοικητοῦ μετέβαλον οἱ εἰρημένοι πρόξενοι τὴν στάσιν των καὶ ἔστρεψαν μᾶλλον τὴν προσοχὴν των εἰς φιλανθρωπικὰς τάσεις ἐναντι τῶν ἐπαναστατῶν. Οὕτω π. χ. ὅπως διεδόθη ἐνταῦθα, ἐν Πρεβέζῃ ὁ Ἀγγλος πρόξενος μετέβη εἰς Φιλιάτες, ἵνα κατασιγάσῃ τοὺς ἐκεῖ Ἀλβανούς, οἵτινες, ἀφοῦ ἐφωδιάσθησαν ἐκ Κερκύρας, ἠνώχλουν πλέον ἔνοπλοι τοὺς ἐπαναστάτας καὶ προὐκάλουν παντοειδεῖς καταστροφάς, ἐπὶ πλέον δὲ κατέβαλεν προσπάθειας ὥστε νὰ δοθῇ ἀμνηστία εἰς τοὺς ἐκεῖ χριστιανικοὺς κατοίκους.

Ὁ Γάλλος πρόξενος ἀντιθέτως φαίνεται ὅτι ἐν τῇ σπουδῇ του προὐχώρησεν περισσότερον τοῦ συναδέλφου του τῆς Ἀγγλίας, δεδομένου ὅτι ἐνῶ πρότερον ἐχαράκτηριζε τὴν ἐπανάστασιν ὡς μίαν τοπικὴν ἐξέγερσιν κατὰ τῶν παντοειδῶν πιέσεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου, ἤδη ἀποδίδει ταύτην εἰς ὑποκίνησιν τῆς Ῥωσσίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἑλλάδος, συνέστησε δὲ εἰς τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς ὡς δραστηκὸν μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ταχεῖαν παροχὴν ἀμνηστίας εἰς τοὺς ἐπαναστάτας.

Κατὰ τὰς τελευταίας εἰδήσεις, μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν κατέφθασαν

ἐξ Ἑλλάδος προερχόμενοι οἱ Κίτσο-Τζαβέλλας, Λάμπρος Βέϊκος καὶ Ἀνδρέας Ἰσκος. Ὁ Κίτσο-Τζαβέλλας ὅστις ἀνέλαβεν τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖόν του παρὰ τὸν Λοῦρον καὶ μὲ ἓνα ἰσχυρὸν σῶμα εὐρίσκεται εἰς 4 ὥρῶν ἀπόστασιν ἔξωθεν τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

Τὰ περὶχωρα τῶν Ἰωαννίνων κατέχονται ὅπως καὶ προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸ ὑπὸ τὸν Γρίβαν σῶμα συνεκεντρώθη εἰς τὸ Λοζέτσιον. Ὁ Νικόλαος Ζέρβας διασχίζει τὴν περιφέρειαν τῆς Παραμυθιάς.

Ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ ἣτις τελευταίως ἐνισχύθη ἀπὸ τακτικὸν στρατὸν καὶ ἀπὸ ἀτάκτους Ἀλβανούς ἀνέρχεται εἰς 6000 περίπου ἀνδρας. Πιστεύεται ὅτι ὁ Ἀβδῆ-πασσᾶς θὰ δράσῃ προσεχῶς.

Ἐκ Γρεβενῶν κατέφθασεν τελευταίως ἡ εἴδησις ὅτι οἱ ἐκεῖ Τοῦρκοι πιέζουν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ ἀπειλοῦν μάλιστα τὸν ἐπίσκοπον διὰ θανάτου.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 251.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1854.

Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Πρὸ τινων ἡμερῶν προερχόμενος ἐκ Μοναστηρίου ἀφίκετο ἐνταῦθα ὁ Ἀγγλος πρόξενος Longworth.

Ἡ ἀνέλπιστος ἐμφάνισις τοῦ ἐν λόγῳ προξένου ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑπείρῳ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς κυκλοφορίαν διαφόρων φημῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ἡ ἐπίσης εὐρύτατα κυκλοφορήσασα διάδοσις ὅτι ἡ ἀποστολὴ του συνδυάζεται πρὸ παντὸς πρὸς μίαν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἡ ἄφιξις τοῦ κ. Longworth ἐπροξένησεν ὀλιγωτέραν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστὴ ἡ προηγουμένη του ἀνθελληνικὴ στάσις καὶ διερωτῶνται μάλιστα ἐὰν οὗτος ὥς μὴ βαθὺς γνώστης τῆς ἐνταῦθα καταστάσεως θὰ ἠδύνατο νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τόσον εὐκόλως.

Ὡς ἐκ τούτου εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλος ὑποπρόξενος, ὅστις ἐσυνήθισεν ἀπὸ τινος νὰ δρᾷ ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν, θὰ ὑπετάσσετο τόσον εὐκόλως εἰς τὸν νέον του συνάδελφον· συνεπῶς παραμένει ἀμφίβολον ἐὰν ὁ κ. Longworth θὰ ἠδύνατο νὰ δρέψῃ μερικὰς δάφνας εἰς τὸ εἰρηνιστικόν του ταξίδιον.

Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὴν παλαιὰν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἡ-
πειρῷ ἢ ἀποστολὴ τοῦ κ. Longworth ἐνέχει κατὰ τοῦτο σημασίαν, διότι
οὗτος ἐνετάλῃ ὑπὸ τοῦ λόρδου Clarendon διὰ τὴν ἐν Ἡπειρῷ ἀποστο-
λὴν ἐπειδὴ ὁ ἐν Πρεβέξῃ Ἀγγλος Πρόξενος ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς
Κυβερνήσεώς του, ἐφόσον οὗτος τὴν ἐπέκτασιν τῆς προστασίας τῶν Ἀγ-
γλικῶν συμφερόντων ἐν Ἡπειρῷ συνεδύασεν πρὸς ἓνα προσηλυτισμὸν εἰς
ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ κατὰ τὴν ἤδη ἐκραγεῖσαν ἐν Ἡ-
πειρῷ ἐπανάστασιν ἠνύνησεν περισσότερον τὰς φιλελληνικὰς τάσεις παρὰ
τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου
διὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἡπειρωτικο-ἑλληνικοῦ
πληθυσμοῦ εὐρέθη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ καθιερωμένον *status quo* ἢ μέ-
χρις ἐπικινδύνου σημείου ἐξαχθεῖσα ἐπίδρασις τῆς Ἀγγλίας ἢ ἀντιθέτως
ἢ χρησιμοποίησις τῆς ἀφορμῆς αὐτῆς ἀποτελεῖ ἐνδειξιν προσπαθείας τῆς
Ἀγγλίας ὅπως θέσῃ τὴν Ἡπειρον ὑπὸ τὴν προστασίαν της.

Καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐπαφῆς τοῦ κ. Longworth μετὰ
τῶν ἐνταῦθα τοπικῶν ἀρχῶν, δὲν ἀνέλαβεν οὗτος ἀπλῶς μόνον τὴν ὑπό-
δειξιν τῶν ἀπαραιτήτων μέτρων διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς χώρας, ἀλλὰ ἐπί-
σης καὶ τὴν διεξαγωγὴν τούτων.

Μόνον εἰς τὸν ἐνταῦθα Ἀγγλον ὑποπρόξενον καὶ τὸν Γάλλον συνά-
δελφόν του ἢ ἐμφάνισις τοῦ νέου αὐτοῦ ἀποστόλου τῆς εἰρήνης ἀποτε-
λεῖ ἓνα κάρφος· διότι ἀμφότεροι οὗτοι οἱ κύριοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀφί-
ξεως τοῦ Φουὰτ-Ἐφένδῃ εἰς Πρέβεξαν μὲ ἀσυνήθη σπουδὴν ἐπεδόθη-
σαν εἰς τὸ ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν θὰ
ἔθετον μόνον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐνταῦθα διοικητοῦ ἀπλῶς τοὺς συμ-
μαχικοὺς στόλους, ἀλλὰ καὶ τὴν προγενεστέρως ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Σε-
βαστὸν Ὑπουργεῖον προκήρυξιν τῶν ἐπαναστατῶν πρὸς τὸν ἡπειρωτικο-
Χριστιανικὸν πληθυσμὸν, ἐξέλεξαν ὥς κατάλληλον μέσον πρὸς συγκάλυψιν
τῆς ἐνταῦθα ἀντιπροσωπευομένης ἀγγλογαλλικῆς προξενικῆς πολιτικῆς καὶ
πρὸς κολασμὸν τῶν ὑποκριτικῶν συμπαιθεῖων των πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας
Χριστιανοὺς ἐπὶ τῶν ὁποίων οὗτοι ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπα-
ναστάσεως ὄφειλον νὰ ὑπολογίζουσιν· οὐδεὶς δισταγμὸς ὑπάρχει ὅτι οὗτοι
θὰ συνηγόρουν ὥστε νὰ δοθῇ χάρις εἰς τὰ νομικὰ δίκαια τῶν ἐπαναστα-
τῶν—φροντίζουν μάλιστα ὥστε ὁ ὑπ' αὐτῶν σπαρεῖς διπλωματικὸς σπό-
ρος νὰ πρασινίσῃ διὰ τὸν κ. Longworth, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε εἰς τούτους
νὰ λάχῃ ἐν τέλει ἀπλῶς τὸ μῖσος τοῦ Ἡπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ
ὁποίου οὗτοι κατὰ τοῦτο εἶναι οἱ ὑπαίτιοι, διότι ἐλησμόνησαν τὴν μακρο-
χρόνιον προσωπικὴν των ἔχθραν, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ συνεργασθῶσιν μὲ ὅλην
τὴν βαρύτητα τῶν Ἀγγλο-Γαλλικῶν ἀπειλῶν ἐναντίον τοῦ αὐτόθι Χρι-

στιανικοῦ πληθυσμοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον ἰδίᾳ ὁ Ἄγγλος ἐν Πρεβέζῃ ὑποπρόξενος ἤδη ἀπὸ μακροῦ ἐπωφελούμενος πάσης εὐκαιρίας ἔλαβε ἐνεργὸν μέρος, ἵνα θάψῃ μεθοδικῶς τὴν στήσιν τῆς ἐδῶ διοικήσεως ἔναντι τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων καὶ δὴ ὅπως καταστήσῃ ταύτην σὺν τῷ χρόνῳ ἀπολύτως ἀδύνατον ὥς ἐχθρικώτατα διακείμενος.

Διότι ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς στηριζόμενος εἰς τὰς Ἀγγλο-Γαλλικὰς συμπαθείας, διεκινδύνευεν μετὰ τὴν ἐξάντλησιν ὅλων τῶν μέσων συνεπεῖα ἀφορήτου πίεσεως καὶ ποδοπατήσεως καὶ τῶν πλέον ἱερῶν του δικαίων ἤρχισεν ἓνα ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον ἠπατήθη εἰς τὰς ἐθνικὰς του τάσεις δεδομένου ὅτι διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες του, ὥς ἐστήριζεν εἰς τὴν Ἀγγλο-Γαλλικὴν πολιτικὴν ἐν Ἑπείρῳ.

Ὅσον δὲ ὀλίγην μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίαν ἔσχον ἀμφοτέρω οἱ Πρόξενοι μὲ τὴν ἀμφιταλαντευομένην εἰρηνικὴν πολιτικὴν των, ὑπὸ τόσον ὀλίγης ἐπιτυχίας ἐστέφθησαν ἐπίσης καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ Κυρίου Longworth διότι τὰ πρῶτά του ἐμπράγματα βήματα, πρὸς εἰρήνευσιν τῆς χώρας, κατὰ τὰ ὁποῖα ἀφέθη νὰ χειραγωγηθῇ ὑπὸ τῶν δύο προξένων, ἀκριβῶς μόνον τὸ ἀντίθειον ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφέρουν ἐν σχέσει πρὸς τὰς τάσεις τῆς ἰδικῆς του θελήσεως.

Τόσον δὲ ὀλίγην σημασίαν καὶ ἐπίδρασιν ἔσχον τὰ μέτρα ταῦτα, ὥστε ὁ ἐνταῦθα γενικὸς διοικητὴς πρὸ τινων ἡμερῶν ὑποδείξει τῶν Προξένων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καὶ κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ Κυρίου Longworth ἐπέτρεψε νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ Ἑλλήνου Προξένου περὶ ἀμέσου ἐγκαταλείψεως τῆς χώρας δεδομένου ὅτι ὁ Γενικὸς Διοικητὴς λόγῳ τῆς προελάσεως τῶν ἐπαναστατῶν πρὸς τὰ Ἰωάννινα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ τὴν προσωρινὴν του ἀσφάλειαν.

Οὕτω δὲ ὁ Ἑλλήν Προξένος ἀνεχώρησεν μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας του, ἀφοῦ ἔθεσε τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων τὰ συμφέροντα ὑπὸ τὴν Ἀγγλο-Γαλλικὴν προστασίαν καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἔκαμε εἰς τοὺς ἐν λόγῳ προξένους τὴν ἐπεξήγησιν ὅτι ἐμπιστεύεται τὴν θεσιν του μόνον εἰς αὐτοὺς δεδομένου ὅτι ὁ Διοικητὴς δὲν ἀφῆκεν νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο Πρόξενοι λόγῳ τῆς ἐπικινδύνου περιπλοκῆς τῆς καταστάσεως ἠρνήθησαν νὰ ἀναλάβουν ὑπ' εὐθύνην των τὸ ταξείδιον τοῦ Ἑλλήνου συναδέλφου των, ὁ Longworth κατέβαλε προσπάθειαν νὰ παρατείνῃ τὸ ταξείδιον τοῦ Ἑλλήνου Προξένου μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ἐπιχειρήσουν μίαν προσωπικὴν εἰρηνευτικὴν μεσολάβησιν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὴν θέσιν Λοζέτσιον.

Τὴν 27 παρελθόντος μηνὸς ἀπεστάλη εἰς Μέτσοβον ἐν σῶμα 500 ἀνδρῶν μὲ τὴν πρόθεσιν ἀνακαταλήψεως τῆς τόσον σπουδαίας καὶ ἐπι-

καίρου ταύτης στρατηγικῆς θέσεως. Ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐκυκλοφόρησεν ἑνταῦθα ἡ φήμη ὅτι τὸ σῶμα αὐτὸ ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὅτι ἐζήτησεν ἐνισχύσεις.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ Longworth ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν προσωπικὴν μου ἐπέμβασιν πλησίον τῶν ἐπαναστατῶν μὲ τὴν παρουσίαν καὶ τοῦ Ἑλλήνος Προξένου. Ἐπανελάβεν λοιπὸν ἐκ νέου τὴν 28ην εἰς τὸν Ἑλληνα πρόξενον τὴν παράκλησιν ὅπως ἀπὸ κοινοῦ μεταβοῦν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Γρίβα—4 ὥρας ἔξωθεν τῶν Ἰωαννίνων εὐρισκομένου—καὶ νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τούτου περὶ τῆς εἰρηνικῆς τῆς ἐπαναστάσεως διευθετήσεως. Κατὰ πόσον ὁ Ἑλλήν πρόξενος εἰς μίαν τόσον λεπτὴν καὶ ἐξαιρετικῶς παρεξηγήσιμον ἀποστολὴν θὰ ὤφειλε νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν του, ἐφ' ὅσον μάλιστα οὐδαμῶς εἶχεν ἐξουσιοδοτηθεῖ παρὰ τῆς ὑπευθύνου Κυβερνήσεώς του, εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσῃ τις, ἐν τέλει ὅμως ἦλθεν εἰς μίαν ἀμοιβαίαν συμφωνίαν, νὰ εἰδοποιήσῃ δῆλον ὅτι τὸν στρατηγὸν Γρίβαν δι' ἐπιστολῆς του ὅτι θὰ ἐλάμβανε χώραν τὴν ἐπομένην μίᾳ συνέντευξιν ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀγγλος πρόξενος Longworth ἐξήγησεν, ὅτι ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν εὐθύνην τοῦ διαθήματος αὐτοῦ καὶ προσέθεσε μάλιστα ὅτι μὲ τὸ διάθημά του αὐτὸ δὲν προυτίθετο νὰ βλάβῃ τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος — καίτοι μᾶλλον περὶ τούτου ἐπρόκειτο — ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῆς ἐν Ἑπείρῳ ἐπαναστάσεως καὶ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐν Ἀνατολῇ ταραχῶν νὰ ἐπιτευχθῇ ἔνωσις τῆς Ἑπείρου καὶ Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ Τουρκία ἀφ' ἑτέρου διὰ τὸ συμφέρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας μὲ βάσιν τὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας νὰ ἀποζημιωθῇ λαμβάνουσα ὡς ἀντιστάθμισμα τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τὴν Κριμαίαν.

Τὴν ἑσπέραν λοιπὸν τῆς 28ης ἀγγελιαφόροι τοῦ ἑνταῦθα Ἑλλήνος προξένου ἐκόμισαν εἰς τὴν Λοζέτσιον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Longworth πρὸς τὸν Γρίβαν. Ὁ ἀγγελιαφόρος ἐπέστρεψε τὴν 29ην τὴν πρωτὴν μὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἣτις μεταξύ ἄλλων διελάμβανεν:

«Ὅτι (ὁ Γρίβας δηλαδὴ) μὲ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἐπίσκεψιν εὐρίσκεται δεσμευμένος καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν πραγματοποιήσιν της, ἐπειδὴ ὅμως ἔνεκα τῶν ἐπὶ θύραις πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν διέθεσε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἐπιφυλλάσσεται, μόλις εὐκαιρήσῃ, νὰ ὀρίσῃ χρόνον καὶ τόπον συνεντεύξεώς του μὲ τὸν Longworth.

Παραλλήλως δὲ ἐν τῷ μεταξύ ἐκυκλοφόρησεν εὐρύτατα καὶ ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Γρίβας ἐτράπη πρὸς τὸ Μέτσοβον πρὸς καταδίωξιν τοῦ Ἀλβανικοῦ ἀποσπάσματος.

Ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ εἰδήσεως συνεδυσάσθη καὶ μὲ τὸ γεγονὸς

ὅτι ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀβδῆ-Πασσᾶς τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς μὲ τμῆμα τῆς φρουρᾶς ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Μετσόβου.

Ὁλίγας ὥρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἐγκατέλειψε καὶ ὁ Longworth τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων, διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὸν στρατιωτικὸν διοικητὴν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μετσόβου ἐπιχείρησίν του.

FERDINAND HAAS

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5ῃ Ἀπριλίου 1854

Ἀριθ. 261

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Τὴν 1ην τρέχοντος μηνὸς ὁ ἐνταῦθα ἑλλήν πρόξενος συνεπεία τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν κατευθυνόμενος εἰς Ἀθήνας μέσον Σαγιάδος καὶ Κερκύρας.

Λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἀσφαλείας καθ' ὁδὸν ἐνετάλη ὁ Σουλεϊμάν Ἀγᾶ-Ταχέρ με ἀπόσπασμα Ἀλβανῶν ὅπως συνοδεύσῃ τοῦτον μέχρι Σαγιάδος.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἐγκατέλειπον ἐπίσης τὴν πόλιν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ὑπήκοοι ἵνα ταξιδεύσωσιν ὁμοῦ μέχρι Κερκύρας.

Περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Ἀβδῆ Πασσᾶ κατὰ τοῦ Μετσόβου οὐδὲν νεώτερον σχετικῶς ἐγνώσθη ἀπὸ τινων ἡμερῶν, δεδομένου ὅτι διεκόπη τελείως ἡ ἐντεῦθεν ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ στρατοπέδου του.

Μόλις τὴν 3ην τρέχοντος μηνὸς μὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Longworth ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ διεδόθη ὅτι ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ 3000 ἄνδρας ἐπροχώρησεν διὰ τοῦ Δρίσκου καὶ των Τριῶν Χανίων πρὸς τὸ Μέτσοβον, οἱ δὲ ἐπαναστάται ἀντιθέτως κατέχουν εἰσέτι τόσον τὸ Μέτσοβον ὅσον καὶ τὰς παρακειμένας διόδους. Ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς κατεσκήνωσεν εἰς τὰ τρία Χανιά μὲ κατὰστρωσιν τοῦ κάτωθι σχεδίου, δηλαδή κατοχὴν τῆς πρὸς τὸ Μέτσοβον ἀγούσης στενῆς διόδου, ἧς ἡ κατάληψις παρουσιάζει τὰς μεγίστας δυσκολίας καὶ διὰ τῆς ὑποκειμένης τῶν Τριῶν Χανίων θέσεως τῆς Πλάκας μὲ κυκλωτικὴν κίνησιν προέλασις πρὸς τὸ Μέτσοβον. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν πορείαν ἣν ἠκολούθησαν οἱ ἐπαναστάται πρὸς κατάληψιν τοῦ Μετσόβου, ὡς πληροφορούμεθα, οἱ ἐπαναστάται συνεπεία τῆς κατὰ τὴν 27ην παρελθόντος μηνὸς ἐκκινήσεως ἐντεῦθεν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Μέτσοβον τοῦ Ἀλβανικοῦ σώματος ὑπὸ τὸν Καραφίλ Βέην, κατηυθύνθησαν ὁλοταχῶς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦς Κόκκαλην καὶ Λ. Γρίβαν πρὸς τὸ Μέτσοβον καὶ συνεπλάκησαν

πρὸς τὸ Ἀλβανικὸν σῶμα παρὰ τὴν θέσιν Τρία Χάνια διασκορπίσαντες αὐτό.

Περαιτέρω διεδόθη ὅτι, ἐνῶ ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τμήμα τῆς ἐν-ταῦθα φρουρᾶς ἔσπευδε πρὸς βοήθειαν τοῦ Καραφίλ Βέη, ἀντιθέτως ὁ Θεόδωρος Γρίβας, ὅστις ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου του παρὰ τὸ Λοζέτσιον, καὶ διὰ τῆς ὑποκειμένης ὁροσειρᾶς ἔφθασεν εἰς Τρία Χάνια καὶ ἐπειδὴ εὔρε τὴν θέσιν αὐτὴν ἐν νέου καταληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καραφίλμπεη, δι' ἐνὸς τολμηροῦ πλευρισμοῦ ἐγένετο κύριος τῆς ὑπερκειμένης στενῆς διόδου τῶν Τριῶν Χανίων καὶ μὲ τὸ σῶμά του ἐκ 1500 ἀνδρῶν προήλασεν πρὸς τὸ Μέτσοβον ὅπερ κατέλαβεν ἀμέσως.

Διὰ τῆς καταλήψεως τῆς ἐπικαίρου καὶ στρατηγικῆς αὐτῆς θέσεως ὑπελόγιζεν ὁ Γρίβας ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἠδύναντο οὐχὶ μόνον νὰ λάβουν βοήθειαν ἀνενοχλήτως ἐκ Θεσσαλίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ὀργανώσουν παραλλήλως τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰ βόρεια διαμερίσματα τῆς Ἡπείρου, καὶ διὰ συνδυαστικῶν ἐπιχειρήσεων νὰ ἐπιτύχουν τὴν πλέον κατάλληλον στρατιωτικὴν βάσιν. Ἡ ἐπανάστασις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπεκτείνεται εἰς ὁλόκληρα διαμερίσματα τῆς νοτίου Ἡπείρου μὴδὲ τῆς Τσαμουριᾶς ἐξαιρουμένης, ὅπου οἱ ἐπαναστάται ἀπέρριψαν τὴν μεσολαβήσει τοῦ Ἀγγλου προξένου Sanders παρασχεθεῖσαν ἀμνηστειάν. Οὕτω δὲ οἱ Ἡπειρώται ἐπαναστάται κατέχουν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς κάτωθι θέσεις:

Παρὰ τὸ Πέττα (2 ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀρτα ἀπέχον) εὐρίσκεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα. Αἱ ἐνισχύσεις αἵτινες συνεκεντρώθησαν ἤδη παρὰ τοῦ Πέττα ὑπολογίζονται εἰς 6000 ἀνδρας ἐκτὸς τῶν τελευταίως ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην ἐξ Ἑλλάδος παρασχεθεῖσων. Ἐπειδὴ δὲ τελευταίως οἱ ἐπαναστάται παρητήθησαν τῆς περαιτέρω πολιορκίας τῆς Ἀρτης, ὑποτίθεται ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο θὰ δράσῃ εἰς Πρέβεζαν θέτον ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ἐκεῖ Τουρκικὴν κατοχὴν.

Τὴν μεταξὺ Ἰωαννίνων καὶ Ἀρτης διόδον τῶν Πέντε πηγαδίων κατέχει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Λάμπρος Ζῆκος Θύμιος μὲ 500 Σουλιώτας.

Παρὰ τοὺς Δραμισιούς, εἰς τὰ ὄρια τῆς περιοχῆς τοῦ Σουλίου, 4 ὥρας νοτίως τῶν Ἰωαννίνων, εὐρίσκεται ὁ Νικόλαος Ζέρβας μὲ 1500 ἀνδρας.

Ἡ θέσις παρὰ τὸ Λοζέτσι, 3 1/2 ὥρας νοτίως τῶν Ἰωαννίνων πρὸς τὴν Ἀρταν, τὴν ὁποίαν ἐξέκανε τὴν 28ην παρελθόντος μηνὸς ὁ Θεόδωρος Γρίβας διὰ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸ Μέτσοβον, κατέχεται ἤδη ὑπὸ τοῦ Κώστα Νίκα μὲ 1000 ἀνδρας. Παρὰ τὸ Ῥαΐκον, 4 ὥρας βορειο-δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, εὐρίσκεται ὁ Γεώργιος Τσάμης μὲ 600 ἀνδρας,

ὅστις κατέχει τὴν ὄχι μακρὰν διὰ τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ ἄγουσαν γέφυραν πρὸς τὴν Τσαμουργιάν καὶ Παραμυθιάν, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ πρὸ τινων ἡμερῶν τὸν ἐκεῖ εὕρισκόμενον Τοῦρκον διοικητὴν Σουλεῖμὰν Ἀγᾶ Ταχὴρ μὲ 700 ἀτάκτους Ἀλβανοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν καὶ ἠνάγκασε νὰ ὀπισθοχωρήσουν πρὸς τὴν Ζίτσαν καὶ Καρίτσαν. Αἱ μεταξύ Λοξετσίου καὶ Ραΐκου τοποθεσίαι κατέχονται ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν μὲ 2000 περίπου ἄνδρας.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐνεφανίσθησαν ἐπίσης 400 ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν Γεώργιον Βάγιαν εἰς Γραμμένον—Νεοχώριον, ἀπέχον 3 ὥρας βορειοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τὴν 4 τρέχοντος 200 ἐπαναστάται προήλασαν μέχρι Βελτσίστας διὰ νὰ καταλάβουν τὰς ὁδοὺς αἰτίνες ἄγουν πρὸς τὴν Τσαμουργιάν. Ἐνῷ δὲ ἤδη ὁ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν πέριξ τῶν Ἰωαννίνων διαγραφόμενος κύκλος καθίσταται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν στενώτερος καὶ ἡ Ἄρτα καὶ ἡ Πρέβεζα παραμένουν πολιορκημέναι, ἡ θέσις δὲν εἶναι καλυτέρα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παραμυθιάς ὅπου κατὰ τὰς μεταδοθείσας πληροφορίας προήλασεν ὁ Λάμπρος Βεΐκος μὲ σῶμα ἐκ 2.000 ἐπαναστατῶν.

Σήμερον ἀνεχώρησεν ἐκ νέου εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ εἰς Τρία-Χανιά ὁ Ἄγγλος Πρόξενος Κύριος Longworth.

FERDINAND HAAS

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15 Ἀπριλίου 1854

Ἀριθ. 298

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Τὴν 6ην τρέχοντος μηνὸς ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἀβδῆ Πασᾶς κατέλαβε τὸ Μέτσοβον καὶ ὅτι ἠχμαλώτισε τὸν ἀρχιστράτηγον Γρίβαν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν κανονιοβολισμοὶ ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τοῦ ἐνταῦθα φρουρίου ἐξήγγειλαν τὸ πανηγυρικὸν γεγονός.

Ὅσον ὅμως ὀλιγωτέραν πίστιν εὗρεν ἡ εἶδησις εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πλυθυσμόν, τὸσον περισσότερον ἐπεβεβαιώθη κατὰ τὴν ἐπομένην καθ' ἣν ἐλήφθη γραπτὸν σημείωμα πρὸς τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν διοικητὴν ἐκ μέρους τοῦ Ἀβδῆ - Πασσᾶ ὅστις ἀνήγγειλεν ὅτι εἰσήλασεν μὲν μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸ Μέτσοβον, ἀλλ' ὅτι ὁ στρατηγὸς Γρίβας διέφυγε.

Ἡ τὸσον ταχεῖα καὶ ἀποτελεσματικὴ πρὸς τὸ Μέτσοβον προέλασις μὲ ἐλάχιστα προφυλακτικὰ μέτρα καὶ μὲ ὑπερπήδησιν τῶν ἀδιαβάτων στενωπῶν, παρέσχεν εὐκαιρίαν ἐνταῦθα εἰς ἀναπτέρωσιν τοῦ φρονήματος,

ἐδίδετο δὲ παραλλήλως καὶ ἡ ἐρμηνεία ὅτι ἡ ὑποχώρησις τῶν ἐπαναστα-
τῶν ἐκ τοῦ Μετσόβου ὠφείλετο μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διχα-
σμένην στάσιν καὶ συμπεριφορὰν τῶν κατοίκων τοῦ Μετσόβου.

Περὶ τῆς τύχης δῆλον ὅτι τοῦ Μετσόβου εὐρέθησαν ἐνταῦθα αἱ γνῶ-
μαι ἀμφιταλαντευόμεναι καὶ μάλιατα ἀφ' ἧς ἐκυκλοφόρησεν εὐρέως ἡ εἴ-
δησις ὅτι τὸ Τουρκικὸν σῶμα ἐλεηλάτησεν, ἠρήμωσεν καὶ ἐπυρπόλησε
τοῦτο.

Ὅτε τὴν 9ην τρέχοντος ἐπανέκαμψεν ἐκ Μετσόβου ὁ Ἀγγλος Πρό-
ξενος Longworth ὅστις συνώδευσεν τὸν Ἀβδῆ - Πασσᾶν, καθὼς ἐπίσης
καὶ πολλὰ ἄλλα πρόσωπα, ἦρθη πλέον τὸ παραπέτασμα τῶν δραματικῶν
σκηνῶν καὶ ἦλθον αὗται εἰς φῶς μὲ ὅλην τὴν φρίκην ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ
καὶ τὰς πλάνας ἀφ' ἑτέρου. Κατὰ τὸν Longworth, ὅστις ἦτο ὁ αὐτό-
πτης καὶ μᾶλλον ἀξιόπιστος μάρτυς, τὸ Τουρκικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Ἀβδῆ
Πασσᾶ μὲ τοὺς ἀτάκτους Ἀλβανούς, ἀφοῦ διὰ τῶν Τριῶν Χανίων ἐγέ-
νοντο κύριοι τῆς θέσεως Πλάκας καὶ κατέλαβον μετὰ ταῦτα τὸ χωρίον
Βότσεινον (Votschino) μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, τὴν 5ην τρέχοντος ἐφθα-
σαν εἰς τὸ Μέτσοβον, ὅπου ἐπεδόθησαν εἰς λεηλασίας καὶ πυρπολήσεις
εἰς σημεῖον μάλιστα ὥστε μόνον μὲ τὴν ἐνεργὸν καὶ σταθερὰν ἐπέμβα-
σιν τοῦ Longworth διεσώθη τὸ Μέτσοβον ἀπὸ μεγαλυτέρας καταστρο-
φάς, ἐνῶ οἱ κάτοικοι — πρὸ παντὸς γυναῖκες καὶ παιδιὰ — κατέφυγον
ἐν τῷ μετὰξὺ εἰς τὰς ἐκκλησίας διὰ νὰ εὕρουν προστασίαν καὶ καταφύ-
γιον.

Κατὰ τὰς ἀφηγήσεις ἄλλων προσώπων τὰ ὅποια ἦλθον τελευταίως
ἐκ Μετσόβου τὰ γεγονότα ἐξετυλίχθησαν ὡς ἑξῆς:

Ὅπως εἰς ὅλας τὰς κωμοπόλεις τῆς Ἡπείρου οὕτω καὶ εἰς τὸ Μέ-
τσοβον, τὸ ὅποιον δὲν ὑπελείπετο εἰς πλοῦτον τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννί-
νων, διὰ τῶν μηχανορραφῶν καὶ διαβολῶν τῶν ἐκεῖ προϋχόντων Τσα-
νάκα καὶ Σαρακιώτη ἦτο διηρημένον εἰς δύο ἀντιμαχομένας καὶ ἐχθρι-
κῶς πρὸς ἀλλήλας διακειμένας μερίδας.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ κόμμα τοῦ Τσανάκα διὰ δωροδοκιῶν καὶ πολλαπλῶν
αἰσχυρῶν μέσων ὑπερίσχυσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὲ τὴν προστασίαν καὶ τῶν
Τουρκικῶν Ἀρχῶν ἐξηκολούθει νὰ τηρῇ τὴν ὑπεροχὴν του ἔναντι τῆς
ἀντιπάλου μερίδος, ἡ ἀντίθετος μερίς, ὑπὸ τὸν Σαρακιώτην, ἐπωφελήθη
τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυρίαρχον θέσιν
του.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ἐν Ἰωαννίνοις τοπικὴ διήκησις δὲν ἠδύνατο
νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἀντίστασιν, ἡ μερίς τοῦ Τσανάκα
παρέμενεν ἡσυχος· ἀφ' ἧς ὁμως ἐνισχύθη ἡ φρουρὰ καὶ ὁ Ἀβδῆ-Πασ-
σᾶς εὐρέθη εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ ἐπίθεσιν, ἡ μερίς τοῦ Τσανάκα, συνε-

πεία τῆς Ἀγγλο-Γαλλικῆς προξενικῆς διαμαρτυρίας, προσέφερεν ἔξ ὀνόματος ὁλοκλήρου τῆς Κοινότητος τὴν ὑποταγὴν τῆς εἰς τὰς ἐνταῦθα τοπικὰς Ἀρχὰς καὶ ἐζήτησεν μάλιστα καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Στρατιωτικῆς βοηθείας στὸ Μέτσοβον. Ἐνῷ δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διετάχθη ὁ Καρανφύλμπεης ὅπως μεταβῇ εἰς Μέτσοβον, ὁ Σαρακιώτης ἐκάλεσεν ἐσπευσμένως δι' ἑαυτὸν καὶ τὸ κόμμα του ἔνεκα τῆς καταδιώξεως ἣν θὰ ὑφίστατο ἐκ μέρους τοῦ Τούρκου Ἀρχηγοῦ, τὸν Ἀρχιστράτηγον Γρίβαν ὅπως μεταβῇ εἰς Μέτσοβον.

Ὅτε ὁ Γρίβας ἔφθασεν εἰς Μέτσοβον ὠρκίσθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Ἑθνικὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ παραμείνουν πιστοί· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἔφθασεν καὶ ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τὸ σῶμά του εἰς τὴν θέσιν Τρία Χάνια ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας λόγῳ τῶν δυσχερειῶν ὥς παρουσίαζεν ἡ διάπλασις τοῦ ἐδάφους διὰ μίαν περαιτέρω προέλασιν ἀκινδύνως.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Longworth, ὅστις ἐλάχιστα ἤλπιζεν εἰς τὸν ἡρωϊσμόν τῶν ἀπειθαρχήτων τουρκικῶν σωμάτων, ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐν Μετσόβῳ ἐγκατεστημένον Ἰταλικῆς καταγωγῆς Τζοανόπουλον καὶ τοῦ ὑπεσχέθη μίαν πλουσίαν ἀμοιβήν, ἐὰν ἤθελε συντείνειν ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ Γρίβα καὶ νὰ καταπίεσῃ αὐτοὺς συγχρόνως ὥστε νὰ ὀδηγήσουν τὸ σῶμα τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ εἰς τὸ Μέτσοβον διὰ μιᾶς ἀγνώστου εἰς τοὺς ἐπαναστάτας διόδου.

Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐν λόγῳ στρατηγικοῦ σχεδίου ὅλα ἀπέβησαν κατ' εὐχὴν διότι ὁ Τζοανόπουλος διὰ ποικίλων δολοπλοκιῶν καὶ μηχανορραφιῶν κατώρθωσεν ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου ὄχι μόνον νὰ διχονοήσουν μεταξὺ των καὶ μὲ τὸν Γρίβαν καὶ συνεπῶς νὰ ματαιώσῃ κάθε ἀπόδρασιν, ἀλλὰ ἤδη τὴν 5ην τρέχοντος μηνὸς εὗρίσκετο [εἰς θέσιν νὰ διευκολύνῃ τὴν προέλασιν τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ Μετσόβου καὶ περὶ ὧν αὐτῶν μάλιστα νὰ καταστήσῃ ἐνήμερον γραπτῶς τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν, ἐν τελείᾳ ἀγνοίᾳ τοῦ Γρίβα.]

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πρὸς τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν ἐπιστολὴ περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τὸ ἑσπέρας μάλιστα τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ ἄτακτοι Ἀλβανοὶ εἶχον προελάσει εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Μετσόβου, ὁ Γρίβας δὲν ἠδύνατο ἄλλο τι εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν νὰ πράξῃ παρὰ νὰ ὑπερασπίσῃ διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Κοκᾶλη τὴν εἴσοδον εἰς Μέτσοβον, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ νὰ ὀπισθοχωρήσουν ὅλαι αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις εἰς τρόπον ὥστε τὴν πρωίαν τῆς 6 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς νὰ λάβουν τὴν πρὸς Μαλακάσιον κατεύθυνσιν. Μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν ἐπαναστατῶν εἰσῆλθον εἰς Μέτσοβον οἱ ἄτακτοι Ἀλβανοί, ὅπου, καίτοι ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων πρὸς προστασίαν, ἤρχισαν νὰ λεηλατοῦν ὅλας τὰς κατοικίας καὶ

ἐν τέλει παρέδωκαν αὐτὰς εἰς τὸ πῦρ εἰς σημεῖον ὥστε περὶ τὰς 400 οἰκίαι ἐκ τῶν ὠραιότερων ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Τὰ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν διαρπαγέντα λάφυρα ἀνέρχονται εἰς 500.000 γρόσια (Piast) καὶ ἡ συνολικὴ καταστροφή ἐν Μετσόβῳ ὑπολογίζεται εἰς 20.000.000 γρόσια (Piast).

Περὶ τοὺς 1500 Ἀλβανοὶ ἐλιποτάκτησαν μετὰ τῶν λαφύρων των ἐπανακάμψαντες εἰς τὰς ἰδιαιτέρας των πατρίδας· τμῆμα τούτων ἐκόμισαν τὰ λάφυρά των εἰς τὴν ἐνταῦθα ἀγοράν, ὅπου περιφερόμενοι μὲ τὰ ἱερὰ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια ἀνὰ χεῖρας, πρὸς βαθύτατην λύπην τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, ἐνέπαιζον καὶ ἡσέβουν πολυειδῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ παρὰ τὰ Τρία Χάνια σταθμεύων τακτικὸς στρατὸς διεξεδίκει μερίδα ἐκ τῶν λαφύρων τούτων.

Ὁ βανδαλισμὸς ὁ διαπραχθεὶς ἐν Μετσόβῳ, οὕτινος οἱ εὐπιστοὶ καί τοικοι, ἀντὶ νὰ δρέψουν τὴν δάφνην τῆς εἰρήνης, ἀντίκρυσαν τὸν πολεμικὸν δαυλὸν διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ δεικνύουν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν οἰκιῶν των τὰ ἴχνη τῆς ὀσμανικῆς ἀποθηριώσεως, ἔσχεν καθ' ὅλον τὸν νομὸν τῆς Ἡπείρου, ἀπὸ τῆς πλέον πενιχρᾶς πολίχνης μέχρι τῶν ἀπορρώγων φαράγγων, μίαν θρηνώδη ἀντήχησιν, εἰς τρόπον ὥστε ὄχι μόνον τὸ ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως νὰ μὴν εὐοδοθῇ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ ἐκδίκησις νὰ μεγεθυνθῶσιν οὕτω.

Ἡ Ἀγγλο-Γαλλικὴ πολιτικὴ τῶν ἐνταῦθα προξένων ἐγένετο ἡ αἰτία νὰ δρέψῃ μέχρι τοῦδε ἡ Ἡπειρωτικὴ χώρα μόνον ζημίας.

Ἡ πολιτικὴ δὴλον ὅτι αὕτη ἡ ὁποία εἰς τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Διοικητὴν περιεβάλετο μὲ τὸ γόητρον τῆς Ἀγγλικῆς κηδεμονίας μακρὰν τοῦ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς εἰρήνευσιν ἔδει νὰ καταλήξῃ εἰς μίαν ἀνανέωσιν τοῦ ἀγῶνος μὲ περισσότερον πάθος καὶ νὰ ἐπισωρεύσῃ περισσοτέρας ἐρημώσεις καὶ ζημίας εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν χώραν.

Οὕτω πρὸ τινων ἡμερῶν ὑπὸ τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σουλεῖμὰν Ἀγᾶ Ταχίρ, ἀνελήφθη μία ἐπιθετικὴ κίνησις κατὰ τοῦ χωρίου Ράϊκου μὲ σκοπὸν νὰ ἐκδιώξουν ἐκεῖθεν τοὺς ὑπὸ τὸν Γεώργιον Τσάμην ἐπαναστάτας· ἀλλὰ ἡ ἐπίθεσις αὕτη κατέληξεν εἰς μίαν λεηλασίαν καὶ πυρπόλησιν τῶν κάτωθι χωρίων, ἅτινα εὐρίσκονται μεταξὺ Ράϊκου καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ζαγορίου, ἐπειδὴ τὰ χωρία αὐτὰ εἶχον ἐνωθεῖ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν· δηλ. ἐπυρπολήθησαν τὰ χωρία Ἱερομνήμη, Κουτρουλάδες, Κοκκινόχωρια, Ῥαδοβίτσα, Δελβινακόπολο, Κολοχωρί, Τηλίζιανη, Δραγουμή, καὶ Μαζαράκι, ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ Γεώργιος Τσάμης ἐπυρπόλησεν τὰ χωρία: Ριζό, Γρανιτσοπούλα, Τσαρακοβίτσα καὶ Σουλιόπουλο διὰ νὰ μὴ παραδοθῶν εἰς τουρκικὴν θηριωδίαν καὶ ἐρή-

μωσιν ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ παρέλαβεν ὅλους τοὺς κατοίκους μὲ τὰς περιουσίας των ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Καὶ διὰ τὴν στολίση τὸ τρόπαιον τῆς Ἀλβανικῆς ἐρημώσεως καὶ θηριωδίας ὁ Ταχήρ, ἀπέστειλεν τὴν 9 τρέχοντος μηνὸς 4 χριστιανικὰς κεφαλὰς τὰς ὁποίας κατὰ τὸν πλέον βάρβαρον τρόπον περιέφερον εἰς ὅλας τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐν τέλει ἐστήθησαν εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ τὴν χρησιμεύσουν πρὸς θέαν τοῦ Τουρκικοῦ πλήθους καὶ πρὸς ἀναπτέρωσιν τοῦ καταπεπτωκότος φρονήματός των.

Ἡ παράδοσις τοῦ Μετσόβου ἔσχεν ἀντίκτυπον εἰς ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ σώματα ἅτινα ἔδρων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἰωαννίνων. Οὕτω π.χ. τὸ παρὰ τὸ Λοζέτσιον ἐπαναστατικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Κώστα-Νίτσαν ὑπεχώρησεν μὲ τὸ προηγουμένως παρὰ τὸ Γραμμένον—Νεοχώριον εὑρισκόμενον σῶμα ὑπὸ τὸν Γεώργιον Βάγιαν πρὸς τὰ Πέντε πηγάδια.

Ὁ Γεώργιος Τσάμης μετεστάθμευσεν ἀπὸ τὸ Ράϊκον εἰς τὴν Κριτσούνισταν ὅπου ὁ Νικόλαος Ζέρβας ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν ἐν ἐνισχυτικὸν σῶμα ἐκ 500 Σουλιωτῶν.

Ὁ Νικόλαος Ζέρβας ὅστις, ὅπως προηγουμένως, ἐφύλαττε τὰ σύνορα τοῦ Σουλίου, ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ νέαν ἐπιστράτευσιν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματός του. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Τσαμουργιάς κυριαρχεῖ ἡσυχία, ἐν τούτοις ὁμως μετεκίνησαν οἱ Τοῦρκοι πρὸς τοὺς Φιλιάτες μίαν φρουρὰν ἐκ 250 ἀνδρῶν οἵτινες προήρχοντο ἐκ τῆς φρουρᾶς Πρεβέζης.

Ἡ Παραμυθιά κατέχεται πάντοτε ἀπὸ τὸν Λάμπρον Βέικον.

Ἐξ ὅλων τῶν συναγομένων περὶ τῶν ἐπαναστατῶν πληροφοριῶν συνάγεται ὅτι οὗτοι φροντίζουν πάντοτε τὰς στρατιωτικὰς των δυνάμεις νὰ συγκεντρώνουν εἰς διάφορα σημεῖα διὰ νὰ δυνηθοῦν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των νὰ ἐπιτύχουν περισσοτέραν ἐνότητα καὶ νὰ φέρουν μεγαλύτερον ἀποτέλεσμα, δεδομένου ὅτι μὲ τὸ σύστημα τοῦ μέχρι τοῦδε διασκορπισμοῦ τῶν δυνάμεών των ἔσχον ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

FERDINAND HAAS.

Ἀριθ. 312

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Καίτοι τὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα προσεπόρισεν εἰς τὴν Τουρκικὴν ὑπόθεσιν ἡ φρουρὰ τῶν Ἰωαννίνων διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Μετσόβου ὥς καὶ ἡ λαβοῦσα χώραν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ Ἡπειρωτικῶν χωρίων μεταξὺ Ράϊκου καὶ Ζαγορίου ἐπιδρομῇ, περὶ ἧς βαθυσεβάστως ἀνέφερον εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 298 καὶ ἀπὸ 15 τρέχοντος χρονολογημένην ἔκθεσίν μου εἰς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἦσαν ἱκανὰ νὰ δι-

καιολογήσουν τὴν συνέχειαν τῶν περαιτέρω στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν τούτοις μέχρι σήμερον, ἐκ μέρους τοῦλάχιστον τῶν Τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, οὐδεμία ἀνελήφθη ἐπιθετικὴ κίνησις.

Ἡ ἀπραξία αὐτὴ τῶν Τουρκικῶν σωμάτων δέον νὰ ἀποδοθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἔλλειψιν χρημάτων τοῦ ἐνταῦθα κεντρικοῦ Ταμείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἠθικοῦ εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν, ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ὁ Ἀβδῆ Πασσᾶς ἐπανέκαμψεν εἰς Ἰωάννινα μόλις τὴν 16ην τρέχοντος.

Ἡ ἀπὸ μηνῶν νεκρωθεῖσα ἀγορὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐπανέκτησεν τὴν ζωηρὰν κίνησίν της, ἀφ' ἧς τὰ Ἀλβανικὰ σώματα ἐπανελθόντα ἐκ Μετσόβου ἐπώλουν τὴν πλουσίαν λείαν των εἰς Ἑλληνας καὶ Ἑβραίους ἐμπόρους, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν μέσῳ πραγματικοῦ πανδαιμονίου ἤρχοντο εἰς διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς δι' ἀγορὰν καὶ ἀνταλλαγὴν φορεμάτων, οἰκιακῶν σκευῶν, χαλκίνων καὶ ἀργυρῶν, ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν ὡς καὶ διαφόρων ἐπίπλων. Πᾶν ὅ,τι οἱ Ἀλβανοὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ πωλήσουν ἐφόρτωναν εἰς διάφορα ὑποζύγια καὶ μετέφερον εἰς τὰς πατρίδας των, ἀλλὰ συναπεκόμιζον καὶ ὀλοκλήρους ἀγέλας διαφόρων ζώων ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια εἶχον ἀφαρπάσει ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τῶν περιφερειῶν Μετσόβου καὶ Ραΐκου. Οἱ τοῦ τελευταίου μάλιστα διαμερίσματος κάτοικοι, ἀπογυμνωθέντες ὅλων τῶν μέσων συντηρήσεως, προσήρχοντο ὁμαδικῶς εἰς τὰς ἐνταῦθα ἀρχὰς καὶ ἐξελιπάρουν ταύτας διὰ βοήθειαν ἐπιδεικνύοντες τὴν ἀθλίαν κατάστασιν εἰς ἣν εἶχον περιέλθει.

Πόσον δὲ ἀπανθρώπως καὶ βανδαλιστικῶς εἶχον λεηλατήσῃ οἱ ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν Ἀγᾶ Ταχέρ τὴν περιοχὴν μεταξὺ Ραΐκου καὶ Ζαγορίου, καταδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀφοῦ ἐληλάτησαν καὶ παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ περὶ τὰ 20 χωρία, ἤρχισαν νὰ καταδιώκουν τοὺς τραπέντας εἰς φυγὴν κατοίκους, ὡς καὶ τὰ γυναικόπαιδα τὰ ὅποια κατέφυγον ὑπὸ τὴν προστασίαν σώματος ἐπαναστατικοῦ εὗρισκομένου εἰς τὰς πλησίον τοῦ Ραΐκου κορυφογραμμάς. Ἀφοῦ δὲ κατώρθωσαν νὰ ὑπερφαλαγγίσουν καὶ νὰ περικυκλώσουν τὰ γυναικόπαιδα ἤτοιμάζοντο νὰ ἐξαφανίσουν καὶ ταῦτα, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθησαν εὐτυχῶς εἰς τὴν θηριώδη των αὐτὴν πρᾶξιν ἀπὸ τὸν καταφθάσαντα ἐν τῷ μεταξὺ Ἀγγλον Πρόξενον Longworth ὅστις συνοδευόμενος τὴν 13 τρέχοντος ὑπὸ τοῦ Γάλλου συναδέλφου του μετέβη ἐπὶ τόπου, ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὰ δυστυχῆ γυναικόπαιδα.

Ἐν μέσῳ μιᾶς ἀτμοσφαίρας τόσων λυπηρῶν γεγονότων ὁ ἐνταῦθα διοικητὴς μὲ τὸ τελευταῖον ταχυδρομεῖον ἔλαβε παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διὰ φερμανίου τὸν διορισμὸν του ὡς Σερασκέρης τῶν ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ στρατευμάτων, καταβάλλει δὲ ἤδη προσπάθειάς ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπαναφέρῃ κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν τάξιν τοὺς ἀποχαλινωθέντας

ἀτάκτους Ἀλβανούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως μειριάσῃ τὴν ὀδυνηρὰν τύχην τῶν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἐπανακαμπτόντων εἰς τὰς πατρίδας των θυμάτων τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν.

Οὕτω ἀπηγόρευσεν π. χ. αὐστηρότατα νὰ πυρπολοῦν εἰς τὸ μέλλον ἑλληνικὰ χωρία καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν ἐπιδεικτικὰ κεφαλὰς χριστιανῶν ὡς τρόπαια, ἐπὶ πλεόν δὲ ἐξέφρασε τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὴν ἐν Μετσόβῳ λαβοῦσαν χώραν λαφυραγώγησιν.

Τὴν 21ην τρέχοντος ὁ Longworth μετὰ τοῦ Γάλλου Προξένου μετέβησαν εἰς Κοσμηρὰν διὰ νὰ πραγματευθῶσιν μὲ τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐν Σουλίῳ καὶ Λάκκᾳ ἐπαναστατῶν τὰ τῆς ὑποταγῆς των, ἐπανέκαμψαν δὲ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀποστολῆς των ἐκφράζεται κάποια διστακτικότης διότι εἰς τὸ παρὰ τὴν Κοσμηρὰν μοναστήριον εὐρίσκονται μόνον μερικοὶ ἀρχηγοὶ ἐπαναστατῶν, ὅπως π. χ. ὁ Λάμπρο-Θύμιος καὶ ὁ Τάκη-Θύμιος ἄλλοτε ἀκόλουθος τοῦ Γάλλου Προξένου καὶ οἱ ὅποιοι κατόπιν τῆς ἀπαιτήσεως τῶν δύο Προξένων περὶ ὑποταγῆς ἐζήτησαν ἐν χρονικὸν διάστημα 12 ἡμερῶν, ἵνα ἀνταλλάξουν γνώμας ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ τῶν ἀρμοδίων.

Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι οἱ Πρόξενοι ἐπέμενον ὅπως ἐντὸς τοῦλάχιστον 3 ἡμερῶν παραδοθοῦν, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἠναγκάζοντο ἐνόπλως πρὸς τοῦτο, οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀρχηγοὶ ἐζήτησαν τοῦλάχιστον 6 ἡμερῶν προθεσμίαν, ἀλλὰ ἐξήγησαν παραλλήλως ὅτι εἶναι καὶ ἔτοιμοι νὰ ἀντικρύσουν τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις μὲ πυροβόλα τῶν Σουλιωτῶν.

Συνεπῶς μία στρατιωτικὴ ἐπιχείρησις κατὰ τοῦ Σουλίου εἶναι ζήτημα ἂν θὰ ἀποφευχθῇ, ἐὰν δὲ μάλιστα λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὰς ἐνταῦθα πολεμικὰς προπαρασκευάς, συνάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐνταῦθα φρουρὰ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θὰ τεθῇ ἐπὶ ποδός.

Αἱ ἐν Ἡπείρῳ διαθέσιμοι Τουρκικαὶ δυνάμεις ὑπολογίζονται εἰς 14300 περίπου ἄνδρας, κατανεμομένους ὡς ἀκολούθως:

Φρουρὰ Ἰωαννίνων	τακτικοὶ στρατιῶται	2200
»	» ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	4000
»	Ἀρτης τακτικοὶ στρατιῶται	1500
»	» ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	3000
»	Πρεβέζης τακτικοὶ στρατιῶται	1000
»	» ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	400
Περιφέρεια Φιλιατῶν	ἄτακτοι Ἀλβανοὶ	800
»	Παραμυθιάς » »	400
»	Δελβίνοι » »	400
»	Πρεμετῆς » »	300
»	Ζαγορίου » »	300

Αἱ δυνάμεις αὐταὶ δὲν θὰ ἐτόλμων βεβαίως νὰ ἀντεπεξέλθουν ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν Ἡπειρωτῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες τελευταιῶς συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Σοῦλι, Πέντε Πηγάδια, Πλάκαν καὶ Πέτα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπαναστάται θὰ συνήντων σθεναρὰν ἀντίστασιν ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τῆς ἐπιθέσεώς των κατὰ τῆς Ἀρτης.

Κατὰ τὰς τελευταίας συγκεντρωθείσας πληροφορίας ὁ Νότη Μπότσαρης κατέχει τὸ Συρράκον καὶ τοὺς Καλαρρύτας μὲ 500 ἄνδρας, ὁ Γρίβας ὅστις ὑπεχώρησεν ἐκ Μεισόβου μέσον Τζουμέρκων ἠνώθη μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἰς Πέντε Πηγάδια, ὁ Γεώργιος Βάγιας μετὰ 1000 ἀνδρῶν εὐρίσκεται εἰς Πλάκαν, ὁ δὲ Γεώργιος Ζαΐμης εὐρίσκεται εἰς τὴν περιφέρειαν Τσαμουργιάς μετὰ 500 ἀνδρῶν.

Ὁ Κολοκοτρώνης ὅστις τελευταίως ἦλθεν πρὸς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐξ Ἑλλάδος μὲ 3000 ἄνδρας καὶ 5 τηλεβόλα διευθύνει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ σῶμα τὸ πολιορκοῦν τὴν Ἀρταν, ἐνῶ ὁ Τζαβέλλας μετεκινήθη ἀπὸ τοῦ Πέτα εἰς Πέντε Πηγάδια διὰ νὰ ἀναλάβῃ μετὰ 2000 ἐπαναστατῶν τὴν ὑπεράσπισιν τῆς στενῆς αὐτῆς διόδου.

Οἱ Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ζέρβαν εἶναι παρατεταγμένοι οὕτω πως ὥστε νὰ καλύπτουν διὰ τῶν στρατιωτικῶν των δυνάμεων ὅχι μόνον τὰ Πέντε πηγάδια, ἀλλὰ καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Λάκκας καὶ τοῦ Σουλίου.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἔλαβε χώραν ἐν Ἰωαννίνοις γεγονὸς πρωτακούστου θηριωδίας. Τοῦρκος δηλαδὴ στρατιώτης τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς ἐφόνευσε δημοσίᾳ καθ' ὁδὸν τὸν διάκονον τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐνταῦθα ἐπισκόπου Ἀργυροκάστρου καὶ ἕτερος ἐπίσης στρατιώτης ἐτραυμάτισε σοβαρῶς ἓνα χριστιανὸν ἄρτοποιόν, ἰδιότι ὁ τελευταῖος ἐζήτει νὰ τοῦ πληρώσῃ τὸν ἄρτον τὸν ὅποιον τοῦ ἐζήτησε πρὸς ἀγοράν.

FERDINAND HAAS.

Ἀριθ. 327

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 28 Ἀπριλίου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ἡ κατὰ τὴν 21ην τρέχοντος συνάντησις τοῦ Ἀγγλου Προξένου Lougworth εἰς τὸ Μοναστήριον «Ἀγίου Νικολάου» Κοσμηρᾶς μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Σουλίου καὶ Λάκκας πρὸς ὑποταγὴν, ἐπέτρεψεν ὥστε οὗτος κατὰ τὴν 22αν τοῦ ἰδίου νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς συνομιλίας του μετὰ τοῦ ἐνταῦθα διοικητοῦ, συστήσας μάλιστα εἰς αὐτὸν ὅπως διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς μεσολαβήσεως τῶν ἀποπειρῶν του ἀποσταλῇ εἰς τὰ σύνορα τοῦ Σουλίου ἰσχυρὰ δύνამεις στρατιωτικῆς, τὴν ὁποίαν τὸ ἐσπε-

ρας ὁ ἐνταῦθα στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀβδῆ-Πασσᾶς ἔθεσεν ἐπὶ ποδός.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν 22αν ἡ δύναμις ἡ στρατιωτικὴ ἡ ἀναχωρήσασα ἐξ Ἰωννίνων ἀνήρχετο εἰς 2200 ἄνδρας πεζοὺς καὶ 5 τηλεβόλα, τὴν 23ην δὲ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἠκολούθησαν ταύτην καὶ τὰ ἐνταῦθα εὐρισκόμενα ἄτακτα Ἀλβανικὰ σώματα καὶ κατὰ τὴν 24ην ἀπεστάλη ἐν ἐπικουρικὸν ἀπόσπασμα ἐκ 250 Χιμαριωτῶν οἵτινες προσεφέρθησαν νὰ παράσχουν τὰς ὑπηρεσίας των κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, οὕτω δὲ ἡ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἰς περιοχὴν Λάκκας καὶ Σουλίου ἀποσταλεῖσα στρατιωτικὴ δύναμις ἀνέρχεται εἰς 5000 περίπου ἄνδρας.

Μὲ τὸ σῶμα αὐτὸ ἐξῆλθεν ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς πρὸς τὴν Κοσμηρὰν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἐκεῖ εὐρισκόμενον Χασὶν-Χὰν μὲ τὸ στρατηγεῖόν του, ἀναμένων τὴν ἔκβασιν τῶν περαιτέρω διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετέβη ὁ Ἀγγλος Πρόξενος Longworth τὴν 24ην τρέχοντος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Γάλλου συναδέλφου του εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ὅπου ἐπανέλαβεν πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν ἐπαναστατῶν τὰς περὶ παραδόσεως γνωστὰς μεσολαβήσεις του.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνομιλιῶν δὲν ὑπῆρξεν ἱκανοποιητικὸν ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην φοράν, συνεπῶς ἀμφότεροι οἱ πρόξενοι ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἠθέλησαν νὰ ἐπανακάμψουν ἐνταῦθα.

Ἦδη ὁ μὲν Γάλλος πρόξενος εὐρίσκεται κλινήρης, ἐνῶ ὁ Ἀγγλος Longworth ἐδιπλασίασε τὴν σπουδὴν του διὰ νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον τέλος τὰς ἀναληφθείσας συνομιλίας μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Πρὸς τοῦτο μετέβη ἐκ νέου εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ, ἀλλ' ἐπέστρεψε πάλιν μὲ φρούδους ἐλπίδας.

Τὴν 27ην ἐπεχείρησαν ἐν τέλει ἀμφότεροι οἱ πρόξενοι νὰ ἀποστείλουν πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας ἓνα εἰδικὸν ἀπεσταλμένον ἐκ τοῦ προσωποῦ τοῦ Προξενείου μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως φέρῃ μίαν κατηγορηματικὴν ἀπάντησιν.

Τὴν 28ην συνηντήθη ἐκ νέου ὁ ἀπεσταλμένος τῶν προξένων συνοδευόμενος ὑπὸ ἐνὸς ὀπλαρχηγοῦ εἰς θέσιν πλησίον τῶν Σουλιωτικῶν χωρίων.

Ὁ ἀπεσταλμένος ἐκόμισεν διὰ τὸν Ἀγγλον Longworth μίαν αἴτησιν ὑπογεγραμμένην παρὰ τῶν κατοίκων 10 χωρίων ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐδήλουν οὗτοι ὅτι προσφέρουν τὴν ὑποταγὴν τῆς περιοχῆς των, ἐὰν ἤθελεν αὕτη ἐγγυηθῇ ὑπὸ τὴν Ἀγγλογαλλικὴν ἐπικυριαρχίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀγγλος Πρόξενος μὲ ὀργὴν ἀπέπεμψε τὴν περὶ Ἀγγλικῆς ἐπικυριαρχίας πρότασιν τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἐδήλωσεν εἰς τὸν ἀν-

τιπρόσωπόν των ὅτι θὰ διηυκλύνεν ἐν περιπτώσει ταχυτάτης παραδόσεως τὴν τελείαν ἀμνηστείαν, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοὺς φόρους διὰ πολλὰ ἔτη καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ὀπλοφορεῖν, ἐπανέκαμψεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν ἐκ νέου εἰς τὸ Σοῦλι, ἀφοῦ διεβεβαίωσεν τὸν κ. Longworth ὅτι θὰ ἔπειθε τοὺς συμπατριώτας του διὰ τὴν παραδοχὴν τῶν τελευταίων ὄρων καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει εὐνοϊκῆς τῶν πραγμάτων ἐξελίξεως θὰ ἐπέστρεφαν τὴν ἐπομένην δηλ. τὴν 29ην τρέχοντος μὲ μίαν πρεσβείαν Σουλιωτῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀπόπειρα αὐτῇ τῆς μεσολαβήσεως ἤθελεν ἐπιτύχη πάλιν ἀμφιβάλλουν οἱ ἐνταῦθα κύκλοι γενικῶς περὶ τῆς ὑποταγῆς ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Λάγκας καὶ πιστεύουν μᾶλλον ὅτι οἱ ἐπαναστάται κατατρίβονται εἰς διαπραγματεύσεις διὰ νὰ κερδίσουν χρόνον δεδομένου ὅτι ὁ Τζαβέλλας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ τοῦ Πέτα ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ζέρβαν δι' ἧς ἀπῆτει ὅπως οἱ Σουλιῶται ἀναχαιτίσουν τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις μόνον ἐπὶ 12 ἡμέρας, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὑπολογίζει ὅτι θὰ τελειώσῃ μὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀρτης καὶ εἶτα μὲ ἡνωμένας τὰς δυνάμεις θὰ προελάσῃ πρὸς τὰ Ἰωάννινα.

Καὶ εἰς τοὺς Τούρκους ἐπίσης ἡ σημειωθείσα διὰ τῶν διαπραγματεύσεων παράτασις δὲν ἤρρεσεν ποσῶς· συνεπῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου μεταξὺ τοῦ Longworth καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Ἀβδῆ Πασσᾶ πολὺ ὀλίγη συμφωνία κυριαρχεῖ. Ὅπως πάντοτε ὁ κῦβος πρέπει νὰ ῥιφθῇ καὶ οὕτω φαίνεται ὅτι διὰ τὴν Ἑπαιρωτικὴν ἐπανάστασιν ἐγγίζει τὸ τέλος διότι μετὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Λάγκας αἱ Τουρκικαὶ δυνάμεις διὰ πλευρισμοῦ θὰ ἀναγκάσουν τοὺς παρὰ τὰ Πέντε Πηγᾶδια καὶ τὴν Ἀρταν ἐπαναστάτας νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὰ Τζουμέρκα καὶ τὸ Μαλακάσιον, ὅποτε δύνανται νὰ διαπεραιωθοῦν εἰς Θεσσαλίαν· ἐν περιπτώσει ὅμως ἥττης τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ πτώσεως τοῦ φρουρίου τῆς Ἀρτης, τότε ἡ κατάληψις τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἑπείρου προδιαγράφεται πολὺ εὐκόλος διὰ τοὺς ἐπαναστάτας.

Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐκυκλοφόρησεν μεταξὺ τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν ἡ εἰδησις ὅτι οἱ ἐπαναστάται-ἀρχηγοὶ Δ. Σκαλτσογιάννης καὶ Κουτσουνίκας μὲ σῶμα ἐξ 600 ἀνδρῶν ἐνεφανίσθησαν εἰς Κατσανοχώρια καὶ ὅτι ὁ Γ. Βάγιας μὲ 300 ἀνδρας προήλασε μέχρι Κουρέντων. Τὴν νύκτα τῆς 22ας τρέχοντος ἐξεργάγη πυρκαϊὰ πλησίον τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Προξενείου μας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκινδύνευε καὶ τὸ κτίριον τοῦ Προξενείου ἐφρόντισα πρὸς παντὸς νὰ ἐξασφαλίσω τὸ Προξενικὸν Ἀρχεῖον, εὐτυχῶς ὅμως τὸ πῦρ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἀρχῶν ἐσβέσθη ἄνευ περαιτέρω ζημιῶν.

Κατωρθώθη δηλονότι μετὰ δῖωρον κοπιώδη πρασπάθειαν νὰ ἀναχαι-

τισθοῦν αἱ φλόγες ὥστε νὰ μὴ προσβάλλουν τὸ κτίριον τοῦ Προξενείου, ἀλλὰ ἀπετεφρώθησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς αὐτῆς περὶ τὰ 15 μαγαζιά καὶ ἓνα χάνιον καθὼς ἐπίσης καὶ μερικαὶ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι. Συνεπεῖα ἑνὸς μὲ τὸ τελευταῖον Ταχυδρομεῖον καταφθάσαντος πρὸς τὸν διοικητὴν φερμανίου διατάχθησαν οἱ ἐντὸς τῆς χώρας ἐγκατεστημένοι ὑπήκοοι Ἕλληνες νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν Ἡπειρον ἐντὸς 8 ἡμερῶν.

Μέρος τῶν Ἑλλήνων τούτων ὑπηκόων ἔχει ἤδη ἀποχωρήσει.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 411

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 14 Μαΐου 1954

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι αἱ εἰς Ἀρταν στρατωνιζόμεναι Τουρκικαὶ δυνάμεις τὴν πρωτὴν τῆς 25ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατώρθωσαν νὰ ὑπερφαλαγγίσουν τὴν παρὰ τὸ Πέτα θέσιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ μετὰ πείσμονα ἀντίστασιν νὰ νικήσωσι τούτους ὀριστικῶς.

Ἡ εἶδησις αὐτὴ ἐπεβεβαιώθη μετὰ τινας ἡμέρας ἐκ ταξειδιωτῶν προερχομένων ἐξ Ἀρτης καὶ ἑνὸς ἀγγελιοφόρου τὸν ὁποῖον ὁ Φουὰτ Ἐφέντης ἀπέστειλεν πρὸς τὸν ἐνταῦθα διοικητὴν. Λεπτομέρειαι περὶ τῆς καταστροφῆς μετεδόθησαν αἱ κάτωθι:

Ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ οἱ ἐπὶ μέρος ὀπλαρχηγοὶ ἐπαναστάται παρὰ τὸ Πέτα ἦσαν δυσηρεστημένοι μὲ τὸν Ἰζαβέλλαν διότι δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ ὀριστικὴν ἀπόφασιν ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ἀρτης, προφασιζόμενος ὅτι στερεῖται διαταγῶν. Τελευταίως ἡ δυσπιστία πρὸς τὸν Ἰζαβέλλαν παρὰ τὴν θέσιν Πέτα ηὔξησε διότι παρετήρησαν ὅτι οὗτος ἐπωφελούμενος διαφορῶν εὐκαιριῶν συνδιελέγετο μὲ τὸν Ἀγγλον Πρόξενον κ. Longworth.

Αἱ τελευταῖαι ἰδίαι κατὰ τῆς Ἀρτης ἀναληφθεῖσαι ἐπιθέσεις, καίτοι οἱ ἐπαναστάται πάντοτε εἶχον τὴν ὑπεροχὴν, παρέμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος, διότι μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρος ὀπλαρχηγῶν, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι προδίδονται ἀπὸ τὸν Ἰζαβέλλαν, ὀλίγη συμφωνία καὶ συνεννόησις ἐπεκράτει.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰζαβέλλας, καθ' ἃ τοῦλάχιστον ἐνταῦθα διαδίδεται, δωροδοκεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ, καίτοι δὲν συμβιβάζεται πῶς ὁ Ἰζαβέλλας, ὅτε ὁ Φουὰτ-Ἐφέντης τὴν 23ην παρελθόντος μηνὸς μετέβη ἐκ Πρεβέζης εἰς Ἀρταν, ἐγκατέλειψε τὴν ἐπομένην τὸ Πέτα μὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στρατοῦ του παραλαβὼν μεθ'

ἑαυτοῦ τὸ πυροβολικὸν καὶ σπουδαίαν ποσότητα πολεμεφοδίων καὶ τὸ ὅτι ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τῆς Ἄρτης ἦτις κάλλιστα ἐπληροφορεῖτο περὶ τῶν ἐν Πέτα συμβαινόντων μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν ἀναχώρησιν τοῦ Τζαβέλλα ἐπροχώρησεν τὴν 25ην παρελθόντος μηνὸς πρὸς τὸ Πέτα διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν αὐτὴν ὅπου μόνον 600 ἐπαναστάται κατηγλύζοντο καὶ μὲ ἐν κτύπημα νὰ ἐξουδετερώσῃ ἄνευ ἀπωλειῶν τοὺς ἐπαναστάτας. Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς θέσεως των συνοψίζονται περὶ τοὺς 120 ἄνδρας φονευθέντας, ἐπίσης οἱ Τοῦρκοι συνέλαβον πολλοὺς αἰχμαλώτους καθὼς καὶ ἄρκετὰ πολεμεφόδια περιέπεσαν εἰς χεῖράς των. Ἡ ἥττα τῶν ἐπαναστατῶν παρὰ τὸ Πέτα ἔσχεν ἀπθαρρυντικὸν ἀντίκτυπον.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ Τουρκικὸν σῶμα ἐπιχειρήσεων ὑπὸ τὸν Ἀβδῆ Πασσᾶν τοῦτο μέχρι τῆς 29ης παρελθόντος μηνὸς ἄνευ ἀντιστάσεως προήλασε πρὸς τὸ Roviliosto, οἱ Σουλιῶται ὅμως πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ὑπεράσπισιν τῆς ἰδιαιτέρας των ἐπαρχίας ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν θέσιν τῶν Πέντε Πηγαδίων καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ ὄρη τῆς Λάκκας.

Ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς ὅστις ἐθεώρησε τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Σουλιωμῖαν εὐκαιρίαν πολέμου ἐγκαταλείψας τὸ Ροβιλιόστο ἔδρασε τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Κοπάνας, ὅπου ἔφθασε μετὰ τινας ἀψιμαχίας καὶ προυχώρησεν πρὸς τὰ Πέντε Πηγάδια ἀφοῦ διὰ κατασκόπων ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ ἐπαναστάται εἶχον ἐγκαταλείψει τὰς θέσεις· συνηντήσας δὲ ἐκεῖ τὸν δερβέναγαν Σουλεϊμὰν Μπέην ἐξησφάλισε τὴν διὰ μέσου τῶν Πέντε Πηγαδίων ἐπαφὴν μετὰ τῆς Ἄρτης.

Ἀφοῦ δὲ Ἀβδῆ Πασσᾶς τὴν 1ην τρέχοντος μηνὸς κατέλαβε τὴν ὥς ἄνω μεμονωμένην θέσιν, ὁ Ἄγγλος Πρόξενος Longworth, ὅστις τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς ἐκ νέου εἶχε μεταβεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ, ἐπωφελήθη τῆς πλεονεκτικῆς θέσεως τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων ὥστε νὰ ἐπαναλάβῃ πρὸς τοὺς Λακκιώτας δι' ἀπεσταλμένων τὰς γνωστὰς περὶ ὑποταγῆς προτάσεις του. Κατεπτοημένοι οὗτοι διὰ τῆς στάσεως τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων παρὰ τὰ Πέντε Πηγάδια καὶ ἀποβάλλοντες τὸ θάρρος διὰ τῆς παρὰ τὸ Πέτα ἥττης, θὰ ἦσαν διατεθειμένοι, καθὼς διεκήρυττον τὰ πλεῖστα τῶν Σουλιωτικῶν χωρίων, νὰ ὑποταχθοῦν, ἐὰν ὁ Longworth ἡγγυᾶτο εἰς αὐτὰ ἀσφάλειαν τῆς παρουσίας των καὶ ἐχορήγῃ ἀμνηστειάν.

Ἀφοῦ ὁ Longworth ἐβολιδοσκόπισε τὰς διαθέσεις καὶ συγχρόνως προσεκάλεσεν εἰς ὑποταγὴν τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς τοῦ Σουλίου, ἐπανεκάμψε τὴν 3ην τρέχοντος εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ἔλαβεν αὐθημερὸν ἐπιστολὴν τοῦ Σουλιώτου ἀρχηγοῦ Λάμπρου-Ζήκου-Θύμιου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ

ἐν λόγῳ ἀρχηγὸς ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν Σουλιωτῶν προσέφερεν ὑπὸ ἀναλόγους ὅρους τὴν ὑποταγὴν.

Συνεπεῖα τούτου μετέβη ὁ Longworth, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν 4ην τοῦ ἰδίου μηνὸς συνοδεῖα τοῦ ἐνταῦθα διοικητοῦ ἐξέδραμε μέχρι Πέντε Πηγαδίων, εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ τὴν 6ην τοῦ μηνὸς ὅπου συγκεντρωμένοι οἱ ἀρχηγοὶ Λάκκας καὶ Σουλίου μηδὲ τῶν Λάμπρου-Ζήκου-Θύμιου, Γιάννη-Κώστα καὶ Νάσο-Γιαννάκα ἐξαιρουμένων, ἐπραγματοποίησαν τὴν παράδοσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Ἀγγλου Longworth.

Τὴν 7ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπανέκαμψεν ἐνταῦθα ὁ Longworth ἀκολουθούμενος ἐπίσης ὑπὸ πολλῶν Σουλιωτικῶν Ἀρχηγῶν οἵτινες ἀνέωσαν τὴν ὑποταγὴν των εἰς τὸν ἐνταῦθα γενικὸν Διοικητὴν διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰς ἀπαραιτήτους προνομίας διὰ τὴν Λάκκαν καὶ τὸ Σοῦλι.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Τοῦρκοι περιωρίσθησαν εἰς τὴν χορήγησιν τῆς ἀμνηστίας, ἀργότερον ὅμως ἀπέστειλαν εἰσπράκτορας εἰς τὸ Σοῦλι καὶ τὴν Λάκκαν μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς εἰσπράξεως τῶν καθυστερουμένων φόρων, πολὺ δὲ ἀργότερον συμπεριεφέρθησαν σκληρότερον πρὸς τοὺς Σουλιώτας δεδομένου ὅτι ἐτρώθη ἡ Τουρκικὴ ὑπερηφάνεια μὲ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Ἀγγλου Προξένου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων των.

Τὴν 8ην τρέχοντος ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μὲ τὸ σῶμά του τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐξ οὗ περὶ τοὺς 100 ἄνδρας ἄτακτοι Ἀλβανοί, ἐγκατέλειπε τούτους μὲν εἰς Πέντε Πηγάδια πρὸς προφύλαξιν τῆς στρατηγικῆς αὐτῆς διόδου, αὐτὸς δὲ τὴν ἐπομένην μὲ 2000 ἄνδρας τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 1000 Ἀλβανούς κατηυθύνθη πρὸς τὴν Παραμυθίαν ἵνα καθυποτάξῃ καὶ τοὺς εἰς τὴν περιφέρειαν ἐκείνην ὑπὸ τὸν Νικόλαον Μπότσαρην καὶ Γεώργιον Ζαΐμην εὐρισκομένους περὶ τοὺς 1000 ἐπαναστάτας.

Κατὰ τὰς τελευταίας κυκλοφορησάσας ἐνταῦθα εἰδήσεις οἱ Μπότσαρης καὶ Ζαΐμης ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν ἐκστρατείας τοῦ Ἀβδῆ-Πασσᾶ ἐγκατέλειψαν τὸ φρούριον τῆς Παραμυθιάς καὶ ἐτράπησαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Τζουμέρκων ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ζέρβα ὅστις δὲν εἶχεν συνθηκολογήσει μετὰ τῶν Τούρκων.

Τὸ πλεῖστον ἤδη τῶν ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὸν Ζέρβαν ἀνερχομένων εἰς 4000 συνεκεντρώθησαν εἰς Βουργαρέλιον.

Οἱ ἐπαναστάται τοῦ Ραδοβιτισίου μετὰ τῆς δυνάμεώς των καὶ ἀρκετοῦ πυροβολικοῦ συνεκεντρώθησαν παρὰ τὸ Κομπότι καὶ ἐξέλεξαν ἀρχηγὸν ἀντὶ τοῦ Τζαβέλλα τὸν Μαμούρην.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, εἶναι διεσκορπισμένα εἰς διάφορα σημεῖα, πιστεύεται, ὅτι οἱ ἐπαναστά-

ται ἀναμένουν μόνον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ δράσουν μὲ ἡνωμένας τὰς δυνάμεις των.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἄτακτοι Ἀλβανοὶ λεηλατοῦν καὶ διαρπάζουν τὴν ὑπαιθρον. Πρὸ τινων ἡμερῶν διήρπασαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τὰς κωμολοίεις τῶν Δολιανῶν — 4 ὥρας ἀπεχούσης τῶν Ἰωαννίνων — περὶ τὰς 4000 πρόβατα. Παρομοίως συμπεριεφέρθησαν εἰς Βήσσανην, Κουκλιούς, διαρπάσαντες περὶ τὰ 1000 αἰγοπρόβατα.

Ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἡ διαρπαγὴ τῆς ὑπαιθρου χώρας ὑπὸ τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν κατὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἀσκούμενον σύστημα, ἀναμφιβόλως ὁ Ἑπειρωτικὸς πληθυσμὸς θὰ περιπέσῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 449

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 26 Μαΐου 1854

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Μετὰ τὴν ἥτταν τῶν ἐπαναστατῶν παρὰ τὸ Πέτα καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐπαναστατημένης Λάκκας-Σουλίου, περὶ ὧν εὐσεβάστως ἀνέφερον εἰς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 411 ἐκθέσεώς μου καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 14 τρέχοντος, ἐπικρατεῖ ἤδη ἐν Ἠπείρῳ ἡσυχία.

Τόσον εἰς τὰς περιοχὰς τῶν Κουρέντων, Κατσαναχωρίων, Παραμυθιάς, Πρεβέζης, Ἀρτις, ὅσον εἰς τὴν περιφέρειαν Λάκκας-Σουλίου ἀπεκατεστάθη ἡ νόμιμος τάξις. Ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Λάκκας τοῦ Σουλίου τῆς ὁποίας ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ μέχρι τοῦδε ἐγκατελείφθη κατόπιν τῆς Ἀγγλογαλλικῆς Προξενικῆς ἐπεμβάσεως, τὰς λοιπὰς περιφερείας περιτρέχουν ἀρκεταὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις διὰ νὰ καταπνίγεται εἰς τὸ σπέρμα πᾶσα ἀπόπειρα διαταράξεως τῆς τάξεως.

Ὅσον ὁμως εὐχάριστοι καὶ ἂν εἶναι διὰ τὴν ἐνταῦθα Κυβέρνησιν αἱ σχέσεις αἱ τοπικαὶ τόσον ἡ εἰρήνευσις ἡ πραγματικὴ τῆς χώρας θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμένει ἕνας εὐσεβὴς πόθος ἐὰν ὑπολογίσῃ τις ὅτι εἰς τὰς κατεχομένας περιφερείας ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τελείαν ἀπόγνωσιν καὶ ἔνδειαν, μόνον μὲ τὴν ἔνοπλον δύναμιν δύναται νὰ ὑποταγῇ καὶ μικρὸν μέρος τῶν ἐπαναστατῶν ἐτράπη πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Πίνδου διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ εἰς τὴν περιφέρειαν Τζουμέρκων, καὶ Μαλακασίου ἀνταρτικὰ σώματα.

Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάται μετὰ τὴν ἥτταν εἰς τὸ Πέτα καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Λάκκας-Σουλίου ἤρχισαν νὰ συναθρίζουν τὰς διασκορπισθείσας δυνάμεις των εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχὰς Τζουμέρκων καὶ Μαλακα-

σίου διὰ νὰ δυνηθοῦν οὕτω νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἔνωσιν μετὰ τῶν Θεσσαλῶν ἐπαναστατῶν.

Ἐὰν δὲ συνδυάσῃ τις καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψει καὶ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπανάστασιν θὰ ἔπρεπε νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν Ἑπειρωτῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὴν περιοχὴν Τζουμέρκων καὶ Μαλακασίου ἔχει κατὰ τοσοῦτον περισσότερα μειονεκτήματα διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἐν Ἑπίρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, παρ' ὅσον διὰ τῆς κατατμήσεως τῶν σπουδαιοτέρων ἐπαναστατικῶν σωμάτων, διότι ἐκ τῶν περιφερειῶν ἐκείνων δύνανται νὰ ἀπειληθοῦν ὄχι μόνον τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Ἄρτα, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν δρῶντα στρατεύματα δύνανται νὰ ἀπειληθοῦν ὄχι μόνον τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Ἄρτα, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν δρῶντα στρατεύματα δύνανται εὐκόλως νὰ κατατρωποθοῦν. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἔχει ἀκόμη περισσοτέραν σημασίαν διὰ τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τῶν ἐπαναστατῶν εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μετσόβου καὶ Γρεβενῶν καθημερινῶς σημειώνει περισσοτέρας ἐπιτυχίας καὶ οἱ Θεσσαλοὶ ἀντάρται ὑπὸ τὸν Καταραχιάν κατευθύνονται πρὸς τὸ Μέτσοβον, ἐπὶ πλέον δὲ μεμονωμένα σώματα ἐπαναστατῶν κατέχουν τὰς δεσποζούσας τοῦ Μετσόβου θέσεις παρὰ τὸν ζυγόν. Αἱ ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων καταφθάνουσαι εἰδήσεις εἶναι τελείως εὐνοϊκαὶ διὰ τοὺς ἐπαναστάτας, διότι εἰς πλείστας συμπλοκάς μὲ τὰς ἐκεῖ τουρκικὰς δυνάμεις κατώρθωσαν νὰ διατηρήσουν τὴν ὑπεροχὴν. Οὕτω πρὸ τινων ἡμερῶν ἐγένετο γνωστὴ ἐνταῦθα ἡ δρᾶσις τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γρεβενῶν δρῶντος ἀρχηγοῦ τῶν ἐπαναστατῶν Ζιάκα, ὅστις ἀνέλαβε νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τῆς ἐκδικητρίας Νεμέσεως.

Τὴν 10ην δῆλον ὅτι ἱσταμένου μηνὸς τὰ ποίμνια προβάτων Ἀγίας Μαρίνης, Ἀβδέλας, Φούρκας καὶ Δεντσίκου, τὰ ὅποια μετεκινοῦντο πρὸς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ τὴν ἐπάνοδόν των ἤδη εἰς τὴν πατρίδα των συνηντήθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Γρεβενῶν.

Ἡ συνοδεία, ἀποτελουμένη ἐκ 2000 ἀτόμων, ἀνδρῶν καὶ γυναικοπαίδων, ἐκτὸς τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων, ἅτινα εἶχον φορτωμένα εἰς ἄρκετὰς ἑκατοντάδας ὑποζυγίων, συναπεκόμιζε καὶ 6000 πρόβατα.

Μόλις ἐγνώσθη ἡ ἄφιξις εἰς Γρεβενὰ τῶν φιλησύχων ποιμένων, οἵτινες ἦσαν ἐφωδιασμένοι μὲ ὅλα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ταξιδίου ἐκ μέρους τῶν Θεσσαλικῶν ἀρχῶν, ἔσπευσε πρὸς τὸν καταυλισμὸν τοῦ караβανίου ὁ ἐκεῖ δρῶν Ἀλβανὸς ἀρχηγὸς Μεχμέτ-Ἀγᾶς συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μουδίρου τῆς Venza(;) Ὁσμάν-Ἀγᾶ μὲ ἐπικεφαλῆς σώματος ἕξ ἀτάκτων Ἀλβανῶν. Μόλις ἐφθασαν εἰς τὸν τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ θεάματος καταυλισμὸν ἐφιλοξενήθησαν ἐπὶ τινὰς ὥρας ὑπὸ τῶν ἀρχιποιμένων καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἐν τάξει. Μετὰ τινὰς ὁμῶς ὥρας κατέφθασαν τουρκομάνοι

ἱππεῖς, ἐφώρμησαν κατὰ τῶν ἀόπλων ποιμένων, ἐπλήγωσαν 150 ἐξ αὐτῶν, ἤρπασαν μερικὰς γυναῖκας καὶ 1000 πρόβατα καὶ ἐτράπησαν ὁλοταχῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Γρεβενῶν. Μόλις ἐγνώσθη ἡ τερατώδης αὐτὴ λεηλασία ὁ Καπετὰν Ζάκας, ὅστις εὕρισκετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Γρεβενῶν μὲ τὰ τολμηρὰ παλληκάρια του, ἔσπευσεν ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν πρὸς τὰ Γρεβενὰ ὀπισθοχώρησιν τῶν τουρκομανικῶν ὀρδῶν, αἵτινες καθ' ὁδὸν εἶχον συνενωθῇ καὶ μὲ τοὺς ἀτάκτους Ἀλβανούς. Τρεῖς ὥρας πρὸ τῶν Γρεβενῶν συνεπλάκη ὁ Ζάκας μὲ τοὺς προελαύνοντας βαρβάρους καὶ κατόπιν αἱματηρᾶς μάχης ἐκ τοῦ σώματος τῶν τουρκομάχων ἱππέων τοῦ ἀνερχομένου εἰς 350 ἄνδρας, μόνον περὶ τοὺς 100 διεσώθησαν εἰς Γρεβενά. Ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα λεία, ἣτις συνίστατο ἐκ τῶν διαρπαγείσων περιουσιῶν, ἐπεστράφη ὑπὸ τοῦ Ζάκα εἰς τοὺς ποιμένας, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ ἀγέλαι τῶν διαρπασθέντων ποιμνίων.

Ἡ εἶδησις τῶν παρὰ τὰ Γρεβενὰ γεγονότων ἐπροξένησεν ἐνταῦθα τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν καὶ ὁ Ἄγγλος πρόξενος Longworth προτίθεται νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν 19ην ἱσταμένου διὰ Γρεβενὰ διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἐπακριβῶς περὶ τῶν συμβάντων. Παραλλήλως ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι ὁ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπαναστατῶν ἀρχηγὸς Καταραχιᾶς παρὰ τὴν Καλαμπάκαν συνεκρούσθη πρὸς Τουρκικὸν ἀπόσπασμα.

Σήμερον ἐπανεκάμψεν ἐκ Παραμυθιάς καὶ ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως διὰ Μέτσοβον μὲ ἐν τμῆμα τακτικοῦ στρατοῦ διὰ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ ἀνταρτικά σώματα τοῦ Ζάκα καὶ ἀποκαταστήσῃ πάλιν τὴν συγκοινωνίαν Γρεβενῶν-Μετσόβου.

Καθ' ἃ πληροφοροῦμαι, ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραμείνῃ εἰς Μέτσοβον, διότι ὁ Ζάκας μετὰ τῶν δυνάμεών του ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχει καταλάβει τὰς ἐπικαίρους θέσεις μεταξὺ Μετσόβου καὶ Γρεβενῶν, εἰδικῶς δὲ τὴν θέσιν Τίστα(ι), τὸ Μοναστήριον τοῦ Σπηλαίου καὶ τὴν πρὸς τὰ Γρεβενὰ ἄγουσαν στενὴν δίοδον μεταξὺ Μηλιᾶς καὶ Κρανιᾶς.

Πρὸ δύο ἡμερῶν ἀνεχώρησεν εἰς Ἄρταν ὁ ἐνταῦθα Γάλλος Πρόξενος καὶ καθ' ἃ διαδίδεται, πρόκειται περὶ συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποσταλέντος ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Φουάτ-Ἐφένδης.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 507.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 12 Ἰουνίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Βιέννην

Ἡ Ἡπειρωτικὴ-Θεσσαλικὴ ἐπανάστασις μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῶν περιοχῶν Τζουμέρκων, Μαλακασίου

καὶ Γρεβενῶν, παρέχει ἤδη εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς ὀλίγας φροντίδας, δὲν εἶχεν ὅμως προωθηθῇ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ τείνῃ πρὸς τὴν ὀριστικὴν τῆς ταχεῖαν λύσιν, διότι προβάλλεται ἐν δυσχερὲς πρόβλημα, δηλαδή ἡ τῶν διαφόρων ἀνταρτικῶν σωμάτων κατατρόπωσις, καθ' ὅτι ταῦτα ἔχουν ἀναλάβει ἓνα ἰδιόρρυθμον πόλεμον παρενοχλοῦντα τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις.

Ὁ Τοῦρκος Διοικητὴς ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως ἀποφύγῃ πλέον ἓνα σοβαρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν σωμάτων, θὰ προσεφέρετο διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν εἰρηνικῶν διαπραγματεύσεων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ ὀλίγοι ὁδηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν θὰ ἠδύναντο μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπιτετραμμένου νὰ συνθηκολογήσουν ὅπως συνέβη μὲ τὸν Τζαβέλλαν καὶ ἄλλους Ἡπειρώτας ἐπαναστάτας ἀρχηγούς.

Ὅλοι οἱ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν εἰς τὰς ὑποταγείσας περιφερείας σημειωθέντες βανδαλισμοί, ἐρημώσεις καὶ παντοειδεῖς δηώσεις ἔσχον τόσον ὀδυνηρὸν ἀντίκτυπον, ὥστε τὰ ὄργανα ἤδη τῆς Τουρκικῆς Ἀρχῆς μόνον διὰ δελεαστικῶν μέσων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιδράσουν ἐπὶ τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἐὰν δὲ ὁ Ἀγγλος πρόξενος Longworth κατέβαλε τεραστίας προσπάθειας καὶ πολλοὺς κόπους τελευταίως εἰς Γρεβενὰ διὰ νὰ προσηλυτίσῃ μὲ τὸ μέρος τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοὺς ἐπαναστάτας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ μίαν εἰρηνικὴν ὑποταγὴν τούτων, θὰ ἦτο ἤδη ὑποχρεωμένος νὰ καταθέσῃ τὴν ἀποστολὴν του, διότι οἱ ἐπαναστάται διεκήρυξαν πλέον ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔστεργον εἰς περαιτέρω διαπραγματεύσεις καὶ ὅτι ἀποθέτουν τὴν τύχην τῆς πατρίδος των εἰς τὰ ὅπλα.

Κατόπιν τῆς ὡς ἄνω ἐξελίξεως τῶν γεγονότων ἀναμένονται εἰσέτι τραχεῖς ἀγῶνες ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἡπείρῳ, αἱ ὁποῖαι θὰ παράσχουν νέαν τροφὴν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ἐὰν οἱ ἐξ Ἑλλάδος προσελθόντες πατριῶται δὲν ἤθελον ἐπανακάμψῃ ἐκ νέου εἰς αὐτήν.

Μὲ πόσῃν δὲ πικρίαν μάχονται ἤδη οἱ ἐπαναστάται, δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν τελευταίως ληφθεισῶν πληροφοριῶν ἐκ Ῥαδοβιτζίου, Σπηλαίου καὶ Καλαμπάκας.

Οὕτω π. χ. τὴν 22 παρελθόντος μηνὸς ὁ διοικητὴς φρουρίου Ἀρτης Ἀχμέτ-Πασσᾶς μὲ 2000 τακτικοὺς στρατιώτας καὶ 1000 ἀτάκτους Ἀλβανούς ὑπὸ τὸν Μαχμούτ-Μπέη καὶ Τσέλιον Πίτσαρην ἀνέλαβε μίαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Σκουλικαριᾶς διὰ νὰ ἐκτοπίσῃ ἐκεῖθεν τοὺς ὑπὸ τὸν Ζέρβαν, Καραϊσκάκην καὶ Γεώργιον Ζαΐμην εὐρισκομένους ἐπαναστάτας.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη εἰς τὴν ὁποίαν μετέσχεν ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης ἔσχεν — ὅπως διηγοῦνται δύο αὐτόπται μάρτυρες—μίαν ἀτυχὴ ἔκβασιν, διότι

ὁ Ἀχμέτ-Πασσᾶς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ Σκουλικαριᾶς τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπώλεσε κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μάχην πολλὰς ἑκατοντάδας ἀνδρῶν καὶ ἐγκατέλειπεν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν 2 πυροβόλα καὶ μέρος σημαντικὸν τῶν πολεμοφοδίων.

Ἀκόμη ὅμως μεγαλυτέρας ἀπωλείας ὑπέστησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς ἀγῶνας τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν 20ὴν μέχρι τῆς 23 παρελθόντος μηνὸς συνῆψαν παρὰ τὴν Καλαμπάκαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας ὑπὸ τὸν Καταραχιᾶν καὶ τὸν Χατζηπέτρον.

Κατὰ τὰς συγκεντρωθείσας ἐνταῦθα πληροφορίας, τὸ ἐκ 3600 ἀνδρῶν ἰσχυρὸν σῶμα, ὅπερ ἔδρα εἰς τὰς περιοχὰς ἐκεῖνας ὑπὸ τὸν Ζεῖνὲλ-Πασσᾶν καὶ Φράσσαρην, ἔσχε 1900 νεκροὺς καὶ 200 τραυματίας καὶ ἐπὶ πλεόν ἀπώλειαν 5 πυροβόλων καὶ πολυαρίθμων πολεμοφοδίων.

Ἡ εἰδησις αὐτὴ ἀπήχησεν εἰς τὴν ἐνταῦθα Τουρκικὴν γνώμην ὀδυνηρῶς, ὅταν μάλιστα διεδόθη πραλλήλως ὅτι οἱ ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν Ζάκαν τὴν 28ην παρελθόντος μηνὸς παρὰ τὸ Σπήλαιον συνεκρούσθησαν μὲ τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν, τῆς μάχης ἐξακολουθησάσης καὶ κατὰ τὴν 29ην καὶ 30ὴν παρελθόντος μηνός, χωρὶς νὰ ὑποστοῦν ἀπωλείας οἱ ἐπαναστάται καὶ ὑπεχώρησαν μάλιστα κανονικῶς, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ Τοῦρκοι ἔσχον ἀπωλείας περὶ τοὺς 600 νεκροὺς καὶ 50 τραυματίας.

Τὴν 3ην ἰσταμένου ἔφθασεν εἰς Ἰωάννινα προερχόμενος ἐξ Ἀρτης ὁ Ὄσμαν-Πασσᾶς μὲ συντάγματα τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 800 ἀτάκτους Ἀλβανοὺς ὑπὸ τὸν Τσέλιον Πίτσαρην καὶ τὸν Καλεμαγᾶ.

Αἱ δυνάμεις αὗται μετὰ τινος ἡμέρας μετεκινήθησαν πρὸς τὸ Μέτσοβον καὶ Γρεβενά, ὅπου τὴν 10ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετέβη ἐπίσης καὶ ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης διὰ νὰ μεσολαβήσουν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Ἀγγλον πρόξενον.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας διασταυρωθέντα εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ ὕδατα τὰ Αὐστριακὰ πολεμικὰ «Pola» καὶ «Arethusa», εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρεβέζης ἵνα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν συνεννοήσει πρὸς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς ἐπιτηροῦν τὸν κόλπον τῆς Ἀρτης.

Ἡ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ πολεμικοῦ στόλου πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας προϋξένησεν εἰς τὰς ἐνταῦθα κυβερνητικὰς Ἀρχὰς καὶ τὴν κοινὴν Τουρκικὴν γνώμην ἀγαθωτάτην ἐντύπωσιν, ἥτις ἐνισχύθη μὲ τὴν παραλλήλως κυκλοφορήσασαν εἰδησιν τῆς καταλήψεως ἐπίσης τῶν Ἡπειρωτικῶν ἀκτῶν δι' Αὐστριακῶν στρατευμάτων.

Ἀριθ. 547.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1854.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ἀπὸ τὰ Ἡπειρωτικο-ἐλληνικὰ σύνορα μετεδόθη ἐσχάτως ἡ εἶδησις ὅτι οἱ ἐπαναστάται οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν ἤτταν παρὰ τὸ Πέτα ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ὄρεινά τοῦ Ραδοβιτζίου, κατὰ μέγα μέρος ἐπανάκαμψαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καταθέσαντες τὰ ὅπλα μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δοθεῖσαν ἀμνηστειὰν εἰς τὰ ἀνταρτικὰ σώματα.

Ἐκ Θεσσαλίας τοῦναντίον δὲν κατέφθασαν τόσον εὐχάριστοι εἰδήσεις. Ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης, ὅστις τὴν 9ην ἰσταμένου μετέβη εἰς Μέτσοβον, εἰς μάτην ἠγωνίσθη διὰ νὰ πείσῃ τὰ ὑπὸ τὸν Χατζηπέτρον ἀνταρτικὰ σώματα νὰ ἐπανακάμψουν εἰς Ἑλλάδα.

Ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο· οἱ ἐπαναστάται ἀπέρριψαν ἐπίσης τὰς προτάσεις τῆς μεσολαβήσεως τὰς ὁποίας ἐκόμισεν ἡ τελευταίως ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Τρίκκαλα συναντηθεῖσα ἐπιτροπεία ἐξ Ἑλλήνων, Ἀγγλων καὶ Γάλλων.

Καθ' ἃ δὲ ἀνακοινοῦται, τὸ ὑπὸ τὸν Ἀβδῆ-Πασσᾶν ἐπιχειρήσεων στρατιωτικὸν σῶμα ἐτέθη εἰς κίνησιν ἐκ Μετσόβου μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Καλαμπάκαν διὰ νὰ καθυποτάξῃ τὰ ἐκεῖ συγκεντρωθέντα καὶ δρῶντα ἀνταρτικὰ σώματα. Τὴν 21ην ἰσταμένου μηνὸς ἐκυκλοφόρησεν ἐνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς μετὰ πολύωρον μάχην κατὰ τὴν 18ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς πρὸ τῆς Καλαμπάκας κατεπτόησε τοὺς ἐπαναστάτας καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὸν Ἀσπροπόταμον καὶ τὰ Γρεβενά.

Διεδόθη ἐπίσης ὅτι τὴν 19ην ὁ Ἀβδῆ-Πασσᾶς θὰ κατελάμβανε μετὰ τῶν στρατευμάτων του τὰ Τρίκκαλα. Πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ γεγονότος τούτου τὸ ἑσπέρας τῆς 21ης ἐρρίφθησαν κανονιοβολισμοὶ ἐκ τοῦ ἐνταῦθα φρουρίου. Ἐὰν οἱ Τοῦρκοι κατῶρθουν νὰ καταδιώξουν τοὺς ἐπαναστάτας θὰ ἐκλινε πρὸς τὸ τέλος τῆς καὶ ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπανάστασις, διότι οἱ ἐπαναστάται θὰ ἦσαν ἠναγκασμένοι ἵνα ἐπανακάμψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵνα διασκορπισθῶσιν. Ἡ ὁσονούπω εἰρήνευσις τῆς Θεσσαλίας θὰ ἀπέβαινε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θὰ ἠῤῃχετό τις τοῦτο κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον νὰ πραγματοποιηθῇ, διότι ἐσχάτως ὁ ἀγὼν διεξάγεται μετὰ πείσματος καὶ πικρίας καὶ ἐν περιπτώσει μεγαλυτέρας παρατάσεως ὁ Θεσσαλικὸς κάμπος θὰ ἐκαλύπτετο μὲ περισσότερα ἐρείπια καὶ ἀνθρώπινα θύματα.

Μέχρι τοῦδε ὑπολογίζεται ὅτι περὶ τὰ 130 Τουρκικὰ καὶ 160 Χριστιανικὰ χωρία ἐπυρπολήθησαν καὶ ἡρημώθησαν.¹

Ἐὰν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψει καὶ τὰς ἐρημώσεις καὶ καταστροφάς, τὰς ὁποίας προῦξένησαν οἱ ἄτακτοι Ἀλβανοὶ εἰς τὴν Ἑπειρον, θὰ ἡδύνατό τις νὰ θρηνήσῃ γύρω ἀπὸ τὴν τύχην ἐνὸς πληθυσμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀθλιότης αὐξάνει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, διότι ἐν Ἑπίρῳ καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐξακολουθοῦν αἱ δηώσεις καὶ αἱ λαφυραγωγίαι διὰ τῶν ἀτάκτων σιφῶν.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαβιθασθεῖσα διαταγὴ ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀποθίβασιν τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐν Ἑπίρῳ ἀπήχησεν εὐμενέστατα ἐνταῦθα.

Μόλις δὲ ἐλήφθη ἡ διαταγὴ αὐτὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Διοικητὴς ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ταύτην εἰς ὅλους τοὺς Καὶμακάμηδες καὶ Μουδύρας τοῦ Πασσαλικίου.

FERDINAND HAAS

Κέρκυρα τῇ 5 Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Κόμητα von Buol-Schauenstein κτλ. κτλ.

Ἐξοχώτατε Κόμη !

Συνημμένως ὑποβάλλω μετὰ σεβασμοῦ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγνωσθέντος διὰ τοῦ γραμματέως Major Fraser ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἰονίου Πολιτείας κατὰ τὴν 1ην τρέχοντος μηνὸς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κοινοβουλίου λόγου τοῦ Λόρδου Sir Ward, οὗτινος ἡ ἀπήχησις ὑπῆρξε πανηγυρική.

Ὁ λόγος τοῦ Λόρδου Sir Ward, ἦτο συντεταγμένος ὑπὸ πνεῦμα

¹) Πρβλ. Ἀραβαντινοῦ : Χρονογραφία τῆς Ἑπίρου, 1856, ἐν σελ. ε' προλόγου.

Ἡ Ἑπειρος . . . ἐπέπρωτο διελθεῖν ἀπαισιώτατον καὶ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν πεντηκοστὸν τέταρτον ἔτος, προσβληθεῖσα ὑπὸ κλύδωνος τῆς Ἑπειρο-Θετταλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξ ἧς ποικίλας καὶ γαγγραινώδεις πληγὰς ὑπέστησαν οἱ λαοὶ αὐτῆς. Ἐν τῷ θνησιγόνῳ αὐτῷ ἀγῶνι περὶ τὰ (100) ἑκατὸν χωρία καὶ κῶμαι τῆς χώρας ταύτης ἡρημώθησαν καθ' ὅτι διὰ πυρός, μαχαίρας καὶ λεηλασιῶν οἱ λυμεῶνες Ἀλβανοὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνοικούντων χριστιανῶν, φιλησύχων ὄντων καὶ ἀόπλων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἐν γένει σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Μολοσσίας, Θεσπρωτίας καὶ Ἀμφιλοχίας, δι' ἣν συνεπῆ ταῖς περιστάσεσιν ἀποτυχίαν ἔσχεν τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτὸ κίνημα, ἔμελλον ἰδεῖν τὰς οἰκῆσεις αὐτῶν κατεστραμμένας, τὴν ἰδίαν περιουσίαν ἀφηρεπαγμένην καὶ τὴν ἑαυτῶν ὑπαρξιν ἐπὶ ξηροῦ ἀκμῆς... Ἡ τῶν Ἰωαννίνων πόλις, ἐν τῇ πονηρᾷ ἐκείνῃ ἐποχῇ, ὑπεβάσταξεν ἐν ταῖς ῥύμαις καὶ ἀγυιαῖς αὐτῆς χιλιάδας χωρικῶν χριστιανῶν, συρρευσάντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν χωρίων αὐτῶν, οἵτινες γυμνοὶ καὶ λιμώττοντες διήρχοντο, μόλις δυνάμενοι σύρειν τοὺς πόδας καὶ ἀπευθύνειν ἰσχνὴν φωνὴν ἐπὶ ἐξαιτήσεως ἐλέους...

συμφιλιωτικὸν καὶ συνίστα ἀπλῶς εἰς τοὺς βουλευτὰς νὰ λάβουν ὑπ' ὄψει ἐκείνας τὰς προϋποθέσεις αἵτινες θὰ ἦσαν ἀνυψωτικαὶ διὰ τὴν Ἰόνιον Πολιτείαν.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν πολιτικὴν ἄποψιν ὁ Sir Ward παρέλειψε κάθε προτροπὴν ἢ ἀπειλὴν κατὰ τὸ ἐπίσημον γεῦμα, ὅπερ ἐδόθη πρὸς τιμὴν τοῦ Λόρδου.

Τὸ Κοινοβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ 41 βουλευτῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Δρος Βράϊλα-Ἀρμένη· ὅλοι πλην 1-2 εὐρίσκονται ἐνταῦθα. Περί τῶν σπουδαιότερων γεγονότων κατὰ τὸν χρόνον τῆς τριμήνου συνεδρίας του θὰ ὑποβάλω λεπτομερεῖς ἐκθέσεις.

Ἐπὶ τούτοις παρακαλῶ ὅπως μοι ἐπιτρέψητε, Ἐξοχώτατε, ὅπως ὑποβάλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα μικρὰν ἐκθεσιν περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ. Κατὰ τὰς ἐξ Ἑλλάδος, Κεφαλληνίας πληροφορίας ὥς καὶ κατὰ τὰς ἐνταῦθα κυκλοφορησάσας διαδόσεις, ἐὰν συνεπεία τῶν πολεμικῶν γεγονότων αἱ Ἀγγλικαὶ φρουραὶ ἀποσυρθῶσιν ἐκ Κερκύρας καὶ τῶν ἄλλων νήσων, θὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ Πορτογαλικῶν (;) στρατευμάτων. Πολλοὶ ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἡ παροῦσα κατάστασις ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἡπείρῳ εἶναι εὐνοϊκὴ ὥστε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς εὐκαιρίας καὶ χρησιμοποίησιν ταύτην· ἐν τέλει δὲ ἐπιτύχῃ τὴν κατάληψιν τῆς σπουδαίας νήσου Candien (Κρήτης) τὴν ὁποίαν πρὸ τόσου καιροῦ ἐποφθαλμιᾷ.

Ἀναμένεται ἐνταῦθα μετὰ βεβαιότητος ὅτι θὰ φθάσῃ μὲ τὸ πρῶτον ταχυδρομικὸν πλοῖον καὶ ἡ ἀγγελία τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου τῆς Ἀγγλίας κατὰ τῆς Ῥωσσίας.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν ἀναμένουν εἰδήσεις ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου καθὼς καὶ νεωτέρας διαταγὰς διὰ τὸν περαιτέρω προορισμὸν των.

Παρακαλῶ ὅπως δεχθῆτε τὴν ἐκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

EISENBACH

Ἀριθ. 468.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 2 Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ ἐνδοξὸν Γενικὸν Καίσαροβασιλικὸν Προξενεῖον Αὐστρίας.

Κέρκυραν

Ἀπόσπασμα ἀποσταλείσης ἐκθέσεως.

« 1 Μαρτίου 6ῃ μεταμεσημβρινῇ ὥρᾳ.

Τῇ προσκλήσει τοῦ ἐνταῦθα Ἀγγλου Προξένου Sir Schmidt Sanders 100 Ἀγγλοὶ ναῦται μεθ' ἑνὸς πυροβόλου, προερχόμενοι ἐκ πολεμικοῦ Ἀγγλικοῦ σταθμεύοντος εἰς Ἀγίαν Μαύραν, ἀπεβιδάσθησαν σήμερον

εἰς τὴν πόλιν, διήλθον ἐπιδεικτικῶς διὰ τῆς κυριωτέρας ὁδοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξενείου, καὶ διενυκτέρευσε εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πόλεως. Σήμερον ὁμως τὴν 4 μ. μ. ἐπιβάντες ἐκ νέου λέμβων καὶ κατευθυνθέντες εἰς Ἀκτιον πρὸς ἐκτέλεσιν Γυμνασίων δὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἐκ νέου εἰς ἁγίαν Μαῦραν».

Ἐκ τοῦ Καίσαροβασιλικοῦ Προξενείου τῆς Αὐστρίας ἐν Πρεβέζῃ.

Ὁ Προξενικὸς πράκτωρ

N. A. GIUROVIGH

Ἀριθ. 456.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 10 Μαρτίου 1854.

Πρὸς τὸ Καίσαροβασιλικὸν Προξενεῖον Αὐστρίας

Κέρκυραν

(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως).

«Οἱ ὀθωμανοὶ πρόκριτοι Πρεβέζης ἐκ φόβου ἐκλείσθησαν τὴν 5ην ἰσταμένου μηνὸς εἰς τὸ φρούριον μὲ τὰς οἰκογενείας των.

Ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλος Πρόξενος διεμαρτυρήθη εἰς τὸν Διοικητὴν τονίσας ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ὑπαγορεύεται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων καὶ θὰ εἶχεν ὄχι εὐχάριστον ἀντίκτυπον εἰς τοὺς ξένους ὑπηκόους καὶ λοιποὺς ῥαγιᾶδες οἵτινες παραμένουν εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Διοικητὴς κατόπιν τούτου ὑπεσχέθη ὅτι θὰ διατάξῃ τὰς εἰς τὸ φρούριον καταφυγούσας οἰκογενείας ὅπως ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πόλιν.

Τὴν 6ην ἰσταμένου ἀφίχθη ἐνταῦθα μὲ ἐιδικὴν ἐντολὴν ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης.

Ἡ ἀφίξις τούτου ἐχαιρετίσθη διὰ κανονιοβολισμῶν ῥιφθέντων ἐκ τῶν πυροβολείων τοῦ φρουρίου.

Ἀργότερον ἀνεγνώσθη φερμάνιον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου, ὃπερ ἐκόμισεν ὁ Φουὰτ-Ἐφένδης καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προτρέπονται ὅλοι ἀδιακρίτως οἱ ὑπήκοοι ὅπως παραμένουν ἡσυχοὶ μὴ δελεαζόμενοι ἀπὸ τὰς προτροπὰς καὶ προκηρύξεις τῶν ἐπαναστατῶν.

Ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλος Πρόξενος Sidney Schmith Sanders ἐπεσκέφθη σήμερον τὸν Φουὰτ-Ἐφένδην παραμείνας ἐπ' ἀρκετόν.

Ὁ ὑποφαινόμενος ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν 7ην ἰσταμένου τόσον τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Φουὰτ-Ἐφένδην ὅσον καὶ τὸν Ὀσμάν-Πασσᾶν ἀμφοτέρω με διεβεβαίωσαν ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ πρώτου δὲν σκοπεῖ εἰς ἄλλο τι παρὰ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ὅλων τῶν πρὸς εἰρήνευσιν μέσων ἀποφευγομένης τῆς αἱματοχυσίας. Ἐγκατέστησε τὸ Στρατηγεῖόν του ἐν Πρεβέζῃ καὶ ἐδημοσίευσε προκηρύξεις ἀμνηστίας πρὸς ὅλους ὅσοι ἤθελον ἐπανέλθει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου.

Τὴν 9ην ἰσταμένου ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λιμένα Ἀγγλὸν ἀτμόπλοιον ἔφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ στρατηγὸς Sir Henry Ward.

Ἀμα τῇ ἀφίξει του εἰς τὴν πόλιν ἔσχε μακρὰν συνέντευξιν μὲ τὸν Φουάτ-Ἐφένδην.

Ἀργότερον μετέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ φρούριον, τὴν δὲ 3 μ. μ. ἀνεχώρησεν.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐπιβιβάσεως, τὰ πυροβολεῖα τοῦ φρουρίου ἔχαι-
ρέτησαν διὰ τῶν κεκανονισμένων βολῶν.

Ἐκ τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενικοῦ Πρακτορείου

ὁ Προξενικὸς Πράκτωρ

N. A. GIUROVICH

Ἀριθ. 22.

Μία ρηματικὴ διακοίνωσις ἀπευθυνθεῖσα ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τοὺς πρεσβευτὰς
Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τὴν 9 Μαρτίου 1854.

(Ὑπεβλήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 22/13 Μαρτίου 1854 ἀναφορᾶς τοῦ βαρὼν
Karl Bruck πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βιέννης).

Αἱ ταραχαὶ αἵτινες ἔλαβον χώραν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀρτης καὶ
τῶν Ἀγρᾶφων, αἱ σκηναὶ αἵτινες ἐπίσης ἔλαβον χώραν ἐν Ἀθήναις πρὸ
τῆς Ὀθωμανικῆς Πρεσβείας καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἔκτροπα τὰ σημειωθέντα
ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι βέβαια γνωστὰ εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχό-
τητα. Αἱ δοθεῖσαι ἀπαντήσεις εἰς τὰς προφορικὰς καὶ γραπτὰς διαμαρτυ-
ρίας τοῦ Νεζήρ-βέη, ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὥς καὶ
αἱ ἐξηγήσεις αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος Ὑπουργοῦ Μεταξᾶ, εἶναι ὥς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνίσχυροι νὰ ἀποκαταστήσουν μίαν δικαίωσιν τῶν πραγ-
μάτων. Οὕτω ἡ Ἑλλὰς παρίσταται ἀμέτοχος τῶν ἐκτὸς τῶν συνόρων της
συμβάντων· τὰ γεγονότα ὁμῶς ταῦτα, καθὼς μαρτυρεῖ μία προκήρυξις τῶν
κατοίκων Ἀρτης περιέχουσα τὰς διαμαρτυρίας των καὶ ἀποσταλεῖσα καὶ
εἰς Ἀθήνας, προυκάλεσαν ἐνθουσιασμόν οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλὰ καὶ
εἰς ἄλλα μέρη τοῦ Βασιλείου. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθη-
νῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ 3/4 ἀπὸ μετανάστας ἐκ τῶν γειτονικῶν ἐπαρ-
χιῶν, ἐξηγεῖται πῶς ἔλαβον χώραν αἱ ἀσύμφοροι αὐταὶ ἐκδηλώσεις.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ εὐθὺς ἀμέσως
τὴν ἔκρηξιν τῶν γεγονότων αὐτῶν καὶ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἐνεργήσῃ
βραδέως.

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ληφθέντα μέτρα διὰ τὴν παρεμπόδισιν τῶν
Ἑλλήνων ὅπως εἰσέλθουν ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ
κριθῶσιν ἐπαρκῆ. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει

ἀποστολὴ τῆς ἰσχυρίζονται ὅτι ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη καταβάλλῃ προσπάθειας πρὸς καθυσύχασιν τῶν ταραχῶν τῶν συνόρων καὶ ὑποχρεώσῃ νὰ ἐπανακάμψουν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ἐκεῖθεν εἰσελθόντα ἄτομα, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ συμπεριφερθῇ ἔναντι τούτων σκληρότατα.

Ὁ κ. Μεταξᾶς προσέθεσεν ἀκόμη ὅτι ἐπεφορτίσθη νὰ παράσχω διαβεβαιώσεις περὶ τῶν διαθέσεων τῆς Κυβερνήσεώς του ὅτι θὰ καταβληθῶσιν προσπάθειαι ὅπως παρεμποδιοθῶσιν αἱ ἀσύμφοροι αὐταὶ πράξεις, δὲν ἡδύνατο ὅμως νὰ παράσχω καὶ ἐπισημούς ὑποσχέσεις.

Ἐν πρώτοις ἡ δημοσιευθεῖσα προκήρυξις δὲν εἶδε τὸ φῶς τῆς εἰς τὴν Ἄρταν¹, ἀλλὰ παρεσκευάσθη καὶ ἐχαλκεύθη ἐν Ἑλλάδι μὲ σκοπὸν τὴν διέγερσιν τῶν πνευμάτων.

Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός ὁ ἐκδηλωθεὶς ἐν Ἑλλάδι ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν γεγονότων ἅτινα ἔλαβον χώραν εἰς τὸ μέτωπον, εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι τὰ αὐτὰ γεγονότα παρήχθησαν διὰ τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνων οἵτινες ἦλθον ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ὅτε ὁ Γρίβας, ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ στρατηγὸς Τζαβέλλας καὶ τόσοι ἄλλοι γνωστοὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διέρχονται τὸ μέτωπον, ὑποβάλλοντες μίαν παραίτησιν προσποιοτήν, εὕρισκόμενοι δὲ ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους προκαλοῦσιν ἀμύσως τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, πῶς εἶναι δυνατόν ἐν ταύτῃ περιπτώσει νὰ πεισθῇ τις ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶνε ἀνεύθυνος. Ἐὰν δὲ ἡθέλομεν ὑποθέσῃ ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶναι μετανάσται, εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις πῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας σήμερον τυγχάνουν ὑπήκοοι, τολμᾷ νὰ παραπονῇται καὶ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶνε ἀνίσχυρος νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, ὥς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ξένων. Προβάλλεται ἡ ἀξίωσις ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα ἀντιτίθεται πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα εἶνε τόσον ἀντίθετον πρὸς τὸ δίκαιον τῶν ἄλλων Ἐθνῶν καὶ προστατεύει τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα διέρχονται διὰ νὰ καλέσουν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς ὑπηκόους μιᾶς Δυνάμεως γείτονος εὕρισκομένης ἐν εἰρήνῃ;

Ἐὰν μία Κυβέρνησις ἐξ ἀδυναμίας ἐπιτρέπη τόσῃν ἐλευθερίαν εἶναι ἀξία τοῦ ὀνόματός της;

Τὰ ληφθέντα μέτρα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὥς ἐπαρκῆ καὶ ἐὰν πρὸς στιγμὴν δεχθῶμεν ὅτι ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀναγκάσῃ τοὺς ἐξ Ἑλλάδος εἰσελθόντας ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους νὰ ἐπανακάμψουν εἰς Ἑλλάδα, τότε οἱ Ἕλληνες θὰ τοὺς μετεχειρίζοντο αὐστηρότατα καθὼς διαβεβαίουν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτὴ ἀπο-

¹) Πρβλ. δημοσιευθεῖσαν Προκήρυξιν ἐν τοῖς ὀπισθεν.

κρύπτει τὴν προσπάθειαν διαφυγῆς τῆς ὑποχρεώσεως καὶ παροχῆς χρόνου ὥστε νὰ προσλάβουν ἑκτασιν τὰ γεγονότα. Εἶνε ἐπίσης ἐκπληκτικὸν ὅτι μία Κυβέρνησις δύναται νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας ὅταν θὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν χώραν τῆς, ἀδυνατεῖ ὁμως νὰ τοὺς συγκρατήσῃ ὅταν πρόκειται νὰ ἐξέλθουν ἐκ ταύτης. Ἐκαστος γνωρίζει ὅτι αἱ ἑταιρίαι θὰ ἀνοίξουν ἐράνους πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι στρατιῶται θὰ ἀποσταλοῦν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ πολεμεφόδια ἐπίσης θὰ παρασχεθῶσιν εἰς τὴν χώραν ἣτις θέλει νὰ ἐξεγερθῇ. Γίνεται ἐξαγωγή ἐκ τῶν φυλακῶν τῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἀποστέλλονται οὗτοι εἰς τὸ μέτωπον.

Εἰς ποίαν χώραν εἶνε δυνατόν νὰ ἰδῇ τις τοιαῦτα πράγματα νὰ γίνωνται δημοσίᾳ ἐὰν δὲν τυγχάνουν τῆς εὐνοίας καὶ συμπαθείας τῆς Κυβερνήσεως; Τὸ ἀληθὲς αἷτιον τῶν ἐπαναστατικῶν πράξεων, δι' ἃς παραπονεῖται ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, εἶναι ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἀπὸ τινος χρόνου ἐπιθυμία τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν Τρικαλῶν καὶ Ἰωαννίνων μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπασχολήσεως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μὲ τὴν παρούσαν κατάστασιν.

Συνεπῶς ἐπειδὴ παρόμοιαι σκέψεις δὲν ἀρμόζουν ποσῶς εἰς Κυβερνήσιν φιλικήν, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ δίκαια αἰτήματα τὰ ὅποια κρίνει ἀπαραίτητα πρὸς ἐξασφάλισίν τῆς. Πιστὴ εἰς τὸ δόγμα τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, ὅπερ τὴν διακρίνει πανταχοῦ, δὲν ζητεῖ ἱκανοποιήσιν διὰ τὰς σκηναὺς τῆς ἐν Ἀθήναις Πρεσβείας. Ἀλλὰ ζητεῖ 1) ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀποκηρύξῃ τὰς ἑταιρίας καὶ τὰς ἐνεργείας των, 2) ὅπως ἀσκήσῃ ἐπαγρύπνισιν ἀποτελεσματικὴν ἐπὶ τῶν συνόρων εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους ἀνθρώπων τόσον ἐπικινδύνων, καὶ 3) νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐπανακάμψουν εἰς Ἑλλάδα ὅσοι διήλθον τὰ σύνορα δικηρύσσουσα ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θέλει τιμωρήσῃ τούτους αὐστηρότατα.

Αὐταὶ εἶναι αἱ ὑποδείξεις μιᾶς φιλικῆς Κυβερνήσεως. Ἐὰν εἰς πάντα ταῦτα ἅτινα διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιτετραμμένου τῆς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ διαβιδάσῃ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀπαντήσῃ εὐνοϊκῶς, θὰ παραστῇ ἀνάγκη ὅπως οὗτος ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπανακάμψῃ ἐνταῦθα μὲ τὸ προσωπικὸν τῆς Πρεσβείας ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεΐα.

Ἡ σπουδαιότης τῶν γεγονότων δὲν ἐπιτρέπει τὴν διακοπὴν τῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θεωρεῖ καθήκόν τῆς νὰ καταστήσῃ ἐνημέρους τῶν γεγονότων τὰς Δυνάμεις, αἵτινες τυγχάνουν προστάται τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἵτινες εὐρίσκονται καὶ εἰς φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκίαν. Πεποιθὼς ὅτι ἡ φιλικότης τῆς Κυβερνήσεως Ὑμῶν θὰ

ἀποδοκιμάσῃ τὴν ἀσύμφωνον στάσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι θὰ ἤθελεν ὑποδείξῃ τὰ κατάλληλα μέτρα, εἶμαι ἐπιφορτισμένος κατόπιν διαταγῆς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταῦτα ὅπως καὶ εἰς τὸν συνάδελφον Ὑμῶν πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας (Γαλλίας).

Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως διαβεβαιώσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα κτλ.

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΡΕΣΗΔ

Ἀριθ. 54.

Μετάφρασις μιᾶς ρηματικῆς διακοινώσεως ἀπευθυνθείσης διὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τῆς 1ην Ἰουλίου 1854.

(Ὑπεβλήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54 τῆς 3ης Ἰουλίου 1854 ἀναφορᾶς τοῦ Βαρῶνου *Carl Bruck* πρὸς τὸ Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας).

«Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ ὑπομνήσωμεν κἄτι τι ὅπερ ἀποτελεῖ περιφρόνησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων (δεδομένου ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εὗρίσκετο ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν)· δηλαδή τὸ γεγονὸς ὅτι ἔνοπλοι δυνάμεις προελθοῦσαι ἐξ Ἑλλάδος διέβησαν τὰ σύνορα καὶ ἤρχισαν ἐχθροπραξίας ἐπὶ Τουρκικοῦ ἐδάφους χωρὶς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἢ οἱ ὑπήκοοί της νὰ παράσχουν οἰανδήποτε ἀφορμὴν. Εἶχε συνεπῶς αὕτη τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ γεγονότα αὐτὰ διὰ μιᾶς κηρύξεως πολέμου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ μιᾶς κατασχέσεως τῶν πλοίων τῶν Ἑλλήνων ἅτινα εὗρίσκοντο εἰς τοὺς διαφόρους ὀθωμανικοὺς λιμένας. Ἐν τούτοις ὅμως δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς τακτικῆς τῆς συνήθους μετριοφροσύνης καὶ ἠρκέσθη νὰ διακόψῃ τὰς διπλωματικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν.

Σήμερον ἐπίσης προτίθεται νὰ παράσχῃ ἕτερον δείγμα τῶν δικαίων διαθέσεων αἵτινες τὴν διακρίνουν εἰς τὰς ἐνεργείας της περιοριζομένη εἰς τὰς κάτωθι διατυπωμένας διαθέσεις της· καὶ ἐπειδὴ ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου τῆς ταχείας ἀποκαταστάσεως σταθερῶν καὶ φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων ὅρων τοὺς ὁποίους δικαιούται ἡ Ὑψηλὴ Πύλη νὰ διατυπώσῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτάνος ἐλπίζει ὅτι οἱ Ἐξοχώτατοι σύμμαχοί του, Γαλλία καὶ Ἀγγλία, Προσιάτιδες τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐκτιμήσουν δεόντως τὸ ζήτημα εἰς τὴν δικαίαν του ἀξίαν καὶ θὰ συντείνουν εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν ἔκβασίν του.

Δεδομένου ὅτι οἱ νέοι Ὑπουργοὶ τῆς Ἑλλάδος διεκήρυξαν ὅτι δὲν θὰ ἀκολουθήσουν τὴν ὁδὸν τῶν προκατόχων των, ἀλλὰ ὅτι προτίθενται

νὰ ἀκολουθήσουν σύστημα εἰρηνικὸν καὶ δίκαιον, λαμβανομένης δὲ ὑπ' ὄψει ἐπίσης τῆς διαπιστώσεως ὅτι μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν Ἑλληνικῶν νήσων οἱ κάτοχοι πλοίων καὶ ἐμπορευόμενοι δὲν ἐπικροτοῦν τὰ γνωστὰ γεγονότα, ἀλλὰ τοῦναντίον ψέγουν παρομοίας ἐνεργείας, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὁ Σουλτᾶνος θεωρεῖ ἄξιον νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς δικαίας ἀξιώσεις διὰ μιᾶς πράξεως γενναιόφρονος, ἐπιτρέπει συνεπῶς εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἄνευ ἐξαιρέσεως νὰ ταξειδεύουν ὑπὸ τὴν ἰδίαν του ἑκαστον σημαίαν καὶ νὰ προσαρμόζονται καὶ εἰς τοὺς Ὀθωμανικοὺς λιμένας διεξάγοντες τὸ ἐμπόριόν των.

Ἐν τούτοις ὁμως, ἐπιδὴ ἡ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἐξακολουθεῖ καὶ συνεπῶς οἱ πρόξενοι καὶ οἱ λοιποὶ ἐπιτετραμμένοι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ γείνουν δεκτοί, θὰ παρίστατο ἀνάγκη ὅπως τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα παραμείνουν προσωρινῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ δύο μεγάλαι ἐπαρχίαι, ἡ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν Τρικκάλων, ἡρημώθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον, θὰ χρειασθῶσιν ἄρκετὰ ἔτη διὰ νὰ ὀρθοποδήσουν.

Ἐξ ἄλλου μέγας ἀριθμὸς ἀθῶων γυναικῶν καὶ παιδιῶν εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰς σφαίρας τῶν ἐξ Ἑλλάδος εἰσβαλλόντων σωμάτων, διαρπαγείων ἐπὶ πλέον τῶν περιουσιῶν των καὶ τῶν τιμαλφῶν ἀντικειμένων των.

Ὡς ἀντιστάθμισμα πάντων τούτων ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀρκεῖται εἰς μίαν ἱκανοποίησιν δοθησομένην ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀξιώσῃ μίαν ἐπαρκῆ ἀποζημίωσιν διὰ τὰς ἀπωλείας καὶ τὰς προξενηθείσας ζημίας περὶ ὧν ἀναφέρομεν ἀνωτέρω, προτείνει ὅπως αἱ δύο Κυβερνήσεις ἀρκεσθοῦν εἰς τὸ νὰ προσδιορίσουν τὴν βάσιν αὐτῆς τῆς ἀποζημιώσεως.

Συνεπῶς, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἔχουσα ἐν τέλει τὸ δικαίωμα νὰ ἐξασφαλίσθῃ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν ἐν τῷ μέλλοντι παρόμοιαι ἀδικίαι καὶ θηριωδίαί πολεμικαί, ἀπεφάσισεν ὅπως ἀναμείνῃ τὴν σχετικὴν διευθέτησιν ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς παρούσης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὁπότε ἐν περιπτώσει μὴ ἀποδοχῆς τῶν δικαίων της ἀξιώσεων, ἡ παραχθεῖσα εὐκολία εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν βεβαίως θὰ ἀνασταλῇ.

Εὐελπιστῶν ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία θὰ δεχθοῦν εὐχαρίστως τὰς εἰρημένας προτάσεις διαπνεομένας ἀπὸ πνεῦμα εὐθυκρισίας καὶ μετριότητος καὶ αἵτινες διελάνονται ἀπὸ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τοῦ νὰ ἐξαλειφθῇ πᾶσα διαταραχὴ τῶν σχέσεων μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἔχω τὴν τιμὴν ἐπωφελομένου τῆς εὐκαι-

φίας ταύτης, γινομένης κατ' ἐντολὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου, νὰ ἀνανεώσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἐξοχότητα τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀκρας ἐκτιμήσεως μεθ' ἧς κτλ.

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΡΕΣΗΔ

Ἀριθμ. 37.

Ἀντίγραφον μιᾶς ρηματικῆς διακοινώσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρίας κόμητος Karl Bruck πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν καὶ ὑποβληθείσης διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 37 καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 4 Μαρτίου 1854 ἐγγράφου του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας.

Τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Αὐστρίας συμμεριζομένης τὴν γνώμην τῶν Κυβερνήσεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως καὶ πρὸς παρεμπόδισιν ἐπὶ τοῦ παρόντος λήψεως βοηθείας τῶν ἐπαναστατῶν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο ἡ ἐγκαθίδρυσις ζώνης στρατιωτικῆς ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνόρων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπὸ τῶν εἰρημένων δυνάμεων ἐθεωρήθη καθῆκον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀπὸ κοινοῦ πρότασις ἑνὸς τοιούτου μέτρου, ἀφ' ἑτέρου ἡ δὲ ὑφ' ἐκάστης τούτων ἀποστολὴ ἑνὸς ἀριθμοῦ στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ εἰρημένου μετώπου.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ὁ Ὑψηλός μας Κύριος ἐξεδήλωσε πάντοτε πρὸς προστασίαν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ταχείας ἀποκαταστάσεως εἰρήνης εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἡ Μεγαλειότης του ἐδείχθη διατεθειμένη νὰ συντονίσῃ τὸ ὥς ἄνω μέτρον συμβουλευόμενος ἐκάστοτε τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας αἱ ὁποῖαι ὥς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς καὶ στρατιωτικῆς θέσεως ὄφειλον νὰ κανονίσουν τὴν συμμετοχὴν του.

Συνεπῶς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ παράλια Πρεβέζης καὶ Ἀρτης μερικὰ πολεμικά, ἅτινα συνενούμενα μετὰ τῶν ἄλλων φίλων δυνάμεων, ὥς καὶ τῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τοιούτων, θὰ εἶχον ὥς σκοπὸν νὰ προστατεύσουν ἀπὸ θαλάσσης τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν στρατευμάτων ἅτινα θὰ ἐσχημάτιζον τὴν πολεμικὴν ζώνην.

Ἐπὶ πλέον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ συγκατετίθετο νὰ διατάξῃ ἀριθμὸν στρατευμάτων καταυλιζομένων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Καττάρου νὰ προελάσουν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, τῆς ἐπιδείξεως ταύτης σκοπούσης ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπιβληθῇ ἀπὸ τοῦ Μαυροβουνίου ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε τοῦτο ἀποπειραθεῖ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ὥς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν

λόγῳ μέτρων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἐπεφόρτισε τὸν κάτωθι ὑπογεγραμμένον νὰ συννενοηθῇ προκαταρκτικῶς μετὰ τὴν Ὑψηλὴν Πύλην διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συγκατάθεσίν της καὶ διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔκδοσιν ἐκ μέρους ταύτης πρὸς τὰς διοικητικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἀπαραιτήτων διαταγῶν ὥστε νὰ εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν προτέρων ἢ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δρᾶσις τῶν στρατευμάτων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐθέντου μου.

Ὁ ὑπογεγραμμένος φέρων εἰς γνῶσιν τὰ ἀνωτέρω τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Ρεσῆδ-Πασᾶ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης δράττεται τῆς εὐκαιρίας νὰ υποβάλῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ τὴν προσωπικὴν διαβεβαίωσίν του.

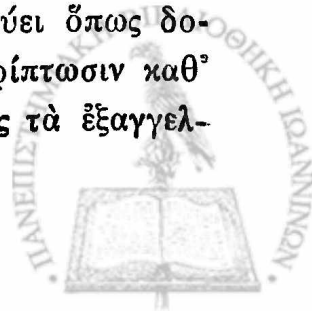
BARON KARL von BRUCK

Ἀριθ. 41.

Μετάφρασις μιᾶς ρηματικῆς διακοινώσεως ἀπευθυνθείσης ὑπὸ τοῦ Ρεσῆδ-Πασᾶ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Αὐστρίας τῇ 18 Μαΐου 1854

(διεβιδάσθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 41 καὶ ἀπὸ χρονολογίαν 18 Μαΐου 1854 ἀναφορᾶς τοῦ κόμητος *Karl von Bruck* πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας). (—Βιέννην).

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω τὴν λήψιν τῆς ρηματικῆς διακοινώσεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος χρονολογουμένην ἀπὸ 4 Μαΐου ἐ. ἐ., δι' ἧς μοὶ καθίσταται γνωστὸν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐστρίας θὰ ἀποστείλῃ μερικὰ πολεμικὰ εἰς τὰ παράλια τῆς Πρεβέζης καὶ Ἄρτης ἅτινα ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν πολεμικῶν τῶν ἄλλων συμμάχων Δυνάμεων θὰ ὑπεβοήθουν ἀπὸ θαλάσσης τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς στρατιωτικῆς ζώνης ἣτις ἐπιβάλλεται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων συνεπεία τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων, ἅτινα ἐξερράγησαν εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ Τρικκάλων (Θεσσαλίας), καὶ ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφασίσῃ ὅπως δώσῃ διαταγὰς εἰς τμήματα στρατοῦ του ἐστρατοπεδευμένα παρὰ τὸ Κάτταρον νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς Μαυροβουνίους, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον ἀποπειραθῇ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐν τέλει ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὑποδεικνύει ὅπως δοθοῦν αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαὶ εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ ἔδιδε τὴν συγκατάθεσίν της ὡς πρὸς τὰ ἐξαγγελθέντα ἀνωτέρω μέτρα.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτᾶνος ἐκτιμᾷ τελείως τὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμοφωνίαν μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας συμμάχων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἀγαθότητα τῶν προθέσεων αἷς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τρέφει πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτᾶνος δοκιμάζει δι' αὐτὸ μίαν ὑψίστην ἱκανοποίησιν.

Αἱ ἀνταλλαγεῖσαι ρηματικαὶ διακοινώσεις ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως πρὶν ἢ προλάβουν τὴν ἰσχὺν μιᾶς συμβάσεως εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως προσδιορίσουν τὸ πρᾶγμα καὶ δὴ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Ἡ ἀφίξις τῶν Αὐστριακῶν πολεμικῶν θὰ ἀναγγελθῇ εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παραλίων τῆς Ἀλβανίας μέχρι Πρεβέζης.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δίδει τὴν συγκατάθεσίν της ὅπως, εἴτε αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις προχωρήσουν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀλβανίαν μέσῳ Κατάρου, εἴτε μὴ θεωρουμένου τοῦ μέτρου τούτου ἀπαραιτήτου διὰ τὴν Ἀλβανίαν, περιορισθῶσιν ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Μαυροβούνιον, ἐν περιπτώσει ἐκδηλώσεως ἐπαναστατικῶν διαθέσεων ἐκ μέρους τῶν Μαυροβουνίων.

Δεδομένου, ὅτι τὰ στρατεύματα ταῦτα ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθουν ἀπ' εὐθείας εἰς Ἀλβανίαν ὄφειλον νὰ διέλθουν ἐκ Μαυροβουνίου καὶ κατευθυνόμενα διὰ τοῦ Σκούταρι θὰ εἰσήρχοντο εἴτα εἰς ταύτην διὰ τῆς περιοχῆς τοῦ Μοναστηρίου, θὰ δώσῃ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τὰς ἀπαραιτήτους ὁδηγίας εἰς τὰς κατὰ τόπους ἀρχάς, ὥστε νὰ συμπεριφερθῶσιν αὗται φιλικῶς καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς προφυλάξεις ἔναντι τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων τόσον κατὰ τὴν δίοδον ὅσον καὶ τὴν προσωρινὴν παραμονήν των μέχρι ἐπιτελέσεως τοῦ προορισμοῦ των, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀναγκῶν των θ' ἀποστείλῃ ἐπίσης ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ λεπτοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας τόσον τοῦ Μαυροβουνίου ὅσον καὶ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης δὲν εἶναι εἰσέτι γνωστὰ τὰ γεγονότα, ἡ δὲ διέλευσις τῶν στρατευμάτων θὰ ἀνησύχει τὰ πνεύματα, θὰ ληφθῇ ἐπίσης φροντίς ὅπως ἐγκαίρως πληροφορηθοῦν καὶ αἱ ἐπαρχίαι αὗται περὶ τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Καὶ ἐπιβάλλεται συνεπῶς ὅπως οὐδεμία διέλευσις πραγματοποιηθῇ πρὶν ἢ ληφθῇ ἡ συγκατάθεσις ἐκ μέρους τῶν ὡς ἄνω διαμερισμάτων.

Τῆς ἀποστολῆς τῶν στρατευμάτων εἰς τὰς εἰρημένας περιοχὰς βασιζομένης ἐπὶ μιᾶς πραγματικῆς ἀνάγκης, ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις θὰ ὄφειλε νὰ κοινοποιήσῃ ταύτην εὐθὺς ὡς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ λάβῃ τὴν ἀπόφασιν καὶ θὰ τὴν θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐν τέλει φέρεται εἰς γνῶσιν ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Αὐστρίαν τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων τὰ ὅποια θὰ περιορισθῶσι διὰ τὴν καταστολὴν τῶν ἐπαναστατι-

κῶν ταραχῶν, μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου των θὰ τύχη τῆς αὐτῆς ἐκ μέρους τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν περιποιήσεως οἷας καὶ κατὰ τὴν διέλευσιν.

Φέρων τὰ ἀνωτέρω κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως διαπιστώσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν ἔκφρασιν τῆς ἄκρας ἐκτιμῆσεώς μου κτλ.

ΡΕΣΗΔ-ΠΑΣΣΑΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΩΤ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ

ΥΠΟ

Φ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

- 1580 *Marcos Sadeler*, Viaggio da Veneta à Constantinopoli per mare, e per terre, Citta, Castelli, Porti, Golfi, Isole, Monti, Fiumi e Mari—in Venetia 1580.
[Ο πίναξ 29 παριστάνει τὴν Ἑπειρωτικὴ πόλιν τοῦ Μαργαριτίου, ὁ δὲ πίναξ 76 πολλὰς παραθαλάσσιες πόλεις τῆς Ἑπείρου].
- 1688 Ἱστορία Ἑβραιοπούλας τῆς Μαρκάντας, τὴν ὁποίαν ἔκλεψε εἰς τοὺς ,αΧΕΖ'. χρόνους, μηνὶ Ἰουλίῳ ΙΕ' κρυφίως ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, ὅπου ἐκάθονταν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τόπον λεγόμενον Φανάρι ἕνας Ἀρβανίτης, λεγόμενος ΔΗΜΟΣ καὶ πηγαίνοντας εἰς τὴν Οὐγγρο-βλαχίαν τὸν ἐτίμησεν ὁ αὐθέντης τοῦ τόπου περισσὰ καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε ὡς γυναῖκα. Ἐνετίησι 1688 (σελ. 31).
- 1724 *Νικολάου Τρανταφύλλου*, ΥΜΝΟΛΟΓΙΔΙΟΝ, περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ φρικτοῦ θαύματος, γεγονότος διὰ τῆς ἁγίας καὶ σεβασμίου εἰκόνης τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κασσιοπίας ἐπὶ τῷ ἀδίκῳ τυφλωθέντι Στεφάνῳ καὶ παραδόξως ὁμματωθέντι. ΕΝΕΤΙΗΣΙ 1724.
[Ἀνατυπώθηκε στὴν Κέρκυρα τὰ 1873 ὑπὸ Ἀναστασίου Ι. Ἀρβανιτάκη.
- 1768 Ἀνωνύμου (ἀποδίδεται στὸ Γεώργιο Χωραφᾶ, Κεφαλλῆνα), Dissertazione Storico—Cronologica del regimento reale MA-CEDONE—Bologna—1768 presso il Volde (σελ. 356).
[Σπανιώτατο ἔργο, στὸ ὁποῖο δίδονται οἱ πρῶτες πληροφορίες γιὰ τὴ σύσταση καὶ τὴν ὁργάνωση τῶν πρώτων τακτικῶν ἑλληνοαλβανικῶν στρατευμάτων (Macedone) ποῦ ἔλαβε χώραν στὸ Βασίλειο τῆς Νεαπόλεως. Ὡς ὁργανωτὴς αὐτῶν ἐκλήθη τότε ὁ Γεώργιος Χωραφᾶς ποῦ μὲ τὸ χρόνο προήχθηκε σὲ ἀρχιστράτηγο τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως. Μέχρι σήμερα ἀγνοήθηκε ἡ πρώτη καὶ σπουδαιότατη αὐτὴ πηγὴ τῆς ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας. Ὁ κ. Ράδος ματαίως ζήτησε τὸ βιβλίον ὅταν ἔγραφε τὸ ἔργο του: Οἱ Ἕλληνες Στρατιωτικοὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ναπολέοντος 1916].
- 1780 Ἰωσήπου Μοισιδάκος, Ἀπολογία, μέρος πρῶτον ,αψπ. Ἐν Βιέννῃ 1780 (σελ. 190).
[Εὐρεία κριτικὴ γιὰ τὰ διδακτικὰ συστήματα τῆς προεπαναστατικῆς ἐποχῆς. Στὶς σελίδες 33-35 ἀναλύεται τὸ μαθηματικὸ σύστημα τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου].
- 1798 *Χριστοφόρου τοῦ Περραιβοῦ*: ΥΜΝΟΣ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ, παρ' ὅλης τῆς Γραικίας, πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον ΜΠΟΝΑΠΑΡΤΕ

εἰς τὸν ἥχον τῆς Καρμανιόλας — Ἐν ΚΕΡΚΥΡΑ, χρόνος ἔκτος πολιτικὸς 1798 (σελ. 4).

[Ἐν ἀπὸ τὰ πρῶτα ἐντυπα τῆς Κερκυραϊκῆς τυπογραφίας. Εἰς χεῖράς μας βρίσκεται μοναδικὸν ἀντίτυπον, τὸ μόνον ἴσως σωζόμενον. Ὁ Ὑμνος ἀρχίζει διὰ τῶν ἑξῆς στίχων:

Τί θάμπος κί ἄμετρος χαρά,
ὅπου μᾶς ἦρθε εὐθὺς παιδιά,
Μποναπάρτες σιτὴ Μάλτα,
τὴν πῆρε μὲ μιὰ σάλτα
ἐδίβα Μποναπάρτε,
ἐ λὲ σὸν νιοῦ κανόν !

- 1798 Ἀθανασίου Ψαλλίδα, Καλοκινήματα ἢ κατὰ φθόνου καὶ τῆς Λογικῆς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Ἐν Βιέννῃ 1798 (σελ. 68).

[Ἀπὸ τὰ σπανιώτερα φυλλάδια τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας [προβλ. Μ. Γεδεών : Τὰ χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 169 σημ. 1]. Στις βιβλιοθήκες τῶν Ἀθηνῶν δὲν ὑπάρχει ἀντίτυπο].

- 1799 Ἀωνύμου, Νέον Μαρτυρολόγιον, ἦτοι μαρτύρια τῶν νεοφανῶν μαρτύρων, τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους μαρτυρησάντων, συνταχθέντα ἐκ διαφόρων Συγγραφέων καὶ μετ' ἐπιμελείας ὅτι πλείστης διορθωθέντα. ΕΝΕΤΙΗΣΙ ,αψκθ' 1799.

[Εἰς τὴν σελ. 168 περιέχεται ὁ βίος καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ Ἀναστασίου ἱερομάρτυρος ἐξ Ἰωαννίνων. Εἰς τὴν σελ. 29 ὁ βίος καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Εἰς τὴν σελ. 139 ὁ βίος καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ Νικοδήμου ἐξ Ἐλθασάν. Εἰς τὴν σελ. 65 ὁ βίος καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ Νικολάου ἐκ Μετξόβου, καὶ εἰς τὴν σελ. 109 ὁ βίος καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ Τριανταφύλλου ἐκ Ζαγορίου].

- 1801 Xavier Scrofani, Voyage en Grèce, fait en 1794—1795 Traduit de l' Italien par I. E. C. Blanvillain, τόμ. 3 Paris 1801 (σελ. 404).

[Στις σελ. 154-155 τοῦ Β' τόμου γιὰ τὴν Νότιο Ἑπειρὸς στίς σελ. 16, 21, 165 τοῦ Γ' τόμου γιὰ τὴν Πρέβεζα, Ἀρτα καὶ Πάργα].

- 1802 Κατάλογος τῶν βιβλίων τῆς τυπογραφίας Νικολάου Γλυκὸ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (πρῶτος). Ἐνετίησι 1802 (σελ. 20).

- 1803 Ἀκολουθία τῶν Ἀγίων καὶ Θεοσόφων πατέρων ἡμῶν καὶ αὐταδέλφων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν κλητόρων τῆς Σεβασμίας καὶ βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ, τῇ ἐν τῷ ΜΕΤΕΩΡῳ, τῶν ἐξ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, τὸ γένος Ἀψαράδες· νῦν πρωτοτύποις ἐκδοθεῖσα καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἀγίου Σταγῶν κυρίου Γαβριὴλ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (αωγ'). Ἐν Βενετίᾳ 1803 (σελ. 39).

- 1803 Στεφάνου Ἀναγυράσιου (Χριστοφόρου Περραιβοῦ), Ἱστορία Σύνομος τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας, περιέχουσα τὴν Ἀρχαιότητα αὐ-

τῶν καὶ ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας εἰς τοὺς μετὰ τῶν Τούρκων πολέμους καὶ μάλιστα τοὺς τοῦ Σουλλίου μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, κατοίκου τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἡγεμόνος τῆς Γραικίας καὶ Μακεδονίας, τόμος πρῶτος μέρη δύο. Ἐν Παρισίοις 1803.

[Γιὰ τὸ σπουδαιότατο καὶ σπανιώτατο τοῦτο βιβλίον πρόβλεπε, Π. Λάμπρου Κατάλογον Β' σπανίων βιβλίων σελ. 39—40 καὶ Π. Ζερλέντην εἰς Παρνασσὸν τόμ. IB' 1889 σελ. 311—324].

- 1804 Κόπια Γραφῶν εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς Ἀγίας Μαρίνας ἀναφερομένων. Ἐν Μόσχᾳ 1804 (σελ. 46).

[Ἀλληλογραφία Ψαλλίδα καὶ Ζώη Καπλάνη γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ σχολείου τῆς Ἀγίας Μαρίνας].

- 1804 Ἀνωνύμου, ὁ κατὰ Περραιβοῦ Λίβελλος, σελ. 16 χωρὶς ἐξώφυλλο καὶ ἔτος ἐκδόσεως. (Τὸ φυλλάδιο τοῦτο ἓνα ἀπὸ τὰ σπανιώτερα νεοελληνικά, τυπώθηκε πιθανῶς στὴν Κέρκυρα καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ρωσσοτουρκικῆς κατοχῆς τῆς Ἑπτανήσου στρέφεται ἐναντίον τοῦ Περραιβοῦ. Παραθέτουμε τὰ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ γιὰ τὸ περὶ ἐργο τῶν γραφομένων. «Ἀπὸ τῆς ἀληθείας κινούμενος καὶ ἔρωτι διακαεῖ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος φλεγόμενος (ὥς Γραικὸς καὶ φιλόπατρις) ἐκδίδω εἰς φῶς τὴν παροῦσαν σύντομον ἱστορίαν, μικρὰν μὲν τῷ ὄγκῳ, ὠφέλιμον δὲ εἰς πολλὰ, πρὸς ἀποστροφὴν καὶ μίσος τῶν ἀχρείων πράξεων ὑποκειμένου τινὸς οὐτιδανοῦ καὶ ἀχρείου, Χριστοφόρου ὀνόματι τοῦπικλιν Περραιβοῦ, ἀναξίου τοῦ κλεινοῦ ὀνόματος τῶν Γραικῶν καὶ οὐδαμῶς ἀνήκοντος αὐτῷ, ὥς σπέρμα Ἰουδαϊκὸν καὶ γέννημα τοῦ Σατανᾶ, καθὼς ἐν τοῖς κατωτέρῳ ῥηθήσεται». Γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ προβ. ἐκτεταμένως Σ. Π. Λάμπρου: «Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ρήγα» 1892 σελ. 101—102· ὁ Λάμπρος νομίζει, πὺς τυπώθηκε κατὰ «τὴν δευτέραν τοῦ παρόντος αἰῶνος δεκάδα». Ἀλλ' ἀπὸ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ποιότητα τοῦ χαρτιοῦ ἡμεῖς θεωροῦμεν αὐτὸ τυπωμένο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1801—1806).

- 1806 Νεοελληνικὴ Νομαρχία, ἥτοι λόγος περὶ ἐλευθερίας . . συντεθείς τε καὶ τύποις ἐκδοθείς, ἰδίῳ ἀναλώμασι παρ' ἀνωνύμου τοῦ Ἑλλήνου ἐν Ἰταλίᾳ 1806.

(Πολύτιμο, σπουδαιότατο καὶ σπανιώτατο ἔργο πρόβλ. Π. Λάμπρου εἰς κατάλογον Β' σπανίων βιβλίων, Κ. Σάθα εἰς Τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα σελ. 640 καὶ Δελτ. Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τόμ. Ε' σελ. 622) ἀποδίδεται συνήθως στὸν Ι. Κωλέτη καὶ εἶναι οὐσιαστικῶς ἀνάλυσις καὶ πολεμικὴ τοῦ συστήματος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (πρβλ. σελ. 121, 138, 147, 149, 181).

- 1807 J. J. Bartholdy, Voyage en Grèce, fait dans les années 1803—1804 τόμοι 2. Paris 1807.

Στις σελίδες 225—295 τοῦ δευτέρου τόμου περιλαμβάνεται ἡ ἱστορία τῆς

καταστροφῆς τοῦ Σουλίου τὴν ὁποία παρακολούθησε, ὡς αὐτόπτης, ὁ Bartholdy. Ἀπορεῖ κανεὶς πῶς διέφυγε ἡ αὐθεντικὴ καὶ χαρακτηριστικὴ αὐτὴ περιγραφὴ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ ἱστορίαν].

- 1807 **A. I. Y.** (= *Ἀνδρέου I. Ἰδρωμένου*). Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ΑΝΔΡΕΟΥ τοῦ ἐρημίτου, τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Μονοδένδρου. Νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα, τύποις, συνδρομῇ καὶ δαπάνῃ Ἰωάννου Ἱερέως οἰκονόμου, αὐτῷ ΕΝΕΤΙΗΣΙ 1807.

[Ἀσφαλῶς τυπώθηκε στὴ Κέρκυρα καὶ ὄχι στὴν Ἑνετία. Ὁ τύπος εἶνε σαφῶς κερκυραϊκὸς τῆς ἐποχῆς].

- 1808 **Γεωργίου Κωσταν.** *Ρόζια*, Ἐξέτασις περὶ τῶν Ρωμαίων ἢ τῶν ὀνομαζομένων Βλάχων, ὅσοι κατοικοῦσιν ἀντίπερα τοῦ Δουνάβεως ἐπὶ παλαιῶν μαρτυριῶν τεθεμελιωμένη παρὰ Γεωργ. Κ. Ρόζια ἀκροατοῦ τῆς φυσιολογίας καὶ μαμμικῆς ἐν τῷ τῆς ἱατρικῆς σχολείῳ μέρει ἐν τῇ κατ' Οὐγγρίαν ἐλευθέρᾳ πόλει Πέστη κειμένου παιδευτηρίου. Pesth Gednunct beg M. Trattner 1808 (σελ. 141).

- 1808 Κατάλογος τῶν βιβλίων τῆς τυπογραφίας Νικολάου Γλυκὸ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (δεύτερος). Ἑνετίῃσι 1808 (σελ. 32).

- 1817 *Ἀωνύμου*, Ἀνέκδοτα τινά, ἀποβλέποντα τὴν ἐκ τῆς ἐν Ἠπείρῳ διασῆμου πόλεως Ἰωαννίνων εὐγενῇ οἰκογένειαν τοῦ Καραϊωάννου. Ἐν Βιέννῃ 1817.

[Λόγιος Ἑρμῆς ἔτους 1817 σελ. 434-436].

- 1817 **Δημητρίου Ἀθανασίου**, Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωαννίτας, τοὺς φίλους συμπατριώτας. Ἐν Βιέννῃ 1817).

[Λόγιος Ἑρμῆς ἔτους 1817 σελ. 84-90. ἀπὸ τὰ πρὸ ἐνδιαφέροντα ἄρθρα γὰρ τὴν ἐκπαίδευσιν ποῦ κράτησε στὰ Γιάννινα].

- 1818 Κατάλογος βιβλίων τῆς τυπογραφίας Μιχαὴλ Γλυκὸ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (τρίτος). Ἑνετίῃσι 1818 (σελ. 32).

- 1818 *Ἀωνύμου*, Νεκρολογία τοῦ ἐξ Ἀργυροκάστρου τῆς Ἠπείρου Ἀλεξάνδρου Βασιλείου. Ἐν Βιέννῃ 1818 (σελ. 12).

- 1819 **N. Γεωργιάδου**, Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ περὶ Σχολείου, συνιστωμένου ἐν Ζίτση τῆς Ἠπείρου παρὰ τοῦ πρώην Βαζαίου Κωνσταντίνου. Ἐν Βιέννῃ 1819).

[Λόγιος Ἑρμῆς 1819 σελ. 871-873].

- 1819 **Κ. Δαζάνη**, ἐπιστολὴ πρὸς Γ. Λαζάρου περὶ Ζωσιμάδων. Ἐν Βιέννῃ 1819.

[Λόγιος Ἑρμῆς ἔτος 1819 σελ. 708 714].

- 1819 **Antonio Pochini**: I. Pargi, ossia Ipparco e Despo-Cantica-Padova MCCCXIX.

[Στις σελ. 21-24 περιέχονται πολλὲς πληροφορίες γὰρ τὸ κάψιμο τῶν ὀστέων ἀπὸ τοὺς Παργίους. Οἱ στίχοι εἶνε ὑπότροχοι: Ἀρχίζει μὲ τὰς ἐξῆς:

*Cià respirar pareva l' Europa tutta
Alla dolce orabra degli allor mertati*

*Doi danni de la sua tremenda lotta
E sull'ale quatr anni eran varcati.*

- 1820 Ἀνωνύμου, περὶ τῆς Σχολῆς τῶν Ἰωαννίνων. Ἐν Βιέννῃ 1820. [Λόγιος Ἑρμῆς ἔτος 1820 σελ. 479].
- 1820 Ἀνωνύμου, Ζωσιμάδων Λαμπραὶ Συνεισφοραί. Ἐν Βιέννῃ 1820. [Λόγιος Ἑρμῆς ἔτος 1820 σελ. 502—505].
- 1820 Νικολάου Πολυαίνου, Διατριβὴ εἰς τὴν παλαιὰν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου, ἐξεδόθη διὰ δαπάνης Κ. καὶ Γ. Παπαδημητρίου Σκαμνιλιτῶν τῆς Ἡπείρου (ἰδιαίτερο φυλλάδιο). Ἐν Ἰασίῳ 1820 (σελ. 101).
- 1821 Ἀνωνύμου, Ali Pascha Jianina und die griechische Nation-Biographi dieses merkwürdigen Satrapen nebst einer Uebersicht der neuesten Kreignisse in Griechenland. Berlin 1821 (σελ. 136).
- 1822 Malte Brun, Tableau Historique et Politique de la vie d'Ali Pacha (Nouvelles Annales des Voyages τόμ. VI σελ. 338). Paris 1822.
- 1823 History of Suli and Parga and their wars with Ali Pacha written originaly in modern Greek, and transladet into English. London 1823.
[Ἀγγλικὴ μετάφρασις τῆς δευτέρας, ἐν Βενετίᾳ, (1815) ἐκδόσεως τῆς ἱστορίας τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας τοῦ Χριστ. Περγραιβοῦ].
- 1824 Μ. Σ. (Ἰωσὺς Μιχαὴλ Σχινᾶ), ἐπιτάφιος εἰς τὸν Μάρκον Μπότσαρην, Σουλιώτην, παρὰ Μ. Σ. ἐκ τῆς τυπογραφίας Διδότου ἐν Παρισίοις 1824 (σελ. 42).
[Περιέχει ἄγνωστες πληροφορίες γιὰ τὸ Σοῦλι καὶ τὸ Μάρκο Μπότσαρη].
- 1824 Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δίγλωσσον, ἀπλοελληνικὸν καὶ ἀρβανίτικον, Κορυφοὶ 1824 (σελ. 188).
- 1824 Won Mauvillon Reisen eines deutschen Artillerie offiziers nach Griechenland-Essen 1824 (σελ. 134).
[Ὁ Μωβιγιὸν ὑπῆρξε μετασχὼν αὐτόπτης τῆς μάχης τοῦ Πέττα].
- 1825 D. Karl Iken: Leukothoa, Eine Sammlung von Briefen eines geborenen Griechen, über staatswesen, Literatur und Dichtkunst des neueren Griechenlands. LEIPZIG 1825 τόμ. 1—11).
[Πρόκειται γιὰ ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ ἐνδιαφέροντα ἔργα, τὰ σχετικὰ μὲ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία τῆς Τουρκοκρατίας. Περιέχει πλεῖστες πληροφορίες γιὰ τοὺς Ἑπειρώτας λογίους καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τῶν σχολῶν των. Μέχρι σήμερα δὲν ἔγινε κατάλληλη ἐπιστημονικὴ χρῆσις του. Ἀποδίδεται στὸν Ἑλληνα Σ. Κανέλλο].
- 1825 Ἀγγελικῆς Πάλλη, ἐξ Ἡπείρου, Ὡδὴ περὶ τῶν συμβάντων εἰς τὰ Ψαρά. Ἐν Παρισίοις 1825 (σελ. 12).

- 1826 Ἀωνύμου, Biographie der Hellenen, zweites Heft: Marco Botzari, mit Abbildung 1826 ἄγνωστον ποῦ τυπώθηκε (σελ. 86).
- 1827 *Giuseppe Crispi*, Memoria sulla Origina et Fondazione di Palazzo Adriano, Colonia Greco-Albanese in Sicilia-in Palermo 1827 (σελ. 94).
- 1827 *Ibrahim-Manzour Efendi*, Mémoires sur la Grèce et l'Albanie pendant le gouvernement d'Ali Pacha. Paris 1827 (σελ. 416).
- 1828 *J. D. Elster*, Das Bataillon der Philhellenen dessen Errichtung Feldjugund untergang Baden 1828 (σελ. 226).
[Ὁ Ἑλσερ ὑπῆρξε μετασχὼν αὐτόπτης τῆς μάχης τοῦ Πέττα].
- 1828 *D'un Épirote*, Myriologies où chants funèbres et élégiaques de l'Épire. Paris 1828 σελ. 128.
- 1828 *Von Depping*, Griechenland und die Griechen περὶ Ἑπείρου καὶ Ἑπειρωτῶν (τόμ. Α. σελ. 181—190. Leipzig 1828.
- 1829 *C. Grassetti*, in Morte di Atanasio Psalidas—Corfù 1829 (σελ. 10).
[Εἶνε ἡ σχετικῶς σπουδαιότερη μονογραφία γιὰ τὸ μεγάλο διδάσκαλο τῶν Ἰωαννίνων].
- 1829 *A. Papadopoulos Vretòs*, Correzioni ed aggiunte alla Prefazioni dei compendio dell istoria di Giogrio Castriotto soprannomi nato Scanderbeg. Corfù 1839 (σελ. 34).
- 1831 Π. Σ. Ὁμηρίδου, Συνοπτικὴ Ἱστορία τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων ΥΔΡΑΣ, ΠΕΤΣΩΝ καὶ ΨΑΡΡΩΝ, καθ' ὅσον συνέπραξαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, τὸ 1821 καὶ πρῶτον ἔτος τῆς ἐλληνικῆς αὐτονομίας. Ἐν Ναυπλίῳ 1881 (σελ. α-ια', 1-15, 1-ΔΔΔΔΠΙ).
[Πολλὰ κι' ἐνδιαφέροντα γιὰ τοὺς ναυτικούς κι' ἐμπόρους Σπετσῶν].
- 1831 *Σπυρίδωνος Μεταξᾶ, Ζακυνθίου*, Βιογραφικὴ ἱστορία τοῦ ἀθανάτου ἥρωος ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ, συνταχθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα ἐν ΚΕΡΚΥΡᾷ 1851.
[Ὁ Μεταξᾶς φαίνεται πῶς ὑπῆρξεν αὐτόπτης τοῦ θανάτου τοῦ Μπότσαρη. Γράφει ὁ ἴδιος στὸν πρόλογο: Ὁ ἀναγνώστης ἂν μείνῃ ὑπερβέβαιος ὅτι ὅσα θὰ ἀναγνώσῃ εἶνε ἡ μόνη ΑΛΗΘΕΙΑ τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ μὲ τοὺς ἰδίους μου ὀφθαλμοὺς Εἶδα].
- 1833 Ἀντωνίου Α. Μιαούλη, Συνοπτικὴ Ἱστορία τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος γενομένων ναυμαχιῶν διὰ τῶν πλοίων τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Πετσῶν καὶ Ψαρρῶν ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος. Βιβλίον πρῶτον. Ἐν Ναυπλίῳ 1833 (σελ. 104).
- 1833 Ἀωνύμου, Sketches in Greece and Turkey with the pre-

sent condition and future Prospects of the Turkish Empire. London 1833 σελ. 266.

[Ἀπὸ τῆ σελ. 21—34 περιλαμβάνεται τὸ Κεφάλαιο: Albania and Ali Pacha· ἀπὸ τῆ σελ. 45—48 τὸ κεφάλαιο: Lepento and General Tjavella.]

1834 Ἀωνόμου, Προοίμιον Βοτζαριάδος ἦτοι θάνατος τοῦ Μάρκου Βότζαρη, ποίημα ἡρωϊκὸν παρά τινος Γραικοῦ, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἀγγλικὴν διάλεκτον (Ἰόνιος Ἀνθολογία, φάκελλος τρίτος σελ. 573 κέξ.). Ἐν Κερκύρα 1834.

1834 Π. Λαζαρά, ἱατροῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Τὸ φάσμα τοῦ Μάρκου Βότσαρι δεινοπαθοῦν. Ἐν Παρισίοις 1834 (σελ. 32).

1835 I. Xylander, Die Sprache der Albanesen der Schkipetaren, Frankfurt 1835 (σελ. 280).

1836 Ἀντωνίου Α. Μιαούλη, Συνοπτικὴ Ἱστορία τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος γενομένων ναυμαχιῶν διὰ τῶν πλοίων τῶν τριῶν νήσων ΥΔΡΑΣ, ΣΠΕΤΣΩΝ καὶ ΨΑΡΩΝ, ἐν ὧ τῷ διαστήματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος. Βιβλίον δεύτερον. Ἐν Ἀθήναις 1836 (σελ. 64).

1837 Ἀλεξάνδρου Ρίζου Ραγκαβῆ, Διάφορα ποιήματα· ἐξεδόθησαν ὑπὸ Α. Κορομηλά· (ἀπὸ τίς σελ. 1-226 περιέχεται τὸ δράμα Η ΦΡΟΣΥΝΗ). Ἐν Ἀθήναις 1837 σελ. 440.

1843 I. Εὐλαμπίου, Ὁ Ἀμάραντος, ἦτοι ῥόδα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, δημοτικὰ ποιήματα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συλλεγόντα, ῥωσιστὶ μεθερμηνευθέντα καὶ διὰ φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων ἐξηγηθέντα. Πετρούπολις ΑΩΜΓ 1843.

[Ἡ συλλογὴ αὕτη, μιὰ ἀπὸ τίς πολυτελέστερες ἑλληνικὰς ἐκδόσεις, περιέχει τραγούδια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτα τῆς ΠΑΡΓΑΣ, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς λέγει στὸν ἐνδιαφέροντα πρόλογόν του σ. 8. Ἡ συλλογὴ βραβέφθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετροπόλεως. Ὁ πρόλογος εἶνε γραμμένος στὴ ρωσικῇ].

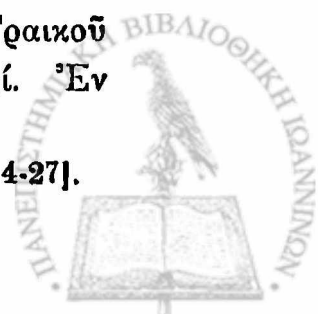
1843 Α. Μουστοξύδη, Περί τινων ποιημάτων καὶ ὑπομνημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ΗΠΕΙΡΟΥ, Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας καὶ παρακειμένων νήσων—ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΘΕΟΔΩΡΑΣ ὑπὸ ΙΩΒ.

[ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ τοῦ ἔτους 1843 σελ. 41-59. Περιέχει πολλὰς πληροφορίες γιὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Ἑπείρου κατὰ τὰ ἔτη 1200-1250. Πηγὴ ἀνεκμετάλλευτη].

1843 Δ. Μαρκίδου, Ὁ εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβαίνων Κωλέττης. Ἐν Παρισίοις 1843 (σελ. 16).

1844 Διαθήκη τοῦ ἀοιδίμου Νικολάου Π. Ζωσιμᾶ, εὐγενοῦς Γραικοῦ καὶ ἱππότη τοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος. Ἑλληνορωσιστί. Ἐν Μόσχᾳ 1844 (σελ. 188).

[Περιέχει πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὴν «Ζωσιμαίαν Ἀδελφότητα» σελ. 4-27].

- 1844 Τὰ Ὑδραϊκά, ἡ μέρος τῶν σωζομένων ἐγγράφων ἐν Ὑδρᾷ. Ἐν Ἀθήναις 1844 (σελ. 139).
- 1846 **Π. Λαζαρά**, Λόγος ἐπιτάφιος ἐκφωνηθεὶς εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἱατροδιδασκάλου Δημητρίου Νίτσου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, τελευτήσαντος ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὰς 3 Μαΐου 1846. Ἐν Κερκύρᾳ 1846 (σελ. 18).
[Ὁ Νίτσος ὑπῆρξε ὁ πρῶτος γιατρός τῶν μεταδοτικῶν νοσημάτων στὴν Ἑλλάδα].
- 1848 **Παναγιώτῃ Σούτσου**, Ἐπιτάφιος εἰς τὸ νεκρὸν τοῦ αἰοιδίμου Ἰωάννου Κωλέττη. Ἐν Ἀθήναις 1848 (σελ. 16).
- 1848 **Σ. Βλασσοπούλου**, Ἡ ὑπεράσπισις τῆς Γραικικῆς Ἐκκλησίας ἐσχάτως προσβληθείσης ὑπὸ Β' Τεξέϊρα, σύγγραμμα Σ. Βλασσοπούλου μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Χ. Φιλητᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1848 (σελ. 208).
[Εἰς τὴν σελ. ια' βιογραφεῖται ὁ ἱατρός Ν. Κεραμεὺς ἐξ Ἰωαννίνων].
- 1848 **Le Général Colétis**, (Galerie des contemporains Illustres 84 Livraison) Paris 1848 (σελ. 44).
[Μετὰ ὥραίας λιθογραφίας].
- 1849 Ἡ διαθήκη τοῦ Εὐσταθίου Βασιλείου, υἱοῦ Ἀπρίλωβ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (Ἑλληνορωσιστί). Ἐν Ὁδησσῷ 1849 (σελ. 26).
[Πολυτελὴς ἐκδοσις σὲ μεγάλο σχῆμα καὶ μὲ ὥραία χαλκογραφία τοῦ Βασιλείου].
- 1850 **Ἀντωνίου Μανούσου**, Τραγούδια ἔθνικα, συναγμένα καὶ διασαφηνισμένα ὑπὸ Ἀντωνίου Μανούσου φυλλάδι Α' σελ. 204. Φυλλάδι Β' σελ. 120. Ἐν Κερκύρᾳ 1850.
[Στὴ σελίδα 12 τοῦ Α φυλλαδίου, δημοσιεύεται ἡ περίφημη ἐπιστολὴ τοῦ Γ' Βηλλαρά γιὰ τὴ γλῶσσα, αὐτὴ πού ὁ... κύριος Βλαχογιάννης ἔδωκε στὸ περιοδικὸ «Διώνυσος» [τόμ. Β' σελ. 200—207] ὡς ἀνέκδοτον, παραπλανήσας τοὺς δημοτικιστὰς καὶ τὸν Κρουμβάχερ· προβλ. τὸ «Πρόβλημα τῆς Νεωτέρας Γραφομένης Ἑλληνικῆς» σελ. 224. Γιὰ πρώτη φορὰ τυπώθηκε ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ στὸ περιοδικὸν καὶ σπανιώτατον ἔργον τοῦ Grassetti [καθηγητὴ στὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν] πού ἐπιγράφεται: «Brevi Considerazioni, intorno alla prima EDUCAZIONE, letteraria de giovanetti, Massimamente Greci—Napoli 1836 σ. 65 σημ. 1].
- 1850 Ἀκολουθία καὶ Βίος τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν ΚΟΣΜΑ, τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἱσαποστόλου... Ποίημα Σ. Χριστοδούλου. Ἐν ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ. 1850.
[Περιέχει ἄγνωστες καὶ ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὴ δράση τοῦ Κοσμᾶ στὴ Κεφαλληνία. Ἀνατυπώθηκεν εἰς τὸν Συναξαριστὴν τῆς ἐκδόσεως Ραφτάνη ἐν Ζακύνθῳ 1867 τομ. Γ' σελ. 269—276, μὲ νέες πληροφορίες γιὰ τὴ δράση του στὴν Ἑπτάνησον].
- 1850 Ἀκολουθία τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφύμων ἀποστόλων ΙΑΣΩΝΟΣ καὶ ΣΩΣΙΠΑΤΡΟΥ τῶν καὶ πρῶτον ἐν Κερκύρᾳ τῇ πόλει τοῦ Χριστοῦ ὁμολογίαν κηρυζάντων καὶ τῆς Ἀγίας ἐνδόξου

παρθενομάρτυρος ΚΕΡΚΥΡΑΣ τῆς Βασιλίδος. Ἐν ΚΕΡΚΥΡΑ 1850.

[Οἱ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος ἐδίδαξαν κατ' ἀρχὰς στὴν Ἑπειρὸν, πρῶτοι, καθὼς λέγεται, μεταδόσαντες τὸ χριστιανισμὸν στὰ μέρη της. Ἡ Ἀκολουθία τυπώθηκε κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τὸν Α. Μουστοξύδη: Delle Cose Gorciresi-Vulume primo-Corfu 1848 παράρτημα Α' σελ. IX—XX].

1851 Δ. Ι. *Μαυροφρύδου*, Ἐκλογὴ Μνημείων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης τόμ. Α' ἐν Ἀθήναις 1851.

[Στις σελ. 73-75 ὑπάρχει ἡ προσφώνηση τοῦ Ἑρμονιανοῦ, πρὸς τοὺς δεσπότας Ἑπείρου Ἄγγαν καὶ Ἰωάννην Κομνηνὸν (1326) ποῦ διέταξαν τὴ μετάφραση τοῦ Ὁμήρου].

1852 *Κωνσταντίνου Δοσίου*, Νικόλαος Στουρνάρης. Ἐν Ἀθήναις 1852. [ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. Τρίτος σελ. 497—500].

1852 *I. Lear*, Journal of a landscap painter in Albania, Illyria e.t.c. London 1852.

1853 Ἄνωνύμου, Μεταρρύθμισις κατορθωτὴ ἐν Τουρκίᾳ; Ἐν Ἀθήναις 1853 (σελ. 40).

1853 Ἡ διαθήκη τοῦ ἀοιδίμου Παύλου Πασχάλη, Γραικοῦ τῆς Νίζνης, ἐκ τῆς Κωμοπόλεως Καπεσσόβου, κειμένης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς τὸ τμήμα Ζαγορίου. Ἐν Ἀθήναις 1853 (σελ. 56).

1856 Ἀλεξάνδρου *Ραγκαβῆ*, Νεόφυτος Δούκας, Λόγιος, Ἐν Ἀθήναις 1856.

[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμος ἕκτος σελ. 187-191].

1856 *Παναγιώτη Σούτσου*, Ἐπιτάφιος λόγος, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Νεκροταφείῳ περὶ τοῦ Μιχαὴλ Τοσίτσα. Ἀθῆναι 1856 (σελ. 14).

1857 Ἄνωνύμου, ἡ Ἀδελφότης τῶν Ζωσιμάδων, Ἐν Ἀθήναις 1857.

[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. ἑβδομος σελ. 84-87].

1857 Ἄνωνύμου, Νεοελληνικὰ δημοτικὰ ποιήματα ἐκδοθέντα ὑπὸ... Ἐν Ζακύνθῳ 1857 (σελ. 24).

[Στις σελ. 3-5 ὑπάρχει ποίημα δημοτικὸν μετὰ τὸν τίτλον: Ἐμφάνισις τῆς Παναγίας εἰς τοὺς Τούρκους, καθ' ἣν ὤραν ἄπλωναν τὸ σπαθὶ διὰ νὰ σκοτώσουν δύο Παργίους].

1857 Ἄνωνύμου, Ζώης Κων. Καπλάνης. Ἐν Ἀθήναις 1857.

[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τομ. ἑβδομος σελ. 11-16].

1857 Διαθήκη Μιχαὴλ Τοσίτσα. Ἐν Ἀθήναις 1857.

1857 Ἀκολουθία εἰς τὸ ἐν Πάργῃ γεγονὸς ὑπερφυῆς θαυμάσιον παρὰ τῆς ἁγιωτάτης εἰκόνης τῆς ἀειπαρθένου καὶ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΑΡΙΑΣ, ψαλλομένη τῇ ια'. Φεβρουαρίου... Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Ἱερομονάχου Σκορδίλη, δαπάνῃ δὲ Σ. Π. Δεσύλλα. Ἐν ΚΕΡΚΥΡΑ, 1857.

1858 *Κομνηνοῦ μοναχοῦ καὶ Πρόκλου*, Ἱστορικὸν περὶ διαφορῶν δε-

σποτῶν τῆς Ἑπείρου καὶ τοῦ τυράννου Θωμᾶ τοῦ Δεσπότη καὶ Κομνηνοῦ Πριλουμπίου, ρωσιστὶ μεταφρασθέν, ἰδίαις καὶ πολλῶν σημειώσεσι ἐξηγηθὲν ὑπὸ Γαβριὴλ Δεστούνη. Πετρούπολις 1858 (σελ. 45).

- 1858 **Κων. Παπαρρηγοπούλου**, Βιβλιογραφία τῆς χρονογραφίας τῆς Ἑπείρου τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Ἀθῆναι 1858.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 8ος σελ. 114-115.]

- 1858 **Ἀνωνύμου**, Μιχαὴλ Τοσίτσας. Ἑλένης Τοσίτσα: νέον εὐεργέτημα. Ἀθῆναι 1858).
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 8ος σελ. 80-85. Αὐτόθι σελ. 72 καὶ σελ. 144].

- 1858 **Κων. Παπαρρηγοπούλου**, Βιβλιογραφία τῆς Ἱστορίας τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας ὑπὸ Χριστοφόρου Περραιβοῦ. Ἀθῆναι 1858.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 8 σελ. 471-428].

- 1858 **Θ. Γ. Ὁρφανίδη**, Νεκρολογία Γεωργίου Ζαλοκώστα. Ἀθῆναι 1858.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ] τόμ. 9 (1858) σελ. 295-296].

- 1859 **M. Coultier de C. Laubry**, Mémoire sur la topographie ancienne de l'Épire, fruit d'un voyage en 1858—1859. Paris 1859.
[Institut. Sect. II sciences Historiques, vol. XXIV 1859 138 κέξ.]

- 1859 **Μαργαρίτη Γ. Δήμιτσα**, Τὰ περὶ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδος τῆς Βουλγαρίας. Ἐν Ἀθήναις 1859 (σελ. 98).
[Πολλὰ κ' ἐνδιαφέροντα γιὰ τὴν Ἑπειρο καὶ τὴ Μοσχόπολη].

- 1859 **Παναγιώτη Ἀραβαντινοῦ**, Περὶ τῆς Ἀρχαίας Χωρογραφίας τῆς Ἑπείρου. Ἀθῆναι 1859.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 9 (1859) σελ. 529—535].

- 1860 Ἀκολουθία καὶ Βίος τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ τοῦ Ἰσαποστολίου ὑπὸ Θωμᾶ Πασχίδου. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1860.
[Φέρει ὥραϊαν ξυλογραφίαν τοῦ Κοσμᾶ].

- 1860 **Ματθαίου Παρανίκα**, Ἐθνολογικά: Μετανάστευσις τῶν Σκυθῶν εἰς Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Ἑπειρον. Ἱστορικαὶ ἀποδείξεις, γλῶσσα Ἀλβανῶν κ.λ.π. Ἀθῆναι 1860.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 10ος σελ. 487—485].

- 1860 **Ἀνωνύμου**, Νεκρολόγιον Μαρτίνου Λεῖκ (Leake). Ἀθῆναι 1860.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 10ος σελ. 489].

- 1860 **Ἀνωνύμου**, Δημήτριος Ἀρλιώτης. Ἐν ΚΕΡΚΥΡᾷ 1860 τρίστη-
λον παράρτημα ἐφημερίδος.

[Ὁ Δημήτριος Ἀρλιώτης κατάγεται ἀπὸ τὴν Ἑπειρο· εἶνε ὁ συγγραφεὺς στὴν ἰταλικὴ τοῦ Βίου τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια: Vita di Giovanni conte Capodistria, scritta nel 1833 da Demitrio Arliotti. Corfù 1859 σελ. 206].

- 1861 **Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ**, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, Ἐν Ἀθή-
ναις 1861.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. ἐνδέκατος σελ. 86—89].
- 1861 Ἐκδόσεις **Ἀνωνύμου** (εἰς τῶν συνδρομητῶν) Λεξιγραφία Ἑλληναλβανική.
Ἀθήναι 1861.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. ἐνδέκατος σελ. 557].
- 1861 **Dimitri Sthephanowitch**, Slaves et Grecs devant la
Turquie. (Paris 1861 (σελ. 49).
[Γιὰ τὴν Ἑπειρὸν σελ. 34].
- 1862 **Ἐπαμεινώνδα Φραγγίστα**, Βίος Κατσαντώνη ἐν Ἀθήναις 1862
(σελ. 74).
- 1862 **L. A. Heuzey**, Misson Archéologique de Macédoine, feuilles
et recherches dans cette contrée et dans les parties adja-
centes de la Thrace, de la Thessalie de l' Illyrie et de l'
Epire en 1861. Paris 1862.
- 1862 Ἐκδόσεις **Ἀνωνύμου** (πιθανῶς **Σ. Βούλαρη**), Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος
καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ὀλομέλεια, περίοδος πρώτη 1823 — 1843. Ἐν
Κερκύρᾳ 1862.
[Πολλὰ γιὰ τὴν Ἑπειρὸν].
- 1862 Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Βουλὴν τῆς Ἑπτανήσου. Ἐν ΚΕΡΚΥΡᾳ
1862.
[Περιέχει τὴν ἀναφορὰν τῶν καταγομένων ἀπὸ τὴν Πάργα καὶ διαμενοντῶν
στὴ Κέρκυρα Ἑπειρωτῶν, ὅπως φροντίσῃ ἡ Ἰονικὴ Πολιτεία καὶ περὶλη-
φθῇ ἡ Πάργα ὑπὸ ἐδάφη, ποῦ παρεχωροῦντο στὴν Ἑλλάδα ἐξ αἰτίας τῆς
ἐνώσεως],
- 1863 **Διδαχὴ** τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος ἱσαποστόλου ΚΟΣΜΑ τοῦ
ΝΕΟΥ τοῦ ἐξ Αἰτωλίας, ἐκφωνηθεῖσα ἐν τῷ τῆς Περιβλέπτου
Ναυ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος αψοθ' (1779) ἐκ-
δίδεται δαπάνῃ Γ. Παραμυθιώτη. Ἐν ΚΕΡΚΥΡᾳ 1863 (σελ. 24).
[Μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας καὶ σπανιότερας διδαχὰς τοῦ Κοσμᾶ].
- 1863 **Νέα Διδαχὴ**, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος ἱσαποστόλου ΚΟ-
ΣΜΑ τοῦ ΝΕΟΥ τοῦ ἐξ Αἰτωλίας. Ἐκδίδεται δαπάνῃ Γ. Παρα-
μυθιώτη καὶ διανέμεται δωρεάν. Ἐν Κερκύρᾳ 1863 (σελ. 20).
[Μαζὶ μὲ τὴν πρώτη διδαχὴ τοῦ Κοσμᾶ ἀποτελοῦν τὶς πρώτες, ποῦ τυπώθηκαν
ἀπὸ χειρόγραφα τοῦ ἰδίου].
- 1863 **Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ**, Παρθένιος Κατσούλης. Ἀθήναι 1863.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμος δέκατος τρίτος σελ. 184—186].
- 1864 **Lucien Davesier de Pontés** Notes sur la Grèce κ.τ.λ.
Paris 1864. (σελ. 264).
[Στὸ δεύτερον μέρος περιλαμβάνονται οἱ βιογραφίαι τῶν Κανάρι, Μισούλη,
Βότσαρι, Μπουμπουλίνας κ.τ.λ.]
- 1864 Ἐκδόσεις **Ἀναργύρου Ἀνδρ. Χατζῆ Ἀναργύρου**, Ἀπάντησις πρὸς τὸν Ι.

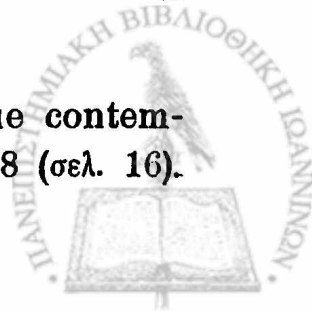
- Σακελίωνα ἐπὶ γεωγραφικῶν τινῶν πταισμάτων ὑπ' αὐτοῦ διορθουμένων ἐν τῷ Α' τόμῳ τῶν Σπετσιωτικῶν. Ἐν Ἀθήναις 1864.
- 1865 *Ἀλεξάνδρου Δυκούργου*, Λόγος Ἐπιτάφιος εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίου εὐεργέτου τῆς Ἑλλάδος Εὐαγγέλη Ζάππα. Ἐν Ἀθήναις 1865 (σελ. 24).
- 1865 *Ἀωνόμου*, Ἡ πληγωμένη Μήτηρ ἔναντι τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ποίημα. Ἐν Ζακύνθῳ 1865 (σελ. 24).
- 1865 *Ἰωάννου Βηλαρά MYΘΟΙ Β'* ἔκδοσις τοῦ Ἑθνικοῦ Ἡμερολογίου. Ἐν Παρισίοις 1865.
[Σελ. 91— ὡραία ἔκδοσις].
- 1866 *Ἀκολουθία*, τοῦ Ἁγίου νεομάρτυρος ΓΕΩΡΓΙΟΥ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, συνταχθεῖσα ὑπὸ φιλοχρίστου Ἰωαννίτου χάριν τῆς πρὸς τὸν ἅγιον εὐλαθείας, ἐκδίδεται δαπάνῃ Νικολάου Παραμυθιώτου. Ἐν ΚΕΡΚΥΡΑ, τυπογραφεῖον ὁ Κάδμος 1866 (σελ. 24).
- 1867 *Ἀωνόμου*, Ἀνατολὴ καὶ Δύσις, ὑφ' ἐνὸς ἀνατολίτου. Ἐν Ἀθήναις 1867 (σελ. 78).
[Τοῦ φυλλαδίου αὐτοῦ, ὡς συγγραφεὺς νομίζεται ὁ ἡπειρώτης γιατρὸς Ἀν. Γούδας· ἀπὸ κάθε ἄποψη τὸ ἔργο αὐτὸ εἶνε ἐνδιαφερότατον].
- 1867 Διαθήκη τοῦ Ἰωάννου Δούμα ἐκ Τσοπελέβου τῆς Ἠπείρου, ἀποβιώσαντος ἐν Ὁδησσῷ τῇ ια'. Δεκεμβρίου 1866. Ἐν Ἀθήναις 1867 (σελ. 24).
- 1867 *Ἀωνόμου*, Ἡ Τουρκία καὶ οἱ ὑπ' αὐτὴν Χριστιανοί, ἐγράφη κατὰ μῆνα Μάϊον 1867. Ἐν Ἀθήναις 1867 (σελ. 78).
[Ἀπὸ τῆς σελίδας 65 κἄξ. περὶ Ἀλβανῶν].
- 1868 *Στεργίου Τοσίτσα Μετσοβίτου*, Συνοπτικὴ Πραγματεία περὶ τῶν ἐκ κληροδοτημάτων καὶ ἐτέρων συνεισφορῶν σχηματισθείσης καὶ εἰς διάφορα μέρη εὐρισκομένης περιουσίας τῆς Κοινότητος Μετσόβου. Ἐν Ἀθήναις 1868 (σελ. 32).
- 1868 I. Σ. Ζ., Σκέψεις περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος· ἄδηλος τόπος ἐκδόσεως 1868.
[Πολλὰ γιὰ τὴν Ἠπειρο].
- 1868 *Γ. Κατελούζου*, Περὶ τοῦ Ἑθνικοῦ Κληροδοτήματος τοῦ Εὐαγγέλη Ζάππα. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1868 (σελ. 12).
- 1868 *Ἀνδρέου Ρηγοπούλου*, Λόγος εἰς Παντελὴν Φακίρην, ὅπου περὶ ἀποστολῆς τῶν σημερινῶν ἐμπόρων τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ἐν Πάτραις 1868 (σελ. 28).
[Πολλὰ γιὰ τοὺς Ἠπειρώτας ἐμπόρους].
- 1868 *Ἀωνόμου (Γεωργίου Παραμυθιώτου)*, Ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῆς Ἠπειροθεσσαλομακεδονίας καὶ Κρήτης πρὸς τὴν Γαλλίαν. Ὀμι-

- λία διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Κερκύρα 1868 (σελ. 16).
- 1868 **Φιλίππου Ἰωάννου**, Λόγος Ὀλυμπιακός, συνταχθεὶς καὶ ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Β' ἑορτῇ τῶν ἱδρυθέντων Ὀλυμπίων ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Εὐαγγέλου Ζάππα. Ἐν Ἀθήναις 1868 (σελ. 88).
[«Περὶ προόδου πνευματικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Ἑπείρου στίς σελ. 18 σημ. καὶ στίς σελ. 60—64].
- 1869 **Κωνσταντίνου Ζαβιτσιάνου**, Sul tipo Arvano-Ellenico Napoli 1869.
[Εἶνε ἡ πρώτη κρανιοσκοπικὴ ἐπιστημονικὴ ἐργασία γιὰ τὴ φυσιογνωμίαν τοῦ Ἑλλήνου].
- 1870 **Ἰωάννου Ρωμανοῦ**, Γρατσιανὸς Ζώρτζης, αὐθέντης Λευκάδας ἱστορικὴ πραγματεία τοῦ καθ. Καρ. Χόπφ, μετενεχθεῖσα ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ... κ.τ.λ. ἐν Κερκύρα 1870.
[Σελ. 224 καὶ ἐξῆς γίνεται λόγος γιὰ τὸ δεσποτάτο τῆς Ἑπείρου].
- 1870 **Θωμᾶ Πασχίδου**, Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ὡς πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν ἦτοι οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Μουσουλμάνοι ἐν τῷ ἑλληνισμῷ. Ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος 1870 (σελ. 80).
[Περιέχει πολλὰ γιὰ τὴν Ἑπείρον].
- 1870 Στατιστικὸς πίναξ κατὰ φυλὴν καὶ θρησκείαν τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ Νέᾳ Ἑπείρῳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ Ὀθωμανῶν ὑπηκόων. Ἀθῆναι 1870.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 20ς 1870 σελ. 94-95, 110—112].
- 1872 **Ἀωνόμου**, Παναγιώτης Ἀραβαντινός. Ἐν Ἀθήναις 1872.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. Εἰκοστὸς δεῦτερος σελ. 46-47].
- 1872 **Α. Θ. Μ. (Α. Θ. Μαυροκορδάτου)**, Ἡ σημαία τῆς Ἀνατολῆς ἦτοι ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοὺς ἐν Θράκῃ καὶ ἄλλαχοῦ συμπατριώτας Βουλγάρους. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1872 (σ. 64).
[Πολλὰ γιὰ τὴν Ἑπείρον].
- 1873 **Ἀωνόμου**, Τὰ δάκρυα τῆς χήρας τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Ἀθῆναι 1873 (σελ. 18).
- 1873 **Γώγου Γρηγορίου**, Λόγος Ἐπιτάφιος εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Κωνστ. Ἀσωπίου, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς τοῦ Ἑλλ. Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου. Ἐν Βραίτλα 1873 (σελ. 32).
- 1873 **Ἑπειρος**, Σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνός, ἐν Ἰωαννίνοις, Νοέμβριος 1873. Ἐν Ἰωαννίνοις 1873 (σελ. 24).
- 1873 **Jubes Roussy**, La vente de Parga. Épisode d' Histoire contemporaine. Paris 1873 (σελ. 200).
- 1873 **Δημητρ. Παπαντωνοπούλου**, Πεντηκονταετηρὶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ ἔτους 1821. Ἐν Ἀθήναις 1873 (σελ. 204).
[Πολλὰ περὶ Ἑπειρωτῶν Ἀγωνιστῶν].

- 1873 *Καραβίδα*, Σύγγραμμα περιοδικὸν προωρισμένον διὰ τὰ Ἰωάν-
νινα. Τεῦχος Α'. 1873 Δεκέμβριος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1873.
- 1874 *Καραβίδα*, Σύγγραμμα περιοδικόν, προωρισμένον διὰ τὰ Ἰωάν-
νινα. Ἐκδίδεται ὁσάκις καπνίσει εἰς τὸν ἐκδότην του. Τεῦχος Β'.
Δεκέμβριος 1874. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1874 (σελ. 116).
- 1874 Ἀωνύμου, An Ethnological Map of European Turkey und
Greece... Races in the Illyrian Peninsula and Statistical
Tables of population. London 1874 (σελ. 32).
- 1874 *E. Pricot de Saint Marie*, Les Slaves Meridioneaux,
dans l'ancienme Illyrie. Paris 1874 (σελ. 178).
[Στις σελ. 99-178 γιὰ τοὺς ἐποικισμοὺς στὴν Ἑπειρο].
- 1877 Ἐδουάρδου Σιάνφορδ, Ἐθνογραφικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς
Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος μετὰ εἰσαγωγικῶν παρατηρήσεων περὶ τῆς
διασπορᾶς τῶν φυλῶν ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ Χερσονήσῳ καὶ στατιστι-
κῶν πινάκων τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὸ Ἡρακλ. Λαζαρίδου. Ἐν Ἀθή-
ναις 1877 (σελ. 36).
- 1878 Ἀκολουθία καὶ Βίος τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν
Κοσμᾶ τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰσαποστόλου, πόνημα Ζαφειρίου
Χριστοδουλίδου τοῦ ἐκ Γραμμένου τῆς Ἑπείρου. Ἐν Πάτραις
1878 (σελ. 32).
- 1878 *Jules Brancard*, C. Asopios, Paris 1878 (σελ. 18).
- 1878 Ἀωνύμου, La Question d'Orient et la grande Idée Hél-
lénique (lettre politique de M.: traduite du Grec par E.
Bezanos, Athènes 1878).
- 1878 Ἰωάννου Βρεττοῦ, Ἀπολογία εἰς τὸ ἡ «κοιτὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ
ἡ Ἑπειρος-Ἀλβανία. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1878 σελ. 103.
- 1878 Γενηθήτω Φῶς, συλλογὴ κειμένων πρὸς τοῦτο χρησίμων. Ἀθή-
νησι 1878 (σελ. 48).
[Ἀπὸ τὴ σελίδα 35—48 περιλαμβάνεται τὸ Β' μέρος ποὺ περιέχει: «Ἀνταπο-
κρίσεις περὶ τῆς Ἑπειροθεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως»].
- 1878 Ἀωνύμου, Ἀντικοινοποιηθέν: Παράρτημα τοῦ Γενηθήτω Φῶς
Ἀθήνησι 1878 (σελ. 32).
[Πολλὰ γιὰ τὴν Ἑπειρωτικὴ ἐπανάσταση].
- 1878 Notice Explicative sur la Carte Ethnographique des pays
Helleniques Slaves, Albanais et Roumains, dessinée par
M. Henri Kiepert. Berlin 1878 (σελ. 8).
- 1878 Ἀωνύμου, Βιβλιοκρισία: Ἡ Δωδώνη καὶ τὰ ἐρεῖπια αὐτῆς
παρὰ Κ. Καραπάνου. Ζάκυνθος 1878.
[Ζακύνθιος Ἀνθῶν τόμ. Δ' σελ. 153—158]
- 1878 *Jules Blancard*, Une page d' Histoire grèque contem-
poraine: la Famille Mélas de Janina. Paris 1878 (σελ. 16).

- 1878 **Ἰωάννου Σταματέλλου**, Συμπλήρωμα εἰς τὴν νεοελληνικὴν φιλο-
λογίαν τοῦ Κ. Σάθα. Ζάκυνθος 1878.
[Περὶ τριῶν Ἑπειρωτῶν λογίων, Ζακύνθιος Ἀνθὼν τομ. Δ' σελ. 158—165].
- 1879 **Παναγιώτου Κουσιτώρη** Διατριβὴ περὶ τῆς παρ' Ἀλβανοῖς ἀντω-
νυμίας τοῦ τρίτου προσώπου κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Ἑλλάδι
Ἀλβανῶν καὶ μάλιστα τῶν Ὑδραίων. Ἀθῆναι 1879 (σελ. 18).
[Ἰδιαίτερο φυλλάδιο].
- 1879 **Ἀωνόμου**, Gli Albanesi et l'Epiro. Roma 1879 (σελ. 26).
- 1879 **Marco Antonio Canici**, La questione dell'Epiro. Roma
(σελ. 16).
- 1879 **Ἀντωνίου Μιαούλη**, Σύντομοι Βιογραφίαι Λαζάρου Παναγιώτα
καὶ Γεωργίου Σαχίνη. Ἐν Ἀθήναις 1879 (σελ. 32).
- 1879 **N. B. Καβούρ**, Εἰκὼν δικαιοσύνης, ἥτοι δημοσία διαθήκη μετὰ
τριῶν Κωδικέλλων τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων τῆς Ἑπείρου Ἀλεξάνδρου
Ἀθ. Μπαρμπαγιώτου. Σκανδαλώδης κατάστασις τῶν σεβαστῶν
διατάξεων τοῦ Διαθέτου. Ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου 1879.
- 1879 **Μαργαρίτη Δήμιτσα**, Ἐλεγχος τῆς Ἀρχαίας Γεωγραφίας τοῦ Ε.
Κειπέρτου ὡς πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Ἐν Ἀθήναις 1879 (σελ. 40).
[Ἰδιαίτερο φυλλάδιο].
- 1879 **Ἰωάννου Σταματέλλου**, Βιογραφία τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Ἀριστο-
τέλους Βαλαωρίτου. Ἐν Ζακύνθῳ 1879.
[Ὅμιλεῖ γιὰ τοὺς Ἑπειρώτας προγόνους τοῦ ποιητοῦ].
- 1880 **Κ. Ξανθοπούλου**, Συνοπτικὴ Ἐκθεσις τῆς Πνευματικῆς Ἀναπτύ-
ξεως τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῶν μέχρι
τοῦδε. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1880 (σελ. 176).
[Στις σελίδες 60-63 στατιστικοὶ πίνακες τῶν σχολείων τῆς Ἑπείρου κατὰ
ἑπαρχίας].
- 1880 **Ch. Meletopoulo**, Notice Biographique sur Léonidas Pa-
lasca, Épirote, Capitaine de vaisseau de la marine royale
Hellénique. Athènes 1880 (σελ. 34).
- 1881 **Ἰωάννου Ρωμανοῦ**, Ἀνδρέας Ἰδρωμένος. Ἐν Ἀθήναις 1811.
[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 11ος σελ. 501—501].
- 1881 Ὑπόμνημα τῶν ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων Ἑπειρωτῶν καὶ Θεσ-
σαλῶν ἐν ἰδίῳ αὐτῶν ὀνόματι καὶ ἐν ὀνόματι τῶν συμπατριωτῶν
αὐτῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς Ἑπείρου καὶ Θεσσαλίας. Ἐν Ἀ-
θῆναις 1881 (σελ. 20).
- 1881 **Κ. Φρεαρίτη**, Ὁ ἔθνικὸς δεσμὸς πρὸς τοὺς ἀνδρείους Σκηπιτά-
ρους. Ἐν Ἀθήναις 1881 (σελ. 8).
- 1881 **Ἀλβέρ Λυμόν**, Οἱ Βούλγαροι. Ἐν Ἀθήναις 1881 (σελ. 74).
[Στις σελίδες 60—63 γιὰ τοὺς γιατροὺς τοῦ Ζαγορίου].
- 1881 **Ἰωάννου Βούρου**, Ἐξηγηματικοὶ Λογαριασμοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ζ' (1932)

εἰσοδημάτων τῆς ἐν Ἑπίρῳ κοινότητος Δελβενακίου ἀπὸ τῶν κληροδοτημάτων τῶν Δελβενακιωτῶν κτλ. Ἐν Ἀθήναις 1881 (σελ. 158).

- 1881 **Β. Δ. Ζώτου**, Βεβλιογραφία σύντομος ἱστορικῆς περιγραφῆς τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Βιλεργάδων κτλ. Ἐν Ἀθήναις 1881.

[ΠΑΝΔΩΡΑΣ τόμ. 21ος σελ. 259-260].

- 1881 **Ἀωνύμου**, Le plus malheureux Article du Traité de Berlin. Paris 1881 (σελ. 16)

[Πρόκειται περὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ ἀφορῶντος τὴν Ἑπειρό].

- 1881 **Ὁ Ἑθνικὸς Δεσμὸς** πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Σκιπετάρους. Ἐν Ἀθήναις 1881 (σελ. 8).

- 1882 **Ἀωνύμου**, Κρίσεις Ἀλβανοῖταλικοῦ τύπου. Ἐν Ἀθήναις 1882 (σελ. 14).

- 1882 **Α. Π. Κουτσαλέξη**, Διάφορα καὶ περίεργα τινὰ Ἱστορήματα. Ἐν Ἀθήναις 1882 (σελ. 76).

[Γιὰ τὰ Γιάννενα, τὴ Κυρὰ Φροσύνη, τὸν Ἀλῆ Πασᾶ καὶ Τσακάλωφ στίς σελ. 1-32. Ἡ ἐν Καλαρύτοις Ἐπανάστασις τοῦ 1821 στίς σελ. 33-74. Ὁ Κουτσαλέξης ὑπῆρξε αὐτόπτης τῶν ἱστορουμένων καὶ περιγράφει ζωηρὰ ὅ,τι εἶδε].

- 1883 **Α. Ι. Κουλουριώτη**, Ἀλβανικὰ Πάρεργα, ἥτοι ἀνασκευὴ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐξ Ἀργυροκάστρου ἀνταποκριτοῦ τῆς «Παλλιγγενεσίας». Ἐν Ἀθήναις 1883 (σελ. 64).

- 1884 **Ἀναστασίου Ι. Κουλουριώτη**, Ἀλβανικὰ Πάρεργα ἢ λόγος περὶ συστάσεως Συνδέσμου: «Οἱ Ἀλβανοὶ Ἀδελφοὶ» κτλ. Ἐν Ἀθήναις 1884 (σελ. 32).

- 1885 **Ἀλεξ. Κατακουζηνοῦ**, Τὸ Σοῦλι. Ἐν Ἀθήναις 1885 (σελ. 36).

- 1885 **Ν. Τσιγαρᾶ**, Ἑπειρωτικὰ (ἰδιαίτερο φυλλάδιο). Ἐν Ἀθήναις 1885 (σελ. 18).

[Περιέχει σπουδαιότατες πληροφορίες γιὰ τὸν ΚΟΥΒΑΡΑ].

- 1887 **Σπυρ. Δὲ Βιάζη**, Ἀγγελικὴ Πάττη ἐξ Ἑπίρου (Ποιητικὸς Ἀνθὼν Ζακύνθου ἔτος Β'. σελ. 461-464). Ζάκυνθος 1887.

- 1888 **Ἰωάννου Π. Λοβέρδου Κωστῆ**, Ἱστορία τῆς Νήσου Κεφαλληνίας, δοκίμον, συγγραφὴν ἰταλιστί, ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Παύλου Γρατσιαίου, ἐν ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ, 1888 σελ. 252.

[Περιέχει πολλὰς καὶ ἐνδιαφερόντας πληροφορίες γιὰ τὴν δράσιν τοῦ Ἱεραποστόλου ΚΟΣΜΑ στὴ Κεφαλληνία. Ὁ Λοβέρδος ὑπῆρξε σύγχρονος καὶ αὐτόπτης τῆς δράσεως τοῦ Κοσμᾶ στὴν Κεφαλληνία προβλ. σελ. 170—172].

- 1888 **Β. Δ. Ζώτου**, Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Νικάνορος, ψαλλομένη τῇ 7ῃ Αὐγούστου. Ἐν Ἀθήναις 1888 (σελ. 16).

[Ἡ κᾶρα τοῦ ἁγίου σώζεται στὰ Γρεβενὰ καὶ ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στὴν Ἑπειρό].

- 1889 **Εμμανουὴλ Γεωργιάδου**, ΖΙΤΣΑ, Ἡ κωμόπολις τῆς Ἑπίρου,

πατριδογραφία. Ἐν Ἀθήναις 1889.

[Περιέχει ἄγνωστες πληροφορίες γιὰ τὴ δράση τοῦ Ἱεραποστόλου ΚΟΣΜΑ καθὼς καὶ ἐπιστολές του. Πληροφορίες ἐπίσης γιὰ τὸ μαρτύριο τοῦ Ρήγα καὶ τῶν συντρόφων του καὶ κυρίως γιὰ τὸ Δημήτριο Ζιτσαῖο, γιατρὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ].

- 1889 Ἀνδρέου Ἰδρωμένου, Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑπτανησίων ἀγὼν (1815—1864). Πολιτικὴ ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας. Ἐν ΚΕΡΚΥΡΑ 1889.

[Στις σελ. 19—24 περιέχεται ἡ ἱστορία τῆς πωλήσεως τῆς Πάργας μὲ σχετικὴ βιβλιογραφία].

- 1889 Κ. Μπούμπα, Παράρτημα τοῦ Συνδέσμου τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν πρὸς τοὺς φιλανθρωποὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς λοιποὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν Ἀθήναις 1889 (σελ. 32).

[Ἀπὸ τῆ σελ. 6—31 πρὸς τοὺς Ἀλβανούς].

- 1889 Π. Ζερλέντη, Ἑπειρωτικὰ Μελετήματα. Ἱστορία τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας τοῦ Χριστοφόρου Περαιβοῦ, ὑπὸ ἔκτυπον ἀξιόπιστον ἔξεταζομένη. Ἐν Ἀθήναις 1889 (σελ. 38).

[Ἰδιαίτερο φυλλάδιο].

- 1891 Διαθήκη Ἀγγελικῆς Παπαζογλου ἐξ Ἱωαννίνων, ἐκδιδομένη ὑπὸ Δημητρίου Χασιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1891 (σελ. 16).

- 1892 Ἀωνόμου, Ὑπόθεσις Ζάππα ἐν Ρουμανίᾳ. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1892.

- 1893 Ἐγγραφα περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Παργίων καταθέσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ σκευῶν τῆς ἐν ΠΑΡΓΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ, ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῆς ἐν τῇ ἀκροπόλει Κερκύρας καὶ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου μέχρι τῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἀποκαταστάσεως ἐν ΚΕΡΚΥΡΑ, 1893 σελ. 28.

- 1893 Ἀωνόμου, Οἱ Καραπάνοι, ἱστορικὴ σημείωσις. Ἐν Ἀθήναις 1893 (σελ. 16).

- 1894 Κωστῇ Παλαμᾷ, Τὸ ἔργον τοῦ Κρυστάλλη. Ἐν Ἀθήναις 1894 (σελ. 38).

[Τοῦ φυλλαδίου τούτου δὲν διετέθησαν παρὰ ἐλάχιστα, —10 μόνον— ἀντίτυπα ἀπὸ μέρους τοῦ συγγραφέως].

- 1896 Θεοδούλου Κωνσταντινίδη, Γεώργιος Ἀβέρωφ, ἐν τρισὶ γλώσσαις ἑλληνικῇ, γαλλικῇ καὶ ἀγγλικῇ. Ἐν Ἀθήναις 1896 (σελ. 44).

- 1897 Διδαχαί, Τοῦ ἐν ἁγίοις ἡμῶν, διδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος ΚΟΣΜΑ τοῦ ἱερομάρτυρος, κηρυχθεῖσαι κατὰ τὸ 1777 μετὰ τῆς ἀκολουθίας καὶ τοῦ Βίου αὐτοῦ. Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Γεωργίου Ἀποστόλια. ΕΝ ΠΥΡΓΩ (τυπογραφεῖον ὁ Φώσκολος ἐν Ζακύνθῳ) 1897 σελ. 110).

[Ἡ πρώτη μεγάλη ἔκδοσις τῶν Διδαχῶν τοῦ μεγάλου ἱερομάρτυρος. Περιέχει πέντε μεγάλας διδαχάς, τὰς σπουδαιότερας τῶν [σελ. 1—75] καὶ διάφορα ἀνέκ-

δοτά του σελ. 75—83]. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶνε σπουδαιότατη καὶ δὲν ὑπάρχει σὲ καμμιά βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν. Φαίνεται πῶς ἐτυπώθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ πολέμου τοῦ 1897 γιὰ νὰ τονώσῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Περιέργος εἶναι καὶ ὁ τύπος τῆς ἐκδόσεως.

- 1899 *E. Rodocanachi*, Bonaparte et les îles Ioniennes. Paris 1899 (σελ. 316).

[Πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὸν Ἀλῆ-Πασᾶ καὶ τὴν Ἑπειρο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρυσθέντα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας].

- 1902 Ἀναστασίου Χρηστομάνου, Γεώργιος Ἀβέρωφ, λόγος ἐπιμνημόσυ-
νος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως. Ἐν Ἀθήναις 1902
(σελ. 22).

- 1909 Παντελῆ Κοντογιάννη, Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατε-
ρίνης τῆς Β' Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον (1768—1774). Ἐν Ἀθή-
ναις 1903.

[Στὶς σελ. 81—85 περὶ τοῦ Ἑπειρωτικοῦ οἴκου Μαρούτση· σελ. 36 περὶ τοῦ οἴ-
κου Καραϊωάννου].

- 1904 Ἀνωνύμου, Ἡ ὑπόθεσις τοῦ αἰιδίου Δημητρίου Ζιτσαίου. Ἐν
Ἀθήναις 1909 σελ. (16).

- 1907 Σαμὴ βέη Φράσσερη, Ἡ Ἀλβανία τί ἦτο, τί εἶνε καὶ τί πρέπει
νὰ εἶνε. Σκέψεις πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδας ἀπὸ τοὺς περι-
κυκλοῦντας αὐτὴν κινδύνους. Ἐν Σόφια 1907 (σελ. 126).

- 1908 Κ. Σάθα, Ἡ πρώτη ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὴ Τυπογραφία. 1499-
1899. Ἀθῆναι 1908.

[ΜΕΛΕΤΗΣ τομ. Β' 1908, σελ. 470-485: περὶ ἡπειρωτικῶν τυπογραφείων].

- 1911 Λόρδου Βύρωνος, Ἀποδημία τοῦ Σιλδ Ἀρόλδου εἰς Ἑπειρον
κατὰ μετάφρασιν Δ. Μ. Σάρρου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1911
(σελ. 12).

- 1913 *Karl Peucker*, Karte von Macedonien, Alt Serbien und
Albanien. 1: 800.000. Vien 1913.

[Περιλαμβάνει καὶ τὴν Ἑπειρο]

- 1920 Δημητρίου Σάρρου, Παρατηρήσεις εἰς τὸ Ἑπειρωτικὸν Γλωσσά-
ριον τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1920 (σελ. 48).

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ

ΥΠΟ

ΑΡΙΣΤΟΥ Ι. ΣΟΥΛΗ

Γυμνασιάρχου Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων.

Ἡ ἱστορία τῶν Καλαριτῶν, μιᾷς κοινότητος μὲ παρελθὸν μακρὸν καὶ ἔνδοξον καὶ ἱστορίαν συνυφασμένην μὲ τὴν ἀκμὴν τῆς νεωτέρας Ἠπείρου, δὲν ἔχει ἐρευνηθῆ δεόντως. Τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἰ. Λαμπρίδου εἰς τὰ Ἠπειρωτικά του μελετήματα (Μαλακασιακὰ μέρος β' Ἀθῆναι 1888) ὥς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Rouquenvil (Voyage de Grèce. Paris 1827 τ. Β' σ. 350-358) εἶναι ἐλάχιστα ἀπέναντι τοῦ ὅλου τὸν ὁποῖον ἔπαιξαν οἱ Καλαρίτες ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας καὶ ἰδίως κατὰ τὴν Ἀληπασαδικὴν ἐποχὴν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου. Καὶ μόνος ὁ θαυμασμὸς μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Rouquenvil περιγράφει τὴν ἀνθοῦσαν τότε κοινότητα τῶν Καλαριτῶν δύναται νὰ μᾶς ὑποδηλώσῃ τὴν ἀκμὴν των¹.

Ἡ ἐρευνα τῆς ἱστορίας τῶν Καλαριτῶν καὶ ἰδίως τῆς ὁμοσπονδίας τῶν Βλαχοχωρίων, τῶν ὁποίων οἱ Καλαρίτες ἀπειλοῦν τὴν πρωταγωνιστοῦσαν κοινότητα, θὰ συνέβαλλε σπουδαίως εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τῶν λοιπῶν αὐτονόμων ὁμοσπονδιῶν τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ τῶν Ζαχοροχωρίων, Σουλιωτοχωρίων καὶ τῶν χωρίων τῆς Κονίτσης καὶ Χειμάρρας καὶ ἰδίως τῶν θεσμίων καὶ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως αὐτῶν. Ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ἐρευνηθῶσι καὶ αἱ τόσον ἄλλοτε ἀκμάσασαι εἰς τοὺς Καλαρίτες βιοτεχνίαι καὶ ἰδίως ἡ τῆς χρυσοχοΐας καὶ ἀργυροχοΐας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνέδειξαν ὑπερόχους δεξιότηχνας καὶ καλλιτέχνας ὥς τὸν Ἀθαν. Τσιμούρη, τὸν Γ. Μπάφαν, τὸν Δ. Παπαγεωργίου, τὸν Διαμάν-

1) Ὅλίγα ἀλλὰ περιεκτικὰ δύναται τις νὰ ἴδῃ περὶ Καλαριτῶν εἰς ἄρθρον μου περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεΐᾳ (τ. ΙΓ' σ. 537), εἰς ἀρθροῖδον τοῦ ἀειμνήστου Σ. Δάμπρου (λόγοι καὶ ἄρθρα Ἀθῆναι 1925 σ. 518—522) ὥς καὶ εἰς μελέτην τοῦ Κ. Κρυστάλλη Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου (Ἑβδομάς τ. Η' τοῦ 1891 ἀριθ. 21 κέξ.).

την, τοὺς Κοντοχρόνηδες, τὸν Ποντίκην, τὸν Βούλγαρην καὶ τόσους ἄλλους¹.

² Ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη συμβολὴ ὀφείλεται εἰς ἐπίσκεψιν παρ' ἐμοῦ τῶν Καλαριτῶν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1930 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τότε γενομένου ἐκεῖ ἐορτασμοῦ τῆς Ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἐπαναστάσεως.

³ Ἐν πρώτοις σημειῶναι τινὰ σχετικῶς μὲ τὴν ὀνομασίαν τῆς κοινότητος ταύτης. Αὕτη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὴν γραφὴν Καλαρρῦται καὶ Καλαρρῦτες. Σπανίως Καλαρρῦτη καὶ σπανιώτατα Καλαρύτα². Ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων ὅμως, ὡς καὶ τῶν περιοίκων τῶν ἐπίσης βλαχοφόνων χωρίων Σεράκου³ καὶ Ματσούκα οἱ Καλαρίτες λέγονται βλαχιστὶ *calar*, ὅπερ σημαίνει εἰς τὴν κουτσοβλαχικὴν γλῶσσαν *ἱππεὺς* ἴσως διότι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας ἡ κοινότης θὰ ἐδόθη ὡς τιμάριον εἰς σπαχῆν (=ἱππέα) τινα Τοῦρκον⁴. Ἐκ τοῦ ὀνόματος λοιπὸν *calar* προῆλθε προφανῶς ἡ ὀνομασία τῆς κοινότητος ἀργότερον, ὅπως ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἡπειρωτῶν τιμαριούχων Μανασεῆς, Πλέσας, Καβάσιλας, Ζωριάνος καὶ τῶν νεωτέρων Μπέρκος, Ἱερομνήμων προῆλθον τὰ ὀνόματα τῶν συνωνύμων ἡπειρωτικῶν κοινοτήτων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν προῆλθεν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ τιμαριούχου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Τὴν ὀνομασίαν *Καλάρι* εὑρον κατὰ τὸ 1930 καὶ εἰς ἔγγραφον εὑρισκόμενον εἰς τὸ γραφεῖον τῆς κοινότητος τῶν Καλαριτῶν, ἄνευ χρονο-

¹ Σχετικῶς μὲ τὴν χρυσοχοίαν τῶν Καλαριτῶν ὅσον εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω ἔχουν γράψει οἱ ἑξῆς : Π. Λάμπρος, Περὶ τῶν ἐκ Καλαρρυτῶν χρυσοχόων καὶ τῆς τέχνης αὐτῶν (Κλειῶ 1887 ἀριθ. 72. Ὑπάρχει μόνον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς) Σπ. Δε-Βιάζης, Ἡ χρυσοχοϊκὴ τέχνη ἐν Ζακύνθῳ [ὅπου ὡς γνωστὸν εἶχον καταφύγει οἱ Καλαριτιῶτες μετὰ τὴν ἐπανάστασιν (Πίνακοθήκη τ. 39 τοῦ 1904) Ζαχ. Παπαντωνίου, Περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ χρυσοχόων (ἐφ. «Ἐλεύθερον Βῆμα» Δ]βριος 24 τοῦ 1928) Σπ. Λάμπρος, Μαστραπάδων Καλαρρυτῶν ἐπιγράμματα [ἐνθα γίνεται λόγος καὶ περὶ τῶν χρυσοχόων Δαμίρη καὶ Διαμάντη] (Νέος Ἑλληνομνήμων τ. ΙΑ' σ. 495).

² Τὴν γραφὴν Καλαρρῦται καὶ Καλαρρῦτες θέλουν τινὲς ἀβασανίστως νὰ παραγάγουν ἐκ τοῦ *καλῶς-ρέειν*. Τὴν γραφὴν Καλαρρῦτη ἔχει ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος καὶ ὁ Ι. Λαμπρίδης.

³ Καὶ τοῦ Σεράκου ἡ γραφὴ παρομοίαν τύχην εἶχεν. Παρετυμολόγησαν ταύτην ἀβασανίστως ἐκ τοῦ *σὺν-ράκος* λόγῳ δῆθεν τοῦ ἀποκρήμνου καὶ καταξήρου ἐδάφους. Ὡς ὅμως ὁ Δανὸς γλωσσολόγος κ. Høeg παραδέχεται συμφωνῶν μὲ τὸν βαλκανολόγον Weigand (Les Saracatsanes τ. Α' σ. 69, Κοπεγχάγη 1925), ἡ λέξις Σεράκον παράγεται ἐκ τῆς κουτσοβλαχικῆς λέξεως *sarac* δηλούσης πτωχὸν καὶ σημαίνει τρόπον τινὰ πτωχότοπον. Περὶ τούτου βλέπε μελέτην μου δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ περιοδικὸν *Κροτοάλλη* (ἀριθ. 20 καὶ 21 Ἰωάννινα 1925).

⁴ Ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον τοὺς Καλαρίτες ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ὑποδουλώσεως σφῆται εἰσέτι εἰς Καλαρίτες παράδοσις μνημονευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ (Χρονογραφία τ. Α' σ. 187 ἐν ὑποσημειώσει) καθ' ἣν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ παιδομαζώματος πολλὰ παιδιά τῶν Καλαριτῶν ἔγιναν Τοῦρκοι, οἱ ὅποιοι ἐκδιωχθέντες ἀργότερον ἀπὸ τοὺς Καλαρίτες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Βεντίστην τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐκεῖθεν ἀργότερον εἰς Τρίκκαλα.

λογίας δυστυχῶς, πάντως ὁμως εἰς τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀνῆκον, διὰ τοῦ ὁποίου κανονίζονται τὰ ὄρια τῶν Καλαριτῶν καὶ τοῦ Σεράκου. Τούτου ἀπόσπασμα ἔχει οὕτω· «Οἱ ὑποφαινόμενοι Ματζουκιῶτες ἐξητηθήκαμε νὰ μαρτυρήσωμε μὲ ὄρκον καὶ ἀφορισμὸν διὰ τὰ σύνορα ὅπου χωρίζουν τὸ Καλάρη ἀπὸ τὸ Σεράκο νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν.....». Συνεπῶς ἡ ὀρθοτέρα καὶ πλησιεστέρα πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐτυμολογίαν εἶναι ἡ γραφὴ *Καλαρίτες* καὶ οὐχὶ *Καλαρῶται*, ὡς συνήθως γράφεται.

Ἄλλοτερον σκοτεινὸν σημεῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν ἦτο μέχρι τοῦδε ἡ ἀγνοία τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Καλαρίτες κατεστράφησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ὡς γνωστὸν ὁ Ι. Κωλέτης ἐκ Σεράκου, ἱατρὸς τότε τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ ἀργότερον Πρωθυπουργὸς τῆς ἐλευθερωθείσης Ἑλλάδος, καὶ ὁ Γ. Τουρτούρης, πρόκριτος τῶν Καλαριτῶν, καὶ τινες ἄλλοι πρόκριτοι ἐκήρυξαν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1821 τὴν ἐπανάστασιν τῶν δύο τούτων κωμοπόλεων μιμούμενοι τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς πόλεις. Τὸ παράδειγμά των εἶναι μοναδικὸν διὰ τὴν Ἡπειρον, διότι οὐδεμιᾶς ἄλλης Ἡπειρωτικῆς περιοχῆς οἱ κάτοικοι ἐπανεστάτησαν κατὰ τὸ 1821, μὴ λαμβανομένων βεβαίως ὑπ' ὄψιν τῶν Σουλιωτῶν. Γραμματεὺς τυγχάνων κατὰ 1930 τῆς ἐν Ἠπείρῳ μεγάλης Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐφορτασμὸν τῆς Ἐκατονταετηρίδος ἀνεδίφησα μετὰ πάσης προσπαθείας ὅλας τὰς ὑπαρχούσας πηγὰς, ἵνα καθορίσω ἀκριβῶς τὴν χρονολογίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Χουρσίτ οἱ Καλαρίτες ὡς καὶ τὸ παρακείμενον Σεράκον, ἀλλὰ αἱ προσπάθειαι μου ἀπέβησαν μάταιαι. Ὁ Α. Κουτσαλέξης (Διαφέροντα καὶ περίεργά τινα ἱστορήματα, Ἀθῆναι 1882 σ. 35), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τῆς πυρπολήσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Καλαριτῶν, διότι φεύγων τότε ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, λόγῳ τῆς πολιορκίας αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ καὶ τοῦ πολέμου αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀλῆ πασᾶν, διῆλθε μικρὸς τότε μετὰ τῶν γονέων του καὶ τῶν οἰκογενειῶν ἄλλων προκρίτων Ἰωαννιτῶν ἀπὸ τοὺς Καλαρίτες, λέγει ὅτι ἡ καταστροφή ἐγένετο τὴν ἐφορτῇ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἥτοι τὴν 30 Ἰουνίου 1821. Ὁ Σπ. Τρικούπης ἀναγράφων τὴν ἐπανάστασιν ταύτην τὴν τοποθετεῖ περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου¹, ὁ δὲ Χέρτζεβεργ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου 1821². Ὁ Ι. Λαμπρίδης τοποθετεῖ ἐπίσης ταύτην κατὰ τὰς 10—13 Ἰουλίου, ἔχων κυ-

¹) Σπ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως, Ἀθῆναι 1888³ τ. Α' σ. 215.

²) Γ. Χέρτζεβεργ.-μετ. Π. Καρολίδου, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Ἀθῆναι 1917 σ. 133.

ρίως ὑπ' ὄψιν, ὥς ὁ ἴδιος ἐν ὑποσημειώσει ἀναφέρει, χειρόγραφον αὐτοβιογραφίαν τοῦ ἄλλοτε γυμνασιάρχου τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Σ. Μανάρη¹. Σπουδαίαν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀσφαλῆ πληροφορίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μᾶς δίδει ἐπιστολὴ Καλαριώτου γραφεῖσα τὸ 1865 καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Π. Λάμπρον, ἧς ἀποσπάσματα δημοσιεύει ὁ Σ. Π. Ἀραβαντινὸς² καθ' ἣν ἡ καταστροφὴ ἔγινε τὴν 7 ἢ 8 Ἰουλίου 1821. Πάντως ὅμως οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω μᾶς δίδει ἀκριβῆ τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ γεγονότος. Τὴν ἀπορίαν ταύτην μᾶς διαλύει μία ἐνθύμησις γραμμένη εἰς παλαιὸν μηναιὸν τῆς διαλυθείσης ἤδη ἀρχαίας μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Βησσαρίωνος ἐπικαλουμένης ἐν Λυγγιάδες καὶ σωζομένη μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κοινότητος ἔχουσα οὕτω· «1821 Ἰουλίου 10 δευτέρα πουργὸν χάλασαν τοὺς Καλαρίτες». Ἡ ἡμέρα τῆς ἡμερομηνίας ταύτης συμφωνεῖ ἀκριβῶς πρὸς ὅσα ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει ἐν τῇ ἐπιστολῇ, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἵπομεν, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη τὴν 1 Ἰουλίου ἡμέραν Σάββατον, ὁπότε συνεπῶς ἡ 10 Ἰουλίου ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡμέρα Δευτέρα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ ἐνθύμησις ἀναγράφει.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναφερόμενον εὑρομεν εἰς Καλαρίτες, παρὰ τῷ κ. Ἀθ. Φασούλᾳ, Προέδρῳ τότε τῆς Κοινότητος, σπουδαῖον ἔγγραφον. διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Χουρσίτ πασᾶς γράφων ἐξ Ἰωαννίνων τὸν Φεβρουάριον 1822 παρεχώρει ἀμνηστειὰν εἰς τοὺς φυγόντας Καλαριτιῶτες καὶ συννίστα εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα των. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἑλληνιστὶ γραμμένον ἔχει ὥς ἐξῆς:

Βεζύρης Ἀχμέτ Χουρσίτ Πασσᾶς ἐλέω Θεοῦ Βαλῆς Ρούμελης, Δελβίνου, Δερβεντάι, Ναζίρης καὶ Σερασκέρης Πληρεξούσιος.

Πρὸς ἐσᾶς μικροὺς καὶ μεγάλους ἀπάσης τάξ[εως] Καλαριιώτας ὅπου εὐρίσκεσθε εἰς κορφοὺς ὅπου ἄλλου, ἐπειδὴ ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ τὸ [ἀρ]-ζιχάχι σας, ὅτι αἰτία τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαλασμοῦ σας ἐστάθη ἀπὸ κακῆς φύσεως καὶ κακεντρεχίας αὐτῶν οἱ ὁποῖοι μὲ σατανικοὺς πλάνους σᾶς διήγειραν εἰς ἀποστασίαν καὶ εἰς τὸ[ν] ὄλεθρον τῆς ἀπωλείας σας, καὶ τώρα ἐμετανοήσατε καὶ ζητᾶτε τὸ ἔλεός μας διὰ νὰ ἐπιστρέψῃτε εἰς τὸ χωρίον σας, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀπὸ μεγάλον μερχαμέτι³ μας κινούμενοι σᾶς συγχωροῦμεν μὲ παντελῆ ἀμνηστειὰν διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου ὑψηλοῦ ῥάγι καὶ ἰστιμαλέτ Πουγιουρουλτουσοῦ, ὅλα ὅσα θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ἐπράξατε καὶ σᾶς δεχόμεθα εὐμενῶς νὰ ἔλθητε καὶ νὰ καθίσσητε εἰς τὸ χωρίον σας καὶ

¹) Ι. Λαμπρίδου, Ἑπειρωτικὰ Μελετήματα. Μαλακασιακὰ μέρος β' σ. 66 Ἀθῆναι 1904.

²) Σ. Π. Αραβαντινοῦ, Ἱστορία Ἀλῆ Πασᾶ, Ἀθῆναι 1895. σ. 587.

³) μερχαμέτ λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα ἔλεος.

εἰς τὰ σπίτια σας πιστοὶ καὶ ὑποκείμενοι εἰς τὸν κραταιότατον Βασιλέα μας ῥαγιαδες καθὼς εἴσασθον καὶ προτήτερα, χωρὶς νὰ ἔχητε παραμικρὰν ὑποψίαν φόβου τινος· καὶ ὡς τοιούτους· σᾶς ὑποσχόμεθα ἅμα ὁποῦ ἔλθῃτε εἰς τὸ χωρίον σας νὰ σᾶς δώσωμεν κάθε αὐθεντικὴν μας εὐμένειαν, ὑπεράσπισιν καὶ βοήθειαν εἰς ὅλας τὰς ἐνδεχομένας ὑποθέσεις σας. πρὸς δὲ σᾶς χαρίζομεν καὶ ἐπὶ χρόνους ἀπὸ σήμερον κατὰ σειρὰν διὰ χρῆν τοπικὰ ἢ καὶ μερικὰ νὰ μὴν ἔχη κανένας τὴν ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν νὰ σᾶς νालκοντίσῃ εἰς τὸ παραμικρὸν καὶ ἀπερνῶντας οἱ διωρισμένοι ἐπὶ χρόνοι νὰ τὰ πληρώσῃτε εἰς ἄλλων ἐπὶ χρόνων διάστημα κίστια κίστια¹ καὶ εἰς τοῦτο προστάζομεν ὅλους τοὺς κατὰ καιροὺς βαλλήδες νὰ σας βοηθοῦν πάντοτε καὶ νὰ σᾶς κάμουν μον-σαντὲ εἰς ὅλας τὰς ἐμπιπτούσας ὑποθέσεις σας χωρὶς νὰ ἀφήσουν κανένα νὰ σᾶς πειράξῃ καὶ νὰ σᾶς κατατρέξῃ μήτε διὰ πόρζια² μήτε διὰ ἄλλο τίποτε εἰς τὸ παραμικρὸν.

Ἐξεδόθη τὸ παρὸν ἡμέτερον ὑψηλὸν ῥάγι καὶ Ἰσμαλέτ πονγίουρουλτου-σοῦ³ ἀπὸ τὸ διδάνι ῥούμελης, Δελβίνου καὶ Ναζήρ Τερπεντατιῶν.

1822 Φεβρ. 7

Ἰωά[ννινα]

Εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἔγγραφου καὶ ἄνωθεν τῆς μονοκονδυλιάς ἀναγράφεται τουρκιστὶ «Ἐνεργηθήτω συμφώνως τῇ ἑλληνιστὶ γεγραμμένη ἡμετέρα διαταγῇ τῇ δοθείσῃ εἰς τοὺς ῥαγιαδες τῶν Καλαριτῶν. Ἐπρωτοκολλήθη 1237(=1822) Ἰουνίου 27». Ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ὑπάρχει ἡ σφραγὶς τοῦ Ἀχμέτ Χουρσίτ τουρκιστὶ μὲ τὴν χρονολογίαν 1217 (=1802), πέριξ δὲ αὐτῆς ἀναγράφονται τουρκιστὶ τὰ ῥητὰ «ὁ Θεὸς βοηθός». «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ». «Ἡ βοήθεια καὶ προστασία τοῦ θεοῦ ἐπ' αὐτόν». «Ἡ δύναμις καὶ τὸ κράτος τοῦ Σατανᾶ μακρὰν ἐμοῦ».

Τὸ ἄνωτέρω ἔγγραφον ἀπευθύνεται εἰς τοὺς Καλαριτιῶτας τοὺς καταφυγόντας ὡς γνωστὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος των εἰς τὰ Ἐπτάνησα καὶ ἰδίως εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ Ζάκυνθον. Εἰς τὴν Ζάκυνθον μάλιστα συνέχισαν τὴν παράδοσιν τῆς χρυσοχοΐας καὶ δεῖγμα τῆς ἀριστοτεχνικῆς των ἐπιδόσεως σώζεται καὶ σήμερον ἡ λάρναξ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγ. Διονυσίου ἡ κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ περιφήμου καλλιτέχνου χρυσουργοῦ Γ. Μπάφα⁴.

Παρὰ τῷ ἰδίῳ κ. Ἀθ. Φασούλα εὔρον καὶ ἕτερον ἔγγραφον περιέ-

¹) κίστι λέξις τουρκ.=δόσις.

²) πόρζι ἢ μπόρτζι τουρκ.=χρέος.

³) =ὑψηλὸν διάταγμα περιέχον τὴν ἐν τῇ προκειμένῃ ὑποθέσει γνώμην ἡμῶν.

⁴) Βλ. Σπ. Δε-Βιάζη, Ἡ Χρυσοχοϊκὴ τέχνην Ζακύνθῳ. Περιοδικὸν Παναθηναία τ. 39 τοῦ 1904.

χον θέσμια τῆς κοινότητος ἰσχύν νόμου ἔχοντα δι' αὐτήν. Τὰ θέσμια ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸν γάμον καὶ ἄλλας σχέσεις τῶν κατοίκων τῆς

κοινότητος. Δημοσιεύω τὸ ἔγγραφον τοῦτο διότι φρονῶ, ὅτι ἡ δημοσί-
ευσις τοιούτων ἐγγράφων θὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ

τρόπου τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν κοινοτικῶν ὀργανισμῶν ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας. Τὸ χειρόγραφον εἶναι ἀνυπόγραφον ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς¹⁾:

«1827 κάνομαι θήμηση τὰ ὅσα ἀποφασίζομαι διὰ τὸ χωργιό μας εἰς κάθε ἰάξιν τοῦ χωριοῦ μας.

Ἐν πρώτης διὰ τὸ ἀρπορήση²⁾, ὅποιος χοργιανὸς θέλει νὰ ξεχειμάσῃ, μετὰ πρᾶμάτους μόνον νὰ βάνουν πιστικὴ νὰ τὰ βοσκήσουν καὶ χορὶς φαμηλιαῖς καὶ νὰ σηνφονήσουν μὲ το χωργιό τιναδόσουν τὸ κεφάλῃ.

Φανερόνομε καὶ διὰ τὸ μαναστήρη³⁾ νὰ μὴν δέχετε ὁ καλόγερος εἰς τὸ μαναστήρη καὶ στὴν ἀφουμάτα φαμηλιαῖς νὰ ξεχιμάζουν ἐκεῖ ὅτη δὲν ἔχουν τὴν ἀδιὰ ἀποτοχοργιό.

Φανερόνομε καὶ σετὴ μέρος νὰ κόψουν ξίλα οἱ χοργιανοὶ νὰ κάψουν διατηνηφοτῆτὰ ἀπὸ τοу κόντρο κόκκινο καὶ κειθες νὰ κόψουν ὁ κόσμος ὅπου νάβρουν χορῆς πρᾶματα καὶ διὰ τὰ σταλήκια διατασπίτητα νὰ μὴν ἔχουν ἐξουσίαν νὰ κόψουν ἀποτόρα καὶ ὁπρός.

Φανερόνομαι καὶ διὰ τὸ καλοκέρη πουναβόσκουν ταγίδια ἐκεῖνα ὅπου θέλα ἔχουν εἰς τὰ σπίτητα νααρμέξουν ἀποδέκα γίδια ἕως δεκαπέντε σεκάθε σπίτη παραπάνο νὰ μὴν ἔχουν καὶ εἰς βοσκίτους νὰ βόσκουν ἀπὸ τὸ κότερο ἕως τὴ βάλια μάρη κάτου ἀποτοδορόμο τὸ ἄλο το μαχαλὰ ἀπὸ τὴν πλάκα ἀπὸ τὸν ἄγιον αθανάση ἦσηα τὸ δρόμο ἕως τὲς ρουτζίνες τὸ σταυρὸ κάτου ὅχι ἀπάνου ἀπὸ τὴ στράτα ἔξο ἀπὸ σίρες.

Φανερόνομαι καὶ διὰ τὸ μηρὰ τοῦ χοργιοῦ νὰ εἶναι ἐλεύθερο νὰ μὴν κατήσουν πρόβατα μέσα ἕως τέλος σεμτεβρίον. καὶ τὰ πρόβατα ὅπου νὰ ἔρθουν τὴν ἕνηξῃ νὰ περάσουν ἀπου κάτου ἀποταστεφάνια κατὰ τὸ παλεὸ τὸ ἀτέτη⁴⁾ καὶ νὰ ἀρμέξουν εἰς τὸ κακάτζη τὸ γιόμα καὶ τὸ βράδῃ καὶ τὴν ἄλλῃ τὴν ἡμέρα νὰ παένη καθένas εἰς τὴν στάνην του καὶ ἐρχάμενος τὰ πρόβατα εἰστὰ γιάννινα ὅτη στάνηα θέλουν καὶ χοργιανή, νὰ κάμουν παζάρη, νὰ πάρουν τεσκερὲ ἀπὸ τὸ χοργιό καὶ νὰ τραβίξῃ κάθε ἕνας εἰς στὴν στάνη του.

Φανερόνομαι καὶ διὰ ταῖς κορμουλιάσες⁵⁾ ὅποιος εἶναι προεσιτὸς τοῦ χορ-

¹⁾ Κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐτήρησα πιστῶς τὴν ὀρθογραφίαν. Πρὸς εὐχερῇ ὁμως ἀνάγνωσιν αὐτοῦ δὲν ἐτήρησα ταύτην ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τόνους. Κατὰ παράδοξον τρόπον ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου δὲν χωρίζει τὰ ἄρθρα, προθέσεις, ἀντωνυμίας, κλπ. ἀπὸ τὰς λέξεις, ἀλλὰ τὰς ἐνώνει καὶ θέτει ἕνα τόνον, ὡς π. χ. διατοχοργιόμας, καιδιατομαναστήρη, διατασπήτια, ναμηνέχουν κλπ.

²⁾ Πρόκειται διὰ τὸ Ἀρπορίσι, μικρὸν συνοικισμόν κείμενον παρὰ τὸν κάτωθεν τῶν Καλαριτῶν ρέοντα παραπόταμον τοῦ Ἀράχθου.

³⁾ Πρόκειται περὶ τῆς πέριφῆμου ἀρχαίας μονῆς τῆς Κιπίνης, τῆς εὐρισκομένης κάτωθεν τῶν Καλαριτῶν ἐντὸς σπηλαίου ἀπροσίτου, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ εἰσοδος μόνον διὰ τῆς γεφύρας εἶναι δυνατὴ. Τινὲς τὴν ἰδρυσιν τῆς μονῆς ταύτης ἀνάγουν κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα.

⁴⁾ ἀντέτι λέξις τουρκ. συνήθεια=ἔθος.

⁵⁾ Τοπωνυμία τῆς Πίνδου, ἐνθα ξεκαλοκαιριάζουν ποίμνια.

γιοῦ μας καὶ ἀποχρεόνεται ἀπὸ τὸ χοργιὸ διὰ νὰ τὰ πάρῃ διατοχωργιὸ καὶ ἄς εἶναι καὶ διαφορὸ καὶ χαμὸς εἶναι ἀπάνου τοῦ χοργιοῦ.

Φανερόνομε καὶ διὰ τὸν χιμόνα νὰ μὴν μὴγουν γίδῃ καὶ γελάδῃ νὰ τὰ ἔχουν ἐδὸ νὰ χαλάσουν κίτους καὶ κλίματα καὶ ὅτῃ ἄλλο.

Φανερόνομαι καὶ διὰ τὸ κοφτολεῖθαδο ναφιλαχθῇ ἀπὸ τὴ βάλια μάρῃ κάτου ἔως τὴν ἀπάνου βάλια μάρῃ καὶ τὸ δρόμο τὸν ἀνήφορο ἔως σιὸ καγκέλι.

καὶ τὰ πρόβατα νὰ μὴν σπαράξουν ἀπὸ τὴ σιάνῃ τους ἔως τέλος σεμπεμβρίου καὶ εἰστερα ἄς ἔχουν τὴν ἄδῃ νὰ κατέβουν κάτου.

Φανερόνομαι καὶ διὰ τὰ ἀνόμημα (=νόμιμα) ὅπου γίνονται κατὰ τὸ παρὸν καὶ ἀπὸ τώρα καὶ ὁπρὸς νὰ σταθῇ ἡ χώρα καθὼς νὰ ἀποφασίσωμαι κινῶς.

Ἐν πρώτης ἀποφασίζομαι διὰ τὸ πρικίον ὅπου τάζουν ἀπὸ τώρα καὶ ὁπρὸς νὰ μὴν ἔχῃ τὴν ἄδεια ὅποιος ἔχῃ κορήτῃ νὰ τάζῃ ἀπανοπρίκι ἔξω ἀπὸ τὴν κόντηκα τῆς χώρας νὰ πάρῃ ὁ καθένας ὅτῃ τοῦ τυχαίνῃ.

καὶ εἰς κερὸν ὅπου ἀλλάζουν τὰ δαχτυλίδια μόνον δύο νομάτῃ μόνον μὲ ῥακῇ.

καὶ εἰς καιρὸν ὅπου νὰ κάμουν ζιαφέτῃ εἰς στὴν νίμφῃ διὰ νὰ κεράσουν νὰ παένουν νομάτι δώδεκα κατὰ τὸ παλῆδ τὸ ἀτέτῃ ἐὰν καὶ τίχουν ἕνα πεδὶ μικρὸ εἶδηο (;) καὶ ἔχουν τὴν ἄδῃ καὶ νὰ σταθοῦν κάθε ἕνας σὲ ὅτῃ γράφομαι.

παρομήος καὶ σιὰ πισιρόφια μόνον δώδεκα ὀνοματέους νὰ παένουν καὶ ὄχι παραπάνου.

βάνομαι καὶ ἐτοῦτο, ὅποιο κορήτῃ διαβένη ἀπὸ χρόνια 25 ἔχουν τὴν ἄδῃ οἱ γονεοὶ νὰ δόσουν νὰ τὴν παντρέψουν μὲ ὅτι τρόπο μποροῦν.

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΠΟ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΒΡΑΜΗ

Α΄

Ο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΛΗΜΗΣ Ο ΧΙΟΣ (1680—1714)

Ἡ τελευταία ἐργασία τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ τοῦ διαπρεποῦς τοῦ-
του Ἱεράρχου εἶναι τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθη-
ναγόρα¹, ὅστις δέχεται, ὅτι οὗτος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἰωαννί-
νων τῷ 1680 ἔτει καὶ οὐχὶ τῷ 1686, ὥς ἀναφέρει ὁ Ἀμασείας Ἀνθι-
μος Ἀλεξούδης, καθότι ἀπαντῶμεν αὐτὸν ἐν ἐπιγραφῇ τῆς μονῆς Βοτσᾶς
Γρεβενητίου Ζαγορίου ἐξ ἧς φαίνεται, ὅτι ὁ ναὸς ἀνεκαίνισθη ἐπὶ τῆς
ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἐν ἔτει ,αχπ΄ (=1680)².

Ἀλλὰ καὶ ἔκ τινος ἀκόμη ἐπιστολῆς τοῦ Εὐγενίου Ἰωαννουλίου τοῦ
Αἰτωλοῦ πρὸς τὸν Κλήμεντα Ἰωαννίνων δῆλον καθίσταται, ὅτι οὗτος ἦτο
ἐν ἔτει 1680 Μητροπολίτης Ἰωαννίνων. Ὁ Εὐγένιος ἐν ἔτει 1680 δυσά-
ρεστηθεὶς ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Γούβης εἰς Καρπενήσιον, ἐκεῖθεν

¹) Περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ *Μανουὴλ Γεδεών*, «ὁ Ἰωαννίνων Κλήμης» ἐν «Ἐκκλ. Ἀλη-
θεία» τόμ. Δ΄ (1883—1884) Κων]πολις σελ. 164—165. Πρὸ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Π. Ἀ[ρα-
βαντινός], Χρονογραφία Ἡπειρου τόμ. Β, σελ. 225, Ἀθῆναι 1856. Τὰ αὐτὰ ἀναφέρει
καὶ ὁ Ἱερομόναχος Ζωσιμᾶς Ἐσφιγμενίτης ἐν τῷ ἡμερολογίῳ «Φῆμη» ἔτος Β΄ σελ.
1404 κέ. Βόλος 1887. Τελευταίως δὲ ὁ Π. Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας,
ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» ἔτος Γ΄ (1928). «Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων» σελ.
33. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν οὗτος περὶ αὐτοῦ μικρὰν μελέτην ἐν «Ἑλλοπία», περιοδικῶς
ἐκδιδομένῃ ἐν Ἰωαννίνοις, ἔτος Α΄ (1931).

²) «Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» ἔτος Β΄ (1925) Ἀθῆναι σελ. 328.
«Ὄνόματα καλλιτεχνῶν ἐκ μεταβυζαντινῶν ἐπιγραφῶν».

δὲ εἰς Ναύπακτον διὰ τῆς πατρίδος του Μεγάλου Δένδρου, εἶτα εἰς Αἰτωλικόν, ζητῶν νὰ εὕρῃ ἡσυχίαν, ἀλλὰ παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν κατοίκων Βρανιανῶν ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Γούβης, δυσανεσθηθεὶς δὲ καὶ πάλιν, ὑπέργηρος ἤδη ὢν, ἀπῆλθε τὸ τρίτον εἰς Καρπενήσιον τῷ 1680, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται εἰς Γούβαν διὰ περιοδείας, ἣν ὀνομάζει «λιτὴν» ἔν τινι τῶν ἐπιστολῶν του. Γράφει λοιπὸν περὶ τούτου εἰς τὸν Ἰωαννίνων Κλήμεντα: «Ἐφύγομεν σὺν Θεῷ καὶ ἡμεῖς δι' εὐχῶν της τῆς Γούβης τὰ πάθη ὡς ἔκ τινος σκοτεινοῦ δεσμοτηρίου, καθὼς θέλει τῆς τὰ εἰπεῖ μὲ τὸ στόμα ὃ ῥηθεὶς κὺρ Νικόδημος». (αχπ' [=1680], Ἰουνίου κη': ἐπιστ. νη')¹.

Ὅσα δὲ ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει περὶ τῆς πενταετοῦς διαμονῆς αὐτοῦ παρὰ τῷ τότε διαπρεπεῖ διδασκάλῳ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῆς Γκιούμα Βησσαρίωνι Μακρῇ ἐν τῇ Μονῇ Λυγκιάδων εἶναι μυθεύματα, καθότι περιπίπτει εἰς πλείστας ὅσας ἀντιφάσεις².

Ἀναληθὲς εἶναι ἐπίσης ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λέγει ὁ Ἀραβαντινός, ὅτι ὁ Ἰωαννίνων Κλήμης ἦτο «ἀνὴρ ἀμαθέστατος καὶ ἀπαίδευτος», διότι φαίνεται ἀμέσως τοῦτο ἐκ μιᾶς ἐπαινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων, ἐν τῇ ὁποίᾳ σὺν τοῖς ἄλλοις γράφει αὐτῷ: «Ἰσθι, τοίνυν, ᾧ φίλη καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, τὰς ἀδρανεῖς καὶ ἀγοραίους φιλίας τῆς ἔξωθεν ἡρτῆσθαι βοηθείας, καὶ μὴν καὶ γραμμάτων χρῆζειν συχνῶν, καὶ λόγων μακρῶν, ἵνα τῇ ἐκεῖθεν ἐπικουρίᾳ ἢ οἴκοθεν σφῶν ἀσθένεια καλυφθεῖσα μὴ γίγνηται κατάφωρος· καθά περ γὰρ τῶν δένδρων, ὅσα καρπῶν ἀμοιρεῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φύλλοις βρίθεται, τῇ ἐκεῖνων δαψιλείᾳ τὴν ἔνδειαν τῶν καρπῶν παραμυθούμενα, οὕτω καὶ οἱ ὡς ἔτυχεν εἰς φιλίαν ἡρμόσθησαν, ἐπειδὴ τοῦ καρποῦ τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης στέρονται, τὴν κατ' αὐτοὺς πτωχείαν τῇ πολυφυλλίᾳ τῶν γραμμάτων συσκιᾶσαι σπουδάζουσιν, ἀλλ' ὅσοι ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς βαθείας στοργῆς ῥίζας ἀνῆκαν, καὶ ἐξ αὐτῆς πλουσίους ἀποφέρουσι καρπούς, ἥκιστα τῶν φύλλων ἐπιστρέφονται... Τοιαύτην ἀρ' οὖν ἐγὼ τὴν ὑμῶν οἶδα φιλίαν, ἀραρόσι θεμελίῳς ἐπωκοδομουμένην,...

¹ Μ. Παράνικα, «Αἱ Σχολαὶ τῶν Ἀγράφων καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν», ἐν τῷ «Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κων]λεως» τόμ. ΚΣ' (1896) σελ. 5. Πρβλ. Σπ. Δάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων» τόμ. Δ' (1907) σελ. 27—28 ὁ βίος Εὐγενίου Ἰωαννουλίου τοῦ Αἰτωλοῦ ὑπὸ Ἀναστασίου Γορδίου.

² Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηνάγορα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 34. Σημειωτέον, ὅτι ἀνακριβὴς μοι φαίνεται καὶ ἡ γνώμη τοῦ Μ. Γεδεών, ὅτι οὗτος ἐν ἔτει 1989, ὃν ἐν Κων]λει ὡς συνοδικός, ἠκροάσατο καὶ τινος τῶν τότε διδασκάλων τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, καθότι οὐδεμίαν μαρτυρίαν παρέχει, οὔτε δὲ καὶ ἡμεῖς γνωρίζομεν τοῦτο ἄλλοθεν.

κἂν γράφω τοίνυν, ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως ὑπαγορεύει μοι τὰ γράμματα· κἂν ὑπὸ φροντίδων τινῶν σιωπᾶν ἀναγκάζωμαι, οὐδὲν ἔλαττον μέντοι γε ἐπὶ μέσης ψυχῆς ἐγκεκολαμμένην φέρω τὴν εἰκόνα τῆς περισπουδάστου μοι κεφαλῆς· διὰ στόματος ἔχω τὸ χρυσοῦν αὐτῆς ὄνομα. Ἐπαινέτης εἰμὶ τῶν ἀρετῶν, αἷς δορυφορεῖται καὶ περιστέφεται...»¹.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰωαννίνων Κλήμης ἦτο πεπαιδευμένος καὶ ἔμπειρος τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης, διὸ τῷ 1695 ἔτει, ὅτε ἀνεφύη ἡ θεολογικὴ ἐκείνη ἔρις² μεταξύ τῶν λογίων τῶν Ἰωαννίνων καὶ διέστησεν αὐτοὺς εἰς δύο ἀντιμαχομένας μερίδας, ἔλαβε καὶ αὐτὸς μέρος, ἔχων μάλιστα συμπαραστάτην τὸν Βησσαρίωνα Μακρῆν, τῆς δὲ ἄλλης μερίδος ἡγεῖτο ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Σουγδουρῆς, διδάσκαλος καὶ οὗτος τῆς Σχολῆς Γκιούμα.

Ἐν ἔτει 1689 ἀπαντῶμεν τὸν Ἰωαννίνων Κλήμεντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, διότι ὑπογράφει ἐν Σιγιλλίῳ τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Β' τοῦ Ἀκαρνᾶνος τοῦ ἀπὸ Προύσης³ πρὸς τοὺς Μητροπολίτας Μολδοβλοχίας καὶ Οὐγγροβλαχίας περὶ τοῦ Σινᾶ', τῷ δὲ 1693 ἀπαντῶμεν αὐτὸν ἐν Ἰωαννίνοις, ὡς φαίνεται ἐκ τινος συνοδικῆς ἀποφάσεως τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου, ὑπαρχούσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 11ῳ κώδ. τῆς ἐν Κων-

¹) Ἐπιστολάριον ἐκ διαφόρων ἐρανισθὲν καὶ τυπωθὲν πατριαρχεύοντος τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Θειοτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Καλλινίκου . . . ἐν Κων]πόλει 1804· ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἰατροφιλοσόφοις Βασιλείου· σελ. 229—230 ἐνθα συγκαταλέγεται αὕτη μεταξύ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων καὶ οὐχὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου. Ἐν τούτοις ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 65 κώδικι τῆς ἐν Ἀθήναις Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ὑπάρχουσι πλείσται ὅσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν αἷς καὶ ἡ ἀνωτέρω (φ. 112α—113β) «Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ κυρίῳ Κλήμεντι», ἐν δὲ τῇ ᾧ σημειοῦται «τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου Βόδα φιλική» ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ παρὰ τοῦ πατρός του (πρβλ. Σπ. Λάμπρου, ἐν «Νέφ' Ἑλληνομνήμονι» τόμ. Γ' [1906] Ἀθῆναι σελ. 447—8). Ἐπίσης ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1494 Κώδικι τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ περιέχονται καὶ τινες ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου ἐν αἷς ἡ ἀνωτέρω (φ. 357α—358α), ἡτις εἶναι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου Βόδα (ἴδε Ἰω. Σακκελίωνος, Κατάλογος χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος σελ. 267 Ἀθῆναι 1898). Σημειωτέον, ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ τῆς ἐπιστολῆς ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 65 (φ. 112α—113β) κώδικος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς.

²) Πρβλ. τὸ ἡμέτερον δημοσίευμα ὁ Βησσαρίων Μακρῆς, ἐν «Ἠπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» Τόμ. Ε' (1930) σελ. 35—36.

³) Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 607.

⁴) Δελικάνη, Καλλινίκου (νῦν μητροπολίτου Κυζίκου), Πατριαρχικὰ Ἐγγράφα τόμ. Β' σελ. 423—430, Κων]πολις 1904.

σταντινουπόλει Βιβλιοθήκης τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου¹ καὶ δημοσιευθείσης ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Γεδεών².

Ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει τὸ ὑπ' ἀριθ. 7863 ἔγγραφον, ὅπερ εἶναι πληρεξούσιον τοῦ Ἱωαννίνων Κλήμεντος πρὸς τὸν Πάνον Στράτην εἰς Βενετίαν, ὅπως δώσῃ ὀγδοήκοντα δουκάτα εἰς τὴν Βασιλικὴν Οἰκονόμου ὡς προῖκα αὐτῆς ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Πάνου Ἱερομνήμονος³, εἶναι δὲ τοῦτο τοῦ ἔτους 1695 καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν μετὰ τριῶν ἐγκρίτων τῆς παρούσης πόλεως τῶν Ἱωαννίνων περὶ πίστιν πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας ἐπιτρόπους τε καὶ συντέχνους τῆς πάγκας τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Ῥωμαίων τῆς Βενετίας οὗ ποιήσαντες ἐκλογὴν διὰ τὸ λάσον τοῦ μακαρίτου Πάνου Ἱερομνήμονος τῶν ὀγδοήκοντα δουκάτων ὅπου εἶναι νὰ δίδωνται τὸ κατ' ἔτος εἰς μίαν κορασίδα καλὴν καὶ τιμίαν ἀπὸ σπίτι καλὸν ξεπεσμένον τῆς παρούσης πόλεως διὰ προικίον αὐτῆς εὐρομεν ἐν φόβῳ Θεοῦ (= Θεοῦ), τὴν θυγατέρα τοῦ κυρ Στέρειον Οἰκονόμου τοῦνομα Βασιλικὴν τιμίαν καὶ ἀξίαν ἀπὸ σπίτι καλὸν ξεπεσμένον εἰς τὸ νὰ ἡμπορῇ νὰ σέρνῃ τὰ ἄνωθεν ὀγδοήκοντα δουκάτα νὰ δίδωνται εἰς τὸ προικίον αὐτῆς κατὰ τὴν περίληψιν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου ἐκείνου δι' ἧς ῥηθεῖσα αὕτη Βασιλικὴ ὡς παρ' ἡμῶν ἐκλεχθεῖσα ἀποκαθιστᾷ ἐπίτροπον αὐτῆς τὸν τιμιώτατον κυρ Πάνον Στράτην εἰς τὸ νὰ ζητῇ καὶ νὰ λαμβάνῃ παρὰ τῶν εἰρημένων εὐγενεστάτων ἀρχόντων τὰ διαληφθέντα ὀγδοήκοντα δουκάτα καὶ ἀποστέλλειν αὐτὰ ἐνθάδε, ὅπως ἔχῃ ταύτη ἀποδιδόναι προικίον τῷ μέλλοντι αὐτῇ συζευχθῆναι ἀνδρὶ νομίμῳ κυρ Δημητρίῳ Βασιλείῳ. Ὅθεν καὶ τὸ παρὸν ἐγένετο καὶ ἐπεδόθη εἰς ἀσφάλειαν.

1695 Ἰουνίου ιε'.

- † Μητροπολίτης Ἱωαννίνων Κλήμης βεβαιῶ:
- † Λεοντάρη Γλυκὴ Βεβαιῶ ὡς ἄνωθεν.
- † Διμήτριος Βασιλόπουλος βεβεόνο ὡς ἄνωθεν
- † Πάνος Μαρούτζης βεβεόνο ὡς ἄνωθεν.
- † Χριστόδουλος Βασιλόπουλος ἐπίτροπος τῆς μπάγκας τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου βεβεόνο ὡς ἄνωθεν.

¹⁾ Ἀθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Κατάλογος τῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κων/πόλεως χειρογράφων, ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κων/πόλεως» τόμ. Κ—ΚΒ' σελ. 99. Κῶδ. 11 (φ. 42—43). «Ἀποφασίς συνοδικῇ διαγνώσει γενομένη ἔτει 1693 περὶ συνοικεσίου τινὸς ζ' βαθμοῦ ἐξ αἵματος, μέλλοντος γενέσθαι ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὰ σταλέντα γράμματα τοῦ μητροπολ. Ἱωαννίνων».

²⁾ Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις Τόμ. Β' σελ. 491—394.

³⁾ Τὸ ἔγγραφον ἀποτελεῖται ἐκ φύλλ. 2, καὶ εἶναι τὸ πληρεξούσιον γεγραμμένον ἐφ' ἁπλοῦ χάρτι. Αἱ διαστάσεις τοῦ φύλλου εἶνε 0,31×0,22, τοῦ δὲ πληρεξουσίου εἶναι 0,20×0,15, εἶναι δὲ τοῦτο αὐτόγραφον τοῦ μητροπολίτου Ἱωαννίνων Κλήμεντος.

Ἐν ἔτει 1697 ἦτο πάλιν οὗτος ἐν Κων/πόλει, διότι ὑπογράφει εἰς δύο Συνδικὰ Γράμματα¹ τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Β', ἄλλ' ὅμως καὶ ἄλλοθεν ἐπιβεβαιοῦται τοῦτο ἐκ τῆς γνωστῆς θεολογικῆς ἔριδος (1995—1699) καθ' ἣν ἐπανειλημμένως οὗτος κατήγγειλε τὸν Γεώργιον Σουγδουρῆν, ἱερέα καὶ διδάσκαλον τῆς Σχολῆς Γκιούμα, εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δοσίθεον Νοταρᾶν, ὅστις χαρίζομενος αὐτῷ ἔγραψεν ἐν τῷ Τόμῳ Ἀγάπης² κατὰ τοῦ Γεωργίου Σουγδουρῆ.

Πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Β' († 1702) ἀπαντῶμεν αὐτὸν ἐν Κων/πόλει, πιθανῶς ἵνα ἀπολογηθῇ διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας συκοφαντίας ἐπὶ δωροδοκία, ὡς φαίνεται ἐκ μιᾶς συστατικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Καλλίνικον τὸν Β', ἐν ἣ σὺν τοῖς ἄλλοις γράφει: «... ὅπως τὰς ξυνυφανθείσας κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τῶν ἐγχωρίων ἔχη διαδρᾶναι οὐ σμικρὰν δέ, οὐδ' ὀλίγα περὶ δωροδοκίας, καὶ ὡς, τοῖς ἐν τῇ πόλει δυνατοῖς ὁμιληκῶς, καὶ τὰς γνώμας συνθέμενος ἀργυρολογεῖ καὶ αὐτός, καὶ ἄδικεῖ τοὺς πολλούς, καὶ τὸ χορικὸν ἅπαν τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων οὐ μεῖον, οὐδὲ συμπαθέστερον. ἀλλ' αὗται μὲν ἴσως εἰσὶ βλασφημίαι, καὶ κατηγορίαι τινῶν, ὑπ' ἀπεχθείας χαλεπὴν κατ' ἐκείνου τραγωδίαν ῥαψωδῆσαι κατεπειγομένων...». Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰωαννίνων Κλήμης ἠναγκάσθη πρὸς καιρὸν ν' ἀπαμακρυνθῇ τοῦ ποιμνίου του, ὡς νομίζει καὶ ὁ Π. Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας, πάντως ὅμως ἡ ἀπομάκρυνσις αὕτη ἐγένετο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1699—1702, ὁπότε ἀπέθανεν ὁ Πατριάρχης Καλλνίκος ὁ Β', κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτὸ ἐγράφη καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη.³

Ἐπίσης καὶ κατὰ τὸ 1706 εὕρισκομεν αὐτὸν ἐν Κων]λει, δι' ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις, ὡς λέγει ὁ Ἀραβαντινός, «καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν

¹ Ἐπὶ φ. 2β καθέτως: Ἐπίτροπον πρὸς τὸν κὺρ Πανοστράτην Ἀδελφοῖ Panostrati Venezia. Πρβλ. Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, Νέος Κουβαρᾶς, ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» τόμ. Δ' (1929) σελ. 76.

² Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἄνωτέρῳ σ. 35. Καλλ. Δελικάνη, ἐνθ' ἄνωτέρῳ σελ. 449—452 ἀπευθύνεται τὸ γράμμα αὐτὸ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δοσίθεον περὶ τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

³ Δοσίθεον Ἱεροσολύμων, Τόμος Ἀγάπης σελ. 1. Ἰάσιον 1698.

⁴ Ἐπιστολάριον... ἐνθ' ἄνωτέρῳ. Πρβλ. Θεαγένους Λιβαδά, Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ 110 σελ. 155, Τεργέστη 1897. Ἐπανεξέδωκε δ' αὐτὴν ὁ Π. Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας ἐν «Ἑλλοπία» ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Κλήμης, ἔτος Α' [1931] Ἰωάννινα. Πρβλ. Κῶδ. 65 (φῶ8β—59α) ἐξ οὗ μετέγραψα τὸ τεμάχιον αὐτό.

πάντων τῶν ἐκεῖσε φίλων καὶ γνωρίμων διὰ τὴν παιδείαν ἣν διακατεῖχεν.»¹

Ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1706 εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν Κων/λει, διότι ὑπογράφει ἐν Σιγίλλῳ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ περὶ τῆς ἐν Καστορίᾳ Σχολῆς, ἰδρυθείσης ὑπὸ Γεωργίου Καστριώτου (ἢ Καστριώτου), μεγάλου κομίσου Βλάχας².

Τὸ Σιγίλλιον τοῦτο ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Émile Legrand³ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 605 Ἀγιοταφικοῦ Κώδικος ἐν ᾧ λέγεται ῥητῶς «....ὅπερ ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τοῦ αὐτοῦ πατριαρχικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου κατεστρώθη εἰς μνήμην αἰώνιον».

Ἐπίσης καὶ ἐν ἔτει 1709 ἦτο ὁ Ἱεράρχης Ἰωαννίνων ἐν Κωνσταντινουπόλει⁴, ὥς καὶ ἐν ἔτει 1712, διότι ὑπογράφει ἐν καθαιρετικῷ ἀφοριστικῷ συνοδικῷ Γράμματι⁵ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Δ' τοῦ ἀπὸ Κυζίκου⁶ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπάλδου τοῦ Κεφαλλήνος⁷.

1) Π. Ἀ[ραβαντινοῦ], Χρονογραφία Ἡπείρου τόμ. Β' σελ. 225.

2) Ἀθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας τόμ. Β' σελ. 381, Πετρούπολις 1891· πρβλ. Καλλινίκου Δελικάνη ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 656—660.

3) *Emil Legrand*, *Bibliothèque Grecque Vulgaire—Recueil de Documents Grecs* Paris 1895 τόμ. VII Ζ' 58 «Σιγίλλιον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν περὶ τῆς Σχολῆς Καστορίας ἰδρυθείσης ὑπὸ Γεωργίου Καστριώτου, μεγάλου κομίσου Βλάχας· ἔτει 1706 Ἰουλίῳ». Σημειωτέον, ὅτι περὶ τῆς εἰρημένης Σχολῆς ἔχομεν δύο εἰσέτι σιγίλλια πατριαρχικὰ τοῦ ἔτους 1708 καὶ σιγίλλιδες Γράμματα τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου τοῦ ἔτους 1715 γραφέν ἐν Ἀνδριανουπόλει, τὰ ὅποια ἐξέδωκεν ὁ Legrand: τὰ δύο πρῶτα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 605 Ἀγιοτ. Κώδικος, τὸ δὲ ἄλλο ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 28 Ἀγιοτ. Κώδ. (πρβλ. *Ém. Legrand*, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 58—59, 84, 88, καὶ 194). Ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ ἐδίδασκεν ἐν ἔτει 1710 ὁ Ἰωαννίτης Μεθόδιος Ἀνθρακίτης ἱερεὺς. (ἴδε Π. Ἀ[ραβαντινοῦ], Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου τόμ. Β' σελ. 277 ὑποσ. 1 καὶ 279 ὑποσημ. 1. Παρανίκα, Σχεδιάσμα.. σελ. 53).

4) *Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα*, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 33.

5) *Μ. Γεδεών, Πατριαρχ. Πίνακες* σ. 143.

6) Ἡ Συνοδικὴ καθάρσις ὑπάρχει ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 126 Κώδ. τεύχ. Γ' τῆς ἐν Ἀθήναις Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς (φ. 13α), δωρηθεῖς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σταματέλου, ὅστις ἀντίγραφον αὐτῆς ἔστειλε τῷ 1873 εἰς τὸν Ἰωάννην Βελουῖδον περὶ ἧς κατωτέρω γίνεται λόγος· (ἴδε Σπ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων» τόμ. Ε' (1908) σελ. 311—312. Δυστυχῶς δὲν εὐρίσκεται ὁ Κώδιξ οὗτος ἐν τῇ εἰρημένῃ βιβλιοθήκῃ).

7) Ἡλ Τσιτσέλη, *Κεφαλληνικά Σύμμικτα* τόμ. Α' σελ. 756 κέ, Ἀθῆναι 1904. Ἐν ταῦθα ποιούμενος μνείαν τοῦ καθαιρετικοῦ ἀφοριστικοῦ γραμματος κατὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπάλδου λέγει ὁ Τσιτσέλης, ὅτι τὸ Συνοδικὸν Γράμμα ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βελουῖδου, ἀντίγραφον δ' αὐτοῦ εὑρέθη ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν ἐπισκοπῶν Κεφαλληνίας καὶ Λευκάδος, ὅπερ ὁμως δὲν ἀληθεύει, διότι ὁ Ἰωάννης Βελουῖδος ἀκριβῶς ἐδημοσίευσεν ἀντίγραφον τοῦ Συνοδικοῦ Γράμματος ἀποσταλὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἰωάν. Σταματέλου καὶ δημοσιευθὲν ἐν τῷ περιοδικῷ «Χρυσολίδι» τοῦ ἔτους 1873 (ἴδε Σπ. Λάμπρου, «Ν. Ἑλληνομν.» τόμ. Ε' (1908) σελ. 311—312). τὸ πρωτότυπον δὲ εὐρίσκετο ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ τῆς Κεφαλληνίας Γραμματείῳ (ἴδε

Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως αὐτὸ (1712) εὐρίσκομεν αὐτὸν καὶ ἐν Ἱωαννίνοις, διότι τὸ ἄνωτέρω καθαιρετικὸν Συνοδικὸν γράμμα ἐστάλη εἰς τὸν τότε Μέγαν Πρωτοπαππᾶν Κερκύρας Ἀναστάσιον Αὐλωνίτην¹ «διὰ τοῦ Πανιερωτάτου Ἱωαννίνων κ. Κλήμεντος»².

Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὑπογράφει οὗτος μετὰ τῶν Κληρικῶν καὶ Ἀρχόντων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐν Ἐκκλησιαστικῷ μαρτυρικῷ Γράμματι, δοθέντι παρὰ τῶν μοναστηρίων Ἱωαννίνων πρὸς τὰ μοναστήρια Τρικκάλων. Τοῦτο εὐρίσκεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1471 Κώδικι τῆς Μητροπόλεως Λα-

¹ Ἰωάν. Βελούδου, Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων Ἀποικία ἐκδοσις Β' σελ. 90 κέξ. Βενετία 1893. Τοῦ αὐτοῦ, Χρυσόβουλλα καὶ Γράμματα τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ἀνήκοντα εἰς τοὺς Φιλαδελφείας Μητροπολίτας καὶ ἐξάρχους Πατριαρχικοὺς σελ. 79—92, Βενετία 1893, ἐνθα σημειοῦται «*Ἀντίγραφον Κυρίου. Πρὸς τὸν Αἰδεσιμώτατον Πρωτοπαπᾶν τῶν Κορυφῶν*» (=Κερκύρας).

¹) Περί Ἀναστασίου Αὐλωνίτου (1693—1715) ἴδε Σπ. Παπαγεωργίου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κερκύρας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ νῦν σελ. 104 κέ., Κέρκυρα 1920.

²) Ὁ Σ. Παπαγεωργίου λέγει, ὅτι ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ σφύζεται τὸ ἔγγραφο, ὅπερ ἔστειλεν ὁ Ἱωαννίνων Κλήμης πρὸς τὸν Ἀναστάσιον Αὐλωνίτην, καὶ φέρει χρονολογίαν «*ΨΙΣΤ*» (1716) Ἰανουαρίου α'. Ἐνταῦθα ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ γραφικοῦ λάθους, διότι τοῦ Ἱωαννίνων Κλήμεντος τὸ ἔγγραφο ἐστάλη οὐχὶ τῷ 1716, ὅτε εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ὁ Ἀναστάσιος Αὐλωνίτης, ἀλλὰ πρὸ τοῦ 1716, διότι τῷ 1714 ἀπέθανεν ὁ Κλήμης ὡς δηλοῦται ἐκ μιᾶς φράσεως τοῦ ἔγγραφου αὐτοῦ «... ἀλλ' ἰδοὺ ὅπου συνοδικῶς ἔγραψε γράμματα κατὰ τοῦ αὐτοῦ Μελετίου καθαιρετικά, ... Καὶ ἐπειδὴ διωρίσθησαν εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ πέμψωμεν τοῖς ἐφ' οἷς πέμπτονται, ἰδοὺ ὅπου τὰ στέλλομεν εἰς χεῖρας τῆς ἐλλογίμου σου αἰδεσιμότητος...». Ἀλλὰ τὰ γράμματα αὐτὰ ἐστάλησαν τῷ Ἱωαννίνων Κλήμεντι τὸν Ἰούνιον τοῦ 1712, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τινος σημειώματος, ὅπερ προηγείται τοῦ Συνοδικοῦ Γράμματος. «*Συνοδικὴ καθαίρεσις τοῦ ἀποστατήσαντος τῆς Ἀνατολικῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Μελετίου Τυπάλδου, ἐν κλειναῖς Ἑνεταῖς Μητροπολίτου Φιλαδελφείας χρηματίσαντος ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ῥωμαίων. Ἐπέμφθη εἰς τὸν τότε Παναιδ. Μ. Πρωτοπαπᾶν κ. Ἀναστάσιον Αὐλωνίτην διὰ τοῦ Πανιερωτάτου Ἱωαννικίου (γρ. Ἱωαννίνων) κ.κ. Κλήμεντος ρηιβ (= 1712) ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, Ἰνδικτῶνος Ε'*». Ἐστάλησαν δὲ διὰ τοῦ μητροπολίτου Ἱωαννίνων Κλήμεντος, διότι ὁ Ἱωαννίνων Κλήμης ἦτο «*ὑπέρτιμος καὶ ἐξαρχος Κερκύρας*» (Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, «*Τακτικὸν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Κατάλογος Ἀρχιερέων ἀκμασάντων ἐν αὐταῖς μεταξὺ τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος*» ἐν τῷ Δ. Ἰ. Ε. τόμ. Γ' (1839) Ἀθῆναι σελ. 470). Ἐκ τοῦ ἄνωτέρω σημειώματος καταφαίνεται, ὅτι τὸ ἔγγραφο τοῦ Ἱωαννίνων Κλήμεντος δὲν θὰ εἶναι τοῦ 1716 ἔτους, ἀλλὰ πολὺ πρότερον τούτου, πάντως πρὸ τοῦ 1715 ἔτους, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Ἀναστάσιος Αὐλωνίτης, διότι ὁ Ἱωαννίνων ἅμα τῇ λήψει τῶν γραμμάτων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔστειλεν αὐτὰ συνάψας καὶ τὸ σχετικὸν ἔγγραφο αὐτοῦ ἢ περὶ τὸ τέλος τοῦ 1712 ἢ ἐντὸς τοῦ 1713, πάντως ὅμως οὐχὶ πέραν τοῦ 1714. Τὴν ἀνακρίβειαν αὐτὴν διείδεν ὁ Π. Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας, διὸ καὶ μετὰ δισταγμοῦ δέχεται τὴν χρονολογίαν 1716, ὅτι ἦτο ὁ Ἱωαννίνων τότε ἐν τῇ ζωῇ, ἢ πληροφορία αὕτη τοῦ Παπαγεωργίου φαίνεται πολὺ ἀπίθανος.

ρίσεως, τῷ ἀποκειμένῳ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἑλλάδος,¹ ἐξ οὗ μετέγραψα αὐτό.

Κῶδ. 1471 (φύλ. 8^α)

Ἦσιν ἀπαράλλακτον τοῦ δοθέντος γράμματος παρὰ τῶν μοναστηρίων Ἱωαννίνων πρὸς τὰ ἐνταῦθα μοναστήρια.

Τὸ δὲ καθολικὸν ἀμανέτη εἰς τὸ Δούσιον².

† Ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ τῶν ὑπογεγραμμένων ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων παρασταθέντες οἱ δοσιώτατοι καθηγούμενοι τῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν ἱερῶν μοναστηρίων, ὅτε τοῦ εἰς τοὺς Ὅρους³ εὗρισκομένου παπᾶ Δανιήλ, καὶ ὁ τοῦ εἰς τὰ Τπόλια παπᾶ Θεοφάνης, καὶ ὁ τοῦ ἐκ τῷ Νησίον τοῦ λεγομένου Σπανοῦ παπᾶ Ἱωαννίκιος, ὁμολόγησα[ν] οἰκείᾳ βουλῇ καὶ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ὅτι τὰς πεντήκοντα ἐπτὰ χιλιάδας τῶν ἄσπρων, ὡς τὰ ἱερὰ Τρικκαλινὰ μοναστήρια τάτε κατὰ τὰς Σταγούς Μετεώρων, Βαρλαάμ, καὶ Ἀγίου Στεφάνου καὶ τὸ λεγόμενον Δούσιον δι' ὑποσχετικῶν ὁμολογιῶν ἐχρεώστων διὰ τὰς ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδας τῶν ἄσπρων, ὥσπερ κοινῶς ἐδανείσθησαν τάτε τῆς ἡμετέρας ταύτης ἐπαρχίας μοναστήρια καὶ τὰ ῥηθέντα Τρικκαλινὰ διὰ τῶν κατὰ τὴν Ὀζυντῖναν εὗρισκομένων περιβολίων κυβέρνησιν, ἔλαβον σῶας καὶ τὰς ἀνελλειπεῖς ἐκάστου τῶν ῥηθέντων Τρικκαλινῶν μοναστηρίων τὴν κατὰ ἀναλογίαν ῥιφθεῖσαν εἰδικῶς ὀφειλὴν ἀποτίσαντος, τοῦ μὲν Μετεώρου δηλαδὴ χιλιάδας τῶν ἄσπρων δεκαοκτώ, τοῦ δὲ Βαρλαάμ ἑτέρας χιλιάδας τῶν ἄσπρων δεκαοκτώ, τοῦ Ἀγίου Στεφάνου χιλιάδας ἄσπρων τρεῖς, καὶ τοῦ Δουσίκου χιλιάδας ἄσπρων δεκαοκτώ· ἅτινα συμποσούμενα, γίνονται χιλιάδες τῶν ἄσπρων πεντήκοντα ἐπτὰ, ὡς ἀνωτέρω διείληπται. Ταύτας τοιγαροῦν τὰς πεντήκοντα ἐπτὰ τῶν ἀνω εἰρημένων ἐκ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καθηγουμένων τελείως ἀπολαβόντων, ἔμειναν τοῦ λοιποῦ οἱ τε πατέρες τῶν διαληφθέντων Τρικκαλ[λ]ινῶν μοναστη-

¹) Ὁ μακαρίτης Σακκελίων σημειοῖ, ὅτι ὁ ὑπ' ἀριθ. 1471 Κῶδιξ, ὡς καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 1472 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἀμφότεροι τῆς Μητροπόλεως Λαρίσεως, (ἴδε Ἱω. Σακκελίωνος, Κατάλογος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος σελ. 263 Ἀθῆναι 1892). Ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Κ. Δυοβουνιώτης («Ἱερὸς Σύνδεσμος» ἔτος IB (K) περίοδ. Β' (1916) ἀριθ. 277 κέ. «Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Λαρίσεως») φρονεῖ, ὅτι ὁ ὑπ' ἀριθ. 1471 δὲν εἶναι τῆς Μητροπόλεως Λαρίσεως, ἀλλὰ τῆς Μητροπόλεως Τρίκκης. Ὡς ὁμως μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ Π. Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας, πολλάκις ὁ Λαρίσης λόγος καιρικῶν περιστάσεων εἶχε τὴν ἑδραν αὐτοῦ ἐν Τρίκῃ, ἐπιτοπίως δὲ λέγεται «Μητροπολίτης Λαρίσεως καὶ Τρίκκης» ὡς φαίνεται ἐξ ὑπομνημάτων τῶν δύο κωδίκων ἐκλογῆς ἐπισκόπων τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ θρόνῳ τοῦ Λαρίσης ὑπογράφει ἐν οἷς πολλάκις ὡς ἐξῆς: «ὁ Λαρίσης καὶ Τρίκκης». Πλείονα περὶ τούτων ἴδε εἰς τὴν ἐμβριθεῖ μελέτην τοῦ Π. Μ. Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρα, «Ὁ ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ ὑπῆρξε πράγματι Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου;» Ἀθῆναι 1931 σελ. 22 κέ.

²) Ἐν τῷ Γράμματι ἀπαντᾷ ὁ τύπος *νδούσιον* πάντοτε.

³) Πρβλ. Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐν «Ἡπειρ. Χρονικοῖς» ἔτος Δ' (1129) «Νέος Κουβαράς» σελ. 42.

ρίων ἀκαταζήτητοι καὶ ἀνενόχλητοι, ὡς παντελῶς ἐξοφλήσαντες καὶ ἐκ τὴν Ὀζυτίαν τῶν ἱερῶν ἐκείνων μοναστηρίων περιδόλια πάντη ἐλεύθερα καὶ ἀνεπηρέαστα, ὑπὸ μόνην τὴν ἐξουσίαν τελοῦντα τῶν μοναστηρίων, καὶ μηδεμίαν εἰς τοῦτον παρά τιος ὑπομείνοντα. Ὅτου χάριν παριστῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης τὴν εἰρημένην ἐξόφλησιν, ἣν οἱ τῶν Τρικκαλινῶν μοναστηρίων πρὸς (=πατέρες) ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν εἰρημένων ἐποίησαν.

Τάληθῃ καὶ βεβαιῶ καὶ ἐν παντὶ ἀμετάτρεπτον διὸ καὶ τὸ παρὸν Ἐκκλησιαστικὸν μαρτυρικὸν Γράμμα ταῖς ἡμετέραις οἰκιοχείροις ὑπογραφαῖς κατασφαλισθὲν ἐπεδόθη τοῖς διαληφθεῖσι Τρικκαλινοῖς πράσιν (=πατράσιν) εἰς ἔνδειξιν. Προσέτι καὶ εἴ ποτε τύχει εὐρεθῆναί τινα ὁμολογίαν περὶ τῶν εἰρημένων χιλιάδων λαμβάνουσα[ν] μένει εἰς τὸ παντελὲς ἀνίσχυρον καὶ ἀβέβαιον¹.

Αψιβ (=1712) Μαΐου 11:∞

† Ὁ μροπολίτης Ἰωαννίνων Κλήμης βεβαιοῖ:∞

† Γεώργιος Ἱερεὺς ὁ Σουγδουρῆς² μαρτυρῶ ὡς ἄνωθεν.

† Πάνος Παπαϊωάννου μαρτυρῶ ὡς ἄνωθεν.

† Μιχαήλ Γλυκὺς³ μαρτυρῶ ὡς ἄνωθεν.

¹) Περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Μονῶν τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ μαρτυρικῷ Γράμματι σημειῶ τὰς ἐμβριθεῖς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ Σεβαστοῦ μου Καθηγητοῦ κ. Νίκου Α. Βέη ἐν αἷς μάλιστα σημειοῖ καὶ τὴν σχετικὴν περὶ αὐτῶν βιβλιογραφίαν ἴδε: Ν. Α. Βέη, ἐν «Βυζαντιδὶ» τόμ. Α' (1909) Ἀθῆναι σελ. 191—331 «Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Μονῶν τῶν Μετεώρων» καὶ σελ. 557—626 «Σύνταγμα ἐπιγραφικῶν μνημείων Μετεώρων καὶ τῆς πέριξ χώρας μετὰ σχετικῶν ἀρχαιολογημάτων». Ἐν Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher bd. IV (1923) Athen S. 351 κέξ. «Prosopographisches, Hagiologisches und Kunstgeschichtliches über den hl. Bessarion, den Metropoliten von Lazissa († 1540).

²) Γεώργιος Σουγδουρῆς ἱερεὺς ἐξ Ἰωαννίνων διαδεχθεὶς τὸν Ἱερομόναχον Βησσαρίωνα Μακροῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Σχολῇ τοῦ Γκιούμα, διδάξας ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ 1683-1713 ἔτους. Περὶ αὐτοῦ ἴδε Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐν «Ἡπειρ. Χρονικοῖς» τόμ. Δ' (1929) «Νέος Κουβαρῆς» σελ. 78 ἐν ὑποσημειώσει. Π. Ἀ[ρβαντινοῦ], Χρονογραφ. Ἡπείρου τόμ. Β' σ. 225, 277. Ἰωάν Λαμπρίδου, Περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ Ἀγαθοεργημάτων μέρ. Α' σ. 80-81. Ἀθῆναι 1880. Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθ. τόμ. Γ' σ. 500. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) ἐν «Θεολογία» τόμ. Δ' σ. 8-10. Γεωργ. Ζαβίρα, Ἑλληνικὸν Θέατρον. Ἐκδοσις Γ. Κρέμου σ. 212 Ἀθῆναι 1872. R. Nicolais, Geschichte der Neugriechischen Literatur S. 55 Leipzig 1876. Β. Μυστακίδου, ἐν «Παρνασσῷ» τόμ. Ι (1886) «Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν—Σχολὴ Γκιούμα—Ἀνέκδοτα ταύτης Σιγίλλια» σελ. 63 κέ. Σπ. Λάμπρου, ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι τόμ. ΙΓ (1916) σ. 285 καὶ ἄλλα.

³) Μιχαήλ Γλυκὺς, υἱὸς τοῦ Νικολάου Γλυκὺ, Ἰωαννῖται περίφημοι τυπογράφοι ἐν Βενετίᾳ. Τινὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας, ἐνθ' ἄνωτέρω σ. 64 «οἰκογένεια Γλυκάδων», Π. Λάμπρου, ἐν «Χρυσῇ» (Ἀθηνῶν) τόμ. Γ' (1865) σελ. 398 κέ. καὶ τόμ. Δ' (1866) σ. 169 573 597 καὶ ἱστορικὴ πραγματεία περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι», Σπ.

- † Πάνος Μαρούτζης¹ μαρτυρῶ.
 † Τριαντάφυλλος Μπαλαούρης.
 † Σάββας² Δημητρίου μαρτυρῶ.
 † Χριστόδουλος Μεμπανιώτης μαρτυρῶ.
 † Γεώργιος Ντήλιος³ μαρτυρῶ.
 † Χριστόδουλος Βασιλόπουλος μαρτυρῶ.
 † Ὁ Λαρίσσης Παρθένιος⁴ βεβαιῶ δι' ἴσον ἐστί.

Ἐπίσης καὶ ἐν ἔτει 1713 ἀπαντῶμεν αὐτὸν ἐν Ἰωαννίνοις, διότι γράφει τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Δοσιθέῳ⁵.

Ἀναμφιβόλως ὁ Κλήμης ὑπῆρξεν ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Ἱεραρχῶν τῶν Ἰωαννίνων, οὗ ἡ ποιμαντορία διήρκεσεν ἐπὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη, διό ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐπέτρεψεν αὐτῷ κατὰ τὰς ἐν Κων/πόλει διαμονὰς αὐτοῦ ὡς συνοδικοῦ, ὅπως κατέχη τὴν ἐξέχουσαν θέσιν τοῦ Ἀγκύρας, ὡς φρονεῖ ὁ Π. Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας⁶, διότι ἐν τινι χειρογράφῳ τῆς Μονῆς Καστρίτης ἀναφέρεται ὁ Ἰωαννίνων Κλήμης ὡς «Υπέρτιμος καὶ Ἐξαρχος Κερκύρας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἀγκύρας».

Ἀπέθανεν οὗτος τῷ 1714 ἔτει, οἱ δὲ Ἰωαννῖται ἐζήτησαν παρὰ τοῦ

Βελούδου, ἐν «Χρυσῇ Ἰδίδι» Βενετίας ἔτος 1863 σελ. 33-39, *A. Helladii Status praesens etc.* σ. 1-11. Ἄνδρ. Παπαδοπούλου *Βρεττοῦ* ἐν «Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ» ἔτος Δ' (1864) σ. 253-260 «Χρονολογικὴ ἐκθεσις ἐλληνικῶν τυπογραφείων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέντων ἐλληνικῶν βιβλίων ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐγκαθιδρύσεως τῆς βασιλείας κατὰ τὸ 1832».

¹⁾ Πάνος Μαρούτζης, ἢ Μαρούτσης· ὁ οἶκος Μαρούτζη ἦτο ἐκ Παραμυθίας καὶ εἶτα μετόκησεν εἰς Ἰωάννινα, διό καὶ Ἰωαννῖται λέγονται, «Φωνὴ Ἠπειροῦ» ἔτ. ΙΑ (2903) Ἀθῆναι ἀρ. 5 12 «Θεσπρωτικὰ Ἀνάλεκτα». Π. Ἀ[ραβατινοῦ] Χρονογρ. Ἠπειροῦ τόμ. Β' σ. 265. Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 65, 69, 76. *Ducumente Privitoare la Storia Românilor culese de Eudoxiu de Hurmazaki vol XIII Texti Grecesti.. de A. Papadopoulos Kerameus* σελ. 191-2 Bucuresti 1909. Παν. Κοντογιάννη, οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1768—1774) Ἀθῆναι 1903 σελ. 81—85.

²⁾ Σάββας Δημητρίου, Ἰωαννίτης. Π. Ἀ[ραβατινοῦ], ἐνθ' ἀνωτέρω τόμ. Β' σ. 266, Ἰωάν. Λαμπρίδου, Ἠπειρωτ. μελετήματα τεχ. Α' (περιγραφὴ τῆς πόλεως Ἰωαννίνων) σ. 80 Ἀθῆναι 1887. Τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων, μέρος Α' σελ. 25 Ἀθῆναι 1880. κλπ.

³⁾ Γεώργιος Ντήλιος: Ι. Λαμπρίδου. Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων μέρ. Α' σελ. 79-80. Τοῦ αὐτοῦ, Ἠπειρωτ. μελετήματα τεχ. Α' σελ. 64 κέ. κλπ.

⁴⁾ Ὁ Λαρίσσης Παρθένιος διεδέχθη τὸν Μακάριον τὸν Α' τὸν Χίον, παραιτηθέντα ἐν ἔτει 1687 καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1687 ἡ' τὰς ἀρχὰς 1688—1720 ἦτο μητροπολίτης Λαρίσσης ὁ Παρθένιος, ὅστις καὶ ιδρυτὴς τῆς ἐν Τυρνάβῳ Σχολῆς εἶναι, εἰς ὃν μάλιστα ἔγραψεν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωαννίτης Ἀναστάσιος Παπᾶ Βασιλόπουλος ἱερεὺς, ὅστις ὑπῆρξε πρῶτος διδάσκαλος τῆς ἐν Τυρνάβῳ Σχολῆς: Ν. Γιαννοπούλου, Ἐπετηρὶς Παρνασσοῦ τόμ. Ι (1914), «Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι Θεσσαλίας» σ. 275 κέ.

⁵⁾ Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τόμ. Γ' σελ. 526.

⁶⁾ Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 36.

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως διορισθῇ ἀρχιερεὺς ἐνταῦθα ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος¹ ὃ ἐξ Ἰωαννίνων, τὸ δὲ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐδέχθη, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς Κων/πολιν πρὸς μετάρθωσιν εἰς τὸν θρόνον Ἰωαννίνων· ἐνῶ ὅμως ἐπορεύετο εἰς Κων/πολιν, ἡσθένησε καθ' ὁδὸν καὶ παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον εἰς Λάρισσαν πρὸς νοσηλείαν, ἀναλαβὼν δ' ἐκ τῆς νόσου ἐπορεύθη εἰς Κων/πολιν, ἀλλὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπειδὴ ἐνόμισεν, ὅτι δὲν θέλει τὴν μετάρθωσιν, διότι ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ εἰς Κων/πολιν, βιασθέν, ἐχειροτόνησε Μητροπολίτην Ἰωαννίνων τὸν πρωτοσύγκελλον τοῦ Κλήμεντος Ἱεροθέου Ράπτην, ὃ δ' Ἀθηνῶν Μελέτιος ἀφίχθεις εἰς Κων/πολιν καὶ εὐρὼν κεχειροτονημένον μητροπολίτην, ἔμεινεν ἐνταῦθα ἐφησυχάζων καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1714).

Β'

Ο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΚΕΙΜ Ο ΧΙΟΣ (1835—1838 καὶ 1840-45)

Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακείμ ὁ Χίος ὃ κατὰ κόσμον Ἰωάννης Κοκκώδης² ἐγεννήθη ἐν Καλλιμασιᾷ τῆς Χίου κατὰ τὸς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, διετέλεσε δὲ κατ' ἀρχὰς ἰδιαιτερός Γραμματεὺς τοῦ Ἰωαννίνων Βενεδίκτου, παρ' ᾧ μένων ἐδιδάσκετο ἐν τῇ Μητροπόλει ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Σακελλαρίου³, ἦτο δὲ καὶ Ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ⁴.

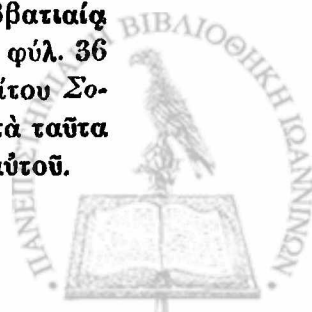
Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως, τῷ δὲ 1832 ἔλαβε καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Χειμάρρας, διαδεχθεὶς τὸν Παΐσιον, ὃν ὁ Ἰωαννίνων Ἰωα-

¹) Μητροπολίτου Ἀρτης Σεραφεῖμ Ξενοπούλου, Δοκίμιον Ἱστορικῆς τινος περιλήψεως Ἀρτης καὶ Πρεβέζης σελ. 109—111 Ἀθῆναι 1884 πρβλ. Μελετίου Ἀθηνῶν, Γεωγραφία Παλαιὰ καὶ Νέα ἐκδ. Β' ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ τόμ. Α' σελ. ιδ'—ις' βίος τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν ὑπ' αὐτοῦ. Βενετία 1807. πρβλ. Π. Ἀ[ραβαντινοῦ], ἐνθ' ἄνωτέρω τόμ. Β' σ. 226. Σημειωτέον ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης ἔχει ἐπιστολὰς τοῦ Ἰωαννίνων Κλήμεντος, ὧν ἡ δημοσίευσίς θὰ συμβάλῃ ἀρκούντως εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ.

²) Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ πίνακες σελ. 701—702, Κων/πολις 1884.

³) Κατὰ τὸν Γεδεών οὗτος δὲν ἦτο μεγάλης μορφώσεως, διὸ καὶ ἐδιδάσκετο παρ' αὐτοῦ (τοῦ Σακελλαρίου). Ἰδ. Ἰω. Λαμπρίδου, περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων μέρ. Α' σ. 91 ὑποσ. γ'. Ἐπίσης ὀλίγας περὶ αὐτοῦ πληροφορίας εὕρισκομεν εἰς τὸν ἐπικείμενον λόγον τὸν περὶ αὐτοῦ ἐκφωνηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἱεροδιακόνου καὶ Καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολῆς Γρηγορίου Ζιγαβηνοῦ, δημοσιευθέντα δ' ἐν τῇ «Σαββαταίᾳ Ἐπιθεωρήσει Πολιτικῇ καὶ Φιλολογικῇ» τόμ. (Α' 1877—1878) Κων/πολις ἀριθ. φύλ. 36 σελ. 565—570, ἐνθ' ἀναφέρεται, ὅτι κατ' ἀρχὰς προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Σοφίας Ἰωακείμ ὡς γραμματεὺς, εἶτα δ' ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ διάκονος καὶ μετὰ ταῦτα προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἰωαννίνων Βενεδίκτου ὡς γραμματεὺς καὶ ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ.

⁴) Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 43.

κείμ¹ κατὰ τὸ 1831 ἐξώρισε, διότι «εἶχε τεσσάρων ἐτῶν τὰ πτωχικὰ δικαιώματά του ἀσύντακτα ἀπὸ τοὺς ἐπαρχιώτας καθὼς καὶ τὸ συνειθισμένον ἐτήσιον τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἀπλήρωτον, ἐπειδὴ δὲν εἶχε συνάξῃ καὶ δὲν εἶχε τὸν τρόπον νὰ πληρώσῃ. Λοιπὸν τὸν ἔκαμαν ἐξορίαν διὰ νὰ συνάξῃ αὐτὸς τὰ δικαιώματα, καθὼς καὶ ἔγινε²».

Ἐν τῷ κώδικι τῆς πόλεως Δελβίνου ἀναφέρεται, ὅτι τῷ 1832 ἔλαβε τὴν ἐπισκοπὴν Χειμάρας ὁ Δρυϊνουπόλεως Ἰωακείμ, ὅστις ἦτο προκάτοχος τοῦ Δρυϊνουπόλεως Γαβριήλ Σιφναίου, ὅπερ ὁμῶς δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ἐν τῷ αὐτῷ Κώδικι ἀπαντῶμεν τὸν Δρυϊνουπόλεως Γαβριήλ τῷ 1812 καὶ τῷ 1813 ἔλαβεν οὗτος καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Χειμάρας, κατορθώσας διὰ τῆς μεγάλης φιλίας αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν Ἰωαννίνων καὶ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Γαβριήλ³ νὰ ἐκδιώξῃ ἐξ αὐτῆς τὸν ἐπίσκοπον Ἀμβρόσιον⁴, ὥστε ὁ Δρυϊνουπόλεως Ἰωακείμ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο προκάτοχος τοῦ Γαβριήλ, ἀλλὰ διάδοχος αὐτοῦ, ὡς ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρτῆς Σεραφεῖμ⁵ πρόκειται προφανῶς ἐνταῦθα περὶ κακῆς ἀναγνώσεως τῆς λέξεως «προκάτοχος» ἀντὶ «διάδοχος», ἢ περὶ σφάλματος τοῦ κώδικος· ἄλλως τε, ὡς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω, ὁ Ἰωακείμ ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ἐν ἔτει 1878, ἐπομένως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἦτο οὗτος Δρυϊνουπόλεως πρὸ τοῦ 1812· τοιοῦτος ἐγένετο ἀσφαλῶς μετὰ τὸ 1821, ὁπότε καὶ ἀπεσπᾶσθη ἡ ἐπισκοπὴ Χειμάρας ἀπὸ τῆς Δρυϊνουπόλεως⁶.

Ὁ Δρυϊνουπόλεως Ἰωακείμ κατὰ τὸ ἔτος 1832 λόγῳ τῶν ἐρίδων καὶ τῶν διχονοιῶν εἰς ἃς εὗρίσκετο τὸ ποίμνιον αὐτοῦ κατώρθωσε διὰ τῆς φιλίας αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰωαννίνων Ἰωακείμ⁷ νὰ ἐνωθῇ ἡ Ἐπισκοπὴ Χειμάρας μετὰ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων καὶ νὰ εἶναι αὕτη ὑπὸ τὴν

¹) Οὗτος ὑπῆρξε διάδοχος τοῦ Ἰωαννίνων Βενεδίκτου ἐκ Μελενίκου καταγόμενος, ἔλκων ὁμῶς τὴν καταγωγὴν του ἐκ Χίου. Ἴδε Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηνάγορα, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 43 ὑποσ. 4.

²) Θ. Μπαμίχα, Κώδιξ τοῦ ναοῦ τῆς πόλεως Δελβίνου ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» ἔτος Ε' (1930) σελ. 67.

³) Κατὰ τὸ 1812—1813 ἀπαντῶμεν Ἰωαννίνων τὸν Γαβριήλ Γκάγκαν τὸν ἐκ Παραμυθίας καταγόμενον· περὶ αὐτοῦ ἴδε Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηνάγορα ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 42.

⁴) Θ. Μπαμίχα, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 65.

⁵) Σεραφεῖμ Ξενοπούλου τοῦ Ἀρτῆς, Δοκίμιον Ἱστορικῆς τινος περιλήψεως Ἀρτῆς καὶ Πρεβέζης σελ. 96, Ἀθῆναι 1884. Ἐνταῦθα ἀναφέρεται ὁ Γαβριήλ ὁ Σίφνιος ὁ Δρυϊνουπόλεως τῷ 1828, καὶ εἶτα Ἰωακείμ ὁ καὶ Ἰωαννίνων τῷ 1833.

⁶) Θ. Μπαμίχα, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 66. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Γεδεὼν ἀναφέρει, ὅτι οὗτος ἐγένετο Ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως τῷ 1828 (ἴδε Μ. Γεδεών, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 701—702).

⁷) Θ. Μπαμίχα ἐνθ. ἄνωτέρω σελ. 66.

δικαιοδοσίαν τοῦ Ἰωαννίνων¹. Ἀφ' οὗ δ' ἤγνωσεν αὐτὴν «διὰ τὰ τέλη αὐτοῦ», ἦλθεν εἰς Δρυϊνούπολιν, ὅπως καθησυχάσῃ τὸ δυστυχὲς ποίμνιον αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐρίδων.

Ὁ Ἰωακεῖμ διετέλεσε μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως μέχρι τοῦ 1835, τὸν Ἰούλιον δὲ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένετο Ἰωαννίνων², διαδεχθεὶς τὸν διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀπομακρυνθέντα Ἰωακεῖμ τὸν ἐκ Μελενίκου³.

Διετέλεσεν οὗτος μητροπολίτης Ἰωαννίνων μέχρι τοῦ 1838, ὅτε κατ' Αὐγουστον τοῦ ἔτους τούτου διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Τούτου σφύζεται ἐν τῷ Ἀρχιεῳ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας μία ἐπιστολὴ τοῦ 1838 ἔτους πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀγγελον Μουστοξύδην ἀπευθυνομένη⁴, ἣν δημοσιεύομεν ἑνταῦθα:

Τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον ἐκλαμπρότητα ἐκ βάθους ψυχῆς εὐχόμενος ὑπερήδιστα κατασπάζομαι.

+ Τὸ ἀπὸ τῆς 6ης τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου ἐκλαμπρον Γράμμα της ἔλαβον, δι' οὗ πληροφορηθεὶς τὰ τῆς πολυεύκτου μοι ἀγαθῆς ὑγιείας της, ὑπερήσθη, εὐχόμενος πρὸς Θεόν, ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ ὑγιαίνουσα διατελῇ ἐν πάσῃ λαμπρότητι, καὶ εὐδαιμονίᾳ ὥς ἐπιποθῇ καὶ παρὰ Θεοῦ ἐξαίτεται.

1) Ἐν τῷ εἰρημένῳ Κώδικι λέγεται: «Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον βλέποντας τὴν ἐπαρχίαν μας χωρὶς ἀρχιερέα ὁ καλὸς Ἰωακεῖμ καὶ τοὺς ἐπαρχιώτας της εἰς μεγάλην διχόνοιαν εὗρε καιρὸν κατάλληλον εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του. Αὐτὸς εἶχε μεγάλην φιλίαν μὲ τὸν Ἰωαννίνων καὶ μὲ τὴν τέχνην του ἔφερε τὸν Ἰωαννίνων νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἐπαρχίαν Χειμάρρας ἐνωμένην μὲ τὴν ἰδικήν του καὶ νὰ εἶναι ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς Ἀρχιερεὺς τῶν δύο ἐπαρχιῶν, καὶ ἐγένετο αὕτη ἡ διεστραμμένη καὶ παράνομος ἔνωσις κατὰ τὸν καλογηρικὸν πόθον ἀπὸ τὴν ἀναξιότητα τῶν Χριστιανῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας. Ἐνώσας αὐτὴν ὁ καλὸς Δρυϊνουπόλεως διὰ τὰ τέλη του καὶ ἐλθὼν εἰς αὐτὴν εὗρεν εἰς μεγαλοτάτην δυστυχίαν ἕνεκα τῆς διχονοίας τῶν Χριστιανῶν της.

2) Θ. Μπαμίχα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 68. Φαίνεται, ὅτι δὲν ἦτο καλὸς ἱεράρχης. Ἐν τῷ Κώδικι ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ ὅτι «ἐστάθη μέγας φίλος τοῦ χρυσοῦ καὶ ἔδειξε μεγίστην ἀμέλειαν εἰς τὰς θείας προσταγὰς τοῦ Χριστοῦ. Ἐστάθη ἄξιος φίλος τῆς ἀρχαγῆς καὶ πολλὰ ἀμελῆς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν λογικῶν του προβάτων, διότι ὅσον καιρὸν ἐστάθη ἐδῶ δὲν ἠξιώθη νὰ διορθώσῃ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα τῆς ἐπαρχίας ταύτης Οὔτε περὶ σχολείου ἐφρόντισε οὔτε περὶ διδασκάλου οὔτε περὶ πνευματικοῦ». κλπ. Θ. Μπαμίχα, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 68. Ἐπίσης ἐσφαλμένως ἀναφέρεται ἑνταῦθα, ὅτι οὗτος μεταβαίνων εἰς Ἰωάννινα, ἐνθα μετετέθη, ἀπέθανεν ἑνταῦθα· ἴδε Θ. Μπαμίχα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 68.

3) Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 43.

4) Ἀριθ. Ἐγγράφου 16.775. Εἶναι αὐτόγραφος ἡ Ἐπιστολή, ἀποτελεῖται ἐκ 2 φύλ. διαστάσεων 0,31×0,22 ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου γεγραμμένη, αἱ δὲ διαστάσεις τῆς ἐπιστολῆς (φ. 1α εἶναι 0,25×0,18). Ἐπὶ φ. 2β καθέτως. Τῷ Ἐκλαμπροτάτῳ Γενικῷ Ῥωσικῷ Κονσὸλῳ τῷ Ἀγγέλῳ Μουστοξύδῃ, ἐν Χῳ λίαν περισπουδάστῳ μοι. Εὐχαιτικῶς εἰς Θεσσαλονίκην. Φέρει καὶ σφραγίδα ἐξ Ἰσπανικοῦ κηροῦ.

Ἔλαβον καὶ τὸ περίκλυστον Γράμμα τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ διατρίβοντος Πανευγενεστάτου († Ἀλβίζη Κ Ρ) ἀνταδέλφου της, καὶ εἶδον ὅσα ἐν τῷ ἰδίῳ Γράμματι ὡς ἐκτίθησιν ἡ φίλη μοι Πανεκλαμπρότης της περὶ αἰτήσεως τοῦ αὐτοῦ Πανευγενεστάτου ἀνταδέλφου της, πρὸς ἀπάντησιν τοῦ ὁποίου περι- κλείεται τὸ παρόν μου ἐνταῦθα. Ἀπαντῶν δὲ καὶ πρὸς αὐτήν, τῇ λέγω μὲ λύπην ἀπαραδειγμάτιστον τῆς ψυχῆς μου, ὅτι ἡ αἴτησις τοῦ ἀνταδέλφου της, ἐπειδὴ ἀντίκειται εἰς τὰς ὠφελείας τοῦ ἐνταῦθα ἱεροῦ μοναστηρίου, ἐπιλεγο- μένου τοῦ Κατζικᾶ, θεωρουμένης ἱερᾶς καὶ ἀπαραβιάστους, δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν ἐφετὴν αὐτῷ ἐκπεραίωσιν, ἐπεθύμουν ἡ αἰτησίς του νὰ ἦτον περὶ εὐλογοφανῶν, καὶ δικαίων, ὥστε νὰ φανῇ εὐχάριστος μάλιστα τῇ περι- ρισπουδάστῳ μοι ἐκλαμπρότητί της, ἀξιωθεὶς πρῶτως καὶ διὰ γράμματος ποθηταῖς μοι γνωριμίαις της, ἔσφαλε δὲ μεγάλως ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ κύριος Χαρ. Μέλας, ἐξαπατήσας τὸν Πανευγενεστάτον ἀντάδελφόν της, καὶ περι- πλέξας αὐτὸν εἰς ὑπόθεσιν μηδεμίαν βάσιν ἔχουσαν ὡς πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς ὁποίας δημοσίᾳ παρητήθη διὰ τοῦ ἐνταῦθα συντρόφου του Ἀναστασίου Πα- ναγιώτου· καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοσούτῳ εὐχετικῶς τε καὶ εἰδοποιητικῶς, τὰ δὲ πανέκλαμπρα αὐτῆς ἔτη εἶεν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καὶ πανευδαιμονέστατα.

(αὐλῇ (=1838) Ἰανουαρίου θ' Ἰωάννινα.

Τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου μοι Ἐκλαμπρότητος
διάπυρος εὐχέτης πρὸς Θεὸν
καὶ πρόθυμος εἰς τοὺς Ὅρισμούς.

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΚΕΙΜ

Μετὰ διετίαν ὅμως κατ' Αὐγούστον τοῦ 1840 ὁ πρόην Ἰωαννίνων Ἰωακεῖμ ἀνέλαβε πάλιν τὴν μητρόπολιν ταύτην, ἣν διώκησε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1845, ὅτε προήχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κυζίκου ἐπὶ δια- δοχῇ τοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ὑψωθέντος Μελετίου,¹ ἀρχιερα- τεύσας ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1860.

Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακεῖμ εὐρισκόμενος ἐν ἔτει 1841 ἐν Κων/λει ἐπε- δίωξε μετὰ τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων συμπολιτῶν αὐτοῦ Καλλιμασιωτῶν νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν Καλλιμασιᾷ (Χίου) Σχολεῖον ἀλληλοδιδακτι- κόν, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τινος ἀποδεικτικοῦ Γράμματος τοῦ Μητροπο- λίτου Χίου Σωφρονίου, ὅπερ εἶναι ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως Χίου².

¹) Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 44.

²) Γεωργ. Ζολώτα, Ἱστορία τῆς Χίου τόμ. Γ' μέρ. Β' Τουρκοκρατία σελ. 464 Ἀ- θῆναι 1928. Ἐνταῦθα δημοσιεύεται τὸ ἀποδεικτικὸν αὐτὸ Γράμμα. Πρὶν ἀποθάνῃ ἐκά- λεσε παρ' αὐτῷ τὸν ἑφορον τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης Θεόδ. Μαυρογορδάτον εἰς ὃν ἔδωκε 1800 λίρας χρυσᾶς Τουρκίας διὰ τὴν σχολὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἴδε Γρηγορ. Ζιγαβη- νοῦ ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 605-608. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακεῖμ ὑπογρά- φει ἐν Πατριαρχικῷ Γράμματι τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τῷ 1855 πρὸς τὸν Μητροπολί- την Βελεγράδων Ἀνθιμον περὶ ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν τοῦ τίτλου «τῆς ὑπεριμίας καὶ ἐξαρ- χίας, πάσης Ἀλβανίας». Σπ. Λάμπρου «Νέος Ἑλληνομνήμων» τόμ. ΙΖ (1923) σελ. 233-4.

Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1860 ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὡς Ἰωακείμ Β' διώκησε τὴν Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1873 καὶ ἐμείνεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπελθόντος τὸν Λύγουστον τοῦ 1878 ἔτους. Περὶ αὐτοῦ ἄλλας πληροφορίας θὰ ἡδύνατό τις νὰ εὑρῇ ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, ὡς καὶ ἐν τοῖς Ἀρχείοις αὐτῆς, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Μητροπόλεως Ἱωαννίνων.

Γ.

Ὁ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ (1845—1854)

Ὁ Ἱωαννίνων Ἰωαννίκιος διεδέξατο τὸν Ἰωακείμ, ὅστις ἐν ἔτει 1845 προήχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κυζίκου, καὶ εἶτα ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, κατήγετο δὲ κατὰ Μυστακίδην ἐκ Μακρύνου ἐκ τῆς οἰκογενείας Ζάγκου¹.

Καὶ τούτου σφύζεται ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀγγελὸν Μουστοξύδην ἀπευθυνομένη, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν ἑνταῦθα².

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον πρόξενον Ρωστικόν

Ἐν Θεσσαλονίκῃ

Κύριον Ἀγγελὸν Μουστοξύδην.

Ἐκλαμπρότατε!

Ἐδέχθην τὸ ἐκλαμπρον Γράμμα της ἐνσεσημασμένον ἀπὸ της 1ης τοῦ ἡδὴ ἐκπνεύσαντος μηνὸς Ἰουλίου, καὶ εἶδον τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅθεν κατὰ τὴν ἀξίωσιν τῆς Ὑμ. Ἐκλαμπρότητος προσεκάλεσα τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς τοῦ χωρίου Σκαμνέλι, καὶ τοὺς διέταξα νὰ ἀπακαταστήσωσιν ἐπίτροπον, οἷντες καὶ ἔπραξαν οὕτως διὰ τακτικοῦ ἐπιτροπικοῦ αὐτῶν ἐγ-

¹) Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 44.

²) Ἀριθ. ἐγγράφου 16.775 ἐν ᾧ περιέχονται καὶ ἄλλαι ἀρχιερατικαὶ ἐπιστολαὶ ἐν λφ 11. Ἀποτελεῖται ἐξ ἐνὸς φύλλου διαστάσεων 0,27×0,21 καὶ εἶναι ἐφ' ἀπλοῦ χάρον γεγραμμένη τῆς ἐπιστολῆς αἱ διαστάσεις εἶναι 0,12×0,17

γράφου, τὸ ὁποῖον τῇ διευθύνεται διὰ τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ ὑποπροξενείου.

Δεχθῆτε ἐκλαμπρότατε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου, μεθ' ἧς ὑποσημειοῦμαι.

Ἐν Ἱωαννίνοις τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1849.

Τῆς Ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος
διάπυρος εὐχέτης πρὸς τὸν Θεὸν
καὶ φίλος ταπεινός.

Ο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΑ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

Πλείονα περὶ αὐτοῦ γράφει ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας³.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα Νοέμβριον 1931.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΙΩ. ΣΑΒΡΑΜΗΣ

³) Π. Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 44. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Κανδηλῶρος εἰς τοὺς ἐκ Δημητσάνης καταγομένους Ἀρχιερεῖς σημεῖοι καὶ τὸν Ἱωαννίνων Ἱωαννίκιον Σιαγκλῆν, ἐπομένως ἴσως πρόκειται περὶ αὐτοῦ· διότι ὁ προηγούμενος Ἱωαννίκιος ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐποίμανεν ἐνταῦθα. Πρβλ. *Τάκη Κανδηλῶρου*, *Ἡ Γορτυνία*, σελ. 152, Ἀθῆναι 1899.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΜΑΝΤΕΙΑΙ ✓

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤ. Α. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Α' Γυμνασίου Ἰωαννίνων

Περὶ τῆς ἐν Ἠπειρῷ μαντικῆς.

Οἱ τρόποι μαντικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν πολλοί¹, ὥς ἡ οἰωνοσκοπία, ἔμπυροσκοπία, κοσκινομαντεία, ζφομαντεία καὶ τέλος κ' ἐκ διαφόρων ἄλλων ἐν χρήσει ὄντων ἀντικειμένων τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ πλεῖστα ἢ μᾶλλον πάντα τὰ εἶδη ταῦτα τῆς μαντείας θέλομεν ἴδει κατωτέρω χρησιμοποιούμενα ἔτι καὶ νῦν ἐν Ἠπειρῷ καὶ θέλομεν συσχετίσει—ὅσον ἔνεστι— ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα.

Τὸν Ἠπειρώτην καὶ τὴν Ἠπειρώτισσαν ἀπασχολεῖ πολὺ ὁ θάνατος συγγενοῦς ἢ φίλου ἢ οἰκείου, ἢ ἐπάνοδος τοῦ «ξενιτευμένου», ἢ ἀπὸ τούτου λῆψις ἐπιστολῆς ἢ οἰασδῆποτε πληροφορίας, ὁ πλουτισμὸς ἢ μὴ τοῦ ξενιτευμένου ἢ τῆς οἰκογενείας, ἢ ἐπικειμένη ἀκρίβεια ζωῆς, ἢ ἔκρηξις πολέμου, ἢ καλὴ ἢ κακὴ τύχη ταξιδίου ἢ μιᾶς ἐπιχειρήσεως, τὸ γένος τοῦ τεχθησομένου τέκνου ἢ ζῴου κ.λ.π. Ἀναλόγως προσέτι καὶ πρὸς τὰς ἀσχολίας, εἰς ὧν τὴν ἐπίδοσιν ἀφιερώνονται, καὶ τὰ ἐπαγγέλματα, ἐν ἐκάστη περιοχῇ τῆς Ἠπειροῦ διεμορφώθησαν καὶ αἱ σχετικαὶ μαντεῖαι καὶ ἀνάλογα μαντικὰ μέσα. Ὁ θάνατος ἐμπνέει τρόμον καὶ ἐπιζητεῖται νὰ προγνωσθῇ, τοῦ «ξενιτευμένου» τὰ βάσανα εἶναι πολλὰ καὶ πρέπει ἢ οἰκογένειά του νὰ γνωρίζῃ τὰ κατ' αὐτήν, αἱ παρθένοι δὲ τῆς Ἠπειροῦ ἐπαληθεύουσι διὰ τῶν μαντειῶν τὸν τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Λυσιστράτη, 596—7).

«τῆς δὲ γυναικὸς μικρὸς ὁ καιρὸς, κἂν τούτου μὴ ᾗ πιλᾷθῃται | ✓
οὐδεὶς ἐθέλει γῆμαι ταύτην ὅττευομένη δὲ κάθηται».

¹) Σοφοκλ. Οἰδ. Τύρανν. 310. Ἰδ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ἐκ τοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν, ἐν Ἀθήναις, 1920, σ. 42—3.

Ἡ παροῦσα συλλογὴ περιέχει μαντείας ἐκ τεσσαράκοντα περίπου χωρίων¹ διαφόρων τμημάτων τῆς Ὁπείρου.

Β ρ α χ υ γ ρ α φ ι κ ὸ ς Π ί ν α ξ

Ἀμ.=Ἀμμότοπος (πρόην Κουμπτζιᾶδες).	Πλ.=Παλιόροφος
Ἀν.=Ἀνεμόρραχη (πρ. Μπούγα)	Πγ.=Πάπιγκον
Ἀκ.=Ἀνωκλήσι (πρ. Γκοῦρτζα)	Πρ.=Παρακάλαμον
Ἀχ.=Ἀραχωδίτσα	Πτ.=Πάτερον
Ἀρ.=Ἄρτα.	Πν.=Πεντόλακκον.
Β.=Βουργαρέλιον	Πα.=Πέτα
Βτ.=Βουτυνόσι	Πσ.=Πυρσόγιαννη.
Βρ.=Βρυσχώρι.	Πλσ.=Πλατανούσα.
Ββ.=Βῶβοῦσα.	Ῥ.=Ῥάμια.
Γρ.=Γηρομέριον	Ῥτ.=Ῥιτσιανά.
Γμ.=Γοργόμυλος.	Ῥμ.=Ῥωμανό.
Γβ.=Γρεβενίτιον.	Σ.=Σαγιάδα
Δ.=Δαφνωτή.	Σκ.=Σεκλίστα
Δλ.=Δολιανά.	Σλ.=Σκλίβανη.
Ι.=Ἰωάννινα.	Σπ.=Σκοῦπα.
Κ.=Κωστακιό.	Τ.=Τετράκωμον.
Μ.=Ματσούκιον.	Τσ.=Τσερνέσιον.
Μλ.=Μελισσουροί.	Φ.=Φιλιάτες
Μπ.=Μεσόπυργος	Χ.=Χόσειψη.
ΠΑ.=Παλαιὰ Ἀλώνια	

¹) Συλλογὴ μαντειῶν ἐκ Παπίγκου τοῦ Ζαγορίου ἐδημοσιεύθη ἐν Λαογρ. τ. Η' σ. 217-9 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, καὶ ἄλλαι ἐν «Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι», Ὁπειρωτικοῖς Ἡμερολογίοις καὶ Ὁπειρ. Χρον. ἔτ. Δ' σ. 195-6. Τὴν παροῦσαν συλλογὴν ἤρχισαν ἀ καταρτίξω ἐν Βουργαρέλῳ, ἐνθα ὑπηρέτουν ὡς Διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ σχολείου, τὴν ἐπηύξησα δὲ κατὰ τὴν τῇ παροτρύνσει τοῦ κ. Κ. Μπαλατσούχα γενομένην περιοδείαν εἰς Δῆμον Ἡρακλείας, καὶ συνεπλήρωσα ἐν Πρεβέζῃ καὶ Ἰωαννίνοις κατὰ τὰς ὥρας σχολῆς ἀπὸ τῶν στρατιωτικῶν μου καθηκόντων. Ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τοὺς συντρέξαντας εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς συλλογῆς ταύτης: Φ. Ἀλεξίου (Ἀμμότοπος), Ἀρ. Παπαγιάννην (Ἀνεμορράχη), Δημ. Τζαβέλλαν (Ἀραχωδίτσα καὶ Παλαιὰ Ἀλώνια), Ν. Παντίσην (Βρυσχώριον), Τσαπάραν (Βῶβοῦσαν), Ἰω. Τζανούμην (Γοργόμυλος), Π. Γιαννάκην (Κωστακιό), Γ. Κωσταδήμαν (Ματσούκι), Σιόλαν (Πάπιγκον), Γ. Καμαρίναν (Πέτα), Χ. Σεργετᾶν (Ῥιτσιανά), Ἀμ. Χοῦσον (Σκοῦπα), Κων. Τσάπαλην (Τετράκωμον), Ἀπ. Γούλαν καὶ Κ. Πουργαρεῶν (Χόσειψη).

1. Ἀγριόχηνα.

βλ. Νήσσα.

2. Αἶξ.

1) Ἄμα σφάϊξ γίδ' κι' δῆς νὰ δαγκάσ' ντ' γλῶσσατ', κι' ἄλλον θὰ σφάξης ἢ θὰ σ' τοὺ σκοιντώσουν. Βρ.

2) Ἄμα τοῦ τραῖ πααιν' σ' γκαλύθα ντζουπάν' κι' ξυέτι, λέν' οἱ τζιουμπάνδης πῶς σίγουρα θὰ βρέξ'. Μλ.

3) Ἄμα μιὰ γίδα γινηήσ' τρία κατσίκια, ὅλα τὰ γίδια θὰ χαθοῦν. Πγ.

4) Ἄμα προυκόδουν τὰ γίδια, «θὰ φάν τοῦ νικουκὺρ» λέει οὐ κόσμους. Πγ.

3. Ἄλας.

1) Ἄμα στοῦ σπῖτ' τύχ' κι' δὲ ῥίξουν καθόλ' ἄλατ' στοὺ ψουμὶ ἢ σὶ ξηρὸ φαί, ὅπους σὶ πίττα, π' δὲν μπουρεῖ νὰ βάλ' ἄλατ' ἅμα ψτῆ, κάπγοιους ἅπ' τοῦ σπῖτ' θὰ πιθάν. Μλ. Ρτ.

2) Ἄμα δώσ' ἄλατ' τ'ν μπουτουχρουνιά, εἶνι κακό. Τοῦ ἴδιου, ὅταν βασ'λέψ' οὐ ἥλιους. Β. Ι. Αρ.

βλ. Α. Ἀρμυροκουλλούρα.

Τὸ ἄλας ὡς μαντικὸν μέσον ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρ' ἀρχαίοις, ὡς συνάγομεν ἐκ τῆς καθαρτικῆς του δυνάμεως (Εὐρ. Ἰφ. Ταύρ. 1193—Θεοκρ. 26, 95-6—Dittenberger, Sylloge Inscr. gr.² ἀρ. 877, στ. 15—Prott-Ziehen, Leges Graec. sacrae, ἀρ. 6 τ. Ι στ. 25—Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἑθνολογ. Ἑταιρείας τ. Α', 1883, σ. 109) καὶ τῆς ἀλεξιτηρίου κατὰ τῶν κακῶν (Ἀνατολ. Ἐπιθεώρησις, 1873, σ. 571—Ἑστία, 1882, τ. ΙΔ' σ. 594,—Κανελλάκη, Χιακὰ ἀνάλεκτα, σ. 361—Φ. Κουκουλέ, Οἶνουντιακά ἐν Χανίοις, 1908, σ. 82-3—Κρητικὴ Στοά, τ. Β', Ἡράκλειον, 1910, σ. 229-32—Πολίτου, Παροιμίαι, τ. Α', σ. 440—Λαογρ. τ. Β' σ. 167-71 καὶ ΣΤ' σ. 314-16).

4. Ἀλευρον.

1) Ἄμα κουσκινίζουν στοὺ σπῖτ' κι' γίν' στοὺ σκαφίδ' λάκκους, κάποιους θὰ πιθάν'. Βρ. Μ. Πα. Ρτ.

Πρβλ. Ἑπειρωτ. Χρονικ. ἔτ. Δ' [1929] σ. 165.

2) Ἄμα τ' νύχτα δανείῃς ἀλεύρ' ἢ ψουμὶ ἢ κάτ' ἅπ' τοῦ σπῖτ' κι' τοὺ ἰδοῦν τ' ἀστέργια, χουρεῖς σκέπασμα, θὰ τὰ χάϊς. Γι' αὐτὸ ἅμα βασ'λέψ' οἱ ἥλιους δὲ δίνουν τίπουτι. Πα.

3) Τ'μ πρῶτ' Τρυνητῆ (Σεπτεμβρίου) δὲ βγάζουν τίπουτα ἅπ' τοῦ σπῖτ' οὗτ' ἀλεύρ' δαν'κό, γιατί δὲν κὰν' νὰ ζ'γιάζουν Ρτ.

βλ. λ. Ἀρμυροκουλλούρα.

5. Ἀνατολή.

Τὸ σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος, ἐξ οὗ ἐμφανίζεται τὸ μαντικὸν σημεῖον ἢ πρὸς ὃ τείνει ὁ μαντευόμενος, ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὸ ποιὸν τοῦ οἰωνοῦ, ὥς καὶ παρ' ἀρχαίοις.

6. Ἄνεμος.

Ἄμα φ'σάει ζουρλαέρας (ὁ διεγείρων κονιορτούς), θάχουμι χ'μῶνα Πλ.

7. Ἄνθρωποι.

1) Ἄμα τοῦ προυῖ, μόλις βγῆς ἀπ' τοῦ σπίτ', δῆς ἄνθρουπου μουδιακὸ (=κακόν, σκυθρωπόν), κάτ' κακὸ θὰ πάθ'ς αὐτὴ τ'ν ἡμέρα. Τοῦ ἴδιου, π'παθαίν'ς κι' ὅταν πααίν'ς γιὰ ταξίδ'. Πγ.

Τ'μ προτουμιὰ ἅμα ἰδῆς ἄνθρουπού καλόν, ἥπραγον, ὅχ' γρουσοῦζ'κου, θὰ πααίνουν οἱ δ'λεξές σ' πουλὺ καλὰ, ἀλλιῶς ἄσκημα ὅλου τοῦ μῆνα Πλ.

2) Ἄμα στοὺ δρόμου βρῆς παππᾶ, σταυρώνιτι οὐ δρόμους κ' εἶνι κακὸ Βτ. Πλ.

Τοῦ ἴδιου, α') ὅταν στοὺ δρόμου βρῆς παππᾶ πρὶν τοῦ μισ'μέρ'. Βρ.

β') ὅταν παντέχ'ς παππᾶ Πν.

γ') ἅμα σ' κόψ' τοῦ δρόμου παππᾶς. Πα. Σκ. Γι' αὐτὸ δένουν κόμπου στ' μαντήλ' νὰ μὴ πάθουν κακὸ. Σκ.

8. Χριστούγεννα.

3) Τὰ Χ'στούγινα πρέπ' στοὺ σπίτ' πρῶτα-πρῶτα νὰ καλ'μερίσ' θηλ'κός, γιὰτὶ τότες θὰ γίνουν τ' ἀρνούκατσ'κα θηλ'κά. Ρτ. Ὅμοίως ἐν Μ.

Ἰδῶ ἡμεῖς τ'όχουμι σὶ πουλὺ καλὸ νάρθ' κουρίτσ' πρώτου στοὺ σπίτ' τ'μ πρώτ' μέρα τὰ Χ'στούγινα, γιὰτὶ τὰ γίδια μας κὶ τ' ἄλλα θὰ γινήσουν θηλ'κά. Ἀμ' ἔρθ' πιδί, θὰ γεννήσουν σιρκὰ (=ἀρσενικά). Ι.

Ὅμοίαν πρόληψιν ἰδ. ἐν Σοποτιῶ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Η', σ. 216-7)

9. Πρωτοχρονιά.

4) Τ'μ προτουχρουνιὰ οὐ πρῶτους π' θάρθ' σπίτ', ἂν εἶνι πιδί, εἶνι καλὸ, ἂν εἶνι γέρους, κακὸ. Βρ. Σπ.—Εἰς Σπ. κὶ τ'μ μπρουτουμ'νιά, ἅμα ἰδοῦν παντριμένουν ἄντρα ἢ γ'ναῖκα, εἶνι κακὸ.

Αἱ ἄνωτέρω μαντεῖαι φαίνονται συνέχεια ἀρχαίων μαντικῶν δοξασιῶν, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῶν παρ' Ἰωάννη Χρυσοστόμου (Migne, Πατρολ. τ. 49 Β ε' στ. 239 ἐκ Λαογρ. τ. Η' σ. 10-11).

10. Διάφοροι μαντεῖαι.

5) Στ' αὐτὶ τ' ἀργαλειοῦ βάζουν μιὰ βέργα κ' πέφτ', ὅταν ξιτ'λίτι τοῦ νέμα. Αὐτὴ τ'μ παίρ' μὴ τ' γλῶσσα αὐτῆ, π' ὑφαίν' κὶ βγαίν' ὅξ'

ἀπ' τοῦ σπίτ'. Περπατεῖ στοῦ δρόμου κι' ὅπγοιουν ἰδῆ, κουπέλλα ἢ πιδί, καλὸν ἢ κακόν, τέτοιουν θὰ γεννήσ' ἢ ἀγκαστρουμέν'. Αὐτὴ π' θὰ τ'μ πάρ' ντ' βέργα, πρέπ' νὰ ὑφαίν' κι' ἢ ἀγκαστρουμέν', νᾶνι στοῦ σπίτ' τοῦ ἴδιου πῶχ' τοὺν ἀργαλειό. Δὲν πιάνιτι, ἂν εἶνι γιὰ ἄλλ' γκαστρουμέν'.

6) Ὑμα οἱ πιθαμένους, π' τοὺν βάζουν στ' γ κάσα, γύρ' τοῦ κιφάλ' του ἢ δῶθι ἢ κείθι, θὰ πιθάν' κι' ἄλλους. Βρ. Εἰς Μλ. λέν: «κι' ἄλλουν θὰ πάρ' μαζί τ'».

7) Ὑταν τὰ πιδιά νίβουντι βασίλιμα ἡλιοῦ, τότες λέν, πῶς θὰ πιθάν' ἢ μάννα τ'ς κι δὲγ κάν'. Γμ.

Ὑμα νίβουμίστι τοῦ βράδ', παθαίνουν οἱ γονοί μας. Μ.

8) Ὑμα τοῦ πιδὶ μπουσλήσ', θάρθ' μ'σαφίρ'ς στοῦ σπίτ' ἢ σπιτ'κὸς ἀπ' τὰ ξένα. Μλ. Μπ. Εἰς Πα «εἶνι γρουσουζιά ἢ κάπγοιους θάρθ'η.

Ὑμα μπουρεῖ ἓνα πιδὶ νὰ περπατήσ' κι μπουσλάει, τότε θὰ λάβ'ς γράμμα ἀπὸ φίλου Μ.

9) Ὑταν τὰ πιδιά τρῶν βασίλ'μα ἡλιοῦ, τότες λέν πῶς τρῶν' τ'μοῖρά τ'ς Γμ. Μ.

10) Ὑταν τὰ πιδιά μαξεύουν κι τρῶν τ' τζούκνα ἢ ξύσματα ἀπ' ἔν τέντιζ' (=χύτραν) ἢ τοῦ ντ'γάν', τότες λέν: «θὰ βρέξ' στοῦ γάμου σας, μὴν τρῶτι». Γμ.

11) Ὑταν ἓνας πάη σκουτουμένους, βρουκουλιάζ' Γβ.

Ὑμοιον βλ. ἐν Σοποτῶ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Η', σ. 217, ἀρ. 13)

11. Ὑπόκρεω.

Βλ. Δ. Ὑρυροκουλλοῦρα.

12. Ὑράχνη.

1) Θὰ λάβ'ς γράμμα (ἢ στοῦ σπίτ' θὰ λάβουν γράμμα Φ.), ἢ θὰ μάθ'ς χαμπέρ Ὑκ.

α') ὅταν ἔρθ' μαρμάγκα κι βριθῇ μπουστά σ' Μ.

β') ὅταν κριμαστῇ στοῦ σπίτ' μιρμάγκα Φ.

γ') ὅταν μπρουστά σ' κριμαστῇ σφάλαγκας Πσ. Μλ. Ὑρ. Β.

δ') ὅταν ἀπάν' σ' κριμαστῇ μαρμάγκα Ρμ. Πν.

ε') ὅταν στοῦ σῶμα σ' ἀνιθαίν' πάγγους¹ Γβ

στ') ὅταν κατὶ σένα κατιθῇ μιρμάγκα. Ὑκ.

2) ὅταν ἔρθ' μαρμάγκα, σφάλαγκας κι βριθῇ μπρουστά σ', θάρθ' φίλους Μ.

3) Ὑμα κριμαστῇ στοῦ σπίτ' σφάλαγκας, α') θὰ νάρθ' συγγινῆς ἢ φί-

¹) πάγγος = μικρὰ ἀράχνη.

λους κὶ θὰ καθίς' στοὺ ἴδιου μέρους ποὺ κριμάστ'κι οὐ σφάλαγκας I.
6') θάρθ' φίλους Σπ.

4) Ἄμα κρέμιτι σφάλαγκας στοὺ σπίτ', θάρθ' γράμμα ἢ μ'σαφίρ'ς Ρτ.

Ἡ ἀράχνη ἐκρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς μαγικοὺς σκοποὺς τρεφομένη ὑπὸ φαρμακοπωλῶν (Ἀριστοτ., Περὶ τὰ ζῷα ἱστορ. 9, 4) καὶ διὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ, πρὸς δὲ ἀναλόγως καὶ τὰ «ἀράχνια φέρεται» (Ἀριστοτέλ. Προβλήμ. 26, 61). Περὶ τῆς τοῦ καιροῦ προγνώσεως διὰ τῆς ἀράχνης βλ. καὶ Βρετοῦ, σ. XLVIII.

13. Ἀριθμὸς

1) Ἄμα φτάις στὰ δεκατρία, ἐκεῖ θὰ μείν'ς Ε. Μ. I. Ἄρ.

Σημ. Τοῦτο λέγεται συνήθως ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν χαρτοπαικτούντων εἰς τὸν ἔτερον λαβόντα 13 ἀριθμούς, ὅπερ θεωρεῖται ὡς προδήλωσις τῆς μελλούσης ἀπωλείας τοῦ παιγνίου ὑπὸ τούτου. Ὁρισμένοι ἀριθμοὶ σήμερον ἐν Ἑπείρῳ ὡς καὶ οἱ περιττοὶ ἢ οἱ ἄρτιοι (βλ. λ. Ὅρνις, Πετεινὸς κλ.) ἔχουν μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὰς μαντείας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἴσως εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν εἰς τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οἱ περιττοὶ ἰδίως ἐθεωροῦντο ὡς ἱεροὶ χρησιμοποιούμενοι πάντοτε εἰς τὰς θυσίας (Σοφοκλ. Οἶδ. ἐπὶ Κολωνῶ 478, 482), εἰς τὴν προσφορὰν ὀνομασίας τόπου (Ἡροστρ. IX, 39—VII, 114), εἰς τὰς κηδείας ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν λαμπάδων (Παρνασσός, τ. ΙΕ', 1892, σ. 851) καὶ εἰς τὰς μαντείας: «οὐδ' ἂν διαβουλευσαίμεθα ἔτι, πρὶν ὥς οἱ μάντις ἐξηγοῦντο τρεῖς ἐννέα ἡμέρας μείναι» (Θουκυδ. VII, 50.—Πλουταρχ. Νικίας, 9).

14. Ἀρκτος

1) Ἄστρον: Ἄμα ἡ πούλια γύρ' στοὺ ξάστρου τ'ς εἴκουσ' μία τ' χαμέν, θὰ κάν' σαράντα μέρις καλὸς κηρός, κ' ἂν γύρ' στὰ σύγνιφα, θὰ κάμ' χιμῶνας Ρτ.

(Παραπλησίον ἐν Πάτραις, Λαογρ. τ. Β'. σ. 706 ἀντ. τ. Ε' σ. 231).

2) Ζῶον: Ἄμα τ' μπρουτουχρουνιὰ λιάσ' ἢ ἀρκούδα τ' ἀργκδόπλα' θάχουμι σαράντα μέρις χ' μῶνα Ρτ.

15. Ἀρμυροκουλλούρα

1) Γκαθαρή Διφτέρα χωρὶς νὰ φὰς τίπουτις οὔτι νὰ πιῆς (οὔτι κι, τσιγάρου), χουρὶς νὰ λὲς πῶς δὲν τρῶς (νὰ λὲς πῶς ἔφαῖς σ' αὐτουνούς π' σὶ ρουτᾶν), φρόντ' σι (κουπέλλα ἢ παλλ'κάρ' νὰ κλέψῃς ἀπὸν τρία σπίτια, π' ζοῦν τ' ἀντρόγινα ἀλεύρ' κι' ἀλάτ' κι' δῶσ' τα σὶ μιὰ προυτάρρα κουπέλλα ἀνύπαντρη νὰ τὰ ζ' μῶσ' χουρὶς νὰ κ' τάῃ σ' αὐτά, ὅταν τὰ ζ' μῶν', νᾶχ' τὰ χέρια τ'ς πίσου κι' νὰ ζ' μῶν', ἀφοῦ ἰσὺ τ'ς δώϊς ὅτι χρειάζεται. Ἀφοῦ γίν' ἔτοιμου τ' ἀρμυροκουλλούρ', πάρ' του ἅπ' τὰ χέρια τ'ς, χουρὶς πάλι νὰ γυρίσ' νὰ κ' τάξ' πίσου τ'ς. Ἰσὺ, ἀφοῦ τὰ ψήϊς μοναχὸς σ', τοῦ βράδ', πρὶν κ' μηθῆς, φαῖ ὅσου μπουρέϊς, τοῦ ἄλου βάλ' του στοὺ προυσκέφαλό σ' κι τ' νύχτα θὰ ἰδῆς στοὺν ὕπνου σ' τοὺ σύντρουφό σ'. Πτ.

Ἄμα εἶσι κουπέλλα, μπουρεῖς κὶ μουναχὴ σ' νὰ ζ' μώϊς, ἄν εἶσι προυτάρα¹ Μ.

Εἰς Βρ. αἱ μαντευόμεναι βλέπουν, ὅτι «ὅποιους τ'ς δώζ' νιρὸ μὶ λαήν², αὐτὸς θὰ νᾶν οὐ ἄντρας τ'ς», εἰς Γμ. «τοῦ βράδ' τ'γ Καθαρὴ Διφτέρα φκιάνουν τ' ἄρμυρουκούλλουρα ἀποῦ τρία χ'τάλια νιρό, τρία ἀλάτ' κὶ τρι' ἀλεῦρ³. Ἄπ' αὐτὴ τρώων' τ' μισὴ κι' τ'ν ἄλλ' ντ' βάνουν στοῦ προυσκέφαλό τ'ς», εἰς Ι. «αἱ νέαι τρώγουν ἄρτον ζυμωμένον ἐξ ἴσου ποσοῦ ἀλεύρου καὶ ἴσου ἄλατος» (ἐκ τῆς «Ἑστίας», τ. Α'. 1892 σ. 100), εἰς Μπ. «μιὰ προυτάρα ἦ κι' ἄλλα κουρίτσια, χουρὶς νὰ λείπ' ἡ προυτάρα, φκιάνουν τ' ἄρμυρουκούλλουρα... ἄν δὲν ἰδοῦν τίπουτις στοῦν, ὕπνου τ'ς, εἶνι κακὸ ἢ θάνατους, π' θὰ κίνουν νὰ μὴ γίν' οὐ θάνατους», εἰς Πλσ. «φκιάνουν τ' ἄρμυρουκούλλουρα μὶ μιὰ κταλιὰ νιρό, μιὰ ἀλεῦρ⁴ κι' μιὰ ἀλάτ...», εἰς Ρ. «πρὶν πέσουν νὰ κ'μηθοῦν λέν' τρεῖς φουρές: «Ὅποιους θάρθ' νὰ μ' δώσ' νιρό, αὐτὸς θὰ εἶν' οὐ σύντρουφός μ'», εἰς Ρμ. λέν τρεῖς φουρές πάλι:

«Ποιὸ εἶν' τ' οὐριστικό του δ'κό μ'
ν' ἄρθ' νὰ μ' δώσ' νιρό»,

εἰς Ρπ. «ν' τιλιφταῖα Κυριακὴ τ'ς ἀπουκριᾶς ἀρχ' νᾶν ἀπ' τοῦ βράδ' νὰ νηστεύουν τὰ παλλ'κάρια κ' οἱ νιές. ὃγ Καθαρὴ Τρίτ' τοῦ βράδ' ζ'μώνουν τ' ἄρμυρουκούλλουρα, ὅπου τὰ δυὸ μοιράδια εἶνι ἀλάτ' κι' τοῦ τρίτου ἀλεῦρ⁵». Ὅμοίως εἰς Πτ. καὶ Ρτ.

2) Τὰ κουρίτσια π' θέλουν νὰ μάθουν, τί ἄντρα θὰ πάρουν, παίρουν λίγουν ἀλεῦρ⁶, (μ'σὸ ἀποῦ ραπουσίτ'ς⁷ κι' μ'σὸ ἀποῦ σ'τάρ'), ἀλάτ' ὅσου κι' ἀλεῦρ⁸, κι' νιρό. Μ' αὐτὸ φκιάνουν τ' ἄρμυρουκούλλουρα γ' Καθαρὴ Τιτράδ', τοῦ βράδ' νηστεύουντας ἀποῦ ντ' Διφτέρα. Ἄμα ἰδοῦν στοῦν ὕπνου τ'ς νὰ πίνουν νιρὸ μὶ καλὸ μαστραπᾶ, θὰ πάρουν καλὸν ἄντρα, ἄν εἶνι κακὸς οὐ μαστραπᾶς, κακὸς κι' οὐ ἄντρας. Πλ, ἐν Κ. «κρατᾶν τοῦ τρίμιρου⁹ κι' ὃγ Καθαρὴ Τιτράδ' τοῦ βράδ' στοῦν ὕπνου τ'ς βλέπουν ἄν πιοῦν νιρὸ μὶ καλὸ ἄγγειό, θᾶνι καλὸς οὐ ἄντρας...», εἰς Αν. «τ'γ Καθαρὴ Διφτέρα μὶ τρεῖς κταλιές ἀλάτ, ἓνα κτάλ' νιρὸ κι' ἓνα ἀλεῦρ¹⁰ φκιάνουν κρυφὰ τ' ἄρμυρουκούλλουρα..... Τοῦ βράδ' στοῦν ὕπνου τ'ς, ἄμα ἰδοῦν νὰ τ'ς δίν' νιρὸ μὶ λίτρα¹¹, θᾶνι χήρους, ἄν μὶ κανάτ' θᾶνι

¹) Τὸ πρωτότοκον τέκνον ἐν ἐκάστη οἰκογενείᾳ.

²) Πήλινον ἀγγεῖον ὕδατος.

³) Ἀραβόσιτος.

⁴) Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖται πάλιν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, διότι ὁ γαμβρὸς εἴθισται ν' ἀγοράζῃ διὰ τὸν γάμον μαστραπᾶν, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ πῖν νερὸ ἢ νύμφη.

⁵) Τριήμερος νηστεία ἀπὸ τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας μέχρι τῆς Καθαρᾶς Τετάρτης.

⁶) Ποτήριον ἐκ λευκοσιδήρου.

νίος. Τοῦ ἴδιου κάνουν κὶ τ' ἀνύπαντρα πιδιά», καὶ εἰς Πν. «ἂν οὐ μαστραπᾶς εἶνι χρυσός, τότες ἦ τύχ' τ' κουριτσιουῦ θᾶνι πουλὺ καλή, ἂν οὐ μαστραπᾶς δὲν εἶνι ἀποὺ χρυσό, τοῦ κουρίτσ' θᾶχ' «τίχ' ἀπ' ἀσφάκα»¹.

Περὶ τῆς ἄρμυροκουλλούρας βλ. παραλλαγὰς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος: «Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα. 1872, 335—*N. I. Πολίτου*, Νεοελληνικὴ μυθολογία 1874, σ. 230—1. *Π. Ἑρειώτου* Συμβολὴ εἰς τὰ τοῦ βίου τῶν Νεωτέρων Ἑλλήνων, Ἀθῆναι, 1890, σ. 14 —*Alb. Thumb*, ἐν *Zeitschr. d. Vereins f. Volkskunde*, 1892, τ. II, σ. 291—2—Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον, 1896, σ. 328—*Δ. Γ. Καμπούρογλου*, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, τ. Γ', σ. 19—20 *Ε. Π. Σταματιάδου*, Σαμιακά, τ. Ε', σ. 382—Ἑθνικὴ Ἀγωγή, Δ' (1901) σ. 46 — Λαογραφ. τ. Γ' σ. 6—10, 46, 49,—50, 511, 512.

Ἡ ἄρμυροκουλλούρα ὡς προκλητικὸν μέσον μαντικῶν ὀνείρων ἐνθυμίζει τὰ ὑπὸ τῶν ἐγκαθειδόντων εἰς τὰ μαντεῖα ἀρχαίων προσφερόμενα διάφορα τοῦ αὐτοῦ εἶδους κατασκευάσματα, ἥτοι λαγίδας, μάζας, πλακοῦντας, μελίγματα (*Deubner*, *De incubatione*, σ. 429). Περὶ ταύτης ἰδὲ καὶ Λαογρ. τ. Γ' σ. 35.

Εἰς πολλὰς μαντείας ἀπαραίτητον συμπληρωτικὸν στοιχεῖον ἐμφανίζεται τὸ ὕδωρ. Γνωστὴ εἶναι ἡ παρ' ἀρχαίοις ὕδρομαντεία ἢ ὑετομαντεία ἢ ὕδατομαντεία, ὡς καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ *aquae augur* (*Horati*, *Od.* 3, 12, 17). Ὡς στοιχεῖον τῆς φύσεως τὸ ὕδωρ συνεδέθη μετὰ τῶν θεῶν, ὧν αἱ ἄοκνοι διὰ τούτου ἐκεράννυντο (*Σοφοκλέους* *Οἶδ.* ἐπὶ Κολων. 481), ἐθεωρήθη ἅγιον, ὡς τοῦτο δηλοῖ βυζαντινὸν ἐπίγραμμα ἐπὶ πλακὸς ναοῦ ἁγ. Ἀνδρέου Πατρῶν (*Παρνασσός*, τ. Α', 1877, σ. 73—*Στ. Ν. Θωμοπούλου*, Ἱστορία τῆς πόλεως Πατρῶν, Ἀθῆναι, 1888, σ. 88—τοῦ αὐτοῦ. Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας, Ἀθῆναι. 1899, σ. 24—*Baedeker* *Griechenland*, 1883, σ. 20—1888, σ. 30—1908 σ. 283) καὶ ἐξαγνιστικὸν (πρβλ. Λαογραφ. τ. Γ' σ. 405). Περὶ τῆς ἐξαγνιστικῆς δυνάμεως τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ διὰ τούτου ἐλέγχου τῆς ἀγνείας γυναικὸς βλ. κατωτέρω λ. Κουλλαοῦρι σημειουμένην μελέτην τοῦ Ἀδ. Ἀδαμαντίου ἐν Λαογ. I Γ' σ. 15—147, 390—446. Ἐν Ἑπιδαύρῳ τῇ Λιμερῇ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνουῦς ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ ὕδωρ ταύτης μάζας τὰς ὁποίας «ἐπὶ μὲν τῷ αἰσίῳ τοῦ ἐμβαλόντος καταδεξάμενον ἔχει τὸ ὕδωρ εἰ δὲ ἀναπέμψαιτο σφᾶς, πονηρὸν κέκριται σημεῖον» (*Πausan.* Γ' 23, 5). Ἐκ τούτου ἐξεπήγασεν ἡ μαντικὴ δύναμις τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα (*Διογ. Λαερτ.* 8, 33—*Κεδρηνός* τ. I, σ. 349, ἔκδ. Βόννης).

Τὸ ποῖον τῶν ἀγγείων τέλος—τὰ ὁποῖα εὐρίσκομεν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν διὰ τῆς ἄρμυροκουλλούρας μαντειῶν—τὰ ὁποῖα προσφέρει ὁ ὑποψήφιος γαμβρὸς εἰς τὴν διὰ μαντικοῦ ὀνείρου ἐπιζητούσαν τοῦτον κόρην ἢ καὶ ἀντιστρόφως, δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν χρόνων, ἅτινα, ἀργυρᾷ μὲν καὶ χρυσᾷ ὄντα, φέρουσιν «εἰς τιμὴν», ξύλινα δὲ καὶ ὀστράκινα, «εἰς ἀτιμίαν» (Λαογραφ. τ. Β', σ. 6, 1 ἔνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία) καὶ οὔτε διαφέρει ἡ διὰ τῆς ποιότητος τῶν ἀγγείων προμάντευσις τῆς ποιότητος τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύμφης ἐν Ἑπείρῳ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου: «Ἐὰν ἴδῃ τις ἀργυροῦν τι σκεῦος χειρώσασθαι, ἐπικέρδειαν πραγμάτων σημαίνει» (τὸ χωρίον τοῦτο ἐλήφθη ἐξ ἀνωνύμου ὀνειροκριτικοῦ κώδικος τῶν Παρισίων, ἀριθ. 2511 δημοσιευθέντος ὑπὸ *Fr. Drexl* ἐν Λαογρ. τ. Η' σ. 347—375 καὶ προερχομένου κατὰ τὸν ἐκδότην ἀπὸ παλαιότερας πηγᾶς).

16. Ἄρτος.

1) Ὅταν τρῶν δὲν ἀφίνουν κουμματάκια ψουμὶ στοῦ τραπέζ', εἶνι κακό. Ἀμ' ἀφήσουν τὰ παλλ' κάργια, θὰ τ'ς ἀφήσ' ἡ ἀρριβουνιαστ' κιά Βρ.

¹) Παροιμιώδης φράσεις περὶ τοῦ ἀτυχούς.

2) Ἄμα τρίβουν ψουμὶ σ' ἓνα ἄγγειο μὶ καφὲ ἢ γάλα ἢ φαί, κι' τύχ' νὰ πέσ' κάνα κουμμάτ' ψουμί, θάρθ' ξένους στοῦ σπít' Βρ. ἢ ἴμσαφίρ'ς Μ.

3) Ἄμα γύρ' οὐ ἥλιους κὶ δώϊς ψουμί, θὰ ξ'νίσ' Βρ.

4) Ν' ἀρχιχρουνιὰ νὰ μὴ δίν'ς ψουμί, γιατί ἀλλιῶς θὰ δίν'ς ὅλ' τ' χρουνιὰ Πλ.

Βλ. λ. Ἄλας, Ἄλευρον.

17. Ἄστρον.

Θὰ βρέξ' σίγουρα, λέν οὐ κόσμους, ἅμα στοὺν οὐρανὸ εἶνι πουλλὰ ἀστέργια Τ.

Βλ. Ἄλευρον.

18. Ἀστραπή.

Θὰ βρέξ', ἅμ' ἀστράφτ' σι' Στρουγγούλλα¹ Μλ., ἅμ' ἀστράφτ' ἀπ' τ' Μάννα² Ρτ., ἅμα εἶνι καλουκαίρ' κι' ἀστράφτ' στοὺν Ἀη-Λιᾶ³ Γμ.

Βλ. ὁμοία εἰς Τὰ Νέα Γεωπονικά, ἔτ. Γ', 1908, σ. 422 — Μαρίνου Βρετοῦ, Ἐθν. Ἡμερολόγιον, ἔτ. 1872. — Ἐν Πύργῳ Ἡλείας λέγεται διὰ στίχων :

Ὅταν ἀστράφτ' τὸ Ποντικὸκαστρο,
βάλε τὸ ὕννι στὸ τράστο'
ὅταν ἀστράφτ' κατὰ τὴν Ἀρκαδιά,
κάνε κι' ἄλλη μιὰ σπορά.

(Ἐν Στ. Κυριακίδου, Ἑλλην. Λαογραφ. μέρος Α', ἐν Ἀθήναις, 1923, σ. 331), ὡς ἐν Ἑπίρῳ (ἀδήλου τόπου):

Ἀστραψε 'ς τὸ Ζάλογγο
βάλε μέσα τ' ἄλογο.

(Ἐνθ' ἀν. σ. 331).

19. Βορρᾶς

Βλ. λ. Γαλῆ. Νῆσσαι.

20. Βοῦς

1) Ὅταν βόιδ' ὅλ' νύχτα μουγκρίζ' στοὺ παχνί, εἶνι γρουσουζ'κου Κ.

2) Ὅταν τοὺ καλουκαίρ' στριγγλιάζουν³ τὰ γιλάδια, θὰ βρέξ' Γμ.

3) Ἄμα μουγκρίζουν τὰ βόϊδια, θᾶχουμε κακὸν κιρὸ Ακ. Πν. Δλ.
Ἄμα μουγκρίζουν τὰ γιλάδια, θᾶνι κακὸς χ'μῶνας Ρτ.

4) Ἄμα τὰ βόδια μουγκρίζουν τοὺ προῦτ', παίζου κὶ σκάφτουν τ' γῆς, θᾶχουμε βαριουχειμουνιὰ Πλ.

Πρβλ. ὁμοιον περὶ χοίρων ἐν Πάτραις (Λαογρ. τ. Β' σ. 705). Βλ. τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου (25, 137) ἀναφερόμενον διὰ τοὺς ἀρχαίους.

¹) Τὰ περὶ τῶν τοπωνυμιῶν τούτων βλ. λ. Σύννεφον, 1 καὶ 2.

²) Μάννα λέγεται εἰς τὰ Ρετσιανὰ ἢ Δύσις.

³) Στρεγγιάζω = τσιμποῦμαι, δάκνομαι ὑπὸ στρίγγλιας, οἰστρου, οἰστρουῦμαι.

21. Βύας

Ὅταν οὐ κιρὸς εἶνι βρουχιρὸς κι' ἀκοῦμι τὸν μποῦφου νὰ λαλάη σὶ προσήλιου, θὰ κρατήσ'. Ἄν οὐ κιρὸς εἶνι καλὸς κι' οὐ μποῦφους λαλάη στ' ἀνήλιου, οὐ κιρὸς θὰ χαλάσ' Γμ.

Ἄμα οὐ μποῦφους λαλάη σὶ μέρος χαμηλότερου ἀπ' τοῦ χουριό, θὰ βρέξ' Μ.

Ὅταν λαλάη οὐ μποῦφους στ' ἀνήλια ἢ στοὺν ξιρβό, θᾶχουμι βαρὺν χ'μῶνα, ἄμα στὰ προσήλια, θᾶχουμι καλουκιρία. Μ. ΠΑ.

22. Γαλῆ

1) Ἄμα λούζιτι (Ἰ. Σ.) ἢ νίβιτι (Ἀκ.) ἢ πλίνιτι (Πα) ἢ γάτα, α') θὰ βρέξ' Ἰ. Σ. Πα. β') οὐ κιρὸς θὰ χαλάσ'.

Πανελλήνιος ἡ δοξασία αὕτη. Περβλ. Βρετοῦ σ. XLVII — Ν. Γεωπον. σ. 422. Ὅμοια μαντεία ἐν Λέσβῳ (*Georgeakis et Pineau, Folklore de Lesbos*, σ. 339).

2) Ἄμα ἡ γάτα νίβιτι Γμ. Σπ. Ἰ. ἢ λούζιτι Μ. α') ἀπάν' ¹, θὰ κρατήσ', ἄμα κ'τάη κάτ' ¹, θὰ βρέξ' Μ.

Ἡ γαλῆ, ἱερὸν ζῷον κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐθεωρεῖτο κατόπιν ὡς τοιοῦτον παρὰ τοῖς λοιποῖς λαοῖς τῆς ἀρχαιότητος. Εἰδικῶς δὲ περὶ τῆς ὑπομελαίνης γαλῆς ὡς φορέως εὐτυχίας παρ' ἀρχαίοις βλ. *G. Leemans, Papyr. graec. mus. aut publ. Lugduni*, 5.

β') κατ' ν' ἀνατουλή, θὰ κρατήσ', κάτ' ντ' δύσ', θὰ βρέξ' Σπ.

γ') κάτ' ν' ἀνατουλή, θᾶχουμι βρουχή, κατὰ βουρῶ, χιόν'. Μ.

δ') κατὰ βουρῶ, θὰ φ'σῆξ' βουρριᾶς, κατὰ Νότ', θὰ φ'σῆξ' νουτιᾶς. Ἔτσ' ἀποὺν κεῖ ποὺ κ'τάει ἡ γάτα, θᾶχουμι τ'ν ἄλλ' μέρα ἄερα. Ἰ.

Βλ. παραλλαγὰς Κυνουρίας [Λαογρ. τ. Δ', σ. 738].

ε') Ἄμα πλύνιτι στοὺν πρόσουπον, θὰ βρέξ', ἄμα στ' αὐτιά, θὰ φ'σῆξ' ἄερας Μ.

3) Ἄμα νιαουρίζ' ἡ γάτα κ' ἔχουν ἄρρουστου στοὺν σπῖτ', θὰ πιθάν' οὐ ἄρρουστους. Ἄμα τ' χτ'πήσουν, διώχνουν τὸ κακό. Πσ.

4) Ἄμα ἡ γάτα π'ρὼν' τοὺγ κῶλού τ'ς (=πυρῶνη τὸν κῶλόν της), θάρθ' βαρὺς χ'μῶνας.

5) Ἄμα ἡ γάτα ἀγλείφ' τοὺγ κῶλού τ'ς κὶ σ'κὼν' τοὺν πουδάρ' τ'ς ἀπάν', θάρθ' στοὺν σπῖτ' χουροφύλακας. Ρτ.

Σημ. Ἡ ἐμφάνις χωροφύλακος εἰς τὴν οἰκίαν θεωρεῖται εἰς τὸ χωρίον, ὡς καὶ εἰς περιφέρειαν τούτου, τὸ Ῥαδοβίξι, κακόν.

6) Ἄμα κατ'ρήσ' (=κατουρήσῃ) κάποια γάτα ἀπ' τοὺν νταβάν' στοὺν πάτουμα, εἶνι πουλὺ κακό.

7) Ἄμα ἡ γάτα πααίν' κὶ κὶ κ'μᾶτι (=κοιμᾶται) στοὺν κριβδάτ' κουντὰ στοὺν ἄρρουστου κι' ἀπάν' τ', λέμι: «ἡ γάτα θὰ τ' πάρ' τοὺ κακό, τ'ν

¹) Ἀπάνον=Ἀνατολή, Κάτον=Δύσις.

ἄρρώστια κὶ θὰ γίν' καλὰ» Γμ. Ἄμα b'δῆσ' (=πηδήση) στοὺ νικρὸ, θὰ πιθάν' κὶ ἄλλους στοὺ σπὶτ' Βρ.

8) Ὅταν πιθάν'ς κὶ πιράσ' ἀπὸ πᾶν' σ' γάτα ἢ ὄτ' ἄλλου, βρου-κουλιάγ'ς. Μλ. Σπ.

Βλ. καὶ Στ. Κυριακίδου, σ. 202, ἐνθα καὶ ἀναφέρονται πλείονες περιπτώσεις, καθ' ὧς οἱ νεκροὶ γίνονται βρυκόλακες. Ὅμοια καὶ ἐν Κυνουρίᾳ (βλ. Λαογρ. τ. Δ' σ. 472), ἐνθα ἐκτὸς τῆς γαλῆς δύναται νὰ περάσῃ κύων, ὄρνις ἢ ἄνθρωπός τις ἐχθρός.

9) Ἄμα εἶνι ἄρρουστους στοὺ σπὶτ' κὶ δὲν πααίν' κουντὰ ἢ γάτα, οὐ ἄρρουστους θὰ πιθάν' Ρτ.

23. Γλαῦξ

1) Ἄμα σ' ἓνα σπὶτ' κουντὰ ἢ ἀπᾶν' (στ' ν' ἄκρ' στοὺ σπὶτ' Πγ. στὰ μπουχαρκὰ (=καπνοδόχους) Πν.) λαλᾷ κουκουβάϊα¹, κάπγοιου κακὸ θὰ γίν' στοὺ σπὶτ'. Γμ. εἶνι θάνατους Σπ. Πν. Πγ. Δλ. Τ. ῥ'μάζ'² ὅλου τοὺ σπὶτ' Πσ. εἶνι κακὸ γιὰ τοὺν ἀφέντ', θὰ πιθάν' σπιτ'κὸς ἢ στινὸς συγγινῆς Πα.

Ἄμα λαλᾷ κ' εἶνι ἄρρουστους στοὺ σπὶτ', οὐ ἄρρουστους θὰ πιθάν' Ἰμένα ἔτσ' μοῦγινι. Ἦταν ἄρρουστ' ἢ ἀδιρφή μ' κὶ τ'ν εἶχα σ' αὐτὸ τοὺ δουμάτιου. Ἐρχιτι μὲν κουκουβάϊα κὶ λαλάει. Παίρου ν' ἀδιρφή μ' σ' ἄλλου δουμάτιου. Κ' ἰκεῖ ἔρχιτι ἢ κουκουβάϊα ἀπόξου ἀπ' τοὺ σπὶτ'. Ἦ ἀδιρφή μ' πέθανι. Ἰ.

Ἄμα οἱ κουκουβάϊς λαλᾷ κουντὰ σ' ἄρρουστου, οὐ ἄρρουστους θὰ πιθάν' Ρτ.

2) Ἄμα λαλᾷ κουκουβάϊες (ἢ μία Ι.), θὰ κάμ' χ'μῶνας Ρτ ἢ θὰ χαλᾶσ' οὐ κιρὸς Ἰ.

Ὅταν ἀκοῦν τ'γ κουκουβάϊα νὰ φουνάζ' κουκουμάου, λένι πὼς θά-χουμι κακὸγ κιρὸ, γιὰτὶ μὲ τ' φουνή τ'ς ἢ κουκουβάϊα κρᾶζ' τὰ πιδιά τ'ς ἀπὸ φόβου μὴγ κρυώσουν. Ὅταν ἀκοῦν τ' φουνή τ'ς κούσκει τότε λέν πὼς θάχουμι καλουκιριά, γιὰτὶ μὲ τ' φουνή τ'ς ἔχ' χαρὰ π' θάρθ' καλὸς κιρὸς.

Διὰ τῆς φωνῆς τῆς γλαυκὸς οὕτω προγινώσκουν ἐν Ἑπίρῳ τὸν καιρὸν ἢ τὸν θάνατον ἢ κακὸν ἐπισυμβησόμενον, ἔνεκα δὲ τῶν λαμπόντων ὀφθαλμῶν τῆς καὶ τῆς ἰδιολάλου κατὰ τὴν νύκτα φωνῆς τῆς ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἱερὸν πτηνόν, ἄλλοτε ὥς αἵσιος καὶ ἄλλοτε ὥς ἀπαίσιος οἰωνὸς θεωρούμενον. Ἡ γλαῦξ παρ' ἀρχαίοις «ἡσυχαῖον φθεγγομένη ἐν χειμῶνι εὐδῖαν προσημαίνει» (Θεοφρ. Ἀποσπ. ζ' δ' 52), λέ-

¹) Εἰς Δλ. λέγεται Χουχουβάϊα.

²) ῥ'μάζω=ξεπατώνομαι, ἐκθεμελιούμαι, ἐξαφανίζομαι. Παραλλαγαὶ Γκιουμουλ-τζίνης (Λαογρ. Β', σ. 412), Πατρῶν (Λαογρ. Β', 704).

γεται δὲ «γλαῦκα ὀφθῆναι διαπετομένην ἀπὸ δεξιᾶς τῶν νέων καὶ τοῖς καρχησίοις ἐπικαθίζουσιν διὸ δὴ καὶ μάλιστα προσέθεντο τῇ γνώμῃ (δηλ. τοῦ Θεμιστοκλέους) καὶ παρεσκευάζοντο ναυμαχῆσοντες» (Πλουτ. Θεμιστοκλ. ιβ') καὶ ὑπονοεῖται ὡς κακὸς οἰωνὸς εἰς τὸν ἐν τῇ λ. Μάρτης ἀναφερόμενον νομοκάνονα διὰ τῶν λέξεων: «ἢ ἄλλο πουλίον». Προεσημεινε δὲ καὶ αἴσια πρὸ παντός παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ὧν γνωστὴ ἡ παροιμία «γλαῦξ ἵπταται» ἐπὶ εὐτυχῶν συμβησομένων.

24. Δευτέρα καθαρά

Βλ. λ. Ἀρμυροκουλλοῦρα.

25. Δρυοκολάπτης

Ὅταν λαλῇ οὐ δρυοκουλάφτ'ς, θὰ βρέξ' Ι.

26. Δύσις

Βλ. λ. Ὅρνις, Ἀνατολή.

27. Ἐλάτη

Ὅταν τὰ ἔλατα ἔχουν πουλλὰ κουκουλίτσια, θὰ κάμ' χ'μῶνας Μ.

28. Ἐρις

Ὅταν προῦ-προῦ τσακώνουντι στοῦ σπίτ', θὰ γίν' κακὸ Αμ.

29. Ζῶον

1) Ἀμα σφάιζ ἓνα ζῶον κὶ δῆς νὰ δαγκάσ' ντ' γλῶσσά τ', σημαίν' πῶς κὶ ἄλλου θὰ σφάξης ἢ θὰ σ' τοῦ σκοτώσουν Βρ. Πα.

2) Ἀμα τὰ ζὰ βγοῦν στοῦ λιβάδ' κὶ δὲ σκουρπιοῦντι νὰ βουσκῇσιν κὶ χασμουκ'μοῦντι (=χασμοκοιμοῦνται) οὐ κερὸς θὰ χαλάσ' Βτ.

Ὅταν τὰ ζῶα παίζουν κὶ τρῶν χουρτάρια ἂ' δέν τ' ἄτρουγαν πούτε οὔτι τὰ μάλλαζαν, θάχουμι κακὸγ κερὸ ΠΑ.

Ὅταν τὰ ζῶα παίζουν, κακὸ στοῦ σπίτ' Πγ.

3) Ὅταν ἓνα ζῶον ξικ'νάη γιὰ δρόμου κὶ κουπρίσ', θὰ γυρίσ' πάλι στοῦ σπίτ' καλὰ Μ.

4) Ἀμα προुकόβουν τὰ ζῶα, «θὰ φάν τοῦ ν'κουκέρ'», λέει οὐ κόσμους Πγ.

30. Ἥλιος

Ὅταν ἰδῇς τοὺν ἥλιου νὰ δύν' μὴ ξαστιριά, αὔριου θανά χ'ς καλὸν κερὸ Μλ.

Ὅμοιον ὑπὸ Λιακκοβικιωτῶν εἰς Γουσίον. Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα, σ. 74, ἐν Πάτραις (Λαογρ. τ. Β', σ. 705). Βλ. λ. Ἄλας, Ἄλευρον, Ἀνθρώπος 7, 9, Ἄρτος 3, Μέλι, Ὁξος.

31. Ἑπαρ

Οἱ χουρικοὶ κ'τᾶν τοῦ σκώτ' κὶ λέν πῶς κάποια ἀπ' τ'ς συγγινεῖς εἶνι γκαστρουμέν', ἅμα δοῦν σ' αὐτὸ ἀνάμισα στὰ φύλλα ἓνα μ'κρὸ κι-
νούργιου φύλλου Τ.

Περὶ τῆς μαντείας ταύτης βλ. λ. Νεφρὸν καὶ Ὠμοπλάτη.

32. Ἅγιοι Θεόδωροι

Βλ. λ. Κόλλυβα, Κόπανος.

33. Θεοφάνεια

Βλ. λ. Καιρὸς 7.

34. Θόρυβος

Ἄμα γίν' μιγάλους θόρυβους στοῦ σπίτ', ἀποὺ πέτρα, ἀποὺ τζάμια,
θὰ πιθάν' ἀνθρουπους ἀποὺ μέσα Β6.

Εἰς τὴν μαντεῖαν ταύτην, ὁμοίας πρὸς τὴν ὁποῖαν βλ. εἰς λ. λίθος, ξύλον, πῦρ, σῖ-
τος, στυπηρία, μαντικὸν μέσον εἶναι ὁ θόρυβος, ὁ κρότος ἢ ὁ ψίθυρος, πρὸς ὃν ἐξο-
μοιοῦται ἡ βροντὴ θεωρουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κακὸς οἰωνὸς (Σοφοκλ. Οἶδ. Κολων.
95—Virgil. Aen. 4, 169). Ὁ θροῦς τῶν δένδρων εἶναι προσημαντικὸν (Θεοκρ. 7, 56)
καὶ γενικῶς ὁ θόρυβος εἶναι ἐκ τῶν μέσων λατρείας πρὸ παντὸς τῆς Κυβέλης. Ἐκ τοῦ
βρόντου τῆς σουρβιάς ἐν Θράκῃ προλέγουσι καλὸν ἢ κακὸν (Ἑστία, τ. ΙΣΤ' 1883, σ.
670) καὶ ἐκ τοῦ κόκκου σίτου ἐν πυρῇ προμαντεύουσι τὸν τυχερότερον ἐν Βέρμπιανῇ
(Λαογραφ. τ. Δ' σ. 409). Ἡ μάλλον παραπλησία διὰ θόρυβον μαντεία παρ' ἀρχαίοις εἶ-
ναι ὁ «τρισμὸς» ἢ «τριγμός» τῶν λίθων ἢ τῶν ξύλων (Σουίδας λ. οἰώνισμα καὶ Bollandi
ἐνθ. ἀν.), περὶ οὗ λίαν ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Πολίτης (Λαογρ. τ. Γ' σ. 355), ὅτι πρόκει-
ται περὶ ξύλων δοκῶν καὶ ὄχι καιομένων ξύλων, ὥς ἐν λ. ξύλον ἀρ. 2, ἐνθα ὀρθῶς πρό-
κειται περὶ τριζουσῶν δοκῶν.

35. Ἱερεὺς

Βλ. λ. Ἀνθρῶπος.

36. Ἱππος

1) Ἄμα πιράσ' κᾶνας καβάλλα σ' ἄλουγου κὶ τ' ἄλουγου κατ' ῥήσ'
(=κατουρήση), θὰ πάθ' κακὸ οἱ ἀνθρουπους. Δὲμ παθαίν'ς τίπουτι, ἅμα
εἶνι μβλάρ' ἢ γαῖδαρους Μ.

2) Ἄμα παίζουσι τ' ἄλουγα, θάχουμι κακὸν κιρὸ Ακ.

3) Ἄμα τ' ἄλουγα πααίνουν ἀπάν', οὐ κιρὸς θὰ χαλάσ' Μπ.

4) Ἄμα οὐ οἰκουδισπότης ἔχ' πουλλὰ ἄλουγα κὶ φουράδες κ' ἐν' ἀπ'
αὐτὰ καβαλλ'κέψ' μιὰ φουράδα ἀπ' τὴν ἴδια τ' γινιά, οὔλου τοῦ σπίτ' θὰ
ξίπαστριφτῇ Αμ.

37. Καιρὸς

1) Ὅταν βρέχ' τ'μ προτουχρουνιά, θάχουμι ξέρες σαράντα μέρις, κὶ
ὅταν δὲν βρέχ', θάχουμι σαράντα μέρις βρουχή Σπ. Πα.

Σημ. Γι' αὐτὸ λέν πῶς ἡ ἀρκοῦδα λέει στὰ πιδιά τ'ς «ἄς βραχῇτι, πιδιά μ', σή-

μῖρα, θάχιτι ἥλιου σαράντα μέρις», ὅταν βρέχ'. Ἄμα κὰν' καλὸς κιρὸς, λέει ἡ ἀρ-
κούδα στὰ πιδιά τ'ς: «λιαστήι, πιδάκια μ', σήμιρα, θάχιτι βρουχὴ σαράντα μέρις».
Σπ.

Ἄμα οὐ κιρὸς εἶνι καλὸς τ'μ προυτουχρουνιά κ' ἡ ἀρκούδα λιάζιτι
μὶ τὰ μ'κρά τ'ς στ' λιακάδα, θάχουμι βρουχὴ σαράντα μέρις Πλ.

Παραλλαγαὶ ἐν Αἰτωλίᾳ (Λαογρ. τ. Δ' σ. 419-20) καὶ Κυνουρία (αὐτ. σ. 738].

2) Ἄμα βρέχ' τ'ς Παπαντῆς, θάχουμι σαράντα μέρις βρουχὴ Μ.

3) Ὅταν βρέχ' τ'μ παραμουνῇ ντ' γάμ', λέμι: «ἡ νύφ' κλαίει». Γμ.

Σημ. Τὰ δάκρυα τῆς νύμφης προέρχονται ἐκ τῆς στενοχωρίας, ἣν αἰσθάνεται
κατὰ τὸν λαὸν μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.

4) Ἄμα οὐ κιρὸς τοῦ χ'νόπουρου ἢ τοῦ χ'μῶνα εἶνι οὔλου καλὸς,
θάχουμι πόλιμου κὶ λέν: «στοῦμ πόλιμου ξαναῆταν τέτοιους κιρὸς». Κ.

5) Ὅταν βρέχ' στοῦ γάμου σ', δὲ θὰ πιράῖς καλὰ, ἄμα δὲ βρίχ' θὰ
πιρᾶς καλὰ στ' ζουή σ'. Βρ.

6) Ὅταν ντ' δεύτιρ' μέρα κάθε μῆνα κὰν' καλὸς κιρὸς, καλὸς θάνι
κὶ ὅλους οὐ μῆνας, ἄμα βρέχ', θὰ βρέχ' ὅλου τοῦ μῆνα.

7) Ἄμα τὰ Φῶτα εἶνι στιγνά, ἢ χρουνιά θὰ πάη καλὴ κὶ εὐτυχι-
σμέν'. Γι' αὐτὸ λέν: «Χαρὰ στὰ Φῶτα τὰ στιγνά κὶ τὴ Λαμπρὴ βρεμμέν'
(=βρεγμένη)». Ρτ.

8) Ὅταν τ'ς Παπαντῆς εἶνι βρουχὲς κὶ ἀντάρεις, θάχουν πουλλὲς σου-
δεῖς (=ἱσοδεῖας), ἀλλιῶς θάνι λίγεις κὶ οὐ κόσμους θὰ δυστυχήσ' Μπ.

9) Ὅταν τοῦ χ'μῶνα εἶνι ξηρασία κὶ πέφτ' πουλὺ τσιάφ', τότες λέν
«οὐ κιρὸς θὰ χαλάσ'». Γμ.

Βλ. λ. Σελήνη. Ὀμίχλη.

38. Καπνὸς

Ἄμα χ'θῆ (=χυθῆ) καπνός, εἶνι κακὸ Βρ.

39. Καρδία

1) Ἄμα στοῦ σφαχτὸ πῶσφαξαν κ'τάζουν (=κοιτάζουν, παρατηροῦν)
ᾧ γ καρδιὰ κὶ βροῦν αἵματα, αὐτὸς π' τῶσφαξι, ἔχ' ἄμαρτίς, ἂν δὲν ἔχ', εἶνι
καλὸς ἄνθρουπους. Γμ.

2) «Στ' ἀρνιά κοιτάζουν τὴν καρδιά· τὴν σκίζουν καὶ κοιτάζουν τὰ
φυλλοκάρδια καὶ τὸ αἷμα· ἂν τὸ αἷμα τῆς καρδιάς εἶναι μαῦρο, εἶναι δυσά-
ρεστα καὶ πολλοὶ ἰὸ κρύβουν: «δέ ναι τίποτε», ἐπειδὴ πολὺ φοβοῦνται
τὴ μαντεία αὐτὴ· ἀληθεύει πιὸ πολὺ κὶ ἀπὸ τὴν πλάνη». Τσ.¹

Σημ. Τοῦτο ἐλήφθη ἐκ Λαογρ. τ. Θ' σ. 15.

¹) Ἐκ τῆς ὑπάρξεως αἵματος εἰς τὴν καρδίαν ἐν Γρανίτση Γορτυνίας καὶ Στεμνί-
τση μαντεύουν τὴν εὐπορίαν τοῦ οἰκοδεσπότου, ἢ δὲ ἔλλειψις τούτου εἶναι σημεῖον πε-
νίας αὐτοῦ (Λαογραφ. τ. Θ' σ. 12). Ἡ διὰ τῆς ἐξετάσεως τῆς καρδίας τοῦ σφαζομένου
ζῆφου, καὶ δὴ τοῦ οἰκοσίου, μαντεία, ὥς καὶ αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἡπαιτος, τῆς χολῆς,

40. Καρπὸς δρυῶν

1) Τοῦ δέντρου¹ βγάζ' κάτ' ποὺ τ'ς λέμι *κουκουβίκις*². Τέτοις παίρουν οἱ γκαστρουμένις γ'ναῖκις κὶ τ'ς σπᾶν. Ἄν μέσα βριθῇ μυῖγα, λένω πῶς θὰ γιννηθῇ κουρίτσ', ἂν βριθῇ σκουλήκ', πιδί. Σ. Γ6. ΠΑ.

Ὅμοια πρὸς τ' ἀνωτέρω παρὰ Βλαχοφάνοις Πίνδου [Λαογρ. τ. ΣΤ' σ. 186].

Εἰς Γ6. *κουκουβίκις* λέγονται *κουκουλάσια*² καὶ «βάν'ς στοὺ μυαλὸ σ' ντ' γκαστρουμέν' π' θέλ'ς».

Εἰς ΠΑ. οἱ *κουκουβίκις* λέγονται *κουκλίθρες*² ἢ *κουκλακίδες*², ἐφαρμόζεται δὲ ἡ μαντεία αὕτη «γιά νὰ κατσλάβουν, ἂν θὰ κάνουν τὰ ζῶα τ'ς θηλ'κὰ ἢ σιρκά».

2) Παίρ'ς *κουκουμπέδης*² κὶ τ'ς σπᾶς. Ἄν βρῇς σκ'λῆκ', τότες ἡ γ'ναῖκα ποῦνι γκαστρουμέν'—ντ' βάν'ς μὲ τοῦ νοῦ σ' πρὶν τ'σπáis (=σπάσης) θὰ γινννήσ' πιδί, ἂν βρῇς μυρμηγκι, κουρίτσ' Βτ.

Εἰς Σπ. λέγονται *κακατσίδες*². Τὲς σπᾶ ἢ ἴδια ἡ γκαστρουμέν'.

Σημ.—Εἰς Σπ. μεταχειρίζονται τὸ αὐτὸ μέσον καὶ πρὸς προμάντευσιν τοῦ φύλου τῶν γεννηθησομένων ὑπὸ τῶν ζῴων των.

Εἰς Πσ. λέγονται *σιοῦκλα*².

41. Καρυὰ

Ἄμα φ'τέψης καρυὰ στοὺ σπít', δὲν εἶνι καλὸ Πγ.

42. Κάρυον

Τ'ς Σωτήρους (=τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, 6 Αὐγούστου), πουλὺ προυῖ κόβουν τρία καρύδια ἀδιρφουμένα κὶ τὰ σκίζουν. Ἄν κὶ τὰ τρία βγοῦν καλά, τότες θάμαστι φτυχισμέν', ἂν εἶνι κακά, θάμαστι δυστυχεῖς Χ.

43. Κλοπή

Ἄμα ὑφαίν'ς κὶ σ' κλέψουν καρμιὰ μασοῦρα οἱ γειτόν'σις σ', τοῦ

τοῦ σπληνός, τοῦ νεφροῦ, κλπ. σπλάγχνων (βλ. τὰς λέξεις), τὰ ὅποια ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐθεωροῦντο ὡς κέντρα τοῦ ψυχικοῦ βίου (Θ. Βορέα, Ἡ δόξα περὶ τῶν σπλάγχνων ὡς ἔδρας τῆς ψυχῆς, ἐν Ἀθήναις, 1903, Ἀθηνᾶ, τ. ΑΕ', σ. 30-45), εἶναι ὑπολείμματα τῆς ἀρχαίας ἱεροσκοπίας. Δὲν φαίνεται δὲ ποσῶς ἀπέχουσα κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ ἀντικείμενον ἐξετάσεως καὶ τὸν σκοπὸν ἢ διὰ τοῦ αἵματος τῆς καρδίας ἡπειρωτικὴ μαντεία ἀπὸ τῆς ἀρχαίας παρατηρήσεως τοῦ αἵματος τοῦ σφαζομένου ζῴου (Halliday, Greek Divination, London, 1913, σ. 116). Πλείονα περὶ ἱεροσκοπίας τῶν ἀρχαίων βλ. Stengel ἐνθ' ἀν. καὶ Halliday ἐνθ' ἀν.

¹) Δέντρον=ἡ κοινὴ δρυς.

²) *Κουκουβίκις*, *κουκουλάσια*, *κουκλίθρες*, *κουκλακίδες*, *κουκουμπέδες*, *κακατσίδες*, *σιοῦκλα* εἶναι παράσιτοι ξυλώδεις καρποὶ δρυῶν ὁμοιάζοντες πρὸς κάρυα.

σ'κτι (=σκουτί, ἦτοι ὕφασμα μάλλινον, χονδροῦφασμένον) δὲν γίνιτι στ' λιτουρβιά¹ Μ.

44. Κόκκυξ

Τ'ν ἄν'ξ' ὅταν λαλήσ' οὐ κοῦκκους κ' οὐ ἄνθρουπους εἶν' ἀφάγουτους. λέν πῶς οὐ κοῦκκους τοὺν τζάκ'σι. Γρ. Δλ.

Ὅταν προυτουλαῇ τ'ν ἄν'ξ' οὐ κοῦκκους, λέν πῶς ὅσοι τοὺν ἀκούῃ νηστ'κοὶ «νικιοῦντι ἀπ' τοῦγ κοῦκκου», ὅσοι τοὺν ἀκούσουν «φαγουμέν'», νικᾷν τοῦγ κοῦκκου. ΠΑ.

Ὅταν ἀκούῃς κοῦκκουν ἢ ἄλλου π'λὶ τοῦ προυῖ πρὶν φᾶς, δὲ θὰ πάη καλὰ ἢ δ'λειά σ' κὶ λέν πῶς οἱ κοῦκκους «σὶ μπλάν'σι». Ἄν' ἔχ'ς φάει, θὰ πάη καλὰ ἢ δ'λειά σ' κὶ λέν: «τοὺν μπλάν'σις» Πα.

Ἄμα τοῦ κουκκάλογου τοῦ ἰδῆς ἀπὸν κάτ' κὶ αὐτὸ εἶνι ψ'λά, εἶνι κακὸ κὶ σὶ «μπλάν'σι». Ὅταν τοῦ ἰδῆς χαμπλά, τότες λέν πῶς «ἰσὺ τοὺν μπλάν'σις» κὶ θὰ πιρνᾶς καλά. Σπ.

Ἄμα δὲν ἔχ'ς φάει κὶ ἀκούῃς κοῦκκου, σὶ μπλάν'σι, θὰ πιράῃς ἄσκημα, Γιά νὰ προυλάβ'ς τοῦ κακό, πρέπ' τοῦ λ'γώτερου νὰ πιῆς καφὲ τοῦ προυῖ, πρὶν ξικινῆῃς Σπ.

Περὶ τούτου ὁ ἐν λ. Μάρτης μνημονευόμενος νομοκάνων (φυλλ. 98α) γράφει: «πῶς τοὺς νικοῦσι τὰ πουλῖα ὅπου λαλοῦσι τὴν ἀνοιξιν . . . ἢ σηκώνονται τῶν αὐγῶν καὶ τρώγουν, διὰ νὰ εἶναι χορτᾶτα νὰ μὴ τοὺς νικήσουν τὰ πουλῖα ἢ καὶ ἐὰν εἶναι νηστεία τὴν χαλοῦσιν». Εἶναι παλαιὰ ὅθεν καὶ ἡ μαντεία αὕτη ἔχουσα τὰς ρίζας τῆς μάλλον αἰς τὴν ἀρχαιότητα.

45. Κόλλυβα

1) Τοῦ βράδ' τ' Ἀῖ Θουδώρ' κλέβουν σ'τάρ' ἀπ' τοῦ σπιρ'νὸ κὶ τ' ἀνύπαντρα κουρίτσια τοῦ βάζουν στ' αὐτί. Στὸν ὕπνου τ'ς θὰ ἰδοῦν ποιὸν θὰ πάρουν. Πγ.

2) Τὰ κουρίτσια τ' Μιγάλ' Παρασκιβὴ κλέβουν σ'τάρ' κὶ τοῦ βράδ', χουρὶς κανένας νὰ τὰ ἰδῇ, τοῦ ρίχνουν ἀπάν' στοῦ σπῖτ' κὶ ὅποιον ἰδοῦν στοὺν ὕπνου τ'ς νὰ μαζεύουν σ'τάρ', αὐτὸν θὰ πάρουν σύντρουφό τ'ς Ρ.

3) Τοῦ βράδ' τ' Ἀῖ Θουδώρ' ἅμα πααίνουν τὰ 'σπιρνὰ 'ς 'ν ἱκκλησιὰ κλέβουν λίγου σ'τάρ', τοῦ δένουν σὶ παννὶ κὶ τοῦ πιτᾶν ἀπάν' στοῦ σπῖτ', χουρὶς νὰ τ'ς ἰδῇ κανένας. Στὸν ὕπνου τ'ς θὰ ἰδοῦν μὴ ποιὸν θὰ τοῦ θιρίσουν κὶ αὐτὸς θανᾶν οὐ ἄντρας τ'ς. Τοῦ ἰδίου κάνουν κὶ τὰ πιδιά π' θέλουν νὰ μάθουν ποιά θὰ πάρουν. Αν.

1) Λιτουρβιά=νεροτριβή, ἐνθα εἴθενται τὰ μάλλινα ὕφασματα.

4) Τ' Ἀϊ-Θουδώρου, τοῦ Ψ'χουσάβδατου, τὰ κουρίτσια κλέβουν σπιρνὸ κ' ὕστερα τοῦ σπέρουν στοῖγ κῆπου τ'ς κὶ λέν τρεῖς φουρές:

Φέτους τοῦ σπέρου μονναχὴ μ'
κὶ τ' χρόν' νὰ τοῦ θιρίσουμι οἱ δυό μας,

ἀφίνοντας τ'μ πουδιὰ κὶ τοῦ σκαλ'στῆρ'. Τ' νύχτα στοὺν ὕπνου τ'ς θὰ ἰδοῦν ἕνα συγγινῇ ἰκ'νοῦ π'θὰ πάρουν, μάννα, πατέρα, ἀδιρφό. Ἄμα ἰδοῦν τοὺν ἴδιου τοῦ γαμπρό τ'ς, τότες δὲ γίνιτι. Πτ.

5) Τοῦ Σάβδατου, τ' Ἀϊ-Θουδώρ', κλέβουν τ' ἀνύπαντρα κουρίτσια σπόρου ἀποὺ σ'τάρ' κὶ θὰ τοῦ σπείρουν σὶ χέρσου χουράφ' πάλι κρυφά. Τοῦ βράδ' στοὺν ὕπνου τ'ς θὰ ἰδοῦν ποιὸς ἢ ποιά θὰ δέν' τὰ διμάτια στοῦ χουράφ' κὶ θὰ θιρίζ' ἢ θὰ παίζουσιν οἱ δυό τ'ς Γμ.

6) Τ' Ἀϊ-Θουδώρ' τ' ἀνύπαντρα κουρίτσια κλέβουν ἀπ' τὰ 'σπιρνὰ σ'τάρ', χουρὶς νὰ τ'ς καταλάβ' κανέναν κὶ τοῦ βράδ' πρὶν πέσουν νὰ κ'μηθοῦν, τοῦ σπέρουν στοῦ προσκέφαλου κὶ λέν:

Σιτάρι ἰγὼ σὶ ἔσπειρα
γιὰ νὰ γίν'ς νὰ σὶ θιρίσου.
Οἱ Ἀϊ-Θόδουροι οἱ θαματοργοὶ
νὰ βροῦν τοῦ σύντρουφου
νὰ μὲ βοηθήσ'.

Στοὺν ὕπνου τ'ς θὰ ἰδοῦν ἕναν π' θάρθ' νὰ θιρίσ' τοῦ σ'τάρ' κὶ αὐτὸς θανᾶν οὐ σύντρουφός τ'ς. Τοῦ ἴδιου κάνουν κὶ τὰ πιδιὰ τ' ἀνύπαντρα, ἀλλ' αὐτὰ θὰ ἰδοῦν κουρίτσ' νὰ θιρίζ' τοῦ σ'τάρ'. Μπ.

Τῆς μαντικῆς ταύτης ἐνεργείας, συνήθους εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, βλ. παραλλαγὰς Οἰνοῦντος Λακεδαιμόνος (Φ. Κουκουλέ, Οἰνουντιακά, σ. 130), Ἀθηνῶν (Δ. Γρ. Καμπούρογλου, ἐν Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ, τ. ΚΕ', 1896, σ. 328—9 καὶ τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων, τ. Γ', σ. 20), Αἰγίνης (Π. Ἡρειώτου, Συμβολὴ εἰς τὰ τοῦ βίου τῶν Νεωτέρων Ἑλλήνων, Ἀθῆναι, 1890, σ. 11—2), Σάμου (Ε. Π. Σταματιάδου, Σαμιακά, τ. Ε', 391—2), Κορίνθου (Λαογρ. τ. Γ', σ. 18), Σαρατζᾶ Κορώνης (αὐτ. σ. 20), Ἀρκαδίας (αὐτ. σ. 47), Κυνουρίας (αὐτ. 48—9), Σοποτοῦ Καλαβρύτων (αὐτ. 511 καὶ 685).

7) Εἴσι πιδὶ ἢ κουρίτ'σ τ'ς παντρεῖας κὶ θέλ'ς νὰ ἰδῆς τοῦ σύντρουφός, φρόντ'σι (=φρόντισε) τ'μ παραμουνῇ τ' Ἀϊ-Θουδώρου νὰ πᾶς 'ς τ'ν ἱκκλησιὰ κὶ ἀφοῦ διαβαστῇ τοῦ σπιρνὸ νὰ κλέψης—χουρὶς νὰ σ' ἰδῇ οὐ ν'κουκύρς' π' τώχ' κὶ ἅμα δὲν μπουρεῖς μονναχός σ' βάλ' κάνα ἄλλον νὰ κλέψ' κὶ νὰ σ' τοῦ δώσ'. Τοῦ σπιρνὸ αὐτὸ πρέπ' νᾶνι ἀποὺ σπὶτ' πῶχ' Θόδουρου κὶ αὐτὸ τοῦ βάνς' στοῦ μαντήλ' σ'. Τοῦ βράδ', πρὶν πέῖς νὰ κ'μηθῆς, θὰ κάν'ς τρεῖς μιτάνοις στοὺν ἁγίου τρεῖς φουρές θὰ πῆς: «Θέ μ', Ἀϊ-Θόδουροι, δεῖξι μ' 'ν τύχ'». Νὰ κ'μηθῆς ἡσυχὰ κὶ οὐ ἁγίους θὰ σ' δείξ' τοῦ σύντρουφός σ' Μ. (Ὁμοίως ἐν Βωβούση, ἐνθα θέτουν τὰ κόλλυθα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον.)

46. Κόπανος

Γιὰ νὰ μάθ' τ' ἀνύπαντρου κουρίτσ' ἢ πιδὶ πριὸν ἢ ποιά θὰ πάρ',
τοὺ βράδ' τ' Ἀῖ Θουδώρ' τοῦ Σάββατου παίρ' ἔναγ' κόπανου κι' πααίν'
σ' ἔνα πουτάμ' ἢ λαγκάδ' κι' τοὺ βάζ' ἀπ' τ' μιὰ μυριά, στ' μιὰ ὄχτ',
χουρὶς νὰ ἰδῇ κανένας. Ὑστὶρα ἔρχιτι στοὺ σπὶτ' καὶ βλέπ' στοὺν ὕπνου
τ'ς τοὺν ἀντρα π' θὰ πιρνάη μαζί τ'ς ἢ ντ' γ'ναῖκα π' θὰ τοὺν πιρνάη
σ' ν' ἄλλ' μυριά, ἀφοῦ φκειάσ' τοὺ γιουφύρ'. Ἀν. Εἰ; Β. πρὶν ἢ κοι-
μηθῇ ὁ μαντευόμενος ἢ ἡ μαντευομένη λέγει τρεῖς: «Ὅποιους θὰ μὴ πάρ'
θάρθ' νὰ μὴ πιράσ'».

Τῆς δι' αὐτοσχεδίου γεφύρας μαντικῆς ταύτης ἐνεργείας ἡ ἀρχὴ κατὰ Πολίτην
(Λαογρ. τ. Γ', σ. 45) «εἶναι δυσδιάγνωστος».

Παραλλαγαὶ ἐν Πελοποννήσῳ (τ. Γ' σ. 45) καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ *Ad. Strasz Die Bulgaren*, σ. 345)

47. Κόμη

Ὅταν οἱ γ'ναῖκας φκειάνουν κόσσις κι' μεῖν' μιὰ τοῦφα ἀπὸν μαλλιά,
χουρὶς νὰ μποῦν σ' τ'ς κουτσίδις, κάποιους ἀπ' τοὺ σπὶτ' θὰ πιθάν' Μ.

48. Κόραξ

Ἄμα οὐ κόρακας πιράσ' ἀπ' τ' γειτουνιὰ κ' ἱκεῖ τύχ' νᾶνι (=νὰ
εἶναι) κᾶνας ἄρρουστους, λένι: «πάει, μᾶς ἄφ'σι γειά». Σ.

2) Θὰ πιθάν' ἀνθρουπους στοὺ σπὶτ' (ἢ στ' συνοικία Γμ.)

α') Ἄμα σκούζ' κουράκ' στοὺ σπὶτ' Πτ. Χ. ἢ κρᾶζ' Σπ. ἢ φαγώ-
νιτι κουράκ' μὴ γιράκ' ἢ μὴ κουκκάλογου Σπ. ἢ κᾶν' κρᾶ-κρᾶ σὶ μιὰ
συνοικία κὶ λέει οὐ κόσμους: «κάποιους θὰ πιθάν' ἀπ' τ' συνοικία». Γμ.

β') Ἄμα δυὸ κουράκια πιάνουντι στοὺ σπὶτ' ἀπάν' Πν. ἢ τσακώ-
νουντι ἀπάν' στοὺ σπὶτ' κὶ πῆσ' ἔνα στοὺ σπὶτ' Πλ. Κ. Σκ. ἢ σκούζουν
δυὸ κουράκια Ἀν. ἢ τρώουντι κουντὰ στοὺ σπὶτ' Ρμ.

γ') Ἄμα στοὺ σπὶτ' πιράσουν κουράκια κὶ σκούζουν Πγ. Σλ. Πσ.
ἢ φέρουν γύρα σ' ἔνα σπὶτ' Γβ. ἢ τρώουντι τὰ κουράκια σὶ σπὶτ' πῶχ'
ἄρρουστου, κι' οὐ κόσμους λέει: «αὐτ'νοῦ τοὺ κιφάλ' νὰ φᾶν». Γρ.

δ') Ἄμα λαλήσ' μαῦρους κόρακας Δλ.

3) Ὅταν σ' ἔνα δέντρου, κουντὰ σ' ἐκκλησιὰ πάη κόρακας κὶ λα-
λάη κι' ἀντ'κιάζ' σ' ἔνα σπὶτ', κάποιους θὰ πιθάν' ἀπ' τοὺ σπὶτ' αὐτό. Ἀν.

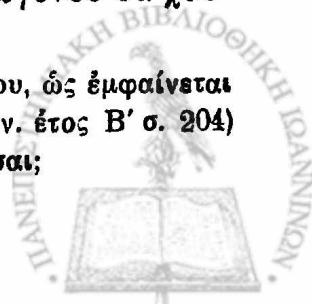
4) Ὅταν κόρακας κρᾶζ', θάρθ' ξένους. Βρ.

5) Ὅταν δυὸ κουράκια τρώουντι σ' ἔνα σπὶτ', τ' ἀντρόγυνου θὰ χου-
ρίσ' μὴ θανάτου Βρ.

Ὁ κόραξ ὢν ἐν Ἑπίρῳ διὰ τῆς φωνῆς τοῦ προάγγελος θανάτου, ὡς ἐμφαίνεται
καὶ ἐκ τοῦ διστίχου δημῶδους Ἑπειρωτικοῦ ὅσματος (Ἑπειρωτ. Χρον. ἔτος Β' σ. 204)

Τ' ἔχεις, καημένε κόρακα, πὺ σκούζεις καὶ βρυχειέσαι;

Μήνα διψᾷς γιὰ γαίματα, μήνα πεινᾷς γιὰ μέρσια;

συνήπτετο στενῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μετὰ τῶν νεκρῶν, ὧν ἦτο ἀμείλικτος διώκτης καὶ ὑβριστής (Ὀμήρου, Α, 4—Σοφοκλ. Ἀντιγ. 205—Πλουτ. Σύλλας) καὶ συνετέλει εἰς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ: «κόραξ ἐπιτρόχως φθεγγόμενος καὶ κρούων τὰς πτέρυγας... ὅτι χειμὼν ἔσται κατέγνων» (Ἀριστ. παρὰ Αἰλιαν. περὶ Ζῴων 77—Θεοφράστ. περὶ σημείων, 1,16—Πλουτάρχ. 2, 192 Α). Ἐχει δὲ οὗτος διπλὴν σημασίαν, ἀπαισίαν καὶ αἴσιον. Κράζων ἐκ δεξιῶν προσημαίνει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἴσια (Ἀθαν. Σταγειρίτου, ἐνθ' ἄν. σ. 191).

49. Κουλλοῦρι

Ὅταν οἱ σ'μπιθέρ' ἔρχονται στοὺ σπίτ' τ'ς νύφ'ς, ῥίχνουν ἓνα κλλούρ'.
 Ἄν τοὺ πάρουν οἱ ἀνθρῶπ' τ'ς νύφ'ς, θᾶνι κακὸ γιὰ τοὺ γαμπρὸ κὶ τ'
 νύφ' γιὰτὶ ἡ νύφ' τρανάει κατὰ τοὺ σπίτ' τ'ς (κὶ ὅχ' κατὰ τοὺ σπίτ' τ'
 ἀντρὸς τ'ς). Ἄν κατὰ τ'ς ἀνθρώπ'ς ντ' γαμπροῦ, ἡ ζουὴ τ'ς θᾶνι καλή.
 Αμ.

Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη φαίνεται οὔσα μακρινὴ ἀπήχησις τῆς κρίσεως τῶν γυναικῶν κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ μέσην ἐποχὴν διὰ διαφορῶν μέσων γενομένης, π. χ. ὕδατος, σιδήρου, κ.λ.π. πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀγνείας τῶν γυναικῶν, ἐνταῦθα δὲ πρόκειται περὶ τῆς κρίσεως μόνον τῆς νύμφης, ἂν αὕτη διάκειται ἢ οὐ εὐμενῶς πρὸς τὸν εἰς ὃν εἰσέρχεται νέον τῆς οἴκον. Περὶ τῆς κρίσεως τῆς ἀγνείας τῶν γυναικῶν βλ. ἀξιόλογον μελέτην τοῦ κ. Αδ. Ἀδαμαντίου ἐν Λαογρ. τ. Α' σ. 461—568, τ. Β' σ. 521. 547, τ. Γ' 51—147 καὶ 390—446.

50. Κράνα

1) Ὅταν τὰ κράνα εἶνι πάρα πολλὰ μιὰ χροινιά, θᾶχουμε πουλὸ βαρὺν χ'μῶνα Ββ.

51. Κύων

Α. Ἄμα οὐρλιέτι (Ἀμ. ΠΑ. Πλ. ἡ οὐρλιάζ' Ακ. Ββ. Γμ. Μ. Πν. Πγ. Ρμ. Σ. Μλ. Σπ. Γβ. ἡ οὐρλιάζιτι ἡ οὐρλιάζουντι τὰ σκ'λιά Ρτ. Γρ. ἡ σκούζ' Κ. Φ. Μπ. ἡ κλαίῃ οὐλουένα Πα) ἡ φ'σάη τ'ς μύτις Γμ. οὐ σκύλους ἡ τοὺ σκ'λί, 1) κάτ' κακὸ θὰ γίν' στοὺ σπίτ' Ἀμ. Ἀκ. Μπ. Πλ. Γμ. 2) θάνατους Γβ. Ακ. Ββ. Γρ. Γμ. (ἐνθα τὸ σκυλὶ πρέπει νὰ οὐρλιάσῃ τὴν νύκτα), ΠΑ. Πγ. Ρτ. Ρμ. Σ. Μ. θὰ βρέξ' Σπ. 3) τ' ἀφιντ'κὸ κάτ' θὰ πάθ'. Κ' ἱκεῖνους π' πιρνάει ἱκεῖν' τ' στιγμὴ λέει: «νὰ λ'σάξ'ς, νὰ φὰς τοὺν ἀφέντ' σ'» Πα.

4) θᾶνι ζημιὰ στοὺ σπίτ' Πν.

5) κάποιους συγγινῆς θὰ πιθάν'. Μπ. Φ.

Β. Ὅταν τοὺ σκ'λί ξιράσ' στοὺ σπίτ', κακὸ θάχ' τοὺ σπίτ' Ἀμ.

Γ. Ὅταν τοὺ σκ'λί ποὺ μπαίν' στοὺ σπίτ' γυρίσ' τοὺ μπισ'νό τ' κατὰ μέσα, κάτ' τοὺ σπίτ', εἶνι κακὸ γιὰ τοὺ σπίτ' Ἀκ.

Ὅταν γυρίσ' τοὺγ κῶλού τ' στοὺ ν'κουκύρ', κάτ' κακὸ στοὺ σπίτ' Πν.

Δ. Ὅταν τοὺ σκ'λί εἶνι τ' ἀνάσκιλα κὶ τὰ πόδια τιντῶν' στοὺν οὐ-

ρανό, θάχουμι κακὸν κιρό. Πν.

Ὅταν τ' Αἰ-Λιὸς (Προφήτου Ἡλιοῦ 20 Ἰουλίου) τοῦ σκ'λὶ κ'μᾶτι κ'λλοῦρα πρέπ' νὰ μαντέψουμι κακὸν κὶ βαρὺν χ'μῶνα. Ὅταν κ'μᾶτι ξα-
πλουταριά, οὐ χ'μῶνας θᾶνι ἄλαφρός.

Ὅταν τοῦ χ'νόπουρου ξαπλώνουντι τὰ σκ'λιά, θάχουμι βαρυχειμου-
νιὰ Ββ.

Ἀμα εἶνι καλουκιρία κὶ κ'λιέτι οὐ σκύλους, χαλάει οὐ κιρός. Ἀμα
εἶνι κακὸς κιρός, θάχουμι καλόν. Μ.

Ἀμα τὰ σκ'λιά κυλιοῦντι στ' λάκκα κὶ παίζου, θὰ βρέξ' Γμ. θὰ πι-
θάν' ἄνθρουπους Ρμ.

Παραλλαγαὶ Πατρῶν (Λαογρ. τ. Β' σ. 704), Κυνουρίας (αὐτ. τ. Δ' σ. 738-9), Ναυ-
πλίου (Βρετοῦ ἐν. ἄν. σ. XLVII).

Ε. Ἀμ' ἄλ'χτᾶν τὰ σκ'λιά κὶ πιράη κηδεῖα, λέν πῶς κὶ ἄλλους θὰ
πιθάν' Γμ.

ΣΤ. Ἀμα βρῆς στοῦ δρόμου φίδ' νὰ κατ'ράη, θὰ σ' βγῇ σὶ καλό,
ἄμα χέξ', σὶ κακὸ Ρμ.

Ὁ κύων, ὡς καὶ ἐν Ἡείρῳ συμβαίνει σήμερον, δὲν ἔχαιρε ἀγαθῆς φήμης καὶ
παρ' ἀρχαίοις ἐνσαρκωθείς εἰς τὰς τρομερὰς θεότητας Ἀρπυίας, Ὑδραν, Σκύλλαν,
Ἑριννῦς, Σφίγγα, ἥτις μάλιστα ὠνομάζετο καὶ «ῥαψωδὸς κύων» (Σοφοκλ. Οἶδ. Τύρανν.
391).— Ὡς ἐκ τούτου ὁ κύων παρ' αὐτοῖς ἦτο μαντικὸν μέσον πρὸς πρόγνωσιν τῆς
μεταβολῆς τοῦ καιροῦ (Ἀριστοτ. Προβλημ., 26,22) καὶ ἀπαίσιος οἰωνός (Αἰσχ. Ἀπόσπ.
134 «δυσσμεριῶν πρύτανις κύων») συναφθεὶς ἀρρήκτως πρὸς τὸν ὄρκιον (Πλάτ. Ἀπολογ.
11 e—Γοργ. 482 b). Ὁ Κρατῖνος ἐν ἀποσπ. λέγει: «οἷς ἦν μέγιστος ὄρκος ἅπαντι
λόγῳ κύων, ἔπειτα δὲ χήν, θεοὺς δ' ἐσίγων». Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους
(Ὅρνιθ. 521) συμπληρῶνει: «λέγεται αὐτὸν (Ραδάμανθυν) κελεῦσαι χήνα καὶ κύνα
καὶ κριὸν καὶ τὰ ὅμοια».

52. Λαγὸς

Ὅταν λαγὸς σ' κόψ' τοῦ δρόμου σ', κάτ' κακὸ θὰ πάθ' Ρτ. Ακ.
Μ. Πλ. Πγ. Πν. Πσ. Ὅταν δῆς λαγὸ πρὶν ἀπ' τοῦ μισ'μέρ', εἶνι κακὸ Βρ.

Ὅταν τοῦ προῦτ' στοῦ δρόμου βρῆτι λαγὸ, κάποιου κακὸ θὰ πάθιτι
στοῦ δρόμου Χ.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ λαγὸς συναντώμενος πρὸς τινα ἦτο σημεῖον εἰς τοῦτον
«δειλίας καὶ λιποταξίας, καὶ ἐπομένως ἥττης καὶ δυστυχίας» (Ἀθαν. Σταγειρίτου, Ὁλυ-
γία ἢ Ἀρχαιολογία, ἐν Βιέννῃ, 1915, τ. Α' σ. 192 καὶ 196). Παράδειγμα ἀρχαῖον ἀνα-
φέρεται (αὐτ. 192) ἡ γέννησις λαγοῦ ὑπὸ φορβάδος κατὰ τὰς προετοιμασίας τοῦ
Ξέρξου.

53. Λάρυγξ

Ὅταν τοὺς τρώῃ οὐ λάρυγγας, κάποιους τ'ς μιλιτάει. Τότις λέν: «ἂν
εἶνι φίλους νὰ χαίριτι, ἂν εἶν' οὐχτὶρὸς νὰ σκάσ'» Σπ. Φ.

54. Λίθος

1) Ἀμα πέσ' πέτρα στοῦ νταβάν', δὲν ξέρου τί θὰ γίν! Σὶ μένα εἶνι

κὶ καλὸ κὶ κακό. Μιὰ φουρὰ ἀπὸν' ἀπ' τοῦ κεφάλ' μου στοὺ νταβάν' ἔπισι πέτρα κι' ὕστιρα ἀπὸν' λίγουγ κιρὸ πέθανι. I.

2) Ὑμα πέσ' πέτρα στοὺ νταβάν, θὰ λάβουν γράμμα στοὺ σπὶτ' Ββ.

Ὁ λίθος παρ' ἀρχαίοις ἦτο γενικῶς ἱερὸς χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τούτων διὰ φόνους καὶ ἐκτέλεσιν καταδικῶν (Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν. 1599—Ὀμήρ. Γ, 57—Σοφοκλ. Ἀντιγόν. 36—Εὐριπ. Ἡρακλεῖδαι, 60), συντελῶν εἰς τὴν γονιμότητα (περὶ τῆς πίστεως τῶν διαφόρων λαῶν εἰς τὴν γονιμοποιὸν δύναμιν τοῦ λίθου βλ. ἐν Λαογρ. ΣΤ', σ. 298-310) ἢ εἰς τὴν εὐτοκίαν, ὡς ὁ γαγάτης (Ἀετ. Β' 24—Σάθα Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τ. Ε' σ. 328) καὶ ὁ ἀστίτης (βλ. βιβλιογραφίαν σχετικὴν ἐν Λαογρ. ἐνθ' ἀν. σ. 320 σημ. 3), ὅστις μάλιστα ἦτο καὶ κλεπτέλεγχος (Ἀετίου Ἀμιδηνοῦ, βλ. Ἱατρικῶν Ε' ρξ' σ. 76) καὶ τέλος τιμώμενος διὰ τῆς ἐορτῆς τῶν λιθοβολίων (Παυσανίας II, 32, 2). Ἐντεῦθεν ἐξεπήγασεν ἡ μαντικὴ δύναμις τοῦ λίθου: «καὶ φωνὴν τρισμοῦ παντός... λίθου» (Bolland. Acta VIII, 222).

3) Ὅταν στ' Χάβ' ἑξικόβιτι κάνας μεγάλους βράχους κὶ πέφτ' μὴ δύνατὸ βρόντου πρὸς τὰ κάτ', λέν πὼς κάποιους θὰ πιθάν' Γμ.

Βλ. λ. Θόρυβος, Ξύλον, Πῦρ, Σίτος, Στυπηρία.

55. Λύκος

Ὑμα οὐρλιῶντι λύκ', οὐ τόπους θὰ ῥημῶς' Κ.

56. Λωρίον

Ὅλ' ὕ καθαρή Διφτέρα τὰ πιδιὰ τ' ἀνύπαντρα κρατᾶν νηστεία καὶ τότε π' θὰ πέσουν νὰ κ'μηθοῦν ἀνιβαίνουν τ' σκιπὴ τ' σπιτιοῦ καὶ φέρουν γύρα-γύρα τοῦ λουρὶ τ'ς μέχρι νὰ γίν' ἕνας κύκλους. Μέσα στοὺν κύκλουν σπέρουν σιάρ' καὶ λέν'

Ἀπόψι τοῦ σπέρου μοναχὴ μ'
κὶ αὐρίου μὲ ποιά θὰ τοῦ θιρίσου.

Στοὺν ὕπνου τ'ς θὰ ἰδοῦν μὲ κάποια νὰ θιρίζουν τὸ σ'τάρ! Κι' αὐτὴ θὰ νᾶν' ἡ γυναῖκα Δ.

57. Μάρτης (=Μάρτιος)

Ὑμα δὲ βάλ'ς μάρτ', μαυρί'ς (=μαυρίζεις). Ὑρ. Μλ. καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑπείρου.

Εἰθίσται τὴν πρώτην μαρτίου αἱ μητέρες νὰ περιβάλλωσι τὸν λαιμὸν τῶν τέκνων τῶν διὰ νήματος, κλωστῆς, χρώματος μᾶλλον ἐρυθροῦ, μεταξίνου, ἢ ὅποια ἀποτρέπει τὸ μαύρισμα τοῦ προσώπου. Ἐπιδιώκεται τοῦτο ὑπὸ μητέρων ἔχουσῶν ὥραϊα τέκνα, δι' ὃ καὶ σκωπτικῶς γυναῖκες καὶ παιδιὰ λέγουσιν εἰς πολὺν ἀπέχοντα τοῦ λευκοῦ παῖδας περιβληθέντα «μάρτην»: «Γιὰ κυττάξ'τι, τοὺν ἔβαλαν τοὺν μάρτ' νὰ μὴ μαυρίσ' οὐ ἀράπ'ς».

1) Χάβος εἶναι βάθος γῆς 500 μ. ἀπόκρημνον, κείμενον εἰς τὰς κλιτύς τοῦ ὁμωνύμου τῷ χωρίῳ βουνοῦ Γοργομόλου (Γκουγκόμβλου, ἐξ οὗ καὶ ἡ νέα τοῦ χωρίου ὀνομασία) ΝΑ. καὶ ἐντὸς τοῦ χωρίου.

Πρβλ. ὁμοίαν ἐν Κύπρῳ (Κρητικ. ἀστήρ, ἔτ. Γ' 1908—9, ἀριθ. 54, σ. 422). Ἐδῶ ἀνάγεται καὶ τὸ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 734 κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς Ἰβήρων (ΙΖ' αἰ., Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγ. Ὁρους Ἑλλήν. κωδίκων, τ. Β', σ. 215) περιέχοντι νομοκανόνα (τοῦ ὁποίου τὸ τελευταῖον κεφάλαιον «περὶ δεισιδαιμονιῶν καὶ μαντεῶν» ἐδημοσιεύθη ἐν Λαογρ. τ. Γ' σ. 385—9) ἀναφερόμενον: «τοὺς δένουσι σχοινία εἰς τοὺς τραχήλους» (φύλλ. 95 β).

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς 1ης Μαρτίου διὰ μαντικούς σκοποὺς καὶ εἰδικώτερον διὰ παραπλησίους πρὸς τὴν ἀνωτέρω μαντείαν δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους (Ἑστία 1883, τ. ΙΕ', σ. 190—1, καὶ Paul Wolters, Faden u. Knoten als Amulett ἐν Archiv. f. Religionswiss. 1905, τ. VIII, παρὰρτ. σ. 1—22) ὥς καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωσήφ Βρυεννίου: «καὶ Μαρτίου περιάμματα φέρομεν» (ἐν Σπυρ. Λάμπρου, Ν. Ἑλληνομν. τ. Δ'. σ. 17) καὶ «μετάξια εἰς τὰς ἑαυτῶν (παίδων ἢ ζώων) καφαλὰς καὶ τραχήλους ἐπιθέτουσιν» (Rouse. ἐν Folk—Lore τ. X, 1899, σ. 153). Περὶ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς πρώτης Μαρτίου πρὸς ἐορτὰς ἀρχαίων, βυζαντινῶν, ἡμῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν βλ. Ν. Πολίτου Λαογρ. Σύμμ. τ. Α'. σ. 72—3. Ὁ Πολίτης (Ἀσωπίου Ἀττικὸν ἡμερολόγιον, ἔτ. ΚΕ', 1896, σ. 162 καὶ ἐκ τούτου εἰς Λαογρ. Σύμμ. τ. Α' σ. 35—6) δέχεται, ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι λείψανον τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λατρείας ἀνευρίσκων τὴν ἀρχὴν τούτου εἰς τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια, καθ' ὃ οἱ μύσται ἀνεδοῦντο εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν πόδα τὴν κρόκην ἀποδίδοντες εἰς ταύτην ἄγνωστον ἡμῖν συμβολικὴν ἔννοιαν. Κατ' αὐτῆς δὲ τῆς συνηθείας ἐπιτίθεται ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος δι' ὁμιλίας του (ἐνθ' ἀν. σ. 35).

58. Μέλι

Ἄμα γεῖρ' οὐ ἥλιους κὶ δώϊς μέλ', τὰ μιλίσσια δέμ' προυκόβουν Βρ.
Πρβλ. Ὅμοιον ἐν Σοποτῷ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Η' σ. 216 ἀρ. 6).

59. Μελισσα

Ὅταν ἰδῇς μέλισσα νὰ τζιντζιρίξ' σ' ἥλιου ποὺ γιὰ λίγου φαίνεται
κὶ θὰ κρυφτῇ, τότε θάχουμι κακὸν γκιρὸ ΠΑ.

Πρβλ. Τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὸ περὶ θαλασσίων ἀκουσμάτων, 64 ἀναφερόμενον. Βλ. τὴν διὰ μελισσῶν ἐξαγωγήν ἀπαισίων οἰωνῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν Ἀθαν. Σταγειρίτου, ἐνθ' ἀν. σ. 192.

60. Μυῖα

Βλ. λ. καρπὸς δρυῶν.

61. Μύρμηξ

Ὅταν τὰ μυρμήγκια βγάζουν ἔν τρουφῇ τ'ς ὄξ' ἀπ' τ' φουλιὰ τ'ς, θάχουμι βρουχή. Σπ.

Βλ. λ. Καρπὸς δρυῶν. Καὶ ὁ μύρμηξ μαντικὸν μέσον ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Ἀθαν. Σταγειρίτου, ἐνθ' ἀν. σ. 192).

62. Νεφρόν

Σκίζουν στ' μάκρ' τοὺ νιφρὸ κὶ τοὺ βάζουν στ' φουτιὰ νὰ ψ'τῇ.
Ἄν μεῖν' κλειστό, θὰ κὰν' πιδὶ ἢ γκαστρουμέν' ἢ γ'ναῖκα, ἂν τοὺ νιφρὸ ἀνοίξ', θὰ γινηήσ' κουρίτσ'. ΠΑ. Πλ.

Εἰς Μπ. τοῦ νιφρὸ τοῦ κόβουν ὥς στ' μέσ' κὶ τοῦ βάνουν στ' φου-
τιὰ χουρὶς ἀλάτ'. Τοῦ νιφρὸ εἶνι ἀπὸν πρόδατον ἢ ἀπὸν γίδα σπιτήσια.
Τοῦ βάν' στ' φουτιὰ ὅχ' ἢ ἴδια ἢ γκαστρουμέν, ἀλλ' ἄλλ' γ'ναῖκα κὶ
αὐτὴ βάν' μι' τοῦ νού τ'ς ν' ἀγκαστρουμέν'. Σπ.

Εἰς Ρμ. τοῦ νιφρὸ τοῦ λέν' μπουμπότ'σ. Μπουρεῖ νὰ τοῦ βάλ' στ'
φουτιὰ κὶ ἢ ἴδια ἢ γ'ναῖκα ἢ γκαστρουμέν' ἢ κὶ ἄλλ', ἀλλ' αὐτὴ θὰ
βάλ' στοῦ νού τ'ς γιὰ ποιά τοῦ βάν'.

Εἰς Γμ. παίρουν μπόμπουλου (οὕτως λέγεται τὸ νεφρὸν) ἀπ' ντ' γίδα
ἢ ἀπ' τοῦ πρόδατον, τοῦ σκίζουν ἀπ' τοῦ μέρους πῶχ' λάκκου, τ' ἀλατί-
ζουν κὶ τοῦ βάνουν στὰ κάρνα (=κάρβουνα). Ἄν ἢ σκισμὴ κλείσ', θὰ
γιννήσ' πιδί, ἂν ἀνοίξ', κουρίτσ'. Πρὶν τοῦ κάνουν αὐτό, βάζουν στοῦ
νοῦ τ'ς μπρουσιὰ γιὰ ποιά γκαστρουμέν' θέλουν.

Παραλλαγαὶ τούτων ἐν Κακοχωρίῳ Αἰγίου (Λαογρ. τ. Ε', σ. 407), ἐν Σοποτῶ
Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Η' σ. 216 δ'), ἐν Ἀμβρακίᾳ καὶ Μεσσηνίᾳ (Λαογρ. τ. Θ' σ.
13—14).

Ἡ διὰ νεφροῦ μαντεία ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἱεροσκοπίας τῶν ἀρχαίων, ἣτις πε-
ριελάμβανε τὴν ἐξέτασιν τῶν σπλάγχχνων τῶν σφαζομένων ζώων. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἐξε-
τάσεως τῶν σπλάγχχνων περιείχοντο εἰς τὴν ἱεροσκοπίαν καὶ αἱ ἔμπυργοι ῥήξεις, καθ'
ἃς οἱ μάντις ἔρριπτον τὰ καιόμενα ἐν τῷ πυρὶ μέλη τοῦ ἱερείου καὶ ἐκ τούτων ἐμάν-
τευον. Πρὸς τὰς ἐμπύρους ταύτας ῥήξεις τῶν ἀρχαίων φαίνονται ἀναλογοῦσαι αἱ
ἡπειρωτικαὶ διὰ νεφροῦ καὶ στήθους ὄρνιθος (βλ. λέξιν ὄρνις) μαντεῖαι. Συμπληρω-
τικὰ παρ' ἀρχαίοις βλ. λ. καρδία.

63. Νῆσσαι

1) Ὅταν πιρᾶν γκαῆλις¹, θάρθοῦν ξινιτιμέν' (=ξενιτευμένοι). Σ' ὅποιου
σπίτ' καθίσουν, σ' ἱκεῖνου θάρθ' οὐ ξινιτιμένους Ββ.

2) Ὅταν τοῦ χ'νόπουρου πιρᾶν γκουρίλις¹ κὶ πααίνουν κάτ'², λέμι
πὼς ἦρθ' οὐ χ'μῶνας. Ἄμα τοῦ Φλιθάρ' πιρᾶν ἀπάν'³, λέμι πὼς ἦρθ' ἢ
ἀν'ξ'³, γιὰτὶ οἱ γκουρίλις πᾶνι στὰ βουνά. Γμ. Ἄμα πιρᾶν κατὰ τ' Θισ-
σαλία, θάχουμι καλουκιρία, ὅταν πᾶν κατὰ τ' ν' Ἄρτα, εἶνι χ'μῶνας Ι.

3) Ἄμα πιρᾶν πουλλὲς μαζὶ ἀγριόχ'νις, θάχουμι βρουχή.

4) Ἄμα οἱ ἀγριόχ'νις πααίνουν κάτ' ν' Ἀνατουλή, θάχουμι καλὸν
κιρό, ἄμα κάτ' δύσ', κακό. Κ.

Ὁ χὴν ἦτο ἱερὸν πτηνὸν τῆς Ἀφροδίτης καὶ αἱ τρεῖς ἡπειρωτικαὶ τελευταῖαι
παρατηρήσεις τοῦ χηνός, ἱσταμένου μετ' ἄλλων, πρὸς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ, ἀνάγου-
σιν ἡμᾶς εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου (Ἀπόσπ. Α' 15 «περὶ σημείων, ὑδάτων καὶ πνευ-
μάτων καὶ χειμώνων καὶ εὐδιῶν») γραφόμενον: «θέρους ὅταν πολλοὶ φανῶσιν ὄρνιθες,
οἱ βιοτεύουσιν ἐν νήσῳ, ὕδωρ σημαίνουσι» ὥς καὶ εἰς τὴν συμπληροῦσαν τοῦτο μαρτυ-
ρίαν τοῦ Αἰλιανοῦ (Ζῶων ἱστοριῶν Ζ', 7): «φανέντες δὲ ὄρνιθες πολλοὶ μὲν τὸν ἀριθ-

¹) Ἀγριόχηνες.

²) Κάτω=Νότος, Ἀπάνω=Βορρᾶς.

³) = ἀνοιξίς.

μόν, λευκοὶ δὲ τὴν χρῶαν, χειμῶν ὅτι ἔσται πολὺς ἐκδιδάσκουσιν», ἐνθα ὑπὸ τὴν γενικὴν λέξιν *ὄρνιθες* περιλαμβάνονται καὶ αἱ σημεριναὶ ἀγριόχηνες. Καὶ σήμερον ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἢ κατὰ πλῆθος διάβασις νησσῶν προδηλοῖ μέλλουσαν κατάστασιν καιροῦ (Βρε- τοῦ σ. XLVII — Τὰ Νέα Γεωπον. σ. 422).

64. Νότος

Βλ. Γαλῆ. Νῆσσαι.

65. Ξύλον

1) Ἄμα πᾶς γιὰ ξύλα κὶ πάρ'ς ξύλου μ'σουκαμμένον, θὰ κἀν'ς κου- ρίτσια Μ.

2) Ὅταν στοῦ οπίτ' τρίζουν τὰ ξύλα, τὰ ματέργια, κάποιους θὰ πι- θάν' Βρ.

Βλ. παρὰ Σουίδα λ. οἰώνισμα: «εἰ τρισμός ἐγένετο ξύλων» καὶ εἰς Bolland. Acta VII, 222: «καὶ φωνὴν τρισμοῦ παντὸς ξύλου». Αἱ μαρτυρίαι αὗται μεσαιωνικαὶ οὔσαι ἀνάγουσι τὴν μαντείαν ταύτην εἰς παλαιότερους χρόνους.

66. Ὀδοὺς

Ὅταν σὶ πουνέσ' πουλὺ τὸν δόντ', κάπγοιους συγγινῆς σ' ἢ σπιτ'- κός σ' θὰ πιθάν' Β. Ρμ.

Πρβλ. ἐτέραν ἡπειρωτικὴν ἐν «Ἑπειρωτικ. Χρον.» τ. Δ' σ. 165.

67. Οἶνος

1) Ὅταν χ'θῇ κρασί, εἶνι καλό, Βτ. Βρ. Γμ.

Βλ. ὁμοιον ἐν Κύπρῳ (Λαογρ. τ. Γ' σ. 514).

2) Ὅταν ἓνας φύγ' γιὰ ταξίδ', οἱ ἄλλ' ντ' βάζουν ἓνα λαῖν' μὲ κρασί στ' σκάλα π' θὰ κατέβ' οὗ ξινιτιμένους. Πιρνάει, τοῦ παίρ' μὲ τοῦ πόδ' κὶ χύν' τοῦ κρασί. Τότι θὰ καζαντίσ', θὰ νάρθ' μὲ πολλὰ χρήματα Γβ.

3) Ὅταν παλίν'ς ταξίδ', στ' σκάλα σ' βάνουν κρασί νὰ τοῦ χύϊς. Ἔτσ' θὰ σ' βγῇ σὶ καλὸ Πγ.

Διὰ τοῦ οἶνου, τῆς χύσεως ἢ τοῦ χρώματος ἐμαντεύοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι (Ἀθαν. Σταγαιρίτου, ἐνθ' ἀν. σ. 186).

68. Ὀμίχλη

Ἄμα πέφτ' ἀντάρα στοῦ πουτάμ', θὰ βρέξ' Ρτ.

Βλ. λ. Καιρὸς 8.

69. Ὄνυξ

1) Ὅταν κανένας κόβ' τὰ νύχια τ' μπρουστὰ σ' ἄλλους, λὲν πὼς δὲν γκάν', γιὰτὶ θὰ μαλώσουν Αχ.

2) Τιτράδ' κὶ Παρασκιβή τὰ νύχια σου μὴ κόψης — κὶ ὅ Κυριακὴ νὰ μὴ λουστῇς, ἂν θέλῃς νὰ προκόψης Μλ. Πλσ.

Βλ. ὁμοίαν ἐν Στ. Κυριακίδου, Ἑλλην. Λαογραφ. μέρος Α'. ἐν Ἀθήναις, 1923, σ. 331.

Βλ. λ. Παρασκιβή. Τετάρτη.

70. Ὅξος

Ἄμα γύρ' οὐ ἥλιους κὶ δώϊς ξύδ', θὰ χαλάσ' τοῦ ξύδ' Βρ.

71. Ὅρνις

1) Ἄμα γιννήσ' ἡ κόττα μικρὸ αὐγό, εἶνι κακό. Ββ.

2) Τ' αὐγό, π' θὰ γιννήσ' ἡ κόττα, χουρὶς κρόκου, εἶνι πουλὺ κακὸ γιὰ τοῦ σπίτ'. Μ.

(Πρβλ. ὁμοιον ἐν Σοποτιῶ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Η' σ. 216 ἀρ. 2).

3) Ὅταν τ' αὐγὸ τ'ς Πασκαλιᾶς δὲν ἔχ' λάκκου, οὐ νοικουνκύρ'ς θὰ βγάλ' πουλλὰ χρήματα. Ὅσου μικρότιρους οὐ λάκκους, τόσου πλισσότιρα χρήματα θὰ βγάλ'. Μ. Οἱ Βλάχ' δὲν τρῶν κόκκιν' αὐγὰ τ'μ πρώτ' τ'ς Πασκαλιᾶς γιὰ νὰ πάη καλὰ τοῦ βιό τ'ς Μ.

4) Ὅταν λαλήσ' ἡ κόττα, τ' ζ'γιάζουν κι' ἅμα εἶνι μουνῆς λίτρις, δὲν εἶνι τίπουτις, ἅμα εἶνι ζ'γῆς, κάποιους θὰ πιθάν'. Μ.

Εἰς Μπ. Σλ. «τοῦ μουνὸ βάρους εἶνι καλό, τοῦ ζ'γό, εἶνι κακὸ κὶ τ' σφάζουν, γιὰ νὰ προυλάβουν του κακό».

5) Ἄμα παῖζ' ἡ κόττα, θὰ κάμ' χ'μῶνας, ἅμα νίβιτι στοῦ πρόσουπου, θὰ βρέξ'.

6) Ὅταν κριμάη φτιρὰ ἡ κόττα, ἡ θὰ λάβ'ν γράμμα ἡ χαμπέργια θ' ἀκούσουν Πσ.

Ὅταν τ'ς κόττας τ'ς κρέμιτι ἓνα φτιρό, θάχουμε γράμμα. Βτ. Ρτ.

Πρβλ. παραλλαγὴν ἀδήλου ἡπειρωτικοῦ τόπου, καθ' ἣν τοῦτο προδηλοῖ θάνατον (Ἑπειρωτ. Χρονικά, ἔτ. Δ' σ. 165).

7) Ὅταν ἡ κόττα ξιφουρτουθῇ¹ στοῦ σπίτ', εἶνι κακό. Ἀμ.

Ἄμα τ'νάζιτι,² ἡ κακὸ ἡ ἀρρώστεια στοῦ σπίτ. Κ.

Ἄμα στὰ φτιρά τ'ς τ'ν ὥρα π' τὰ τ'νάζ' ἔχ' κουρνιαχτό, εἶνι ἀρρώστεια. Μ.

8) Ἄμα ἡ κόττα τ'νάζ' στοῦ σπίτ' τὰ φτιρά τ'ς, θάρθ' ξένους. Ββ. ἔρχιτι φίλους στοῦ σπίτ'. Μ. Σπ. Τ. ἔρχιτι κάποιους στινὸς μ'σαφίρς, ὅταν ξιφτουρουγιάζιτι³ ἡ κόττα Μπ. κάποιους ταξιδιώτ'ς θάρθ'. Πτ. μ'σαφίρ'ς Σλ. ὅταν τ'νάζιτι 'ς τ'μ πόρτα, θάρθ' μ'σαφίρ'ς. Ρτ. ὅταν μέσα στοῦ σπίτ' ξιφουρτώνιτι, θάρθ' φιλινάδα Γμ. θὰ λάβουμε γράμμα Κ.

9) Τ' ἀστάμ' τ'ς κόττας ἅμα ἔχ' μνημα, δείχν' θάνατον, ἅμα ἔχ' σκουιάδ', πόλιμον. Ἀν. ἅμα ἔχ' κουκλ'νάδια, εἶνι δυστύχημα, ἅμα ἔχ'

¹) Ξιφουρτώνουμι=τινάσσομαι, τινάσσω τὰ πτερά μου.

²) Τινάζουμι=τινάσσω τὰ πτερά μου.

³) Ξιφτουρουγιάζουμι=ἀπλώνω πρὸς τὰ κάτω καὶ πλάγια τὰ πτερά μου.

πουλλὰς τρύπας, κακό. Πγ. Ἄν τ' ἀστάμ' τ'ς κόττας εἶνι γιγτό (=γεγτό), δείχν' θάνατον. Πν. ἅμα ἔχ' κουκκ'νάδια, πόλιμου. Πν.

Ἡ γκαστρομέν' ἢ γ'ναῖκα, γιὰ νὰ μάθ' ἂν θὰ κᾶν' πιδὶ ἢ κουπέλλα, βάζ' στ' φουτιὰ τ' ἀστάμ' ἀπὸ μιὰ κόττα κι' ἂν κλείσ', θὰ γινῇ σ' πιδὶ, ἅμ' ἀνοῖξ', θὰ γίν' κουπέλλα. Κ. Πλ. Εἰς Μ. λέγεται «διχάλα» εἰς Σπ. γίνεται οὕτω πάλιν ἡ μαντικὴ ἐνέργεια, λέγεται δὲ τὸ στηθος «διχαλουτὸ κόκκαλον» «στηθάμ'». Πρβλ. ὅμοια ἐν Σοποτῶ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Γ'. σ. 684, τ. Η' σ. 216 ἐξ.)

10) Ἄμα λαλήσ' στοὺ σπὶτ' ἢ κόττα, κάποιους ἀπὸν μέσα θὰ πιθάν' Πτ. Αν. Σπ. εἶνι γρουσουζικου. Πρ. οἱ γ'ναῖκες τ'ν καταριῶνται: «στοῦ κιφάλ' σ' νὰ φταίξ'». Πτ. ἅμα λαλήσ' ὅποιαδήπουτι ὥρα. Φ.

Γιὰ νὰ προυλάβουν τοὺ κακὸ σφάζουν τ'γ κόττα Πγ. Πτ. Πλσ. Ρτ. Φ. Χ. Εἰς Πν. ἅμα λαλάη, εἶνι ζημιὰ στοὺ σπὶτ'.

Εἰς Β6. ἅμα λαλήσ' σὰν πέτους (=πετεινός) (ὁμοίως καὶ Σ.), εἶνι κακό, εἰς Σ. θάνατους. Εἰς Γμ. ἅμα λαλήη σὰν πιτ'νός, εἶνι κακό ἢ λένε: «κάποιους ἀπ' τοὺ σπὶτ' θὰ πιθάν'».

Εἰς Φ. παίρουν τ'γ κόττα π' λάλ'σι, τ' σφάζουν κὶ πααίνουν τ' ἀστάμ' σὶ γ'ναῖκα π' ξέρ' ἀπ' αὐτά.

Εἰς Γρ. ἅμα κακαρίσ' ἢ κόττα, τ'ς κόθουν τοὺ κιφάλ' γιὰ νὰ μὴ πάθουν κακό.

Ἄμα λαλήσ' ἢ κόττα κι' οὐ ἥλιους ἔχ' γείρ', εἶνι μιγάλου κακὸ στοὺ σπὶτ' Βρ.

Ἄμα λαλάη κατ' τ' Δύσ', κακὸ γιὰ τοὺ σπὶτ'. Πλ.

Ἄμα λαλήη ἢ κόττα κ'τάζουντας σ'τ'ν ἀνατουλή, εἶνι καλό, κ'τάζουντας κατ' Δύσ', κακό. Βτ.

Πρβ. Ὅμοιον ἐν Γκιουμουλτζίνῃ (Λαογρ. τ. Β' σ. 412) καὶ παραλλαγὴν τούτου τὸ αἰτωλικόν, καθ' ὃ «ἅμα λαλήσ' ἢ κόττα ἀνάτιλμα ἡλιοῦ, θὰ πιθάν' κάποιους συγγιγής' κι' ἅμα λαλήσ' βασίλιμα ἡλιοῦ, θὰ πιθάν' κάποιους ἀπὸν μέσ' ἀπ' τοὺ σπὶτ'» (Λαογρ. τ. Δ' σ. 417).

Περὶ τῆς σημασίας τῆς θέσεως καὶ τῆς προβλέψεως τῆς ὄρνιθος ὡς καὶ παντὸς ἄλλου μαντικοῦ μέσου πρὸς ἀνατολὰς βλ. λ. Ἀνατολή. Ἡ Δύσις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐθεωρεῖτο κακὸν σημεῖον (Δίων ὁ Κάσιος 37,25). Βλ. περὶ τῶν σημείων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐν Σταγειρίτου ἐνθ' ἀν. σ. 188.

Ὁ ἄρρην ἢ ὁ θήλυς ὄρνις, μαντικὸν ἡπειρωτικὸν σημεῖον ὁ μὲν τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ κακοῦ (βλ. λ. πετεινός), ἡ δὲ τοῦ κακοῦ, τοῦ θανάτου, τοῦ καιροῦ, τῆς ἀσθενείας, τῆς λήψεως ἐπιστολῆς, τῆς ἐλεύσεως φίλου ἢ ξένου ἢ ταξειδιώτου, τοῦ πολέμου καὶ τῆς γεννήσεως ἄρρενος ἢ θήλεος, ἦτο καὶ παρ' ἀρχαίοις στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τῆς μαντικῆς, ὡς τοῦτο συνάγεται καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας μαντικῆς σημασίας, ἣν ἡ λέξις αὕτη εἶχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Αἰσχ. Ἐπτ. ἐπὶ Θήβας, 597—Εὐριπ. Ἡρακλείδαι, 730—Πλάτ. Φίλητος, 67c—Πλουτ. Κάμιλλος, 32) καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πολίτου δημοσιευθέντος Νομοκάνονος (βλ. λ. Μάρτης) τῆς Μονῆς Ἰβήρων, ὅστις ἐν φύλλῳ 98α λέγει: «ἢ ὁ κόραξ ἢ ἄλλον κάποιον πουλίον λέγουσιν πῶς ὡσὰν λαλήσῃ ἐρχεται θάνατος εἰς ἄνθρωπον».

Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ σημασίας τῆς διὰ τοῦ στήθους τῆς ὄρνιθος μαντείας βλ. λ. νεφρόν.

72. Οὖζον

Ὅταν χ'θῇ οὖζον, εἶνι κακὸ Βτ. Βρ. Ββ.

Ἄμα σκουπέβ'ς νὰ πᾶς ταξίδ' κὶ χ'θῇ οὖζον, εἶνι κακὸ μάντιμα γιὰ τοὺ ταξίδ' σ' Σ.

Ἄμα στοὺ τραπέζ' χ'θῇ οὖζον, εἶνι καλὸ, χαερλίτ'κου (=χαῖρλίτικο, εὐοίωνον) Σμ.

73. Οὖς

1) Ὅταν χτ'πάη τ' αὐτί σ' Πσ. ἢ λαλάη Γμ. Ι. Μ. Πν. Ββ. ἢ σιου-ριζ' Σ. ΠΑ.

α') Κάποιους μιλάει γιὰ σένα Πσ.

β') Θὰ πιθάν'ς Ββ. Γιὰ νὰ προυλάβ'ς δὲ τοῦ κακὸ, χτ'πᾶς τ' αὐτί σ' τρεῖς φουρὲς κὶ λές:

*Ξένους, ξένους κὶ ἀλαργινὸς
κὶ π'θινὰ νὰ μὴν ἀκουσιῇ.*

γ') Ἄλλ' τῶχουν σὶ καλὸ, ἄλλ' σὶ κακὸ. Ι. ΠΑ. Μλ. Αρ.

δ') Κάποιου χαμπέρ θὰ μάθ'ς Πν., κακὸ ἢ καλὸ, ὅπως τοῦ συνιρι-ζισι¹ Μ.

Παραλλαγή τῆς τελευταίας περιπτώσεως εἶναι τὸ τῆς Γκιουμουλτζίνας, κατὰ τὸ ὅποιον μάλιστα ἐκεῖνος, οὗ συρίζει τὸ οὖς, ἐρωτᾷ ἄλλον παρακείμενον «ποιὸ αὐτί μ' σφυρίζ;» Ἐὰν τὸ ἐπιτύχη, λέγουν «Μαζὶ θὰ τὸ μάθουμι» (Λαογρ. τ. Β' 143). Ὅμοιον ἀκριβῶς πρὸς τοῦτο ἐθίζεται καὶ ἐν Ἑπείρῳ, ἐν Μελισουργοῖς, Ἄρτη, Βουλγαρελίῳ, Σαγιάδῳ, Γοργομύλῳ, καὶ ἀλλαχοῦ.

ε') Κάποιουν ξένουν θὰ ἰδῇς νάρθ' Μλ.

στ') εἶνι κακὸ Γμ.

2) Ὅταν σιουρίζ' (εἰς Σπ. λαλάη) τ' αὐτί τοῦ ζέρβιου, εἶνι καλὸ, ὅταν τοῦ δέξιου, κακὸ. Αμ.

Εἰς Σκούπαν μαντεύονται διὰ τῶν ὧτων ἀντιστρόφως.

Εἰς Ββ. «λένε κακὰ λόγια, ὅταν λαλῇ τ' ἀριστιρό, καλὰ, ὅταν τοῦ δέξιου».

3) Ὅταν λαλῇ τ' αὐτί τοῦ δέξιου, θὰ λάβουμι γράμμα ἢ θὰ μάθουμι χαμπέρ' Γμ.

74. Ὀφθαλμός.

1) Ὅταν παίζ' (Πν. Φ. Πρ. ἢ δέρ' Β. Βρ. ΠΑ) ὅποιου μάτ' σ'

¹) Συνερίζομαι=ἔχω ὀρίσει δι' ἑμαυτόν.

- α) θὰ πάθ'ς στοὺ σπít' σ' ζημία Πν. Βρ.
 β) εἶνι κακὸ ΠΑ. Φ.
 γ) κάποιους θὰ πιθάν' Πρ.
 δ) κάποιουν θὰ ἰδῆς Β.
 ε) θάρθ' μ'σαφίρ'ς φίλους ἢ συγγινῆς Μπ.
 2) Ὅταν δέρ' Αμ. ἢ σ' χτ'πάη Γβ. ἢ παίξ' Μ. τοῦ δέξιου τοῦ μάτ'
 α) εἶνι κακὸ Αμ. Γβ.
 β) θὰ μάθ'ς καλὸ χαμπέρ' Σπ.
 γ) θὰ ἰδῆς καλὸν φίλον Μ.
 3) Ἄμα τοῦ ζέρβιου τοῦ μάτ'
 α) εἶνι καλὸ Αμ. Γβ.
 β) θὰ μάθ'ς κακὸ χαμπέρ' Σπ.

Παραλλαγαὶ τῶν δύο τελευταίων περιπτώσεων ἐν Γκουμουλτζίνα (Λαογρ. Β, 413), ἐνθα ἑκάτερος τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει προηγουμένως ὁρισθῇ ὑφ' ἐκάστου τί πρόκειται νὰ τῷ προδηλοῖ, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰ χωρία τῶν Τζουμέρκων. Ὅθεν ἡ παροιμιώδης φράσις: «τῶχω (δηλ. τὸ δεξιὸν μάτ') γιὰ καλὸ ἢ γιὰ κακὸ». Φαίνεται δέ, ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους τὸ αὐτὸ συνέβαινε, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τοῦ 3 εἰδυλλ. τοῦ Θεοκρ. στ. 37-8:

*Ἄλλεται ὀφθαλμός μεν ὁ δεξιός· ἤρ' ἄ γ' ἰδησῶ
 αὐτῶν; ἀσεῦμαι ποτὶ τὰν ποτὶ πίνυν ὦδ' ἀποκλινθεῖς.*

75. Ὅφεις.

A. 1) Ἄμα βρῆς φίδ' στοὺ δρόμου, κακὸ συναπάντημα Αμ. Μ. Πα. Διὰ τὸ Πα. τὸ κακὸν θὰ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν ὅλην ἐργασίαν τῆς ἡμέρας.

2) Ἄμα ἀπὸν βραδὶς βροῦμι στοὺ δρόμου φίδ', εἶν' οὐχτροὺς Βτ. Γμ.

3) Ἄμα τοῦ δείλ'νὸ βρῆς φίδ', κακὸ Βρ. Εἰς Ακ. ἅμα εἶνι δυὸ φίδια.

4) Ἄμα στοὺ δρόμου βροῦν φίδ' κάτ' τ' δύσ' κὶ δὲν τοῦ σκουτώσουν κὶ πάρ' τοὺν ἀνήφουρου, κάποιου κακὸ θὰ τ'ς γίν'. Ὅταν πάρ' τοὺν κατήφουρου, εἶνι κακὸ γιὰ τοὺν οὐχτρό τ'ς Πσ.

5) Ἄμα σ' κόψ' τοῦ φίδ' τοῦ δρόμου σ', εἶνι κακὸ. Πγ.

Πρβλ. παραλλαγὰς Παπάγκου ἐν Λαογρ. τ. Η' σ. 219 ἀρ. 18.

6) Ἄμα ἰδῆς στοὺ δρόμου σ' δυὸ φίδια νὰ τρώγουντι, τότε οἱ οὐχτροὶ σ' θὰ σὶ δείρουν Κ.

B. 1) Ὅταν στοὺ δρόμου σκουτώσουμε φίδ', τοῦ ταξίδ' μας θὰ πάη καλὰ, ἅμα ὅχ', δὲ θὰ πάη καλὰ. Πλς.

2) Ἄμα βροῦμι φίδ' τοῦ προῦτ', εἶνι φίλους ἢ καλὸ Γμ.

Τοῦ ἴδιου, ὅταν ξικ'νᾶς (=ξεκινᾶς) Μ.

Καλό, ἅμα τοῦ βρῆς σιὸν δρόμου Πλ. Πσ. Ρτ.

Εὐτυχία, ὅταν εἶνι κὶ φαίνιτι στοὺ σπῖτ' Πλ.

Θάρθ' στινὸς φίλους ἢ συγγινῆς Μπ.

Εἶνι φτχλὸ (=εὐτυχλό.—ία) Ρτ.

3) Ἄμα εἶνι μπρουστά σ' δυὸ φίδια κλουργιασμένα (=κουλλουριασμένα) κὶ τὰ σκουτώϊς, τοῦ κακὸ π' θὰ πάθ'ς γίνιτι λιγώτιρου. Ἄμα δὲν προυφταῖς, θὰ σ' γίν' κακὸ μιγάλου. Ὅταν τὰ φίδια δὲν εἶνι κ'λουργιασμένα κὶ τὰ ἰδοῦν χουρὶς νὰ τὰ σκουτώσουν, εἶνι κακό, ἅμα τὰ σκουτώσουν, εἶνι καλὸ Πλ.

Παραλλαγὰς εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα περὶ τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ οἶωνοῦ τοῦ ὄφεως ὡς καὶ τῆς ὠφελείας ἢ μὴ ἐκ τῆς θανατώσεώς του ἢ μὴ ἔχομεν ἐν Κυνουρίᾳ (Λαογ. τ. Γ' σ. 477) καὶ Αἰτωλίᾳ (αὐτ. τ. Δ' σ. 417).

Εἰς τὰς ἡπειρωτικὰς μαντείας ὁ ὄφις ἀποτελεῖ καὶ ἀπαίσιον τοῖς ἀνθρώποις οἰωνόν, ἀλλὰ καὶ προάγγελον εὐαγγελίων. Ἡ διττὴ αὕτη ὑπόστασις καὶ ἐπίδρασις τοῦ ὄφεως ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξηγουμένη ἐκ τοῦ τόπου καὶ χρόνου ἐμφανίσεώς του δὲν ἦτο ἄγνωστος καὶ ἀπαράδεκτος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὡν ἱερὸν ζῷον (Σχολ. Δουκ. Φάλ. III, 189—Ἡσύχιος, Σουῖδας ἐν λ. Κρίσαμις—Φωτίου Λεξ. 179,10—Ζηνοβ. 364— II. Καβαθία Προϊστορικὴ Ἀρχαιολογία, ἐν Ἀθήναις, 1910, σ.712, 720, 742 κλπ.) ἐκέκτητο καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἱατροῦ (Αἰλιαν. Ζ. ἱστορ. Α' 4) καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ προστάτου τῆς πόλεως ἢ καὶ τοῦ οἴκου. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ὄφεως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων ἦτο σημεῖον προστασίας αὐτῶν καὶ εὐτυχίας (Ἡροδότ. 8, 41), ἢ δὲ ἐξαφάνισις τούτου κακὸν σημεῖον (Πλουτ. Θεμιστοκλ. 1). Γνωστὸς ὁ παρ' ἀρχαίοις «οἰκουρὸς ὄφις» (Ἀριστοφ. Σφήκες 970—Λυσιστράτη 759), ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν προστάτην τοῦ ἡπειρωτικοῦ οἴκου ἐμφανιζόμενον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἀπολαύοντα τιμῆς παρὰ τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἀπαίσια μορφή εἰς τὸν ὄφιν ἀποδίδεται πρὸ παντὸς ἐν Ἠπειρῷ, ὅταν οὗτος βαδίζῃ, ὅποτε λόγῳ τοῦ ἰδιαιτέρου «προσέρποντος» βαδίσματός του προκαλεῖ τὸν φόβον ὡς καὶ τὴν πρόγνωσιν κακῶν γεγονότων (Ὀμήρ. Χ, 93—Σοφοκλ. Αἴας 226, «φοβοῦμαι τὸ προσέρπον»—Virg. Aen. 2,204 καὶ 472).

76. Παρασκευή

Βλ. λ. Κόλλυθα, Ὀνυξ.

Περὶ τῆς μαντικῆς δυνάμεως τῶν ἡμερῶν βλ. τὰ λεγόμενα ἐν λ. Τρίτη. Ὁ Ἡσίοδος λέγει: «ἄλλοτε μητρὶ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ», ὠνομάζοντο δὲ αἱ κακαὶ ἡμέραι «ἀνέξοδοι» ἢ «ἀνεκδήμητοι».

77. Πασκαλιά¹

Παίρουν τ' ἀνύπαντρα πιδιά τ'μ Πασκαλιά, τ'ν ἀνιβάζουν στοὺν δείχτ' ἰδῶ στοὺ δέξιου χέρ' κὶ τ'ς λέν: «Πέτα, πέτα, πασκαλιά...» κὶ βάζουν μὲ τοῦ νοῦ τ'ς ἓνα κουρίτσ' ἢ πιδὶ ἀνύπαντρου. Ἄν ἢ πασκαλιά πιτάξ' σ' ἱκεῖνου τοῦ μέρους, τότε λέν πὼς αὐτὸς ἢ αὐτὴν εἶν' οὐ σύζυγός τ'ς. Ἄμα δὲν τὸν πιτύχ', κάνουν τοῦ ἴδιου τρεῖς φουρές. Γμ.

78. Πέρδιξ

Ἄμα βρῆς πέρδικα στοὺ δρόμου σ' νὰ πιρπατάῃ, εἶνι καλὸ Πγ.

¹) =μικρὸν κολεόπτερον ἔντομον.

79. Πετεινὸς

- 1) Ἄμα στοῦ σπῖτ' ξιφουρτώνιτι κόκουρας, θὰ νάρθ' φίλους. Γμ.
 - 2) Ὅταν ἔχουμε καλὸν κιρὸ κὶ λαλᾶν ἀπουβραδὶς κουκόρια (πέτος ἢ πέτους εἰς Ββ καὶ Ρμ.), οὐ κιρὸς θὰ χαλάσ'. Γμ. Εἰς Ι. ὅταν κόκουρας λαλήσ' ἀπουβραδὶς, οὐ κιρὸς θ' ἀλλάξ'.
 - 3) Ὅταν τ' νύχτα λαλᾶν κουκόρια, πιρνᾶν κλέφτις. Μ.
 - 4) Ὅταν μὶ τ' δύσ' λαλήσ' κόκουρας, ἢ θὰ βρέξ' ἢ θὰ χιουνίσ'. Μ. ἢ θὰ γίν' μιγάλου κακὸ στοῦ χουργιό. ΠΑ.
 - 5) Ὅταν οὐ κόκουρας λαλήῃ δυὸ ὥρις νύχτα, μιτρᾶν πόσις φουρὲς θὰ λαλήσ' κι' ἂν τ'ς βροῦν μουνές, θάχουν καλὸν κιρὸ, ἂν εἶνι ζ'γές, θάνατους στοῦ σπῖτ' ἢ σὶ κανένα συγγινῇ ἢ κι' ἄλλου κακό. Μπ.
- Ἄμα τοῦ βράδ' οἱ πέτ' λαλήσουν ζ'γά, οὐ κιρὸς θὰ μείν' οὐ ἴδιους, ἄμα λαλήσουν μουνά, θ' ἀλλάξ'. Πγ.
- Τὸ ἀντίθετον μαντεύεται εἰς Πν. διὰ τῶν ἀρτίων καὶ περιττῶν.
- Ἄμα λαλήσ' κόκουρας ἀπουβραδὶς κι' εἶν' οἱ λαλιές ζ'γές, θὰ γίν' κακό, ἂν εἶνι μουνές, καλό. Ρτ.
- Σημ. Τοῦ λάλ'μα αὐτὸ μαντέβ' κὶ τοῦγ κιρὸ, ἄμα εἶνι καλός, θὰ γίν' κακός.

Πρὸγ. βλ. εἰς Ἑπειρ. Χρον. ἔτ. Δ' σ. 615 ἀδήλου ἡπειρωτ. τόπου.

Οὐ κιρὸς θ' ἀλλάξ' ἄμα τὰ κουκόρια λαλᾶν πρὶν ἔρθ' ἢ ὥρα τ'ς.

Πρὸβλ. Νέα Γεωπονικά, ἐν Ἀθήναις, ἔτ. Γ' (1908), σ. 422.

Περὶ τῆς μαντικῆς δυνάμεως τοῦ πετεινοῦ βλ. λ. Ὅρνις.

80. Πηγῇ

Εἶνι μιὰ βρύσ' στ' Χανόπ'λου' κι' ἀπ' αὐτὴ καταλαβαίνουμε ἂν θάχουμε ἀκρίβεια. Ἄμα βγάλ' πολὺ νιρὸ, θάχουμε ἀκρίβεια, ἄμα βγάλ' νιρὸ μαζὶ κὶ ψάρια, θάχουμε πολὺν μιγάλ' ἀκρίβεια. Αμ.

Ἔχουμε μιὰ βρύσ' στοῦ χουριὸ ποῦ τ' λέμι Μαρμάρα. Ἄμα βγάξ' πολὺν νιρὸ τοῦ καλουκαίρ', θάχουμε ἀκρίβεια Πν.

81. Ποντικὸς

Ὅταν κανένας πόντικας τρώῃ πράματα ποῦ δὲν τὰ πειράζι στοῦ σπῖτ', τότε λέν πὼς κάτ' κλέφτηκι στοῦ σπῖτ' ΠΑ.

Πρὸβλ. τὸ ῥωμαϊκὸν γεγονός, καθ' ὃ ποντικός τις διέφαγε τὸν εἰς τὸν ναὸν ἀνατεθειμένον χρυσόν, καθ' ἣν στιγμήν ὁ Μάριος ἐτεκταίνετο στάσιν (Πλουτάρχ. Σύλλας). Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι ποντικὸς τρώγων ἄλλας ἦτο κακὸν σημεῖον (Ἀθαν. Σταγειρίτου, ἐνθ' ἂν. σ. 196).

1) Εἶνε πλησίον τοῦ χωρίου Στρεβίνα Φιλιππιάδος λιβάδιον, ἐνθα καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πηγῇ, βλ. λ. Ὑδωρ.

82. Ποταμός

- 1) Ὅταν σκούζ' τοῦ προυτάμ', θάχουμι βρουχή. Σπ.
 - 2) Ἄμα βάζ' ἢ βουίζ' ἢ σκούζ' τοῦ ῥέμα, θὰ κάν' χ'μῶνας Ρτ.
 - 3) Ἄμα βουίζ' τοῦ πέλαγου, εἶνι χ'μῶνας Πλ.
- Περβλ. Πατρinhν μαντεῖαν (Λαογρ. τ. Β' σ. 706). Βλ. λ. Ὑδωρ.

83. Πούς

- 1) Ἄμα σὶ τρῶν οἱ ἀπαλάμισ ἀπ' τὰ πουδάρια, θάχ'ς δρόμον Σπ.
 - 2 Ὅταν σὶ τρώη τοῦ πόδ', θὰ πάρ'ς δρόμου Ρμ. Φ. Ακ. Πν. Χ.
 - 3) Ἄμα σ' πιάνιτι ἢ ποῦλπα (=κνήμη) ἢ τὰ δάχτ'λα, κάποιους συγγινῆς θὰ πιθάν'. Μ.
- Σημ. Πρέπ' οὐ ἄνθρωπους, ὅταν παθαίν' αὐτό, νὰ βαδίζ'.
- Ὅμοίως ἐν Ββ. ἄμα σ' πιάνιτι τοῦ πόδ', γίνιτι θ'λειά.
- 4) Ὅταν πααίνουν νικρὸ σ' ν' ἱκκλησιὰ κὶ δοῦν τοῦ ἕνα τοῦ πόδ' τ' νᾶνι (=νὰ εἶναι) μακρύτερου ἀπ' τ' ἄλλου, θὰ πιθάν' κὶ ἄλλους ἀπ' τοῦ σπίτ' ἢ συγγινῆς. Αμ.

5) Ὅταν μουδιάσ' τοῦ πόδ' τ' γυνικῶν (=γυναικῶν), θὰ γίν' κακὸ στοῦ σπίτ'. Γιὰ νὰ τοῦ διώξουν λέν:

Μούδιασι, ξιμούδιασι, σῦρι σ' ν' ἀγκαστρομέν'
πῶχ' ἀδεῖα κὶ κάθιτι κὶ ἀπλών' τὰ πουδάρια,

σταυρώνοντας τοῦ μουδιασμένου πουδάρ'. Αμ.

84. Πρόβατον

1) Ἄμα εἶνι χ'μῶνας κὶ τὰ πρόβατα δὲν ἀφίνουν καθόλ' χουρτάρ' κὶ δέγ' κινοῦντι, θάχουμι κακουκιρία. Ἄμα τὰ πρόβατα βουσκᾶν κὶ διαλέν' τοῦ χουρτάρ', θάχουμι καλουκιρία Ββ.

Ἄμα τὰ πρόβατα φ'σᾶν τ'ς μύτις, θὰ βρέξ' Γμ.

Ὅταν τ'νάζουντι τὰ πρόβατα, θᾶνι κακὸς κιρός. Μπ.

Παραλλαγὰς Κυνοῦρίας βλ. Λαογρ.τ. Δ' σ. 738.

2) Ὅταν τ' νύχτα βουλιάζ' προυβατῖνα, τότες ὅλ' λέν' ποὺς οὐ ἀφέντ'ς τ'ς προυβατῖνας θὰ πιθάν'. Δλ.

3) Ὅταν πιρᾶν πρόβατα κὶ σὺ σταματήῃς νὰ τὰ μητρήῃς, τότε τὰ πρόβατα θὰ λιγουστέψουν. Γι' αὐτὸ αὐτός, π' τάχ', δὲν θέλ' νὰ τ' μιτρᾶν τοῦ βιό τ' Σ.

4) Ὅταν τὰ γ'δουπρόβατά σ' γκουντριοῦντι, οἱ οὐχτροί σ' σὶ τρῶν. Σπ.

5) Ὅταν σφαίζ'ς πρόβατου κὶ δῆς νὰ δαγκάσ' τ' γλῶσσά τ', σημαίν' πὼς κὶ ἄλλου θὰ σφαίξης ἢ θὰ τοῦ σκουτώσουν. Βρ.

85. Πρωτομηνιὰ—Πρωτοχρονιὰ

Βλ. λ. Ἄλας. Ἀνθρωπος, 1, 4, Ἄρκτος 2, Ἄρτος 4, Καιρός.

Περὶ τῆς χρήσεως τούτων εἰς μαντεῖας Ἑπειρωτικὰς ὑπάρχουσι βυζαντινὰ μαρ-

τυρίαι ἐκ νομοκανόνων, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦσιν νὰ ἐκριζώσωσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τῶν χριστιανῶν τοιαύτας εἰδωλολατρικὰς δοξασίας. Εἰς νομοκάνων (βλ. λ. Μάρτης) ἀναφέρεται (φ. 97 β) ὅτι «τὰς ἀρχιμηνίας παρατηροῦσιν» καὶ φ. 99 β «τὴν ἡμέραν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κάμνουσι κάποια ψωμία κλειστὰ καὶ τὰ βάλλουσιν εἰς τὰ κέρατα τῶν βόων αὐτῶν νὰ ἰδοῦσι, καρπίζουσιν οἱ καρποὶ τῶν χωραφίων αὐτῶν καὶ κάμνουσιν οἱ τάλανες ἑλληνισμόν».

86. Πῦρ

1) Ἄμα ἡ φουτιὰ βγάζ' μιὰ μιγάλ' φλόγα, ψ'λή, γιὰ μιὰ στιγμή, εἶνι προμήνυμα ζημίας στὰ ζῶά μας. Μ.

2) Τοῦ χ'μῶνα π' ἀνάβουν φουτιὰ στοὺ τζάκ' μὴ κούτσουρα, γλέπουν ποὐλλὲς φουρὲς ἢ φουτιὰ νὰ «κουβιντιάζ'» κὶ λὲν πὼς κάποιους τ'ς ἀναφέρ', «τ'ς μιλιτάει». Αὐτοὶ π' κάθουντι στ' φουτιὰ ἀρχ'νᾶν νὰ λὲν διάφουρα οὐνόματα κὶ σ' ἱκεῖνουν π' θὰ σταματήσ' τοῦ κουθέντιασμα τ'ς φουτιᾶς, ἱκεῖνους θὰ μιλιτάη τοῦ σπίτ'. Μλ. Ρ.

Πρβλ. ὅμοια ἐν Ῥεκούνη Γορτυνίας (Λαογρ. τ. Γ' σ. 347), ἐν Ἀργεῖ (Λαογρ. τ. Δ' σ. 308), ἐν Λεμεσῷ Κύπρου (Λαογρ. τ. Δ' σ. 738).

3) Ὅταν συρίζ' ἡ φουτιὰ, κάποιους συγγινῆς ἢ φίλους μιλιτάει τοῦ σπίτ' Β6.

Ὅταν ἡ φουτιὰ φιφίζ'¹⁾, κάποιους θὰ λέη γιὰ τοῦ σπίτ' ἢ γιὰ κείνουν ποῦνι στ' φουτιὰ. Γι' αὐτὸ ν' ἀνακατεύουν. Πσ.

¶ Ἄμα ἡ φουτιὰ βγάζ' φλόγισ, τότες κάποιους κακουκρέν' (=κακολογεῖ) Πγ.

Ἄμα στ' φουτιὰ σουρίζουν τὰ ξύλα, εἶνι γιὰ καλό. Ἀμ.

Ἄμα ἡ φουτιὰ βουῖζ', κουβιντιάζ', γαργαρίζ', κάποιους ἀναφέρ' τοῦ σπίτ' Μ.

Ὁ Πολίτης (Λαογραφ. τ. Γ' σ. 346) ἀποδίδει γενικῶς εἰς τὴν Ἑπειρὸν μὴ ὀνομάζων τοὺς τόπους αὐτῆς τὰς δύο μαντείας: «ὁ σισμὸς δαδὸς ἢ δαυλοῦ εἶναι σημεῖον καταλαλιᾶς» καὶ «ὁ ῥοῖζος τῶν φλογῶν δεικνύει, ὅτι κάπου σὲ ἀναβάλλουν» λαμβάνων ταύτας ἐκ Ζωγραφ. Ἀγῶνος, τὴν μὲν πρώτην ἐκ σελ. 14, τὴν δὲ ἐκ σελ. 193 καὶ 198.

Ὅμοιαι μαντεῖαι εὑρηνται ἐν Τήνῳ (*Ad. Strausz, Die Bulgaren*, σ. 282), ἐν Ἀργολίδι (*Λ. Καραγιάννη, Δεισιδαιμονίας δοκίμιον*, ἐν Σμύρνῃ, 1872, σ. 133), ἐν Σύμῃ (Ζωγράφ. Ἀγών, σ. 214), ἐν Λιακκοβικίσις Μακεδονίας (*Γουσίου, Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα*, σ. 72), ἐν Πλαγιᾷ Βονίτης (Λαογρ. τ. Γ' σ. 346), ἐν Ἀργαλαστῇ, Λευκάδι καὶ Πατέρμῳ Σικελίας (αὐτ. σ. 347), ἐν Γορτυνίᾳ (αὐτ. σ. 348).

4) Ἄμα γουργουρίζ' ἡ φουτιὰ, λὲν ὅτ' κάποιους τ'ς ἀναφέρ' κὶ λέν:

«ἂν εἶνι φίλους νὰ χαρῇ

κὶ ἂν εἶν' οὐχτροὺς νὰ σκάσ'».

Ἄμα τοῦ γουργούρ'σμα πάψ' στοῦ «χαρῇ», εἶνι φίλους ἱκεῖδς π' τ'ς ἀναφέρ', ἄμα πάψ' στοῦ «σκάσ'», εἶν' οὐχτροὺς. Ρτ.

¹⁾ φιφίζω κάμνω φι-φί, ὡς ἡ φουτιὰ, κουβεντιάζω, σουρίζω, γουργουρίζω, ὅπως ἀλλαχοῦ τῆς Ἑπείρου λέγεται.

Ὅμοιον πρὸς τοῦτο εἶναι καὶ εἰς Λάστα Ἡλείας (Λαογρ. τ. Ε' σ. 406) μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι τὸ δίστιχον εἶναι τετράστιχον ἐκεῖ:

«ἂν εἶσαι φίλος νὰ χαρῆς,
κὶ ἂν εἶσαι ὀχτρος νὰ σκάσης,
κὶ ἂν εἶσαι ἄνθρωπος κακός,
νὰ σκάσης, νὰ πλαντάξης».

Οἱ δύο πρῶτοι στίχοι, ὡς εἶναι ἀκριβῶς, λέγονται εἰς τὴν αὐτὴν μαντεῖαν καὶ ἐν Ἡλείῳ, χωρὶς νὰ εἶναι γνωστὸν εἰς ποῖον χωρίον, διότι καὶ ὁ Πολίτης (Λαογρ. τ. Γ' σ. 347) λαβὼν τούτους ἐκ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος σ. 198 δὲν ἀναφέρει τὸ χωρίον, ἀποδίδων τὴν μαντεῖαν γενικῶς εἰς τὴν Ἑπειρον.

Πρβλ. τὴν ὁμοίαν τῶν ἀρχαίων μαντεῖαν, ὅτι τὸν ἐκ τῆς φλογὸς ψόφον «καλοῦσιν οἱ μὲν τὸν Ἡφαιστον γελᾶν, οἱ δὲ τὴν Ἑστίαν, οἱ δ' ἀπειλὴν τούτων» (τῶν καιομένων) (Ἀριστοτ. Μετεωρ. Β, 9).

5) Ὅταν τοῦ τζ' γάρου μας καίγῃ λουξά, θάχουμε δρόμον. Ἀρ. Μλ. Σπ.

6) Ἄμα οὐ κίρὸς εἶνι βρουχιρὸς κὶ χτ' πᾶμι τ' φουτιά κὶ βγάζ' σπίθις, τ' ν' ἄλλ' μέρα θάχουμε λιακάδα. Μ.

7) Ν' ἀρχιχρουνιά νὰ μὴ δίν'ς οὔτι φουτιά γιὰ τὴν θὰ δίν'ς ὅλ' τ' χρουνιά. Πλ.

8) Ἄμα ἡ φουτιά τ' νύχτα τὰ Χ' στούγιννα ἢ τ' Ἀϊ-Βασιλιοῦ ἢ τὰ Φῶτα οὔσ', «κάποιους ἀπ' τοῦ σπίτ' θὰ οὔσ'». Βρ.

Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπιστεύετο, ὅτι «ἐστία σβεσθεῖσα» σημαίνει «οἰκογένειαν σβεσθεῖσαν» (Ὀμηρ. Ὑμν. ΚΘ'—Ὀρφικοὶ ΠΔ'—Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 679—Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 1056—Εὐριπ. Ἡρακλ. μαινόμε. 503, 599—Θουκυδ. 1, 143—Cicero pro domo 40—Tibull. I, 1, 4—Horat. Epod. II, 43—Ovid. Ars Am. I, 637—Virg. Aen. II, 512) καὶ πρὸς διατήρησιν τοῦ πυρὸς αἰωνίου παρεδίδοτο ἡ ἐστία ὑπὸ τοῦ πατρὸς θνήσκοντος εἰς τὸν υἱὸν (Fust. de Coulanges, Τὸ ἀρχαῖον ἄστυ, μετ. Τιμολ. Φιλήμωνος, ἐν Ἀθήναις, 1898, σ. 37-8), ὡς καὶ ἐν Ἡλείῳ, ἐνθα ἡ ἐστία συνταυτιζομένη πρὸς τὴν οἰκογένειαν παραδίδεται τῷ διαδόχῳ ἐκγόνῳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐλλείψει δὲ τούτου διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ οἴκου εἰς ἐσωτερικὸν γαμβρὸν τῆς κόρης. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀπόδοσις ἀμαρτίας εἰς τὸ γένος ἐπὶ τῇ στερήσει τέκνων ἐν οἰκογενείᾳ. Παραπλησία πρὸς τὴν διὰ τοῦ σιγάρου μαντεῖαν εἶναι ἡ τῶν ἀρχαίων διὰ παρατηρήσεις τῆς κλίσεως τοῦ πυρὸς πλαγίως σημαινούσης ἦταν (βλ. Σταγειρίτου ἐνθ' ἀν. σ. 186).

Παραπλησία πρὸς τὴν διὰ τῆς σβέσεως τῆς πυρᾶς μαντεῖαν εἶναι καὶ ἡ κατωτέρω ἐν Πλ.:

Ἄμα κινδυνέβ' νὰ πιθάν' ἕνας, οὐ παπᾶς μὲ τ' αἶα μυστήρια πααίν' νὰ τοὺν μιταλάβ'. Ἄμα στοὺν δρόμον π' πααίν' μὲ τ' μιταλαβιά στοὺν σπίτ' τ' ἄρρουστου οἰσιστῇ ἢ λαμπάδα ἢ ἀναμμέν', λὲν πῶς οὐ ἄρρουστους θὰ πιθάν'. Ἄμα ἡ λαμπάδα φθάσ' στοὺν σπίτ' τ' ἀνθρώπ' π' θὰ μιταλάβ' οὐ παπᾶς ἀναμμέν', οὐ ἄρρουστους θὰ ζήσ'.

87. Πυρὴν

1) Γιὰ νὰ μαντέψουν τί θὰ γινηθῇ οἱ γ' ναῖκας, βάζουν στ' φου-

τιὰ κουκούτσ' ἀπὸν πουργουκάλλ' κι' ἄμα σκάσ' θὰ γίν' πιδί, ἄμα δὲ σκάσ', κουρίτσ'. Ἀμ.

Πρβλ. ὁμοιον διὰ πυρῆνος βάμβακος ἐν Σοποτῶ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Η' σ. 216, στ').

2) Τ'ν' ἄν'ξ' παίρουν κουρόμβλα κι' μι' δύναμ' τὰ σφίγγουν τόσο π' νὰ πιταχτῇ ὄξου τοῦ κουκούτσ'. Ἐν τοῦ κουκούτσ' πάη κατ' τοῦ χουριό, τότε τὰ κουρίτσια λέν πὼς θὰ πάρουν ἀπ' τοῦ χουριό τ'ς ἄνδρα. Ἐν τοῦ κουκούτσ' πάη ὄξ' ἀπ' τοῦ χουριό, τότε θὰ πάρουν ἄντρα ἀπὸ ἑκείνου τοῦ χουριό ποὺ πάει τοῦ κουκούτσ'. Π. Α.

Σημ. Τοῦτο εἰδικῶς γίνεται ὑπὸ μικρῶν τὴν ἡλικίαν παρθένων.

88. Σάπων.

Ὅταν ἓνας ζητάη σαπούν' νὰ ν'φτῇ (= νιφθῇ) κι' τοῦ δώϊς στὰ χέρια, θὰ μαλώσ'τι. Αχ.

89 Σελήνη.

1) Ὅταν εἶνι καλὸς κιρὸς κι' γύρου στοῦ φιγγάρ' εἶν' ἁλὼν (= κοκκινάδια περιβάλλοντα ὡς φωτοστέφανος τὴν σελήνην, ἄλλως παρ' ἀρχαίους), θάχουμε βρουχὴ Πλ.

Ἄμα τοῦ φιγγάρ' τ' νύχτα ἔχ' γύρου-γύρου σύγνιφα, λέν πὼς σίγουρα θὰ βρέξ' Τ.

Παραλλαγὰς βλ. εἰς Βρετοῦ, Ἑθν. Ἡμερολ. τ. ΙΑ' σ. XLII—Τὰ Νέα Γεωπ. ἐν Ἀθήναις, ἔτ. Γ' (1908), σ. 423,— Ν. Πολίτου, Παροιμίαι, λέξ. φιγγάρ, 17 καὶ λ. ἡλιος 16.—Ὅμοιαι μαντεῖαι ὡσαύτως ἐν Πάτραις (Λαογρ. τ. Β', σ. 706), ἐν Θεσσαλονίκῃ (ἐνθ' ἄν. τ. Γ' σ. 543) καὶ Καστελλορίζῳ (ἐνθ' ἄνωτ. τ. Δ', σ. 293).

2) Ἄμα τοῦ φιγγάρ' τ'ς Πασκαλιάς ἔχ' πουλλὰς μέρις, θάχουμε μιγάλ' ἀκριβεία, ἂν ἔχ' λίγισ, μ'κρὴ ἢ κι' φτήνια γιὰ τοῦ χρόνου π' θὰ μᾶς ἔρθ' Γμ.

Ἡ σελήνη καὶ γενικῶς οἱ ἀστέρες ἐξασκοῦσι μεγάλην ἐπήρειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὴ εἰς τοὺς κατὰ φύσιν ζῶντας. Ἐντεῦθεν ἐξεπήγασεν ἡ παρατήρησις τῶν ἐν αὐτῇ συμβαινόντων, ἐξ ὧν καὶ συνεπείραινον ἀνάλογα μελλοντικὰ γεγονότα ἀναφερόμενα εἰς τὸν καιρὸν, ὃν προσεπάθουν ὡς γεωργοὶ νὰ προμαντεύσωσι, καὶ εἰς τὴν πρόοψιν ἐπιθυμητοῦ ἢ οὐ συμβάντος. Ὁ Πλούταρχος (Νικίας, 23) ἀναφέρει, ὅτι πρὸ τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας τῶν Ἀθηναίων παρετήρουν «τὴν σελήνην, ὅτι συντυγχάνουσα καὶ πὼς αἰφνίδιον ἐκ πανσελήνου τὸ φῶς ἀπόλλυσι καὶ χροᾶς ἴησι παντοδαπάς» καὶ «οὐ ῥᾶδιον ἦν καταλαβεῖν ἄλλ' ἀλλόκοτον ἡγοῦντο καὶ πρὸ συμφορῶν τινων μεγάλων ἐκ θεοῦ γενόμενον σημεῖον». Ὅμοιαι πρὸς τὴν ἡπειρωτικὴν ἀνωτέρω μαντεῖαν εἶναι καὶ αἱ ἀρχαῖαι: «αἱ ἁλῶνες περὶ τὴν σελήνην πνευματώδεις μᾶλλον ἢ περὶ τὸν ἥλιον» (Θεοφρ. Α' 31) καὶ «ταύτης δὲ (τῆς ἁλῶ) τὴν μὲν ἐπιμένουσιν ὑετὸν σημαίνειν, τὴν δὲ διασπασθεῖσαν πνεῦμα, τὴν δὲ μαραινομένην εὐδίαν», ἥτις καὶ ἀποδίδεται τῷ Ἀριστοτέλει (Στοβαίου Ἐκλογαί φυσ. Α' λ., 2=Diebs, Dexographi Graeci σ. 455). Βλ. καὶ Σταγειρίτου ἐνθ' ἄν. σ. 192.

3) Ὅταν δὲν εἶνι πανσέληνους κι' τοῦ φιγγάρ' ἔχ' τ'ς ἀκρις κατ' ἀπάνου, λέν πὼς τοῦ φιγγάρ' γκαστρῶθ'κι κι' θὰ βρέξ' Πλ.

Ἡ σελήνη οὕτω λέγεται δίκερος, λατ. bicornis (Horat. Carm. saecul. 35).

Βλ. Μαρίνου Βρετοῦ, Ἑθν. Ἡμερ. 1871, σ. XLVI—Τὰ Νέα Γεωπονικά ἐνθ. ἀν. σ. 423—Ὅμοιαι μαντεῖαι ἐν Καστελλορίζῳ (Λαογρ. τ. Β' σ. 689) καὶ Πάτραις (ἐνθ' ἀν. 706).

Ὅμοια πρὸς ταύτην ἡ παρατήρησις τῶν ἀρχαίων: «τὸ σελήγιον, ἐὰν ὀρθὸν ᾖ μέχρι τετράδος καὶ εἰ εὐκυκλον, χειμάσει μέχρι διχοτίμου (Θεοφρ. Ἀπόσπασμ. Α'. 27. 38). Βλ. ὁμοίας ἀρχαίας παρατηρήσεις εἰς Μελέτην, 1907, σ. 606-7, ἐνθα μετεωρολογικὴ μελέτη τοῦ Αἰγινήτου.

90. Σεπτεμβρίου πρώτη

Βλ. λ. ἄλευρον.

91. Σῖτος

Τ' Αἰ-Βασ'λιοῦ παίρουν ἓνα σπ'ρί (=σπιρί) κόκκου (σ'τάρ) κὶ τοῦ βάζουν στ' γουνιά. Ντ' γουνιά μπουτήτιρα ντ' γκαῖν κὶ ντ' γκαθαρίζουν καλὰ ἀπὸ στάχτ' κὶ ξύλα. Ἄν τοῦ σ'πρί ἔρθ' κατ' αὐνοὺς ποῦνι γύρα-γύρα στ' φουτιά, θάρθ' οὐ ξινιτιμένους, ἂν πάῃ ἀντίθιτα, οὐ ξινιτιμένους θὰ πάῃ μακρύτερα. Πρὶν βάλουν τοῦ σ'τάρ' στ' φουτιά λέν' τῶ-νουμα π' θέλουν Πσ.

92. Σκώληξ

Βλ. λ. Καρπὸς δρυῶν.

93. Σπλῆν

Παίρουν τ' σπλῆνα ἀπόνα ἀρνὶ ἢ γίδ π' ψόφ'σι ἄξαφνα κὶ τ' γ καῖν (=καίουν). Ἄν βροῦν γύρα-γύρα δόντια, τοῦ κουπάδ' εἶνι ἀπὸ κακὸ μάτ' κὶ θὰ γίν' κὶ ἄλλου κακό. Γμ.

Πρὸς διαφόρους μαντικούς σκοποὺς παρατηροῦσι τὸν σπλῆνα ἐν Ζερβόζῃ Γορτυνίας (Λαογρ. τ. Θ' σ. 12), εἰς Λάστα (αὐτ.) καὶ Μεσσηνίαν (αὐτ.).

Περὶ τῆς μαντικῆς σημασίας τοῦ σπληνὸς παρ' ἀρχαίοις βλ. Ἀθαν. Σταγειρίτου, Ὠγυγία ἢ Ἀρχαιολογία, τ. Α', ἐν Βιέννῃ, 1815, σ. 162. Βλ. λ. Καρδία, Νεφρόν, Ὠμοπλάτη.

94. Στυπτηρία

1) Ἄν πάρουμε λίγ' στύψ' κὶ τ' βάλουμε σὶ λ'θάρ' καμένου, σὶ γουνιά ἢ σὶ σίδηρου καμένου, θὰ σ'κουθῇ φ'σκάλα κὶ ἂν μὲν' ὅπους εἶνι, ἢ γκαστρουμέν' θὰ κἀν' πιδί, ἅμα σκάσ' κὶ πέσ', κουρίτσ'. Μ.

2) Βάζουν στ' φουτιά κουμμάτια στύψ' κὶ ἅμα μείν' στρουγγ'λὴ καμμιά τρύπα, θὰ γιννηθῇ πιδί, ἅμα ἔχ' τρύπα, κουρίτσ'. Πρὶν θὰ βάλ'ς στοῦ νοῦ σ' γιὰ ποιά γκαστρουμέν' βαίῃς στ' στύψ'. Μπ.

Πρβλ. Ὅμοιον Γορτυνίας (Λαογρ. τ. Θ' σ. 13 σημ. 1).

3) Γιὰ νὰ μαντέψουν οἱ γκαστρουμέν' γ'ναῖκ'ς ἂν θὰ κἀνουν πιδί ἢ κουπέλλα, βάζουν σὶ μιὰ καμέν' πλάκα ἓνα κουμάτ' στύψ' κὶ ἂν ἡ στύψ'

γίν᾽ σάν πιδί, τότες προυμαντεύουν ὅτ' θὰ γιννήσ' πιδί. Ἄν ἡ στύψ' μοιάσ' κάτ' σ' κουπέλλας, τότες λέν' ὅτι θὰ γιννήσ' κουπέλλα. Σκ.

4) Ἡ κυρὰ Κώστινα τριανταπιντάρια τώρα, δὲν μπιτύχινι στ' μ παντρειά. Εἶχι παντριφτῇ μικρούλα κι' ἀπόχτ'σι 'ς τ' σειρὰ τέσσιρα κουρίτσια κι' πάλι τώρα εἶνι γκαστρουμέν'. Οὐ καὺμός τ'ς ἦταν νὰ γιννήσ' σιρκὸ γιὰ νὰ μείν' στοὺ πουδάρ' τ' Κώστια κι' τ' κράτ'σι κι' τῶνουμα. Κι' τί δὲν ἔκαμι ἢ κακουμοίρα, γιὰ νὰ μάθ' ἀπὸ προυτύτιρα τί θὰ γιννήσ'. Μιὰ μέρα κάλισι κι' τ' θειὰ Βασίλου, πिरασμέν' πουλὺ στὰ χρόνια, ποῦ'ξιρι νὰ κάν' μάγια κι' νὰ καταλαβαίν' τί θὰ ἀπουχτήσουν οἱ χουριανές. Ἡ θειὰ Βασίλου διάλιξι μιὰ καθημιρνή γιὰ νὰ μὴν εἶνι ἄλλους στοὺ σπῖτ' κι' πῆγι. Ἀφοῦν εἶπαν τῶνα κι' τ' ἄλλου ἢ κυρὰ Κώστινα δὲν ἄργισι νὰ τ'ς πῆ κι' γιατί τ' γ κάλισι. Τότες ἡ θειὰ Βασίλου ἔβγαλι ἀπ' τοὺν γκόρφουτ'ς μιὰ σακκοῦλλα, πὺ φύλαϊ μέσα τὰ μάγια τ'ς, ἔβγαλι κάτ' ἀπ' αὐτῇ, ἔκαμι τοὺ σταυρό τ'ς, πῆρι ν' ξύστρα¹, ξάρ'σι² μέσα στ' χόβουλ³ κι' ἀπίθουσι ἓνα σπ'ρὶ μ'κρό. Τοὺ σ'πρὶ ζιστάθ'κι, ἔβρασι κι' κάτ' σχημάτ'σι. Ἡ γρηὰ τῶβγαλι, τ' ἀφῆκι κι' κρύουσι, τοὺ 'ξήτασι κι' εἶπι στήν κυρὰ Κώστινα πὺς θὰ γιννήσ' σιρκὸ. Τοὺ σ'πρὶ ἦταν ἀπὸ στύψ'. Ι.

95. Σύγνεφον

Τοὺ καλουκαίρ' ἅμα ἰδοῦμι σύγνεφον στοὺν Ἀη-Λια, ἀπὸν βραδὶς, θὰ βρέξ'. Γμ.

Εἶνι σύγνεφον στ' Στρουγούλλα (=ὄρος Δ. τοῦ χωρίου), θὰ βρέξ' Μλ.

Ἄμα συγνιφιάζ' στοὺν Ἀη-Λια, (=Ἀγιον Ἡλίαν) οὐ κιρὸς θ' ἀλλάξ'. Ρτ.

Παρόμοια ἐν Ναυπλίῳ (Βρετοῦ, Ἡμερολόγιον, ἔτ. ΙΑ', 1871, σ. XLV—XLVI ἐκ <Γεωργικῆς ἐφημερίδος> Ναυπλίου), ἐν Πάτραις (Λαογρ. τ. Β', σ. 705), ἐν Θεσσαλονίκῃ (αὐτ. τ. Γ' σ. 513), ἐν Καστελλορίζῳ (αὐτ. τ. Δ' σ. 292) καὶ Κυνουρία (αὐτ. σ. 738). Βλ. πρὸς τοῦτοις καὶ Νέα Γεωπονικά, ἔτ. Γ', 1908, σ. 422.

Ὅμοιότυπον πρὸς τὰ διὰ νέφους ἡπειρωτικὰ μαντεύματα εἶναι τὸ ἀρχαῖον: «Ἐὰν ἐπὶ κορυφῆς ὄρους νέφος ὀρθὸν στῇ, χειμῶνα σημαίνει» (Θεοφρ. Ἀποσπ. Α' 45).

96. Τετάρτη

Μὴν πλέθ'ς (=πλέκεις) τσουράπια τ' ἀντρός 'ν τιτράδ' τοὺ βράδ', γιὰτὶ οὐλου θὰ τοὺγ κατηγουροῦν Μ.

Βλ. λ. Ὀνυξ' Ἀρμυροκουλλούρα.

97. Τρίπους πυρᾶς

1) Ὅταν καίῃ ἡ πυρουστία κι' βγάξ' σπ'θοῦλις (=σπιθοῦλες) τότε λέν

¹) Ἐργαλεῖον πρὸς κάθαρσιν τῆς ἐστίας.

²) Ἡνοιξε, ἐκαθάρισε, ἔκαμε τόπον καθαρόν.

³) Πυρὰ ἐκ μικρῶν ἀναμμένων ἀνθράκων ἢ ἐκ ξύλων.

πῶς οὐ κόσμους τρώϊτι τοῦ σπίτ'. Λέν τότες: «κάποιους μᾶς τρώϊτι», «μᾶς τρώουντι οὐ κόσμους». Μ.

Ὅταν ἰδοῦμι τ'μ πυρουσιὰ στ' φουτιὰ νὰ βγάν' τσίκις βγάνουντας, λέμι πῶς μᾶς φτουνοῦν οἱ ἄλλ' Σπ.

Βλ. ὅμοια Γορτυνίας (Λαογρ. τ. Γ' σ. 388—9) καὶ Ἡλείας (αὐτ. τ. Ε' σ. 407).

2) Μὴν ἀφίν'ς τ'μ μπυρουσιὰ στ' φουτιὰ χουρὶς νὰ βάϊζς τίποντι ἀπάν', γιὰτὶ δὲν ξεχριώνισι Μ.

3) Ἄμα ἡ πυρουσιὰ βγάζ' σπίθις, εἶνι χρήματα στοῦ σπίτ' Μπ.

Βλ. ὅμοιον ἐν Πλαγιᾷ Βονίτσης καθ' ἡμετέραν πληροφορίαν καὶ ἐν Λιακκοβίοις (Λαογρ. τ. Γ' σ. 438).

97. Τρίτη (ἡμέρα)

Ἄμα ξεκίνηϊς γιὰ ταξίδ' Τρίτ', κακὸ θὰ πάθ'ς. Ἄμ' ἀρχίϊς μιὰ δ'λειὰ Τρίτ', θὰ σ' βγῇ κακὰ ἡ δ'λειά. Εἶνι κακὲς οἱ ὥρις τ'ς Τρίτ'ς Μλ.

Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη εὐρίσκεται εἰς ὅλα τὰ χωρία, τὰ περιληφθέντα εἰς τὴν παροῦσαν συλλογὴν, φαίνεται δὲ ὅτι εἶναι Πανηπειρωτικὴ.

Πρβλ. ὅμοιαν δοξασίαν ἐν Σμύρνῃ (Α. Καραγιάννη, Δεισιδαιμον. Δοκίμιον, ἐν Σμύρνῃ, 1872, σ. 257), ἐν Λέσβῳ (Georgakis, *Le Folklore de Lesbos* Par. 1894, σ. 314), ἐν Ἡπείρῳ (Ζωγράφειος Ἀγών, Κων/πολις, 1891, τ. Α', σ. 14), ἐν Ἀττικῇ, Θεσσαλίᾳ, Κυκλάσι, Λιακκοβίοις Μακεδονίας καὶ Πελοποννήσῳ (Λαογρ. Σύμμεικτα, τ. Α' σ. 42).

Ἡ Τρίτη θεωρεῖται ἀποφράς ἡμέρα εἴτε ὁλόκληρος εἴτε εἰς ὠρισμένην ὥραν. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους δὲν ἔλειπον ἀποφράδες ἡμέραι ὀνομαζόμεναι ἀνέξοδοι ἢ ἀνεκδήμητοι καὶ κακαὶ (Πλάτ. Νόμοι 800 D—Λυσίου Ἀπόσπ. 31—Πλουτάρχ. Ἀλκιβιάδης 34), καθ' ὧς οὐδὲν ἤρχιζε, «ὥστε μήτε ἀρχαὶ χρηματίζωσι, μήτε εἰσαγώγιμοι αἱ δίκαι ὦσι, μήτε τὰ ἱερὰ ἱερουργῆται, μήθ' ὅλως τι τῶν αἰσίων τελεῖται» (Λουκ. Πευδ. 12), οὔτε δὲ ἐθεώρουν αὐτὰς ὡς καλὰς, ὥστε νὰ ἐκκινήσωσι (Ἀθαν. Σταγειρίτου, Ὁγυγία, σ. 166).

Παραπλησία πρὸς τὴν ἡμέραν Τρίτην ἦτο παρὰ Ῥωμαίοις ἡ 16 Ἰουλίου, dies ater ἢ nefastus (Horat. Od. 2, 13, 1), διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὑπέστησαν ἦτταν παρὰ τὸν Ἀλλίαν ποταμὸν ὑπὸ τῶν Γαλατῶν τῷ 82 π. Χ. (Φρ. Βερτολίνη, Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, μετ. Σπ. Λάμπρου, τ. Α', ἐν Ἀθήναις, 1893, σ. 160 σημ. 5). Ἐκτὸς τῆς Τρίτης, καθ' ἣν πάντοτε τὰ μυρία καὶ πάντα κακὰ ὑφίσταται ὁ Διγενὴς (Βασίλειος Διγενὴς Ἀκρίτας, ἐποποιία βυζαντινὴ τῆς 10 ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὸ ἐν Ἀνδρῷ χειρῶγραφον ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη, ἐν Ἀθήναις, 1881, 4387 καὶ Λαογρ. τ. Α' σ. 224) καὶ ἦτις φαίνεται προσκειμένη πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς κακὴν νομιζομένην τρίτην ἐκάστου μηνὸς (W. Schmidt, *Geburstag in Alterum*, Giessen, 1908, σ. 109 ἐξ. θεωροῦνται κακαὶ ἡμέραι σήμερον ἐν Ἡπείρῳ, ὡς καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, ἡ Παρασκευὴ καὶ Τετάρτη (βλ. λέξεις). Ἡ ἀπόδοσις κακῶν προγνώσεων εἰς τὴν Τρίτην καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ὑφίσταμένη καὶ παρ' ἀρχαίοις καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ὀφείλεται τοῦτο μὲν εἰς θρησκευτικούς λόγους, τοῦτο δὲ καὶ εἰς ἀστρολογικούς. Περὶ τούτου βλ. σχετικὰ ὑπὸ Ν. Πολίτου ἐν Κ. Φ. Σκόκου Ἐθν. Ἡμερολ. τοῦ 1897, σ. 343-9 ἀναδημοσιευθέντα εἰς Λαογρ. Σύμμεικτα, τ. Α', σ. 42-7.

98. Τριχιά

Ὅταν πααίν' ἡ γ'ναῖκα γιὰ νιρὸ ἢ γιὰ ξύλα κὶ βάλ' ἢ ντριχιά τ' ἀνάπουδα, γιὰ νὰ φέρ' τοῦ νιρὸ ἢ τὰ ξύλα σπίτ', εἶνι θάνατους ἢ κακὸ μγάλου. Ἀν.

Εἰς Σπ. ἀμέσως κόβουν ἔν τριχιά μὴ τοῦ τσικούρ' κι' οὐ θάνατους φεύγ'.

99. Ὑπαπαντή

Βλ. λ. *Καιρός*.

100. Ὑπόδημα

Ἄμα βγάλ'ς τοῦ τσαρούχ' κι' πάη τ' ἀνάπουδα, θὰ πιθάν'ς ἢ οὐ ἴδιους ἢ ἄλλους κανέννας ἀπ' τοῦ σπίτ'. Μλ.

Ὅμοιον ἐν Γκιουμουλτζίνη (Λαογρ. τ. Β' σ. 414).

101. Ὑδωρ

Βλ. λ. *Ἀρμυροκουλλούρα. Καιρός. Ποταμός*.

102. Χεῖρ

1) Θὰ πάρουμε χρήματα Ακ. Ββ. Μ. Πν. Πρ. Πγ. Πλσ. Πσ. Πα. Ρμ. Σ. Χ. Σπ. Φ.

ὅταν α') μᾶς τρώη ὅποιου χέρ' Πα. Πγ. Πρ. Χ.

β') μᾶς τρώη τοῦ ζέρβιου Ββ. Πλσ. Σ. Σπ. Χ.

γ') μᾶς τρώη τοῦ δέξιου τοῦ χέρ' Ακ. Πσ.

δ') μᾶς τρώη ἢ ἀπαλάμ' Πν.

ε') μᾶς τρώη ἢ ζέρβια ἢ ἀπαλάμ' Μ., ἢ δέξια Ρμ.

2) Θὰ δώσουμε χρήματα Ββ. Μ. Π. Πσ. Πλσ. Σ. Σπ. Ρμ. Φ.

ὅταν α') μᾶς τρώη τοῦ δέξιου τοῦ χέρ' Πλσ.

β') μᾶς τρώη τοῦ ζέρβιου Πσ. Ακ.

γ') μᾶς τρώη ὅποιου χέρ' Πα.

Παραλλαγαὶ Γκιουμουλτζίνας ἐν Λαογρ. τ. Β' σ. 413.

3) Ὅταν ἰδῆς κίτρινου σ'μάδ' στοῦ χέρ' κ' εἶσι μέσα στοῦ σπίτ', θὰ πιθάν' κάποιους ἀπ' τοῦ σπίτ', ἂν τοῦ ἰδῆς στ'ν αὐλή, θὰ πιθάν' συγγι- νῆς Μ.

4) Ὅταν εἶνι δυὸ ἀνύπαντρα πιδιά ἢ κουρίτσια, παίρουν τὰ τρία δάχτ'λα ἀπ' τοῦ χέρ' τ'ς κι' τόνα π'θέλ' νὰ μάθ' βάν' σὶ κάθι δάχτ'λου μὴ τοῦ νοῦ τ'ς κ' ἓνα ὄνουμα πιδιοῦ ἢ κουριτσιοῦ π' ἀγαπάει. Τ' ἄλλου πιδὶ ἢ τοῦ κουρίτσ' σφίγγ' δυνατὰ τὰ τρία δάχτ'λα κι' ὅποιου πουνέσ' πρι- σότιρου, ἱκεῖνου δείχν' τοὺν ἄντρα ἢ ντ' γ'ναῖκα. ΠΑ.

5) Ὅταν τοῦ χέρ' ἔχ' χρώμα κίτρινου-καφέ, θάνατους Σπ.

Σημ. Ἡ διάφορος ἐξ ἐκατέρας χειρὸς πρόγνωσης ἄλλοτε εἶναι γενικὴ γνώμη παρὰ τῷ ἡπειρωτικῷ χωρίῳ, ἄλλοτε δὲ ἐξαρτᾶται αὕτη ἐκ τοῦ καθορισμοῦ ἐκατέρας διὰ ταύ- την ἢ ἐκείνην τὴν πρόγνωσιν. Βλ. λ. οὗς.

103. Χελιδὼν

Τὰ μ'κρὰ πιδιά, ὅταν πρωτόρχουντι τὰ χελιδόνια, τρέχουν νὰ ἰδοῦν

ὅσου μπουροῦν πλισσότιρα. Ἰκείνου τοῦ πιδὶ π'γλέπ' πουλλὰ χιλιδόνια, θὰ φουρέσ' κὶ κινούργια ροῦχα τ' Λαμπρή. ΠΑ.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ χελιδὼν εἶναι ἀπαίσιον σημεῖον κρᾶζουσα ἢ καθημένη (Ἀθ. Σταγειρίτου, ἐνθ' ἄν. 191).

104. Χιών

Ἄμα τοῦ χιόν' δέμ πέφτ' ἀπ' τὰ κλαριά, θὰ ρίξ' κὶ ἄλλου Ρτ.

105. Χοῖρος

1) Ὅταν τὰ γ'ρούνια τρῶν ὅτ' βροῦν, ἀκόμα κὶ ἀσφάκεις, θάχουμι κακὸν κιρό. Αμ.

Πβρλ. ὁμοίαν δι' αἰγοπροβάτων ἐν Κυνουρίᾳ (Λαογρ. τ. Δ' σ. 738).

2) Ἄμα τὰ γρούνια παίζουσι ἢ παίρουν ἄχυρα νὰ φκιάσουν γούρνα, γιὰ νὰ κ'μηθοῦν, θὰ βρέξ', θὰ κ'άν' πουλὺς χ'μῶνας Κ. Πλ.

Πβρλ. ἐν Πάτραις (Λαογραφ. τ. Β' σ. 704), ἐν Μεσσηνίᾳ (Πολίτου, Παροιμίαι, τ. Γ. σ. 105, λ. μαλώνω 19) καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος (Τὰ Νέα Γεωπονικά, ἐν Ἀθήναις, ἐτ. Γ', 1908, σ. 422) καὶ Πολίτου (ἐνθ' ἄν. λέξ. γουρούνια, 5).

3) Σφάιζς ἓνα γροῦν, κοίταξι τ' σπλήνα τ'. Ἄμα εἶνι χουντρὴ πίσου, ἔχουμι πίσου τοῦ χ'μῶνα, ἅμα εἶνι μπρουστά, εἶνι μπρουστά μας οὐ χ'μῶνας, ἅμα εἶνι στ' μέσ', εἴμιστι στὰ μέσα τοῦ χ'μῶνα. Μ.

106. Χρήματα

Ν' ἀρχιχρουνιά νὰ μὴ δίν'ς χρήματα, γιὰτὶ ἄλλοιῶς θὰ δίν'ς ὅλ' τ' χρουνιά. Πλ.

107. Χριστούγεννα

Βλ. λ. Ἀνθρωπος.

108. Χρῶμα

Βλ. λ. Κόραξ, Χεῖρ.

Σύγχυσις ὡς πρὸς τὸ ποῖόν τοῦ σημείου τοῦ μαντικοῦ ἐκ τοῦ χρώματος ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλὰ τὸ μέλαν θεωρεῖται κακὸς οἰωνὸς ἀντιθέτως πρὸς τὸ λευκὸν (Α. Dieterich, Abraxas, σ. 170—L. Deubner, De incubatione, σ. 49 ἐξ.). Βλ. εἰσέτι περὶ τοῦ μέλανος ὡς κακοῦ καὶ Ἀθ. Σταγειρίτου ἐνθ' ἄν. σ. 196.

109. Ὠμοπλάτη

1) Ἄμα στ'μ πλάτ' ἰδῆς στ'ν ἄκρ' μιὰ γραμμὴ, θὰ γέν' θάνατους στοῦ σπίτ', ἂν ἡ γραμμὴ ἡ μαύρ' βρῖσκιτι ὅξου ἀπ' τ'ν ἄκρ', κάποιους θὰ πιθάν' ἀπ' τ'ς συγγινεῖς, κὶ ἂν ἰδῆς μιὰ μικρὴ τρῦπα θὰ γιννῆσ' ἡ γ'ναῖκα Βρ.

2) Παίρουν τ'μ πλάτ' ἀπὸν τοῦ πρόβατου ἢ τ'ς γίδας κὶ τοῦ κ'τᾶν. Ἄμα στ' μέσ' στοῦ στινὸ ἰδοῦν μιὰ βούλλα κόκκιν', λέν: «κάποιους ἀπ' τοῦ σπίτ' θὰ πιθάν' ἡ κάποιους ἀπ' τ'ς συγγινεῖς Γμ.

3) Ἄμα στ' μ πλάτ' ἰδῆς γραμμὴ κι' ἅπ' ἂν σ' αὐτὴ τρυπα σὰ σκαφίδ', κάποια γ'ναῖκα ἅπ' τοῦ σπίτ' εἶνι γκαστρουμέν'. Ἄμα ἡ κόκκιν' τρυπα εἶνι στρουγγ'λὴ κι' μεγάλ', κάποιους μιγάλους ἅπ' τοῦ σπίτ' θὰ πιθάν', ἂν εἶνι μικρὴ, κάποιους μ'κρός. Ἄμα ἡ τρυπα εἶνι ὄξου ἅπ' ντ' γραμμὴ, θὰ πιθάν' κάποιους συγγινῆς. Ἄμα ἰδῆς κουκκινάδια, πόλιμους Κ.

4) Σφάξι κάνα μανάρ' σ' κι' βγάλι τ' μ πλάτ'. Αὐτὴ ντ' βράϊζς κι' κ'τᾶς πῶχ' στ' μέσ' κατ' τρυπούλις κι' αὐτὲς εἶνι ἡ οἰκουγένεια. Ἄμα εἶνι ξεχουρσὰ μιὰ τρυπούλλα, θὰ πιθάν' κάποιους στοὺ χρόνου, ἢ σὶ τρία χρόνια ἅμα εἶνι μακρύτερα, ἢ σπ'τίσιους ἢ συγγινῆς Μ.

Παραλλαγὰι τούτων ἐν Πάργῃ (Λαογρ. τ. Θ' σ. 25, ἀρ. 2), ἐν Μεσσηνίᾳ (αὐτ. σ. 33 ἀρ. 3), ἐν Εὐρυτανίᾳ (αὐτ. σ. 38, ἀρ. 3).

Περὶ τῆς χρήσεως τῆς ὁμοπλάτης ὡς μαντικοῦ μέσου παρ' ἀρχαίοις βλ. Ἡροδ. 24 — Λουκ. Ζεὺς τραγῳδ. 42 — C. Wieland, Lucians von Samasata sämmtl. Werke 1813, τ. II, σ. 384 — Ἑστία, τ. Α'. 1876, σ. 222 — Abbot Maced. Folk-lore, 1903, σ. 97 — Chantepie de la Saussay, Lehrbuch der Religionsgeschichte I, 1887, σ. 282 — Ad. Erman, Die Aegyptische Religion, 2. Aufl., Berlin, 1909, σ. 104 — Byzant. Zeitschr. 1910, σ. 573 — Al. Dieterich, Eine Mithrasliturgie, 2. Aufl., Leipzig, 1910, σ. 14, 17, 76-7 — Bouché-Leclercq, Histoire de la divination, I, 180 — Halliday Greek Divination, 1913, σ. 186 — Πολίτου, Λαογρ. Σύμμ. τ. Α. σ. 77-9 καὶ Λαογρ. τ. Θ' σ. 1-51, ἐνθα ἡ περὶ ὁμοπλατοσκοπίας μελέτη τοῦ κ. Γ. Α. Μέγα.

Ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὁμοπλατοσκοπίαν βλ. γνώμην Πολίτου (ἐνθ' ἂν. σ. 78): «εἶναι ἀληθὲς ὅτι παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων γίνεται μνεία τῆς ὁμοπλατοσκοπίας, ἀλλὰ δὲν νομίζομεν τοῦτο ἐπαρκὲς διδόμενον, ὅπως ἀρνηθῶμεν τὴν ἀρχαιότητα τῆς προλήψεως ταύτης· ἡ παρὰ βυζαντινοῖς μάλιστα γνώσις αὐτῆς [ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ ἰδιαίτερας τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ πραγματείας «περὶ ὁμοπλατοσκοπίας» δημοσιευθείσης ἐκ βιενναίου χειρογράφου ὑπὸ R. Herscher ἐν Philologus τ. VIII, 1853, σ. 166-8 καὶ ὑπὸ Ν. Πολίτου ἐν Παρθενῶνι, τ. Β', 1872, σ. 1095-7 καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Α. Μέγα δημοσιευθέντος ἐν Λαογρ. τ. Θ' σ. 1-51 νομοκάνονος τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης] ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον» καὶ ἐπάγεται ὁ Πολίτης ὁρθῶς, ὅτι «ἡ ἐξήγησις τοῦ σημείου τῆς ὁμοπλάτης καὶ τὰ ἐκ τούτων μαντεύματα εἶναι ἀπαρσπαστικῶς ὅμοια πρὸς τὰ νῦν παρ' ἡμῶν πιστευόμενα» (ἐνθ' ἂν. σ. 79) ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἀντιβολῆς τῶν ἀνωτέρω ἀναγραφεισῶν παραλλαγῶν τῆς δι' ὁμοπλάτης μαντείας τοῦ Βρυσηϊοῦ (ἀρ. 1) καὶ Γοργομύλου (ἀρ. 2) πρὸς τὰς τοῦ Ψελλοῦ καὶ τοῦ Ἀωνύμου (τῆς Ἑθνικῆς μας Βιβλιοθήκης).

Ψελλός: «Ζεὺς μὲν ὡς καὶ θανάτου κρίσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ τῆς ῥάχεως ἔχουσι· καὶ εἰ μὲν αὕτη ἐκατέρωθεν ἐστὶ λεπτή καὶ καθαρά, ζωῆς ἐντεῦθεν λαμβάνουσι σύμβολα· εἰ δὲ συγκεχυμένη, θανάτου τεκμήρια».

Ἀωνύμος: «Ἐὰν ἔχη τὸ δεξιὸν μέρος ἱνας ὀρθὰς ἐρυθράς, ἀναλόγους τοῦ πλήθους νόει τὰς νόσους καὶ θανάτους» (φύλλ. 157α).

«εἰ δὲ ἰδοῖς πολλὰς ἐν αὐτῷ [(δεξιῷ μέρει) ἱνας, κίνδυνον θανάτου ταχὺν νόει» (φύλλ. 157β).

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΑ ΣΩΠΙΚΑ

ΥΠΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Χ. ΠΑΠΑΧΑΡΙΣΗ

Εἰς τὸ λεξιλόγιον τῆς συνθηματικῆς τῶν Σωπικιωτῶν βαγενάδων διαλέκτου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσα τῷ 1930 εἰς τὸν Ε΄ τόμον τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» προσθέτω κατωτέρω καὶ ἄλλας τινὰς λέξεις μὴ δημοσιευθείσας τότε. Λέξεων δέ τινων δημοσιευθεισῶν εἰς τὸ ἐν λόγῳ λεξιλόγιον προστίθενται τώρα καὶ ἄλλαι σημασίαι, αἵτινες δὲν εἶχον ἀναγραφῇ. Παρὰ τὰς νέας ταύτας σημασίας καταγράφονται καὶ αἱ διὰ τῆς πρώτης συλλογῆς γνωσθεῖσαι, αἵτινες κλείονται ἐντὸς ἀγκυλῶν.

Τὰ στοιχεῖα τῆς προσθήκης ταύτης συνέλεξα ἀπὸ Σωπικιώτας βαγενᾶδες, τῶν ὁποίων τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει δὲν ἀναγράφω τὰ ὀνόματα. Ἡ ἐπιθυμία των αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸν φόβον μήπως ἐξεγείρουν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν συμπατριωτῶν των, ὥς τοῦτο ὑπέστη ὁ Βασίλης Καναβός, τῇ ὑπαγορεύσει τοῦ ὁποίου (Ἑπ. Χρ. τ. Ε΄ σελ. 266) κατηρτίσθη ἡ συλλογὴ τῶν Σώπικων. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Βασίλη Καναβοῦ ἀπεδοκιμάσθη ὑφ' ὅλων τῶν Σωπικιωτῶν. Κρατεῖ δὲ ἡ σκέψις νὰ συνέλθουν οἱ βαγενᾶδες καὶ ἐξεύρουν ἄλλην συνθηματικὴν διάλεκτον.

Πρῶτος τῶν ἡμετέρων λογίων ἐγνωστοποίησε τὴν ὑπαρξιν τῆς συνθηματικῆς τῶν Σωπικιωτῶν διαλέκτου ὁ μακαρίτης Ι. Λαμπρίδης εἰς τὰ *Παγωνιακά* (σ. 55), ἔνθα κατέγραψε καὶ τρεῖς λέξεις.

Ἐνταῦθα δέον νὰ διορθωθοῦν καὶ τινὰ ἐσφαλμένως τυπωθέντα τῆς συλλογῆς μου τῶν Σώπικων ἐν τῷ Ε΄ τόμῳ οὐχὶ τόσον ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλειφίας, ὅσον ἔνεκα τοῦ δυσαναγνώστου τοῦ ἰδικοῦ μου χαρακτῆρος.

Ἀντὶ ζυγισμένη (ἡ) γράφει ζυγλασμένη (ἡ).

> καρτόφ	> καρτόφι (τὸ)
> κέμπ	> κέμπι (τὸ)
> κιμάσ ²	> κιμάσι (τὸ)
> λόλικο	> λώλικο (τὸ) ¹

¹) Τὸ παράγω ἀπὸ τὸ λωλός, ὅπερ εἶναι ἡ μετοχὴ ὀλωλός.

²) Σημ. «Ἑπ. Χρονικῶν». Πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ch (ὡς ἐν τῇ γαλλ. λέξει chat) ὁ σ. θέτει ἄνωθεν τοῦ σ τελείαν στιγμὴν. Δι' ἔλλειψιν τοῦ στοιχείου τούτου ἐν τῷ τυπογραφίῳ ἀντικαθίσταται τοῦτο διὰ τοῦ ἡμιμαύρου σ.

- > μιλιάζω, μιλιάσματα, μίλιαρης γράφε μιλιάζω, μιλιάσματα, μήλιαρης ¹
- > στένεμα γράφε στάνεμα (τὸ)
- > στενεύω > στανεύω (τὸ) ²
- > φσιάτ γράφε φσάτι (τὸ)
- > φατερίζω > φωτερίζω

Τὸ κ εἰς τὰς λέξεις κεντέζης, κεντέζικο, κέμπι ἔχει προφορὰν ὑπερωικὴν (σκληράν), οἷαν εἶχε πάντοτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ (πρβλ. Διονυσίου Ἀλικαρνασσεῶς περὶ συνθέσεως ὀνομάτων ιδ').

Ἐν τῇ καταγραφῇ τοῦ παρόντος λεξιλογίου ἐτηρήθη ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου ὑποδειχθεῖσα γραφή (Ἑπ. Χρ. τόμ. Α', σελ. 199).

Ἀλάφτω=(λαμβάνω, παίρνω, φέρω), δίδω

ἄλειφιᾶς (ὁ)=ὁ γανωτῆς

βέντι (τὸ)=ὁ τόπος

καπετῖνα (ἡ)=ἡ κεφαλή

κλείσιμο (τὸ)=ὁ ὕπνος

κόνος (ὁ)=τὸ κονάκι, τὸ κατάλυμα

κουκουνόζικο (ὁ)=τὸ κουτὶ

κουτσουπόφυλλα (τὰ)=αἱ τηγανίτες

κρυότη (ἡ)=ἡ φυλακή, ἡ εἰρκτή

λέσι (τὸ)=τὰ μαλλιά

λώλικος-η-ο=(ὁ μικρὸς) εἴτε καθ' ἡλικίαν εἴτε κατ' ἄξίωμα

μαλλὶ (τὸ)=ἡ ἀναχώρησις, τὸ φευγιὸν

μηλιὰ (ἡ)=τὸ ἀποπάτημα

μουντζουριάρικο (τὸ)=τὸ κουτὶ τοῦ καφῆ

μῦπεντουσάρικο (τὸ)=τὸ καρβέλι

μῦπούσος (ὁ)=ἡλιος

ράχη (μετὰ τοῦ ἀριθμητικοῦ μιὰ)=ἑκατὸν

ραχιάρικο (τὸ)=τὸ ἑκατοντάδραχμον

ρεντές (ὁ)=ἡ πλάνη δηλ. τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ οἱ ξυλουργοὶ λειαίνουν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν σανίδων

ρεντιάζω=[συνουσιάζομαι], πλανίζω δηλ. λειαίνω τὴν ἐπιφάνειαν σανίδος

ρίχνομαι=[πεθαίνω], πεινῶ, ἐξαντλοῦμαι ἐκ πείνης

σβάνα (ἡ)=τὸ πιοτὶ

σβανιάζω=[πίνω], μεθῶ, κερνῶ, τρατάρω, φιλοδωρῶ

¹⁾ Ἡ πρωταρχικὴ λέξις εἶναι *μηλιά*, ἣτις σημαίνει τὸ ἀποπάτημα. Δὲν εἶναι δὲ τίποτε ἄλλο ἢ λέξις αὕτη παρὰ εὐφημισμός. Καθ' ὅμοιον εὐφημισμὸν, ἐνέχοντα καὶ εἰρωνικὴν διάθεσιν, τὰ ἀποπατήματα λέγονται *τριανταφυλλιά* (ἡ) ἐν τῇ πατρίδι μου Μεσοβουνίᾳ τοῦ Ζαγορίου καὶ τοῖς παρακειμένοις χωρίοις Μαυροβουνίᾳ, Ἀγίῳ Μηνῆ, Ἄνω Ῥαβενίοις κ. τ. λ.

²⁾ Κατὰ προφανῆ ἀναφορὰν πρὸς τὸ *στάνη*.

σέλο (τὸ)=τὸ χωριὸν

σιμεντελός,-ή,-ό (ἐπίθ.)=ὁ παράφρων κ.τ.λ.

σκούλια (τὰ)=τὰ ἐργαλεῖα πάσης τέχνης

σούρδες (ὁ)=ὁ κωφός,, σούρδα (ἡ), σούρδικο (τὸ)=κωφή, κωφὸν

στανεύω=[εἶμαι ἄργός], μένω, διαμένω

στήλα=μόκο! σιωπή!

τέκος (ὁ), τέκισσα (ἡ), τέκικο (τὸ)=κουτός, ἡ, ὄν,

τζιούμικα=κρυφίως (ἐπίρρ.)

τόρος (ὁ)=ὁ πλούσιος, ἄνθρωπος ἐπιβολῆς, τόρισσα (θηλ.). τόρικο (οὐδ.)

τσιντζελόνης (ὁ)=ὁ ῥάπτης

τσιντζελόνι (τὸ)=τὸ βελόνι

τσουτσουρένιο (τὸ)=τὸ τζαμί

τσουτσουρένιος (ὁ)=ὁ χότζας

φλετούρια (τὰ)=τὸ διαβατήριον, τὸ πιστοποιητικόν, παιγνιόχαρτα

φωτερή (ἡ)=[ἡ φωτιά], ἡ λάμπα, ἡ θύρα

φωτερίζω=[ἀνάβω φωτιά, βάζω, ἀλλάζω, διορθώνω, τακτοποιῶ], ἀκούω.

Φ ρ ᾱ σ ε ι ς

Ὁ μπουσος τὸ ζώνει ψηλά.

Ἄλλο μπάνισμα δὲ βροντᾶμε κι' ἅμα τὸ μπανίσουμε γλήγορα, μᾶς μαλλιάζει ὁ φῶτος. Νὰ στανέψουμε κι' ἀπόψε ἐδῶ νὰ λειώσουμε καὶ νὰ τὰ κλείσωμε καὶ τὸ πρωὶ μαλλιάζουμε.

Λειάνωμα, ζώσ' το στὸ μουν-τζουριάρη ν'ἀλάψης ἓνα μπεν'του-σάρικο νὰ λειώσωμε, γιατί ἡ ζα-λιάρω ἀπέρασε κι' ὁ φῶτος δὲν ἔχει σκοπὸ ν' ἀλάψη λειώσιμο.

Ὁ φῶτος δὲ βροντᾶει βέντι γιὰ κλείσιμο καὶ ποῦ θὰ τὰ κλείσωμε ἀπόψε;

Ἡ φώτισσα μπανίζει κουτσου-πόφυλλα μὲ πρασινάδι.

Ἐσβάνισα τὸ ῥίγγο πέντε κέχνες.

Ὁ ἥλιος εἶναι ψηλά.

Ἄλλη δουλειὰ δὲν ἔχουμε κι' ἂν τὸ τελειώσουμε γρήγορα, μᾶς διώ-χνει ὁ νοικοκύρης. Νὰ μείνουμε κι' ἀπόψε ἐδῶ, νὰ φᾶμε καὶ νὰ κοι-μηθοῦμε καὶ τὸ πρωὶ φεύγουμε.

Παιδί, πήγαινε στὸ φοῦρνο νὰ πάρης ἓνα καρβέλι νὰ φᾶμε, γιατί ἡ ὥρα πέρασε κι' ὁ νοικοκύρης δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ δώσῃ φαγητό.

Ὁ νοικοκύρης δὲν ἔχει τόπο γιὰ ὕπνο καὶ ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε ἀπόψε;

Ἡ νοικοκυρὰ φτιάχνει τηγανί-τες μὲ λᾶδι.

Ἐκέρασα (ἐφιλοδώρησα, ἔδωσα) τὸ γύφτο (τὸν ὄργανοπαίκτην) πέντε δραχμές.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΝ ΤΩΝ ΧΟΥΛΙΑΡΑΔΩΝ

ΥΠΟ

ΧΡΙΣΤΟΥ Ι. ΣΟΥΛΗ

Γυμνασιάρχου τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων

*Ἀφιερῶνεται εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Ἰωαννίνων Σπυρίδωνα Βλάχον μὲ τὴν διάθεσιν εὐ-
χῆν, νὰ εὐτυχῇ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ πολύτιμον
Τοπωνυμικὸν τῆς Ἠπείρου.*

Ἔχει πλέον ἀναγνωρισθῇ παρὰ πάντων τῶν περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γλωσσολογίαν καὶ τὰς συναφεῖς πρὸς ταύτας ἐπιστήμας ἀσχολουμέ-
νων, ὅτι αἱ τοπωνυμῖαι εἶναι σπουδαιόταται καὶ πολλάκις πολυτιμοτάτη
συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ἑνὸς τόπου. «Τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα τῶν
διαφόρων χωρῶν, ἔγραφε πρὸ καιροῦ ὁ Ἀντώνιος Μηλιαράκης, ἀποτε-
λοῦντα οὕτως εἰπεῖν ἐπιγραφὰς γεγλυμμένας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐγένοντο πολ-
λάκις ὑποκείμενον μελέτης ἐπιφανῶν φιλολόγων καὶ ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν
ὡς πηγαὶ διαφόρων ἱστορικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν γνωμῶν» (Δελτίον Ἰστ.
καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας τ. Δ' σ. 423). Τὴν σπουδαιότητα τῶν τοπωνυ-
μιῶν ἀναγνωρίζων καὶ ὁ σεβαστός μου καθηγητὴς κ. Σ. Μενάρδος ἔγραψε
τὸ Τοπωνυμικὸν τῆς Κύπρου, τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος (Ἀθηνᾶ τ. ΙΗ'
σ. 315-421), ὅπερ δύναται τις νὰ εἴπῃ εἶναι ὑποδειγματικὸν διὰ τὰς το-
πωνυμικὰς μελέτας. Τοῦτον ἠκολούθησεν ὁ κ. Κ. Ἀμαντος, Καθηγητὴς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς μὲ τὰς τοπωνυμίας τῆς
Χίου¹.

¹) Τοπωνυμικαὶ ἐργασίαι ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Κυριακίδου ἀναφερομένων
(Ἑλ. Λαογραφία τ. Α' σ. 391) ἐδημοσιεύθησαν καὶ ὑπὸ τῶν ἐξῆς: Δραγούμη Στ. Ἱστο-
ρικὰ καὶ τοπωνυμικὰ (Ἀθηνᾶ τ. ΚΣ' σ. 2-26) Χρ. Παντελίδου Τοπωνυμικὰ [Κύπρου].
(Κυπριακὰ Χρονικὰ τ. Β' τοῦ 1924 σ. 177-184). Ξανθουδίδου Στ. Ἑπαρχίαι καὶ πό-
λεις τῆς Κρήτης (Ἑπετ. Βυζ. σπουδῶν τ. Γ' τοῦ 1926 σ. 34). Σ. Μενάρδου. Ἑμμ. Πε-
ξοπούλου Τοπωνυμῖαι τῆς νήσου Ἀνδρου (Ἀθῆναι 1927). Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν
τῆς νήσου Τήνου (Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τοῦ 1928 σ. 951). Λ. Ζώη
Τοπωνύμια τῆς Ζακύνθου (Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλάδος τοῦ 1928 σελ. 147-152). Α.

Διὰ τὰς τοπωνυμίας τῆς Ἡπείρου δυστυχῶς ἐλάχισται ἐργασίαι ἔχουν γίνει, ἂν καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι πολλὰ ἐθνολογικὰ ἰδίως ζητήματα τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας θὰ διελεύκαινον. Ἐξαιρετικὴν προσπάθειαν διὰ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα κατέβαλεν ὁ κ. Γ. Ἀναγνωστόπουλος, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, δημοσιεύσας εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ (τ. Α' σ. 86-101) μικρὰν συμβολὴν εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ τοπωνύμια, ὧν πολλὰ ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Πάπιγκον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ χωρία. Περὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ τοπωνύμια ἡσχολήθησαν ἐπίσης ὁ σεβαστὸς μου Καθηγητὴς κ. Γ. Χατζηδάκης δημοσιεύσας μελέτην περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως Ἰωάννινα¹ (Ἐπιστ. Ἐπετηρὶς τ. Ι' σ. 1-10) καὶ περὶ τῆς λέξεως Ἀρτα² (Ἀθηνᾶ τ. ΚΒ' σ. 253), ὁ κ. Π. Φουρίκης γράψας περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος Πρέβεζα (Ἐπετ. Βυζαν. σπουδῶν τ. Α' τοῦ 1924), καὶ Σούλι (Ἡμερ. Μεγ. Ἑλλάδος ἔτος 1922 σελ. 404-421) καὶ ὁ κ. Κ. Στεργιόπουλος (Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν τῆς νοτιοδυτικῆς Ἡπείρου. «Ἡπειρ. Χρονικὰ» τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 321-331). Ὁ κ. Φουρίκης ἐπίσης ἀσχολούμενος ἐσχάτως μὲ τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς ἐξ ἀφορμῆς τῆς δημοσιεύσεως τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σαρρῆ (Ἀθηνᾶ τ. Μ' σ. 117-160) ἐξηγεῖ παρεμπιπτόντως πολλὰς ἁλβανικὰς ἰδίως τοπωνυμίας τῆς Ἡπείρου (βλ. Ἀθηνᾶ τ. ΜΑ' τοῦ 1929 σ. 77-178 καὶ τ. ΜΒ' τοῦ 1930 σ. 111-136). Μελέτας σχετικὰς μὲ τὰς τοπωνυμίας τῆς Ἡπείρου ἐδημοσίευσαν ὁ κ. Ν. Νίτσος (Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν Τσαμαντᾶ καὶ Τσαμουριᾶς Ἐφημ. Ἡπειρος ἐν Ἰωαννίνοις ἀριθ. 14 καὶ 18 τοῦ 1920). Μονογραφία Τσαμαντᾶ (Ἀθῆναι 1926 σ. 791) ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας (Περὶ τῶν Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν Ἐφημ. Ἐλευθερία ἐν Ἰωαννίνοις ἀριθ. 317 τῆς 16 Δεβρίου 1926) ὡς καὶ ὁ κ.

Σταμούλη Τοπωνύμια Θράκης (Θρακικὰ τ. Α', τοῦ 1928 σ. 395-402. Μ. Δέφνερ Τοπωνυμίας τῆς νήσου Σκύρου (Λαογρ. τ. Θ' [1928] σ. 568-597). Ζακυνθινοῦ Δ. Κεφαλληνίας ἱστορικὰ καὶ τοπωνυμικὰ (Ἐπετ. Βυζ. σπουδῶν τ. Γ' (1929) σελ. 183). Κ. Ἀμάντου Τοπωνύμια τῆς νήσου Ἰκαρίας (Ἑλληνικὰ τ. Γ' τοῦ 1930 σ. 537.) Ν. Τωμαδάκη Συμβολὴ εἰς τὰς τοπωνυμίας τοῦ Σελίνου (Κρητικὰ τ. Α' τοῦ 1930 σ. 25-31). Ε. Μαθιουδάκη Τοπωνύμια τῆς κοινότητος Σκάφης (Αὐτόθι σ. 32-35).

¹) Περὶ τῶν γραψάντων περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Ἰωάννινα προβλ. ὅσα ἐγράφησαν παρ' ἐμοῦ εἰς τὰ Ἡπειρ. Χρονικὰ (τ. Γ' τοῦ 1927 σ. 313-315) ἐν τῇ βιβλιοκρισίᾳ τοῦ ἔργου τοῦ μακαρίτου Γ. Χατζῆ (Πελλερεν) Τὸ μυστικὸν τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων).

²) Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Ἀρτα ἔγραψαν ἐπίσης Λ. Βελέλης (Νουμᾶς ἀριθ. 220 τοῦ 1905). Μ. Φιλήντας (Γλωσσολογία τ. Α' σ. 88), Χρ. Σούλης (Ἡπειρ. Βῆμα ἑφημερ. ἐν Ἀρτῇ ἀρ. 126 τῆς 3 Φεβρ. 1931).

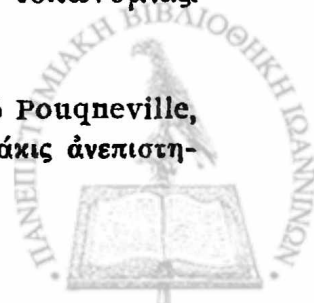
Χρ. Χριστοβασίλης (Ἑπειρ. Ἡμερ. 1914 ὑπὸ Μ. Οἰκονομίδου Ἡ Ἑπειρος καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σερβικὰ ὀνόματα σ. 44-53) ¹.

Τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεώς των ἕνα ἐκ τῶν πρώτων σκοπῶν των ἔθεσαν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἑπείρου, ὃ δὲ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων, τοῦ ὁποίου προνοία καὶ πόνοις πολλοῖς ἐκδίδονται τὰ Ἑπειρ. Χρονικὰ, ὡς ἕνα ἐκ τῶν ὀνείρων του ἔχει καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Τοπωνυμικοῦ τῆς Ἑπείρου ὁλοκλήρου.

Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν τοπωνυμιῶν τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος σκοπὸν ἔχω νὰ δώσω εἰς τοὺς συμπατριώτας μου διδασκάλους οὐ μόνον ἀφορμὴν ἀλλὰ καὶ ὁδηγὸν ὅσον τὸ δυνατόν εὐκόλον καὶ εὐληπτον πρὸς συλλογὴν καὶ καταγραφὴν τῶν τοπωνυμιῶν τῶν χωρίων των, ἵνα δυνηθῶσί ποτε τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργασιῶν τούτων νὰ καταρτίσουν τὸ τόσον πολύτιμον Τοπωνυμικὸν τῆς Ἑπείρου καὶ πραγματοποιήσουν οὕτω ἕνα ἐκ τῶν διακαεστέρων πόθων αὐτῶν.

Διὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς μικρᾶς μου ταύτης ἐργασίας ὁδηγὸν πολύτιμον εἶχον ἐκτὸς τῶν προμνημονευθεισῶν τοπωνυμικῶν ἐργασιῶν ἰδίως τὴν τοῦ σεβαστοῦ μου καθηγητοῦ κ. Γ. Χατζηδάκι ἀναφερομένην εἰς τὰς τοπωνυμίας τοῦ χωρίου τῆς Κρήτης Μυρθιό, ἰδιαιτέρας του πατρίδος (Περιοδικὸν δελτίον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κρητικοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου ἐν Χανίοις τευχ. Α' τοῦ 1927 σ. 3-7), ὡς καὶ τὸ Τοπωνυμικὸν τῆς Μυκόνου τοῦ ἐπίσης σεβαστοῦ μου καθηγητοῦ κ. Σ. Μενάρδου, ὄντως ὑποδειγματικοῦ εἰς τὸ εἶδός του (Ἑπετ. Βυζ. σπουδῶν τ. Ζ' τοῦ 1930 σ. 240-252). Εἰς τὴν σύνταξιν ὅμως τῆς ἐργασίας μου εἶχον βεβαίως πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὰς γενικὰς ὁδηγίας τὰς παρεχομένας ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Κυριακίδου (Ἑλλ. Λαογραφία μ. Α' σ. 390), δὲν ἠκολούθησα ὅμως τὴν κατάταξιν τῶν ἀνωτέρω συγγραφέων διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους. Ἐπειδὴ σκοπὸς κυρίως τῆς μελέτης μου, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα, εἶναι νὰ δοθοῦν κυρίως ὁδηγίαι εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς Ἑπείρου, ἐθεώρησα σκόπιμον ὁ τρόπος τῆς συλλογῆς νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν εὐκόλος καὶ εὐληπτος. Ὡς τοιοῦτον τρόπον ἐθεώρησα μόνον τὴν κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν καταγραφὴν τῶν τοπωνυμικῶν, φροντίζων πάντοτε διὰ τὴν πιστὴν κυρίως αὐτῶν ἀπόδοσιν, ὡς καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν, ὅταν τοῦτο εἶναι δυνατόν. Δὲν παρέλειπα ἐνίοτε καὶ τὴν ἐξήγησιν λέξεων ὡς καὶ τὴν καταγραφὴν παραδόσεων δυναμένων νὰ ἐρμηνεύσουν τὰς καταγεγραφομένας τοπωνυμίας.

¹) Πολλὰς Ἑπειρωτικὰς τοπωνυμίας ἐξηγοῦν εἰς τὰ ἔργα των ὁ Rouqneville, ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Λαμπρίδης, ἀν καὶ πολλὰ ἐξηγήσεις των εἶναι πολλάκις ἀνεπιστημονικαὶ καὶ αὐθαίρετοι.

Εἰς τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην εἶχον συνεπίκουρον καὶ τὴν σύστασιν τοῦ κ. Στ. Κυριακίδου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Δελτίον Λαογρ. τ. Γ' τοῦ 1929 σ. 240 ἐν ἀρχῇ), καὶ τῆς Συντάξεως τῶν Ἑπειρ. Χρονικῶν (τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 331). Τὸ σύστημα ἄλλως τε τῆς καταγραφῆς τῶν τοπωνυμιῶν κατὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν δηλούμενον καὶ σημαίνονον παρουσιάζει πολλὰς δυσκολίας, προκειμένου μάλιστα διὰ τὴν συλλογὴν τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἑπείρου, πολλὰι τῶν ὁποίων εἶναι ξενόγλωσσοι καὶ συνεπῶς δύσκολοι εἰς τὴν κατὰ τὸ δηλούμενον καὶ σημαίνονον κατάταξιν.

Οἱ Χουλιαράδες, ἡ ἰδιαιτέρα μου πατρίς, τῶν ὁποίων δημοσιεύω κατωτέρω τὰς τοπωνυμίας, κεῖνται Ν.Α. τῶν Ἰωαννίνων εἰς ἀπόστασιν 35 περίπου χιλιομέτρων ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ ὄγκου ὀρεινοῦ ἀνάντους καὶ δυσπροσίτου πανταχόθεν, εἰς ὕψος ἀπὸ 350—1335 μ., ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀράχθου μὲ τὸν παραπόταμον Καλαριτινὸν (τὸν Ντουδιάκα καλούμενον εἰς Χ.) καὶ ὑπάγονται εἰς τὸ τμήμα τοῦ Μαλακασίου. Μετὰ τῶν προκειμένων δὲ χωρίων Βεσταβέτσι (νῦν Πετροβούνι), Παλαιοχώρι (Σερράκου), Μιχαλίτσι καὶ Ντοβίζδιανα (νῦν Προσήλιον) ἀποτελοῦν τὴν περιοχὴν τῶν Χουλιαροχωρίων. Ἐκ τῶν χωρίων τούτων τὸ Παλαιοχώρι καὶ τὰ Ντοβίζδιανα εἶναι βλαχόφωνα καὶ ἀποτελοῦν τὸ τελευταῖον νοτιοδυτικὸν ὄριον τῆς ἐξαπλώσεως τῆς βλαχικῆς γλώσσης. Ὁ συνοικισμὸς τῶν Χ. φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρκετὰ ἀρχαῖος, τοῦλάχιστον 400 ἐτῶν, ἴσως δὲ καὶ περισσότερον. Μνήματα σφζόμενα εἰς τὸν Ἄγον Δημήτριον τὸν χρησιμεύοντα, πρὸ ἐτῶν πάντως, ὡς κεντρικὴ ἐκκλησία, ὀνόματα καὶ ἐπιθέτα σφζόμενα εἰς τοπωνυμίας ἄγνωστα σήμερον καὶ εἰς τοὺς πλέον γεροντιότερους μᾶς πείθουν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς κοινότητος.

Ὁ Π. Ἀραβαντινὸς (Χρονογ. τ. Β' σ. 334.) σημειώνει ἐν τῇ δημοσιευομένῃ αὐτοῦ στατιστικῇ τῆς Ἑπείρου ἀναγομένη περὶ τὸ 1850 τοὺς Χ. κατοικουμένους ἀπὸ 31 οἰκογενείας ἧτοι περὶ τοὺς 150 κατοίκους, σήμερον δὲ κατοικοῦνται ἀπὸ 1050 καὶ πλέον¹. Τὰ πρῶτα σχολεῖα τῶν Χ. ιδρύθησαν ἀρκετὸν πρὸ τοῦ 1800². Κάποτε θὰ δημοσιεύσω τὴν ἱστο-

¹) Σημειῶνω ἐνταῦθα ὅσας γνωρίζω περὶ τῶν Χ. ἱστορικὰς πληροφορίας διὰ νὰ δώσω ἀφορμὴν εἰς ὅσους θελήσουν νὰ γράψουν τοπωνυμικὰ ἀνάλογα νὰ καταγράψουν καὶ διασώσουν ὅσας εἶναι δυνατόν ἱστορικὰς πληροφορίας ἀναγκαιοτάτας, ἐνίστε καὶ διὰ τὴν κατανόησιν πολλῶν τοπωνυμιῶν καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου γενικῶς.

²) Ὅτι οἱ Χ. εἶχον συγκροτημένην καὶ δρῶσαν κοινότητα καὶ πρὸ τοῦ 1800 μᾶς πείθει ἡ κεντρικὴ τῶν ἐκκλησιᾶ τιμωμένη ἔπ' ὀνόματι τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς ἔχουσα ὠραίας τοπογραφίας καὶ θαυμάσιον σκαλιστὸν τέμπλον. Ἐπιγραφή δὲ ἄνωθεν τοῦ ὑπερθύρου τοῦ νάρθηκος ἔχει ὡς ἐξῆς : ΗΓΤΟΡΙΘΙ ΣΤΟΣ Ο ΘΙΟΣ ΚΕ ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΙΣ ΑΓΙΑΣ ΚΕΝΔΟΞΕΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΙΡΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΒΙΣ ΑΡ-

ρίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς πατρίδος μου, διότι νομίζω ὅτι διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἱστορίας ἐκάστου χωρίου τῆς Ἡπείρου χωριστά, θὰ ἔλθουν εἰς φῶς πολλοὶ ἄγνωστοι μέχρι σήμερον Ἡπειρώται διδάσκαλοι καὶ θὰ δοθῇ ὕλη δι' ἀρτιωτέραν καὶ πληρεστέραν ἱστορίαν τῆς παιδείας ἐν Ἡπείρῳ, διότι αἱ ὑπάρχουσαι πηγαὶ μόνον διὰ τὰ Ἰωάννινα ἀσχολοῦνται, καὶ διὰ ταῦτα οὐχὶ ἐπαρκῶς, μένουν δὲ ἀνεξερεύνητα πολλὰ ἄλλα κέντρα καὶ ἐπαρχίαι καὶ ἰδίως τὰ χωρία τῆς Ἡπείρου, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει καὶ τὴν ἰδιαιτέραν του ἐκπαιδευτικὴν ἱστορίαν, ἐνδιαφέρουσαν πολλάκις.

Σχετικῶς μὲ τὴν προέλευσιν τοῦ ὀνόματος τῶν Χ. ὑπάρχει παράδοσις, ὅτι αὕτη προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῶν πιθανῶς, ἐκ τοῦ γειτονικοῦ Βεσταβετίου προελθόντες, ὅπερ κατὰ ἐπιτόπιον παράδοσιν ἦτο πάλαι κωμόπολις πολυάνθρωπος Μελιγγόπολις καλουμένη, καταστραφεῖσα ἀπὸ πανώλους¹, εἶχον ἐγκατασταθῇ εἰς τὰ ἀφθονοῦντα τότε ἐν Χ. δάση καὶ κατεσκεύαζον χουλιάρια ἰδίως καὶ ἄλλα σχετικά ἤδη.

«Ἐκ τῆς φράσεως δὲ τῶν περιοίκων «πάμε στοὺς Χουλιαράδες» δηλ.

ΧΙΕΡΑΤΕΒΟΝΤΟΣ ΤΣ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑΤΟΥ ΚΕ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΣ ΚΙΡΙΣ ΚΙΡ ΙΕΡΟΘΕΣ.

ΙΣΟΡΙΘΙ ΚΕ ΔΙΑ ΧΙΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΣ ΥΕΡΕΟΣ ΚΕ ΓΕΟΡΓΙΣ ΑΥΤΑΔΕΛΦΣ ΕΚΟΜΙΣ ΦΟΡΤΟΣΙΣ ΚΕ ΠΕΡΕΤΕΒΟΝΤΑΣ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ ΜΟΝΑΧΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΒΟΝΤΟΣ ΚΕ ΠΕΡΙΜΟΧΘΣΝΤΟΣ ΕΝ ΤΟ ΝΑΟ ΤΣΤΟ ΗΟΑΝΣ ΓΕΡΟΝΙΚΣ.

ΚΕ ΕΞΟΔΕΨΕ Π8ΝΓΙΑ ΥΚΟΣΙ ΗΤΙ 20 ΚΕ ΓΡΟΣΙΑ 50.

ΕΤΟΣ 1804 ΕΤΕΛΙΟΘΙ ΑΥΓ858 15.

Ἐπὶ δὲ τῆς φορητῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ τέμплῳ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: «ἡστορίθησαν τὰ δεσποτικά διὰ χιρὸς Ἀθανασίου ἱερέως Πλακίδα ἐκόμισ φορτώσι 1800 Αὐγούστου 12». Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ἐν ἀντιμήνσιον ζωγραφισμένον μὲ χρονολογίαν 177... Εἰς δὲ τὴν προσκομιδὴν ὑπάρχει στήλη τῶν ὀνομάτων τῶν διδασκάλων ἐξ ἧς πειθόμεθα, ὅτι ὑπῆρχον εἰς Χ. σχολεῖα πολὺ πρὸ τοῦ 1800. Ἐπιγραφή ἐπίσης ἐπὶ λίθου εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄψιν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ἀναγράφει ἔτος κτίσεως τὸ 1745. Ἡ δὲ σφριζομένη σφραγὶς τῆς κοινότητος, ἧς ἀπέναντι δημοσιεύω ἀντίτυπον φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν εἰκόνα τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, κύκλῳ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΧΟΡ. Χ8ΛΑΡ. 1820.

1) Εἰς τὸ Βεσταβέτσι σφίζεται ἐπίσης ἡ παράδοσις ὅτι ἐκ τῶν διασπαρέντων τότε κατοίκων του προῆλθον οἱ Σαρακατσάνοι. Τὴν παράδοσιν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ Σαρακατσάνοι ἔχουν ὁμοίαν τοιαύτην, πολλοὶ δὲ ἔχουν καὶ ἐπωνύμια ὑπάρχοντα ἄλλοτε καὶ σήμερον εἰς τὸ Βεσταβέτσι, καὶ πρὸ παντὸς τὸ ὄνομα μπιζιδιτζάνου μὲ τὸν ὁποῖον οἱ βλαχόφωνοι τῶν πέριξ χωρίων ἀποκαλοῦν καὶ τὸ χωρίον Βεσταβέτσι καὶ τοὺς Σαρακατσάνους. Εἶναι δὲ ἐξηκριβωμένον, καὶ παράδοσις ἐπιχώριος τὸ λέγει, ὅτι ὁ Κατσαντώνης, ὁ περίφημος κλέφτης, ἦτο Σαρακατσάνος ἀπὸ τὸ Βεσταβέτσι.

εἰς τοὺς κατασκευαστὰς χουλιαρίων λέγουν ὅτι προῆλθεν ἡ τοπωνυμία.¹ Ὁ κ. Burelianu, Πρόξενος τῆς Ῥουμανίας ἐν Ἰωαννίνοις, συγγραφεὺς ἀξιολόγου πραγματείας περὶ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Ἀλβανίας(κακῶς βεβαίως θέλει εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἡπειρον) δημοσιευθείσης ἰταλίστι (Φλωρεντία 1912), εἰς ἄλλην ἐθνολογικὴν μελέτην ἐν τῷ κουτσοβλαχικῷ περιοδικῷ *Peninsula Balcanica* (ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος) νομίζει, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Χουλιαριάδων ἔχουν σχέσιν πρὸς τοὺς *Lingurari* (=Χουλιαριάδες ἐκ τοῦ *lingura*=χουλιάρι) τῆς Ρουμανίας, οἵτινες εἶναι Ῥουμᾶνοι τῆς φυλῆς τῶν *Rudari*, οἱ ὅποιοι καὶ σήμερον ἀποκλειστικῶς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κατασκευὴν χουλιαρίων καὶ ἄλλων σχετι-

κῶν ξυλίνων εἰδῶν. Τὸ τοιοῦτον ὁμως οὐδαμῶθεν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, διότι οὔτε πηγὴ ἢ παράδοσις σχετικὴ σώζεται ἀναφέρουσα, ὅτι οἱ Χουλιαριάδες ἦσαν ποτε βλαχόφωνοι, οὔτε αἱ ἐλάχισται βλαχικαὶ τοπωνυμῖαι, περὶ ὧν ὁ λόγος κατωτέρω, δύνανται νὰ μᾶς πείσουν περὶ τούτου, ἀπεναντίας δὲ οἱ ὁμοροῦντες πρὸς τοὺς Χ. βλαχόφωνοι ἀποκαλοῦν τοὺς Χ. καὶ τοὺς λοιποὺς μὴ βλαχοφώνους περιοίκους «τσακαλίτες», οἵονεὶ βαρβάρους, ὥς μὴ ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ μὴ μετέχοντας τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν. Ὑπάρχουν ἄλλως καὶ ἐλάχισται σλαβικαὶ τοπωνυμῖαι.

Οἱ κάτοικοι τῶν Χ. εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν μετήρχοντο ἰδίως τὸν μεταπράτην ζῶων, βουτύρου. μέλιτος, δερμάτων διὰ γουναρικά, ξυλίνων εἰδῶν (χουλιάρια, καυκές, δράχτια κ.λ.π.), ἅτινα ἠγόραζον ἐκ τῶν χωρίων τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ ἔφερον εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐπώλουν ἐκεῖ ἐπ' ἀνταλλαγῇ κυρίως εἰδῶν τῆς βιοτεχνίας τῶν Ἰωαννίνων. Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου ἀπελευθερωθείσης τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀσπροποτάμου ἠναγκάσθησαν νὰ τραποῦν εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ ἐγένοντο ἰδίως κτί-

¹) Εἰς τὴν θέσιν «κάμπος» εὐρέθησαν τάφοι μὲ νομίσματα, ἀγγεῖα καὶ ὄπλα, πρὸ μηνῶν δὲ καὶ μικρὸν ἀγγεῖον μὲ 29 νομίσματα ἀργυρᾶ μικρὰ διαφόρων χωρῶν καὶ ἐποχῶν ἀρχαίων, εἰς δὲ τὴν θέσιν «καστέλλι» ὑπάρχουν ἐρείπια τειχῶν ἀναγόμενα εἰς τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους κατὰ τὸν ἀγγλὸν ἀρχαιολόγον κ. Hammond, τὸν ἐπισκεφθέντα ταῦτα κατὰ τὸ 1930.

σται, ζωέμποροι (τσαμπάσηδες), ἀνθρακεῖς καὶ διάφοροι μικροεπαγγελματίαι. Ὡς μεταπράται καὶ ζωέμποροι ἠναγκάζοντο οἱ Χ. νὰ μηχανεύωνται παντοειδεῖς πονηρίας καὶ ψεύδη καὶ διὰ τοῦτο ἐπλάσθη ἡ παράδοσις, ὅτι «ὁ Θεὸς εἶχε δυὸ σακκιὰ ψέμματα καὶ τὸ μὲν ἓνα τὸ ἔδωσε στοὺς Χουλιαράδες τὸ δὲ ἄλλο τὸ μοίρασε στὸν κόσμον ὅλο» καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς τὰ ψέμματα τὰ λίχνισε στοὺς Χ. καὶ ἔτσι τὰ μεγάλα ἔμειναν ἐκεῖ, τὰ δὲ μικρότερα πῆγαν στὸν ἄλλον τὸν κόσμον». Ἐκ τῆς παραδόσεως δὲ ταύτης ἐπλάσθη καὶ ἡ φράσις ἡ λεγομένη εἰς τὰ περίχωρα «ψέμμα Χουλαριάτικο» δηλοῦσα τὸ χονδροειδὲς ψέμμα. Εἰς ἄλλας παραδόσεις, ὡς εἰς ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγέλασαν τοὺς Πραμαντιῶτες καὶ ἔσπειραν ἀλάτι, καὶ τοὺς Βεσταβετσινοὺς καὶ ἔφαγαν γάϊδαρο, καὶ πολλὰς ἄλλας παρεμφερεῖς φέρονται ἄλλοτε ὡς ἐπιτήδειοι, ἄλλοτε ὡς ἀπλοῦκοί, ἄλλοτε ὡς ἔξυπνοί καὶ ὡς ὑπερτεροῦντες τῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων, καὶ ὡς ἔχοντες ἰδιαιτέρον ἠθογραφικὸν χρῶμα¹.

Πᾶσαι αἱ τοπωνυμῖαι προφέρονται ὑπὸ τῶν κατοίκων συνηθέστατα εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν καὶ δι' αὐτὸ μὲ αὐτὴν τὴν πτῶσιν κατέγραψα τὴν προφορὰν τῶν.

Γενικῶς αἱ τοπωνυμῖαι τῶν Χ. εἶναι κατὰ 9/10 ἑλληνικαί. Ἐλάχισται εἶναι ὀφθαλμοφανῶς βλαχικαὶ ὡς κουρανάλτα, γκούρα, φουνταρόσα, μουτσάρα, μουτσίλες, πάδες, παδοῦλλα, τινὲς πιθατώτατα σλαβικαὶ ὡς δύναται νὰ εἰκάσῃ τις ἐκ τῶν καταλήξεων ὡς ἄμπροβίτσα, ντριανέβα, σάταινα, καὶ ἄρκεται δυσεξήγητοι καὶ ἀγνώστου προελεύσεως, ἡ δὲ ἐξήγησις αὐτῶν ἀπαιτεῖ εἰδικοὺς βαλκανολόγους. Τὰς τοπωνυμίας κατέγραψα μὲν ἀλφαθητικῶς, δὲν παρέλειψα ὅμως νὰ σημειώσω παρ' αὐτὰς βραχυγραφικῶς τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν. Ἡ μεγαλυτέρα περιοχή εἶναι ἡ Γκούρα (Γ.), ἣτις ἀποτελεῖ μόνιμον συνοικισμόν, ὥραν ἀπέχοντα τῶν Χ. κατοικούμενον ἀπὸ 50 οἰκογενείας, αἵτινες ἀπόκησαν οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκεῖ, πολλὰ δὲ ἔχουν οἰκίας καὶ εἰς Χ. Ἄλλαι μεγάλαι περιοχαὶ εἶναι ὁ Κάμπος (Κ.), ἡ Τζίρη (Τ.), ἡ Ἀμπροβίτσα (Α.), ἡ Ντριάνεβα (Ν.), ἡ Σάταινα (Σ.), ἡ Ἐρεκα (Ε.), αἱ Ῥάχεις (Ρ.) σημειούμεναι βραχυγραφικῶς διὰ τοῦ ἄρκτικοῦ γράμματος αὐτῶν, περὶ τῶν ὁποίων βλέπε εἰς τὰς οἰκίας λέξεις.

Ἐν τέλει πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν τοπωνυμῶν παρατίθεται τοπογραφικὸς χάρτης λεπτομερὲς ἀναγράφων τὰς περιοχάς, ὡς καὶ τὰς

¹) Ὅρα καὶ τὴν παράδοσιν τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ Ἑπειρ. Χρονικά (τ. Β'. τοῦ 1927 σ. 168) κατὰ τὴν ὁποίαν Χουλιαράδες ἀρχαιοκάπηλοι πῆγαν νὰ πάρουν ἐξ κολῶνες τῆς Κόκκινης ἐκκλησίας τοῦ Βουργαελίου.

κυριωτέρας τοποθεσίας σχεδιασθεῖς ὑπὸ τοῦ δασολόγου-τοπογράφου κ. 'Α. Δημητριάδου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων χαρτογραφικῶν ἐργασιῶν τῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἐντεῦθεν ἀπευθύνω τὰς εὐχαριστίας μου¹.

Ἀϊτριάδα, ἡ προφ. σὺν Ἀϊνδριάδα (Ρ.). Τοπωνυμία ἐκτάσεως εἰς τὴν ὁποίαν κεῖται ἑξωκκλήσιον τῆς Ἀγίας Τριάδος. Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐγένοντο αἱ τοπωνυμιαὶ Ἀϊλιάς, Ἀἰδμήτ'ς, Ἀἰν'κόλας, Ἀἰγιάνν'ς. ('Αναγν.' σ. 95. Στεργ. σ. 330).

ἄκρες, αἱ προφ. σὺν ἄκρις. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς μέρη ὅπου λήγει ἡ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια καὶ ἄρχεται ἡ κατωφέρεια.

ἄλαταριές, αἱ προφ. σὺν ἄλαταργ'ιές. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχουν πλάκες (=λίθοι μὲ ὁμαλὴν ἐπιφάνειαν), ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ βοσκοὶ θέτουν ἄλλας τριμμένον ἀναμεμειγμένον μὲ ἄλευρον ἢ πίτυρα «για ν' ἀλατίζῃ τὰ κουπάδια». (Στεργ. σ. 327).

ἄλποτρυπες, αἱ προφ. σὺν ἄλποτρυπες (Τ.). Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς μέρη ἔχοντα πέτρας μεγάλας ἀνάμεσα τῶν ὁποίων ὑπάρχουν ὅπαι κατάλληλοι δι' ἐνδιατήματα τῶν ἄλωπέκων (Στεργ. σ. 328). Ὅμοίως ἐγένετο καὶ ἡ τοπωνυμία κορατζινότρυπα (βλ. λ).

ἁλώνι, τὸ προφ. σὺν ἁλών'. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τοποθεσίαν ὅπου ὑπάρχουν ἁλώνια. Συνήθως ἡ τοπωνυμία αὕτη συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ιδιοκτῆτου εἰς τ' ἁλών' τ' Σούλ', — τ' Στέφ', — τ' Κακούρ, — τ' Χρ'στιά, — τ' Διάκ', — τ' Μαλάμ' — τ' Μασαλᾶ, — τ' Γιάνν', — τ' Κουμματᾶ, — τ'ς Φούκω. Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἀπαντᾷ καὶ εἰς λόφους κωνοειδεῖς μὲ ὁμαλὴν κορυφήν, ὥς καὶ εἰς κυκλικὰς ἐπιπέδους ἐπιφανείας περιλειομένας ὑπὸ πετρῶν. Ἀπαντοῦν καὶ τοπωνυμιαὶ ἁλουνάκ' καὶ ἁλουνδακ' ('Αναγ. σ. 97, Στεργ. σ. 331).

ἁμπέλι, τὸ προφ. τ' ἁμβέλ'. Τοπωνυμία διδομένη συνηθέστατα ὅπου ὑπάρχει ἡ ὑπῆρχεν ἁμπέλι. Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ιδιοκτῆτου ὥς τ' ἁμβέλ' τ' Μαλάμ', — τ' Σόντ'.

Ἀμπροβίτσα, ἡ προφ. Ἀμβρουβίτσα. Ὀνομασία συνοικισμοῦ χειμερινοῦ τῶν Χουλιαράδων ἐκτάσεως δύο περίπου τετραγωνικῶν χιλιόμετρων

1) Εἶναι ἀνάγκη ὅσοι θελήσουν νὰ κάμουν ἀναλόγους τοπωνυμικὰς ἐργασίας νὰ συνοδεύουν ταύτας μὲ χάρτην ἔστω καὶ ἐντελῶς πρόχειρον εἰς τὸν ὁποῖον νὰ σημειοῦνται οἱ κυριώτεροι γεωγραφικοὶ ὅροι καὶ αἱ μεγαλύτεραι περιοχαὶ καὶ τοπωνυμιαί.

2) Διὰ τῶν βραχυγραφικῶν Ἀναγ. καὶ Στεργ. γίνεται ἡ παραπομπὴ εἰς τὰς ὁμοίας τοπωνυμίας τὰς περιεχομένας εἰς τὰς προλεχθεῖσας ἐν ἀρχῇ ἐργασίας τοῦ κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὥς καὶ τοῦ κ. Κ. Στεργιοπούλου.

3) Ὁ φθόγγος *ch* δηλοῦται διὰ σ παχέος εἴτε μικροῦ εἴτε κεφαλαίου.

ἐντελῶς ἐπίπεδος εἰς τὸ μέσον τῆς κατωφερείας τῆς διηκούσης ἀπὸ τοῦς Χ. πρὸς τὸν Ἄραχθον. Ἡ ἐτυμολογία εἶναι ἄγνωστος, ἴσως σλαβική.

ἀνάβρα, ἡ· βλ. βλύστρα.

ἀνάρραχο, τό. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τῶν λόφων καὶ ὄρεων. Τὸ ἀνάρραχο λέγεται καὶ κατάρραχο καὶ καταρράχι.

ἀνωνέλος, ὁ· προφ. οὐ ἀν'νέλους, στοὺν ἀν'νέλου. Ὄνομα τοποθεσίας μικρᾶς διαρρεομένης ὑπὸ μικροῦ χειμάρρου ἐν ᾧ κεῖται βρύσις, ἀγνώστου ἐτύμου.

ἀρμυρονόρι, τό· προφ. τ' ἀρμυρουνέρι' (Σ.). Τοπωνυμία παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Ἀράχθου, ἐξ ἧς πηγάζει ὕδωρ ὑφάλμυρον.

ἀχυριῶνα, ἡ. Τοπωνυμία συνήθης εἰς οἰκήματα χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐναποθήκευσιν χόρτων, ἀχύρων. Συνήθως συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ιδιοκτήτου, —τ' τᾶακούρ', —τ' Μασαλᾶ, —τ' Δημβλίκα.

βαλαράτικα, τὰ· προφ. τὰ βαλαράτ'κα (Τ.). Τοποθεσία ἐπίπεδος πετρώδης μὲ ἀγρούς τινας χέρσους. Ἡ τοπωνυμία πιθανώτατα προῆλθεν ἐκ τοῦ ιδιοκτήτου τῶν ἀγρῶν Βαλάρη τινός. Κατὰ τὸ Βαλαράτικα (δηλ. χωράφια, κτήματα) ἔχομεν σήμερον εἰς Χουλ. Μαλαμάτικα, Μπενεκάτικα παρὰ τὰ συνήθη Μαλαμαίικα, Μπενεκαίικα καὶ πολλὰ ἄλλα (Ἀναγ. σ. 100 ὅπου ἀναφέρεται τοπωνυμίαι στοὺ Παναζάτ'κου).

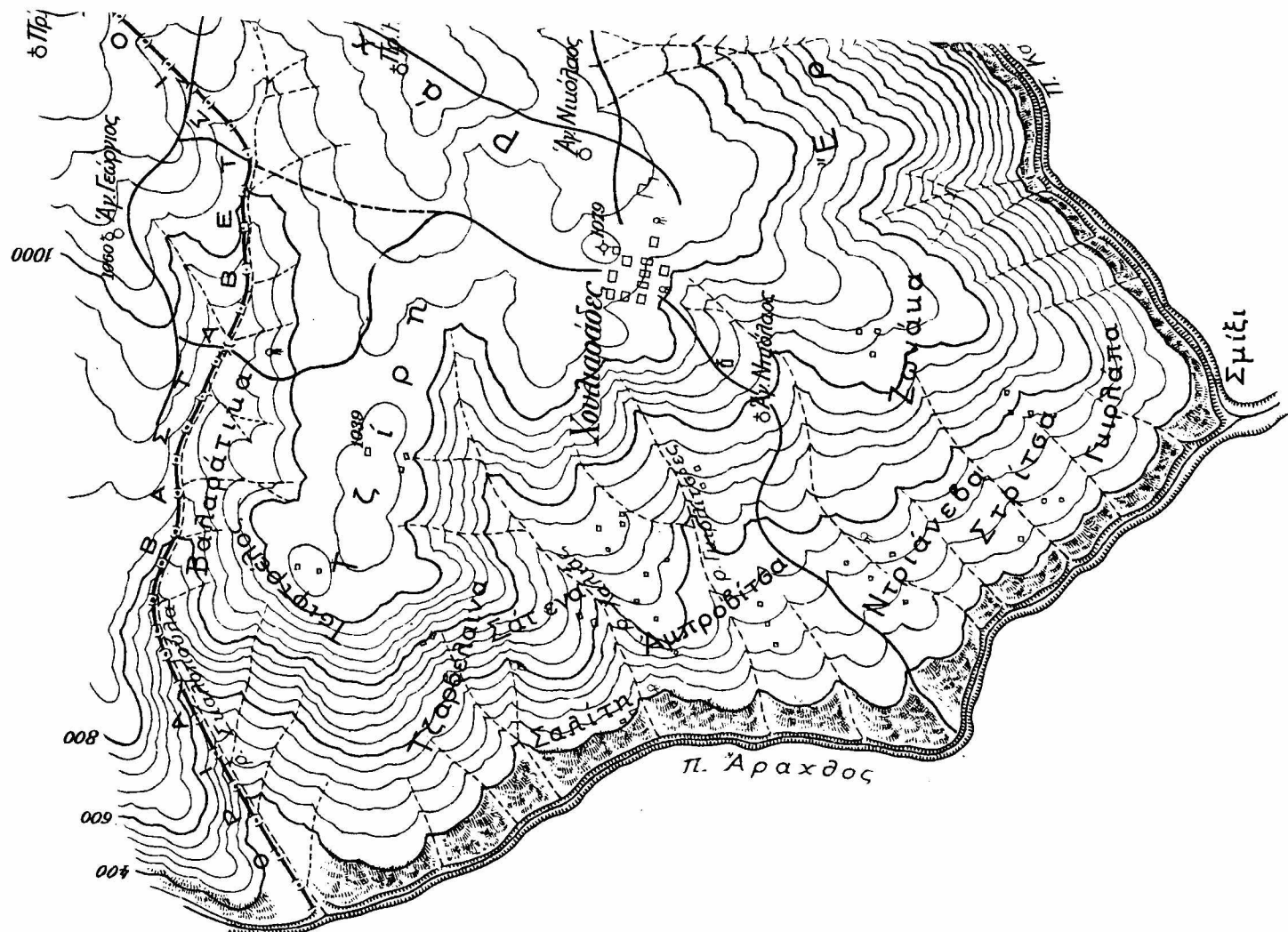
βαγένι, τό· προφ. τούβαέν'. Τοποθεσία ἔχουσα κοιλότητα χαίνουσιν ὁμοιάζουσιν πίθον (Στεργ. σ. 329).

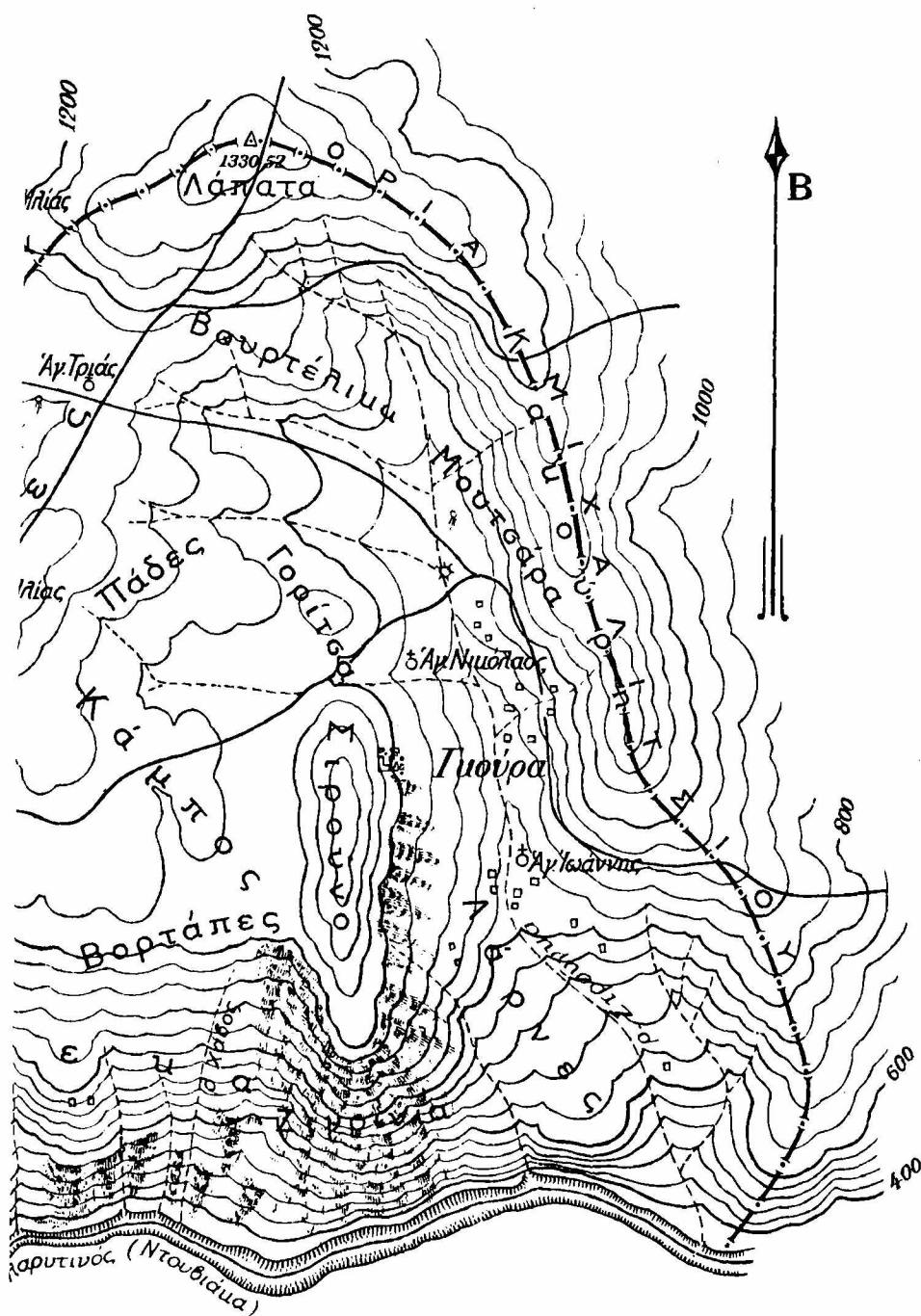
βέστες, αἱ· προφ. στ'ς βέστις (Τ.) Τοπωνυμία ἀνήκουσα εἰς μικρὰν πρηνῇ ὁμαλὴν πλήρη πτέρης περιοχὴν καλλιεργουμένην ἄλλοτε, ἔχουσιν μικρὰν πηγὴν δηλ. γούραν βλ. λ.

βιρός, ὁ· προφ. οὐ β'ρός. Οὕτω καλοῦνται τὰ μέρη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ ὅποια λόγῳ τῆς μικρᾶς κλίσεως συσσωρεύεται πολὺ ὕδωρ. Β'ροὶ καλοῦνται ἐπίσης κοιλώματα τῆς κοίτης τοῦ χειμάρρου εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχει καὶ κατὰ τὸ θέρος ὕδωρ. Τῆς λέξεως ταύτης ἀπαντοῦν καὶ τύποι βίρα, ἡ, ὀβίρα, ἡ, καὶ οὐβίρα, ἡ, βίραγγας, ὁ, βίραγγα, ἡ, βιράνα, ἡ. Ἀναλόγως τῆς ποσότητος τοῦ ὕδατος αὐτῶν ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺ β'ρὸ τοὺν τρανὸ ἢ μιγάλου, ἢ μικρὸ ὥς καὶ ἐξ ὀνομάτων ὥς στοὺ β'ρὸ στ'ς Μάρου ἐκ τῆς πνιγείσης Μάρως. Ἐκ τῆς βλαχικῆς *viṛó* = πηγὴ, δίνη. (Βλεπ. Ἀναγ. σ. 90).

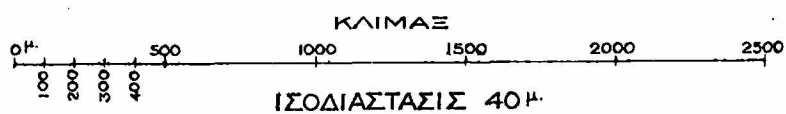
βλασάνη, ἡ. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τοποθεσίας ἐν αἷς φύεται πόη καλουμένη βλασάνη. Ἀπαντᾷ καὶ τοπωνυμία εἰς τὸν πληθ. στ'ς βλασάνις.

βλισίδια, τὰ· Τοπωνυμία τοποθεσίας παρὰ τοῖς Χ. ἐν ἣ ἀνεκαλύφθη πρὸ καιροῦ ἀρχαῖος τάφος. Ἡ ὀνομασία προῆλθε προφανῶς ἀπὸ τὰ βρεσίδια ἢ βλισίδια (=εὐρήματα) τὰ εὐρεθέντα ἐν τῷ τάφῳ. Διὰ τῆς λέξεως.

ΧΑΡΤΗΣ
ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΥ ΧΟΥΛΙΠΑΡΑΔΩΝ

βλισίδι δηλοῦν ἐν Ἑπείρῳ συνηθέστατα τὰ ἀρχαῖα εὐρήματα καὶ ἰδίως τὰ νομίσματα ὡς λ. χ. «οὐ Γιάνν'ς βρεῖκι ἵνα βλισίδ' στοὺ χουράφ' τ'».

βορτάπες, αἱ· προφ. στ'ς βουρτάπες ἢ βιρτάπες. Οὕτω καλοῦνται συνήθως μικρὰ ὁμαλὰ ἐπίπεδα μέρη, τὰ καὶ σάδια (βλ. λ.) καλούμενα, περικυκλούμενα ὑπὸ ὀγκολίθων καὶ βράχων. Ἀπαντοῦν καὶ τοπωνυμῖαι τοῦ βουρτόπ', ὃ βουρτόπους ὡς καὶ ὁ πληθ. τὰ βουρτόπια. Ἡ λέξις κατὰ τὸν κ. Bureliani εἶναι βλαχική.

βούβες, αἱ· προφ. στ'ς βούβις (Ε.). Τοποθεσία ἀπόκρημνος καὶ φαραγγώδης, τῆς ὁποίας ἡ ὀνομασία εἶναι ὀνοματοπεποιημένη λέξις παραχθεῖσα ἐκ τοῦ ἥχου τοῦ παραγομένου ἐκ τῶν ῥιπτομένων εἰς τὸ χάος τῆς τοποθεσίας. Βούβες λέγουν τὰ παιδιὰ εἰς Χουλ. τὰς μικρὰς ἐπιμήκεις πέτρας αἱ ὁποῖαι ῥιπτόμεναι μετὰ συστροφῆς εἰς φαραγγώδη μέρη ἤχου.

βούρλα, τά· Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἐλώδη, ἔνθα φύονται βούρλα (βρύα=βρύουλα) (βλ. Στεργ. σ. 325).

βουρτέλικα, ἡ· προφ. στ' βουρτέλ'κα (Ρ.). Ὀνομασία πλαγίᾳς ἀρχετῆς ἐκτάσεως καταφύτου ἀπὸ φτέρες νῦν, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ κέδρους καὶ πρίνους, ἀγνώστου ἐτύμου. Ἡ ἄνωθεν αὐτῆς ῥάχη καλεῖται στ' ῥάχ' στ' βουρτέλ'κα, ἡ δὲ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ λάπατα, τά.

βρύση, ἡ· προφ. στ' βρύσ'. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τόπους ἔνθα ὑπάρχουν κρῆναι ἥτοι πηγὰι διευθετημέναι καὶ περιποιημέναι. Αἱ περισσότεραι τῶν τοπωνυμιῶν τούτων συνοδεύονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευαστοῦ, δωρητοῦ ἢ καὶ ἰδιοκτῆτου κάποτε, ὡς —τ'ς Λιμουνιά, — τ' Προτσ' — τ'φίλον' ἢ μὲ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας ὅπου κεῖται, ὡς στ' βρύσ' στ'ν Αἰνδριάδα, — στοὺν ἀν'νέλου, — στ' μουτσιλῖς, — στ' μουτσάρα — στ' τ'ς Γκούρας — βέκρα — στοὺν πλάτανου — στοὺ γιλαδόρκου. Ὅταν ἡ πηγὴ εἶναι μικρὰ ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν βρυσούλα, ὅταν δὲ ἔχει ψυχρὸν ὕδωρ κρυόδρυσ'. Εἰς τὸ χωρίον Ἀητορράχη (τ. Κοτόρτσι) ὑπάρχει ἡ τοπωνυμία «κατούρου», λεγομένη εἰς βρύσιν ἔχουσαν ὀλίγον ὕδωρ (Ἀναγ. σ. 97. Στεργ. 323).

βλύστρα, ἡ· Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη «π' ἀναβρὰν νερά». Ταυτόσημος εἶναι καὶ ἡ ἀνάβρα.

βρωμολάγγαδο, τό· προφ. στοὺ βρουμουλάγγαδου (Γ.). Ὀνομασία λαγγαδιοῦ ἔνθα ἡ πηγὴ βρωμονέρι (βλ. λ.).

βρωμονέρι, τό· προφ. στοὺ βρούμουνέρ' (Γ.). Ὀνομασία πηγῆς ἀναδιδούσης ὁσμὴν ὕδροθείου. Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Ἑπείρου εἰς παρομοίας πηγάς.

βωλάκες, αἱ· προφ. στ'ς βουλάκες (Τ.). Τοπωνυμία ἐκτάσεως ὁμαλῆς ἀκαλλιεργήτου σήμερον, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ παχέος ἐδάφους (ἐριδῶλαξ).

γελαδόρκος, ὁ· προφ. στοὺ γιλαδόρκου (Α.). Ὀνομασία μοναδικῆς πηγῆς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀμπροβίτσας, παραγομένη ἴσως ἐκ τοῦ γελαδόγρεκο, δηλ. μέρος ὅπου γρεκιάζουν (=κοιμοῦνται) τὰ γελάδια (Στεῦ-σ. 328).

γκατζάβαλη, τοῦ· προφ. στ' γκατζάβαλ' (Γ.). Ὀνομασία μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ τῆς Γκούρας, προελθοῦσα ἐκ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ Γκατζάβαλη.

γκέρκου, τοῦ· προφ. στ' γκέρκ' (Τ.). Ὀνομασία χειμάρρου προελθοῦσα ἴσως ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Γκέρκος.

γκιρλάπα, ἡ (Ν.). Ὀνομασία μικροῦ χειμερινοῦ συνοικισμοῦ τῶν Χουλ. ἐπὶ κατωφεροῦς ἐδάφους ἄνωθεν τοῦ Ἀράχθου. Πιθανῶς ἔχει σχέσιν κατὰ τὸν κ. Burelianu πρὸς τὸ βλαχ. girla = ποταμός.

γκιρλίκος, ὁ, προφ. στοὺ γκιρλίκου (Σ.). Ὀνομασία μέρους τῆς κοίτης τοῦ Ἀράχθου, ὅπου τὰ ὕδατα ἀπλούμενα καθιστοῦν αὐτὴν εὐδιάβατον. Ἡ τοποθεσία αὕτη καλεῖται καὶ πορὶ (προφ. στοῦπουρὶ) δηλ. πόρος. Κατὰ τὸν κ. Burelianu καὶ τοῦτο ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ βλαχ. girla.

γκιρλίτσες, αἱ· προφ. στ'ς γκιρλίτσισ (Σ.). Ὀνομασία χειμάρρου φαραγγώδους καὶ μὲ ἀποτόμους ὄχθας παραγομένη ἴσως καὶ αὕτη ἐκ τοῦ βλαχ. girla.

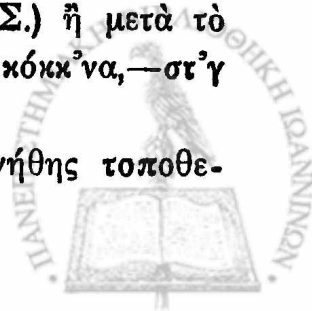
γκλίζαινα, ἡ, προφ. στ' γκλίζινα. (Τ.). Ὀνομασία ἐκτάσεως πρηνοῦς καὶ ὁμαλῆς κεκαλυμμένης ὑπὸ ἄγρων καὶ θάμνων προελθοῦσα πιθανῶς ἐκ Γκλίζαινάς τινος συζύγου τινὸς Γκλίζα, εἰς ἣν ἀνήκεν. Παρομοίως ἔγινε καὶ ἡ τοπωνυμία στ'ς Λάζινα, ὥς καὶ τὸ χωρίον τῆς Ἡπείρου Λάζαινα, Λουγγιότισα, Μανολιάσα.

γκορμπελδί, τό. (Ν.) προφ. στοὺ γκορβιλδί. Ὀνομασία σπηλαίου κατοικουμένου ἴσως ποτὲ ὑπὸ τινος Γκορμπελόη. Οὕτως ἔχομεν ὀνομασίας σπηλαίων τ' Χαράλαμθ' τοὺν Γιαγαίου, τ' Ἀναστάσ', τ' Βασίλ', τ' Κώστα, τ' Ντέμ' καὶ ἄλλων.

γκόρτσο, το, προφ. στοὺ γκόρτσου (Γ.). Ὀνομασία μικροσυνοικισμοῦ διαθερισμοῦ αἰγοπροβάτων ἴσως ἐκ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ Γκόρτσου τινὸς ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλοτε ἦσαν ἐκεῖ πολλὰ γκορτσὰ (=ἀγριοαχλαδιές), ὁπότε τοῦτο εἶναι περιληπτικὸν κατὰ τὸ φτεροῦθος (βλ. λ.), πουρνάρι, δένδρο, φιλίκι κ.λ.π.

γκρεμός, ὁ, προφ. οὐ γκρημός (=κρημός). Τοποθεσία συνήθης ἀποκρήμνων τοποθεσιῶν. Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ ὄνομα, ὥς οὐ γκρημός τ'ς Λιουντάρινα ἢ 'κεῖ π' γκριμίστ'κι ἢ Λιουντάρινα (Σ.) ἢ μετὰ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας ἐν ἣ κεῖται, ὥς στοὺ γκρημό στὰ κόκκ'να,—στ'γ κουρανάλτα—στ'ν ἔρικα.

γκρέμπρο, το· προφ. στοὺ γκρέβρου. Τοπωνυμία συνήθης τοποθε-

σιῶν ὅπου ὑπάρχουν γκρέβρα (δηλ. ἐρείπια οἰκιῶν ἢ τοίχων παλαιῶν). Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου, ὡς τὰ γκρέβρα τ' Μήταρ—τοὺν Μβινικαίου.

γκριμπούνι, το' προφ. τοῦ γκριβούν' (Ε). Ὀνομασία φάραγγος στενῆς, ὑψηλῆς καὶ ἀποτόμου σχηματιζομένης ὑπὸ ἀποτόμων καὶ ἀπορρώγων βράχων προελθούσης ὑπὸ διαβρωτικῆς δυνάμεως τῆς κοίτης τοῦ Καλαρρυτινοῦ. Εἰς Ἄγναντα ἀπαντᾷ ἐπώνυμον Γκριμπούνης. Εἰς Χουλ. ἀπαντᾷ ἡ φράσις γκριβούν' εἶν' αὐτὸ τοῦ σπίτ', λεγομένη ἐπὶ οἰκίας κενῆς στερουμένης καὶ τῶν ἐλαχίστων ἐπίπλων.

γκρινίθο, το' προφ. στοῦ γκρινίθου (Α.). Ὀνομασία τοποθεσίας βραχῶδους καὶ ἀποκρήμνου ἴσως ἐκ τοῦ γκρεμὸς κατὰ τὸ φτερούσος (βλ. λ.) ὁπότε γκρινίθο=τοποθεσία πλήρης κρημνῶν.

γκρούνιος, δ' προφ. οὐ γκρούνιος. (Ν.) Ὀνομασία τοποθεσίας παρὰ τὸν Ἄραχθον πλήρους σπηλαιωδῶν βράχων ἀνατραπέντων προφανῶς, ὡς καταδεικνύει ἡ θέσις αὐτῶν, ἐκ σειсмоῦ. Διασώζεται παράδοσις καθ' ἣν ὁ Γκρούνιος ἦτο συνοικισμὸς καταστραφεὶς ὑπὸ σειμοῦ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν λέγει ἡ παράδοσις, ὅτι ὑπὸ τὰ ἐρείπια ἠκούετο φωνὴ πετεινοῦ ἐπὶ 40 ἡμέρας. Τὴν παράδοσιν ἐνισχύει καὶ δημοτικὸν τραγούδι σφζόμενον ἔχον οὕτω:

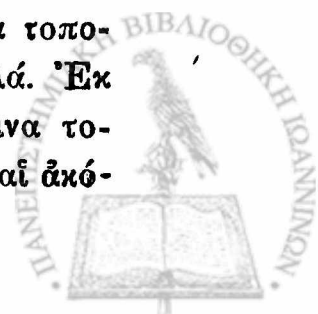
Ὁ Γκρούνιος ἐρροβόλησε τῆς Παπαντῆς τοῦ βράδου
καὶ πλάκωσε νέννια φαμβλιῆς καὶ δικουχτῶ νυφάδες.

γουμενέλοι, οί' προφ. στ'ς γουμινέλ'ς. (Ε.) Τοποθεσία ἀπόκρημνος καὶ βραχῶδης ἄνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ ἔχουσα μέσα σπήλαιον, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν ἠσκήτεον ἠγούμενοι.

γούπατο, τό. Τοπωνυμία συνηθεστάτη καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου διδομένη εἰς κοιλάματα τοῦ ἐδάφους καὶ μέρη ὑπήνεμα.

γούρα, ἡ. Τοποθεσία συνηθεστάτη καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου, διδομένη εἰς μέρος ὅπου ὑπάρχουν πηγαὶ μικραὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Εἰς Χουλ. ἡ γούρα κυριολεκτεῖται ἐπὶ πηγῶν λίαν μικρῶν πρὸ τῶν ὁποίων σχηματίζουν κοιλότητα διὰ νὰ μαζεῦεται τὸ νερό. Γούρα ἔπειτα λέγεται καὶ κάθε κοιλότης καὶ χωρὶς νερό. Γούρα ἐπίσης λέγεται εἰς Χουλ. καὶ τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον καίουν τὰ κάρβουνα (βλ. λ. καρνήθρες). Ἔχομεν καὶ τύπον γούρα καὶ ὑποκ. γουρούλλα, γουρίτσα καὶ γουρνίτσα, γουροπούλλα καὶ γουρνοπούλλα. Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίας στ' γούρα τ'ς Μάρου,—τ'ς λίτσα καὶ πληθ. στ'ς γούρις (Στερ. σ. 329).

δένδρος, δ' προφ. στοῦ δένδρου ἢ πληθ. στὰ δένδρα. Ὀνομα τοποθεσίας ἐν ἣ ὑπάρχει δένδρος (=δρῦς φυλλοβόλος) ἢ δένδρα πολλά. Ἐκ τῆς ὑπάρξεως νῦν ἢ ἄλλοτε δένδρου, θάμνου ἢ φυτοῦ τινος εἰς τινα τοποθεσίαν ἐγένοντο αἱ φυτώνυμοι τοπωνυμίας. Τοιαῦται εἰς Χ. εἶναι αἱ ἀκό-

λουθοι. Στ'ν ἀγριλιά (Ε.), στ'ν ἀγριουκιρασιά (Ε.), στ'ν ἀριά (=quaer-
cus aría), στὰ βάτια ἢ στ'ς βάτ[ου]ς (Γ.), στοῦ γράβου Τόλ' (Τ.), στὰ
γράβια (Τ.), στὰ γραβάκια (Τ.), στ' γριντζίλια (Σ.) (=τὸ ἄγριον κλῆμα),
στ' δάφν', στ' γκουρτσά (Κ.) (=ἀγριοαχλαδιά, στ'ς γκουρτσές, στ' γκουρ-
τσούλλα, στ'ς γκουρτσούλλις, στ' γκουρτσουπούλλα, στ'ς γκουρτσουπούλ-
λις, στοῦ γκόρτσο (=τόπος πλήρης γκορτσιῶν), στ' γκουρτσιαά, στ' Κό-
κουλ' (Τ.),—τ'ς Καλόγρια (Τ.) τ' Μαντζίλα (Κ.) τ' μονναχῇ (Τ.), στ'μ πα-
λιουγκουρτσά (Γ.), στ'ς ἱτιές (Κ.) στοὺν κέδρο (Α.), στὰ κέδρα (Σ.), στ'γ
κιρασιά, στ'ς κιρασιές τ' Ῥαγιά, (Ρ.)—τοῦμ Μπινικαίου, στουγκ'σὸ
(=κισσὸν) στὰ γκ'σάδια (Χ.), στ'ς κρανιές (Κ.), στ'ς κρανοῦλλις (Γ.), στ'
κουρούμβλια, στ' γκουρουβλοῦλλα, στ' λεύκα στ'ς πάδις (Κ.), στ' λίπα
(=ἡ φιλύρα), στοῦ μαλόκιδρου (=μαλακὸς κέδρος χωρὶς αἰχμηρὰ φύλλα),
στὰ μαλόκιδρα (Τ.), στ'ς μουρζιές (Ρ.) (μουρζιά=θάμνος ἀκανθώδης), στ'γ
ἔ'νουβλια (=ξυνομηλιά), στοῦμ βλάτανο (Τ.), στὰ πλατάνια (Γ.) στοῦμ
βλάτανο στ' Κακούρ' (Γ.),—στοὺν ἀν'έλου—τοὺν τρανὸ (Γ.), στὰ πλα-
τάνια στ' μουτσάρα (Γ.), στοῦμ βλατανάκ' (Τ.), στοῦ πουργάρ', στὰ
πουργάρια, στὰ πουργάρια τὰ διπλᾶ στοῦ πουργάρ' τοῦ μονναχὸ (Ν.),—
στοῦ διασίλου (Γ.),—τ'ς Κήτου (Α.),—στ' λάκκα (Γ.),—τ' Κακούρ' (Γ.),—
τ' Σκανδάλ' (Τ.),—τ' Ἀλέξ' (Τ.), στοῦ παλιουπούρναρου (Σ.), στ'ς σ'κιά
τ' Ἀντών' (Ε.),—Κίτσου Παπᾶ (Ε.),—στὰ στουρνάρια (βλ. λ.), στ' φε-
λίκα (Σ.) (=φελίκα εἶδος πρίνου χωρὶς ἀκανθας εἰς τὰ φύλλα ἢ ἀλλαχοῦ
τῆς Ἡπείρου ξιλινιά καλουμένη)—στοῦ φελίκι (περιληπτικῶς διὰ μέρη
ἔχοντα πολλὰς φελίκες), στοῦ φτιλιά (=πτηλέα) (Χ.), στοῦ φλιά στ'ς πᾶ'
στις (Χ.), στὰ τ' Νάστου, στ'ς τούφισ (βλ. λ.), στ' φακῇ (βλ. λ.), στ' ῥόβ'
(βλ. λ.), στὰ μπουρδένια, στ' βλασά ν', στ'ς βλασάνις (βλ. λ.) στοὺν κου-
κουρέφτου (εἶδος δένδρου φυλλοβόλου φυομένου εἰς τοὺς βράχους), στοῦ
σπάρτου, (βλ. λ.), στ' σκούπα (βλ. λ.), στὰ σκουρδόφ'λλα (βλ. λ.).

δέσι, ἡ προφ. στ' δέσ'. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τὸ μέρος τῆς κοί-
της τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὁποίου ὑψώνουν τὸ ὕδωρ διὰ τῆς συσσωρεύσεως
λίθων καὶ κλάδων ὑποστηριζομένων ἀπὸ «λαβδαριές» ἥτοι πασσάλους
ξύλινους ἐμπηγνυομένους ἐν σχήματι τοῦ γράμματος Λ. ἵνα ἀνθίσταν-
ται εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ποταμοῦ διὰ τὴν κίνησιν μύλων, νεροτρουθίων
καὶ μαντανίων. Οὕτω λέγεται καὶ τὸ μέρος τῆς κοίτης ὅπου ὑπῆρχεν ἄλ-
διάσελο, το· προφ. στοῦ διασίλου. Τοπωνυμία συνηθεστάτη παντα-
λοτε δέσι.

χοῦ τῆς Ἑλλάδος διδομένη εἰς αὐχένας λόφων κυρίως. Ὁ αὐχὴν καλεῖται
ἐν Ἡπείρῳ σέλλα, σέλλωμα, σαμάρι αὐτί, λαιμὸς (Στεργ. σ. 329).

δόντια, τά· προφ. στὰ δόντια. Τοπωνυμία ἀπαντῶσα εἰς δύο τοπο-
θεσίας ἀποτελουμένης ἀπὸ ῥάχιν κατωφερῇ ἀπολήγουσαν εἰς μέρη τινὰ

εἰς ὅξεϊς βράχους ἐν εἵδει ὀδόντων, χαρτογραφικῶς πρῶνας καλουμένους. Ἡ αὐτὴ τοπωνυμία λέγεται πολλάκις πριόνι.

εἰκόνισμα, τό· προφ. στοῦ ἰόν'σμα. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς τὰ παρὰ τὰς εἰσόδους τῶν χωρίων εἰκονοστάσια. Αἱ τοπωνυμῖαι αὗται καλοῦνται ἰκουνουστάς' καὶ σταυρός.

εἰκονοστάσι, τό· προφ. στοῦ ἰκουνουστάς' (βλ. εἰκόνισμα).

Ἐρεκα, ἡ· Ὄνομα τοποθεσίας μεγάλης ἐκτάσεως λίαν κατωφεροῦς ἄνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ κειμένης χρησιμευούσης ὥς χειμάδιον τῶν αἰγοπροβάτων οἰκογενειῶν τινων τῶν Χουλ.

ἐργαλοῦ, ἡ· προφ. στ'ν ἰργαλοῦ· ὄνομα τοποθεσίας κατωφεροῦς καὶ ἀποτόμου πλήρους ἀπορρώγων βράχων ἄνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ.

ζυγούρη, ἡ· προφ. στ'ζγούρη (Τ.). Τοποθεσία ἀκαλλιέργητος ἐπίπεδος προελθοῦσα ἴσως ἐκ τῆς γεν. τοῦ Ζυγούρη, ἐπωνύμου ἐκλιπόντος. Τοιαύτας τοπωνυμίας σχηματιζομένας ἐκ τῆς γεν. ὀνομάτων ἢ ἐπωνυμιῶν ἔχομεν καὶ τὰς στ' Γιάνν' στ' Βλάση, στ' Παπαγιῶργ', στ' Φιλόν', στ' Γκουβήλα, στ'ς Ἀγγέλου, στ' Τούφ', στ' Δάλλα, στ' Καραγιάν', στ' Βοσίλ, Μαλάμ' στ' Γιώργου Σόντ', στ' Κατσάν', στ' Κ'τσάκ', στ'ς Γιώργινα στ' Λάξινα, στ'ς Λίτσα, στ' Κόκουλ', στ' Τσάντα Τσόδ'λ', στ' Δήμου Πιπιριά, σ' Ντούλα Καλύθα, ὥς καὶ ἕξ οἰκογενειακῶν ὀνομάτων ὥς στὰ Σ'λαίικα, στὰ Μπινικαίικα, στὰ Χρ'στιουγιανναίικα, στὰ Γ'λαίικα, στὰ Τσουδλαίικα, στὰ Κουνταίικα, στὰ Διακαίικα, στὰ Κουσταίικα, στὰ Σουνταίικα. (Ἀναγ. σ. 101 Στεργ. σ. 323).

ζγκός, ὁ· προφ. στοῦ ζγκό (Σ.). Τοπωνυμία ἀπαντῶσα εἰς δύο τοποθεσίας. Ἀμφότεραι εἶναι ἐκτάσεις ὅπωςδὴποτε μεγάλαι ἐπίπεδοι καὶ ἐπιμήκεις εἰς τὸ μέσον μεγάλης κατωφερείας ἔχουσαι βράχους εἰς τὸ ἄνω μέρος. Αἱ παρόμοιαι τοποθεσίαι, μικρᾶς ὁμως ἐκτάσεως, ὀνομάζονται παδδούλα ἢ παδδούλες (βλ. λ.).

ζιγρίνια, τά· (Ε.). Ὄνομα τοποθεσίας ἀποκρήμνου καὶ βραχώδους ἄνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ.

Ζωνάκα ἡ·, προφ. στ' ζουνάκα (Χ.). Ὄνομασία μικροῦ συνοικισμοῦ χρησιμεύοντος ἄλλοτε πρὸς διαθερισμὸν τῶν ποιμνίων ἔχοντος ἔδαφος δμαλὸν σχηματίζον μικρὰν κοιλάδα ἀπολήγουσαν εἰς βράχους. Ἴσως προῆλθεν ἐκ τῆς γεν. τοῦ Ζωνάκα, ἐπωνύμου ἐκλιπόντος.

ζωνάρι, τό· προφ. στοῦ ζουνάρ, στὰ ζουνάρια. Ὄνομασία διδομένη εἰς στενάς, γλοεράς ἐπιπέδους λωρίδας κειμένας εἰς τὸ μέσον ἀποτόμων βράχων, εἰς τὰς ὁποίας κατερχόμεναι αἱ αἶγες πρὸς βοσκὴν «ζουναριάζουντι» δηλ. ἀποκλείονται μὴ δυνάμεναι οὔτε κάτω νὰ πηδήσουν λόγῳ τοῦ μεγάλου βάθους, οὔτε ἄνω νὰ ἀνέλθουν, «τὰς ξιζουναριάζ'ν» δὲ οἱ

βοσκοὶ κρεμώμενοι διὰ σχοινίων ἐκ τῶν ἄνω. (Ἀναγν. σ. 91). Ἐκ τοῦ ὀνόματος κρημνισθέντων κυρίως εἰς ταῦτα ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοῦ ζουνάρ' τ' Κούκ', — τ' Κώστα — Πανάγιου ἢ ἐκ τῆς τοποθεσίας — στ' σκούπα, — στοῦ ν'σί.

Ἰσιώμα, τό προφ. στοῦ ἰσίουμα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἐπίπεδα καὶ ὁμαλά. Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίας στὰ ἰσιώματα, στοῦ θιωματάκ'. (βλ. λ. Ἰσιάδι).

καζάνια, τά (Τ.) Ὄνομα τοποθεσίας ἐχούσης βαθὺ στενὸν χάσμα ἐντὸς φάραγγος ἐν εἴδει καζανίου (Στεργ. 329).

καμπαναριό, τό. Τοπωνυμία ἀνήκουσα εἰς βράχον ὑψιτενῇ ὁμοιάζοντα κωδωνοστάσιον (βλ. λ. μακρουλή).

Κάμπος, δ' προφ. στοῦν κάμβου. Ὄνομα μεγάλης περιοχῆς ἐπιπέδου καὶ ὁμαλῆς ἀνατολικῶς τῶν Χουλ. καλλιεργουμένης κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὸ νότιον μέρος τῆς περιοχῆς ταύτης λέγεται κατ' κάμβους. (Ἀναγν. σ. 91).

καλύβι, τό προφ. στοῦ καλύβ'. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν καλύβια δηλ. μικροὶ οἰκίσκοι εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ τὰ ζῶα ἢ ζωοτροφίας. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου αὐτῶν ἔχομεν τοπωνυμίας ὡς τοῦ καλύβ' τ' Γιάνν' — Μαρία, — τς' Γιαννοῦλα — τ' Σούλ' — τ' Κοντοῦ — Μαντζίλα. (Ἀναγ. σ. 97. Στεργ. σ. 326).

καρνῆθρες, αἱ προφ. στ'ς καρνῆθρις (Σ.). Τοποθεσίαι εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν καρνῆθρες. Καρνῆθρα, ἐκ τοῦ καρβουνήθρα, καλεῖται εἰς Χ. ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν κατασκευασθῇ κάρνα (=κάρβουνα) δηλ. ἐκὰς καμίνι, τοῦ ὁποίου συνεπῶς τὸ χῶμα εἶναι καμμένον. Ἡ καρνῆθρα καλεῖται καὶ γούρα γιὰ κάρνα ἢ ἀπλῶς γούρα καὶ καρνόγ'ρα (=καρβουνόγουρα), προφ. στ'ς καρνόγ'ρις (βλ. λ. γούρα). Ἐκ τοῦ κατασκευάσαντος εἰς αὐτὰς κάρβουνα ἢ ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου τῆς περιοχῆς ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν στ' γούρις τ' Κώστα Γούλα.

καστέλλι, τό στοῦ καστέλλ'. (Κ.) Ὄνομα τοποθεσία ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σιρουνίου (βλ. λ.), ἐν ἣ κεῖνται ἐρείπια φρουρίου τῶν μακεδονικῶν χρόνων.

καταφύδι, τό προφ. στοῦ καταφύδ' ἢ στοῦ καταφὺ (Γ.). Τοπωνυμία συνήθης ἐν Ἡπείρῳ διδομένη εἰς ἀπόκρημνα καὶ δυσπρόσιτα, ὅπου δύναται τις νὰ καταφύγῃ πρὸς ἀσφάλειαν. Ὁμοία τοπωνυμία ἀπαντᾷ καὶ εἰς Πράμαντα τῶν Τζουμέρκων ὡς καὶ εἰς κορυφὴν τῶν Τζουμέρκων.

κάψαλο, τό προφ. στοῦ κάψαλου (Τ.). Τοπωνυμία συνήθης ἐν Ἡπείρῳ εἰς μέρη ἐνθα ἐγένετο πυρκαϊά. Κάψαλα κυρίως λέγονται τὰ ξύλα τὰ πυρίκανστα, τὰ ἀπομείναντα ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰν δάσους. Ἡ αὕτῃ τοπωνυμία λέγεται στοῦ καψάλι, στὰ κάψαλα, στὰ καψάλια.

κῆπος, δ' προφ. στοῦν κῆπο, στ'ς κήπ'ς, στὰ κήπια (Χ.). Τοπωνυ-

μία συνήθης εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχε κῆπος. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺν κῆπου τ'ς Χαΐδου (Α.) — τ' Γιουργάκ' (Α.).

κιφροκάλαμο, τό προφ. στοὺν κιφρουκάλαμου. (Ν.) Τοπωνυμία ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου ἴσως ἐκ τοῦ ἐπωνυμίου Κιφροκάλαμος ἐκ τοῦ Κιχροκάλαμος δηλ. λεπτοφυῆς ὡς ὁ κάλαμος τοῦ κεχριοῦ.

κοδέλλα, ἡ' προφ. στ'ς κουδέλλης (Α. Σ. Ν.). Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἐλικοειδεῖς ἀνωφερεῖς δρόμους. Ἀπαντᾷ καὶ τύπος κουντελλά ὡς καὶ εἰς τὸν πληθ. στ'ς κουδέλλης, στ'ς κουντελλίς, ὡς καὶ στ' κουδέλλα τ(ι)ν' τρανή. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου αἱ κουδέλλες καλοῦνται καγγέλια (Ἀναγ. σ. 91).

κολυμπήθρα, ἡ' προφ. στ'γ' κουλ'βήθρα (Κ.). Ὀνομασία τοποθεσίας ἐχούσης μεγάλην ὀπὴν ὁμοιάζουσαν κολυμβήθραν. Κατὰ παράδοσιν αὐτόθι ὑπῆρχεν ἐκκλησία ἀνήκουσα εἰς ἀρχαῖον συνοικισμόν. Πλησίον τῆς τοποθεσίας ταύτης εὗρέθησαν τάφοι μὲ ἀγγεῖα, ὅπλα καὶ νομίσματα, τὸ δὲ πέριξ ἔδαφος βρίθκει συντριμμάτων κεράμων. ΝΑ κεῖται καὶ ἡ τοποθεσία Καστέλλι^ε (βλ. λ.).

κόκκινα, τά προφ. στὰ κόκκ'να. (Σ.). Ὀνομασία τοποθεσίας ἐχούσης βράχους μὲ χρῶμα κόκκινον. κόκκινα ἐν. στεφάνια, (Ἀναγ. σ. 90).

κόκκινη, ἡ' προφ. στ'γ' κόκκ'ν'. (Χ.) Ὀνομασία τοποθεσίας ἀνηκούσης εἰς κάποιαν προσονομαζομένην Κόκκινην. Ἦδη ἀπαντᾷ εἰς Χ. τὸ παρωνύμιον Κόκκινος.

κοκκινόχωμα, τό προφ. στοὺν κουκκ'νόχουμα (Ν.) Ἐκ τοῦ ἐρυθροποῦ χώματος τῆς τοποθεσίας (Ἀναγ. σ. 90).

κονπάτικα, τά προφ. στὰ κουνπάτ'κα (Ρ.). Ὀνομασία τοποθεσίας ἀνηκούσης εἰς τινα Κονπάτην (ἐκ τοῦ Κοντοπάτης) γενομένης κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ βαλαράτικα (βλ. λ.).

κοράκια, τά προφ. στὰ κουράκια. (Τ.). Ὀνομασία κορυφῆς ῥάχης ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐξέχουν πέτραι, ὁμοιάζουσαι κοράκια καθήμενα.

κουλιατζούρα, τά (Τ.). Ὀνομασία περιοχῆς μικρᾶς βραχῶδους καὶ ἀποκρήμνου ἀγνώστου προελεύσεως.

κουλούρι, τό προφ. στοὺν κ'λούρ' ἢ στὰ κ'λούρια. (Τ. Α. Ν. Γ.). Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς ἀγροὺς ἢ ἐκτάσεις περιτοιχισμένους. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας τοῦ κ'λούρ' τ' Διάκ' (Τ.), — τοῦ βακούφ'κου (Τ.). Πολλαχοῦ τῆς Ἡπείρου τὰ κουλούρια καλοῦνται μάντρες.

κουκούλι, τό προφ. στοὺν κ'κούλ' (Τ. Α.) Τοπωνυμία διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς βραχῶδεις περιόπτους θέσεις. Ἡ λέξις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ βυζ. κουκούλα καὶ τὸ νεοελ. κατσιούλα. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας τὰ κ(ου)-κούλια καὶ κουλτουμέγα (=κουκούλι τὸ μέγα). (Ἀναγ. σ. 92).

κουκουρέντζος, δ· προφ. οὐ κουκουρέντζους (βλ. λ. Πύργος).

κουλουμέγα, τό· (Τ.) Βλέπε λ. κουκούλι.

κουρανάλτα, ἡ· προφ. στ' γκουρανάλτα (Τ.). Ὀνομασία βαθέος φαραγγώδους χάσματος δι' οὗ διέρχεται χείμαρρος. Ἡ λέξις εἶναι βλαχ. (gura=χάσμα, alta=ὑψηλός, βαθύς).

κουμπηστήρια, τά· προφ. στα̣ κουμπ'στήρια (Χ. Γ. Α. Ρ. Ν. Τ.). Τοπωνυμία συνηθεστάτη τοποθεσιῶν κειμένων ἰδίως εἰς τὸ τέλος ἀνωφερικῶν ὁδῶν ἢ πηγῶν καταλλήλων νὰ κ'μβᾶν (=ἀκουμβοῦν, ἀναπαύονται) δηλ. κάθηνται πρὸς ἀνάπαυσιν. Πολλάκις εἰς τὰ κουμπηστήρια εἶναι κατεσκευασμένα πεζούλια (=καθίσματα) πρὸς ἀνάπαυσιν.

κουρτοπλιάντζο, τό· προφ. σιὸν κουρτουπλιάντζου (Κ.) Ὀνομα λοφίσκου ἀγνώστου προελεύσεως ἴσως ἔκ τινος Κουρτοπλιάντζου.

κουλιατστάγια, τά· (Χ.). Ὀνομασία μικρᾶς περιοχῆς πετρώδους ἀποληγούσης εἰς βράχους ἐν ᾗ κεῖνται ἐρείπια οἰκιῶν, ἐν αἷς διέμενον οἰκογένειαί τινες κατὰ τὸ θέρος πρὸς διαθερισμὸν τῶν ποιμνίων των, ἀγνώστου ἐτύμου.

κουβαροῦ, ἡ· προφ. στ'ς κ'βαροῦ. (Γ.). Τοπωνυμία προελθοῦσα προφανῶς ἀπὸ τινος Κουβαροῦ σύζυγον Κουβαρᾶ τινος ἐπιθέτου καὶ σήμερον ἀπαντωμένου ἐν Ἡπείρῳ.

κουρατζινότρυπα, ἡ· προφ. στ'γ κουρατζ'νότρυπα (Γ.) Ὀνομα τοποθεσίας βραχώδους καὶ σπηλαιώδους ἐν ᾗ καταφεύγουν τὰ «κουρατζίνια» ἢ αἱ «κουρατζίνες» (=τὰ κοράκια, αἱ κολιακούδες).

κουκοῦτες, αἱ· προφ. στ'ς κουκούτις, (Γ.) (βλ. λ. Σιροῦνος).

κρεββάτια, τά· προφ. στα̣ κριδβάτια ἢ στα̣ κριδβατάκια (Γ. Ε.). Ὀνομασία τοποθεσιῶν ὅπου ὑπάρχουν μικραὶ ἐπίπεδοι ἐπιφάνειαι εἰς τὸ μέσον ἀποτόμων βράχων. Ἡ τοπωνυμία αὕτη εἶναι σχεδὸν ταυτόσημος πρὸς τὸ ζωνάρι (βλ. λ.)

κρέμασι, ἡ· προφ. στ'γκρέμαστ' ἢ στ'ς κρέμασις. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἀποτόμους καταπτώσεις τῶν χειμάρρων, ἐνθα κατὰ τὰς βροχὰς σχηματίζονται καταρράκται. Ἀναλόγως τοῦ ὕψους καὶ τῆς τοποθεσίας ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ'γ κρέμασ'τ' μιγάλ' ἢ τρανή, στ'γ κρέμασ' τ' μικρή,—τ' δῶθι,—τ' κεῖθι,—τ'ν ἀπ' κάτ',—ἀγπάν' τ' πίσου ἢ —τ'ν ἀπουπίσου.

κρυόβρυση, ἡ· προφ. στ' γκρυόβρυσ' (Γ.) βλ. λ. βρύση.

κρυψάνες, αἱ· προφ. στ'ς κρυψάνες. Ὀνομασία τοποθεσίας ἀποκρήμνου ἐχούσης κρυσφύγετα. Ἀπαντᾷ καὶ τύπος κρυψῶνα.

κωλοσβάρες, αἱ· προφ. στ'ς κουλουσβάρις, στ'γ κουλουσβάρα. Τοπωνυμία συνήθως διδομένη εἰς μέρη πρηνῇ, ἄμμοαργιλώδη ὅπου τὰ παιδιὰ «κουλουβαρίζουντι» (=κατολισθαίνουν ἔχοντα τοὺς γλωτοὺς ἐπὶ τοῦ

ἐδάφους). Τὰ μέρη ταῦτα λέγονται καὶ ἀπλῶς σβάρες, ὑπάρχει δὲ καὶ ῥῆμα σβαρίζουμι, σβαρνιέμι καὶ σβαριέμι.

λάζαινα, ἡ. προφ. στ'ς λάζαινα (X.). Βλ. λ. ζγούρη.

λάκκος, ὁ. προφ. στοὺ λάκκου. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς μικρὰς ἰδίως κοιλάδας διαρρεομένας ὑπὸ χειμάρρων καὶ καταλλήλους διὰ καλλιέργειαν. Λάκκος ἐπίσης καλεῖται καὶ ὁ χεῖμαρρος, τὸ λαγγάδι. Ἔχομεν ἐπίσης τοπωνυμίας λάκκα, λάκκες, λακκιά, λακούλλα, λακοπούλλα, λακούθα (ἐκ τοῦ λάκκα καὶ γούθα). (Ἀναγ. 100 Στερ. σ. 329) Ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας τοῦ μεγέθους ἢ τοῦ ἰδιοκτητοῦ ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺ λάκκου στοὺ ζγκὸ (Σ.)—ποὺ τ' τζιρ' (Τ.)—τὸν τρανὸ (Τ.)—τοῦ μεγάλου (Τ.)—τοῦ μ'κρὸ (Α.)—τ' Βόρ' (Γ.).

λάπατα, τὰ. (Ρ.) Οὕτω καλεῖται ἡ Χ. Γ. τῶν Χ. ὑψηλότερα κορυφὴ τῆς περιοχῆς Βουρτέλικα (βλ. λ.) ὕψους 1335 μ. (Ἀναγ. σ. 94 καὶ ἐκεῖ λέγεται ἐπὶ κορυφῆς).

λάρνες, αἱ. προφ. στ'ς λάρνις. Ὄνομασία χειμερινοῦ συνοικισμοῦ τῆς Γκούρας καταφύτου ἐκ δρυῶν μὲ χωράφια ποτιστικὰ ἄνωθεν τοῦ Καλλαρυτινοῦ κειμένου, ἀγνώστου ἐτύμου.

λεσιά, ἡ. προφ. στ' λιθά. Ὄνομα τοποθεσίας ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου ὅπου ὑπάρχει λεσιὰ (=γέφυρα πρόχειρος κατασκευασμένη μὲ σύρματα)· λεσιὰ ἐπίσης καλεῖται εἰς Χ. ἡ θύρα ἢ κατασκευαζομένη διὰ τῆς πλοκῆς βεργῶν (=ῥάβδων).

λιβαδάκια, τὰ. προφ. στα λ'βαδάκια. (Γ.). Τοπωνυμία συνήθως εἰς ἐκτάσεις παραγούσας χόρτον κοπτόμενον πρὸς διατροφήν τῶν ζώων. Ἀπαντᾷ καὶ τοπωνυμία στα λ'βάδια, καὶ στοὺ λ'βάδ'. (Ἀναγ. 94).

λιθοσωρειό, τό. προφ. στοὺ λ'θουσουργειό. Τοποθεσία κειμένη εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Χ. πρὸς τὰ Ἰωάννινα πλησίον τοῦ χωρίου πετρώδης κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ἔχει γίνεαι ἀνάθεμα διὰ τῆς συσσωρεύσεως λίθων. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ἀνάθεμα ἔγινε ἐναντίον τινὸς ὁ ὁποῖος ἐπώλησε τὸ χωρίον. Ἐν πρώτοις ἔδесαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μίαν γάταν καὶ ἔπειτα διερχόμενοι πρὸ αὐτῆς οἱ κάτοικοι ἔρριπτον ἐπ' αὐτῆς πέτρας, οὕτως ὥστε νὰ σχηματισθῇ ἐπ' αὐτῆς σωρὸς λίθων, θέλοντες διὰ τούτου νὰ δηλώσουν ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ προδότου. Λιθοσωρειὸ ἐπίσης ὑπάρχει εἰς τὸ χωρίον Κοτσανόπουλο τῆς Πρεβέζης ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ Σούλι «λισοθόρι» καλούμενον, τοῦ ὁποίου σφύζονται ἀκόμη οἱ συσσωρευθέντες λίθοι, ὥς ὁ ἴδιος εἶδον κατὰ τὴν εἰς τὸ Σούλι ἐκδρομὴν μου κατὰ τὸ 1930. Κατὰ ἐπιτοπίαν ἐκεῖ παράδοσιν τὸ λισοθόρι ἔγινεν ἀπὸ τοὺς φεύγοντας Σουλιώτας μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σουλίου τὸ 1803 ὀρκισθέντας οὕτω νὰ μὴ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των ἂν δὲν τὴν ἐλευθερώσουν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο

τῆς ῥίψεως λίθου ὡς ὄρκου ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου. Εἰς τὸ Πετροβούνι. (τ. Βεσταθέτσι) ὑπάρχει παράδοσις, ὅτι τὸ χωρίον τῶν ἦτο μεγάλη πόλις Μεγισσόλις καλουμένη¹ καὶ ὅτι κατεστράφη ὑπὸ λοιμοῦ. Οἱ κάτοικοι τότε ἐκ φόβου διεσπάρησαν ῥίψαντες λίθον ὄρκου νὰ μὴ ξαναγυρίσουν. Ἐκ τοῦ ἐθίμου τούτου ἐγένετο ἡ φράσις «ἔρριξε πέτρα νὰ μὴν πατήσῃ στοὺν σπῖτ' μας».

λιθάρι, τό προφ. στοὺ λ'θάρ' (Α.). Τοπωνυμία συνήθως εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν μεμονωμένοι λίθοι. Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίαν τοῦ λ'θάρ' τ'ς Χάδτινας συζύγου Χάστα τινός.

λιθάρι,α τά προφ. στὰ λ'θάργια (Ν.). Ὀνομασία μέρους τῆς κοίτης τοῦ Ἀράχθου παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν ὀγκόλιθοι.

λουγγάς, ὁ προφ. στοὺ λ'γγά. (Ν.). Ὀνομασία περιοχῆς ἐχούσης ἄγρους καὶ μῦλον παρὰ τὸν Ἀραχθὸν προελθοῦσα ἴσως ἐκ τινος Λουγγά.

λωρίδια, τά στὰ λουρίδια (βλ. λ. ῥεβένια).

λύκου τὸ κONOπάτι, τό προφ. στ' λύκ' τοῦ μουνουπάτ' (Ν.). Ὀνομασία στενῆς ἐπικινδύνου ἀτραποῦ ἐπὶ τῆς φάραγγος δι' ἧς διέρχεται ὁ χεῖμαρος γκιρλίτσες (βλ. λ.). Μὲ τὸ ὄνομα λύκος ἔχομεν ἐν Ἡπείρῳ τὰς τοπωνυμίας στ' λύκ' τὸ στόμα, παρὰ τὸν Λοῦρον, στ' Λυκουστάν' ὄνομα Μονῆς, στοὺ Λυκουτρίχ' ὡσαύτως, στοὺ λυκόρ'μα, εἰς τὸ Κάντικον τῆς Κονίτισης, Λυκόρραχη, ὄνομα τοῦ χωρίου τῆς Κονίτισης τὸ πρῶν Λούψικόν.

μαγγάνη, ἡ προφ. στ' μαγγάν' (Τ.). Ὀνομασία τοποθεσίας μικρᾶς ἐπιπέδου. Φαίνεται ὅτι ἡ τοπωνυμία αὕτη δίδεται εἰς τόπους ἔχοντας βοσκὴν καὶ παράγεται ἐκ τοῦ ῥήμ. μαγγανάω (=τρώγω, μασσῶμαι). Παρομοία τοποθεσία ἀπαντᾷ καὶ εἰς Πράμαντα μάγγανο καλουμένη.

μαγγιδόνη, ἡ προφ. στ' μαγγ'δόν' (Κ.). Ὀνομασία τοποθεσίας ἐπικλινούσας ὑπὸ θάμνων, κέδρων καὶ καὶ ἄγρων κεκαλυμμένης. Ἴσως προῆλθεν ἐκ τῆς γεν. Μακδόνη ιδιοκτῆτου τινός ἐκ Μακεδονίας καταγομένου.

μακρουλή, ἡ (Ε.). Ὀνομασία βράχου ὑψιτενοῦς καὶ ἀποτόμου.

μακρυχώραφο, τό (Κ.) προφ. στοὺ μακρυχώραφου (βλ. λ. χωράφι)

μελίσσι, τό προφ. στοὺ μιλίσσ'. Τοπωνυμία συνήθως διδομένη εἰς βράχους, εἰς τὰς ὁπὰς τῶν ὁποίων ζοῦν μέλισσαι. Ὑπάρχει καὶ τοπωνυμία στοὺ μιλίσσ' τ' γκριμζ'μέν' (Ε.),—στοὺ ψ'λό μιλίσσ' (εἰς τὸ χωρίον Ἑλληνικὸν τ. Λογέτσι). (Ἀναγ. σ. 95).

μεσορράχι, τό προφ. στοὺ μ'σουρράχ'. Τοπωνυμία συνήθως διδομένη εἰς ῥάχεις κατωφερεῖς ἰδίως περιλαμβανομένας μεταξὺ δύο ἄλλων ῥάχεων ἰσοῦψῶν. Ἀπαντᾷ καὶ τύπος ἡ μ'σουρράχ', ἐν δὲ τῷ Ζαγορίῳ ἡ μ'σαρράχ' ἢ μεσαρράχ'.

¹) Σώζεται καὶ σήμερον τοποθεσία «μελιγγόπλη» καλουμένη.

μνήματα, τά (Γ.) Τοποθεσία ἐν ἣ κατὰ παράδοσιν ἐτάφησαν τοῦρκοι φονευθέντες (Ἀναγ. σ. 99. Στεργ. σ. 331). Μνήματα ἐπίσης καλεῖται καὶ τὸ νεκροταφεῖον.

μούλιακας, ὁ προφ. στ' μούλιακα (Ρ.) Ὄνομα τοποθεσίας ἐν ἣ ἐφονεύθη πρὸ πεντηκονταετίας ὁ ληστής Μούλιακας καταγόμενος ἐκ Χουλιαράδων. Ἡ τοποθεσία αὕτη καλεῖται καὶ στὸ μνῆμα τ' Μούλιακα.

μουτσάρα, ἡ προφ. στ' μουτσάρα (Γ.) Ὄνομα τοποθεσίας ἀναβρυούσης ὕδωρ ἀρκετὸν βλαχ. προελεύσεως. Συγγενὴς εἶναι καὶ ἡ τοπωνυμία μουτσίλες. Εἰς Χ. ἀπαντᾷ καὶ ἡ φράσις «ἐγίνα μουτσάλα π'τ' βρουχή» (=κατεδράχην). Ὑπάρχει καὶ ὄνομα χωρίου Μουτσάρα εἰς τὸν νομὸν Τρικκάλων.

μουτσίλες, αἱ προφ. στ'ς μουτσίλις ἢ στ' βρύς' στ'ς μουτσίλις (Χ.) (βλ. λ. μουτσάρα).

μπαταβάλω, ἡ προφ. στ'ς badaβάλου. (Γ.) Τοπωνυμία χέρσου ἐκτάσεως προελθοῦσα ἐκ τινος γυναικὸς προσονομαζομένης οὕτω διὰ τὴν φλυαρίαν της· badaβάλης λέγεται εἰς Χ. ὁ φλύαρος, ὁ φωνασκός. Ὑπάρχει καὶ ῥημ. badaβαρίζου καὶ ὄνομα badaβαλιὸς=φλυαρία δυνατή. Ἐκ τούτου προῆλθε καὶ τὸ γνωστὸν ἡπειρωτικὸν ἐπωνύμιον Μπαταβάλης τὸ ἐπὶ τὸ λογιώτερον Βαταβάλης γραφόμενον.

μπατούλια, τά προφ. στὰ batούλια. (Γ.) Τοποθεσία βραχώδης καὶ ἀπότημος τὴν ὁποίαν ἀνέρχονται πατοῦντες εἰς ὅπας σκαλισμένας ἐντὸς βράχων. Ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς λέξεις πατούλλα καὶ πατούλλι σημαίνουσας πάτημα μικρόν.

μπέκρα, ἡ (Ρ.) Ὄνομασία τοποθεσίας ἐπικλινούσας ἐχούσης ἀγρούς καὶ διαρρεομένης ὑπὸ χειμάρρου ἔχοντος πηγὰς μικρὰς καὶ βρύσιν. Ἴσως ἐκ τινος Μπέκρα.

μπιστούρα, ἡ προφ. ἡ biστούρα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν «bi.στούρις» (=σπήλαια). Ἀπαντᾷ καὶ τοπωνυμία στ'ς biστούρις. Εἰς τὸ χωρίον Λιγγιάδες λέγεται biστή, ἡ. Ἡ λέξις εἶναι κατὰ τὸν κ. Bugeliani βλαχ. Ἐν σχέσει μὲ τὴν τοποθεσίαν ἢ τὸν ἰδιοκτήτην ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ' biστούρα στὰ κόκκ'να (Σ.)—στ' νυχτου-πουργιά (Τ.)—στοῦ γκρούνιου (Ν.)—στοῦ καταφύδ' (Γ.)—τ' Τσόλ' (Τ.)—τ' Χαράλαμ' (Ν.)—τ' Γκόρα (Ν.)—τ' Τσαβαλά (Ε.)—τ' Γούλα (Α.)—τοὺν Γιαγαίου (Ν.)—τ' Ντέμ' (Ν.). (Ἀναγ. σ. 92).

μπισινιάλα, ἡ προφ. στ' biσινιάλα (Ν.). Ὄνομα χειμερινοῦ μικροσυνοικισμοῦ κατωφεροῦς μετὰ βράχων σπηλαιωδῶν εἰς τὴν συμβολὴν Ἀράχθου καὶ Καλαρῦτινοῦ ἀγνώστου ἐτύμου.

μπουρντένια, τά προφ. στὰ bouρδένια (Χ.). Ὄνομα τοποθεσίας ἐν ἣ φύονται τὰ bouρδένια, φυτὰ αὐτοφυῆ φαγώσιμα ὁμοιάζοντα τὰ σπαράγγια. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου καλοῦνται bouρδέγγες καὶ bouρδέγγια.

εἰς δὲ τὸ χωρίον Λυγγιάδες, ὅπου ἐκτάσεις δλόκληραι καλύπτονται ὑπ' αὐτῶν, καλοῦνται βουρδένιες, τὰ δὲ καλύπτοντα αὐτὰς φύλλα βουρδινόφ' ἄλλα.

μπούφου, τοῦ προφ. στ' βουφ'. (Γ.). Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ὅπου ἐνδiciaitῶνται μποῦφοι. Ὅμοια τοπωνυμία ὑπάρχει καὶ εἰς Μπαρτουβάρ' συνοικισμὸν τοῦ Πετροβουνίου καὶ εἰς τὸ Κουτσελιὸ εἰς τὸν πληθ. στὰ βούφια.

μῦλος, δ' προφ. στοῦ μύλου (Ν. Γ.) Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη, ὅπου ὑπάρχουν μῦλοι. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνοδεύεται μετὰ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας ἢ τοῦ ιδιοκτήτου στοῦ μύλου τ'ς Γκούρας (Γ6),—στ' Λουγγᾶ τ' Μπούτσουρα — τ' Πρένζα ἢ ἐκ τῆς κοινότητος — τ' Βισταβιτσού ἢ τοὺν Βισταβιτσ'νὸν—τ' Μῖχαλ'τσού ἢ τοῦ Μ'χαλτσωτ'κουν. (Ἀναγ. σ. 96).

νησί, τό προφ. στοῦ ν'σί (Σ.). Ὅνομα τοποθεσίας ἀπομεμονωμένης καὶ δυσπροσίτου λόγῳ τῆς κοίτης τοῦ Ἀράχθου ἀφ' ἐνὸς καὶ βράχων ἀφ' ἑτέρου.

ντραγγίλαινα, ἡ προφ. στ' dragίλινα. (Ν.) Φάραγξ ἀπότομος λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἔκ τινος Ντραγγίλαινας συζύγου Ντραγγίλη τινὸς κρημνισθείσης ἴσως ποτὲ ἐκεῖ.

Ντριάνεβα, ἡ προφ. ἡ δριάνιβα. Ὅνομα συνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἐκτεινομένου ἄνωθεν τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου ἐπὶ ἐπιφανείας ὁμαλῆς. Παρομοία τοπωνυμία δριάνοβο ἀπαντᾷ καὶ ἐν Φραγγάδες τοῦ Ζαγορίου. Κατὰ τὸν κ. Burelianu εἶναι σλαβικὴ σημαίνουσα τοποθεσίαν παραποτάμιον.

νυχτοποριά, ἡ προφ. στή χτουπουργιά (Τ.). Ὅνομασία διαβάσεως μοναδικῆς σχεδὸν ἐπὶ ἀποκρήμνου ἐκτάσεως, ἴσως διότι κατὰ τὴν νύκτα μόνον διὰ ταύτης εἶναι δυνατὴ ἡ διάβασις.

νώλομος, δ' προφ. οὗ νώλουμους (Α.). Ὅνομασία τοποθεσίας λίαν κατωφεροῦς καὶ ἀνωμάλου καὶ ὀλισθηρᾶς ἐχούσης πηγὴν καὶ πλατάνους. Ἴσως ἐκ τοῦ ἀνώμαλος.

ξεπέταμα, τό προφ. στοῦ ξιπέταμα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς τὰς ἄκρας βράχων ἢ βραχωδῶν ἐκτάσεων. Αἱ αὐταὶ τοποθεσίαι καλοῦνται καὶ σκάπιτου ἢ σκάπιτα.

ξῦλο, τό προφ. στοῦ ξύλου. Ὅνομασία ἐπικινδύνου ἀτραποῦ, τῆς ὁποίας τὴν διάβασιν διηυκόλυνε φαίνεται ξῦλόν τι.

ὀμναλός, δ' προφ. στοῦν οὔμναλό. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς ἐδάφη ἀργιλώδη κατολισθαίνοντα. Ἀπαντοῦν καὶ τοπωνυμῖαι ὀμναλίστρα καὶ μναλίστρα. Ἡ λέξις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ μυελός. Τὰ αὐτὰ ἐδάφη εἰς Τζουμέρκα καλοῦνται ῥίπες (ἢ ῥίπα). (Ἀναγ. σ. 90 ὅπου ἡ τοπωνυμία ἀσπρομναλός).

ὄρνηόβρυση, ἡ προφ. στ'ν οὔρνηόβρυσ' (Ρ.). Ὅνομα πηγῆς εἰς τὰ ὄρνηολάγγαδα (βλ. λ.).

ὄρνιολλάγγαδα, τά· προφ. σιᾶρνιουλλάγγαδα (Ρ.). Ὀνομασία λαγγαδιῶν. ἐρήμων ἐνδιαιτημάτων τῶν ὀρνέων. Τινὲς προφέρουν παρετυμολογικῶς τὴν τοπωνυμίαν ταύτην τ' ἀργιουλλάγγαδα ἢ τ' ἀγριουλλάγγαδα.

ὄρσιδα, ἡ· προφ. στ'ν οὐρσίδα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς κατωφερείας ἐντὸς συγκλινούσας, ὅπου συσσωρεύονται πέτραι, αἵτινες σιγὰ-σιγὰ καταρρέουν. Ἴσως ἐκ τοῦ ῥέω. Εἰς Πράμαντα ἡ ὄρσιδα καλεῖται σάρα, ἡ. Ἐκ τοῦ μεγέθους ἔχομεν τοπωνυμίας στ'ν οὐρσίδα τ' μεγάλ' ἢ τ'ντρανή — τ'μικρὴ—τ'μ πλατειά, ἐκ δὲ τοῦ χρώματος—τ'ς κόκκ'νις.

οὐβίρα, ἡ· (βλ. λ. βιρός).

ὄχτος, ὁ· προφ. οὐ ὄχτους, στοῦν ὄχτου. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἀγρῶν ἢ αὐλακιῶν τῶν ἀγρῶν, εἰς τὰς ὁποίας βό'σκ'ν τὰ πρόβατα. Ἀπανιοῦν καὶ τοπωνυμιαί εἰς πληθ. σιὰ ὄχτια ἢ στ'ς ὄχτ'ς.

πάδη, ἡ· προφ. στ'μ πάδ' (Κ.). Ἡ τοπωνυμία πάδη, πάδες, παδοῦλλα, παδο ὕλλες, παδ(ου)λοῦλλες δίδεται εἰς ἐπιφανείας μικρὰς ἐπιπέδους καὶ ὀμαλὰς κειμένας εἰς τὸ μέσον κατωφερειῶν. Κατὰ τὸν κ. Burelianus ἡ λέξις εἶναι βλαχ. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης ὑπάρχει καὶ χωρίον Πάδες.

παλιάμπελα, τά· προφ. σιὰ παλιάμβ'λα (Α.). Τοπωνυμία διδομένη, προφανῶς εἰς τοποθεσίας ὅπου ἦσάν ποτε ἄμπελοι ἢ εἶναι ἄμπελοι ἀπερικοίητοι. (Ἀναγ. σ. 95).

παλιομάντρι, τὸ ἢ παλιομάντρια, τά· προφ. στοῦ παλιουμάνδρ' ἢ σιὰ παλιουμάνδρια (Σ.). Τοπωνυμία διδομένη εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχον ἄλλοτε μαντριά αἰγοπροβάτων.

παλιοντεμέρου, τοῦ· προφ. στ' παλιουδιμέρ' (Κ.). Ὀνομα τοποθεσίας ἐχούσης μικρὸν χεῖμαρρον λαβούσης πιθανῶς τὸ ὄνομα ἐκ τινος Παλιοντεμέρου. Κατὰ παράδοσιν ἐνταῦθα μένουν φαντάσματα καὶ διάβολοι.

παλιόρρογγο, τό· προφ. στοῦ παλιόρρουγγο ἢ στοῦ παλιουρρόγγ' (Σ.). Βλ. λ. ρόγγι.

πάστες, αἱ· προφ. στ'ς πάστεις. (Χ.). Ὀνομα τοποθεσίας ἀρκετῆς ἐκτάσεως ἐπιπέδου ἀλλὰ πετρώδους ἀγνώστου ἐτύμου.

περιστέρια, τά· προφ. σιὰ πιρ'στέργια (Σ.). Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἀπόκρημα καὶ σπηλαιώδη, ὅπου φωλεύουν περιστερὰ ἄγρια.

πηγάδι, τό· προφ. στοῦ β'γάδ'. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρει ὅπου ὑπάρχουν πηγαὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἀλλ' εἰς βάθος τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ δὲν ῥέει. Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίας στοῦ β'γαδάκ', στοῦ β'γαδούλ' σιὰ β'γαδούλλια. Παρόμοιαι τοποθεσίαι λέγονται γούρες, βλύστρες, ἀνάβρες (βλ. λέξεις). Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ τῆς τοποθεσίας ὡς στοῦ β'γάδ' τ' Σόντ' (Χ.)—στ'ν ἀμβρουδίτσα (Ἀναγ. σ. 97).

πινμένο, τό· προφ. στοῦ πινμένου (Κ.). Τοπωνυμία προελθοῦσα ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς τοποθεσίας ταύτης κατὰ τὰς πολυμβρίας κατακλύζεται ὑπὸ ὑδάτων.

πλάκα, ἡ· προφ. στ' βλάκα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν μεγάλαι πέτραι ὁμαλαὶ ἰσοῦψεῖς μὲ τὸ ἔδαφος. Ἀναλόγως τοῦ μέρους ὅπου εὐρίσκονται ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ' μ β'λάκα στα στουρνάρια—στοῦ β'ρό. Παρομοία τοποθεσία εἰς Βεσταβέτσι καλεῖται πλακουτίδα, ὑπάρχει δὲ ἐν Ἡπείρῳ καὶ χωρίον Πλακωτή. Πολλάκις ἡ αὕτη τοποθεσία καλεῖται καὶ πλακαριὰ ἢ πλακαριές. (Στερ. σ. 329).

πλακαριά, ἡ· προφ. βλ. λ. πλάκα.

πλακανίδα, ἡ· προφ. στ' μ β'λακανίδα, Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς τοποθεσίας κεκαλυμμένας ἀπὸ πλακανίδας ἥτοι σχιστολίθους ἀργιλλώδεις ἀποσесаθρωμένους· ὑπάρχει ἐπίσης τοπωνυμία στ' μ βλακανίδα τ' Γούλα (Ρ.) ἔκτινος Γούλα ἀποθανόντος ἐκεῖ.

πλόσκινα, ἡ· προφ. στ' μ βλόσκ'να (Χ.). Ὄνομα τοποθεσίας παρὰ τὸ χωρίον κατωφεροῦς μὲ ἀγροὺς ἀγνώστου προελεύσεως.

πλυσῶνες, αἱ· προφ. στ'ς πλυσῶνες. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ῥυάκων κατάλληλα διὰ τὴν πλύσιν ῥούχων, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ὕδωρ τρέχει ἐπάνω ἀπὸ μεγάλες πέτρες ἢ διότι ἡ κοίτη ἀποτελεῖται ἀπὸ συνεχῆ πετρώματα. Ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας των ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ'ς πλυσῶνες στ'ς μουτσίλις (Χ.)—στ' μουτσάρα. (Γ.).

πορί, τό· προφ. στοῦ πουρί. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς τὰ εὐκολοδιάβατα μέρη κοίτης τοῦ ποταμοῦ λόγῳ τῆς εὐρύτητος αὐτῆς. Τὸ ἴδιον μέρος λέγεται καὶ πόρος ('Αναγ. σ. 94).

πόρος, ὁ· προφ. στούμ' βόρου. βλ. λ. πορί.

ποταμιά, ἡ· προφ. στ'μα βουταμιά. Ὄνομασία διδομένη γενικῶς εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν πέριξ αὐτῆς φυτείαν ('Αναγ. σ. 93).

πύργος, ὁ· Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχουν πύργοι χρησιμεύοντες κυρίως ὡς ὅρια τῶν ἰδιοκτησιῶν ('Αναγ. σ. 98). Ταυτοσήμως ἀπαντοῦν καὶ αἱ τοπωνυμίαι κουκουρέντζος, τσούτσουρος καὶ τσουτσουρέλλος.

ῥάχη, ἡ· προφ. στ' ῥάχ'. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μικροὺς λόφους. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας ῥαχοῦλλα, ῥαχάκι, κοντοραχοῦλλα, ἀνάρραχο (βλ. λ.), μεσορράχι (βλ. λ.), κατάρραχο καὶ καταρράχι (βλ. ἀνάρραχο). Ἀναλόγως τῶν τοποθεσιῶν ἢ ὀνομάτων ἔχομεν τὰς τοποθεσίας: στ' ῥάχ' στοῦ φουρνέλου, (Α.)—στ' Κόκούλ'—τ' Μήτηρ' (Κ.)—τ' Γκίτζ' (Τ.) τ' Κακούρ' (Γ.)—τοῦ Σουνταίου (Α.).

ῥεβένια, τὰ· προφ. στα ῥιβένια. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς στενοὺς ἐπιμήκεις ἀγροὺς κειμένους εἰς ἐπικλινῆ ἔδαφη, ὧν

τὸ χρῶμα συγκρατεῖται ἵνα μὴ παρασύρεται ὑπὸ τῶν βροχῶν διὰ τοίχων οἱ ὅποιοι ὡσαύτως ῥεθένια καλοῦνται. Οἱ ἄγροὶ οὗτοι καλεῶνται καὶ λωρίδια ἐνίστε. Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρεθένια ἔχομεν δύο χωρία εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς τὰ Κατσανοχώρια καὶ εἰς τὸ Πορόνι, εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Φιλιππῶν τὴν Ραθενήν.

ῥίζες, αἱ προφ. στ' ῥίζις (Τ.). Ὄνομα τοποθεσίας τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος καταρρεῦσαν ὑπὸ τῶν βροχῶν ἀπεκάλυψεν τὰς ῥίζας τῶν δένδρων καὶ θάμνων.

ῥόβη, ἡ προφ. στ' ῥόβη. (Χ.). Ὄνομα τοποθεσίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐσπείρετο ῥόβη (βλ. καὶ τὴν τοπωνυμίαν φακή).

ῥόγγι, τό. παροφ. στοῦ ῥόγγ'. Τοπωνυμία τοποθεσιῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρχόν ποτε ῥόγγια. Ῥόγγι εἶναι ἄγρὸς σπαρεῖς διὰ πυρπολήσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ θάμνων. Ἡ σπορὰ γίνεται ἀμέσως μετὰ τὴν πυρκαϊάν ἐπὶ τῆς τέφρας χωρὶς ἄροσιν. Τὸ σύστημα τοῦτο, ὡς ἀδάπανον, ἄκοπον καὶ μεγάλης ἀποδόσεως, ἦτο συνηθέστατον εἰς τὴν Ἡπειρον. Σήμερον ὅμως ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ὡς καταστρέφον τὰ δάση. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἔχομεν τοπωνυμίας στοῦ ῥόγγ' τ' Δ' μήτερ' (Α.) ὡς καὶ στοῦ παλιόρρουγγου. (Ε.).

σιαδί, τό. προφ. τοῦ σάδ'. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς μέρη ἐπίπεδα κεκαλυμμένα μὲ γλῶν. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας στὰ σάδια, στοῦ σιαδάκ', στὰ σιαδάκια, στὰ σιαδούλλια. (βλ. λ. ἴσωμα) (Ἀναγ. σ. 92).

σακκί, τό. προφ. στοῦ σακκί (Γ.). Ὄνομα τοποθεσίας ἐχούσης λίθον ὁμοιάζοντα σάκκον πλήρη ὄρθιον.

σαλέπι, τό. προφ. στοῦ σαλέπ' (Ρ.) Ὄνομα τοποθεσίας παραγούσης σαλέπι.

Σαλίτη, ἡ προφ. στ' σαλίτ'. (Σ.) Ὄνομα μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἐπὶ κατωφερείας περιεχομένης μεταξὺ ἀποκρήμνων ἐδαφῶν ἄνωθεν τοῦ Ἀράχθου ἀγνώστου προελεύσεως.

σανίδια, τὰ (Γ.) Ὄνομα τοποθεσίας βραχώδους καὶ ἀποκρήμνου ὀνομασθεῖσα οὕτω ἴσως διότι ὑλοτόμησάν ποτε ἐκεῖ σανίδια, ἢ διότι οἱ βράχοι εἶναι σχισμένοι καὶ λεῖοι σὰν σανίδια (Στεργ. σ. 326).

σάρα, ἡ (βλ. λ. Ὀρσίδες).

Σάταινα, ἡ προφ. σι' σάτινα ἢ σάδινα. Ὄνομα μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἄνωθεν τοῦ ποταμοῦ ἐν συνεχείᾳ τῆς Σαλίτης (βλ. λ.) καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος ἐδάφους. Ἄν τὸ ὄνομα δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν Σάταιναν τὴν σύζυγον Σάτου τινός, εἶναι πιθανῶς σλαβικῇ σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὰ τοπωνύμια τὰ ὑπάρχοντα ἐν Ἡπείρῃ: σάδο τό, σάδος ὁ, σάδινο, τὸ σάδοβο, τὸ Σαδοβίτσα ἢ, σημαίνοντα κατὰ τινὰς βοσκότοπον.

σβάρες, αἱ (βλ. κωλοσβάρες).

σιροῦνος, δ' προφ. οὐ σιρούνους (Κ.) Ὀνομασία λοφοσειοῦς ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου ὀρίζουσα τοῦτο μὲ τὴν Γκούραν. Τὴν ἀπέναντι ταύτης συνέχειαν οἱ κάτοικοι τοῦ Σκλούπου ἀποκαλοῦν Σιρούντον (δ). Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ λέγεται κουκοῦτες (προφ. στ'ς κουκοῦτις) ἴσως ἀντὶ τοῦ κουκοῦλες.

σκάλα, ἡ· Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς μέρη ἀνώφερῃ πετρώδη, ὅπου αἱ πέτραι εἶναι κλιμακῆδόν τοποθετημέναι. Ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας, τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς περιοχῆς, τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας ἡ σκάλα τ' Σόντ' (Τ.),—τ' Τσαγγάρ', (Χ.) σκαλοῦλλα σκαλουποῦλλα, (Τ.) σκάλες, σκαλοῦλλες (Σ.) (Ἀναγ. σ. 62).

σκασμάδες, αἱ· προφ. στ'ς σκασμάδεις. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς ἐδάφη ἔνθα ὑπάρχουν μεγάλαι πέτραι μὲ σκασμάδες (=σχισμάς, ρωγμάς). Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίαν στ' σκασμάδα (Ἀναγ. σ. 92 ἀναγράφει τοπωνυμίαν σκασμάδι).

σκλάβου, τοῦ· προφ. στ' σκλάβ' (Τ.) Ὀνομα τοποθεσίας ἀποκρήμνου καὶ σπηλαιώδους χρησιμευσάσης ποτὲ διὰ κρυφύγστον σκλάβου (=αἰχμαλώτου) τινός.

σκορδόφυλλα, τὰ· προφ. στὰ σκουρδόφ'λλα (Λ. Ὀνομα τοποθεσίας ὁμαλῆς ἀναμέσων ἀποκρήμνων βράχων, ἐν ᾗ φύονται σκορδόφ'λλα (=ἀσφόδελοι). Οἱ ἀσφόδελοι καλοῦνται εἰς Χ. καὶ σπερδούκλια, τὰ.

σκοῦπα, ἡ· (Τ.) Τοποθεσία ἀπόκρημνος ἐν ᾗ φύονται φυτὰ ποώδη σκλήρᾳ κατάλληλα διὰ σάρωθρα.

σκούρτου, τό· προφ. στοῦ σκούρτου. (Γ.) Ὀνομασία μικροσυνοικισμοῦ θερινοῦ προελθοῦσα πιθανώτατα ἐκ τινος Σκούρτου πρώτου οἰκιστοῦ ταύτης.

σκρικές, αἱ· προφ. στ'ς σκρικές. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μέρη πετρώδη ἢ βραχώδη ἀπολήγοντα εἰς αἰχμηρὰς κορυφὰς καὶ ρωγμάς μεταξὺ αὐτῶν. Ἀπαντᾷ τοπωνυμία καὶ στ' σκρικά.

σμίξη, ἡ· προφ. στ' σμίξ' (Ν.) Οὕτω καλεῖται ἡ περιοχὴ εἰς τὴν ὅποιαν γίνεται ἡ συμβολὴ τοῦ Καλαρρυτινοῦ μὲ τὸν Ἀραχθόν.

σουβλερό, τό· προφ. στοῦ σουβλιρὸ (ἐν. στιφάν') (Σ.) Ὀνομασία βράχου μεμονωμένου ὑψιτενοῦς καὶ αἰχμηροῦ.

σοῦδες, αἱ· προφ. στ'ς σοῦδες. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἐπικλινῆ μέρη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ὅπου τὰ ὕδατα παφλάζουν λόγῳ τῆς ὁρμῆς τοῦ ῥοῦ σχηματίζοντα σούδες (=δίνας). Τὸ ἀντίθετον εἶναι βιρὸς (Βλ. λ.).

σπάργα, τὰ· προφ. στὰ σπάργα (Τ.) Τοποθεσία ἀπόκρημνος ἐν ᾗ φύονται σπάργοι, φυτὰ συνήθη εἰς τὴν Ἠπειρον ἰνώδη. Ἐκ τῶν ἰνῶν

τούτων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Φιλιατῶν κατασκευάζουν ἐνδύματα τὰ σπαρτένια καλούμενα. Ἀπαντᾷ καὶ τοπωνυμία στοῦ σπάρτου εἰς τὸν ἐνικόν.

σπιάρα, ἡ· προφ. στ'ς σπιάρα (Κ). Ὄνομα ῥάχης ἀγνώστου προελεύσεως.

σπιτάκι, τό· προφ. στοῦ σ'πτάκ' (Τ.) Ὄνομα τοποθεσίας ἐχούσης οἰκίσκον. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν στοῦ σπít' τ' Παπᾶ, σπίτια τοῦμ Μπινικαίου.

σταυρός, ὁ· προφ. στοῦ σταυρό. Τοπωνυμία συνήθης παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου ἢ τῶν συνοικισμῶν ὅπου ὑπάρχει εἰκονοστάσιον μὲ σταυρόν. Ἡ τοπωνυμία ἐγένετο προτοῦ κατασκευασθῶν καὶ εἰκονοστάσια ὁπότε ἔστηνον εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ χωρίου, ὡς συμβαίνει καθ' ὅλην τὴν Ἠπειρον σταυροὺς ξυλίνους «για νὰ μὴ μπαίν'ν οἱ δια'όλ' στοῦ χουργιοῦ» (Στερ. 327):

στάλος, ὁ· προφ. στοῦ στάλου. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. ὅπου ὑπάρχουν μεγάλα δένδρα ἢ σκιερὰ μέρη ἢ ἴσκι κατασκευαζόμενοι ἐπίτηδες μὲ κλάδους δενδρῶν ἢ θάμνους ἢ φτέρην γιὰ νὰ σταλίζουν (= ἴστανται ὑπὸ σκιάν) τὰ πρόβατα τὸ θέρος. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας στοῦ στάλου τὸν τρανό, στὰ στάλια, στ'ς στάλ'ς, στοῦ στάλου σ' γκούρτσα στ' Κόκουλ', —στοὺν πλατανάκ'.

στενό, τό· προφ. στοῦ στινό. Τοπωνυμία συνήθης εἰς στενόπορα μέρη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑψοῦνται ἀπότομοι βράχοι ἢ στενόποροι διαβάσεις ἀποκρήμνων βραχωδῶν ἑδαφῶν.

στέρες, αἱ· προφ. στ'ς στέρις. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς πέτρας μεγάλας ἐχούσας ῥωγμὰς ἢ ὁπὰς, ἐντὸς τῶν ὁποίων μένει ὕδωρ ὄμβριον.

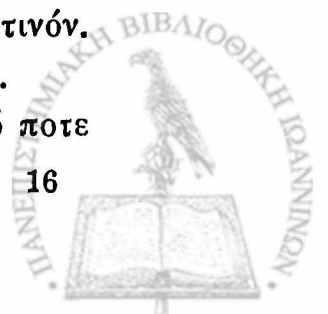
στεφάνι ἢ στεφάνια, τό· προφ. στοῦ στιφάν' ἢ στὰ στεφάνια. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς βράχους τοὺς ἀπορρῶγας. Στεφάνι ἀποκαλεῖται εἰς Χ. καὶ ὁ βράχος. Ἐχομεν τοπωνυμίας στοῦ στιφάν' τ' Γεώργου Κίτσου — στὰ κόκκ'να καὶ ἄλλας ἀναλόγως τῆς ὀνομασίας τῆς πέριξ τοῦ βράχου περιοχῆς.

στουρνάρια, τά· προφ. στὰ στουρνάρια (Τ.) Ὄνομα τοποθεσίας ἐχούσης στουρνάρια (=πυριτολίθους).

Στρίτσα, ἡ. Ὄνομα μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἄνωθεν τοῦ Ἀράχθου ἀγνώστου ἐτύμου.

στρούγγα, ἡ. Ὄνομα τοῦ χειμάρρου τοῦ κειμένου κάτωθεν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Γκούρας μετὰ τῶν βουνοσειρῶν Στροῦνος καὶ Κακούρη πηγάζων ἀπὸ τὴν βουρτέλικαν (βλ. λ.) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Καλαρρυτινόν. Ὄνομάσθη οὕτω ἐκ στρούγγας τινὸς κειμένης παρὰ τὴν κοίτην του.

στροῦγγα, ἡ. Οὕτω καλεῖται κάθε τοποθεσία εἰς τὴν ὁποίαν ἤτό ποτε

στροῦγγα (=πρόχειρος περίβολος ἐκ πετρῶν ἢ θάμνων διὰ τὰ ἀρμέγουν ἐντὸς τὰ πρόδατα). Ἐκ τῶν ποιμένων τῶν χρησιμοποιοησάντων ταύτας ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ' στροῦγγα τοῦν Τατσαίου (Ρ.)—τ' Μαντζίλα (Κ.)—τ' Δημήτρ' (Ρ.)—τ' Γούλα (Ρ.).

στρογγύλι, τό· προφ. στοῦ στρογγύλ' (Τ.) Ὀνομασία τοποθεσίας ἐχούσης μέγαν στρογγυλὸν λίθον.

σύρμα, τό· προφ. στοῦ σύρμα. Ὀνομασία κάθε μικρᾶς καὶ δυσδιαβάτου ἀτραποῦ.

σωκήπι, τό· προφ. στοῦ σουκήπ' ἢ στὰ σουκήπια. Οὕτως ὀνομάζονται οἱ ἄγροὶ οἱ κείμενοι πέριξ τῶν οἰκιῶν, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται καὶ δι' εἶδη κηπουρικῆς.

Τζαρβέλαινα, ἡ· προφ. στ' Τζαρβέλιν (Σ.) Ὀνομα περιοχῆς ἐχούσης χειμερινὸν μικροσυννοικισμὸν λαβούσης πιθανῶς τὸ ὄνομα ἐκ τινος Τζαρβέλαινας συζύγου Τζαρβέλα τινός. Εἰς τὸ χωρίον Κοντινοὶ ὑπάρχει σήμερον ἐπώνυμον Τζαρμπέλας.

Τσίρη, ἡ· προφ. στ' Τσίρ'. Ὀνομα περιοχῆς ἀρκετῆς ἐκτάσεως ἐπιπέδου κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ πετρώδους ἐχούσης ὀλίγους ἄγρους καὶ καλύβας πρὸς διαθερισμὸν τῶν ζώων. Τὸ ἔτυμον ἄγνωστον.

τζούμα, ἡ· Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς μικροὺς γηλόφους. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας τζουμουῖλα (προφ. τζ'μουῖλλα), τζουμάκι, τζ(ου)μάκι, τζ(ου)μαράκι, τζ(ου)μαρέλλι καὶ τζούμπα (ἐκ τοῦ τζούμα καὶ τούμπα) (Στεργ. σ. 330).

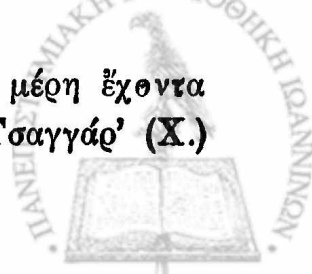
τούμπα, ἡ· (Τ.) Ὀνομα βράχου ὑψιτενοῦς προεξέχοντος. Ἀπαντᾷ καὶ τύπος τὸ τουρλί ἢ τρουλί. Ἡ λέξις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ βυζ. τροῦλλος (Στεργ. σ. 330).

τραγάνα, ἡ· (Χ.) Ὀνομα τοποθεσίας ἐπιπέδου καὶ ὁμαλῆς εἰς τὴν ὁποίαν παίζουσιν τὰ παιδιὰ.

τιλίχτρα, ἡ· προφ. στ'ν τλίχτρα (Χ.) Ὀνομα τοποθεσίας παρὰ τὸ χωρίον ὁμαλῆς, ὅπου αἱ γυναῖκες «τ'λίν' (=τιλίγουν) τὰ βλάρια καὶ τὰ μαζών'ν στ' ἄντι (μέρος τοῦ ἀργαλειοῦ) γιὰ τὰ τοῦ βάλ'ν στοῦν ἀργαλειό». Ὅμοίως καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον «ιδιάζ(ου)ν δηλ. μαζών'ν τ' κ(ου)βάρια βρουχίδ' (ἢ διασίδ') μπρὶ (=προτοῦ) τοῦ πάν'ν στ'ν τ'λίχτρα» καλεῖται διάστρα (=ιδιάστρα.)

τριμμένο, τό· προφ. στοῦ τριμμένου (Τ.) Ὀνομα τοποθεσίας ἐχούσης ἔδαφος ἀποσεσαθρωμένον καὶ πλήρες στουρναριῶν (=πυριτολίθων) συντετριμμένων.

τρύπα, ἡ· προφ. στ'ν τρύπα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἔχοντα ὅπας ἡφαιστειογενεῖς. Ἐχομεν τοπωνυμίας στ'ν τρύπα σ' Τσαγγάρ' (Χ.)

—τ'ς Χήμω (=Φήμω, Εὐφημίας) ἥτις εἶναι μᾶλλον σπήλαιον (N.) (Ἀναγ. σ. 92).

τσαγγάρη, τοῦ προφ. στ' τσαγγάρ' (X.). Τοποθεσία λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Τσαγγάρη.

τσιγαρίδα, ἡ προφ. σ'τ τσ'γαρίδα (N.). Τοποθεσία λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τινος Τσιγαρίδα ἢ ἴσως ἐκ τοῦ καύσωνος κατὰ τὸ θέρος εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην κειμένην παρὰ τὸν Ἀραχθόν, ὅστις τσιγαρίζει (=καίει πολύ).

τσιφτρέλος, ὁ προφ. στοὺν τσιφτρέλου. Ὄνομα τοποθεσίας περιόπτου ἄνωθεν βράχων ὑπερκειμένων ἀποτόμως τοῦ Ἀράχθου ἀγνώστου ἐτύμου. Μὲ τὴν ἰδίαν κατάληξιν ἔχομεν καὶ τὰς τοπωνυμίας φουρνέλος (βλ. λ.), ἄνωνέλος (βλ. λ.) κειμένας εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν.

τσιλιγγίρι, τοῦ προφ. στ' τσιλιγγίρ' (K.). Ὄνομα τοποθεσίας μὲ ἀγρούς καὶ βράχους ἀποκρήμνους κάτωθεν προελθοῦσα ἐκ τινος Τσιλιγγίρη, ἐπιθέτου ἀπαντῶντος σήμερον εἰς Ἰωάννινα.

τοῦφες, αἱ προφ. στ'ς τοῦφισ. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς ἐκτάσεις κεκαλυμμένας ἀπὸ τοῦφες δηλ. πρίνους θαμνώδεις. Αἱ τοῦφες εἰς Πράμαντα λέγονται σκάρπες, ὅθεν προῆλθεν καὶ τὸ Ἑπειρωτικὸν ἔπωνυμιον Σκάρπας δηλοῦν τὸν μικροῦ καὶ χονδροῦ ἀναστήματος.

τσουβάνια, τὰ στὰ τ'σουβάνια (T.) Ὄνομα τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν πέτραι μεγάλαι ἔχουσαι κοιλότητας σὰν τσουβάνια (=σκαφίδια) ἐντὸς τῶν ὁποίων μένει μετὰ τὰς βροχὰς ὕδωρ. Ταυτόσημος σχεδὸν εἶναι ἡ τοπωνυμία στέρες (βλ. λ.).

τσόπλενα, ἡ προφ. στ'ν τσόπ'λνα (T.). Ὄνομα τοποθεσίας εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον στήσει «τσόπλινες (=παγίδες) γιὰ νὰ πιάσ'ν πέρδικις».

τσουγγάνι, τό προφ. στοὺ τσουγγάν'. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μικροὺς ἢ μεγάλους βράχους προεξέχοντας ἐδαφῶν ἐπικλινῶν. Ὑπάρχει καὶ τοπωνυμία στοὺ τσουκανάκ' (Σ.), στοὺν τσουγγάν' τ' Δημβλίκια (=Δημουλίκια)—τ' Καμβέρ'—στ'ν Ἰργαλοῦ (βλ. λ.)—τ' Δ'μήτρ'. Τὸ τσουγγάνι λέγεται καὶ τσουγγρεῖ (βλ. λ.).

τσουγγρεῖ, τό προφ. στοὺ τσουγγρεῖ (βλ. λ. τσουγγάνι). Ὑπάρχει καὶ τοπωνυμία στοὺ τσουγγρεῖ στ' δάφν' (Σ.) ἐκ τῆς παρ' αὐτὸ φυομένης δάφνης.

τσούτσουρας καὶ τσουτσουρέλλος (βλ. λ. Πύργος).

φακὴ ἢ φαγωμένη, προφ. στ' φακὴ τ' φα'ουμέν' (T.). Τοποθεσία χέρσου ἀγροῦ ὅπου ἄλλοτε ἐσπάρη φακὴ φαγωθεῖσα ὑπὸ τῶν ζώων. Εἰς τὴν Γούραν ὑπάρχει καὶ τοποθεσία καλουμένη φακὴ, εἰς δὲ τοὺς Χ. ῥόδη (βλ. λ. δένδρον).

φονιάλες, αἱ προφ. στ'ς φουνιάλις (Κ.). Ὄνομα λαγγαδίου μὲ πηγὴν ἄγνωστου ἐτύμου.

φουνταρόσα, ἡ. προφ. στ' φουνταρόσα. (Ε.). Ὄνομα βράχου ὑψηλοῦ ἔχοντος εἰς τὸ μέσον μελίσι τοῦ ὁποίου τὸ μέλι ῥεῖ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βράχου. Ἀπαντᾷ καὶ τύπος φανταρόσω. Προφανῶς ἡ λέξις εἶναι βλαχ. ἐκ τοῦ funta (=πηγὴ) rossa(=κόκκινη).

Φουρνέλος, δ (Τ.). Ὄνομα μικροῦ θερινοῦ συνοικισμοῦ ἄγνωστου ἐτύμου. Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν κεῖνται καὶ αἱ ὁμοιοκατάληκτοι τοπωνυμῖαι τσιφτρέλος καὶ ἄνωνέλος (βλ. λ.).

φτερούσος, δ' προφ. στοὺ φτερούσου (Ρ.). Τοπωνυμία συνήθης εἰς ἐδάφη κεκαλυμμένα ἀπὸ φτέρες (Στερ. σ. 325 ἔνθα ἀπαντᾷ τὸ φτεροῦστο μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν). Ἀπαντᾷ καὶ τύπος τὸ φτερούσο.

χάβος, δ' προφ. οὐ χάβους. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μεγάλα χάσματα ἀπόκρημνα καὶ δυσπρόσιτα. Ἔχομεν τοπωνυμίας στοῦ χάβου τ' Μπούφ' (βλ. λ.) — σ' Τσιλ'γγίρ'. Ἡ λέξις προφανῶς προῆλθεν ἐκ τοῦ χάος. Ὑπάρχει εἰς Χ. καὶ ῥ. χαβώνω καὶ χαβώνομαι = μένω ἔκπληκτος μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν ἐκ φόβου, ὥς καὶ αἱ φράσεις τοῦ χάβουσι οὐ λύκους, χαβώθ'κι ἀπ' τοῦ λύκου, τ'ς κότις τ'ς χαβών' ἢ ἀλ'ποὺ κὶ στέκ'ντι κὶ τ'ς πιάν', ὥς καὶ ἡ λέξις χάβωμα (Στερ. σ. 380).

χάλασμα ἢ χαλάσματα, τά. Τοπωνυμία συνήθης εἰς ἐδάφη κατολισθαίνοντα κατὰ τὰς βροχάς. Ὅμοία τοπωνυμία ὑπάρχει καὶ εἰς Παλιόχωρι (Σερράκου) ἐξ ἧς ὠνομάσθη καὶ ἡ ἐν αὐτῷ Μονὴ Χαλασμάτων.

χαλιᾶς, δ. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη πλήρη χαλίκων καὶ πετρῶν, Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται καὶ χεῖμαρρος πλήρης χαλίκων καὶ πετρῶν κάτωθεν τῶν ὁποίων ῥεεῖ τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς βροχάς συμπαρασῦρον καὶ τοὺς ἄνωθεν αὐτοῦ χάλικας (Ἀναγ. σ. 90 ἔνθα ἐπὶ παρομοίων τοποθεσιῶν ὑπάρχουν αἱ τοπωνυμῖαι χαλικάριά). Αἱ αὐταὶ τοποθεσίαι λέγονται ἐνίοτε καὶ χαλίκι προφ. στοῦ χαλίκ'.

χοροστάσι, τό' προφ. στοὺ χουρουστάσ'. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ὅπου «στήνουν χορὸ» κατὰ τὰς ἐορτάς, συνοδευομένη συνήθως μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ναοῦ τοῦ ἐορταζομένου ἁγίου κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ χορός' στοὺ χουρουστάσ' στοὺν Ἀιλιά (Ρ.) — στ'ν Ἀινδριάδα (Ρ.), — στοὺν Ἀιδ'μήτρ'.

χούνη, ἡ' στ' χούν'. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς φάραγγας κωνοειδεῖς βαθείας καὶ ἀποτόμους (Ἀναγ. 92, Στεργ. 380).

χωράφι, τό' προφ. στοὺ χουράφ'. Τοπωνυμία συνήθης εἰλημμένη ἐκ χωραφιῶν καλλιεργουμένων συνήθως, ἐνίοτε δὲ καὶ χέρσων, ἀπομεμωμένων ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῶν

ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας τοῦ χωράφ' τ' Πιπιριά (Τ.)—τ' Σιτέργ' (Τ.) —
τ' Ναῶν (Γ.)—τ' Τόλ' (Τ.),—τ' Κουλιού (Τ.), — τ' Ρίζ' (Τ.) — Ταῖούλα
(Γ.) — τ' Τσάβ' (Γ.), σιὰ χωράφια τ' Παπᾶ ἢ ἐκ τῆς τοποθεσίας σιὰ
χωράφια σιουγ Κάμβου—σι'ς Πάδισ—σι' Μπέκρα.

χωραφοῦλλα, ἢ προφ. σι' χωραφοῦλλα (Γ.). Ὅνομα τοποθεσίας ἐν
ἣ ὑπάρχει μικρὰ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια ἐν μέσῳ πετρώδους ἐδάφους, ἣ ὁποία
ἄλλοτε ἦτο μικρὸ χωράφι.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΥΠΟ

Ν. ΔΕΛΙΑΛΗ

Βιβλιοφύλακος Κοζάνης

Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Κοζάνης εὐρίσκεται χειρόγραφον χάρτινον, ὑπ' ἀριθ. 99 κώδικος ἐπιγραφόμενον « Νομικὸν Καμπανίας » καὶ ἀπαρτιζόμενον ἐκ σελίδων 451 σχήματος 19×15. Ἐκ τῆς σελίδος 5 ἀποσπῶ διὰ τὰ « Ἡπειρωτικά Χρονικά » τα ἐξῆς ἐπιγράμματα διὰ τὸν Θεόφιλον :

« Πρὸς τὸν Πανιερώτατον καὶ Θεοπρόβλητον ἅγιον Καμπανίας κύριον Θεόφιλον, συγγραφέα τοῦ νομικοῦ τοῦδε συντάγματος ὡς γράμματα.

*Καμπανίης μέγ' ἄεισμα, θεοῦ φίλε, ἔρμ' Ἱερῶν
ἥρ' ἀ νόμους εἰδὼς οὗ, κανόνας τε δίκης
ἀστραβέα σιόρ' εσσας γ' οἶμον θέμιδος ζυγοέουης
ἀρχιθυτάων φῶς, ἥδ' δεκασπολέων*

Ἰαμβεῖον ὡς ἀπὸ τοῦ Ἀναγινώσκοντος.

*Χρυσῇ βίβλος μοι τίς σε γεννήτωρ τέκει;
τί δ' ἐν σεαυτῇ, εἰπέ μοι, καλὸν φέρεις;
τίνες δέ σοι χρήσονται, λέξον εἰ θέμις.*

Ὡς ἀπὸ τῆς βίβλου ἀπόκρισις :

*Καμπανίας προέδρου ἔκγονον πέλω,
φέρω δ' ἐμαντῇ τῶν πάλαι σοφῶν νόμους·
χρήσονται μοι δὲ οἱ θέλοντες οὗ κρίνειν*

Σημ. « Ἡπ. Χρονικῶν ». Ὁ συνεργάτης ἡμῶν κ. Χρ. Σούλης, ἐν τῇ προσπάθειά του ὅπως τὰ « Ἡπ. Χρονικά » φέρωσιν εἰς τὴν δημοσιότητα πᾶν τὸ εἰς τὴν Ἡπειρον ἀναφερόμενον, ἐξήτησε δι' ἐπιστολῆς του πληροφορίας ἀπὸ τὸν Βιβλιοφύλακα τῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης κ. Ν. Δελιαλῆν, ἃν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Κοζάνης, πόλεως ἧτις πολλαπλᾶς σχέσεις εἶχε κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας μετὰ τῶν Ἰωαννίνων, εὐρίσκονται χειρόγραφα σχετικὰ πρὸς τὴν Ἡπειρον. Ὁ κ. Δελιαλῆς ἀπαντήσας μετ' εὐχαριστήσεως ἀπέστειλεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πληροφοριῶν περὶ τῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, τῆς ὁποίας δυστυχῶς δὲν ἐτυπώθη εἰσέτι κατάλογος τῶν βιβλίων, καὶ τὰς ἀνωτέρω σημειώσεις καὶ ἐνθυμήσεις, τὰς ὁποίας εὐχαρίστως δημοσιεύομεν. Ὁ κ. Δελιαλῆς ὑπεσχέθη ἐπίσης ὅτι θὰ γράψῃ διὰ τὰ « Ἡπειρωτικά Χρονικά » μελέτην περὶ τοῦ διδασκάλου Κοζάνης Ἀμφιλοχίου τοῦ Παρασκευᾶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ζήσαντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ. αἰῶνος.

Σαπφικόν:

«Χαῖρέ μοι Ἱεράρχα θεοῦ, κανὼν δς
ἔμπυχος πέλων κανόνας συνῆξαι
σῆς μαθήσεως τέκμαρ ἀξίαινον,
αἰνετέος γονῇ
τῆς σῆς θεοπροβλήτου Πανιερότητος
γνήσιον τέκνον
ὁ γεώργιος ὁ σκαρλάτος».

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Θεόφιλος Καμπανίας διετέλεσε μαθητὴς ἐν Κοζάνῃ συμπληρώσας τὰς ἀκροάσεις παρὰ τῷ σοφῷ διδασκάλῳ Εὐγενίῳ τῷ Βουλγάρει μετὰ τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ εἶτα μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ἐν ἔτει 1746.

Περὶ τοῦ κώδικος τούτου ποιεῖται μνείαν εἰς τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» ὁ πρῶν Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος (ἔτος Β' σελ. 61).

Ἄλλοτε ἔτις ὑπάρχει χειρόγραφον ἐπὶ χάρτου ὑπ' ἀριθ' 19 κώδικος ἐκ σελίδων 168 συγκείμενον, διαστάσεων 24×18, ἐπιγραφόμενον «Πραγματεία περὶ τῶν ἐλληνικῶν συγγραφέων ὑπὸ Ἀθανασίου Πέτρου Ψαλίδα τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. 1791 Νοεμβρίου 25» ἀρχίζουσα ὡς ἑξῆς: «Οἱ τῶν ἐλλήνων συγγραφεῖς ἡμποροῦν ὥσάν τὰ μέταλλα κατὰ τὴν ποιότητα νὰ θεωρηθοῦν. Ἐπειδὴ τὰ μέταλλα ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο διαφέρουν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀλλήλων. Ἡμποροῦν λοιπὸν νὰ διαιρεθοῦν εἰς τέσσαρας αἰῶνας κατὰ τὴν καλλονὴν τοῦ ὕφους καὶ παλαιότητα, αἰῶνα δηλ. χρυσοῦν, εἰς αἰῶνα ἀργυροῦν, εἰς αἰῶνα χαλκοῦν καὶ αἰῶνα σιδηροῦν».

Ἐπιγραφή εἰς τὴν ἀργυροχρυσόκοσμητον στολὴν τῆς θαυματουργοῦ Θεομητορικῆς εἰκόνης τῆς ἐν Ζιδανίῳ μονῆς τῆς Κοζάνης:

«Θαυματοργὲ χαρίτωσον τὸν Θεσσαλονικέα
Σερβίων κὺρ Ἰγνάτιον σεπτὸν ἀρχιερέα,
Ὅστις ποιμὴν ἀναδειχθεὶς Σερβίων καὶ Κοζάνης,
Χαριτοβρύτῳ δεξιᾷ σοῦ τῆς κλεινῆς Ζιζάνης,
Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τον τῆς ἀρχιερατείας,
Ἐδειξ' εὐθὺς εὐλάβειαν μετ' ἄκρας προθυμίας».
(ΔΨΝΕ' Σεπτεμβρίου Δ')

«Ἐγείρας εἰς καλλωπισμὸν εἰκόνας σῆς ἁγίας
Τὸν χριστεπώνυμον λαὸν ταύτης τῆς ἐπαρχίας
Καὶ ἐκλεξάμενος σοφῶς ἀπὸ πολλοὺς τεχνίτας
Θεόδωρον τὸν χρυσουργὸν τὸν ἀπὸ Καλαρίτας.
Σκέπε λοιπὸν καὶ φύλαττε ὁμοῦ μὲ τὸν ποιμένα
Τὸν ποιμαίνοντα λαὸν καὶ ὕστερον ἑμένα».

Ἐπιγραφὴ τῆς μονῆς Παναγίας Τουρνικίου τῆς Περιφερείας Γρεβενῶν:

«ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας, ἐνδόξου, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας εἰς τὸν χρόνον τοῦ θεοφιλεσιτάτου κυρίου Παρθενίου, διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων τῶν ἀειμνήστων ἀνδρῶν τοῦ μὲν Πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρ Θεοφάνους, τῶν δὲ χρησιμωτάτου Παγούνη υἱοῦ Παῖκου ἐκ Κομέων, ὁ εἷς ἐξ Ἀλασόνο, ὁ δὲ ἐκ Καισαρείας. Καὶ ἔστω εἰς ἀνάμνησιν τούτων τῶν μακαρίων συνδρομητῶν καὶ εἰς μακαρίαν μνήμην καὶ αἰώνιον καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Διὰ πρεσβειῶν τῆς Παναχράντου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, γένοιτο ἀμήν.

Διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀχρίου Πάνου ἐξ Ἰωαννίνων
ἐξ Ἀπριλίου ΙΕ' Καὶ ἔλαβεν τέλος Ἰουνίου Δ'.

Ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης χρονολογία εἶναι δυσανάγνωστος.

ΒΡΑΒΕΥΣΙΣ ΤΩΝ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Ὁ ἔλλογ. Πρόεδρος τοῦ ἐν Παρισίοις γνωστοτάτου Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν (Association pour l'Encouragement des Études Grecques), κ. H. Pernot ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Α. Σ. τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδωνα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν :

Nogent-sur-Marne (Seine)
37 Avenue de Joinville

27 Μαΐου 1932

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ ἁγίῳ Ἰωαννίνων κυρίῳ Σπυρίδωνι

Σεβασμιώτατε,

Ἐχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναγγείλω Ὑμῖν ὅτι ὁ Σύλλογος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Γαλλίᾳ Ἑλληνικῶν Σπουδῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ συνεδρίᾳ ἀπένειμε τὸ βραβεῖον Ζάππα εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» ὥς μικρὸν δεῖγμα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν ἰδρυτὴν καὶ τοὺς συντάκτας τοῦ περιοδικοῦ τούτου, εἰς τὸ ὁποῖον εὐχεται νὰ ἐξακολουθῇ ἀνεμποδίστως τὴν τόσον ὠφέλιμον ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν.

Εὐσεβάστως ὑποσημειοῦμαι

H. PERNOT

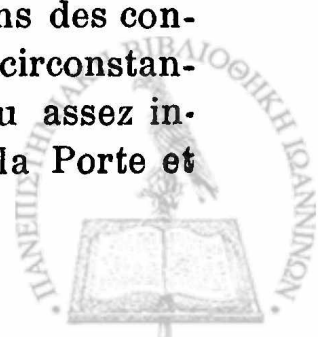

CHRONIQUES ÉPIROTES

S O M M A I R E

Philippe Segouni. *Contribution à l'histoire de Jannina. Correspondance inédite des Zossimades, de la Communauté de Jannina et des membres de son Conseil administratif, ainsi que d'autres documents puisés dans les archives de Phillios.* (Suite et fin). La dotation Zossimas a été très importante pour l'action civilisatrice et nationale de Jannina. Il ressort de cette correspondance que les administrateurs de la Communauté avaient commis des abus, qui dégoutèrent Nic. Zossimas établi en Russie. Quoiqu' indigné de ces procédés le noble donateur aidé de son excellent agent et parent Alexios Philios a su y mettre de l'ordre et sauver la situation.

Euripide J. Sourla. *L'Épire et la diplomatie autrichienne. La révolution épirote de 1854 d'après les documents et rapports conservés dans les Archives du Ministère des Affaires Étrangères de l'Autriche (Vienne) et publiés pour la première fois. I. Éclaircissements préliminaires.* L'a. a puisé ce matériel dans les Archives autrichiens. Ce sont pour la plupart des rapports envoyés par les agents de l'Autriche à Jannina, à Corfou et à Préveza. Il y en a en grec, en allemand, en français et en italien. Les documents en grec sont: la proclamation des insurgés qui dénoncent au monde civilisé leurs souffrances sous le joug ottoman dont les abus de toute sorte leur a rendu la vie insupportable, puis le texte de leur serment, des lettres envoyées aux évêques du pays leur demandant de soulever aussi leurs fidèles, une chanson patriotique etc. Des proclamations des consuls de France, d'Angleterre ainsi que des rapports circonstanciés des consuls autrichiens. Il se dégage un tableau assez instructif de la politique des Puissances à l'égard de la Porte et des Chrétiens opprimés.

F. Michalopoulos. *Contribution à la bibliographie épirote.*

Christos J. Soulis. *Contribution à l'histoire des Calarites.*

Cette petite communauté a joué un rôle prépondérant, deux siècles durant, non seulement pour la libération nationale, mais encore dans l'organisation de la vie intérieure et autonome des communautés chrétiennes. Elle fut la seule qui participa spontanément au soulèvement général de 1821, ce qui provoqua sa destruction complète en Juillet 1821. L'a. donne le texte de deux documents: le premier est un décret d'amnistie signé par Chur-chit pacha et rédigé en grec; le second est un accord des habitants réglant les institutions de leur vie communale qui tenait lieu de charte.

Evangelos J. Savramis. *Contributions à l'histoire ecclésiastique de Jannina.* L'a. donne la biographie des métropolités: Clement (1680-1714) et Joakim (1835-1838 et 1840-1845) originaires de Chio, ainsi que de Joannikios (1845-1854).

Const. D. Steryopoulos. *Divinations épirotes.* La plupart de ces pratiques augurales exercées aujourd'hui en Épire sont anciennes et l'a. cherche à établir cette survivance dans le folklore épirote.

Ath. Papacharissi. *Additions aux Sôpiques.* L'a. avait publié au t. V des Chr. Épir. un vocabulaire de la langue conventionnelle des Sopikiotes. Il en ajoute maintenant quelques mots nouveaux.

Christo J. Souli. *Toponymies des villages Houliaradés.* Houliaradés veut dire fabricants des cuillers. C'est le nom d'un groupe de villages situés au SE. de Jannina. L'a., après une introduction sur l'importance de l'étude des toponymes, sur la bibliographie de cette étude pour l'Épire, et sur l'origine ethnique de cette population, donne une liste alphabétique de plus de 200 noms de localités avec leur prononciation locale et quelques explications sommaires.

N. Déliali. *Notes épirotes.* Epigrammes et inscriptions se rapportant à des personnalités épirotes et copiées à des manuscrits déposés dans la bibliothèque de Cozane.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ

- Ἀβδέλα 114.
 Ἀβδῆ-Πασᾶς 90, 91, 92, 94, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 108, 109, 111, 112, 117, 118.
 Ἀβέρωφ Γ. 147, 118.
 Ἀγ. Αἰκατερίνη 33.
 Ἀγ. Μαρίνα 114.
 Ἀγία Μαύρα 120, 121.
 Ἀθανασίου Ν. 13.
 Ἀθηναγόρας Παραμυθίας 157, 161, 166, 217.
 Ἀκτιον 91.
 Ἀλβανία 128, 129, 148.
 Ἀλβανοὶ 93, 94, 98, 100, 102, 103, 106, 112, 113, 114, 116, 117, 119.
 Ἀλῆ πασᾶς 135, 136, 151, 168.
 Ἀμμότοπος 174.
 Ἀμπεντίν βέης 88.
 Ἀμαντος Ε. 216.
 Ἀμπροβίτσα 222.
 Ἀναγνωστόπουλος Γ. 217.
 Ἀναγυράσιος Στ. (Περαιβός) 132.
 Ἀναργύρων ἁγ. μονὴ 34.
 Ἀνεμόρραχη 174.
 Ἀνθρακίτης Μεθόδ. 141.
 Ἀνωκκλησι 174.
 Ἀραβαντινὸς Π. 30, 31, 143.
 Ἀραβαντινὸς Σ. 152.
 Ἀραχωβίτσα 174.
 Ἀργυροκάστρου ἐπίσκ. 107.
 Ἀρλιώτης Δ. 140.
 Ἀρτα 73, 75, 82, 83, 84, 85, 89, 87, 88, 91, 93, 99, 100, 106, 109, 110, 111, 113, 114, 117, 127, 128.
 Ἀρχιμανδρεῖον 35, 42.
 Ἀσπρογέραξ Νικόλ. Οἶκον. 75, 84.
 Ἀσπροπόταμος 118.
 Ἀσώπιος Κ. 11, 17, 143.
 Αὐλὼν 90.
 Αὐλωνίτης Ἀναστ. 163.
 Αὐστριακὴ διπλωματία 67 ἐξ.
 Ἀχμέτ πασᾶς 116, 117.
 Ἀψαράδες 132.
 Βάγιας Γεώργ. 100, 104, 109.
 Βαενήτη 34.
 Βαλαωρίτης Ἀριστ. 145.
 Ward. H. 119, 120, 122.
 Βαρζέλης Ἀποστ. 7, 10.
 Βασιλείου Ἀλέξ. 134.
 Βάσος Ντούλας 74.
 Βεύκος Λάμπρος 104.
 Βελεγράδων μητρόπ. 14.
 Βελλᾶς μονὴ 34, 62.
 Βελτσίστα 100.
 Βενέδικτος Ἰωαννίνων 167.
 Bertran B. 80, 93.
 Βεσσαραβία 97.
 Bessim-πασσᾶς 92.
 Βεσταβέτσι 219.
 Βήσσανη 113.
 Βησσαρίων Γ. 152.
 Βόνιτσα 87.
 Βοσνία 129.
 Βοτσαριάς 137.
 Βούλγαρις Εὐγ. 132.
 Βούλγαρης 150.
 Βοτᾶς μονὴ 157.
 Βουργαρέλιον 112, 174.
 Burelianu 221.
 Βουτυνόσι 174.
 Βράβορη 34.
 Βράϊλας—Ἀρμένης 120.
 Bruck Karl (von) 128.
 Βρυσοχώρι 174.
 Buol—Schauenstein 119.
 Βωβοῦσα 174.
 Γαβριήλ Δρυϊνουπόλεως 168.
 Γαβριήλ Ἰωαννίνων 168.
 Γαστρίτσα 35.
 Γαστρίτσας μονὴ 34.
 Γεδεών Γ. 42.
 Γεώργιος ἁγ. Ἰωαννίτης 142.
 Γηρομέριον 174.
 Γιαννη-Κώστας 112.
 Γκίνος Ἀναστ. 30, 42, 51, 52.
 Γκιούμα σχολή 158, 159, 161.
 Γκοργκόλη Παρασκευὴ 9.
 Γκρίμποβον 88.
 Γλυκὺς Μιχ. 134, 165.
 Γόζος Κοσμάς 6, 10, 16, 17.
 Γουτίνος 49.
 Γοργόμυλος 174.
 Γούβης μονὴ 157.
 Γραμμένον 34, 38, 100.
 Γρανιτσοπούλα 103.
 Γρεβενά 94, 114, 115, 116, 117, 118.
 Γρεβενίτικον 174.
 Γρίβας Δ. 75, 84, 98.
 Γρίβας Θ. 76, 87, 88, 91, 97, 99, 100, 102, 107, 123.
 Δαμασκηνὸς Θ. 80.
 Δάνδολος Α. 77.
 Δαφνωτὴ 174.
 Δελβινακόπολο 103.
 Δέλβινον 106, 152, 153.
 Δέντσικον 114.
 Δημαριὸ 82.
 Διαμάντης 149.
 Δολιανὰ 113, 174.
 Δομπόλης Ἰω. 4, 25.

Δοραχάνου μονή 34.
 Δοσίθεος Ἱεροσολύμων 161, 166.
 Δούκας Νεόφ. 139.
 Δούμας Ἰω. 142.
 Δραγουμή 103.
 Δραμισιοὶ 35, 99.
 Δράκος Δ. 13.
 Δωδώνη 144.
 Ἐρεκα 222.
 Eisenbach 120.
 Ἐρζεγοβίνη 129.
 Ζαγόριον 103, 104, 105, 106.
 Ζαγοροχώρια 149.
 Ζαΐμης Γεώργ. 107, 106.
 Ζάκυνθος 153.
 Ζαλοκώστας Γ. 140.
 Ζάππας Εὐ. 142, 143.
 Ζέρβας Ν. 76, 87, 88, 94, 99, 104, 109, 112, 116.
 Ζήτσα 36.
 Ζιάκας 114., 115, 117.
 Ζίτσα 100, 146.
 Ζιτσαῖος Δημ. 148.
 Giurowich 121, 122.
 Ζωριάνος 150.
 Ζώρτζης Γρατσ. 143.
 Ζωσιμάδαι 134.
 Ζωσιμαῖα Ἀδελφότης 5, 18, 21, 22, 24, 27, 28, 33, 35, 37, 42, 54, 139.
 Ζωσιμᾶς Ν. 3, 4, 5, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 33, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 50, 52, 54, 55, 58, 59, 62, 64, 65, 137.
 Ἡπειρος 71 ἐξ. 151.
 Ἡπειρωτικαὶ μαντεῖαι 173 ἐξ.
 Θεσσαλία 114, 116, 118, 127.
 Θεσσαλοὶ 113.
 Θεοδωρίδης Χαράλ. 53.
 Θεολόγου μονή 34.
 Θεοτοκίῳ 82.
 Θεόφιλος Καμπανίας 246, 247.
 Θύμιος Λάμπρος Ζήκος 99, 106, 111, 112.
 Ἰβραῖμ ἀγᾶς Ντῖνο 85.
 Ἰδρωμένος Ἄνδρ. 134, 135.
 Ἱερομνήμη 103.
 Ἱερομνήμων 150.
 Ἱερομνήμων Πᾶνος 160.
 Ἰωακεῖμ Δρυϊνουπόλεως 168, 166.
 Ἰωακεῖμ Ἰωαννίνων 22, 37, 43, 49, 52, 56, 57, 61, 64, 167 ἐξ.
 Ἰωακεῖμ Β. Κ]εως 171.
 Ἰωαννίκιος Ἰωαννίνων 171 ἐξ.
 Ἰωάννιννα 85, 87, 90, 91, 92, 99, 101, 104, 105, 108, 111, 114, 117, 124, 151, 174.
 Ἰωαννίνων Σχολή 135.
 Ἰωαννούλις Εὐγ. 157.
 Καβάσιλας 150.
 Κ(Χ)αρδέλου Ἑλένη 7.
 Καλαμπάκα 116, 117, 118.
 Καλάρη 151.
 Καλάρι 150.
 Καλαρίται 149 ἐξ.
 Καλαρρύτες 107.

Καλλιμασιά 170.
 Καλλίνικος Β' Κ/ως 159, 161.
 Κάμπος 222.
 Καναβὸς Βασ. 213.
 Καντζᾶς 87, 91.
 Καπέτσοβον 14.
 Καπλάνης Ζώης 17, 30, 42, 139.
 Καραϊσκάκης Σπ. 75, 84, 116, 123.
 Καραϊωάννου οἶκογ. 134.
 Καρίτσα 100.
 Καστορίας Σχολή 162.
 Καστριώτης Γ. 136, 162.
 Καταραχιάς 114, 115, 117.
 Κατσανοχώρια 109, 113.
 Κατσαντώνης 141.
 Κατζίκα 35, 92.
 Κατσούλης Παρθ. 141.
 Κάτταρον 129.
 Κεραμεὺς Ν. 138.
 Κέρκυρα 89, 98, 153.
 Κεφαλληνία 89.
 Κίτσο-Τζαβέλλας 94, 99, 109, 110, 122..
 Clarendon λόρδος 95.
 Κλήμης Ἰωαννίνων ἐξ. 157.
 Κοβίλιανη 34.
 Κόκκαλης 98.
 Κοκκινοχώρια 103.
 Κολοχωρί 103.
 Κομιζόπουλος Α. 65, 66.
 Κομπότι 112.
 Κοντοχρόνηδες 150.
 Κοπάνα 111.
 Κόπανοι 29, 62.
 Κοπάνων μονή 34.
 Κορομηλᾶς Α. 6, 7, 17, 39, 46.
 Κοσμάς ἀγ. 138, 140, 141, 144, 146, 147..
 Κοσμάς Κώστας 74.
 Κοσμηρὰ 106, 107, 108.
 Κουβαρᾶς 146.
 Κουκλιοῦς 113.
 Κούρεντα 87, 109, 113.
 Κουτρουλάδες 103.
 Κουτσαλέξης Α. 151.
 Κουτσελιὸ 91, 92.
 Κουτσουνίκας 109.
 Κρανᾶς Γ. 17.
 Κρανιά 115.
 Κριμαία 97.
 Κρυστάλλης 147.
 Κύριλλος Δ' Κ/ως 162.
 Κωλέττης 137, 138, 151.
 Κυριακίδης Στ. 218, 219.
 Κώστα-Νίτσας 304.
 Κωστακιοὶ 174.
 Λευκάς 91.
 Λάκκα 87, 106, 107, 109, 111, 113.
 Λάμαρη 88.
 Λαμπαδάρης Θ. 4, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 19, 20, 21, 23, 25, 31, 32, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 45, 57, 62, 63, 64, 66.
 Λαμπαδάριος Κ. 35.
 Λαμπρίδης Ι. 149, 151, 213.

Λάμπρος Βεΐκος 94.
 Λάμπρος Π. 152.
 Λοζέτσιον 96, 99, 104.
 Longworth 94, 95, 96, 97, 100, 101,
 102, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111,
 112, 115, 116.
 Λοῦρος 87, 94.
 Λυγκιάδων μονή 158.
 Μαζαράκι 103.
 Μακάριος Ἰωαννίνων 57.
 Μακρῆς ἑησσαρίων 158, 159.
 Μαλακάσιον 109, 113, 114, 115.
 Μαμούρης 112.
 Μανάρης Σ. 152.
 Μανασσῆς 150.
 Μαργαρίτιον 85.
 Μαυράντα 131.
 Μαρούλης Ζ. 6, 7, 11, 12, 14, 24, 26,
 32, 40, 43, 50, 51, 63.
 Ματσούκα 150.
 Ματσούκιον 174.
 Μαυροβούνιον 127, 129.
 Μαυροκορδαῖτος Ν. 158.
 Μαυρομάτης Κολιδός 74.
 Μαχμούτ μπέης 116.
 Μελά Ἑλένη 10.
 Μέλας Χαρ. 170.
 Μελέτιος Ἀθηνῶν 167.
 Μελιγγόπολις 220.
 Μενάρδος Σ. 216.
 Μελισσουργοὶ 174.
 Μεσόπυργος 174.
 Μεταξᾶς ὑπ. 122, 123.
 Μέτσοβον 84, 96, 98, 99, 100, 101, 102,
 103, 104, 105, 114, 117, 142.
 Μεχμέτ ἀγᾶς 114.
 Μηλιά 115.
 Μηλιαράκη Α. 216.
 Μιτζικέλη μονή ἀγ. Γεωργίου 34.
 Μιχαλίτσι 219.
 Μοισιόδαξ Ἰώσ. 131.
 Μοναστήριον 129.
 Μονὴ Παρηγορητίσσης 86.
 Μούκας Ἰω. 37.
 Μουσταφᾶ Ρεσῆδ 125, 127.
 Μουστοξύδης Ἀγγελος 169, 171.
 Μουχαρέμ ἀγᾶς 88.
 Μπαρμπαγιώτης Ἀθ. 145.
 Μπάφας Γ. 149, 153.
 Μπέρκος 150.
 Μπότσαρης Μᾶρκ. 136.
 Μπότσαρης Νικ. 112.
 Μπουνίλα 9.
 Μύκονος 218.
 Μυρθιό 218.
 Νάκος Βασ. 74.
 Νάσο-Γιαννάκας 112.
 Νεζήρ βέης 122.
 Νενζίπ ἐφένδης 76.
 Νίτσος Δ. 138.
 Νίτσος Ν. 217.
 Ντερέκας Κ. 74.
 Ντριάνεβα 222.

Ντίλιον 34.
 Ντοβίζδιανα 219.
 Οἰκονόμου Πέτρος 12.
 Οἰκονόμου Χριστόδουλος 14.
 Ὄσμαν 73.
 Ὄσμαν ἀγᾶς 114.
 Ὄσμανλίδαι 73.
 Ὄσμαν πασᾶς 117, 121.
 Παΐσιος Χιμάρης 167.
 Παλαιὰ Ἀλώνια 174.
 Παλάσκας Λεων. 145.
 Παλαιοχωρὶ 219.
 Παλιόροφος 174.
 Παλιωρῆς μονή.
 Παναγία Ἀρχιμανδρείου 33.
 Παναγία Τουρνάβου 33.
 Παναγιώτας Λάζ. 145.
 Παξιμάδης Ν. 65, 66.
 Παπαγεωργίου Δ. 149.
 Παπάζογλου Ἀγγελικὴ 147.
 Παπάλογλου Ἀλέξ. 13, 17, 44, 45, 46.
 Πάπιγκον 174.
 Παρακάλαμον 174.
 Παραμυθιά 83, 85, 100, 106, 112, 113.
 Πάργα 134, 135, 137, 147.
 Πασχάλης Κ. 5, 6, 8, 11, 14, 16, 17, 18,
 20, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 36, 37, 40,
 41, 42, 43, 51, 52, 54, 55, 56, 59, 60,
 65.
 Πασχάλης Π. 139.
 Πάτερον 174.
 Πατζούλης Καραγ. 74.
 Πατσικογιάννης Γ. 74.
 Πάττη Ἀγγελικὴ 146.
 Πέντε Πηγᾶδια 87, 99, 104, 107, 111, 112.
 Πεντόλακκον 174.
 Περιβλεπτός 33.
 Περραιβός Χρ. 131, 132, 133.
 Πέττα 84, 86, 99, 107, 109, 111, 113,
 118, 174.
 Πίνδος 113.
 Πίτσαρης Τσέλιος 116, 117.
 Πλάκα 98, 107.
 Πλατανούσα 174.
 Πλέσας 150.
 Ποντίκης 150.
 Ποσσοβάκης Ἰω. 74.
 Πούας Δημ. 74.
 Πρέβεζα 84, 85, 86, 88, 89, 90, 92, 93,
 95, 96, 99, 100, 113, 117, 121, 127,
 128, 129.
 Προμετή 106.
 Προφ. Ἡλία μονή 34.
 Πυρσόγιαννη 174.
 Ραδοβίτςιον 73, 82, 83, 84, 92, 93,
 103, 112, 116.
 Ράϊκον 99, 104, 105.
 Ράμια 174.
 Ράπτης Ἱερόθεος 167.
 Ράχεις 222.
 Ρεσιδ πασᾶς 128, 130.
 Ριτσιανὰ 174.
 Ριζό 103.

- Ροβίλιοστο 88.
 Ρόξιας Γ. 134.
 Ρούμελη 152.
 Ρωμανὸ 174.
 Σάββας Κ. 53, 54, 63.
 Σαγιάδα 98, 174.
 Sadeler Marcos 131.
 Σακελλαρίου Ἀναστάσ. 16, 21, 22, 38, 42, 52, 55, 56.
 Σακελλαρόπουλος 55, 56.
 Σαλή-πασᾶς 82, 92.
 Σαμαρινιώτης Π. 7, 8, 16, 21, 23, 13, 32, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 51, 53, 54, 56, 63.
 Sanders Schmidt. 99, 120, 121.
 Σαρρῆς Ι. 217.
 Σάταινα 222.
 Σαχίνης Γ. 145.
 Σεκλίστα 174.
 Σεράκον 150, 151.
 Σεραφεῖμ Ἀρτῆς 168.
 Σιεκήφ ἐφένδης 88.
 Σκαλτσογιανναῖοι 82.
 Σκαλτσογιάννης Δ. 74, 82, 109.
 Σκλίβανη 174.
 Σκουλικαριά 82, 116, 117.
 Σκουμπουρδῆς Π. 5, 6, 15, 16, 18, 21, 22, 23, 24, 32, 39, 40, 41, 48, 46, 51, 52.
 Σκοῦπα 174.
 Σκούταρι 129.
 Scrofani Χαν. 132.
 Smithal 67, 71.
 Σουγδουρῆς Γ. 159, 161, 165.
 Σουλεϊμάν Ταχέρ 88, 100, 103, 104.
 Σουλεϊμάν βέης Φράσσαρης 82, 83, 85, 88, 92.
 Σοῦλι 82, 85, 87, 106, 107, 109, 112, 113, 135, 146.
 Σουλιόμπεης 88.
 Σουλιόπουλο 103.
 Σουλιωτοχώρια 149.
 Σπανοῦ 34.
 Σπυρίδων Ἰωαννίνων 70.
 Σταμέρωφ Παῦλος 5, 34, 40, 45.
 Στεργιόπουλος Κ. 217.
 Στούμας Κ. 74.
 Στούπαινας μονή 34.
 Στουρνάρης Νικ. 139.
 Στράτης Πᾶνος 160.
 Συρράκον 107.
 Σώπικα 213 ἐξ.
 Σωσσίνου μονή 34.
 Σωφρόνιος Λεοντοπόλεως 247.
 Σωφρόνιος Χίου 170.
 Τετράκωμον 174.
 Τζαβέλας 116, 123.
 Τζακάλωφ Ἀθ. 66.
 Τζαρχοβίτσα 35.
 Τζίμας Δ. 42, 51, 52, 53.
 Τζίνης Ν. 13.
 Τζίρη 222.
 Τζοανόπουλος 102.
 Τζουκαλᾶ Λάμπρω 32.
 Τζοκαλόπουλος 50.
 Τζοντήλα 34.
 Τζουκαλοῦ Α. 40.
 Τζουμέρκα 84, 109, 113, 114, 115.
 Τηλίζιανη 103.
 Tomari (;) Δημ. 91.
 Τοσίτσας Μιχ. 139, 140.
 Τουρτούρης Γ. 151.
 Τριανταφύλλου Ν. 131.
 Τρία Χάνια 98, 99, 100, 101, 102.
 Τρίκαλα 118, 124.
 Τρικκάλων μοναὶ 163, 164.
 Τρικούπης Σπ. 151.
 Τσάμης Γεώργ. 99, 103, 104.
 Τσαμουργιά 100, 104, 107.
 Τσανάκας 101.
 Τσαρακοβίτσα 103.
 Τσεργιανη 34.
 Τσερκοβίτσα 87.
 Τσερνέσιον 174.
 Τσιγαρίδας Κ. 74.
 Τσιμούρης Ἀθ. 149.
 Τυπάλδος Μελέτιος Φιλαδελφείας 162.
 Φακίρης Παντ. 142.
 Φανερωμένης μονή 34.
 Φασούλας Ἀθ. 152, 153.
 Ferdinand Haas 70 ἐξ.
 Φιλητᾶς 55.
 Φιλιᾶτες 93, 104, 106, 174.
 Φίλιος Ἀλέξιος 3, 4, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 31, 32, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 55, 57, 62, 63, 64, 66.
 Φουὰτ Ἐφένδης 92, 93, 95, 110, 115, 115, 117, 118, 121.
 Φουρίκης 217.
 Φούρκα 114.
 Fraser Major 119.
 Φράσσαρης Σουλ. μπέης 82.
 Χαϊρεντίν μπέης 87.
 Χαϊσόμπεης 88.
 Χάντου Μαρούσω 56.
 Χάντου Σήσω 56.
 Χάους Γ. 76.
 Χαραμῆ Ζωῖτσα 4.
 Χασίν-Χάν 108.
 Χατζιδάκις Γ. 217.
 Χατζηντόκος Κ. 35.
 Χατζηπέτρος 117, 118.
 Χειμάρης Ἐπισκοπή 168.
 Χιμάρρα 82, 85, 88.
 Χόσση 174.
 Χουλιαράδες 216. ἐξ.
 Χουρσίτ 151, 152.
 Χριστοβασίλης Χ 218.
 Χρισορίτζας μονή 34.
 Ψάδι 34.
 Ψαλλίδας Ἀθ. 132, 136.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

- ✓ **Φιλίππου Σεγκούννη**, Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία τῶν Ζωσιμαῶν, τῆς Κοινότητος Ἰωαννίνων καὶ τῶν ἐπιτρόπων των, καὶ ἄλλα ἔγγραφα ἐκ τοῦ Ἀρχείου Φίλιου . . . 3— 66
- (**Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα**, Ἑπείρος καὶ Αὐστριακὴ διπλωματία: ἡ ἡπειρωτικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1854 ἐπὶ τῇ βάσει διπλωματικῶν ἐγγράφων καὶ ἐκθέσεων τοῦ Ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννης) τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενων 67—130
- ✓ **Φ. Μιχαλοπούλου**, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν βιβλιογραφίαν 131—148
- ✓ **Χρίστου Ι. Σούλη**, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν 149—156
- ✓ **Εὐαγ. Σαβράμη**, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων: ὁ Ἰωαννίνων Κλήμης ὁ Χῖος, ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακείμ ὁ Χῖος καὶ ὁ Ἰωαννίνων Ἰωαννίκιος . 157—172

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

- Κωνστ. Δ. Στεργιοπούλου**, Ἑπειρωτικαὶ μαντεῖαι 173—212
- ✓ **Ἀθανασίου Χ. Παπαχαρίση**, Προσθήκη εἰς τὰ Σώπικα . 213—215
- ✓ **Χρίστου Ι. Σούλη**, Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων . . . 216—245

- ✓ **Ν. Δελιαλῆ**, Ἑπειρωτικαὶ Σημειώσεις 246—248
- Βράβευσις τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» 249
- Chroniques Épirotes: |Sommaire 250—251
- Πίναξ τῶν ὀνομάτων τοῦ Ζ' τόμου 252—255

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

Δόγω βραδύτητος περὶ τὴν ἐκτύπωσιν τὸ Γ' τεῦχος περιελήφθη εἰς τὸν παρόντα τόμον καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἐκδοθῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἕτερον αὐτοτελὲς τεῦχος.

